Nr 180.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område m. m.; given Stockholms slott den 9 april 1954.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att *dels* antaga härvid fogade förslag till

1) förordning om ändring i förordningen den 8 juni 1951 (nr 379) angående reglering av införseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m.;

2) förordning om ändring i förordningen den 6 juni 1952 (nr 365) angående reglering av utförseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m.;

3) förordning om ändrad lydelse av 2, 10, 11 och 12 §§ förordningen den 5 juni 1953 (nr 375) med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete;

4) förordning om avgift å oljekraftfoder;

5) förordning om ändring i förordningen den 5 juni 1953 (nr 395) angående reglering av införseln av fettråvaror och fettvaror, m. m.; samt

6) förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 5 juni 1953 (nr 397) angående avgift för fettvaror som användas för framställning av fettemulsion m. m.;

dels bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Sam. B. Norup.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Sedan överenskommelse träffats mellan statens jordbruksnämnd, å ena, samt en av Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk utsedd förhandlingsdelegation, å andra sidan, angående grunderna för prissättningen på jordbrukets produkter under regleringsåret den 1 september 1954—den 31 augusti 1955, har Kungl. Maj:t den 12 mars 1954 meddelat be-

slut i prisfrågan. Sagda prisöverenskommelse samt i anslutning därtill stående förslag till åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område under nyssnämnda tid underställes i propositionen riksdagens prövning.

Prisöverenskommelsen innebär i huvudsak, att ett överskott i jordbrukskalkylen för det kommande regleringsåret av 20,5 miljoner kronor skall utjämnas genom prissänkningar. Härutöver skall prissänkningar om 37 miljoner kronor äga rum. Tillsammans med de i jordbrukskalkylen redan inräknade prissänkningarna kommer beloppet av dessa att uppgå till — efter avdrag för vissa prishöjningar på fodersäd, matpotatis m. m. om cirka 19 miljoner kronor — 127 miljoner kronor. Det totala prissänkningsbeloppet jämfört med 1953/54 års priser fördelar sig med 65 miljoner kronor på brödsäd, 1,5 miljoner kronor på fabrikspotatis, 3 miljoner kronor på sockerbetor, 15 miljoner kronor på oljeväxter, 17 miljoner kronor på mejerimjölk och 45 miljoner kronor på kött och fläsk.

I propositionen framlägges vidare förslag till, bland annat, förordning om avgift å oljekraftfoder samt till ändringar i in- och utförselförordningarna i fråga om jordbruksprodukter, förordningen med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete, införselförordningen i fråga om fettråvaror m. m. samt förordningen angående avgift för fettvaror som användes för framställning av fettemulsion m. m.

Medelsbehovet för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under regleringsåret 1954/55 beräknas till 200 miljoner kronor, därav cirka 190,5 miljoner kronor till allmänt mjölkpristillägg, extra mjölkpristillägg i vissa delar av landet samt leveranstillägg, 1,9 miljoner kronor till stöd åt odlingen av lin och hampa, 1,5 miljon kronor till fraktbidrag för fodersändningar till norra Sverige samt 6 miljoner kronor till diverse kostnader i samband med jordbruksregleringen. Vidare begäres ett reservationsanslag på 8 miljoner kronor till Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet och ett förslagsanslag på 16 miljoner kronor till omkostnader för statlig lagerhållning av vissa jordbruksprodukter m. m.

Därjämte begäres bemyndigande för riksgäldskontoret att tillhandahålla en föreslagen ny förening för handhavande av brödsädsregleringen m. m. en rörlig kredit av 190 miljoner kronor samt att ställa säkerhet för kredit åt föreningen intill ett belopp av 35 miljoner kronor. Bemyndigande begäres även för Kungl. Maj:t att för fettvara, som ingår i exporterade produkter, medge återbäring av erlagd accis.

Införselavgifter på fettvaror m. m. beräknas tillföra riksstatens inkomstsida 53 miljoner kronor under budgetåret 1954/55. Vidare föreslås, att titeln diverse kapitalfonder tillföres ett belopp av cirka 2,5 miljoner kronor såsom ränteinkomster på kapitalanslagen för lagring av jordbruksprodukter och för inlösen av inhemskt oljeväxtfrö.

Förslag

till

förordning om ändring i förordningen den 8 juni 1951 (nr 379) angående reglering av införseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m.

Härigenom förordnas, att 1 § förordningen den 8 juni 1951 angående reglering av införseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m. ävensom den vid förordningen fogade bilagan[1] skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

1 §.

Levande djur — — — särskilt tillstånd.
Vid meddelande — — — vara erforderliga.
Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t och enligt grunder som Kungl. Maj:t fastställer äger tillståndsmyndighet som i 2 § sägs medgiva, att varuslag som omfattas av förordningen må under villkor som bestämmas av myndigheten införas utan tillstånd som i första stycket sägs.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1954.

Bilaga.

Förteckning

över varor, vilka enligt förordningen den 8 juni 1951 angående reglering av införseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m. icke få införas till riket utan särskilt tillstånd.

Statistiskt nr	Varuslag
69, 70	Ost
ur 71	Ägg av tamfågel
ur 72	Äggula, ej uteslutande avsedd för beredning av läder, samt flytande äggvita
201	Gryn av andra vegetabilier än spannmål
ur 281	Korv och andra annorledes än genom kokning, saltning, torkning och rökning till förtäring beredda, ej särskilt nämnda varor av kött eller andra djurdelar av får, häst, nötkreatur, svin och tamfågel

[1] Senaste lydelse av bilagan se 1952: 366.

Statistiskt nr	Varuslag
288	Sirap
291	Frukt- och mjölksocker
293	Kulör, även i fast form, icke innehållande sprit
303	Makaroner och vermiceller
620	Dextrin och stärkelseklister; ävensom appreturmedel, innehållande dextrin, stärkelse, glykos, växtslem o. dyl.
904: 1, 904: 2, ur 905, 911	Hampa med undantag av manilla- och cantalahampa; ävensom hampblår.

Förslag

till

förordning om ändring i förordningen den 6 juni 1952 (nr 365) angående reglering av utförseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m.

Härigenom förordnas, att 1 § förordningen den 6 juni 1952 angående reglering av utförseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m. samt den vid förordningen fogade bilagan skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

1 §.

Levande djur — — — särskilt tillstånd.

Vid meddelande — — — vara erforderliga.

Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t och enligt grunder som Kungl. Maj:t fastställer äger tillståndsmyndighet som i 2 § sägs medgiva, att varuslag som omfattas av förordningen må under villkor som bestämmas av myndigheten utföras utan tillstånd som i första stycket sägs.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1954.

Bilaga.

Förteckning
över varor, vilka enligt förordningen den 6 juni 1952 angående reglering av utförseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m. icke få utföras ur riket utan särskilt tillstånd.

Statistiskt nr	Varuslag
69, 70	Ost
ur 71	Ägg av tamfågel
72	Äggula och flytande äggvita
ur 97	Lucernmjöl (hömjöl)

Förslag
till
förordning om ändrad lydelse av 2, 10, 11 och 12 §§ förordningen den 5 juni 1953 (nr 375) med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete.

Härigenom förordnas, att 2, 10, 11 och 12 §§ förordningen den 5 juni 1953 med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

2 §.

För råg och vete, som användes för tillverkning av mjöl, samt för vete, som användes för tillverkning av gryn, flingor och liknande produkter, skall erläggas viss avgift *(förmalningsavgift)*.

Förmalningsavgiften utgår — — — jordbruksnämnden bestämmer.

För förmalningsavgiftens — — — svarar tillverkaren.

10 §.

Det åligger den, som yrkesmässigt bedriver förmalning av brödsäd eller som använder vete för yrkesmässig tillverkning av gryn, flingor och liknande produkter eller som yrkesmässigt bedriver handel med spannmål, att inom fjorton dagar efter det förordnande enligt 1 § trätt i kraft göra anmälan om rörelsen hos jordbruksnämnden. Därest sådan rörelse påbörjas först efter ikraftträdande av förordnande, skall anmälan som nu sagts göras inom fjorton dagar från det förmalning första gången ägde rum.

Den, som — — — första stycket.

11 §.

Den, som — — — jordbruksnämnden meddelar,
dels föra — — — föreskrifter iakttagas;
dels till — — — av brödsäd;
dels till ledning vid fastställande av förmalningsavgift lämna regelbundna deklarationer rörande sin användning av råg och vete för tillverkning av mjöl samt, i fråga om vete, av gryn, flingor och liknande produkter;
dels ock i — — — ovan sagts.

12 §.

Jordbruksnämnden eller dess ombud äger att, för kontroll av efterlevnaden av bestämmelserna i denna förordning och med stöd därav givna föreskrifter, verkställa undersökning av lokal, vari kvarnrörelse eller tillverkning av gryn, flingor och liknande produkter av vete bedrives, ävensom av därtill eller till spannmålshandel hörande lagerlokaler. Nämnden eller dess ombud äger jämväl taga prov av spannmål och förmalnings- eller tillverkningsprodukter, som förvaras i sådana lokaler. Rörelseidkare är ej berättigad till ersättning för dylika prov.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1954.

Förslag
till
förordning om avgift å oljekraftfoder.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

För oljekraftfoder, som i samband med utvinning inom riket av olja ur oljehaltiga fröer och frukter tillverkas för försäljning, skall, i den mån Kungl. Maj:t i prisreglerande syfte så förordnar, erläggas avgift.
Avgiftens storlek bestämmes av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av statens jordbruksnämnd.
För avgiftens erläggande svarar tillverkaren.

2 §.

Avgiften skall erläggas till jordbruksnämnden i den ordning nämnden bestämmer och må, där den icke inbetalas i föreskriven ordning, på framställning av nämnden omedelbart utmätas med det belopp, vartill nämnden efter verkställd undersökning fastställer densamma.

3 §.

Vid export eller eljest då särskilda skäl därtill äro må jordbruksnämnden medgiva återbäring av eller befrielse från avgiften.

4 §.

Medel som inflyta genom upptagande av avgift skola enligt de föreskrifter Kungl. Maj:t meddelar användas till täckande av kostnader i samband med jordbruksregleringen.

5 §.

Det åligger tillverkare, varom i 1 § är fråga, att inom fjorton dagar efter det förordnande enligt 1 § trätt i kraft göra anmälan om sin tillverkning hos jordbruksnämnden. Därest tillverkningen påbörjas först efter ikraftträdande av dylikt förordnande, skall anmälan som nu sagts göras inom fjorton dagar från det tillverkning första gången ägde rum.

6 §.

Tillverkare, som avses i 1 §, är skyldig att, i den mån jordbruksnämnden så föreskriver och i enlighet med de närmare föreskrifter jordbruksnämnden meddelar,

dels föra sådana anteckningar över sin rörelse, som erfordras för kontroll över att bestämmelserna i denna förordning eller med stöd av densamma givna föreskrifter iakttagas;

dels till ledning vid fastställande av avgift till nämnden lämna regelbundna deklarationer angående sin tillverkning och försäljning av oljekraftfoder;

dels ock i övrigt lämna nämnden eller dess ombud uppgifter angående rörelsen och på anfordran tillhandahålla nämnden eller dess ombud förda handelsböcker med därtill hörande handlingar ävensom sådana anteckningar, som ovan sagts.

7 §.

Jordbruksnämnden eller dess ombud äger att, för kontroll av efterlevnaden av bestämmelserna i denna förordning och med stöd därav givna föreskrifter, verkställa undersökning av lokal, vari tillverkning av i 1 § avsedd vara bedrives, ävensom av därtill hörande lagerlokaler. Nämnden eller dess ombud äger jämväl taga prov av oljekraftfoder eller därtill avsedda råvaror, som förvaras i sådana lokaler. Rörelseidkare är ej berättigad till ersättning för dylika prov.

8 §.

Vad som inhämtas av deklaration, handelsbok eller annan handling, som avgivits eller tillhandahållits på grund av stadgande i 6 § eller vid undersökning enligt 7 §, må ej yppas i vidare mån än ärendets beskaffenhet kräver; dock må deklaration, på sätt Kungl. Maj:t förordnar, för statistisk bearbetning utlämnas till myndighet eller tjänsteman, åt vilken Kungl. Maj:t uppdrager att utföra sådan bearbetning.

9 §.

Underlåter någon att fullgöra anmälningsskyldighet, som avses i 5 §, eller att föra anteckningar eller lämna deklarationer eller uppgifter enligt vad som stadgas i 6 §,

eller vägrar någon att i enlighet med föreskrifterna i 6 § tillhandahålla jordbruksnämnden eller dess ombud där omförmäld handling,

straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

Till samma straff dömes, där gärningen innebär fara i bevishänseende men ej enligt allmän lag är belagd med straff, den som uppsåtligen giver

oriktigt eller ofullständigt innehåll åt i 6 § avsedda anteckningar eller uppgifter. Sker sådan förseelse utan uppsåt men av grov oaktsamhet, vare straffet dagsböter.

Om ansvar i vissa fall för den, som i deklaration till ledning vid fastställande av allmän avgift lämnat oriktig uppgift, stadgas i skattestrafflagen.

Om straff för vägran att lämna tillträde för undersökning eller provtagning som avses i 7 § stadgas i allmänna strafflagen.

10 §.

Bryter någon mot den i 8 § stadgade tystnadsplikten, dömes, där han ej för brottet är underkastad ansvar enligt allmänna strafflagen, till dagsböter eller fängelse.

11 §.

Husbonde ansvarar för sådan i 9 § första eller andra stycket omförmäld förseelse, som förövas av hans husfolk eller i hans arbete antagen person, liksom vore förseelsen begången av honom själv, såframt ej omständigheterna göra sannolikt att förseelsen skett utan hans vetskap och vilja.

12 §.

Brott, varom i 10 § sägs, må, där det icke skall straffas enligt allmänna strafflagen, av allmän åklagare åtalas allenast efter angivelse av målsägande.

13 §.

Vägrar någon att lämna jordbruksnämnden eller dess ombud tillträde till lokal för verkställande av undersökning eller provtagning enligt 7 § eller att på anfordran tillhandahålla nämnden eller dess ombud handelsbok eller annan handling, som avses i 6 §, eller underlåter någon att i föreskriven ordning avlämna där avsedd deklaration eller uppgift, må nämnden förelägga honom lämpligt vite.

Länsstyrelse äger utdöma vite enligt denna paragraf.

14 §.

Närmare föreskrifter rörande tillämpningen av denna förordning meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av jordbruksnämnden.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1954.

Genom denna förordning upphävas följande författningar:

förordningen den 14 juni 1933 (nr 329) om skatt å oljekakor och vissa slag av fodermjöl;

kungörelsen den 14 juni 1933 (nr 330) angående ikraftträdande av förordningen den 14 juni 1933 (nr 329) om skatt å oljekakor och vissa slag av fodermjöl;

kungörelsen den 20 juli 1933 (nr 488) angående restitution av skatt å oljekakor och vissa slag av fodermjöl; samt

kungörelsen den 6 oktober 1939 (nr 691) med förordnande angående skatten å vissa slag av oljekakor och fodermjöl.

Förslag

till

förordning om ändring i förordningen den 5 juni 1953 (nr 395) angående reglering av införseln av fettråvaror och fettvaror, m. m.

Härigenom förordnas, att 2, 4, 5, 10 och 13 §§ förordningen den 5 juni 1953 angående reglering av införseln av fettråvaror och fettvaror, m. m. skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, att i förordningen skall med lydelser som nedan sägs införas dels en ny paragraf, betecknad 4 a §, dels med nedan upptagna rubrik en ny paragraf, betecknad 9 a §, dels en ny paragraf, betecknad 15 a §, ävensom att närmast före 10 § skall införas en rubrik av lydelse som nedan angives.

2 §.

Förordnande enligt 1 § utgör ej hinder för transitering eller annan befordran under tullverkets kontroll eller för uppläggning i frihamn eller å tulllager eller provianteringsfrilager; dock må å provianteringsfrilager upplagd vara icke utan medgivande av jordbruksnämnden för varje särskilt fall disponeras annorledes än till fartygs eller luftfartygs proviantering eller utrustning i föreskriven ordning.

Ej heller skall sådant förordnande ha avseende å

a) vara som införes i egentlig gränstrafik eller under sådana förhållanden att tullfrihet för densamma åtnjutes eller, i fråga om icke tullpliktig vara, skulle, om den varit tullbelagd, ha åtnjutits enligt annan bestämmelse i 5 § tulltaxeförordningen än de under e) och s) upptagna eller enligt 6 eller 8 § samma förordning; eller

b) vara som enligt föreskrifter, meddelade av generaltullstyrelsen, försändes landvägen antingen över riket från en till annan utrikes ort eller över utlandet från en till annan ort inom riket.

Förordnande enligt 1 § skall, intill en myckenhet av sammanlagt 5 kilogram för varor av de slag som omfattas av dylikt förordnande, ej heller ha avseende å vara, som av resande medföres och framföres till tullklarering i ett sammanhang vid inresetillfället under förutsättning, att varan är avsedd för den resandes eller hans familjs personliga behov eller utgör gåva till närstående person för dennes personliga bruk och således icke införes i omsättningssyfte eller för yrkesmässig förbrukning.

4 §.

För i 1 § under b) och c) avsedda varor, som införas till riket och förtullas, samt för fetter, oljor och fettsyror, vilka här i landet utvinnas ur varor av de slag, som angivits under a) i samma paragraf, skall, i den mån Kungl. Maj:t så förordnar, erläggas avgift *(regleringsavgift)*.

Avgiftens storlek — — — av jordbruksnämnden.

Vid förändring — — — sådan vara.

4 a §.

Har förordnande jämlikt 4 § meddelats beträffande viss vara, skola gällande bestämmelser i fråga om rätten att å transitupplag upplägga tullbelagd vara, som inkommit till riket, tillämpas på varan även om den är tullfri.

5 §.

Regleringsavgift skall icke utgå för vara, som i föreskriven ordning utlämnas från provianteringsfrilager för fartygs eller luftfartygs proviantering eller utrustning.

Ej heller skall regleringsavgift utgå för vara som jämlikt 2 § må införas utan särskilt tillstånd. Beträffande vara som återinföres skall skyldighet att erlägga regleringsavgift föreligga allenast såvitt fråga är om återinförsel av vara, som antingen utförts innan förordnande om regleringsavgift för varan meddelats eller vid vars utförsel erhållits sådant regleringsbidrag, varom i 8 § förmäles.

Skyldighet att använda fettämne ur svenskt oljeväxtfrö.

9 a §.

Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, statens jordbruksnämnd äger föreskriva, att envar, som yrkesmässigt tillverkar vara av sådant slag, som angivits i 1 § under c), skall vara skyldig att därvid till viss myckenhet använda ur inhemskt oljeväxtfrö framvunna fettämnen. Vid bestämmandet av dessa myckenheter skall beaktas, att fullgoda varor skola kunna framställas. Föreskrift skall innebära skyldighet för tillverkaren att i genomsnitt under varje tidsperiod använda sådan myckenhet av fettämnet eller fettämnena att den motsvarar viss angiven procent av den sammanlagda mängden fettämnen, som använts för tillverkningen under perioden.

Antecknings- och redovisningsskyldighet.

10 §.

Envar som bedriver verksamhet, varmed följer skyldighet att erlägga här avsedd regleringsavgift, eller sådan skyldighet att använda fettämne ur svenskt oljeväxtfrö, som avses i 9 a §, är skyldig att, i den utsträckning jordbruksnämnden föreskriver och i enlighet med de närmare föreskrifter jordbruksnämnden meddelar, föra sådana anteckningar angående rörelsen, som erfordras för kontroll över att bestämmelserna i denna förordning eller med stöd av densamma givna föreskrifter iakttagas.

Det åligger — — — angående rörelsen.

Näringsidkare, som avses i första stycket, är vidare skyldig att lämna ombud för jordbruksnämnden tillträde till fabrik, lagerlokal eller annan av näringsidkaren disponerad lägenhet för kontroll av varulager. Nämnden eller dess ombud äger jämväl, utan att ersättning härför utgår till näringsidkaren, taga prov ur dylikt varulager.

13 §.

Den som bryter mot villkor för tillgodonjutande av tillstånd enligt 1 § eller i strid mot stadgandet i 2 § första stycket disponerar å provianteringsfrilager upplagd vara annorledes än till fartygs eller luftfartygs proviantering eller utrustning i föreskriven ordning straffes med dagsböter.

15 a §.

Uraktlåter någon att fullgöra med stöd av 9 a § stadgad skyldighet att använda ur svenskt oljeväxtfrö framvunnet fettämne, straffes med dagsböter.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1954.

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 5 juni 1953 (nr 397) angående avgift för fettvaror som användas för framställning av fettemulsion m. m.

Härigenom förordnas, att 2 § förordningen den 5 juni 1953 angående avgift för fettvaror som användas för framställning av fettemulsion m. m. skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

2 §.

Avgift för — — — tillverkningen bedrives.

Bedrives jämväl tillverkning, som är avgiftspliktig enligt förordningen den 30 juni 1944 angående avgift för smör som användes för framställning av grädde m. m., skall den i första stycket angivna avgiften för de båda tillverkningarna tillsammans utgöra lägst 50 kronor för varje hel eller påbörjad kalendermånad.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1954.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 april 1954.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup, fråga om åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område samt anför därvid.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1954/55 beräkna dels (p. 114) till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 198 miljoner kronor, dels (p. 116) till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 20 miljoner kronor, dels (p. 117) till Statlig lagerhållning: Omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet ett förslagsanslag av 3 miljoner kronor.

I skrivelse den 5 mars 1954 har statens jordbruksnämnd framlagt förslag angående prissättningen på jordbrukets produkter och vissa jordbruksförnödenheter för regleringsåret 1954/55. Förslaget grundas på en den 26 februari 1954 mellan nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation träffad överenskommelse i ämnet. Vid nämndens skrivelse hade fogats, bland annat, särskild skrivelse från Svenska spannmålsaktiebolaget, dagtecknad den 16 februari 1954. Nämnden har dessutom den 8 mars 1954 överlämnat en den 6 mars 1954 dagtecknad, till jordbruksnämnden ställd skrivelse från statens priskontrollnämnd.

Över vissa delar av jordbruksnämndens förslag har statskontoret ävensom fullmäktige i riksgäldskontoret och riksbanken avgivit yttranden.

I anledning av jordbruksnämndens framställning har Kungl. Maj:t den 12 mars 1954 meddelat beslut i prisfrågan.

Jag torde nu få underställa riksdagen frågan om den närmare utformningen av de prisreglerande åtgärderna på jordbrukets område för regleringsåret 1954/55 och därmed sammanhängande spörsmål.

I detta sammanhang får jag dessutom anmäla en den 27 juli 1953 dagtecknad skrift av Aktiebolaget Sveriges förenade konservfabriker angående återbäring av accis för matolja, ingående i fiskkonserver, som under tiden den

1 juli—den 31 december 1953 utförts ur riket, samt en den 4 november 1953 dagtecknad skrift av Sveriges konditorförening angående ändring av förordningarna om avgift för smör och andra fettvaror för framställning av grädde respektive fettemulsion. Över framställningarna har kontrollstyrelsen den 13 februari respektive den 28 januari 1954 avgivit yttrande. Jag torde vidare få anmäla en skrivelse från lantbruksstyrelsen den 3 oktober 1953 angående statsbidrag till Svensk matpotatiskontrolls verksamhet för budgetåret 1954/55 samt en skrivelse från statens jordbruksnämnd den 20 februari 1953 angående, såvitt nu är i fråga, bemyndigande för generaltullstyrelsen att till Svenska fettindustriernas råvaru- och importförening av tullmedel utbetala ett belopp å 102 190 kronor 70 öre såsom del av restitution av utjämningsavgift vid export av sockerhaltiga produkter. Över sistnämnda framställning har generaltullstyrelsen den 29 oktober 1953 avgivit yttrande.

Vidare torde jag här få till behandling upptaga en framställning den 10 mars 1954 av Svenska bygdekvarnars riksförbund angående befrielse från förmalningsavgift vid löneförmalning av brödsäd för odlares och dessas anställdas husbehov ävensom en framställning den 20 mars 1954 av Kooperativa förbundet margarinfabriken aktiebolag m. fl. angående skyldighet att erlägga regleringsavgift vid licensfri import av margarin m. m.

Likaså torde jag få anmäla en framställning den 22 december 1953 av Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund angående lån ur hemslöjdslånefonden, över vilken framställning yttranden avgivits av ett flertal myndigheter och organisationer.

Prissättningen på jordbrukets produkter för regleringsåret 1953/54.

I sin skrivelse den 5 mars 1954 har jordbruksnämnden till en början redogjort för det system för prissättningen på jordbrukets produkter och förnödenheter, som tillämpats under innevarande regleringsår. Därvid har nämnden i huvudsak anfört följande.

I början av år 1953 hade kalkylsakkunniga på sedvanligt sätt upprättat en förkalkyl över jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåret 1953/54. Beräkningarna visade ett kalkylmässigt överskott av 33,3 miljoner kronor. De statliga pristilläggen för mjölk hade härvid upptagits till belopp, som med 80,7 miljoner kronor understeg de pristillägg, som skulle ha utgått, om beräkningarna utförts enligt de för 1952/53 gällande grunderna.

Efter förhandlingar mellan nämnden, å ena, samt en av Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk utsedd förhandlingsdelegation, å andra sidan, träffades den 25 mars 1953 en prisöverenskommelse, som av nämnden sammanfattats på följande sätt.

Till grund för överenskommelsen skulle läggas den kalkyl över jordbrukets inkomster och kostnader, som efter vissa överenskomna justeringar visade ett överskott av 113,2 miljoner kronor. Det sålunda beräknade över-

skottet utgjorde utgångspunkt för de ändringar i prissättningen, som vidtogs.

Jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation var ense om att de erforderliga prissänkningarna borde fördelas på olika produkter med beaktande av i första hand marknadsförhållandena, produktionens utveckling och olika produktionsgrenars lönsamhet. Med hänsyn till mjölkproduktionens förhållandevis svaga lönsamhet och dess särskilda betydelse för det mindre jordbruket befanns det önskvärt, att mjölkpriset sänktes endast i ringa mån.

För höstvete, råg, höstraps och höstrybs av 1953 års skörd tillämpades i kalkylen de garantipriser, som skulle gälla enligt förut träffade överenskommelser och Kungl. Maj:ts beslut. För skörd av vårsådda grödor ansågs lägre priser än de mot priserna på nyss angivna produkter svarande paritetspriserna icke kunna tillämpas. På grund av den pågående ökningen av brödsädsodlingen och den prissänkande inverkan obeskurna brödsädspriser vid kalkylöverskottets utjämnande skulle få på de animaliska produkterna, enades nämnden och förhandlingsdelegationen om att viss del av brödsädspriset skulle innehållas genom en allmän avgift på brödsäd. Det förutsattes, att de härigenom influtna medlen skulle tillföras en särskild regleringskassa, som skulle ställas till förfogande för senare behövliga regleringsåtgärder på brödsädsodlingens område och räknas som inkomst för jordbruket under de år, då medlen togs i anspråk för angivna ändamål.

Kalkylöverskottet på 113,2 miljoner kronor utjämnades genom följande åtgärder, vilka skulle träda i kraft den 1 september 1953. (Den beräknade inkomstminskningen i miljoner kronor angives inom parentes.)

Grundpriset på vårvete sattes lika med grundpriset för höstvete (3 miljoner kronor). Allmän avgift på brödsäd skulle uttagas med 3 öre per kilogram (26,8 miljoner kronor). Försäljningspriserna på importfodermedel skulle successivt anpassas till priserna på världsmarknaden (5 miljoner kronor). Det i kalkylen upptagna priset på fabrikspotatis sänktes med 4 öre per hektoliter och stärkelseprocent (2,5 miljoner kronor). Det i kalkylen upptagna priset på vitsenap sänktes med 5 öre per kilogram (0,5 miljoner kronor). Producentpriset på mejerimjölk sänktes med 1 öre per kilogram genom att tidigare utgående generella bidrag på mjölk sänktes med motsvarande belopp, samtidigt som de extra pristilläggen för norra Sverige, leveranstilläggen och producentbidragen förutsattes skola utgå efter oförändrade grunder (36,6 miljoner kronor). Priset på ägg upptogs till 3 kronor 10 öre i stället för 3 kronor 20 öre per kilogram enligt den ursprungliga kalkylen (7 miljoner kronor). Priserna på kött sänktes med varierande belopp (31,8 miljoner kronor.)

Enligt överenskommelsen skulle sålunda överskottet — 113,2 miljoner kronor — utjämnas genom sänkning av priserna på brödsäd, fabrikspotatis, oljeväxtfrö, ägg och köttvaror med 71,6 miljoner kronor samt genom minskning av de generella statliga mjölkbidragen med 36,6 miljoner kronor och av de statliga subventionerna på importfodermedel med 5 miljoner kronor.

Överenskommelsen innebar vidare, att ansvaret för fryshuslagringen av smör från och med den 1 september 1953 skulle övertagas av Svenska mejeriernas riksförening. De med lagringen förenade kostnaderna, vilka beräknades till 6 miljoner kronor, skulle ersättas riksföreningen genom en motsvarande ökning av de statliga mjölkbidragen. Å andra sidan gjordes en inbesparing på anslaget till statlig lagerhållning med 6 miljoner kronor.

Till allmänt mjölkpristillägg hade i statsverkspropositionen för 1953/54 beräknats ett anslag, motsvarande 42,4 öre per kilogram mjölkfett. För att

producentpriset på mjölk icke skulle sänkas mer än som nyss angivits (1 öre per kilogram) ansågs det vara nödvändigt, att Svenska mejeriernas riksförening tillfördes ytterligare 32 öre per kilogram mjölkfett. Det förutsattes, att nämnda anslag skulle höjas med ett däremot svarande belopp (44,1 miljoner kronor vid den i jordbrukskalkylen beräknade mjölkinvägningen). För utjämning i riksstaten av denna utgift skulle statskassan tillföras 37,6 miljoner kronor från clearingkassan för fettråvaror, varjämte ett i statsverkspropositionen beräknat anslag av 6,5 miljoner kronor till kostnader i samband med spannmålsbolagets verksamhet skulle återkallas.

Nämnden förklarade sig beredd att liksom tidigare till prövning upptaga önskemål om justering av priserna på vissa slaktdjurs- och mejeriprodukter i den mån så erfordrades för att täcka inkomstbortfall på grund av att förutsatta priser icke helt kunde uttagas.

Överenskommelsen skulle gälla hela regleringsåret 1953/54, varvid den så kallade 4-procentregeln skulle äga tillämpning. Omräkning av kalkylen skulle på grund härav ske under augusti 1953 på grundval av skörderapporterna per den 15 juli, dock endast för såvitt sådan omräkning begärdes av nämnden eller jordbrukets förhandlingsdelegation.

Därest till följd av lönehöjning på grund av nya kollektivavtal för lantarbetare eller andra arbetargrupper, berörande regleringsåret 1953/54, jordbrukets kostnader skulle komma att ökas, förbehöll sig jordbrukets förhandlingsdelegation att oavsett 4-procentregeln upptaga förhandlingar med nämnden om kompensation härför genom prishöjningar på jordbrukets produkter.

I en till överenskommelsen fogad protokollsanteckning förutsattes, att exportförluster på kött och fläsk, i den mån de icke utjämnades genom importavgifter, skulle täckas genom medel ur clearingkassan för kolonialvaror.

Kungl. Maj:t meddelade därefter den 10 april 1953 beslut rörande prissättningen på jordbrukets produkter under 1953/54. Kungl. Maj:t godtog därvid nämnda prisöverenskommelse. Beslutet underställdes därefter riksdagens prövning i propositionen 1953: 224.

Riksdagen beslutade sedermera i huvudsaklig överensstämmelse med propositionen (JoU 38; Rskr 340).

Jordbruksnämnden anför vidare i sin skrivelse, att nämnden i augusti 1953 lät företaga en omräkning av jordbrukskalkylen 1953/54.

Den omräknade kalkylen visade ett överskott av 87,6 miljoner kronor, motsvarande 2,2 procent av den balanserade normkalkylens inkomstsumma. Uttryckt i normkalkylens priser skulle ett överskott på 104,8 miljoner kronor (volymförändring) eller 2,6 procent av den balanserade normkalkylens inkomstsumma ha uppstått. Inträffade prissänkningar på såväl inkomst- som kostnadssidan motsvarade emellertid ett sammanlagt inkomstbortfall på 17,2 miljoner kronor. Överskottet reducerades till följd därav till förut nämnda 87,6 miljoner kronor. Av volymförändringen var 113,1 miljoner kronor att hänföra till ökad produktion och 8,3 miljoner kronor till ökad användning av produktionsmedel. Omräkningen resulterade sålunda i ett kalkylmässigt överskott, men detta var icke av den storlek, att 4-procentmarginalen uppnåddes.

Jordbruksnämnden erinrar härefter om att den omräknade kalkylen enligt Kungl. Maj:ts beslut den 13 oktober 1953 icke skulle föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Förkalkylen rörande jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåret 1954/55.

För att skapa ett underlag för behandlingen av frågan om prissättningen på jordbrukets produkter under regleringsåret 1954/55 har kalkylsakkunniga på uppdrag av jordbruksnämnden utarbetat en förkalkyl över jordbrukets inkomster och kostnader under nämnda år. Kalkylen, som granskats och godkänts av nämndens råd vid sammanträden den 11 och 26 februari 1954, torde som bilaga få fogas till detta protokoll *(bilaga 5)*. Nämnden har i sin skrivelse den 5 mars 1954 lämnat en redogörelse för innebörden och resultatet av ifrågavarande kalkyl.

I redogörelsen anför nämnden till en början, att liksom i fjolårets vårkalkyl som basår använts regleringsåret 1950/51. Kalkylen för år 1954/55 ansluter sig för övrigt i metodiskt hänseende till de under en följd av år utförda inkomst- och kostnadsberäkningar, som legat till grund för prissättningen på jordbruksprodukter. Den har karaktären av en normkalkyl såtillvida, att den avser att belysa inkomst- och kostnadsläget under det kommande produktionsåret under förutsättning av normala väderleksförhållanden, oförändrade löner och räntesatser samt oförändrade priser på produkter och förnödenheter utom i de fall, där vid kalkylens upprättande förändringar i priser med hänsyn till marknadsläget kunnat förutses med en viss grad av säkerhet.

Nämnden framhåller vidare, att det på grund av önskemål att kalkylmaterialet skulle presenteras redan under början av februari, icke hade varit möjligt att hinna med alla de undersökningar, som eljest brukar genomföras i vårkalkylen. Detta gäller främst jordbrukarnas inköp av maskiner och redskap. Det förhållandet att kalkylarbetet avslutats tidigare än under de föregående åren hade även medfört, att löpande produktions- och handelsstatistik icke kunnat beaktas för så lång tid under det pågående produktionsåret som vanligt.

Nämnden övergår därefter till att redogöra för beräkningarna av j o r d b r u k e t s i n k o m s t e r. Inledningsvis framhåller nämnden därvid, att särskild uppmärksamhet denna gång ägnats bland annat beräkningen av produktionen av mjölk och användningen därav, husbehovsförmalningen av korn samt försäljningen och hemmaförbrukningen av kokärter. Vidare har vid beräkningarna i fråga om brödsäd de under 1953/54 inflytande förmalningsavgiftsmedlen (cirka 21 miljoner kronor) upptagits som inkomst under 1954/55.

Vad härefter angår beräkningarna av *skörden* anför nämnden i huvudsak följande.

Till grund för inkomstkalkylen har som vanligt lagts en beräkning av skörden, verkställd med utgångspunkt från vissa antaganden om arealerna av olika grödor samt hektaravkastningen.

De för 1954 angivna arealerna har i fråga om höstvete, höstråg, höstraps och höstrybs beräknats med ledning av arealinventeringen i oktober 1953, varvid från de enligt denna inventering besådda arealerna gjorts avdrag för »normal utvintring». De för 1954 (höstsådden 1953) gjorda avdragen för normal utvintring utgör liksom i tidigare kalkyler för vete 8 procent och för råg 4 procent av de höstsådda arealerna. I fråga om höstraps och höstrybs har arealavdragen för normal utvintring, sedan uppgifter om utvintringsprocenten under en följd av år med relativt betydande oljeväxtarealer nu föreligger, omprövats och härvid höjts från 10 till 15 procent.

I *tabell 1* i kalkylpromemorian (s. 59*) finns angivna de arealer av olika växtslag, med vilka räknas i kalkylen för år 1954. Såsom jämförelse har medtagits de skördade arealerna för vissa tidigare år.

I förhållande till närmast föregående år räknar de kalkylsakkunniga med en ökning av brödsädsarealen med cirka 65 000 hektar, nämligen från 525 300 hektar 1953 (skördad areal) till 590 000 hektar 1954. Ökningen av arealen från 1953 beror främst på den uppgång i odlingen av höstvete och höstråg, som kunnat konstateras vid arealinventeringen i oktober 1953. Även i fråga om vårvete har emellertid de sakkunniga, bland annat med hänsyn till den senaste prisutvecklingen, räknat med ökad areal. Av samma skäl har fodersädsarealen antagits minska med cirka 44 000 hektar eller från 1 008 600 hektar 1953 till 965 000 hektar 1954. Den beräknade minskningen fördelar sig med 19 400 hektar på korn, 17 100 hektar på havre och 7 100 hektar på blandsäd.

I fråga om potatis har de sakkunniga, bland annat med hänsyn till överskotten på fabrikspotatis under innevarande år, räknat med en viss minskning av arealen. För sockerbetor har upptagits en areal av 55 000 hektar. Arealen foderrotfrukter har beräknats fortsätta att minska något.

Arealen av säd till grönfoder samt vall till hö och ensilage antages gå ned med cirka 16 000 hektar.

Oljeväxtarealen beräknas öka med 6 500 hektar. Denna ökning beror på den uppgång i odlingen av främst höstraps, som kunde konstateras vid arealinventeringen i oktober 1953. I fråga om de vårsådda oljeväxterna har de sakkunniga räknat med en arealminskning.

Uppskattningen av det kommande årets hektarskördar har verkställts på i huvudsak samma sätt som i fjol. De sakkunniga har härvid ansett, att normskördarna för vissa växtslag med hänsyn till utvecklingen på längre sikt bör höjas något i förhållande till de i normkalkylen för 1953/54 begagnade. Med beaktande av de aktuella utvecklingstendenserna har normskörden för höstvete höjts med 50 kilogram, för vårvete med 150 kilogram, för höstråg och korn med 100 kilogram, för havre med 25 kilogram, för blandsäd med 75 kilogram samt för potatis med 300 kilogram. Normskördarna för åren 1951—1954 samt vissa uppgifter belysande hektarskördeutvecklingen sedan 1921 har sammanställts i tabell 2 i kalkylpromemorian (s. 60*).

Efter denna översikt av areal- och skördeförhållandena behandlar nämnden inkomstberäkningarna för olika *vegetabiliska produkter* och anför därvid till en början, att produktionen av vegetabiliska slutprodukter har beräknats på grundval av de i tabellerna 1 och 2 i kalkylpromemorian anförda uppgifterna rörande arealer och antagna normskördar per hektar. Den erhållna totalskörden av brödsäd har på vanligt sätt reducerats för lagringsförluster, avrens och utfodring samt utsäde. Beträffande husbehovsför-

malningen av korn föreligger nu vissa nya uppgifter. I samband med 1952 års arealinventering insamlades sålunda uppgifter om denna under 1951. Med ledning av dessa uppgifter har husbehovsförmalningen uppskattats. Utöver husbehovsförmalningen har av korn endast medtagits de kvantiteter, som beräknats komma att åtgå vid grynkvarnar, bryggerier och mälterier samt brännerier ävensom för export. På motsvarande sätt har av havre medtagits endast den beräknade förbrukningen vid grynkvarnar, exporten samt arméns inköp.

Beträffande de olika vegetabilieposterna har nämnden i övrigt anfört i huvudsak följande.

Vid beräkningen av priserna på brödsäd har de sakkunniga utgått från 1953/54 års genomsnittspris till odlare för vara av normalkvalitet vid försäljning inom landet (priset utan avdrag för förmalningsavgift). Den av Kungl. Maj:t fastställda prissänkningen för höstvete och råg har därefter avdragits. För vårvete har härvid räknats med samma prissänkning som för höstvete. De sakkunniga har vidare räknat med en höjning av förmalningsavgiften från 3 kronor per deciton 1953/54 till 5 kronor per deciton 1954/55. Sistnämnda belopp har också frånd ragits det förut angivna genomsnittspriset. Som vanligt har avdrag och tillägg gjorts för genomsnittlig kvalitetsavvikelse.

Beräkningen av priserna till odlare för brödsäd av 1954 års skörd förutsätter vid nuvarande exportpriser, att de under 1953/54 inflytande förmalningsavgiftsmedlen helt tages i anspråk för att täcka exportförluster. Vidare kan de under 1954/55 inflytande införselavgiftsmedlen beräknas bli till större delen förbrukade för samma ändamål. De beräknade genomsnittspriserna till odlare 1954/55 utgör sålunda i stort sett ett vägt medeltal av priserna vid försäljning inom landet och priserna vid export, vartill lagts under 1953/54 fonderade förmalningsavgiftsmedel. — De under 1954/55 inflytande förmalningsavgiftsmedel, som eventuellt icke behöver tagas i anspråk detta år, har förutsatts stå till förfogande för senare regleringsåtgärder på brödsädsområdet.

För korn och havre har de sakkunniga för prognosåret räknat med en viss höjning av priserna, nämligen 3 kronor 75 öre för korn och 3 kronor 50 öre för havre, allt i förhållande till de beräknade genomsnittspriserna för 1953/54. Genomsnittspriset på kokärter har beräknats bli oförändrat under 1954/55.

Jordbrukets sammanlagda inkomster för brödsäd beräknas för 1954/55 komma att sjunka till 477,2 miljoner kronor mot 510,8 miljoner kronor innevarande år. Minskningen beror på att priserna som nämnts beräknas bli avsevärt lägre under 1954/55 än under innevarande år. Den motverkas dock i viss grad av att brödsädsskörden beräknas bli större under prognosåret än under 1953/54. I fråga om övrig spannmål har kalkylsakkunniga räknat med en viss inkomstökning, nämligen från 61,1 miljoner kronor 1953/54 till 65 miljoner kronor 1954/55.

Förbrukningen av inhemsk matpotatis har liksom för föregående år upptagits till 825 miljoner kilogram. Priset på matpotatis har för 1953/54 beräknats till 16 kronor 50 öre per deciton och för 1954/55 till 18 kronor per deciton. Inkomsterna av matpotatis under prognosåret har upptagits till 148,5 miljoner kronor, vilket innebär en inkomstökning på 12,4 miljoner kronor från innevarande år.

Förbrukningen av fabrikspotatis har beräknats till 251 miljoner kilogram

för såväl 1953/54 som 1954/55. Beräkningen för prognosåret utgår från normalskörd av potatis samt normal stärkelsehalt. Priset per hektoliter och stärkelseprocent har för båda åren upptagits till 46 öre. Jordbrukets inkomster av fabrikspotatis har beräknats till 28,5 miljoner kronor såväl under innevarande regleringsår som prognosåret. Inkomstsumman för all potatis utgör i den föreliggande kalkylen 177 miljoner kronor 1954/55 mot 164,6 miljoner kronor innevarande år.

Skörden av sockerbetor har beräknats till 1 925 miljoner kilogram 1954 mot 1 997 miljoner kilogram 1953. Grundpriset har förutsatts bli detsamma som för 1953 års odling, d. v. s. 7 kronor 35 öre per deciton vid 16 procent sockerhalt. De faktiska genomsnittspriserna beräknade med hänsyn till sockerhalt och inkluderande olika ersättningar och pristillägg utgör i kalkylen 8 kronor 20 öre per deciton för 1954/55 mot 8 kronor 46 öre per deciton för innevarande regleringsår. Det högre priset innevarande år beror på väsentligt högre sockerhalt än normalt. Jordbrukets inkomster av sockerbetor beräknas minska från 168,9 miljoner kronor 1953/54 till 157,8 miljoner kronor 1954/55.

Totalskörden av oljeväxtfröer beräknas på grund av den tidigare nämnda arealökningen och normala hektarskördar nästa år komma att öka från 109,9 miljoner kilogram under innevarande år till 144,9 miljoner kilogram under 1954/55. Enligt beslut av Kungl. Maj:t skall odlarpriserna på höstraps och höstrybs hållas rörliga inom vissa gränser, varvid den övre gränsen skall utgöra 85 respektive 83 öre per kilogram och den undre 75 respektive 73 öre per kilogram. I kontrakten tillförsäkras odlarna endast det lägre priset. Beroende på odlingens omfattning och exportpriset kan emellertid efterbetalning till odlarna komma i fråga, så snart exportöverskottet och exportpriserna med en viss grad av säkerhet kan överblickas. De sakkunniga har i kalkylen upptagit de lägre priserna. Härvid har förutsatts, att merintäkter, vilka skulle kunna medge efterbetalning, fonderas för senare regleringsåtgärder på oljeväxtodlingens område. Vid kalkylens upprättande förelåg en preliminär överenskommelse med motsvarande regler för de vårsådda matnyttiga oljeväxterna. Även för dessa har upptagits de preliminärt överenskomna lägsta priserna, nämligen 67, 65 och 54 öre per kilogram för respektive vårraps, vårrybs och vitsenap. Någon överenskommelse om priset på oljelin hade vid kalkylens upprättande ännu icke träffats. Kalkylsakkunniga har upptagit det till 65 öre per kilogram. Samtliga de priser på oljeväxtfrö, som tillämpats för prognosåret, är lägre än innevarande års priser. På grund av ökad odling av höstsådda oljeväxter väntas emellertid inkomsterna av oljeväxtfröer komma att öka från 89,5 miljoner kronor under innevarande år till 106,7 miljoner kronor under prognosåret.

Jordbrukets inkomster av spånadsväxter upptages i kalkylen för 1954/55 till 5,3 miljoner kronor mot 4,3 miljoner kronor för innevarande år.

Den fältmässiga odlingen av köksväxter har för 1953/54 beräknats tillföra jordbruket en inkomst på 48,8 miljoner kronor. Motsvarande belopp i vårkalkylen 1953 utgjorde 50,5 miljoner kronor. För regleringsåret 1954/55 har de sakkunniga insatt ett belopp av 49 miljoner kronor i kalkylen.

Jordbrukets inkomster av tobaksodling har beräknats till 1,3 miljoner kronor för 1954/55, vilket är 0,1 miljoner kronor mer än för innevarande år.

Jordbrukets totala inkomster av vegetabilier uppgår enligt föreliggande beräkningar till 1 049,2 miljoner kronor för 1953/54. För prognosåret 1954/55 utgör motsvarande belopp 1 039,3 miljoner kronor. Nedgången — 9,9 miljoner kronor — beror på väsentligt minskade inkomster av brödsäd.

Härvid har, som förut nämnts, de under 1953/54 inflytande förmalningsavgiftsmedlen (21 miljoner kronor) upptagits som inkomst för 1954/55. Samtidigt har emellertid inkomsterna av övriga vegetabilier, i synnerhet oljeväxter, beräknats komma att öka. Det förtjänar nämnas, att normkalkylen för 1954/55 upptar en ökning av vegetabilievolymen värderad i 1953/54 års priser av 44,3 miljoner kronor. Volymökningen gäller oljeväxter och brödsäd. Samtidigt har emellertid nedgången i priserna på brödsäd och oljeväxter orsakat en inkomstminskning. Vid oförändrade kvantiteter skulle inkomstminskningen för vegetabilier sammanlagt ha uppgått till 54,2 miljoner kronor.

Härefter redogör nämnden för jordbrukets inkomster av *animaliska produkter* och behandlar därvid först mjölk och mejeriprodukter. Nämnden anför härom.

Medelantalet mjölkkor 1953/54 har av de kalkylsakkunniga upptagits till 1 568 000 djur och för prognosåret till 1 584 000 djur. Ökningen utgör 1 procent. För 1953/54 har de sakkunniga räknat med en produktion per ko av 2 881 kilogram. Enär förutsättningen för kalkylen 1954/55 är normal fodertillgång för mjölkkorna, har kalkylsakkunniga funnit det rimligt att antaga, att den på längre sikt fortgående ökningen av avkastningen per ko åter skall komma till synes under 1954/55. Avkastningsökningen från 1953/54 har med hänsyn härtill uppskattats till 1 procent och den antagna avkastningen per ko 1954/55 till 2 910 kilogram. Totalproduktionen av mjölk har med utgång från nu nämnda data över koantal och avkastningen per ko beräknats till 4 609 miljoner kilogram 1954/55 mot 4 517 miljoner kilogram för innevarande år. Ökningen utgör 2 procent.

Beräkningen av jordbrukets inkomster av den vid mejerierna invägda mjölken har utförts enligt samma metod som i vårkalkylen 1953. Tillvägagångssättet vid beräkningarna är i huvudsak följande. En inkomst- och kostnadsberäkning (jämväl för prognosåret) utföres för var och en av de viktigaste produkterna, vilket ger en schematisk uppfattning om det värde — inklusive statliga bidrag — som mejerierna kan betala leverantörerna med hänsyn till föreliggande pris- och kostnadsläge. I denna beräkning infångas den allra största delen av mejeriernas mjölklikvider. Vissa speciella inkomster och förluster kommer emellertid ej med i beräkningen (t. ex. merinkomster av mesvaror, kapsylmjölk, vitaminerad mjölk respektive förluster i samband med prissänkningar och underpris vid export). För dessa sker kompletterande specialberäkningar.

Det allmänna mjölkpristillägget, vilket för 1953/54 uppgår till 74,4 öre per kilogram smörfett, har för prognosåret upptagits till samma belopp per kilogram. Det extra tillägget i norra Sverige beräknas för 1954/55 öka med 3 procent jämfört med 1953/54 beroende på ökad mjölkinvägning. Leveranstillägget har upptagits till samma belopp 1954/55 som 1953/54. Pristillägg har upptagits även för de kvantiteter smör och andra mejeriprodukter, som beräknas bli exporterade.

De på nu angivet sätt beräknade inkomsterna har kompletterats med hänsyn till vissa speciella inkomster, som icke innefattats i beräkningen av försäljningsinkomsterna eller pristilläggen, samt för förluster, som sammanhänger med prissänkningar och underpriser vid export. Härvid har även som inkomst upptagits den andel av införselavgifterna för fodermedel, som av kalkylsakkunniga ansetts böra hänföras till mjölkproduktionen för re-

spektive år, nämligen 3,66 miljoner kronor 1953/54 och 4,97 miljoner kronor 1954/55. Samtliga dessa kompletteringar har sammanförts i en post för respektive år.

De sålunda beräknade mejeriinkomsterna jämföres med verkligt utbetalda mjölklikvider, vilka använts i kalkylen, så långt de varit kända. Jämförelsen har endast till syfte att för prognosåret åstadkomma en korrektion av beräkningarna, så att kalkylsummorna så nära som möjligt ansluter sig till jordbrukarnas faktiska inkomst av mejerimjölken. För prognosåren göres därför ett tillägg med ledning av den genomsnittliga skillnaden under några av de senaste åren.

De kalkylsakkunniga har beräknat inkomsterna av mejerimjölk till 1 319,6 miljoner kronor 1953/54 och 1 350 miljoner kronor 1954/55. Medellikviden har angivits till 35,47 respektive 35,21 öre per kilogram, varav 5,01 respektive 4,98 öre per kilogram utgöres av statliga bidrag. Det bör anmärkas, att det angivna beloppet per kilogram mjölk för 1953/54 icke helt överensstämmer med den verkliga medellikviden, enär mejeriorganisationen under detta år utbetalar bidrag av från tidigare år reserverade medel, vilka tidigare upptagits som inkomst i kalkylen. Medräknas dessa interna bidrag blir medellikviden 1953/54 36,01 öre per kilogram.

Jordbrukets inkomster av den utanför mejeri försålda konsumtionsmjölken, den hemmaförbrukade konsumtionsmjölken samt lantsmörmjölken har beräknats med utgång från en för år 1952 verkställd specialundersökning och de väntade förändringarna därefter. De tre inkomstposterna visar på grund av minskade kvantiteter tillsammans en nedgång från 220,1 miljoner kronor 1953/54 till 210,5 miljoner kronor 1954/55.

Det sammanlagda beloppet för producentbidrag har för 1953/54 och 1954/55 upptagits till 48,0 respektive 47,5 miljoner kronor.

Den för jordbruket kalkylerade totalinkomsten av mjölk och mejeriprodukter (inklusive producentbidraget) utgör för prognosåret 1954/55 1 608 miljoner kronor mot 1 587,7 miljoner kronor innevarande år. Uppgången sammanhänger med en ökning i mjölkinvägningen vid mejerier. Den motverkas i viss grad av att avräkningspriserna för mjölk, som levereras till mejeri, beräknas bli något lägre under 1954/55 än under 1953/54. I realiteten kommer sänkningen att bli ändå större, enär, som förut nämnts, under 1953/54 utbetalats bidrag av från tidigare år reserverade medel, något som icke beräknas fortsätta under 1954/55.

De kalkylsakkunnigas bedömning av äggproduktionens utveckling har bland annat grundats på resultaten av hönsräkningen i Svea- och Götaland den 20 april 1953 samt uppgifter om partihandelns inköp av ägg till och med december 1953. De sakkunniga har icke funnit anledning ändra den tidigare gjorda uppskattningen av produktionen för 1953/54, 82 miljoner kilogram. För 1954/55 har i kalkylen upptagits en produktion av 85 miljoner kilogram. Äggpriset (svensk äggnotering med partihandelns månadsinköp som vägningstal) har för 1954/55 liksom för innevarande år uppskattats till 295 öre per kilogram. Det totala värdet av äggproduktionen beräknas bli 241,9 miljoner kronor 1953/54 och 250,8 miljoner kronor 1954/55. Därav utgör jordbrukets andel 205,6 respektive 213 miljoner kronor. Fjäderfäslaktens värde för jordbruket har beräknats till 22,5 miljoner kronor för såväl 1953/54 som 1954/55. Jordbrukets totalinkomster av ägg och slaktfjäderfä (vad som produceras utanför jordbruket frånräknat) utgör sålunda i den föreliggande kalkylen 235,5 miljoner kronor 1954/55 mot 228,1 miljoner kronor för innevarande år. Såsom framgår av det följande har beräkningen av äggproduktionen sedermera justerats.

Producentpriserna 1954/55 på slaktdjur av nötkreatur, häst och svin har beräknats på samma sätt som priserna för 1953/54. Man har utgått från de i mitten av januari 1954 gällande baspriserna på kött och fläsk i partihandelsledet samt vid samma tid gällande priser på slakterifett och hudar. Beträffande organ och inälvor har använts ett för 1953/54 beräknat vägt genomsnittspris. I fråga om fårkött har priset antagits bli detsamma som under 1953/54 eller 463 öre per kilogram.

Beräkningarna över slaktens omfattning visar i fråga om nötkött praktiskt taget oförändrade kvantiteter för prognosåret jämfört med innevarande år. I fråga om hästslakten har man räknat med en viss minskning under prognosåret. Svinslakten under 1954/55 har av de sakkunniga med utgång från betäckningsstatistik och svinräkningar samt med hänsyn till bland annat fodertillgångarna och marknadsutsikterna för fläsk bedömts komma att uppgå till 219,4 miljoner kilogram. Denna produktion är 13,6 procent högre än under 1953/54.

Beräkningarna visar en ökning av de totala inkomsterna av slaktdjur under 1954/55 i jämförelse med 1953/54, nämligen från 1 123,9 miljoner kronor till 1 203,2 miljoner kronor. Även beräkningen av fläskproduktionen har efter kalkylens färdigställande justerats på grundval av nytt material såsom framgår av det följande.

Försäljningen av militärhästar beräknas tillföra jordbruket 1,3 miljoner kronor under 1954/55 mot 1,2 miljoner kronor under 1953/54. Värdet av exporten av levande djur har för såväl 1953/54 som 1954/55 beräknats till 1 miljon kronor och inkomsterna av ull till 2,4 miljoner kronor.

Vid beräkningen av kreaturskapitalet har i den nu föreliggande kalkylen använts samma priser som i vårkalkylen 1953. Antalet djur har beräknats med utgång från resultaten av den representativa husdjursräkningen den 1 juni 1953 samt de sedvanliga korrigeringar som erfordras. Nedgången i kreaturskapitalet under 1953/54 och 1954/55 har uppskattats till 17,3 respektive 18,2 miljoner kronor.

Jordbrukets totala inkomster av animalier (utan beaktande av förändringarna i kreaturskapitalet) utgör enligt de nu utförda beräkningarna 3 051,4 miljoner kronor 1954/55 mot 2 944,3 miljoner kronor för innevarande år. Uppgången från 1953/54 till 1954/55 beror praktiskt taget helt på en ökning i produktionen, vilken särskilt kommit till uttryck i ökade inkomster för slaktdjur samt mjölk och mejeriprodukter. Värdeökningen motverkas dock av att priserna på dessa båda kategorier av animalier beräknas bli lägre under prognosåret än under innevarande år.

Jordbrukets sammanlagda inkomster (med beaktande av förändringarna i kreaturskapitalet) för 1953/54 uppgår enligt de nu föreliggande beräkningarna till 3 976,2 miljoner kronor. För prognosåret 1954/55 är motsvarande inkomsttal 4 072,5 miljoner kronor. Inkomstökningen — 96,3 miljoner kronor — beror, som framgått av det föregående, huvudsakligen på en ökning av intäkterna av slaktdjur, mjölk och mejeriprodukter samt oljeväxter. Index för jordbrukets inkomster vid basårsbeloppet 3 277,7 miljoner kronor 1950/51 utgör 124,2 för 1954/55.

Vid oförändrade priser från 1953/54 skulle en ökning av 166 miljoner kronor ha uppstått, varav 44,3 miljoner kronor skulle ha hänfört sig till vegetabilier och 121,7 miljoner kronor till animalier. Emellertid har på flera

produkter räknats med prissänkningar, vilka sammanlagt motsvarar en inkomstminskning på 69,7 miljoner kronor, därav 54,2 miljoner kronor för vegetabilier och 15,5 miljoner kronor för animalier.

Vad härefter angår jordbrukets kostnader anför jordbruksnämnden till en början, att dessa i den nu framlagda kalkylen i stort sett beräknats enligt liknande principer som vid tidigare kalkyltillfällen. Liksom i fråga om vissa inkomstposter har emellertid i samband med upprättandet av förkalkylen särskild uppmärksamhet ägnats vissa kostnadsposter.

Vid beräkningen av kostnaderna för ekonomibyggnader har det ansetts motiverat att — i avvaktan på en omprövning av grunderna för beräkningen av byggnadskostnaderna i jordbrukskalkylen — i år liksom under de två föregående åren göra avsteg från tidigare tillämpad beräkningsmetodik. I den nu föreliggande kalkylen har som särskilda kostnadsposter införts kostnader för maskinlegor och torkningskostnader för brödsäd. Det tidigare nämnda önskemålet att kalkylmaterialet skulle presenteras redan under början av februari, vilket medfört att det icke varit möjligt att avsluta alla de undersökningar, som eljest brukar genomföras till vårkalkylen, berör i fråga om kostnadsposterna främst jordbrukarnas inköp av maskiner och redskap.

Av de olika i kalkylen ingående kostnadsposterna redogör nämnden först för *arbetskostnaderna* och anför härom.

Liksom för tidigare kalkylår har arbetskostnaderna erhållits såsom en produkt av arbetsvolymen uttryckt i miljoner arbetstimmar och en kalkylerad timlön.

De kalkylsakkunniga har antagit, att arbetsvolymens minskning från 1953/54 till 1954/55 kommer att bli 3 procent. De sakkunniga har därvid främst baserat sin bedömning på preliminära siffror från den jordbruksekonomiska undersökningen fram till och med bokföringsåret 1952/53. Härjämte har förelegat uppgifter från cirka 28 000 jordbrukare om antalet i jordbruket sysselsatta den 1 juni 1952 och 1953.

På samma sätt som för de närmast föregående tre åren har arbetsvolymen för 1954/55 höjts med en korrektionspost på grund av förändringar i lönerelationen mellan män och kvinnor. Ändrad lönerelation män/kvinnor från 1951 års till 1954 års avtal har medfört en höjning av den tidigare använda korrektionsposten 0,76 procent till 0,78 procent eller med 0,12 miljoner timmar för 1953/54 och 0,17 miljoner timmar för 1954/55.

Enligt det nya lantarbetaravtal, som träffades i slutet av januari 1954, höjs timlönerna för kalenderåret 1954 med 13 öre för manliga och 11 öre för kvinnliga arbetare. Månadslönerna höjs på motsvarande sätt. Liksom man i andra sammanhang har räknat med de senast kända priserna, så har de sakkunniga här räknat med de senast kända lönerna.

Ersättningarna för övertidsarbete har enligt det nya lantarbetaravtalet undergått vissa förändringar. Dessa har beaktats i jordbrukskalkylen.

Utöver de nämnda förändringarna omfattar det nu träffade avtalet liksom det föregående åtskilliga andra förändringar, vilka tidigare icke beaktats i kalkylen. Bland annat har träffats avtal om en tidlöneförändring för djurskötare med flera i fråga om deras ordinarie arbetstid på lördagseftermiddagar samt sön- och helgdagar. Kalkylsakkunniga har beaktat denna förändring såvitt angår ladugårdsförmän och djurskötare. Verkningarna av vissa andra förändringar har icke kunnat beräknas och har därför icke heller beaktats i kalkylen.

Sammanvägningen av timlönerna för olika kategorier av manliga arbetare har tidigare gjorts enligt den fördelning, som gäller för anställd arbetskraft vid gårdar, som är representerade i socialstyrelsens lönestatistik. En av socialstyrelsen företagen kontrollundersökning angående den lejda arbetskraftens fördelning på olika arbetarkategorier (löneformer) 1952 visar en fördelning, som starkt avviker från den tidigare tillämpade. Kalkylsakkunniga har nu tillämpat resultatet av socialstyrelsens nya undersökning och därvid beaktat förändringen ända från basåret. Med anledning av att den nu tillämpade fördelningen på olika kategorier bland annat visar en mindre andel ladugårdsförmän och djurskötare samt en större andel egentliga lantarbetare än den tidigare fördelningen, erhålles vid sammanvägningen en lägre genomsnittslön än vid tidigare tillämpad fördelning.

Med hänsyn tagen till olika slag av övertidsersättningar samt semesterersättning har timlönen för 1954/55 kalkylerats till 281,17 öre, medan den för 1953/54 utgjorde 276,20 öre. Den före höjningen i januari 1954 gällande genomsnittliga timlönen utgjorde 266,40 öre.

Kalkylsakkunniga omnämner i sin promemoria, att den allmänna sjukförsäkringen från och med den 1 januari 1955 bland annat kommer att medföra en viss överflyttning av ansvaret vid olycksfall från riksförsäkringsanstalten och andra olycksfallsförsäkringsanstalter till sjukkassorna. Under vissa av kalkylsakkunniga angivna förutsättningar kan omläggningen beräknas medföra en kostnadsökning för jordbruket av 14,4 miljoner kronor för helt år samt 9,6 miljoner kronor för tiden den 1 januari—den 31 augusti 1955. Enär bestämmelser om avgifternas uttagande ännu icke föreligger, har kalkylsakkunniga icke infört beloppet i kostnadssammandraget.

De totala arbetskostnaderna 1954/55 har beräknats till 2 405 miljoner kronor mot 2 435,4 miljoner kronor för innevarande år. Minskningen, som utgör 30,4 miljoner kronor, beror på minskad arbetsvolym.

Under samlingsrubriken *kapitalkostnader* behandlas i kalkylen kostnaderna för avskrivning och underhåll av markanläggningar (grundförbättringar), ekonomibyggnader samt maskiner och redskap ävensom kostnaderna för elektricitet samt räntekostnaderna. Beträffande dessa poster anför nämnden.

Kostnadsposten grundförbättringar (täckdikningskostnader, underhåll av större öppna diken) har för prognosåret 1954/55 upptagits till ett i stort sett oförändrat belopp jämfört med innevarande år, nämligen 26 miljoner kronor.

Kostnaderna för avskrivning och underhåll av ekonomibyggnader har beräknats enligt samma metodik som tidigare och har erhållits genom en framskrivning av den kostnadssumma, som fastställts genom särskild beräkning för år 1946. De sakkunniga har diskuterat att eventuellt återgå till den beräkningsmetod, som tillämpades till och med vårkalkylen 1951 och som innebär ett fullt hänsynstagande till prisutvecklingen på trävaror. Priset för dessa har nämligen varit oförändrat sedan mitten av 1952, varför en stabilisering synes ha inträtt på detta område. Även om stabiliseringen av träpriserna skulle kunna anses motivera en återgång till den beräkningsmetodik, som tillämpades före 1951, har de sakkunniga dock ej ansett, att en sådan bör företagas i föreliggande kalkyl. Detta sammanhänger med önskvärdheten av att inom kort med ledning av nytt material ompröva grunderna för beräkningen av byggnadskostnaderna i jordbrukskalkylen, varvid bland annat en prövning av inverkan av strukturrationaliseringen och djurantalets

förändringar bör beaktas. Den totala kostnaden för ekonomibyggnader för produktionsåret 1954/55 är 190,7 miljoner kronor mot 189,6 miljoner kronor för innevarande regleringsår.

Kostnaderna för maskiner och redskap är fördelade på avskrivnings- och underhållskostnader. De förra fastställes med utgångspunkt från beräkningar över maskinbeståndets volym — grundade på ett omfattande material från tillverkare och importörer — under förutsättning av en femtonårig avskrivningstid. De senare upptages i enlighet med resultaten från statistiska centralbyråns deklarationsundersökningar. Vid beräkning av avskrivningskostnaderna för traktorer har de sakkunniga tagit hänsyn till att en allt rikligare tillgång på traktorer medfört en rabattering av bruttopriserna. Efter en undersökning av maskinmarknaden har de kalkylsakkunniga funnit att ingenting framkommit, som givit anledning till att ändra det i förra årets vårkalkyl införda avdraget med 5 procent på bruttopriserna för traktorer. Kalkylsakkunniga har även inhämtat upplysningar angående eventuell rabattering av priserna för övriga maskiner och redskap. Det har därvid framkommit, att rabattering visserligen förekommer men är av liten omfattning och bara gäller vissa maskingrupper. Kalkylsakkunniga har därför i fråga om övriga maskiner och redskap ansett sig böra räkna med bruttopriserna, eftersom det icke varit möjligt att erhålla något mått på rabatteringen för dessa. Jordbrukets kostnader för maskiner och redskap stiger enligt den nu föreliggande kalkylen till följd av ökad maskinvolym från 369,6 miljoner kronor för 1953/54 till 382,5 miljoner kronor för 1954/55.

Vid beräkningen av kostnaderna för elektricitet har förfarits så, att den enligt deklarationsundersökningarna för åren 1951 och 1952 konstaterade kostnaden först har reducerats för inverkan av elskatt och taxehöjningar. Därefter har ett treårigt medeltal för den procentuella kostnadsstegringen beräknats, vilket anses återge endast den kostnadshöjning, som står i samband med ökad användning av elkraft. Framskrivning har därefter gjorts med utgångspunkt från kostnadssumman under kalenderåret 1952 reducerad för elskatt och taxehöjningar. Genom denna framskrivning har erhållits kostnadssummor till och med kalenderåret 1955, vilka inkluderar de sannolika kostnadsförändringarna i 1950 års prisläge. Efter omräkning av dessa kostnadssummor till produktionsår har slutligen tillägg gjorts för elskatt och taxehöjningar. De totala elektricitetskostnaderna har beräknats komma att uppgå till 74,6 miljoner kronor för 1954/55 mot 69,6 miljoner kronor för innevarande år.

Beräkningen av jordbrukets räntekostnader har verkställts enligt samma beräkningsmetod som i vårkalkylen 1953. Jordbrukets totala räntekostnader ökar på grund av ökad maskinvolym från 405,5 miljoner kronor under innevarande år till 409,8 miljoner kronor under prognosåret 1954/55.

Jordbrukets sammanlagda kapitalkostnader uppgår sålunda till 1 083,6 miljoner kronor 1954/55 mot 1 060 miljoner kronor innevarande år. Ökningen utgör 23,6 miljoner kronor.

Härefter övergår nämnden till att behandla jordbrukets kostnader för olika slag av *förnödenheter*.

De viktigaste hithörande posterna i jordbrukskalkylen är driv- och smörjmedel, handelsgödsel och kalk samt köpfodermedel. Övriga slag av förnödenheter, vilka är av mindre betydelse, är i kalkylen sammanförda under rubriken »diverse förnödenheter». Beträffande de nu nämnda kostnadsposterna anför nämnden i huvudsak följande.

Beräkningen över kostnaderna för driv- och smörjmedel är liksom i vårkalkylen 1953 gjord med utgångspunkt från de i samband med arealinventeringen 1952 inhämtade uppgifterna om förbrukningen av driv- och smörjmedel vid traktordrift under kalenderåret 1951.

I följande tabell redovisas från och med produktionsåret 1950/51 dels en beräknad anskaffning av nya traktorer, dels beräknat antal traktorer i drift.

Produktionsår	Nyanskaffning	Antal i drift i slutet av varje år (1 juli)
1950/51	13 402	67 000
1951/52	14 478	77 750
1952/53	14 530	88 550
1953/54	14 134	98 750
1954/55	12 667	107 550

För hela perioden 1950/51 har de sakkunniga dessutom räknat med 8 500 dragbilar samt mellan 500 och 1 000 jeepar.

Liksom i tidigare kalkyler har de sakkunniga även nu förutsatt, att den starka ökningen av traktorbeståndet till största delen gäller relativt små brukningsenheter, där den årliga driftstiden samt driv- och smörjmedelsförbrukningen per traktor är lägre än den genomsnittliga. Med hänsyn härtill har för det antal traktorer, som tillkommit utöver det antal, som genomsnittligt varit i drift 1951, förutsatts en lägre driv- och smörjmedelsförbrukning per traktor och år. Förbrukningen för dragbilar och jeepar har, räknat per maskin och år, förutsatts vara densamma under samtliga aktuella år.

Driv- och smörjmedelskostnaderna har för 1954/55 beräknats till 105,8 miljoner kronor mot 100,4 miljoner kronor under innevarande år.

Den handelsgödsel, som förbrukas under ett visst produktionsår, kommer i realiteten den i kalkylen för nästa produktionsår ingående skörden till godo. De kostnader för handelsgödsel, som belastar ett visst produktionsår, beräknas därför med utgångspunkt från förbrukade kvantiteter och priser under närmast föregående år. Kalkylsakkunniga har icke räknat med några större ändringar i förbrukningen av handelsgödsel under förbrukningsåret 1953/54.

Kostnaderna för jordbrukskalk har beräknats på samma sätt som i förra årets vårkalkyl. Närmare redogörelse för principerna finnes intagen i propositionen 1949: 212.

Jordbrukets sammanlagda kostnader för handelsgödsel och kalk uppgår för prognosåret 1954/55 till 250,8 miljoner kronor, vilket innebär en minskning med drygt 5 miljoner kronor jämfört med innevarande regleringsår.

Förbrukningen av köpfodermedel under 1954/55 har beräknats med utgång från den beräknade användningen 1953/54 och storleken av den inhemska normproduktionen av fodermedel samt husdjursantalets och animalieproduktionens förändringar.

Förbrukningen av importerad fodersäd beräknas för såväl 1953/54 som 1954/55 komma att bestå av enbart majs (med undantag för en obetydlig kvantitet sorghum 1953/54). Kvantiteten väntas bli obetydligt mindre under prognosåret än under innevarande år. I fråga om förbrukningen av oljekraftfoder räknar man med oförändrade kvantiteter från 1953/54 till 1954/55. De beräknade kostnaderna för köpfodermedel utgör 209,5 miljoner kronor för 1953/54 och 207,2 miljoner kronor för prognosåret 1954/55. Avdrag har liksom tidigare gjorts för de köpfodermedel, som förutsättes falla på äggproduktionen utanför jordbruket.

Samlingsposten diverse förnödenheter uppgår i den nu föreliggande kal-

kylen till 48,2 miljoner kronor för 1954/55 mot 48,1 miljoner kronor 1953/54. Några anmärkningsvärda förändringar i de enskilda kostnadsposterna under rubriken har icke beräknats inträffa.

Jordbrukets sammanlagda kostnader för förnödenheter utgör 613,9 miljoner kronor för 1953/54 och 612 miljoner kronor för prognosåret 1954/55.

Under samlingsrubriken *frakter m. m.* har i kalkylen införts några kostnadsposter, som är att hänföra varken till kapital- eller till förnödenhetskostnader. Beträffande dessa poster anför nämnden följande.

Jordbrukets kostnader för frakter visar enligt de nu utförda beräkningarna en mindre ökning nämligen från 100,1 miljoner kronor 1953/54 till 102,3 miljoner kronor 1954/55. Seminkostnaderna väntas samtidigt öka från 7,6 till 8,3 miljoner kronor, medan posten mjölkkontroll är i stort sett oförändrad.

Under rubriken frakter m. m. har i år införts två nya poster, maskinlegor och torkningskostnader för brödsäd. Dessa, vilka även ingår i basåret, visar endast obetydliga förändringar från 1953/54 till 1954/55.

De sammanlagda kostnaderna för frakter m. m. utgör 130,2 miljoner kronor för 1953/54 och 133,6 miljoner kronor för 1954/55.

Jordbrukets sammanlagda kostnader för 1953/54 uppgår enligt de nu föreliggande beräkningarna till 4 239,5 miljoner kronor. För prognosåret 1954/55 är motsvarande kostnadstal 4 234,2 miljoner kronor. Kostnadsminskningen utgör 5,3 miljoner kronor. Index för jordbrukets kostnader vid basårsbeloppet 3 407,1 miljoner kronor utgör 124,28 för prognosåret 1954/55.

Vid 1953/54 års priser skulle kostnadsminskningen ha uppgått till 32,9 miljoner kronor. Arbetskostnaderna skulle vid oförändrade priser ha minskat med 72,9 miljoner kronor, medan övriga kostnadsposter skulle ha ökat med varierande belopp. Sålunda skulle kapitalkostnaderna ha ökat med 23,7 miljoner kronor, kostnaderna för förnödenheter med 13,1 miljoner kronor samt kostnaderna för frakter m. m. med 3,2 miljoner kronor. Härutöver föreligger beräknade prissänkningar, motsvarande ett belopp av 14,9 miljoner kronor. På grund av att löneökningen 1954 inräknas för helt år, reduceras emellertid kostnadsminskningen till endast 5,3 miljoner kronor. Denna beräknade minskning av de totala kostnaderna har framkommit som resultat av en minskning av arbetskostnader och kostnader för förnödenheter med 30,4 respektive 1,9 miljoner kronor samt en ökning av kapitalkostnader och frakter m. m. på 23,6 respektive 3,4 miljoner kronor.

Resultatet av beräkningarna rörande jordbrukets inkomster och kostnader sammanfattar nämnden i följande tablå.

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55
Kostnader, miljoner kronor	3 407,1	3 980,1	4 197,0	4 239,5	4 234,2
Kostnadsindex	100,00	116,82	123,18	124,43	124,28
Inkomster, miljoner kronor	3 277,7	3 793,2	4 068,8	3 976,2	4 072,5
Avgår överskott 1950/51 enligt kalkyl med 1938/39 som basår	8,4	—	—	—	—

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55
Basinkomst, framskriven medelst kostnadsindex, miljoner kronor	3 269,3	3 819,2	4 027,1	4 068,0	4 063,1
Kalkylmässigt över- eller underskott, miljoner kronor	—	— 26,0	+ 41,7	— 91,8	+ 9,4

Nämnden erinrar härefter om att enligt prisöverenskommelsen våren 1952 av det dåvarande underskottet för 1952/53 (avrundat nedåt med 1,8 miljoner kronor) 55 miljoner kronor beräknades hänföra sig till ökade räntekostnader på grund av höjning av jordvärdena för jordbruksfastigheter enligt 1952 års fastighetstaxering ävensom ökade värden på kreaturs- och förrådskapital. Av denna räntekostnadsökning skulle 1/5 eller 11 miljoner kronor beaktas vid prissättningen för 1952/53, medan återstående del eller 44 miljoner kronor skulle successivt intäckas med 1/4 under vart och ett av de följande 4 åren. I enlighet härmed bör enligt nämnden det kalkylmässiga överskottet för 1952/53 ökas med 45,8 miljoner kronor (44 miljoner kronor plus avrundningen vid prisöverenskommelsen 1,8 miljoner kronor) och underskottet för 1953/54 minskas med 33 miljoner kronor. Överskottet för 1952/53 blir 87,5 miljoner kronor. För 1953/54 reduceras underskottet till 58,8 miljoner kronor. På motsvarande sätt bör det kalkylmässiga överskottet för 1954/55 vid kalkylens användning för prissättningen på jordbrukets produkter ökas med 22 miljoner kronor. För 1954/55 uppstår ett överskott av 31,4 miljoner kronor.

I följande tablå belyser nämnden kvantitets- och prisförändringarnas inverkan på resultatet av förkalkylen för 1954/55 jämfört med resultatet av den reviderade kalkylen för 1953/54.

	Värdeförändring beroende på förändring i kvantiteter milj. kr.	priser milj. kr.	kvantiteter och priser, milj. kr.
Inkomster	+ 166,0	— 69,7	+ 96,3
Kostnader[1]	+ 31,5	[2] — 37,6	— 6,1
Totalt	**+ 197,5**	**— 107,3**	**+ 90,2**

[1] Kostnadsförändringar överförda till inkomstsida.
[2] I texten omnämnd räntekostnadshöjning inräknad.

Såsom förut nämnts har jordbrukskalkylen granskats av jordbruksnämndens råd vid sammanträden den 11 och 26 februari 1954. Vid det förra sammanträdet framställdes önskemål om kompletterande undersökningar i fråga om vissa poster. Kalkylsakkunniga har verkställt dessa undersökningar (se bilaga till Bilaga 5). Nämnden anför härom.

Äggproduktionen har på basis av särskilt införskaffade uppgifter om sannolika förändringar i påläggets storlek sänkts med 1 miljon kilogram till 84 miljoner kilogram. Äggproduktionen inom jordbruket beräknas härvid sjunka med 0,8 miljoner kilogram till 71,4 miljoner kilogram och jordbru-

kets inkomster av äggproduktionen med 2,4 miljoner kronor till 210,6 miljoner kronor. Samtidigt blir på kostnadssidan reduktionen för foder till äggproduktionen utanför jordbruket något mindre än tidigare. På grund härav ökar kostnaderna med, på inkomstsidan räknat, 0,4 miljoner kronor.

Efter kalkylarbetets avslutande i början av februari 1954 har uppgifterna om antalet under januari 1954 betäckta suggor samt resultaten av svinräkningen den 11 januari 1954 blivit tillgängliga. Härjämte har särskilda beräkningar gjorts över den slakt av svin, som kan komma att ske under de kommande månaderna av året 1953/54. Det nya materialet och de anförda beräkningarna har givit vid handen, att försämringen i betäckningsstatistiken icke varit så stark, som man tidigare räknat med. Bland annat med hänsyn härtill har den i kalkylen för 1953/54 upptagna fläskproduktionen reducerats med 4 miljoner kilogram till ett värde av 12,5 miljoner kronor. För 1954/55 har beräknats en ökning av fläskproduktionen jämfört med 1953/54 med 14 procent till totalt 216,9 miljoner kilogram. Denna kvantitet innebär en minskning i förhållande till kalkylen för samma år av 2,5 miljoner kilogram till ett värde av 7,8 miljoner kronor. Herrar Carbell, Lindskog och Odhner har ansett, att bedömningen av förbättringen i betäckningsstatistiken är ytterligt osäker och att det föreliggande siffermaterialet närmast pekar på en ökning av svinslakten med 15 procent under 1954/55.

Efter kalkylarbetets avslutande har vidare kollektivavtalsförhandlingar upptagits om mjölkkontrollassistenternas löner. Förhandlingarna har beräknats resultera i en höjning av kontrollkostnaderna med lägst 0,3 miljoner kronor.

De av kalkylsakkunniga företagna kompletterande undersökningarna medför enligt nämnden en minskning av det i kalkylen redovisade överskottet för 1954/55 med 10,9 miljoner kronor till 20,5 miljoner kronor i enlighet med följande tablå.

	Milj. kr.
Äggproduktionen	2,4
Foder till äggproduktionen utanför jordbruket	0,4
Fläskproduktionen	7,8
Lönerna till mjölkkontrollassistenterna	0,3
Summa	**10,9**

Jordbruksnämndens råd godkände vid sammanträdet den 26 februari den efter nämnda kompletteringar justerade jordbrukskalkylen som underlag för prissättningen på jordbrukets produkter under regleringsåret 1954/55.

I sin skrivelse den 6 mars 1954 till jordbruksnämnden har priskontrollnämnden bland annat yttrat sig om den föreliggande jordbrukskalkylen. Beträffande härvid gjorda uttalanden torde få hänvisas till den redogörelse för innehållet i sagda skrivelse, som kommer att lämnas i det följande.

Överläggningar mellan jordbruksnämnden och jordbrukets organisationer om prissättningen.

Jordbruksnämnden har i sin skrivelse anfört, att efter behandlingen av jordbrukskalkylen i nämndens råd den 11 februari 1954 överläggningar om prissättningen för regleringsåret 1954/55 ägt rum mellan nämnden och en av Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk utsedd förhandlingsdelegation. Dessa överläggningar resulterade den 26 samma månad i en prisöverenskommelse av följande lydelse.

»Vid förhandlingar, som ägt rum mellan statens jordbruksnämnd och jordbrukets förhandlingsdelegation, har träffats följande överenskommelse om prisregleringen på jordbrukets produkter för regleringsåret 1954/55.

1) Till grund för prissättningen skall ligga den kalkyl över jordbrukets inkomster och kostnader, som efter vissa justeringar av kalkylsakkunniga granskats och godkänts vid sammanträde med jordbruksnämndens råd den 26 februari 1954. Vid beaktande av räntekostnaderna för ökat fastighetskapital m. m. i den reducerade omfattning, som följer av prisöverenskommelsen år 1952, ger denna kalkyl ett överskott av 20,5 miljoner kronor. På kostnadssidan i kalkylen har då inräknats effekten (motsvarande 120 miljoner kronor på inkomstsidan) av den lönehöjning, som lantarbetarna erhållit genom det i januari 1954 träffade kollektivavtalet för denna arbetarkategori. Härvid har på vanligt sätt jordbrukets egen arbetskraft tillgodoförts samma lön som enligt kollektivavtalet tillkommer den lejda arbetskraften. Vidare har i kalkylen räknats med en nedgång av arbetsvolymen till följd av rationalisering med 3 procent, motsvarande en arbetskostnadsminskning av cirka 70 miljoner kronor, räknat på inkomstsidan.

2) Enighet har från början rått om att det beräknade överskottet på 20,5 miljoner kronor skall utjämnas medelst prissänkningar. Därutöver har överenskommits om prissänkningar med ytterligare 37 miljoner kronor. Därvid har för jordbruket hänsynen till de allmänna stabiliseringssträvandena, rådande marknadsmässiga förhållanden och en strävan att medelst ökad inhemsk konsumtion nedbringa exportkvantiteterna varit vägledande. Sålunda skall prissänkningar i förhållande till de i kalkylen upptagna priserna ske, motsvarande ett kalkylbelopp av 57,5 miljoner kronor.

3) Producentpriserna på vete och råg har i kalkylen beräknats enligt tidigare tillämpade principer, varvid förutsatts att förmalningsavgiften under regleringsåret skall utgå med 5 kronor per deciton. På grund av att den statliga avsättningsgarantin för brödsäden upphör från och med den 1 september, har nämnden och förhandlingsdelegationen funnit anledning att sänka det i kalkylen upptagna inkomstbeloppet för brödsäd med 6,5 miljoner kronor. Med hänsyn till den överenskommelse, som på sommaren 1953 träffades i fråga om priserna på 1954 års brödsädsgröda, kan de i kalkylen angivna priserna på vete och råg i övrigt icke ändras. Nämnden och förhandlingsdelegationen är ense om, att en sänkning av dessa priser vid i övrigt oför-

ändrade marknadsförhållanden är påkallad såvitt angår 1955 års skörd. Förhandlingar härom skall upptagas under sommaren 1954. De riktpriser, varom överenskommelse då kan komma att träffas, avses gälla med vissa förbehåll för de ytterligare ändringar, som må föranledas av att priserna på andra jordbruksprodukter kan komma att ändras vid de sedvanliga vårförhandlingarna.

4) För att prissänkningarna i görligaste mån icke skall drabba det mindre jordbruket, verkställes från och med den 1 september 1954 en omläggning av de nuvarande leveranstilläggen för mjölk, varigenom mjölkpriset till mindre leverantörer höjes samt tillägget bortfaller vid leveranser över 30 000 kg per år. De statliga mjölkpristilläggen skall i övrigt vara oförändrade under regleringsåret.

5) Den i punkt 2) angivna inkomstsänkningen skall fördelas på följande sätt:

	Beräknad inkomstminskning milj. kronor
a) Nedräkning av inkomsterna av vete och råg	6,5
b) Priset på sockerbetor sänkes med belopp motsvarande	3
c) Odlarpriset på fabrikspotatis sänkes med 3 öre per hektoliter och stärkelseprocent	1,5
d) Priserna på kött och fläsk sänkes med belopp (däri inräknad kostnadsökning genom att det statliga lagringsstödet för köttvaror slopas från och med den 1 september) motsvarande	39
e) Priserna på ost sänkes med i genomsnitt 15 öre/kg	7,5
	57,5

6) Det under c) upptagna beloppet, motsvarande 3 öre per hektoliter och stärkelseprocent, skall avsättas till en clearingkassa, ur vilken eventuella förluster vid avsättning av överskott av industripotatis skall bestridas. Härvid förutsättes, att Sveriges stärkelseproducenters förening och Sveriges bränneriidkareförening medverkar till en omläggning av stödet åt odlingen av industripotatis i huvudsaklig överensstämmelse med vad som föreslås av nämnden i årets regleringsskrivelse.

7) Den av Svenska mejeriernas riksförening övertagna smörlagringen beräknas medföra en i kalkylen icke beaktad räntekostnad av 1,5 miljoner kronor. Härigenom uppkommande inkomstminskning för jordbruket utjämnas genom höjningar av priset på konsumtionsmjölk på vissa orter.

8) Jordbruksnämnden är beredd att som hittills till prövning upptaga önskemål om justering av priserna på vissa slaktdjurs- och mejeriprodukter i den mån så erfordras för att täcka inkomstbortfall på grund av att förutsatta priser icke helt kan uttagas.

9) Överenskommelsen gäller hela regleringsåret 1954/55 och förutsätter att den s. k. 4-procentregeln skall äga tillämpning. Omräkning av kalkylen skall på grund härav ske under augusti 1954 på grundval av skörderappor-

terna per den 15 juli, dock endast för såvitt sådan omräkning begäres av jordbruksnämnden eller jordbrukets förhandlingsdelegation.

10) Därest på grund av nya kollektivavtal lönehöjningar, berörande den del av regleringsåret, som belöper efter den 1 januari 1955, inträffar för lantarbetare eller andra arbetargrupper och jordbrukets kostnader härigenom ökas, har jordbrukets förhandlingsdelegation förbehållit sig att, oavsett 4-procentregeln, upptaga förhandlingar med statens jordbruksnämnd om kompensation härför genom prishöjningar på jordbrukets produkter. Detsamma skall gälla om kostnaderna ökas på grund av införandet av allmänna sjukförsäkringen samt nya beskattningsregler för motorfordon och drivmedel.

Till överenskommelsen har fogats följande protokollsanteckningar.

1. Jordbrukets förhandlingsdelegation förklarar sig beredd att i samband med ett slopande av normalpriserna på kött och fläsk på allt sätt medverka till att slakteriföreningarnas prissättning på hela, halva och fjärdedels kroppar av nötkreatur, häst och svin ansluter sig till slakteriförbundets prissättning i Stockholm och Göteborg, varvid som utgångspunkt skall tagas de för närvarande gällande prisskillnaderna mellan Stockholm och Göteborg, å ena sidan, samt övriga prisområden å andra sidan.
2. Skulle fråga uppkomma om ändring av nuvarande regler för fastställande av regleringsavgiften på fettråvaror, skall förhandlingar härom först upptagas med förhandlingsdelegationen.
3. Dessutom har herrar Bonow och Meidner i anslutning till punkt 4 i överenskommelsen gjort följande uttalande. 'Vi har icke velat motsätta oss att de nuvarande leveranstilläggen på mjölk bibehålles såsom ett provisorium för nästa regleringsår under förutsättning att den av förhandlingsdelegationen föreslagna omläggningen till förmån för det mindre jordbruket kommer till stånd. Under förhandlingarna har vi föreslagit, att det nuvarande behovsprövade producentbidraget och leveranstilläggen borde sammanföras till ett enhetligt bidrag av ren kontantkaraktär. Detta småbrukarbidrag skulle enligt vår mening kunna i mån av behov göras något större än vad som motsvarar det sammanlagda värdet av nu utgående producentbidrag och det föreslagna leveranstillägget. Det av oss förordade småbrukarbidraget bör utgå till nuvarande innehavare av småbruk (s. k. ofullständiga jordbruk), vilka har behov av ett ekonomiskt stöd. Vi anser, att detta bidrag bör kunna utgå även under förslagsvis tre år efter det att brukaren lämnat sin jordbruksfastighet för att övergå till annan verksamhet. Härigenom skulle vederbörandes frivilliga övergång till annan sysselsättning i samband med den yttre rationaliseringen kunna underlättas. I jämförelse med ett småbrukarstöd i form av bidrag, som utgår på levererad mjölk, har ett kontantbidrag den obestridliga fördelen, att det icke hämmar utan tvärtom underlättar den på längre sikt även ur jordbrukets egen intressesynpunkt nödvändiga yttre rationaliseringen.'»

Nämnden har upplyst, att överenskommelsen enhälligt godkänts av nämndens råd den 26 februari 1954.

I sin skrivelse den 6 mars 1954 till jordbruksnämnden har priskontrollnämnden bland annat yttrat sig om den föreliggande överenskommelsen. Beträffande härvid gjorda uttalanden torde få hänvisas till den redogörelse, som kommer att lämnas i det följande.

Överenskommelsen innebär sålunda, att överskottet i den justerade kalkylen — 20,5 miljoner kronor — skall utjämnas genom prissänkningar. Därutöver skall prissänkningar med ytterligare 37 miljoner kronor äga rum. På kostnadssidan i kalkylen har vid beräkningen av överskottet inräknats effekten av den lönehöjning, som lantarbetarna erhållit genom det i januari 1954 träffade kollektivavtalet för denna arbetarkategori. Denna effekt motsvarar enligt nämnden på inkomstsidan 120 miljoner kronor. Vid beräkningen av sagda belopp har lönerna till olika lantarbetarkategorier före och efter det nya lantarbetaravtalet hopvägts till genomsnittslön med samma vägningstal.

Nämnden anför vidare, att av nyssnämnda belopp om 120 miljoner kronor jordbruket får behålla 83 miljoner kronor, medan resten eller 37 miljoner kronor tillföres konsumenterna genom prissänkningar. Det nya kollektivavtalet medför för lantarbetarna en lönehöjning av drygt 5 procent. Inkomstförbättringen för jordbrukarna själva och deras i jordbruksarbetet deltagande familjemedlemmar kan beräknas till i genomsnitt cirka 3 procent. Som jämförelse kan nämnas, att den genomsnittliga förtjänstökningen för arbetare inom industrien under kalenderåret 1953 har beräknats till cirka 3 procent.

Konsumenterna tillföres enligt nämndens beräkningar i form av prissänkningar nyssnämnda 37 miljoner kronor samt överskottet i kalkylen (20,5 miljoner kronor, reducerade till 16,5 miljoner kronor med hänsyn till att belopp motsvarande producentprissänkningen på fabrikspotatis skall fonderas och att avvecklingen av lagringsstödet till kött och fläsk icke medför prissänkning utan minskade statliga utgifter). Härtill kommer en redan vid uppgörandet av kalkylen beaktad, förra sommaren beslutad prissänkning på brödsäd motsvarande 31,5 miljoner kronor. Det sammanlagda beloppet för sänkning av de inhemska försäljningspriserna blir sålunda 85 miljoner kronor eller ungefär samma belopp, som tidigare angivits som inkomstökning för jordbruket i dess helhet. Konsumenterna kan sålunda enligt nämnden sägas ha tillförts ett lika stort belopp i form av prissänkningar som jordbruket tillförts i form av inkomstökning.

I anslutning till den offentliga diskussion, som förekommit i samband med överläggningarna om jordbrukspriserna, har nämnden i sin skrivelse velat framhålla, att den omständigheten att man i totalkalkylen tillgodoräknar den egna arbetskraften samma lön, som tillkommer den lejda, icke innebär, att de genom en höjning av lantarbetarlönen ökade kalkylmässiga kostnaderna automatiskt skall kompenseras vid prissättningen. I vilken utsträckning kostnadsökningen skall täckas respektive inkomstökningen ut-

jämnas är och har principiellt alltid varit en förhandlingsfråga. Att kalkylmässiga kostnadsökningar, förorsakade av höjd lönesättning, vid ett flertal tillfällen har täckts, sammanhänger med utgångspunkten för vår jordbrukspolitik — nämligen den eftersträvade inkomstutjämningen mellan jordbruksbefolkningen och jämförliga befolkningsgrupper. Så länge man har ansett, att en rätt betydande inkomstklyfta förelegat, har, anför nämnden, en prissättning, som lett till ett oförändrat relativt inkomstläge eller till en minskning av klyftan, ansetts böra accepteras.

Som framgått av den tidigare lämnade redogörelsen för jordbrukskalkylen 1954/55 har i denna inräknats prissänkningar (minus vissa prishöjningar) jämfört med 1953/54 till ett belopp av 69,7 miljoner kronor. Tillsammans med de nu överenskomna prissänkningarna — 57,5 miljoner kronor — blir det totala prissänkningsbeloppet cirka 127 miljoner kronor. Fördelningen på olika produkter belyser nämnden i följande tablå.

	Öre/kg	Minskning i procent	Milj. kr.	
Höstvete	5	10,5	20,5	
Vårvete	5	9,0	20,3	
Råg	8,5	18,4	23,8	*64,6*
Fabrikspotatis	a)	6,5		*1,5*
Sockerbetor	b)	2,5		*3,0*
Höstraps	10	11,8	10,1	
Höstrybs	12	14,1	2,4	
Vårraps	8	18,1	0,5	
Vårrybs	10	13,3	0,2	
Vitsenap	11	16,9	1,2	
Oljelin	15	18,8	0,9	*15,3*
Mejerimjölk	0,19	0,5		*17,4*
Kött och fläsk	13	3,0		*44,7*
			Summa	**146,5**
Avgår i kalkylen inräknade prishöjningar på fodersäd, matpotatis m. m. .				19,3
			Kvarstår	**127,2**

a) 3 öre per hl och stärkelseprocent. — b) 15 öre/kg för betor med en sockerhalt av 16 procent.

Av tablån framgår, att de relativt största prissänkningarna avser brödsäd (främst råg) och oljeväxter, medan den minsta prissänkningen träffar mejerimjölk. Såsom närmare utvecklats i skrivelsens avsnitt om regleringen av handeln med mjölk och mejeriprodukter kommer i fråga om mejerimjölk i verkligheten en större prissänkning att äga rum, enär den utbetalning av inom Svenska mejeriernas riksförening reserverade medel, som äger rum i år, icke beräknas kunna fortsätta nästa år.

En viss del av de nu angivna prissänkningsbeloppen beror, anför nämnden vidare, på prisfall på överskottskvantiteter för export samt minskade

statliga bidrag. De belopp, som kan beräknas motsvara sänkning av de inhemska försäljningspriserna, har av nämnden sammanställts i följande tablå.

	Milj. kr.	
Vete	22,0	
Råg	16,0	38,0
Sockerbetor		3,0
Mejerimjölk		7,5
Kött och fläsk		36,5
Summa		85,0

Den nu träffade uppgörelsen för 1954/55 (inklusive uppgörelsen med sockerbolaget samt redan tidigare beslutade prisändringar för samma år) beräknas enligt nämnden komma att medföra en sänkning av *socialstyrelsens levnadskostnadsindex* (utom skatter och sociala förmåner; basår = 1935) med 0,8 à 0,9 enheter. Indexeffekten för olika varuslag specificeras i följande sammanställning.

Prissänkningarnas inverkan på socialstyrelsens levnadskostnadsindex med 1935 som basår (december 1953)

	Beräknad indexeffekt, enheter
Vete och råg (mjöl och bröd)	0,37
Socker	0,05
Ost	0,06
Kött och fläsk	0,38
Summa	0,86

I sin skrivelse lämnar nämnden vidare en redogörelse för *de statliga subventionerna på livsmedelsområdet* för åren 1948/49—1954/55 (se sammanställningen å s. 36). Beräkningarna avser faktiska utgifter och sammanfaller sålunda icke helt med de för varje år upptagna anslagen. I tablån har icke medtagits inkomsterna eller förlusterna i olika clearingkassor samt statens inkomster av margarinaccis. Nämnden erinrar i detta sammanhang om att åren 1952/53 och 1953/54 överfördes från clearingkassan för fettråvaror 47 och 37,6 miljoner kronor till anslaget för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. De verkliga subventionerna under 1954/55 anger nämnden till 188,5 miljoner kronor. Avdrag har då gjorts för dels spannmålsbolagets kostnader, vilka avser statens beredskapslager av brödsäd och fodermedel, dels inkomsterna av regleringsavgiften på fettråvaror.

Rörande de berörda *prisändringarnas regionala effekt* har verkställts vissa beräkningar med utgångspunkt från material, som sammanställts av jordbruksprisutredningens typdelegation. Beräkningarna, som visar den ungefärliga effekten av prisändringarna dels för en gård på 15 hektar, dels för en gård på 25 hektar, redovisas av nämnden i sammanställningarna på s. 37 och 38.

Statens kostnader för prisregleringar på livsmedelsområdet, milj. kr.

	1948/49	1949/50	1950/51	1951/52	1952/53 (prel.)	1953/54 (prel.)	1954/55 (prognos)
Svenska spannmålsaktiebolagets kostnader m. m. och arealtillägg för vete	*49,4*	*32,4*	*70,4*	*168,5*	*52,7*	*97,0*	[4] *24,0*
Lin och hampa	*1,7*	*1,7*	*1,6*	*1,8*	*2,4*	*2,0*	*2,0*
Mjölk o. mejeriprodukter	*107,4*	*162,0*	*111,1*	*230,8*	*226,4*	*195,1*	*190,8*
Allmänt mjölkpristillägg	71,3	118,3	78,6	168,4	169,2	104,1	107,5
Extra tillägg i norra Sverige	18,9	21,1	23,5	27,7	31,4	31,4	32,3
Leveranstillägg	—	—	—	11,7	21,7	51,0	51,0
Diverse	7,3	12,5	0,5	17,4	—	—	—
Kompensation för smörlagring	—	—	—	—	—	6,0	—
Marginaltillägg på mjölk o. grädde	5,4	5,3	1,8	—	—	—	—
Smörlagring	4,5	4,8	6,7	5,6	4,1	[3] 2,6	—
Producent- och kontantbidrag	*69,9*	*72,4*	*70,4*	*67,6*	*58,0*	*48,0*	*47,5*
Kött och fläsk	*32,8*	*37,2*	*9,4*	*54,3*	—	*4,0*	*1,0*
Pristillägg	30,6	32,5	7,1	[1] 52,4	—	—	—
Lagring	2,2	4,7	2,3	1,9	[2] —	4,0	1,0
Ägg	*2,5*	*4,7*	*0,4*	*0,3*	—	—	—
Ull	*0,0*	*0,1*	*0,1*	*0,1*	*0,2*	*0,2*	*0,2*
»Devalveringssubventioner» (havregryn, ost och kaffe)	*21,8*	*32,1*	*26,6*	—	—	—	—
Summa	**285,5**	**342,6**	**290,0**	**523,4**	**339,7**	**346,3**	**265,5**
Avgår: Regleringsavgifter för fettråvaror					*40,0*	*53,0*	
Netto					*306,3*	*212,5*	

[1] Härav disponeras 3,4 miljoner kronor för bidrag till vissa lantbrukare, som drabbats av skördeskador hösten 1952.

[2] Till följd av prisstegringsvinster blir kostnaden lika med noll.

[3] Avser vissa eftersläpande kostnader och förluster, som uppkommit före den 1 september 1953.

[4] Avser huvudsakligen kostnader för statens beredskapslager av brödsäd och fodermedel.

Prisöverenskommelsen för 1954/55 skall, framhåller nämnden, gälla hela regleringsåret och förutsätter att den så kallade 4-procentregeln skall tillämpas. Omräkning av kalkylen under augusti 1954 på basis av skörderapporterna för den 15 juli skall endast ske försåvitt sådan omräkning begäres av nämnden eller jordbrukets förhandlingsdelegation. Fördelen med nu nämnda bestämmelser är främst att, därest skörderesultatet icke mera väsentligt avviker från normalskörd, man undgår de mycket tidsödande omräkningarna av kalkylen under löpande regleringsår. I praktiken torde det nämligen icke innebära större svårigheter för kalkylsakkunniga att utan full-

Prisändringarnas effekt i olika delar av landet

	Prisändring öre/kg	%	Motsvarande intäktsändring per gård (15 ha), kr. Ssl	Smb+	Msla	Mslb	Mska	Mskb	Na	Nb
Höstvete	— 5,0		— 82	— 75	—125	—107	— 33	— 56	— 6	—
Vårvete	— 5,0		— 78	— 10	— 43	—105	— 42	— 41	— 9	—
Råg	— 8,5		—171	—260	— 82	— 29	— 68	— 58	— 9	— 2
Summa			*—331*	*—345*	*—250*	*—241*	*—143*	*—155*	*— 24*	*— 2*
Korn	+ 3,75		27	10	12	26	8	8	16	7
Havre	+ 3,50		25	10	12	24	7	8	15	6
Summa			*52*	*20*	*24*	*50*	*15*	*16*	*31*	*13*
Matpotatis ...	+ 1,5		92	40	35	24	93	47	47	56
Fabrikspotatis	a)		— 15	— 36	—	—	—	—	—	—
Sockerbetor ..	— 0,15		— 71	— 36	— 2	—	— 2	—	—	—
Summa			*6*	*— 32*	*33*	*24*	*91*	*47*	*47*	*56*
Höstraps o. -rybs	—10,3		— 61	—124	— 68	— 29	— 12	— 13	—	—
Vårraps o. -rybs	— 8,4		— 1	—	— 1	— 9	—	— 2	—	—
Senap	—11,0		— 27	— 1	— 3	—	—	—	—	—
Linfrö	—15,0		— 15	— 6	— 6	— 10	— 4	— 1	—	—
Summa			*—104*	*—131*	*— 78*	*— 48*	*— 16*	*— 16*	—	—
Mjölk	— 0,19		— 48	— 43	— 45	— 39	— 52	— 44	— 38	— 42
Nötkreatur ..		—3	— 95	— 92	— 60	— 50	— 92	— 58	— 56	— 64
Svin		—3	—289	—190	—118	— 64	—126	— 53	— 39	—101
Summa			*—432*	*—325*	*—223*	*—153*	*—270*	*—155*	*—133*	*—207*
Summa summarum			**—809**	**—813**	**—494**	**—368**	**—323**	**—263**	**— 79**	**—140**
I procent av summa intäkter			2,3	3,0	2,4	2,1	1,4	1,5	0,5	0,8

a) Prissänkning 3 öre per hl och stärkelseprocent.

1. Ssl = Skåne—Hallands slättbygd.
2. Smb + = Sydsvenska mellanbygden, Öland och Gotland.
3. Msla = Östgötaslätten, Vänerslätten exkl. Värml. l. slättbygd.
4. Mslb = Värml. l. slättbygd, Mälar- och Hjälmarbygden.
5. Mska = Sydsvenska höglandet, Östsvenska dalbygden, Västsvenska dalbygden.
6. Mskb = Södra Bergslagen, Västsvenska dalsjöområdet, norra Bergslagen, östra Dalarna (utom Gästrikland).
7. Na = Kustlandet i nedre Norrland, nordsvenska mellanbygden, jämtländska siluområdet.
8. Nb = Kustlandet i övriga Norrland, fjäll- och moränbygden.

Prisändringarnas effekt i olika delar av landet (forts.)

	Prisändring öre/kg	%	Motsvarande intäktsändring per gård (25 ha) kr. Ssl	Smb +	Msla	Mslb	Mska	Mskb	Na
Höstvete	— 5,0		—179	—227	—322	—232	—134	—148	—
Vårvete	— 5,0		—165	— 39	— 96	—202	— 76	— 68	— 24
Råg	— 8,5		—431	—442	—138	— 37	—118	—143	— 11
Summa			*—775*	*—708*	*—556*	*—471*	*—328*	*—359*	*— 35*
Korn	+ 3,75		131	25	30	71	14	28	8
Havre	+ 3,50		122	24	28	66	13	26	7
Summa			*253*	*49*	*58*	*137*	*27*	*54*	*15*
Matpotatis ...	+ 1,5		86	70	33	36	90	38	68
Fabrikspotatis	a)		— 14	— 63	—	—	—	—	—
Sockerbetor ..	— 0,15		—162	— 55	— 3	—	— 3	— 1	—
Summa			*— 90*	*— 48*	*30*	*36*	*87*	*37*	*68*
Höstraps o. -rybs	—10,3		—303	—348	—178	— 92	—102	—142	—
Vårraps o. -rybs	— 8,4		—	— 3	— 17	— 43	— 3	—	—
Senap	—11,0		—105	— 19	— 2	—	— 2	—	—
Linfrö	—15,0		—145	— 25	— 31	— 13	— 5	— 13	— 6
Summa			*—553*	*—395*	*—228*	*—148*	*—112*	*—155*	*— 6*
Mjölk	— 0,19		— 50	— 55	— 60	— 56	— 67	— 62	— 53
Nötkreatur ..		—3	—111	—136	— 96	— 76	—126	—101	— 90
Svin		—3	—341	—241	—175	— 95	—135	— 64	— 49
Summa			*—502*	*—432*	*—331*	*—227*	*—328*	*—227*	*—192*
Summa summarum			**—1 667**	**—1 534**	**—1 027**	**—673**	**—654**	**—650**	**—150**
I procent av summa intäkter			3,3	3,6	3,1	2,4	2,1	2,5	0,7

a) Prissänkning 3 öre per hl och stärkelseprocent.

ständig omräkning av kalkylen avgöra, om avvikelser i skördeutfallet från normalskörd medför överskott eller underskott större än 4 procent av den totala intäktssumman (normkalkylens intäktssumma reducerad för prissänkningarna). Om man vid en summarisk granskning inom kalkylsakkunniga uppnår enighet om att variationerna sannolikt håller sig inom 4-procentmarginalen, synes någon omräkning av kalkylen icke böra påfordras.

Slutligen anför nämnden, att den liksom tidigare bör ha möjlighet att vidtaga justeringar av priserna, då så påkallas av försörjningsläget eller marknadsförhållandena. Dylika prisjusteringar bör emellertid ske på sådant sätt, att relationen mellan inkomst- och kostnadssumman i kalkylen icke påverkas. Det bör också eftersträvas, att justeringarna skall medföra minsta möjliga inkomstförskjutning mellan olika grupper av jordbrukare. Innan någon

justering vidtages, bör vidare samråd ske med jordbrukets organisationer. Gäller det endast smärre ändringar, bör kontakt tagas med ledningen i den ekonomiska organisation, som närmast beröres av ändringen. I andra fall torde ordföranden i jordbrukets förhandlingsdelegation böra kontaktas. Det bör sedan ankomma på denne att avgöra, huruvida i anledning av den planerade justeringen överläggning bör ske även med andra representanter för jordbruket.

I de fall priserna på sådana jordbruksprodukter, som icke är föremål för statlig prissättning, sänkes utan ingripande från myndigheternas sida, bör statsmakterna, i överensstämmelse med vad som hittills gällt, icke ha skyldighet att kompensera prissänkningarna genom prishöjningar på andra produkter.

Jordbruksnämndens förslag angående jordbruksregleringen under regleringsåret 1954/55.

Allmänna riktlinjer.

Jordbruksnämnden har i sin skrivelse den 5 mars 1954 såsom bakgrund till sina förslag angående prissättningen och regleringsåtgärderna under regleringsåret 1954/55 lämnat en omfattande översikt över det internationella försörjningsläget, priserna på världsmarknaden och i olika länder samt läget för olika jordbruksprodukter i Sverige. Nämnden behandlar i detta avsnitt även överskottsproblemen inom jordbruket på kortare och längre sikt.

Inledningsvis anför nämnden, att *den internationella livsmedelsmarknaden* under de senaste åren har kännetecknats av ökade utbud och minskad handelsomsättning, varigenom också de tidigare höga priserna för olika produkter väsentligt har reducerats. Under det gångna året har den internationella försörjningen med livsmedel ytterligare förbättrats och möjliggjort en höjning av koststandarden ej minst i olika europeiska länder. Världsproduktionen av livsmedel beräknades sålunda 1952/53 med ungefär 17 procent ha överstigit förkrigsnivån och hade därmed för första gången sedan krigsslutet per capita räknat uppnått samma omfattning som före kriget. I Västeuropa uppskattades produktionsstegringen i förhållande till 1930-talet till 13 procent; befolkningsökningen angavs samtidigt till 12 procent. Efter vad som för närvarande kan överblickas, har skördeutfallet även under innevarande år varit tillfredsställande i stora delar av världen och har bidragit till en ytterligare konsolidering av det internationella försörjningsläget.

Det på grund av den ökade inhemska produktionen minskade importbehovet i underskottsländerna har satt tydliga spår i världshandeln med jordbruksprodukter. Från 1951 till 1952 sjönk denna volymmässigt med nära 5 procent och beräknas 1953 ha krympt ytterligare. Den förändrade efterfrågesituationen medförde redan 1952 ett vikande prisläge, och 1953 har

priserna för åtskilliga produkter ytterligare reducerats. Under senare tid synes dock enligt nämnden det internationella prisläget i viss mån ha stabiliserats — framför allt i fråga om fetter och oljor samt socker — och nämnden finner anledning att antaga att, sedan priserna anpassats till de förändrade utbuds- och efterfrågeförhållandena, kraftigare fluktuationer i framtiden kan undvikas.

Nämnden framhåller emellertid, att orosmoment ingalunda saknas på den internationella livsmedelsmarknaden och att risk för fortsatta kraftiga prisfall ännu föreligger. Utvecklingen i Förenta Staterna synes därvid enligt nämnden under den närmaste framtiden få en avgörande betydelse för den internationella livsmedelsmarknaden. Väldiga lager av jordbruksprodukter har nämligen ackumulerats i detta land. Nämnden har därför funnit anledning att närmare beröra de problem, som sammanhänger med *överskottssituationen i Förenta Staterna.*

Efter att ha erinrat om att den amerikanska jordbruksproduktionen kraftigt utvidgats under 1940-talet och att den 1953 med mer än två femtedelar översteg 1930-talets produktionsvolym, framhåller nämnden, att den ökade amerikanska överskottsproduktionen till att börja med kunde avsättas utan några som helst svårigheter. Efterfrågan på amerikanska jordbruksprodukter har emellertid senare reducerats icke oväsentligt och medfört förslag till omläggning av det amerikanska jordbruksstödet. Om denna utveckling anför nämnden i huvudsak följande.

Livsmedelsbristen i de krigshärjade delarna av världen var efter det andra världskriget skriande, och en någorlunda tillfredsställande försörjning kunde på många håll upprätthållas enbart tack vare importen från Förenta Staterna. Sedan den inhemska produktionen numera väsentligt har stigit, bland annat i de västeuropeiska underskottsländerna, samtidigt som inköpsmöjligheterna från mjukvalutaområdet har ökat, har efterfrågan på amerikanska jordbruksprodukter icke oväsentligt reducerats. Den amerikanska exporten minskade 1952/53 med drygt en fjärdedel, och priserna på den amerikanska marknaden sjönk 1953 för de viktigaste jordbruksprodukterna under stödprisnivån. I detta läge trädde det amerikanska stödköpssystemet i funktion och medförde så småningom, att den statliga lagerhållningen av åtskilliga jordbruksprodukter fick en oroväckande omfattning. Hösten 1953 uppgick sålunda den statliga lagerhållningen av vete till 13 miljoner ton, av smör till 117 miljoner kilogram och av ost till 104 miljoner kilogram. Genom denna utveckling aktualiserades åtgärder i syfte att begränsa produktionen av sådana produkter, för vilka överskottsläget var mest kritiskt. Sålunda infördes arealbegränsning för vete, och man räknar med att arealen härigenom skall gå ned från 27,2 till 25,1 miljoner hektar. Vad angår mejeriprodukter kan nämnas, att de amerikanska myndigheterna under föregående år sökte bereda utrymme för överskotten genom att införa kvantitativa importbegränsningar. Effekten härav blev, att införseln av dessa produkter praktiskt taget helt stoppades. På senare tid har emellertid även åtgärder vidtagits för att minska produktionen och öka konsumtionen inom landet av mejeriprodukter. Bland annat har i detta syfte stödpriset för smör helt nyligen sänkts med 17 procent.

Effekten av arealbegränsningen för vete får icke överskattas. De amerikanska vetelagren, statliga och privata, är nämligen för närvarande så stora,

att vid normal skörd överskotten även under nästa skördeår blir betydande. Räknar man i år med en oförändrad export av 9 miljoner ton, blir övergångslagren vid ingången till nästa skördeår 19 miljoner ton eller 4 miljoner ton större än de var vid ingången till innevarande produktionsår. Denna lagerökning synes mer än uppväga effekten av arealbegränsningen för 1954 års skörd. Hur åtgärderna på mejeriområdet kan komma att verka är ännu för tidigt att yttra sig om.

För att komma till rätta med överskottssituationen har presidenten Eisenhower i januari i år föreslagit kongressen, att marknadspriset för de viktigaste jordbruksprodukterna gradvis skall få större inflytande på jordbrukarnas produktionsplanering. Enligt presidentens program skall prisstödet för dessa produkter bli rörligt och beroende av skördeutfallet. Vidare betonas nödvändigheten att öka exporten av jordbruksprodukter. Förenta Staterna kommer därför att sända handelsdelegationer till Europa, Asien och Sydamerika för att undersöka möjligheterna att öka exporten av livsmedel och bomull. Enär de tidigare omnämnda betydande lagren av jordbruksprodukter utgör ett allvarligt hot mot marknaden, skulle dessa enligt planen nedbringas med ungefär hälften, d. v. s. minskas till ett värde av 2,5 miljarder dollar. Vid denna minskning av lagerhållningen skulle en del av lagren kunna användas för utrikeshjälpen och för att lindra livsmedelsbristen i olika underskottsområden.

Huruvida det i Förenta Staterna framlagda jordbruksprogrammet kommer att antagas är, framhåller nämnden, högeligen ovisst. Det är dock tydligt, att stora ansträngningar kommer att göras för att nedbringa lagerhållningen av jordbruksprodukter i detta land. Av stor betydelse för marknadsutvecklingen under den närmaste framtiden är givetvis, i vilken form denna avveckling av de amerikanska överskotten kommer att ske. Från amerikanskt håll har vid ett flertal tillfällen framhållits, att försäljningen av amerikanska överskottsprodukter skall ske på sådant sätt, att den icke kommer att på ett ofördelaktigt sätt påverka den normala internationella handeln med jordbruksprodukter. Nämnden erinrar om att dessa frågor nyligen behandlades vid Förenta Nationernas jordbruksorganisations (FAO:s) kongress i Rom, varvid kongressen i ett uttalande bland annat framhöll vikten av att avvecklingen av liknande överskott icke skedde på ett sätt, som verkade nedbrytande på den ordinarie handeln. Att avsätta så pass betydande överskottskvantiteter, som det här är fråga om, utan att påverka avsättningsmöjligheterna för andra exportländer, är givetvis förenat med betydande svårigheter. Nämnden framhåller, att man även får räkna med, att starka jordbrukarintressen inom den amerikanska kongressen i första hand kommer att söka få till stånd en minskning av överskotten för att reducera trycket på den egna marknaden och att det icke är otroligt, att dessa krafter därvid kommer att taga mindre hänsyn till hur denna avlastning kommer att påverka den internationella handeln. Stabiliteten på den internationella marknaden blir under den närmaste framtiden således i hög grad beroende av de åtgärder, som kommer att vidtagas från Förenta Staternas sida.

Världsmarknaden och producentpriserna i olika länder har under de senaste åren alltmer kommit i blickpunkten. Prisnedgången har nämligen medfört, att priserna vid internationell handel numera genomgående understiger de svenska. Den genomsnittliga skillnaden för sådana produkter, som omfattas av den internationella handeln, är något större än för ett år sedan och uppgår enligt nämnden för närvarande till 20 procent. Att skillnaden trots en reduktion av export- och importpriserna icke har ökats, sammanhänger med att även de svenska priserna har sänkts.

Nämnden framhåller i detta sammanhang, att en jämförelse mellan våra inhemska priser och världsmarknadspriserna lätt kan ge en felaktig uppfattning om vårt jordbruks konkurrensläge. Jämförelsen kan också på ett missvisande sätt tagas till intäkt för att ett exceptionellt högt prisläge upprätthålles inom vårt land. De priser, som tillämpas vid internationell handel, återspeglar nämligen ingalunda de inländska priserna i olika länder. I flertalet länder tillämpas sålunda olika protektionistiska åtgärder i syfte att stödja det egna landets jordbruk, och detta jordbruksskydd är i regel lika stort om ej större än det svenska. Exporten av jordbruksprodukter sker därvid i allmänhet till lägre priser än de, som tillämpas inom det egna landet. Nämnden framhåller med hänsyn härtill att det, så länge protektionistiska åtgärder allmänt tillämpas på jordbruksområdet och priserna vid internationell handel långtifrån bestämmes av produktionskostnaderna i exportlandet, måste anses otänkbart, att det svenska jordbruket lämnas utan motsvarande skydd.

Nämnden belyser i följande sammanställning producentpriserna i olika länder i förhållande till priserna i Sverige under sommaren och hösten 1953 samt framhåller, att det svenska jordbruksskyddet icke har medfört några signifikativt högre producentpriser hos oss än i andra länder.

Producentpriserna i olika länder sommaren och hösten 1953

Priset i Sverige = 100

	Vete	Korn	Sockerbetor	Svin	Mjölk	Ägg
Sverige	100	100	100	100	100	100
Belgien	102	160	97	.	107	125
Danmark	74	130	75	98	70	92
Frankrike	110	165	106	123	103	147
Italien	122	145	87	.	108	122
Nederländerna	73	155	86	92	75	103
Norge	128	145	.	101	96	105
Schweiz	164	215	138	150	130	166
Storbritannien	87	185	126	147	113	144
Västtyskland	107	189	119	.	90	131

I fråga om *produktionsutvecklingen i Sverige* anför nämnden i huvudsak följande.

I Sverige väntas volymen för jordbrukets slutprodukter (räknad i konstant penningvärde) under innevarande produktionsår bli närmare 3 pro-

Jordbrukets produktionsvolym räknad i 1953/54 års priser,[1] milj. kr.

	1938/39	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55
Brödsäd	434	335	234	398	511	535
Index	100	77	54	92	118	123
Potatis och sockerbetor[2]	307	315	306	291	334	322
Index	100	103	100	95	109	105
Oljeväxter	—	200	221	191	90	122
Index	—	—	—	—	—	—
Övr. vegetabilier	74	90	88	106	115	114
Index	100	122	119	143	155	154
Vegetabilier, totalt	*815*	*940*	*849*	*986*	*1 050*	*1 093*
Index	*100*	*115*	*104*	*121*	*129*	*134*
Mjölk och mejeriprod.[3]	1 460	1 615	1 539	1 529	1 540	1 573
Index	100	111	105	105	105	108
Ägg och slaktfjäderfä	175	225	220	226	228	233
Index	100	129	126	129	130	133
Slaktdjur m. m.	1 070	1 017	1 048	1 085	1 101	1 185
Index	100	95	98	101	103	111
Animalier, totalt	*2 705*	*2 857*	*2 807*	*2 840*	*2 869*	*2 991*
Index	*100*	*106*	*104*	*105*	*106*	*111*
Samtliga jordbruksprod.	**3 520**	**3 797**	**3 656**	**3 826**	**3 919**	**4 084**
Index	*100*	*108*	*104*	*109*	*111*	*116*

[1] I denna tablå har för 1938/39 tillämpats de faktiskt skördade kvantiteterna. — [2] Vid beräkningen för sockerbetor har hänsyn tagits till förändringar i sockerhalten. — [3] Vid beräkningen av mjölkproduktionen har hänsyn tagits till förändringen i mjölkens fetthalt.

cent större än 1952/53 och 8 procent större än 1951/52. I förhållande till förkrigstiden uppgår produktionsökningen till 12 procent, varav något mer än hälften faller på vegetabilier. Detta gäller även beträffande produktionsökningen i förhållande till föregående år, varvid man dock på vegetabiliesidan bör observera den betydande nedgången i oljeväxtodlingen, samtidigt som brödsädsproduktionen väsentligt har utvidgats. Vidare fästs blicken vid mjölkproduktionen, som efter nedgången i början av 1950-talet nu åter visar en något stigande tendens.

Genom produktionsstegringen under de senaste åren har vår självförsörjningsgrad räknad i kalorier beträffande jordbruksprodukter kommit att överstiga 100 procent, trots att totalkonsumtionen på grund av befolkningsökningen har ökat med 11 procent i förhållande till förkrigstiden. För olika produkter är variationerna givetvis betydande. Enär vi under alla förhållanden i regel får importera vissa produkter, såsom oljeråvaror, ger uppgiften om självförsörjningsgraden givetvis ej en entydig uppfattning om omfattningen av våra exportöverskott. Räknat i 1953/54 års priser utgör överskottsproduktionen nämnda år cirka 8 procent av jordbrukets totala avsaluproduktion.

Läget för olika jordbruksprodukter belyser nämnden i sin skrivelse i ett särskilt avsnitt, som klargör produktions- och prisutvecklingen inom Sverige samt förändringarna i priserna vid import och export.

I fråga om *brödsäd* erinrar nämnden härvid till en början om att bröd-

Brödsäd	Areal	Produktion[1]	Konsumtion	Över- eller underskott	Nettoexport eller -import	Genomsnittligt producentpris i Sverige på vårvete	Importpris på $-vete från USA[2] kr/dt	
	1 000 ha	milj. kg	milj. kg	milj. kg	milj. kg	kr/dt	Inom IWA[3]	Utom IWA[3]
1938/39 ..	497	835	672	+163	— 47	18,8	17	
1948/49 ..	475	776	646	+130	— 33	34,5	37	
1949/50 ..	442	826	711	+115	—120	35,2	42	48
1950/51 ..	466	701	730	— 29	— 34	33,2	45	57
1951/52 ..	426	469	725	—286	—345	43,4	48	60
1952/53 ..	458	883	720	+163	+ 25	55,4	44	54
1953/54[4] ..	525	1 045	710	+335	+445	[5] 50,0		41 (febr.)

[1] Exkl. utsäde, utfodring, avrens och svinn. — [2] Cif exkl. tull. Vid export av svenskt vete räknas för närvarande bl. a. på grund av kvalitetsskillnad samt frakt- och andra exportkostnader med ett fobpris som är 4—6 kr lägre än det angivna importpriset, vilket avser USA-vete av högsta kvalitet (Hard Winter). — [3] Internationella veteavtalet. — [4] Uppgifterna för 1953/54 i denna och efterföljande tablåer är prognoser. — [5] Exkl. förmalningsavgift.

sädsarealen 1953/54 ökat ytterligare och uppgått till sammanlagt 525 000 hektar, varav 390 000 hektar vete och 135 000 hektar råg. Nämnden anför vidare i huvudsak följande.

Den ökning av odlingen, som eftersträvades, när priserna på brödsäd höjdes 1951 men som tidigare hindrades bland annat av relativt goda priser på foderspannmål och oljeväxter samt ogynnsamma produktions- och bärgningsförhållanden, har först nu blivit ett faktum. Att expansionen har blivit så pass kraftig beror delvis på att icke oväsentliga arealer, som tidigare använts vid oljeväxtodling, nu har överförts till brödsäd. Såsom i det följande närmare beröres, har oljeväxtodlingen under det senaste året väsentligt begränsats, vilket bland annat sammanhänger med lägre priser och en ökad utbredning av växtsjukdomar på de jordar, där oljeväxterna utan ändring i växtföljden har odlats år efter år.

De internationella vetepriserna, som ännu för ett par år sedan låg på en mycket hög nivå, har under det senaste året kraftigt reducerats. Bakgrunden till denna prisnedgång har tidigare skisserats — särskilt på spannmålsområdet har den tidigare bristsituationen förbytts i ett läge med relativt svåravsättbara överskott. I det nya internationella veteavtalet, som slöts i Washington förra sommaren, har minimipriset för kvaliteter, motsvarande Manitoba nr 1, visserligen höjts från 120 cents per bushel i lager kanadensisk hamn (Fort William/Port Arthur) i det gamla avtalet (22,8 kr/dt) till 155 cents per bushel (29,5 kr/dt) och maximipriset från 180 till 205 cents per bushel (från 34,3 till 39,0 kr/dt), men försäljningarna inom avtalets ram, vilka tidigare i regel har skett till det gamla maximipriset, har under den gångna vintern i allmänhet fått ske till priser, som varit icke oväsentligt lägre än maximipriset. Skall dessa priser inom det internationella veteavtalet jämföras med cif-priserna vid import till Sverige, får till dessa för närvarande läggas omkring 7 kronor 50 öre per deciton för frakt med mera. Vidare bör hänsyn tagas till att priserna inom avtalet avser hårdvete av högsta kvalitet. Även det bästa svenska vårvetet ligger i kvalitetshänseende lägre än baskvaliteten i det internationella veteavtalet.

Man kan ställa frågan, anför nämnden vidare, huruvida den kraftiga ökningen av den svenska brödsädsproduktionen samtidigt med sjunkande

världsmarknadspriser skall betecknas som fördelaktig. Det är klart, att vi genom att effekten av tidigare stimulansåtgärder framkommit först 1953, icke har kunnat utnyttja den tidigare goda konjunkturen och de höga priserna på den internationella spannmålsmarknaden. Å andra sidan kan förhållandet, att vår överskottsproduktion för närvarande i väsentlig grad hänför sig till brödsäd i och för sig icke betecknas som mindre tillfredsställande. Lägre brödsädsproduktion skulle ju innebära ökade överskott av någon annan produkt, och i nuvarande läge kan, i förhållande till produktionskostnaderna i vårt land, det utländska prisläget knappast på något annat område betecknas som gynnsammare än för brödsäd. Nämnden framhåller i detta sammanhang, att spannmålsöverskotten med relativ lätthet kan lagras och sålunda icke innebär samma risker som lättförstörbara överskott på animalieområdet. Vidare utgör Europa ett underskottsområde för brödsäd, varför det på kort sikt icke bör vara någon svårighet att där få avsättning för våra i förhållande till det europeiska underskottet obetydliga brödsädsöverskott. Avsättningsmöjligheterna framöver för ett stigande animalieöverskott förefaller däremot nämnden mycket ovissare.

Nämnden påpekar i detta sammanhang det speciella problem, som det kraftigt ökade rågöverskottet utgör, och anför härom.

För 1953/54 har rågöverskottet beräknats till 88 miljoner kilogram, samtidigt som rågpriset vid export har sjunkit till i runt tal 25 kronor per deciton. Trots sänkningen av det inhemska rågpriset visar höstens arealinventering, att den med höstråg besådda arealen har blivit 8 procent större än föregående år, och man räknar med en utvidgning av den totala rågarealen från 135 000 till 152 000 hektar. Utsikterna för avsättning av ett ytterligare ökat rågöverskott är ingalunda lovande, enär efterfrågan på världsmarknaden är begränsad och de rågköpande länderna är villiga att betala endast ett pris, som ligger väsentligt under det svenska. Skillnaden mellan det inhemska priset och exportpriset är betydligt större för råg än för någon annan jordbruksprodukt; exportpriset är för närvarande ej mindre än 45 procent lägre än det inländska. Å andra sidan har på senaste tid en viss åtstramning av de internationella rågpriserna kunnat förmärkas huvudsakligen beroende på mindre gynnsamma skördeprognoser i Argentina.

Socker	Areal sockerbetor	Produktion av råsocker	Konsumtion av socker o. sirap räknat i råsocker	Över- eller underskott	Nettoimport räknad i råsocker	Partipris i Skåne på strösocker	Importpris för strösocker[1]
	1 000 ha	milj. kg	milj. kg	milj. kg	milj. kg	öre/kg	öre/kg
1938/39 ...	51	292	340	—48	9	32	28
1948/49 ...	48	291	322	—31	44	63	..
1949/50 ...	49	290	372	—82	79	64	71
1950/51 ...	54	304	367	—63	84	73	85
1951/52 ...	54	285	338	—53	61	89	108
1952/53 ...	54	235	315	—80	90	94	76
1953/54 ...	51	335	334	+ 1	10	91	63 (jan.)

[1] Cif. exkl. tull räknat i raffinad.

Beträffande *socker* påpekar nämnden, att årets svenska sockerbetsskörd har blivit av betydande omfattning och beräknas ungefär motsvara den inhemska förbrukningen. Samtidigt ligger de internationella sockerpriserna alltjämt väsentligt under de svenska. Nämnden anger skillnaden till 28 öre eller 30 procent av det svenska priset och lämnar vidare följande upplysningar.

Socker var den första produkten i internationell handel, som fick känning av minskad efterfrågan och ökat utbud, och redan för ett par år sedan sjönk världsmarknadspriserna på denna produkt rätt kraftigt. Det ledande exportlandet, Kuba, som svarar för ungefär två femtedelar av världsexporten av socker, genomförde dock snabbt produktionsbegränsande åtgärder varigenom produktionen i detta land nedbringades från 7,2 miljoner ton 1951/52 till 5,2 miljoner ton 1952/53. Vidare undandrogs genom statlig kubansk lagring vissa kvantiteter socker från marknaden, och det internationella prisfallet kunde så småningom stoppas. Under det sistförflutna året synes en mera varaktig stabilisering ha inträtt. I somras slöts ett internationellt sockeravtal i London, varvid minimipriset bestämdes till 37,1 kronor per deciton och maximipriset till 49,7 kronor per deciton (råsocker, i lager kubansk hamn). Försäljningarna inom ramen för detta avtal, i vilket Sverige icke deltar, har hittills huvudsakligen skett till priser, som närmast har tangerat minimipriset.

Matnyttiga oljeväxter	Areal	Produktion av frö av raps, rybs och senap	Inhemsk förbrukn. av frö av resp. års skörd	Överskott	Export under resp. regleringsår	Producentpris i Sverige på höstraps[1]	Exportpris fob på rapsfrö	Importpris cif på kopra
	1 000 ha	milj. kg	milj. kg	milj. kg	milj. kg	öre/kg	öre/kg	öre/kg
1938/39	—	—	—	—	—	—	—	21
1948/49	57	71	64	7	—	108	—	109
1949/50	95	128	73	55	57	108	80	110
1950/51	133	178	75	103	89	90	109	154
1951/52	165	214	75	139	101	90	118	115
1952/53	127	190	80	110	70	109	85	128
1953/54	76	91	91	—	[2] 53	104	82	125

[1] Grundpris jämte tillägg på grund av kvalitetsreglering. — [2] Avser hittills skedd export. Ytterligare ca 25 milj. kg beräknas bli exporterade under 1953/54.

I fråga om *oljeväxterna* framhåller nämnden, att rapsfrö och rapsolja under flera år hörde till de svenska exportprodukter på jordbruksområdet, vilka till mycket fördelaktiga priser kunde finna avsättning i utlandet. Efterfrågan på fetter och oljor var betydande, samtidigt som exportöverskotten i de asiatiska exportländerna på grund av den beskurna produktionen och den ökade inhemska förbrukningen hade väsentligt reducerats. Koreakriget uppmuntrade ytterligare efterfrågan på de ur beredskapssynpunkt betydelsefulla fettvarorna, men 1952 inträdde en avspänning på marknaden, vilken så småningom ledde till en kraftigt reducerad prisnivå. Under senare delen av 1953 har dock priserna åter stigit och synes nu stabilisera sig på en nivå, som ligger något högre än lågnivån sommaren 1953.

Efter att ha upplyst om att noteringen för portugisisk kopra i januari 1953 uppgick till 1 275 kronor per ton cif, varefter den sjönk till 1 050 kronor per

ton cif i juli 1953 för att sedan ånyo stiga, anför nämnden i huvudsak följande.

För Sveriges del har de senaste åren kännetecknats av en kraftig reduktion av oljeväxtodlingen. Så länge den goda exportkonjunkturen rådde, motiverade denna även relativt höga inhemska producentpriser och odlingen fick en betydande utbredning. Upprätthållandet av en stor oljeväxtodling hade dock en del mindre önskvärda konsekvenser genom olämplig växtföljd och en därav förorsakad utbredning av växtsjukdomar — detta är bland annat en utmärkt illustration till den begränsning i fråga om möjligheterna att variera produktionen, som de naturliga produktionsförutsättningarna innebär. Sedan producentpriserna för oljeväxter under de senaste åren väsentligt begränsats, har oljeväxtarealen under produktionsåret 1953/54, delvis till följd av stark utvintring av höstraps, reducerats till 76 000 hektar. Det samtidigt relativt ogynnsamma skördeutfallet har medfört, att produktionen i stort sett motsvarar den beräknade förbrukningen inom landet och att exporten fram till nästa års skörd huvudsakligen kommer att omfatta kvantiteter, motsvarande vissa tidigare uppkomna överskott. På grund av produktionsnedgången i vissa importländer synes exportutsikterna för närvarande vara rätt gynnsamma. Produktionen av oljehaltiga fröer i Västtyskland har sålunda reducerats från 62 miljoner kilogram 1952 till 36 miljoner kilogram 1953, samtidigt som den franska skörden är endast hälften av fjolårets. De priser, som man under de senaste månaderna har kunnat utfå vid export, ligger ungefär 10 procent lägre än det för 1953 års skörd fastställda priset vid försäljning till inhemsk konsumtion och endast obetydligt lägre än det för 1954 års höstsådd fastställda lägsta odlarpriset.

Mjölk och mejeriprodukter	Mjölkproduktion (exkl. fodermjölk)	Förbrukn. av mjölk och mejeriprodukter räknat i mjölk (exkl. fodermjölk)	Överskott	Nettoexport räknad i mjölk	Riksnoteringen på mejerismör inkl. allm. mjölkpristillägg	Exportpris på smör[1]
	milj. kg	milj. kg	milj. kg	milj. kg	öre/kg	öre/kg
1938/39	4 326	3 691	635	618	277	194
1948/49	4 331	4 206	125	5	514	612
1949/50	4 650	4 274	376	344	556	562
1950/51	4 547	4 024	523	406	591	540
1951/52	4 323	3 975	372	512	682	544
1952/53	4 287	3 897	390	280	699	609
1953/54	4 312	3 931	381	380	665	520

[1] Härifrån avgår frakt- och exportkostnader, vilka för närvarande uppgår till drygt 25 öre/kg.

Nämnden övergår härefter till *mjölkproduktionen* och påpekar, att denna i slutet av 1940-talet uppvisade en kraftig stegring, samtidigt som det inhemska avsättningsutrymmet begränsades genom en förskjutning av konsumtionen från smör till margarin, en utveckling som även kunde konstateras i åtskilliga andra länder. Risk förelåg sålunda för att betydande och svåravsättbara överskott på mjölkområdet skulle uppstå, varför nämnden och jordbruksorganisationerna våren 1951 ansåg sig föranlåtna att rekommendera en minskning av mjölkproduktionen genom en utvidgning av

bland annat spannmåls- och fläskproduktionen. Priserna på sistnämnda produkter höjdes, och effekten blev en begränsning av mjölkproduktionen under de närmast följande åren. Under kalenderåret 1953 har dock mjölkproduktionen varit 1 procent större än under föregående år.

Nämnden finner det i föreliggande sammanhang vara befogat att närmare undersöka, på vilket sätt den nyssnämnda begränsningen av mjölkproduktionen har skett och anför härom.

I samband med arealinventeringarna har för åren 1949 och 1952 utförts undersökningar angående mjölkproduktionens utveckling i olika områden och storleksgrupper. Undersökningarna visar, att medan mjölkproduktionen vid gårdar över 2 hektar totalt sett mellan nämnda år har minskat med ungefär 2 procent, utvecklingen i olika områden och storleksgrupper uppvisar åtskilliga särdrag. Sålunda hänför sig nedgången i mjölkproduktionen uteslutande till storleksgrupper över 20 hektar, där mjölkproduktionen har minskat med 9 procent, samtidigt som produktionen i storleksgrupperna 2—10 hektar stigit med 2 procent. Genom denna utveckling har tyngdpunkten i mjölkproduktionen förskjutits mot de mindre brukningsdelarna. Vidare hänför sig nedgången i mjölkproduktionen till områdena i Syd- och Mellansverige, medan produktionen i landets nordligare delar har stigit med 2 procent. Enär omläggningen av mjölkproduktionen ännu pågick 1952, är förskjutningen mot mindre brukningsdelar och landets nordligare delar starkare än vad de anförda siffrorna utvisar.

Den ökade mjölkproduktionen i Norrland inger enligt nämndens mening betänkligheter med hänsyn till kostnaderna för denna produktion. Genom de särskilda bidrag, som utgår för mjölkproduktionen i detta område, är producentpriserna (inklusive bidrag) för mjölk i Norrland väsentligt högre än i övriga delar av landet. De extra mjölkpristillägg, vilka utgår med varierande belopp i norra Sverige, utgör således i genomsnitt vid den för hela riket beräknade medelfetthalten, som är lägre än i Norrland, 5,7 öre per kilogram mjölk. Det sammanlagda genomsnittliga subventions-

Område	Beräknade genomsnittliga subventionsbelopp (allmänt och extra mjölkpristillägg samt leveranstillägg exkl. producentbidrag) i öre per kg invägd mjölk med en fetthalt av 3,76 %	Genomsnittliga subventioner exkl. producentbidrag i öre per kg vid en årsleverans av		
		4 000 kg	10 000 kg	15 000 kg
Norrbottens län och vissa delar av Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands samt Kopparbergs län	11,4	9,6	12,6	11,6
Huvuddelen av Västerbottens och Jämtlands län	10,8	9,0	12,0	11,0
Huvuddelen av Västernorrlands län	9,5	7,7	10,7	9,7
Hälsingland samt del av Kopparbergs län	8,3	6,6	9,6	8,6
Gästrikland samt vissa delar av norra Svealand och norra Älvsborgs län	5,5	3,9	6,9	5,9
Övriga Sverige	4,1	2,8	5,8	4,8

beloppet per kilogram i Norrland invägd mjölk uppgår 1953/54 till drygt 10 öre per kilogram. Av den på s. 48 intagna tablån, som sammanställts av nämnden, framgår dock, att variationerna är betydande mellan olika områden och att subventionsbeloppet kan uppgå till närmare 13 öre per kilogram.

Nämnden påpekar vidare, att genom den ökade produktionen Norrland ej endast blivit självförsörjande utan även bidrar till vårt exportöverskott av smör. Att sådan export blir rätt dyrbar, exemplifieras av nämnden på följande sätt.

Om man utgår från gällande smörpris och därtill lägger nämnda subventioner (beräknade exklusive producentbidrag) kan ett kilogram i Norrland producerat smör sägas kosta 8,30 kronor (av bidragen utgör leveranstillägget cirka 40 öre), medan det jämförliga priset i södra och mellersta Sverige uppgår till 6,95 (leveranstillägget uppgår här till cirka 30 öre). Smör, som tillverkas av mjölk från leverantörer med maximalt leveranstillägg av 3 öre per kilogram, kan beräknas kosta cirka 8 kronor 80 öre i Norrbotten, cirka 8 kronor 60 öre genomsnittligt i Norrland och cirka 7 kronor 30 öre per kilogram i södra och mellersta Sverige. Till de nu angivna siffrorna för norrländskt smör bör dessutom vid export läggas cirka 10 öre per kilogram för högre transportkostnader.

Beträffande den inhemska konsumtionsutvecklingen för smör anför nämnden, att smörets andel i matfettskonsumtionen i år har ökat något i motsats till de föregående åren, då andelen väsentligt reducerades. År 1951 svarade sålunda smör för 13,7 kilogram eller 56 procent av den till 24,6 kilogram uppgående per-capita-konsumtionen av matfett; 1952 hade dess andel sjunkit till 11,7 kilogram eller 48 procent. År 1953 beräknas däremot smörkonsumtionen ha varit något större eller 11,8 kilogram. Utvecklingen under det senaste året kan dock enligt nämnden näppeligen tagas som intäkt för att den långsiktiga förskjutningen mot ökad margarinkonsumtion avbrutits. Efter den starka förskjutningen mellan 1951 och 1952 är en följande stagnation under ett år med ökade inkomster för stora konsumentgrupper i och för sig förklarlig. Man får sålunda vara beredd på att det inhemska avsättningsutrymmet för smör på längre sikt vid oförändrad prisrelation kan komma att ytterligare krympa. Enär margarinet i övriga länder starkt vunnit terräng på smörets bekostnad och utvecklingen där vidare går i riktning mot en ökad mjölkproduktion, kan vid ökade överskott på hemmamarknaden betydande avsättningssvårigheter uppstå.

I fråga om avsättningsmöjligheterna utomlands anför nämnden i huvudsak följande.

För smörets del torde under den närmaste tiden tillräckliga avsättningsmöjligheter föreligga, men man måste räkna med ett exportpris, som understiger det under föregående regleringsår uppnådda. Intresse för svenskt smör har förelegat från olika östeuropeiska länders sida. Vidare kan noteras, att i det aktuella handelsavtalet med Storbritannien smör har inskrivits med en kvantitet av 5 miljoner kilogram. På den västtyska marknaden har den svenska smörexporten hindrats av den höga tullen, som för närvarande uppgår till 25 procent, och någon överenskommelse om smörexporten till detta land har ännu ej kunnat nås. En betydande del av det svenska smöröverskottet måste därför avsättas på tillfälliga marknader.

Kött	Produktion,	Konsumtion,	Underskott,	Nettoimport,	Försäljningspris i parti i Stockholm på nötkött (ko klass 1)	Jämförligt importpris på nötkött (exkl. tull)
	milj. kg	milj. kg	milj. kg	milj. kg	öre/kg	öre/kg
1938/39	152	153	1	4	120	100
1948/49	126	138	12	11	211	213
1949/50	131	151	20	24	247	209
1950/51	140	158	18	20	245	208
1951/52	156	160	4	3	289	237
1952/53	141	152	11	10	364	275
1953/54	137	145	8	8	358	295 (sept.—febr.)

Den svenska *köttproduktionen* står i intimt samband med mjölkproduktionen, och slakten av storboskap består till två tredjedelar av utgallrade mjölkkor. Under senare år har dock, upplyser nämnden, en ökning av ungnötslakten ägt rum. Den reducerade kostammen och återgången till en mera normal utslaktning har emellertid medfört en viss minskning av köttproduktionen. Konsumtionen har dock samtidigt förskjutits mot fläsk, varigenom importbehovet har minskat.

Importen sker liksom tidigare huvudsakligen från Danmark, Irland och Uruguay. Priserna har varit relativt stabila. Den internationella köttmarknaden influeras ej på samma sätt som fläskmarknaden av förskjutningar i fodermedelspriserna. Det bör nämnas att, enär den internationella handeln med kött är av relativt liten omfattning, de internationella priserna för kött lätt påverkas, när t. ex. tillfälliga köpare uppträder på eller försvinner från marknaden.

Fläsk	Produktion	Konsumtion	Över- eller underskott	Nettoexport eller -import	Försäljningspris i parti i Stockholm på fläsk	Jämförligt importpris på fläsk (exkl. tull)
	milj. kg	milj. kg	milj. kg	milj. kg	öre/kg	öre/kg
1938/39	155	137	+ 18	+ 13	140	95
1948/49	159	159	0	0	253	321
1949/50	170	174	— 4	— 3	240	334
1950/51	170	178	— 8	— 6	282	342
1951/52	173	170	+ 3	0	354	342
1952/53	187	180	+ 7	+ 9	341	[1] 300
1953/54	189	189	—	+ 3	339	[1] 285

[1] Detta pris är baserat på under 1954 (respektive 1953) gällande engelska importpriser på bacon. Sedan oktober 1953 har priset på andra marknader än den engelska legat ungefär i jämnhöjd med de inom Sverige gällande fläskpriserna; sålunda har priset vid import till Sverige under november 1953—januari 1954 legat vid 345 öre/kg d. v. s. något över det svenska. Vid export avgår från dessa priser ca 30 öre/kg, motsvarande frakt Malmö—Stockholm, importkostnader, som ingår i dessa priser, samt exportkostnader.

I fråga om *fläskproduktionen* framhåller nämnden, att den tillhör de mera oberäkneliga produktionsgrenarna och att de prishöjningar, som successivt genomfördes från och med 1950, icke resulterade i en ökad produktion förr-

än 1952. Den då inträdande produktionsökningen blev i stället rätt kraftig, och man fick en del svårigheter att då avsätta det plötsligt föreliggande fläsköverskottet. Export kunde dock 1953 ordnas såväl till England som Västtyskland. Hösten 1952 sänktes priserna inom landet, vilket ledde till minskade betäckningar och en lägre svinslakt följande höst. Enär den inhemska konsumtionen hade stigit uppstod i slutet av 1953 vissa svårigheter att uppfylla våra exportåtaganden. Samtidigt har på grund av sjunkande fodermedelspriser förhållandet mellan dessa priser och fläskpriset blivit gynnsamt för fläskproduktionen. Till följd härav har höga betäckningssiffror redovisats från och med hösten 1953. Man kan sålunda framöver räkna med en väsentligt ökad fläskproduktion.

Ägg	Produktion milj. kg	Konsumtion milj. kg	Överskott milj. kg	Nettoexport milj. kg	Svensk äggnotering öre/kg	Exportpris[2] öre/kg
1938/39	61	56	5	5	141	131
1948/49	75	70	5	2	265	266
1949/50	83	72	11	12	253	305
1950/51	83	73	10	10	272	354
1951/52	80	72	8	8	304	370
1952/53	81	73	8	8	316	355
1953/54	82	74	8	8	[1] 295	345

[1] Beräknat medelpris enligt jordbrukskalkylen. — [2] Härifrån avgår kostnaderna för uppsamling, emballage och övriga exportkostnader, vilka för närvarande uppskattas till 70 öre/kg.

Beträffande *ägg* räknar nämnden med en i stort sett oförändrad överskottsproduktion. Avsättningen kan väntas ske utan alltför stora svårigheter, även om vissa tecken tyder på en ökad äggproduktion såväl i export- som importländerna. Exportpriset väntas därför bli något lägre än tidigare.

Sammanfattningsvis konstaterar nämnden att våra avsättningsmöjligheter på jordbruksområdet knappast ger anledning till någon särskild pessimism. Åtminstone torde de aktuella överskotten kunna avsättas utan alltför stora svårigheter. Beträffande animalier har vi åter börjat komma in på vår traditionella förkrigsmarknad, England, och vidare har beträffande smör och ägg importintresse anmälts av vissa östeuropeiska länder. I förhållande till föregående år har dock exportpriserna sjunkit avsevärt, vilket av nämnden belyses genom följande indexserie, omfattande vete, socker, nötkött, fläsk, smör och ägg. I serien har sammanvägning skett med den inhemska förbrukningen av respektive varuslag som vikter.

	1948/49	1949/50	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54 (prognos)
Import/exportpriser	100	104	110	117	112	103
Svenska priser	100	103	111	134	144	140

Siffrorna tyder enligt nämnden på att import/exportpriserna sedan föregående år har sjunkit med cirka 8 procent och numera är endast något högre än före Koreakrigets utbrott. Den inhemska producentprisnivån har

samtidigt i förhållande till det gångna året reducerats med omkring 3 procent.

Nämnden påpekar i fortsättningen, att den mer eller mindre optimistiska synen på våra aktuella avsättningsmöjligheter tarvar en speciell reservation. En betydande del av våra överskottsprodukter på jordbruksområdet finner för närvarande avsättning på tillfälliga marknader. Även om man därigenom i vissa fall kan utvinna något högre priser, innebär detta icke obetydliga risker särskilt med tanke på våra växande överskott. Det är därför angeläget att genom överenskommelser på längre sikt söka säkra avsättningen för våra jordbruksprodukter.

I sin skrivelse till Kungl. Maj:t våren 1953 angående de prisreglerande åtgärderna regleringsåret 1953/54 berörde jordbruksnämnden bland annat frågan om *överskottsproblemet på längre sikt* och dess inverkan på det jordbrukspolitiska målet om inkomstlikställighet mellan jordbruksbefolkningen och jämförliga befolkningsgrupper. Nämnden framhöll därvid, att de senaste årens starka produktionsstegring inom jordbruket i och för sig var enbart glädjande, så länge den åstadkoms genom ett rationellare och effektivare utnyttjande av tillgängliga produktionsmedel. Överskottsproduktionen kunde i detta fall anses som en marginalproduktion, för vilken de fasta kostnaderna icke nämnvärt förändrades med produktionskvantiteten. På kort sikt kunde denna produktion följaktligen anses som lönande såväl ur jordbrukets som samhällets synpunkt, även om den fick avsättas i utlandet till lägre priser än de inhemska. Nämnden framhöll dock vidare, att frågan fick en annan aspekt, om överskottsproduktionen drog till sig nya produktionsmedel, som med större ekonomiskt utbyte kunde användas i någon annan näringsgren.

Nämnden har nu i sin skrivelse den 5 mars 1954 återkommit till överskottsproblemet på längre sikt och med utgångspunkt från vissa beräkningar av den framtida produktionsutvecklingen, vilka verkställts av nämndens utredningsbyrå för jordbruksprisutredningens räkning, framhållit att överskottsproduktionen inom få år kan bli betydligt större än för närvarande. Vid beräkningarna har man antagit en i stort sett oförändrad kalorimässig per-capita-konsumtion av livsmedel, samtidigt som man har förutsatt en fortsatt förskjutning i konsumtionens sammansättning från vegetabilier till animalier. Beträffande produktionen har i beräkningarna antagits en oförändrad jordbruksareal och beträffande hektarskördarna har man utgått från skördeutvecklingen under åren 1921—39 och 1948—53.

Även om de anförda prognosberäkningarna måste bedömas med viss försiktighet, är det enligt nämnden tydligt, att vid oförändrad jordbruksareal överskottsproduktionen kommer att tendera att öka under de kommande åren. Med tanke på att rätt stora svårigheter föreligger att avsätta växande överskott på utlandsmarknaden, anser nämnden, att största uppmärksamhet bör ägnas åt de åtgärder på den yttre rationaliseringens område, genom

vilka enligt 1947 års riksdagsbeslut en begränsning av vår jordbruksproduktion skulle genomföras.

I det följande övergår nämnden till att behandla *vissa aktuella spörsmål* och anför härvid till en början följande.

Prisstödet åt jordbruket skall enligt 1947 års riksdagsbeslut främst lämnas genom importreglerande åtgärder, d. v. s. i första hand genom en avgiftsbeläggning av importen samt, om avgiftsbeläggningen ej visar sig vara tillräcklig, även genom kvantitativa importregleringar. Däremot skall statens direkta befattning med avsättningen av jordbruksprodukter och de priser, som jordbrukarna erhåller för dessa, begränsas så mycket som möjligt. Staten skall följaktligen enligt beslutet icke garantera, att en viss prisnivå under alla förhållanden upprätthålles, utan jordbruket har att självt under eget ansvar och inom ramen för det stöd, som de statliga åtgärderna kan ge, ordna pris- och avsättningsförhållandena på bästa sätt.

I enlighet med dessa principer har från och med 1954 års skörd garantiprissystemet för brödsäd och oljeväxter slopats. Genom ifrågavarande omläggning får i fortsättningen även dessa produktionsgrenar bära de förluster, som uppstår genom att en del av produktionen måste avsättas i utlandet till lägre priser än de inhemska. Därmed har principen om att de enskilda produktionsgrenarna skall bära sina eventuella exportförluster genomförts.

Enär på vissa håll oklarhet har rått beträffande frågan om vem som slutligen bär de förluster, som uppstår genom att en del av produktionen avsättes i utlandet till lägre priser än de inhemska, tager nämnden i sin skrivelse upp denna fråga till närmare behandling och berör därvid först 1947 års riksdagsbeslut. Enligt detta har som mål för jordbrukspolitiken uppställts en höjning av jordbruksbefolkningens inkomstnivå, så att denna så småningom skall komma i paritet med inkomstnivån för jämförliga befolkningsgrupper. Prisstödet skall dock för olika produkter utgå högst för en produktion, motsvarande det inhemska avsättningsutrymmet. Något statligt stöd vid export av jordbruksprodukter skall alltså icke förekomma. I fråga om mejeriprodukter göres dock visst undantag från denna regel. Vid nämnda tidpunkt räknade man icke med att totalproduktionen skulle överstiga vårt behov. Man var visserligen medveten om att jordbruksproduktionen uppvisade en stigande tendens men antog, att ett överskottsläge icke ens vid i övrigt oförändrade förhållanden skulle uppstå förrän efter en relativt lång tidrymd. För övrigt ansåg man, att den långsiktiga jordbrukspolitiken fortsättningsvis borde så anordnas, att överskott icke uppkomme.

Nämnden påpekar härefter, att jordbruksproduktionen har kraftigt utvidgats under de gångna åren och kommit att överstiga det totala inhemska avsättningsutrymmet. Som underlag för en bedömning av utvecklingen av jordbruksbefolkningens inkomstförhållanden har samtidigt — i avvaktan på införandet av ett av 1947 års riksdag förordat system, byggt på så kallade typjordbrukskalkyler — totalkalkylen över jordbrukets inkomster och kostnader tillämpats vid prissättningen. I denna kalkyl har man så långt möjligt sökt fånga de verkliga inkomsterna och kostnaderna för jordbruket i dess helhet. I enlighet härmed har man för de kvantiteter, som exporterats, räk-

nat med de därvid erhållna priserna. Vid tillämpningen av totalkalkylen som utgångspunkt för prissättningen utgår man sålunda från den faktiska utvecklingen av jordbrukets inkomster, oavsett om de har erhållits vid försäljning på den inhemska eller utländska marknaden. Riktpunkten har härvid givetvis varit det mål, som 1947 års riksdag angivit i fråga om jordbrukarnas inkomstbildning.

Lägger man totalkalkylen över jordbrukets inkomster och kostnader till grund för prissättningen, tar man därigenom hänsyn till de förskjutningar i jordbrukets inkomster, som uppstår genom att en del av produktionen avsättes i utlandet, vare sig de uppnådda priserna är högre eller lägre än de inhemska. Detta bör enligt nämnden överensstämma med andemeningen i 1947 års beslut, såvida icke exporten ur samhällets synpunkt är förlustbringande. I den mån så är fallet, medför naturligtvis ett prissättningsförfarande, grundat på totalkalkylen, att samhället i sin helhet via höjda inlandspriser bär de förluster, som uppstår, därest jordbruksproduktionen kommer att överstiga det inhemska avsättningsutrymmet. Vid bedömningen av huruvida exporten är förlustbringande eller vinstgivande bör observeras, att överskottsproduktionen har åstadkommits icke genom en utvidgad produktionsapparat inom jordbruket utan genom ett bättre tillvaratagande av tillgängliga produktionsmedel. Nämnden påpekar, att enligt dess mening överskottsproduktionen utgör en marginalproduktion, erhållen inom en näringsgren, som arbetar med stora fasta kostnader. Att den svenska jordbruksproduktionen sålunda har kommit att överstiga det inhemska avsättningsutrymmet måste på kort sikt betecknas som nationalekonomiskt sett lönande, även om överskotten måste avsättas i utlandet till lägre priser än de, som råder inom landet. Även om man i dagligt tal kallar de skillnader, som uppstår vid försäljning av vissa kvantiteter jordbruksprodukter till utlandet till lägre priser än de inländska, för exportförluster, kan exporten i sig själv reellt icke anses som förlustbringande. Prisdifferentiering mellan den inhemska och utländska marknaden är, framhåller nämnden vidare, ingalunda ovanlig på det industriella området. För att tillfullo utnyttja sin produktionskapacitet brukar åtskilliga tullskyddade industrier sälja en del av sin produktion till utlandet till lägre priser än som de uttager på hemmamarknaden, utan att några ur samhällsekonomisk synpunkt befogade anmärkningar kan riktas däremot. Enär överskottsproduktionen på jordbruksområdet icke oväsentligt bidrar till jordbrukets inkomster, skulle en lägre produktionsvolym innebära högre inlandspriser vid samma inkomstnivå för jordbruket. Det är därför naturligt att vid bestämningen av prissättningen på jordbruksprodukter utgå från det totala inkomstbelopp, som jordbruket verkligen uppnår, oavsett om avsättningen har skett utom eller inom landet. Nämnden understryker, att angivna resonemang endast gäller på kort sikt, d. v. s. så länge överskottsproduktionen kan anses uppstå genom ett bättre utnyttjande av tillgängliga produktionsmedel. På längre sikt blir läget givetvis annorlunda, om överskottsproduktionen inom jordbruket föranleder nyinvesteringar och för denna produktion krävs nya produktionsmedel

eller däri kvarhålles i för stor utsträckning produktionsmedel, som med bättre ekonomiskt utbyte kunde användas i någon annan näringsgren.

Det är däremot en annan fråga, huruvida något direkt statligt stöd vid export av jordbruksprodukter skall få förekomma. I 1947 års riksdagsbeslut har fastslagits, att med visst undantag för smör sådant stöd icke skall lämnas. Man har också genomfört denna princip, och de olika produktionsgrenarna får själva svara för de förluster i förhållande till inlandspriserna, som kan uppstå vid avsättning av överskottskvantiteter i utlandet. Det för en produkt fastställda priset gäller således endast för den kvantitet, som kan finna avsättning inom landet. Vid försäljning av en del av produktionen till utlandet till ett lägre pris slås den på detta sätt i förhållande till inlandspriset uppkomna exportförlusten ut över hela produktionen av ifrågavarande produkt. Det pris, som producenterna av ett visst jordbruksalster uppnår, är följaktligen beroende även av överskottsproduktionens omfattning och exportpriset.

Härefter kommer nämnden in på de internationella liberaliseringssträvandena på utrikeshandelns område samt på det sedan några år pågående arbetet beträffande europeiskt ekonomiskt samarbete på jordbrukets område (gröna poolen) och anför i huvudsak härom.

Beträffande de importreglerande åtgärderna har under de gångna åren de kvantitativa importbegränsningarna i viss utsträckning slopats, och gränsskyddet åt den inhemska jordbruksproduktionen lämnas nu till stor del genom avgiftsbeläggning av införseln. De internationella liberaliseringssträvandena på utrikeshandelns område har sålunda till viss grad kunnat tillmötesgås även på jordbruksområdet. Det bör dock påpekas, att åtskilliga kvantitativa importregleringar ännu återstår. Efter frilistningen av fettvarorna uppgår frilistningen för närvarande till 54 procent av den totala (statliga och privata) införseln av jordbruksprodukter från OEEC-länderna. Enligt nämndens uppfattning bör liberaliseringssträvandena fortsätta och en övergång från kvantitativa regleringar till importavgiftssystem successivt genomföras även för de återstående varugrupperna, dock givetvis under förutsättning att även andra länder fortsätter på liberaliseringsvägen. Det är angeläget att 1947 års riksdagsbeslut, som avböjde kvantitativa regleringar, under förutsättning av reciprocitet snarast genomföres även i denna del.

Grundtanken beträffande europeiskt ekonomiskt samarbete på jordbrukets område har från början varit bildandet av en gemensam europeisk marknad för jordbruksprodukter, något som dock för närvarande synes vara svårt att genomföra med tanke på ländernas särintressen. Vid de diskussioner, som förts på senare tid, har man dock ej ensidigt inriktat sig på det slutliga målet om en gemensam marknad, utan man har också diskuterat möjligheterna att nå en liberalisering av den inomeuropeiska handeln med jordbruksprodukter samt eventuella inomeuropeiska varuöverenskommelser. Det är visserligen icke klart, att ett samarbete av det slag, som hittills varit föremål för diskussioner, skulle bli till fördel för vårt land. Å andra sidan måste emellertid beaktas, att vår export kan komma att försvåras, om vi ställer oss utanför en eventuell överenkommelse i denna riktning. I den mån en sådan huvudsakligen går ut på en liberalisering av den inomeuropeiska handeln med jordbruksprodukter, torde den för övrigt ur vår synpunkt bli till mera nytta än skada.

Principen om att staten icke direkt skall ingripa i prisbildningen på jordbruksprodukter kan enligt nämndens mening icke anses vara förenlig med förekomsten av statligt lagringsstöd. Sådant stöd för smör har slopats från och med innevarande regleringsår, medan lagringsstödet för kött och fläsk fortfarande har kvarstått. Nämnden föreslår nu, att även lagringsstödet för kött och fläsk skall upphöra från och med 1954/55.

Nämnden erinrar avslutningsvis i den allmänna avdelningen av sin skrivelse om att den sommaren 1952 tillsatta jordbruksprisutredningen snart kan väntas avlämna sitt betänkande angående formerna för prisstödjande åtgärder på jordbruksområdet. I avvaktan på resultatet av denna utredning har prissättningen i år skett enligt oförändrade grunder, och nämnden har vid sina förhandlingar med jordbrukets förhandlingsdelegation liksom tidigare utgått från totalkalkylen över jordbrukets inkomster och kostnader. Enär jordbruksprisutredningen kan väntas framlägga vissa undersökningar angående jordbruksbefolkningens inkomstläge, har nämnden i föreliggande sammanhang ej gått in på detta spörsmål.

Riksdagsbemyndiganden.

Kungl. Maj:t lämnade den 5 juni 1953 i uppdrag till jordbruksnämnden att ange de riksdagsbemyndiganden rörande jordbruksregleringen, som borde förlängas att gälla jämväl under regleringsåret 1954/55. Till fullgörande härav har nämnden, i vad avser de delar av jordbruksregleringen, som kan anses tillhöra nämndens verksamhetsområde och som icke faller inom sockerregleringen, lämnat en särskild redogörelse för riksdagsbemyndigandena.

Nämnden erinrar till en början om att riksdagens bemyndiganden i fråga om jordbruksregleringen under senare år varit meddelade i form av

dels regleringsförfattningar, vid vilkas tillkomst riksdagen medverkat,

dels icke tidsbegränsade riktlinjer för jordbrukspolitiken enligt 1947 års principbeslut,

dels ock medgivanden för Kungl. Maj:t att under de olika regleringsåren vidtaga åtgärder för reglering av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med särskilda, av riksdagen i anledning av propositioner angivna riktlinjer.

Författningar, vid vilkas tillkomst riksdagen medverkat, kan nu enligt nämndens redogörelse läggas till grund för väsentliga delar av jordbruksregleringen. I detta sammanhang erinrar nämnden om följande förordningar.

Den 29 maj 1933, nr 234, angående användande av svensk havre vid gryn- och mjöltillverkning m. m.;

den 14 juni 1933, nr 329, om skatt å oljekakor och vissa slag av fodermjöl (ändrad senast 320/1943);

den 24 maj 1934, nr 172, om skatt å kli (ändrad 321/1943);

den 24 maj 1934, nr 180, angående villkor i vissa fall för införsel av fo-

dermedel samt förbud mot viss användning av denaturerad spannmål;
den 11 juni 1937, nr 369, angående utförselbevis för råg och vete (förlängd tills vidare 457/1943);
den 28 juni 1941, nr 488, angående mjölkavgift;
den 30 december 1941, nr 1011, angående klassificering av kött (ändrad 530/1948);
den 30 juni 1943, nr 454, om tillverkning av potatismjöl;
den 30 juni 1944, nr 459, angående avgift för smör som användes för framställning av grädde m. m. (ändrad 475/1950);
den 10 juli 1947, nr 378, om viss avgift å mjölk, grädde och ost (förlängd tills vidare 474/1950; ändrad 428/1948, 364/1952 och 377/1953);
den 8 juni 1951, nr 379, angående reglering av införseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m. (ändrad 366/1952);
den 6 juni 1952, nr 365, angående reglering av utförseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m.;
den 5 juni 1953, nr 375, med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete;
den 5 juni 1953, nr 376, angående slaktdjursavgift;
den 5 juni 1953, nr 395, angående reglering av införseln av fettråvaror och fettvaror, m. m.;
den 5 juni 1953, nr 396, om accis å fettemulsion m. m.; samt
den 5 juni 1953, nr 397, angående avgift för fettvaror som användas för framställning av fettemulsion m. m.

Härjämte nämnes
lagen den 30 september 1938, nr 611, om handel med fodermedel, vilken icke satts i kraft;
förordningen den 26 februari 1954 angående tillverkning av brännvin. (Förordningen innehåller bland annat en bestämmelse angående särskild avgift vid användande av utländsk råvara vid brännvinstillverkningen. Motsvarande bestämmelser gäller enligt förordningen 1912: 170 även beträffande utländsk råvara vid tillverkning av stärkelse.); ävensom
livsmedelsstadgan den 21 december 1951, nr 824, vilken utfärdats efter riksdagens hörande och i vissa delar berör jordbruksnämnden.

Samtliga nu angivna författningar gäller utan tidsbegränsning.

Nämnden föreslår, att 1933 års förordning om skatt å oljekakor m. m. skall ersättas av nya bestämmelser om avgift på oljekraftfoder. Enligt vad som anges under rubrikerna författningsfrågor, fettvaruregleringen och brödsädsregleringen föreslår nämnden vidare ändringar i förordningarna om reglering av införseln och utförseln av jordbruksprodukter m. m. samt av införseln av fettråvaror, m. m., ävensom i förordningen angående prisregleringen för vete och råg. I fråga om livsmedelsstadgan avser nämnden att inom kort föreslå vissa ändringar. I övrigt anser nämnden samtliga de angivna författningarna tillsvidare böra bibehållas i nuvarande skick, även om en tillämpning av några av de äldre författningsbestämmelserna — beträffande användande av svensk havre vid viss tillverkning, skatt å kli, denaturering av spannmål och sådan mjölkavgift, som avses i 1941 års förordning — för närvarande icke är aktuell, och bestämmelsernas bibehållande därför närmast blir en beredskapsåtgärd med tanke på ett förändrat läge. Nämnden förutsätter, att de författningar, som föreslås skola bibehållas, utan förnyat riksdagsbemyndigande erhåller giltighet tills vidare.

Riksdagen har vidare i samband med de årliga godkännandena av aktuella regleringsanordningar lämnat utan erinran åtgärder, som vidtagits enligt av Kungl. Maj:t utfärdade kungörelser. Så har exempelvis för regleringsåret 1953/54 varit fallet beträffande standardiseringsåtgärder för mjölk samt minimiinblandning av vissa inhemska produkter i oljekraftfoder.

Såvitt avser erforderliga riksdagsbemyndiganden för nästa regleringsår förutsätter nämnden, att förslag till riksdagen avlåtes om att jordbruksregleringen under året får, med tillämpning av gällande och nu föreslagna författningar samt med anlitande av de medel, som ställs till förfogande, handhas i huvudsaklig överensstämmelse med angivna riktlinjer. Härjämte måste givetvis de av 1947 års riksdag meddelade allmänna riktlinjerna för jordbruksregleringen anses äga fortsatt giltighet, i den mån de icke strider mot de särskilda riktlinjer, som för regleringsåret godkännes av riksdagen, eller redan ersatts av författningsbestämmelser, som utfärdats med riksdagens samtycke. Under de senaste åren tillkomna förordningar om import- och exportreglering, avgiftsbeläggning m. m. äger självfallet giltighet, även där de till sin avfattning avviker från uttalanden i 1947 års beslut. För deras tillämpning torde i sådana delar icke gälla andra riksdagsdirektiv än de, som meddelats i samband med eller efter förordningens tillkomst. Vad särskilt beträffar de bemyndiganden, som förordningarna om import- och exportreglering lämnar i fråga om uttagande av avgifter, torde dessa enligt nämnden innebära fullmakt för Kungl. Maj:t att förordna om avgift, i den mån så erfordras för att genomföra prisregleringar på jordbrukets område i enlighet med riksdagsdirektiv, som nyss nämnts.

I detta sammanhang har nämnden även berört några speciella spörsmål, som i viss mån ansluter sig till den lämnade redogörelsen i fråga om riksdagsbemyndigandena. Nämnden anför härom.

Kungl. Maj:t har, i anslutning till riksdagsbeslut, i brev den 28 juni 1935 till statskontoret bemyndigat jordbruksnämnden att uttaga avgifter vid utförsel av ägg. Sådana avgifter har också till fullgörande av de årliga riksdagsdirektiven för jordbruksregleringen uttagits under åren 1949—1952, från och med februari 1951 genom förmedling av Sveriges export- och importförening för ägg u. p. a. Genom förordningen angående reglering av utförseln av levande djur och jordbruksprodukter har en ny grund lagts för förordnanden av Kungl. Maj:t angående sådana exportavgifter. Då emellertid bemyndigande för nämnden att uttaga äggexportavgifter redan föreligger, har dylikt förordnande hittills icke ansetts behövligt. För det fall att en exportavgift ånyo blir aktuell torde enligt nämndens mening bemyndigande härtill böra lämnas enligt utförselförordningen. 1935 års bemyndigande kan alltså upphöra att gälla.

Enligt kungörelsen den 31 mars 1950, nr 156, kan, i den mån jordbruksnämnden (livsmedelskommissionen) så bestämmer, vid export av jordbruksprodukter m. m. uttagas så kallad utjämningsavgift för utjämnande bland annat av vissa för den inhemska marknaden avsedda prissubventioner. För närvarande uttages icke någon sådan avgift. Av en interpellation vid 1950 års riksdag framgår, att man tidigare ifrågasatt, om icke riksdagen borde medverka vid beslut om avgifter av ifrågavarande slag. Nämnden utgår emellertid ifrån att utjämningsavgift enligt den nyss angivna författ-

ningen — vilken för övrigt omnämnts i propositionen nr 236 till 1952 års riksdag (sid. 134) — jämväl i fortsättningen, i den mån så blir aktuellt, skall kunna uttagas utan hinder av att författningen tillkommit utan riksdagens medverkan.

De flesta av de löpande statistiska undersökningarna på jordbruksområdet, såsom areal- och husdjursinventeringarna, svin- och hönsräkningarna samt undersökningen av jordbrukets kontanta inkomster och utgifter försiggår numera i statistiska centralbyråns regi. Nämnden brukar emellertid årligen på framställning av konjunkturinstitutet och med Kungl. Maj:ts medgivande företaga en lagerinventering hos handel och industri i avseende å jordbruksvarorna. Vidare företar nämnden med Kungl. Maj:ts bemyndigande vissa specialundersökningar, exempelvis undersökningen rörande vissa kostnader i samband med odlingen av sockerbetor, höstvete och höstraps samt den så kallade östgötaundersökningen angående arbetskostnadernas relation till brukningsdelarnas storlek, arrondering och mekaniseringsgrad. Nämnden förutsätter, att riksdagens bemyndigande icke erfordras för att nämnden skall på sätt hittills skett och med anlitande av tillgängliga medel kunna företaga de statistiska undersökningar, som i fortsättningen kan befinnas erforderliga för jordbruksregleringens genomförande.

Brödsädsregleringen.

Om *försörjningsläget* beträffande brödsäd framhåller jordbruksnämnden till en början, att såvitt nu kan bedömas saluöverskottet av 1953 års brödsädsskörd (däri ej inräknat utsäde och avrens m. m.) kommer att uppgå till omkring 405 000 ton höstvete, 370 000 ton vårvete och 225 000 ton råg eller sammanlagt 1 miljon ton. Handelsförmalningen under regleringsåret 1953/54 jämte visst svinn hos handeln och industrin kan beräknas till omkring 310 000 ton höstvete, 210 000 ton vårvete och 145 000 ton råg. Vårvetets andel i förmalningen har under det senaste året beräknats öka avsevärt, beroende på dels den relativa prissänkningen i förhållande till höstvetet, dels att utländskt vete kommit till användning i mindre utsträckning än tidigare. Det direkta överskottet av 1953 års skörd beräknas därför bli omkring 95 000 ton höstvete, 160 000 ton vårvete och 80 000 ton råg eller sammanlagt 335 000 ton brödsäd. Vid regleringsårets början fanns dessutom ett övergångslager av äldre skördar, vilket med omkring 130 000 ton översteg den kvantitet, som motsvarar beredskapslagret samt industrins normala övergångslager. Däri ingår icke de kvantiteter, som den 1 september 1953 sålts för export men fortfarande kvarlåg i landet.

Det sammanlagda exportöverskottet för innevarande regleringsår skulle sålunda enligt nämnden uppgå till cirka 465 000 ton brödsäd. Härav har till och med februari 1954 försålts omkring 310 000 ton, varav cirka 285 000 ton vete och 25 000 ton råg. Av vetet har något över 35 000 ton utgjorts av sådant, närmast till foder hänförligt vete, som spannmålsbolaget nödgats övertaga till följd av de uppmjukningar av kvalitetsbestämmelserna, som genomfördes med hänsyn till skördeskadorna 1951 (rostangrepp) och 1952 (groddskador). Det aktuella exportbehovet före ny skörd har av nämnden uppskattats till 155 000 ton.

Nämnden finner det önskvärt, att nuvarande överskott avsättes, innan den nya skörden kommer i marknaden. Även om detta blir möjligt i fråga om vetet, synes det mindre sannolikt, att hela rågöverskottet skall kunna avsättas. Efterfrågan är begränsad och framför allt Argentina har länge utbjudit råg till priser, som tidvis till och med varit lägre än för havre. Sedan några veckor har de argentinska priserna emellertid varit något fastare men trots detta har endast undantagsvis högre pris vid export av svensk råg än 26 kronor per deciton fob kunnat uppnås. I detta läge synes det enligt nämnden icke vara anledning att forcera rågexporten. Skulle läget på världsmarknaden icke avsevärt förbättras, anser nämnden det fördelaktigare att låta rågen ingå i en foderblandning och sälja den här hemma. Om den nya svenska fodersädsskörden blir mindre än behovet, kan därigenom måhända undvikas import av utländska fodervaror, som i förhållande till fodervärdet skulle ställa sig dyrare än det pris, som kan erhållas vid export av råg. Nämnden upplyser, att underhandlingar om ytterligare exportförsäljningar av råg pågår.

Vad beträffar 1954 års skörd ger enligt nämnden de uppskattningar, som verkställts i samband med upprättandet av jordbrukskalkylen, vid handen, att man vid normalt skördeutbyte måste räkna med ett överskott utöver det inhemska konsumtionsbehovet av närmare 400 000 ton, varav omkring 100 000 ton råg. Av veteöverskottet torde något över hälften komma att utgöras av vårvete. Uppskattningen grundar sig på en med 10 procent ökad vårveteareal samt »normal» utvintring i fråga om höstsådda grödor.

I sitt förslag till prisreglerande åtgärder 1953/54 anförde nämnden, att den närmare utformningen av ett nytt system för brödsädsregleringen, för vilket i princip redogjordes, skulle bli föremål för särskild utredning. En sådan utredning har nu verkställts av en utav nämnden tillsatt kommitté, vari ingått representanter för jordbruksorganisationerna, spannmålsbolaget, handeln och kvarnindustrin. Eftersom utredningen även rörde den framtida organisationen av oljeväxtfröexporten, ingick dessutom i kommittén representanter för oljeväxtintressenterna. Kommittén, som benämnts spannmålskommittén, har den 11 januari 1954 till nämnden överlämnat en promemoria med förslag i ämnet.

I promemorian framhåller spannmålskommittén, att det är önskvärt att ansvaret för exporten, för vilken kostnaderna i fortsättningen icke skall bäras av staten, överflyttas till det enskilda näringslivet. Med hänsyn härtill föreslår kommittén att en ekonomisk förening, förslagsvis kallad Svensk spannmålshandel, skall bildas, vari som medlemmar bör ingå jordbrukarnas centralorganisation, Sveriges lantbruksförbund, spannmålshandlareföretagen, såväl enskilda som producentkooperativa, samt kvarnindustriföretagen. Kommittén anser, att en sådan förening skulle erbjuda goda betingelser för att utnyttja näringslivets sakkunskap och initiativ. Vad beträffar föreningens uppgifter anser kommittén övervägande skäl tala för att dessa ej skall begränsas till enbart operationer på utlandsmarknaden utan även avse att

stödja den eftersträvade inhemska prisnivån på brödsäd genom åtgärder inom landet. Då det icke kan vara lämpligt med två olika organisationer för att handha uppgifterna på inlandsmarknaden, anser kommittén, att spannmålsbolagets nuvarande uppgifter i allt väsentligt bör överflyttas på föreningen. Detta gäller även beredskapslagringen. Däremot bör bolaget tills vidare, under ändrat namn, äga och förvalta de lagerhus, som tidigare tillhört statens lagerhus- och fryshusstyrelse men som för några år sedan överlåts på bolaget. Till föreningen bör överföras rätten att vid export av vete och råg erhålla utförselbevis.

Kommittén anser det lämpligt, att den nya föreningen också skall handha exporten av oljeväxtfröer. Därigenom undvikes det dubbelarbete, som skulle uppstå genom att upprätta ett särskilt organ för denna verksamhet. I samband härmed har kommittén övervägt att på föreningen även överföra den verksamhet, som sedan två år bedrives av Sveriges oljeväxtintressenter, förening u. p. a. Härigenom skulle man uppnå samma organisatoriska enhetlighet, som man nu vinner på brödsädsområdet. Kommittén har likväl stannat vid att tills vidare begränsa spannmålshandelsföreningens uppgifter i fråga om oljeväxtfröer till att gälla exporten. Tre av kommitténs ledamöter har dock ansett det rationellt och önskvärt, att oljeväxtintressentföreningens verksamhet redan från början överföres på spannmålshandelsföreningen.

Vad beträffar verksamheten i övrigt skall den föreslagna föreningen enligt kommitténs förslag med beaktande av det allmännas intressen i den mån så erfordras vidtaga marknadsreglerande åtgärder såsom lagring, köp och försäljning inom landet samt import och export. Föreningens verksamhet i denna del enligt kommittéförslaget sammanfattas av nämnden på följande sätt.

Utrikeshandeln avses att förbehållas föreningen och dess medlemmar. Huvudregeln är, att de senare själva skall få uppträda på utlandsmarknaden. Om så anses lämpligt, skall emellertid föreningen kunna göra exportförsäljningar i eget namn. Denna form torde komma att användas endast vid försäljning på sådana marknader, där inköpen i ena eller andra hänseendet är centraldirigerade. Föreningen skall under alla förhållanden svara för att export och import sker vid rätta tidpunkter och i lämpliga proportioner mellan olika varuslag. Genom medel, som inflyter i form av förmalningsavgifter, skall bidrag lämnas vid brödsädsexport såsom kompensation för prisskillnad, i den mån den inhemska prisnivån överstiger världsmarknadspriserna. Sådant bidrag skall även kunna lämnas vid export av förädlade produkter, om möjlighet finnes att göra en direkt framräkning av den i produkten ingående spannmålen. I fråga om oljeväxtfröer skall motsvarande kompensation bestridas av oljeväxtintressentföreningen, som föreslås skola till spannmålshandelsföreningen till exportpriset överlåta de kvantiteter, som avses komma att försäljas på utlandsmarknaden, oavsett om detta sker i form av obearbetat frö eller av oljefabrikerna i form av olja. Det senare förfarandet förutsätter viss redovisningsskyldighet från oljefabrikernas sida.

Skulle exportprisnivån eventuellt komma att överskrida den inhemska prisnivån, vilket förutsättes bli undantagsfall, skall föreningen kunna ut-

jämna prisskillnaden genom att uttaga exportavgift. Likaså skall importavgift kunna uttagas, då marknadsläget föranleder därtill.

De allmänna direktiven för föreningens verksamhet skall enligt kommitténs förslag meddelas av statsmakterna och nämnden, men föreningen skall själv inom ramen för dessa direktiv avgöra storleken av de bidrag eller avgifter, som vid varje tidpunkt skall utgå. Nämnden förutsättes emellertid få befogenhet att ändra föreningens beslut om exportavgifter, därest så kan anses motiverat av omständigheter, som inträffat sedan de allmänna direktiven fastlagts.

Skulle nämnden av valuta- och handelspolitiska skäl ålägga föreningen att göra en förlustbringande affär till pris, som väsentligt avviker från gällande världsmarknadspris, skall merkostnaden härav enligt förslaget ej bäras av föreningen.

Om prisnivån inom landet tenderar att överstiga den förutsatta, föreslår kommittén, att nämnden skall kunna stoppa eller begränsa exporten ävensom föranstalta om import, i första hand genom föreningen. Föreningens försäljningar av importvaror skall ske till priser, som ansluter sig till dem, som gäller för inhemska varor av motsvarande kvalitet. Om importpriset ligger över den avsedda svenska prisnivån och föreningen ålagts verkställa import, förutsättes uppkommande förlust skola täckas av statsmedel.

I utredningen beröres även förfarandet vid en eventuell kvotering av exporten mellan medlemmarna. Det förutsättes dock, att kvotering skall ske endast efter enhälligt styrelsebeslut eller efter nämndens åläggande.

I fråga om de åtgärder, genom vilka föreningen bör lösa sina uppgifter på den inhemska marknaden, förutsätter kommittén, att förhandlingar härom kommer att upptagas mellan nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation och att samråd rörande den närmare utformningen sker mellan nämnden och föreningen.

Vad beträffar lagringen av brödsäd framhåller kommittén, att denna avser dels beredskapslagring för statens räkning av en utav statsmakterna fastställd kvantitet, dels lagring för utjämning av variationer i skördeutfallet. Utjämningslagringen måste helt handhas och bekostas av föreningen, eftersom omfattningen blir beroende av föreningens exportpolitik. Kommittén finner det naturligt, att även den rena beredskapslagringen skall ombesörjas av föreningen, varvid den geografiska fördelningen bestämmes av nämnden, som även bör få inflytande på lagringsvillkoren. I viss utsträckning föreslås beredskapslagren skola få användas i utjämningssyfte. Kostnaderna för beredskapslagringen förutsättes skola komma att täckas i särskild ordning av statsmedel. Föreningen skall även ombesörja den kontinuerliga omsättningen av beredskapslagren.

För beredskapslagring av fodermedel (majs och oljekraftfoder) anser kommittén samma regler böra gälla som för brödsäd.

Rörande finansieringen av föreningens verksamhet föreslås dels vissa insatser och lån från medlemmarna, dels överflyttning i erforderlig utsträckning av spannmålsbolagets nuvarande statliga kreditmöjligheter. Nämnden

sammanfattar spannmålskommitténs förslag i denna del på i huvudsak följande sätt.

Kommittén föreslår, att insatsbeloppet för medlem skall vara 1 000 kronor för enkel insats och att antalet insatser för de olika medlemmarna i princip skall grundas på företagens omsättning respektive förmalning. För vissa medlemmar (Sveriges lantbruksförbund och Föreningen Sveriges oljeväxtintressenter) skall antalet insatser bestämmas i särskild ordning. Sammanlagda insatskapitalet beräknas bli omkring 320 000 kronor. Vidare anses föreningen böra få möjlighet att som bidrag till administrationskostnaderna uttaga en årlig medlemsavgift, motsvarande högst halva insatsbeloppet. Härigenom skulle det för administrationen tillgängliga maximibeloppet bli 160 000 kronor per år. Medlemmarna bör för att bereda föreningen ökad tillgång på kapital även vara skyldiga att bidraga med lån intill ett belopp, motsvarande insatskapitalet. Den väsentliga finansieringen måste emellertid enligt kommittén ske i annan ordning och det förutsättes, att de kreditmöjligheter, som genom statsmakternas beslut öppnats för spannmålsbolaget, i erforderlig utsträckning överföres till föreningen eller till nämnden för föreningens räkning.

Enbart beredskapslagringen av brödsäd och fodermedel kommer, räknat efter spannmålsbolagets nuvarande bokföringsvärden, att kräva ett kapital av omkring 165 miljoner kronor. Spannmålsbolaget har för närvarande dels en kredit å checkräkning hos riksbanken på 80 miljoner kronor, dels sammanlagt 175 miljoner kronor hos riksgäldskontoret, varav 125 miljoner kronor i form av rörlig kredit. Bolagets sammanlagda statliga krediter uppgår sålunda till 255 miljoner kronor, vartill kommer aktiekapital å 5 miljoner kronor, vilket även utgöres av statsmedel.

Kommittén anser vidare, att huvuddelen av de medel, som i spannmålsbolagets bokföring upptagits såsom en skaderegleringsfond och som uppkommit genom att bolaget stått viss självrisk i fråga om sjötransporter inom landet och beträffande brand för lagervaror, bör överföras till föreningen, som lämpligen bör följa samma principer som de av bolaget tillämpade i fråga om självrisk i varje fall för beredskapslager.

Med hänsyn till det allmännas intresse av en riktig skötsel såväl av spannmålsregleringen som av beredskapslagringen samt med tanke på att allmänna medel i betydande utsträckning förutsättes komma att ställas till föreningens förfogande, bör man enligt kommitténs mening bereda plats för ett visst statligt inflytande i föreningens styrelse. Nämnden sammanfattar förslaget på följande sätt.

Nämnden bör tillsätta två styrelseledamöter, däribland ordföranden, som förutsättes få utslagsröst och vilkens val bör godkännas av Kungl. Maj:t. Båda de av nämnden tillsatta ledamöterna skall vara opartiska och den, som icke är ordförande, bör vara tjänsteman hos nämnden. I övrigt föreslås styrelsen skola bestå av två representanter för SLR-organisationen (Svenska lantmännens riksförbund med därtill anslutna länsföreningar samt lagerhusföreningarna), en för partihandlarna i spannmål, en för Föreningen Sveriges oljeväxtintressenter, en för Sveriges lantbruksförbund, en för Kooperativa förbundet samt en för kvarnindustrien i övrigt. Sammanlagda antalet styrelseledamöter skall sålunda bli nio, varav två opartiska, fyra representerande jordbruket och tre representerande handeln och kvarnindustrien. Oljeväxtintressentföreningens representant avses skola utses bland

de ledamöter i föreningens styrelse, som där representerar Sveriges oljeväxtodlares centralförening.

Suppleanter för styrelseledamöterna bör utses i samma ordning som de ordinarie ledamöterna. Inom styrelsen skall enligt förslaget utses ett arbetsutskott på fyra personer med lika många suppleanter. Ordförande i arbetsutskottet bör vara föreningens ordförande med vice ordföranden som suppleant. Av de tre övriga ordinarie ledamöterna skall två representera SLR-organisationen och en den enskilda partihandeln, medan av suppleanterna en bör representera SLR-organisationen, en den enskilda partihandeln och en kvarnindustrien, inbegripet Kooperativa förbundet. Såväl inom styrelsen som inom arbetsutskottet förutsättes samtliga suppleanter skola äga närvara vid sammanträdena.

Kommittén framhåller vikten av att föreningen organiseras i så god tid, att den redan från början kan omhänderha exportförsäljningen av 1954 års oljeväxtskörd. I fråga om spannmålen förutsättes, att arbetsuppgifterna successivt överföres från spannmålsbolaget till föreningen och att alltså ett visst samarbete äger rum under en övergångsperiod.

Med hänsyn till att flertalet av spannmålsbolagets personal har varit anställda hos bolaget under en lång följd av år, har kommittén vidare framhållit önskvärdheten av att föreningen i första hand söker rekrytera sin personal från bolaget.

Nämnden har remitterat kommittéförslaget för yttrande till ett flertal organisationer, som beröres av den föreslagna omläggningen, och har i sin skrivelse lämnat följande redogörelse för de inkomna remissvaren.

Av remissinstanserna har *Sveriges lantbruksförbund* i allt väsentligt anslutit sig till det av spannmålskommittén framlagda förslaget. I fråga om utrikeshandeln synes det dock förbundet riktigast, att exporten verkställes av den nya föreningen i egen regi, så länge de nuvarande förhållandena på utlandsmarknaderna består, och att man först efter hand som erfarenheter vinnes överlämnar åt medlemmarna att uppträda på marknaden. Utbuden måste enligt förbundet i varje fall samordnas så, att varje pristryckande konkurrens mellan medlemmarna undvikes. Beträffande bidrag vid export av förädlade produkter framhåller förbundet, att ett sådant bidrag i princip måste beräknas som för motsvarande oförädlade produkt, vilket icke synes strida mot kommitténs uppfattning. Förbundet anför vidare, att importskyldighet med anlitande av föreningens egna medel i ett läge, då importpriset överstiger den inhemska prisnivån, endast bör föreligga, om den förutsatta prisnivån inom landet överskrides på grund av ett bristläge, som uppkommit genom tidigare under samma regleringsår av föreningen medgiven export. Förbundet understryker för övrigt starkt fördelarna av att beredskapslagren i vissa situationer kan användas som utjämningslager. Slutligen föreslår förbundet, att en av de båda platser inom styrelsens arbetsutskott, som enligt förslaget skall tillkomma Svenska lantmännens riksförbund, i stället skall lämnas till Lantbruksförbundet.

Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening har i sitt remissvar anfört, att förutsättningar nu borde finnas för en friare utrikeshandel än kommittéförslaget innebär. Man anser sålunda, att exportpremierna kan knytas till av det centrala regleringsorganet (jordbruksnämnden) utställda exportlicenser. Härigenom menar importörföreningen, att konkurrensen mellan olika företag och företagsformer skulle bli mera utslags-

givande och försäljningsarbetet effektivare, vilket skulle medföra högre exportpriser. Man påpekar i detta sammanhang, att andra länder utvidgar liberaliseringen av utrikeshandeln, och nämner, att Västtyskland lär stå inför ett omedelbart avskaffande av de centrala inköpsställena. Kommitténförslaget innebär enligt importörföreningen ingen väsentlig ändring av regleringssystemet, även om det är ett steg i rätt riktning. Vad beträffar tillskapandet av ett nytt organ i de berörda parternas egen regi uttalas farhågor för praktisk-administrativa vanskligheter. Bland annat påtalas de problem, som uppstår genom organets ansvar för de betydande statliga medel, som kommer att ställas till förfogande. Importörföreningen hade snarast tänkt sig ett bibehållande av spannmålsbolaget under en kortare övergångstid, till dess en återgång till helt fri handel kunnat ske. Då man bland annat medger, att starka skäl talar för ett »definitivt bokslut» för den hittillsvarande subventionspolitiken, vill importörföreningen emellertid icke motsätta sig att en ny organisation bildas på sätt kommittén föreslagit. Vad angår det nya organets uppgifter understrykes starkt, att en centraliserad export icke bör få äga rum annat än till centraliserade marknader. I stadgarna bör därför anges, att styrelsebeslut om centraliserade köp och försäljningar skall vara enhälligt. Importörföreningen går i sitt yttrande även in på den närmare utformningen av det nya organets prisreglerande verksamhet, som icke berörts av kommittén, och framhåller, att ett inlösenförfarande är ofrånkomligt men att föreningens skyldigheter därvidlag måste klarläggas. Vidare understrykes faran av att förmalningsavgiftsmedlen kan bli otillräckliga, om den inhemska prisnivån, över vilken organet ej har beslutanderätt, fastställes alltför hög i förhållande till utlandspriserna. En utfästelse från statsmakternas sida att svara för den förskottering av statsmedel, som kan bli en konsekvens härav, framstår därför som önskvärd, då ju de i exportorganet engagerade medlemmarna icke har något som helst ansvar för sådana förluster. I fråga om stadgeförslaget anser importörföreningen, att den enskilda handeln blir alltför underrepresenterad i förhållande till jordbruksorganisationerna, men har i övrigt ej något att erinra. Trots vissa betänkligheter vill importörföreningen icke underlåta att medverka vid det nya organets tillkomst och dess verksamhet, men anser, att Föreningen Sveriges oljeväxtintressenters verksamhet redan från början bör överföras till det nya organet. Importörföreningen förutsätter emellertid, att den nya ordningen blir ett provisorium i avvaktan på en helt fri utrikeshandel.

Föreningen Sveriges spannmålsintressenter påminner om att regleringsverksamheten på brödsädsområdet från början uppdrogs åt en förening men på förslag av 1934 års spannmålsutredning överfördes till ett statligt bolag, som enligt det nu föreliggande förslaget åter skall ersättas med en förening. En sådan växling av organisationsformerna anser intressentföreningen knappast påkallad. I varje fall bör den ej verkställas utan tvingande skäl, vilket i detta fall ej anses föreligga. Spannmålskommittén har enligt intressentföreningen icke anfört några bärande skäl för att de fortsatta regleringsuppgifterna skulle lösas rationellare av den föreslagna nya föreningen än av spannmålsbolaget. Kommitténs motivering, att staten vid ett bibehållande av spannmålsbolaget som regleringsorgan skulle få bära det slutliga ansvaret för bolagets ekonomi även i fråga om exportverksamheten, finner intressentföreningen verklighetsfrämmande, eftersom staten svårligen kommer att kunna undandraga sig det slutliga ansvaret för den nya föreningens ekonomi. Härmed avses att, om förmalningsavgifterna ej förslår till att täcka exportförlusterna, bristen skall täckas genom upplåning, vilket ej anses kunna ske utan statens medverkan. I den mån föreningen ej lyckas åter-

betala lånen, måste förlusterna överföras till statsbudgeten. Vad beträffar oljeväxtfröerna meddelas i yttrandet, att Skånska spannmålshandlareföreningen framhållit, att en koncentration av oljeväxthandeln till huvudstaden icke synes grundad, särskilt med hänsyn till att den största odlingen försiggår i landets södra delar. Intressentföreningen uttalar vidare, att utnyttjande av utförselbevis för att underlätta exporten utgör ett ianspråktagande av statsinkomster för att täcka föreningens underskott på exportverksamheten. Detsamma anses vara förhållandet, då föreningen ålägges genomföra förlustbringande exportaffärer, eftersom föreningen ej skall bära därigenom uppkommande merkostnader. Beträffande insatsbetalningar och medlemsavgifter ävensom »tvångslån» från medlemmarna anses det märkligt, att handeln och industrin måste uppoffra medel för att hjälpa staten att bispringa en annan näring. Kostnaderna för denna regleringsverksamhet bör bäras av staten eller belasta konsumentpriserna. Vid en ogynnsam utveckling av verksamheten äventyras medlemmarnas insatser och eventuellt lämnade lån, om icke staten även i detta avseende övertar den ekonomiska risken. Intressentföreningen uttalar för övrigt i fråga om förmalningsavgifterna, att dessas uppgift är att inom avgiftens ram överföra regleringsförlusterna från staten till konsumenterna. Avgiften är visserligen för jordbruket liktydig med en prissänkning, men konsumenterna har frånhänts den fördel, som en prissänkning normalt medför. Det kan ej reellt styrkas att en näring, som själv åtnjuter prisstöd, helt eller delvis betalar stödet. Denna uppfattning läggs av intressentföreningen till grund för ett uttalande att lantbruksförbundet ej bör vara anslutet till föreningen, i varje fall om icke även handeln och industrin samtidigt representeras av Industri- eller Grossistförbundet. I samband härmed påtalas, att maktfördelningen inom styrelsen utfallit till jordbruksorganisationernas favör, oaktat föreningens affärsverksamhet finansieras av konsument- och statsmedel. Intressentföreningen anser det vidare odemokratiskt, att rösträtten på föreningsstämman utövas i förhållande till antalet insatser och menar, att minimigränsen för omsättning respektive förmalning som villkor för medlemskap saknar berättigande. Intressentföreningen, som föredrar att spannmålsbolaget bibehålles, avstyrker förslaget men understryker att, om detta genomföres, medlemskap i den nya föreningen bör kunna vinnas oberoende av branschföretagens omsättning.

Kooperativa förbundet uttalar som sin mening, att det avsedda ändamålet bör kunna uppnås även om spannmålsbolaget bibehålles men omorganiseras så, att de berörda intressena får inträda i bolaget vid statens sida. Förbundet vill dock ej motsätta sig, att en ekonomisk förening bildas på sätt kommittén föreslagit, men anser att det skulle vara rationellare och medföra besparingar om Föreningen Sveriges oljeväxtintressenters verksamhet överflyttades till den nya föreningen, och att detta alltså även bör ligga i oljeväxtodlarnas eget intresse. Vad beträffar sammansättningen av styrelsen och dess arbetsutskott yrkar Kooperativa förbundet, att antalet suppleanter i arbetsutskottet skall ökas med en, vilken skall representera kvarnindustrin. Den ene av kvarnindustrins båda representanter borde då utses av Kooperativa förbundet och den andra av den enskilda kvarnindustrin.

Svenska kvarnföreningen har framfört följande synpunkter på spannmålskommitténs förslag. De årliga medlemsavgifterna anses vara tilltagna i överkant särskilt för kvarnindustrin, som genom det framtida systemet får ett avsevärt arbete med inkassering och redovisning av förmalningsavgifter. Kvarnföreningen menar för övrigt, att systemet med förmalningsav-

gifter bör ersättas med en lämpligare anordning. Den framhåller dessutom vikten av att förmalningsavgiftens belopp, om systemet bibehålles, i möjligaste mån begränsas och påpekar, att en för hög exportsubvention kan vålla olägenheter ur handelspolitiska och andra synpunkter. En förutsättning för anordningens bibehållande anser kvarnföreningen vara, att prisspänningen mellan de inhemska och utländska priserna hålles inom sådana gränser, att förmalningsavgiften icke blir högre än nuvarande 3 kronor per deciton. Eventuella tvister mellan den nya föreningen och dess medlemmar anses böra avgöras enligt lagen om skiljemän. I fråga om regleringsuppgifternas lösande understryker kvarnföreningen angelägenheten av att man i framtiden får ett så fritt system, att den föreslagna regleringsapparaten skall kunna upphöra och prisnivån regleras enbart genom export- och importavgifter.

Föreningen Svenska handelskvarnar anser i likhet med spannmålsintressentföreningen, att den föreslagna konstruktionen för regleringsorganet icke frigör staten från ansvarsförpliktelserna och avstyrker därför kommitténs förslag att överföra regleringsuppgifterna från spannmålsbolaget till en ekonomisk förening. Den anser det anmärkningsvärt att kvarnarna, som utan ersättning indriver förmalningsavgifterna, dessutom skall erlägga bidrag till en verksamhet med ändamål att stödja en annan näring. Om föreningen ändå kommer till stånd, bör minimigränsen i fråga om förmalning för medlemskap sänkas till 3 000 ton. Vidare understrykes angelägenheten av att alla kvarnar oavsett medlemskap vid importbehov får köpa för rörelsen nödvändig brödsäd.

Sveriges oljeväxtodlares centralförening uttrycker sin tillfredsställelse över att spannmålskommittén föreslagit, att Föreningen Sveriges oljeväxtintressenter skall bibehållas för att omhändertaga oljeväxtskörden. Centralföreningen hemställer, att den av oljeväxtintressenterna utsedde styrelseledamoten skall äga närvara vid arbetsutskottets behandling av ärenden angående oljeväxter.

Svenska spannmålsaktiebolaget har i en till jordbruksnämnden ingiven, den 16 februari 1954 dagtecknad skrivelse med förslag till prisregleringsåtgärder m. m., vilken skrivelse torde såsom bilaga få fogas till detta protokoll *(bilaga 7)*, bland annat avgivit yttrande över spannmålskommitténs förslag. Nämnden sammanfattar bolagets skrivelse i nu ifrågavarande del på följande sätt.

Bolaget påpekar, att det av 1953 års riksdag fattade principbeslutet, att kostnaderna för avlastningen av eventuella överskott skall belasta jordbruket, icke väsentligt avviker från de anordningar, som gällde under senare delen av 1930-talet. I sak nytt är dock, att jordbruket skall bära dessa kostnader, även om jordbrukarnas verkliga priser på grund av rikliga skördar och svaga utlandspriser blir mycket låga. Spannmålsbolaget delar kommitténs mening, att samma organ bör handha exporten och den inhemska regleringsverksamheten samt beredskapslagringen, ävensom att oljeväxt- och brödsädsexporten bör skötas av samma organ. Bolaget är tveksamt om lämpligheten av att överföra verksamheten till ett nytt organ men kan dock ansluta sig till förslaget, därest exportkostnaderna verkligen skall bäras av jordbruket, även om detta skulle innebära mycket låga priser för jordbrukarna.

I fråga om oljeväxthandeln anser bolaget, att den enda rationella lösningen är att upplösa oljeväxtintressentföreningen och överföra dennas uppgifter till den nya föreningen eller ett kvarvarande spannmålsbolag. En sådan

åtgärd torde möjliggöra en väsentlig nedskärning av rutinpersonalen, som skulle kunna utnyttjas bättre bland annat genom en säsongutjämning av arbetet. Bolaget understryker för övrigt önskvärdheten av att den nya föreningen, såsom kommittén förordat, i första hand rekryterar sin personal från bolaget. Vad beträffar förslaget att den av bolaget redovisade skaderegleringsfonden skulle i huvudsak överflyttas till nämnden för att möta på beredskapslagren eventuellt uppkommande brandskador m. m., anser bolaget, som därvid åberopar en av statens sakrevision den 9 november 1953 utarbetad promemoria, att sådana förluster i fråga om staten tillhöriga varor skall täckas år från år som löpande utgifter. Fonden bör därför i stället upplösas och avräknas mot bolagets kostnader. Bolaget tillstyrker förslaget, att lagerhusen skall kvarstå i bolagets ägo, och tillägger, att en viss del av beredskapslagringen lämpligen kan ombesörjas av dessa lagerhus och sålunda överlåtas på bolaget. Enär bolagets verksamhet först successivt kan avvecklas, har bolaget ej ansett det erforderligt att nu framlägga detaljerat förslag till rekonstruktion.

Jordbruksnämnden anser det i likhet med spannmålskommittén lämpligast, att såväl export- och i förekommande fall importverksamheten som de prisreglerande åtgärderna inom landet och beredskapslagringen omhänderhas av ett gemensamt organ. Samtliga remissinstanser synes även dela denna uppfattning. Framför allt med hänsyn till att de av en överskottsproduktion föranledda kostnaderna framdeles icke skall bäras av statsmedel, och ansvaret för exporten därför bör överflyttas på det enskilda näringslivet, enkannerligen jordbruket, finner även nämnden den av kommittén föreslagna organisationsformen vara den lämpligaste. Nämnden övergår härefter till att behandla de i remissvaren framförda synpunkterna och anför i huvudsak härom.

De särskilt av Föreningen Sveriges spannmålsintressenter uttalade farhågorna, att staten ej kan undandraga sig det slutliga ansvaret även för den nya föreningens ekonomi, finner nämnden överdrivna. Intressentföreningens uppfattning att regleringens förluster genom förmalningsavgifterna överföres till konsumenterna synes grundad på en missuppfattning, då ju konsumentpriset enligt det av 1953 års riksdag fattade principbeslutet avses komma att bli helt oberoende av brödsädsproduktionens storlek. Vad beträffar den från samma håll gjorda jämförelsen med avvecklingen av Svenska spannmålsföreningen i början av 1930-talet må endast påpekas, att det den gången var fråga om en kvarnsammanslutning, som var bildad för att upprätthålla en viss prisnivå för inhemsk brödsäd i ett läge, då odlingen icke motsvarade konsumtionsbehovet. Ökningen av odlingen medförde, att staten fick påtaga sig spannmålsföreningens förluster, som enligt avtal med staten icke skulle bäras av föreningen, d. v. s. kvarnindustrin. Det ansågs då lämpligare att inrätta ett rent statligt organ, Svenska spannmålsaktiebolaget. Förhållandena i fråga om den allmänna jordbruksregleringen var den gången så olikartade mot de nuvarande, att en direkt jämförelse ej kan göras.

Även om jordbruket i princip självt skall bära kostnaderna för en överskottsproduktion, kommer många av de problem, som uppstår i samband med försäljningen av ett brödsädsöverskott, ävensom frågorna rörande de allmänna riktlinjerna för de prisreglerande åtgärderna att beröra andra intressegrupper. Genom den sammansättning, som den nya föreningens styrelse enligt förslaget får, synes enligt nämnden en lämplig avvägning ske

mellan dessa olika intressen. Den relativt starka statliga representationen torde vara väl motiverad med hänsyn till att föreningen för sin rörelse beräknas komma att behöva avsevärda rörelsemedel, som måste ställas till förfogande av staten. Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening har uttalat, att den enskilda handeln blir underrepresenterad i föreningens styrelse. Nämnden kan icke dela denna uppfattning med hänsyn till, bland annat, den enskilda handelns mindre anpart i brödsädshandeln. Då de olika företagsformerna i fråga om exporten torde komma att ha i stort sett likartade intressen, synes för övrigt representationen inom styrelsen icke behöva bli någon anledning till irritation. Vad beträffar sammansättningen av styrelsens arbetsutskott har Sveriges lantbruksförbund ansett att Svenska lantmännens riksförbund endast bör ha en ordinarie representant och att i stället förbundet bör ha en ordinarie plats i arbetsutskottet. Då detta närmast måste betraktas som en intern angelägenhet för jordbruksorganisationerna, vill nämnden icke motsätta sig förbundets förslag. Kooperativa förbundet har föreslagit, att suppleanternas antal i arbetsutskottet skall ökas med en representant för kvarnindustrin, som då skulle få två suppleantplatser, vilka borde delas mellan Kooperativa förbundet och den enskilda kvarnindustrin. Även om nämnden anser, att ett alltför stort arbetsutskott kan medföra vissa praktiska olägenheter, vill nämnden icke motsätta sig Kooperativa förbundets framställning, vilken enhälligt tillstyrkts av nämndens råd. Mot Sveriges oljeväxtodlares centralförenings begäran, att den av Föreningen Sveriges oljeväxintressenter utsedda styrelseledamoten skall få deltaga i arbetsutskottets handläggning av frågor, som berör oljeväxtexporten, har nämnden icke något att erinra.

Spannmålsintressentföreningen har reagerat mot förslaget om viss omsättning av brödsäd som kvalifikationsgrund för medlemskap, och Föreningen Svenska handelskvarnar har hemställt, att fordringen härutinnan i fråga om kvarnarna skulle sänkas till en årsförmalning av 3 000 ton. Spannmålskommittén torde i detta avseende ha räknat med att företag med mindre omsättning än 2 000 ton och kvarnar med mindre förmalning än 5 000 ton knappast skulle ha något intresse av att deltaga i den nya föreningen. Skulle så vara fallet, möter enligt stadgarna intet hinder för styrelsen att godkänna medlemskap.

Vad beträffar spannmålsintressentföreningens anmärkning mot att medlemmarnas rösträtt på föreningsstämman grundas på antalet insatser, vill nämnden endast påpeka, att det med den föreslagna anordningen icke skulle vara rimligt att låta varje medlem ha endast en röst. Från den producentkooperativa spannmålshandeln deltar nämligen som medlem endast ett företag, Svenska lantmännens riksförbund, som därvid representerar icke endast ett flertal centralföreningar utan även med enskilda spannmålshandlare jämförbara lokalföreningar och lagerhusföreningar, medan i fråga om den enskilda spannmålshandeln varje företag är medlem. Därtill kommer, att föreningshandelns insatser grundas på hela denna handels sammanlagda omsättning, medan för den enskilda handeln insatser endast betalas för den volym, som berör de anslutna företagen.

Spannmålsintressentföreningen och handelskvarnarna har även gjort anmärkning mot att medlemmarna genom betalning av insatser och medlemsavgifter skall lämna bidrag till en annan näring, och anser, att kostnaderna för föreningens administration i stället bör bäras av konsumenterna eller staten. Spannmålsintressentföreningen anser vidare, att om Lantbruksförbundet är medlem, skulle med samma rätt Grossistförbundet och Industriförbundet vara medlemmar. Enligt nämndens uppfattning är detta ej jämförbart, eftersom Lantbruksförbundet i detta sammanhang betraktas som

representant för allmänna jordbruksintressen och icke som representant för producentkooperativ handel i motsats till enskild handel.

Beträffande spannmålsintressentföreningens uttalande, att utförselbevisen innebär ianspråktagande av statsmedel för täckning av underskott på exporten, må endast framhållas, att dessa utförselbevis har något värde endast i den mån import av motsvarande storlek förekommer samt att anordningen, som tillkom redan 1926, närmast kan anses motsvara den restitution av tullavgifter vid export, som tillämpas även för industrin. Nämnden förordar sålunda kommitténs förslag.

Såväl importörföreningen som Kooperativa förbundet och spannmålsbolaget förordar, att den verksamhet med uppsamling m. m. av oljeväxter, som handhas av oljeväxtintressentföreningen, redan från början skall överföras på den nya föreningen. Nämnden är väl medveten om fördelarna av en sådan anordning men anser dock, att frågan kan anstå till ett kommande år. Övergången till en ny organisation av spannmålsregleringen kan i och för sig bli ganska komplicerad och skulle måhända ytterligare försvåras, om man samtidigt gjorde en överflyttning även av den inländska oljeväxthandeln. En sådan överföring torde dessutom böra medföra viss ändring av den nya föreningens sammansättning genom att oljefabrikerna rimligen bör ges tillfälle att medverka i en sådan gemensam organisation. Denna fråga och därmed sammanhängande behov av stadgeändringar synes böra bli föremål för en särskild undersökning, som det blir svårt att verkställa före ingången av instundande regleringsår. Nämnden har därför för avsikt att upptaga frågan till prövning i god tid före regleringsåret 1955/56.

I fråga om exporten har av Lantbruksförbundet hävdats, att denna i varje fall till en början bör i större utsträckning än vad kommittén räknat med ske centralt genom den nya föreningen själv för att förhindra pristryckande konkurrens. Importörföreningen uttalar däremot, att en sådan centralisering endast undantagsvis och efter enhälligt styrelsebeslut bör få äga rum samt motiverar detta med att man vid friare konkurrens mellan olika företagstyper kan förvänta högre exportpriser. Nämndens principiella inställning är, att en centralisering endast bör förekomma, då särskilda skäl därtill föreligger, exempelvis vid handel med centraliserade marknader, och påpekar, att Sveriges andel i världshandeln med vete under alla förhållanden måste bli så obetydlig, att de svenska exportpriserna knappast kan tänkas påverka prisutvecklingen på världsmarknaden. Nämnden finner icke någon anledning till ändring på denna punkt av spannmålskommitténs förslag.

Spannmålsbolaget har motsatt sig ett överflyttande av bolagets så kallade försäkringsfond till den nya föreningen och har därvid åberopat ett uttalande av statens sakrevision. Även om medlen i försäkringsfonden formellt ingår i bolagets till staten redovisningsskyldiga tillgångar, anser nämnden den av kommittén föreslagna anordningen lämplig.

Svenska spannmåls- och foderämnes-agenternas förening har i skrivelse till nämnden framfört vissa önskemål i anledning av spannmålskommitténs förslag. Agentföreningen, vars medlemmar enligt skrivelsen här i landet representerar utländska handelshus, anser att agenterna har till uteslutande uppgift att betjäna den svenska handeln och påpekar att spannmålsbolaget, som med ensamrätt handhaft spannmålshandeln med utlandet, tidigare anlitat agenternas tjänster. Man räknar med att de olika partihandelsföretagen även skall finna det fördelaktigt att använda agenterna och uttrycker dessutom det önskemålet, att den nya föreningen i de fall den kommer att genomföra exportaffärer till centraliserade marknader i egen regi skall anlita den svenska agentkåren. För att visa sin beredvillighet till samarbete föreslår agentföreningen, att agenterna skall få möjlighet att erhålla med-

lemskap i föreningen, varvid de är villiga att erlägga insats och årlig medlemsavgift utan att därvid göra anspråk på representation i föreningens styrelse. Nämnden anser att denna fråga lämpligen bör avgöras av föreningens ledning. I de fall handeln avser centraliserade marknader, skulle väl dock enligt nämndens mening syftet med att även för svensk del uppträda centralt förfelas, om offerter lämnades genom ett flertal agenter. Någon anledning att tillåta medlemskap i föreningen för representanter för utländska handelshus föreligger enligt nämndens mening icke.

Vad härefter angår *priserna på brödsäd* av 1954 års skörd har jordbruksnämnden till en början erinrat om att enligt beslut av 1953 års riksdag jordbrukarna själva skall svara för de kostnader, som kan komma att uppstå genom en överskottsproduktion av brödsäd. De odlarpriser, som Kungl. Maj:t den 24 juli 1953 på förslag av nämnden och med riksdagens bemyndigande fastställde för sagda skörd — 48 kronor per deciton för höstsått vete och 43 kronor per deciton för höstsådd råg — avser sålunda endast den kvantitet, som motsvarar det inhemska konsumtionsbehovet. Det vid avsättning av överskottskvantiteten uppkomna underskottet skall utjämnas genom uttagande av en förmalningsavgift, som enligt riksdagens beslut är maximerad till 5 kronor per deciton. Avgiften utgår för närvarande med 3 kronor.

Enligt nämnden kan det redan nu förutses, att förmalningsavgiften under nästa regleringsår måste fastställas till 5 kronor per deciton. Nämnden anför härom.

En avgift av nämnda storlek kan beräknas inbringa omkring 35 miljoner kronor. För utjämning av underskott vid avsättning av 1954 års skörd står emellertid även till förfogande omkring 21 miljoner kronor, som erhålles genom den förmalningsavgift på 3 kronor per deciton, som uttages under regleringsåret 1953/54. Totalt utgör de disponibla avgiftsmedlen sålunda cirka 56 miljoner kronor. Vid ett helt oförändrat prisregleringssystem på den inhemska marknaden (nämnden föreslår i fortsättningen vissa ändringar i detta system, vilka sänker det genomsnittliga odlarpriset något) skulle en förmalningsavgift av 5 kronor för 1954 års skörd innebära ett effektivt odlarpris för vete av 43 och för råg av 38 kronor per deciton. Med tillägg för kvalitet och handelsomkostnader skulle detta vid export motsvara ett fob-pris av i genomsnitt för vete 47 och för råg 41 kronor per deciton. På grundval av nuvarande internationella marknadsläge kan man vid export icke räkna med att få ut högre fob-priser än för vete 35 och för råg 26 kronor per deciton. Med ett exportöverskott av 300 000 ton vete och 100 000 ton råg skulle »exportförlusten» bli (36 + 15 =) 51 miljoner kronor. Denna förlust motsvarar 25 procent av odlarpriset för vete och 35 procent för råg. Den ligger alltså beträffande vete obetydligt men i fråga om råg avsevärt över det tal, 20 procent, som tidigare angivits som ett genomsnitt för förlusterna vid export av jordbruksprodukter i nuvarande läge. Om skörden icke blir större än vad här antagits och de internationella priserna ej faller ytterligare, skulle avgiftsmedlen komma att förslå för att täcka underskottet vid export. Som redan förut anförts, kan det emellertid ifrågasättas om export av råg till så lågt pris bör äga rum. Då jordbrukarna själva skall svara för förlusterna, synes de även själva böra få avgöra denna fråga.

Spannmålskommittén har i sitt förslag icke gått närmare in på frågan, hur den fortsatta regleringen av den inhemska brödsädshandeln i detalj skall utformas, vilket påtalats i några av de förut åberopade yttrandena. Importörföreningen har för sin del uttalat, att ett inlösningsförfarande torde bli den enda tänkbara utvägen. Spannmålsbolaget åberopar bland annat vad bolaget och den inom bolaget vintern 1952/53 arbetande kommittén anfört i dessa frågor i samband med förslaget till prisreglerande åtgärder för innevarande regleringsår, vilket återgavs i förra årets prisregleringsproposition (nr 224 s. 41). Bolaget föreslår, att man nu skall övergå till ett inlösenförfarande med rätt för såväl odlarna som handeln och industrin att för inlösen förslagsvis den 1 juni till den nya föreningen hembjuda då kvarliggande brödsäd. Inlösenpriset, som bör gälla ett antal prisorter, bör enligt bolagets uppfattning avpassas så, att den förutsatta prisnivån till odlarna kan upprätthållas.

Nämnden finner det för sin del önskvärt, att man för framtiden kommer ifrån det stela system med under hela regleringsåret fixerade, successivt stigande priser till jordbrukarna, som tillämpats under en lång följd av år. De exportbidrag, som den nya föreningen avses komma att lämna, bör enligt nämnden kunna avpassas så, att man samtidigt kan tillgodose såväl jordbrukarnas krav på en skälig betalning som kvarnindustrins krav på att råvarorna skall kunna erhållas till avsett pris. Emellertid torde det för den enskilde jordbrukaren innebära en något större säkerhet, om han av föreningen får en direkt garanti för inlösen till visst bestämt pris vid viss tidpunkt. Nämnden har intet att erinra mot att så sker, men framhåller, att inlösningsdagen icke bör sättas senare än att för inlösen hembjuden brödsäd hinner exporteras i god tid, innan den nya skörden kommer i marknaden. Nämnden anser med hänsyn härtill, att hembudsdagen bör fastställas till den 1 april och anför vidare härom.

Särskilt för det fall exportöverskottet blir stort, är det bland annat med hänsyn till den begränsade lastningskapaciteten i exporthamnarna angeläget, att exporten sker kontinuerligt under säsongen. För att handelsföretagen icke skall låta brödsäden ligga kvar i sina magasin ända till inlösentillfället i stället för att söka successivt verkställa exportförsäljningar, synes inlösen från handeln och industrin böra ske till samma pris, som gäller för odlarna. Det bör dock vara obetaget för den nya föreningen att därutöver medgiva en viss handelsmarginal, förslagsvis högst 50 öre per deciton, om så skulle visa sig önskvärt. Så kan exempelvis bli fallet, därest föreningens medlemmar enas om att tillämpa vissa lägsta odlarpriser före inlösendagen.

Föregående års spannmålsbolagskommitté diskuterade två olika alternativ till utformningen av ett inlösenförfarande. Det ena anslöt sig i stort sett till nuvarande prisortssystem, medan det andra innebar en återgång till en under 1930-talet tillämpad anordning med uppsamlingsområden. Det fastställda inlösenpriset skulle i ena fallet gälla vid leverans till prisort men i det andra vid leverans till den ort inom området (länet), dit den hembjudna brödsäden hänvisades. Något direkt förord för ettdera systemet

lämnades icke. Spannmålsbolaget har i sin i år till nämnden avgivna skrivelse förordat ett prisortssystem.

Enligt nämndens mening måste man förutsätta, att den brödsäd, som hembjuds, utgöres av ett verkligt överskott, vilket om möjligt bör avsättas för export. Det synes därför nämnden lämpligast med ett inlösensystem, där det garanterade priset avser leverans i exporthamnar, d. v. s. i stort sett samma orter som nu gällande prisorter.

Den avsedda prisnivån inom landet före inlösentillfället torde enligt nämnden böra stödjas enbart genom att exportbidragen avpassas på lämpligt sätt. Försäljning av brödsäd till kvarnarna från den nya föreningen bör alltså i ett överskottsläge i regel icke äga rum annat än i den mån det gäller en omsättning av beredskapslagret. Sådant utbyte torde kunna ske genom att gammal brödsäd säljes för export eller till de svenska kvarnarna, varvid i bägge fallen motsvarande kvantitet av ny skörd inlägges i beredskapslager. Utbyte kan emellertid också ske på det sättet, att vederbörande lagerhållare mot överenskommen ersättning för de direkta utbyteskostnaderna själv svarar för avsättningen av den gamla spannmålen och anskaffandet av motsvarande kvantitet av ny skörd.

Nämnden erinrar härefter om att i samband med en övergång från nuvarande »fasta» prissystem till ett inlösenförfarande hänsyn måste tagas till att de av Kungl. Maj:t för 1954 års skörd fastställda priserna för höstvete och höstråg avsåg leverans under skördeperioden, d. v. s. månadsskiftet augusti/september, medan inlösenpriset skall gälla leverans vid senare tidpunkt, nämligen månadsskiftet mars/april. Vid fastställandet av inlösenpriset bör därför tilläggas kostnader för ränta och lagring fram till inlösendagen. Det har härvid ansetts skäligt att räkna dessa kostnader till 25 öre per deciton och månad. Under förutsättning att förmalningsavgiften fastställes till 5 kronor per deciton, skulle det genomsnittliga inlösenpriset till odlare bli för vete 44 kronor 75 öre och för råg 39 kronor 75 öre per deciton vid leverans till prisort av vara utav normalkvalitet.

Nämnden upplyser, att jordbrukets förhandlingsdelegation icke har haft något att erinra mot nu angivna förslag och anför vidare.

Om prisbildningen före inlösentillfället blir helt fri och endast påverkas av de exportbidrag, som den nya föreningen kommer att lämna, synes det emellertid troligt, att jordbrukarna genom de till säsongens början koncentrerade utbuden kommer att särskilt under skördeperioden erhålla ett lägre pris än man tidigare räknat med. Det står emellertid föreningen fritt att genom överenskommelse med sina medlemmar ävensom eventuellt med utomstående handels- och kvarnföretag stabilisera prisutvecklingen på önskat sätt. Härvid är det troligt att man, för att förhindra alltför stark tillförsel under hösten, kommer att räkna med en något kraftigare prishöjning från säsongens början till inlösendagen än vad som är direkt motiverad av de verkliga ränte- och lagringskostnaderna. I så fall blir ingångspriset något lägre än vad som förutsatts. En inom nämnden verkställd utredning, som grundas på antagandet att odlarleveranserna under regleringsåret 1954/55 sker i samma takt som under 1953/54, visar att genomsnittspriserna till odlarna vid det här skisserade inlösenförfarandet skulle bli 57,3 öre per de-

citon lägre än om man hade bibehållit föregående års fasta system med oförändrad successiv prisstegring. Utslaget på hela saluöverskottet jämte löneförmalningen, sammanlagt 1 111 000 ton, medför detta, jämfört med jordbrukskalkylens beräkning, en inkomstminskning för jordbruket av 6,4 miljoner kronor. Hänsyn till detta inkomstbortfall har tagits vid den med jordbrukets förhandlingsdelegation träffade överenskommelsen.

Nämnden anser sig icke, i varje fall för närvarande, böra förorda en bindning av den nya och ännu ej konstituerade föreningen i fråga om detaljerna vid utformningen av ett inlösensystem. Med hänsyn härtill föreslår nämnden, att den bemyndigas att senare träffa avgörande om detaljerna i direktiven till den nya föreningen. Detsamma torde böra gälla de eventuella förändringar i bestämmelserna om kvalitetsfordringar och prisregleringsskalor, som kan bli aktuella. Nämnden upplyser, att en del sådana kvalitetsfrågor redan har diskuterats med handelns och kvarnindustrins tekniska expertis.

Härefter påminner nämnden om att spannmålsbolaget också under regleringsåret 1953/54 lämnar *fraktbidrag* för vissa transporter av brödsäd från överskotts- till underskottsområden, för brödsädstransporter inom vissa områden samt för från Gotland till fastlandet levererad brödsäd. Nämnden förutsätter, att den nya föreningen icke kommer att lämna dylika fraktbidrag, och anför i huvudsak härom.

Även under innevarande regleringsår har spannmålsbolaget, ehuru i mycket begränsad omfattning, lämnat ersättning för »merfrakt» för transport av brödsäd från spannmålshandlare i överskottsområden till kvarnar i underskottsområden. Det torde kunna förutsättas, att den nya föreningen icke kommer att lämna några liknande transportbidrag. I varje fall synes statliga medel ej böra användas härför.

Spannmålsbolaget har också till spannmålshandlare inom vissa områden (Norrland samt Gävleborgs, Kopparbergs, Värmlands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Jönköpings, Kronobergs och Gotlands län) lämnat vissa differentierade bidrag för från odlare inköpt brödsäd. Ersättningarna, som uppgått till mellan 40 och 10 öre per deciton, motiverades av att handelsomkostnaderna icke kunde täckas av den bestämda handelsmarginalen på grund av att odlarleveranserna inom dessa områden som regel avsåg mycket små kvantiteter. Icke heller sådana bidrag synes böra ifrågakomma i fortsättningen. Vidare har bolaget med riksdagens godkännande utbetalat en särskild fraktersättning för från Gotland till fastlandet levererad brödsäd. Ersättningen har utgjort 75 öre per deciton. Då det torde bli möjligt för den nya föreningen att använda den gotländska brödsäden för export, synes föreningen kunna i exporthamnarna på Gotland tillämpa samma priser som i prisorterna på fastlandet. Någon särskild fraktersättning torde därför icke bli erforderlig i fortsättningen.

I sin skrivelse har nämnden även upptagit vissa frågor i samband med *övergången till nytt konsumtionsår.* Nämnden har sålunda erinrat om att såväl kvarnar som spannmålshandlare innevarande regleringsår liksom tidigare genom avtal med spannmålsbolaget är skyddade för prisfallsförluster, i det bolaget har skyldighet att efter hembud inköpa handelns och industrins brödsädslager per den 1 juni 1954. Kvarnarna kommer då sannolikt att hem-

bjuda de överskottskvantiteter, som ej beräknas åtgå till dess brödsäd av ny skörd kommer i marknaden i tillräcklig utsträckning. Den förmalningsavgift, som skall gälla för 1954 års skörd, bör enligt nämnden införas vid en sådan tidpunkt, att den kommer att drabba all brödsäd av ny skörd. Lämplig dag för ändringen av förmalningsavgiften anger nämnden vara den 1 augusti 1954. Då det av administrativa skäl är synnerligen olämpligt med olika avgifter för olika årsskördar förutsätter nämnden, att den nya avgiften skall avse all brödsäd oavsett skördeår. Detta innebär emellertid, att kvarnarna vid en höjning av avgiftsbeloppet får vidkännas en oberäknad kostnadshöjning för den kvantitet brödsäd av gammal skörd, som förmales från och med den 1 augusti och för vilken redan betalats ett i och för sig betydligt högre pris än det, som gäller för ny skörd. Kvarnarna bör därför erhålla en mot höjningen av förmalningsavgiften svarande kompensation, som lämpligen kan lämnas i avräkning på den förmalningsavgift, vederbörande kvarn har att erlägga för sin förmalning under september månad. Nämnden vill särskilt framhålla, att ifrågavarande kompensation icke utgör ersättning för den sänkning av prisnivån för brödsäd, som genomföres för 1954 års skörd.

Vad beträffar frågan, huruvida ersättning bör utgå för den förlust, som kan orsakas kvarnarna på grund av att en lägre genomsnittlig prisnivå tillämpas under 1954/55 anför nämnden följande.

Prisfallet vid övergång till nytt regleringsår är beroende på dels den omständigheten, att brödsädspriserna under säsongen successivt stigit, dels en sänkning av den genomsnittliga prisnivån för nästa regleringsår. I fråga om det prisfall, som förorsakas av att priserna successivt stiger under regleringsåret, gjorde nämnden redan i 1953 års regleringsskrivelse det principiella uttalandet, att någon kompensation härför icke skall lämnas. Eftersom kvarnarna vid en höjning av den genomsnittliga prisnivån alltid har fått till staten (spannmålsbolaget) inbetala prisstegringsvinsten, talar däremot vissa skäl för att kvarnarna vid en sänkning av denna prisnivå skall erhålla kompensation av statsmedel. Enligt förordningen den 5 juni 1953 (nr 375) med vissa bestämmelser rörande prisregleringen för råg och vete stadgas ju även, att särskild prishöjningsavgift även fortsättningsvis skall utgå för lager av brödsäd hos kvarnar och spannmålshandlare i samband med att prishöjning sker på råg eller vete. Anledningen härtill är att det icke ansetts skäligt, att handeln och industrin skall kunna tillgodogöra sig en prishöjning, som kommit till stånd genom särskilda åtgärder från statsmakternas sida. I konsekvens härmed anser sig kvarnindustrin berättigad till kompensation för prisfall.

Förhållandet vid höjning och sänkning av den genomsnittliga prisnivån är dock enligt nämnden ej helt analogt. Sådana förändringar grundas nämligen på riksdagsbeslut och bekantgöres därför långt i förväg. Industrin och spannmålshandeln har hembudsrätt samt erhåller bidrag vid export, och kvarnarna kommer därför vid ett väntat prisfall ej att ligga med större lager av gammal skörd än som av tekniska skäl är nödvändigt eller önskvärt. Eftersom något tvång till överlåtelse ej föreligger, skulle kvarnarna emellertid vid en prishöjning tillgodogöra sig prisstegringsvinsten för en betydligt

större kvantitet än den, som i praktiken blir aktuell vid en prissänkning. Detta förhindras genom prishöjningsavgiften.

Enligt nämnden berör frågan om kompensation till kvarnarna även vid sänkning av den genomsnittliga prisnivån i realiteten mera konsumenterna än industrin, som i sin kalkyl måste räkna med de verkliga råvarukostnaderna. Genom att inlösendagen sättes så tidig som 1 april blir det emellertid svårare än hittills för kvarnarna att bedöma behovet av brödsäd av gammal skörd. Behovet är bland annat beroende av tiden för den nya skörden ävensom dess kvalitet. En viss lättnad skulle det enligt nämnden innebära för kvarnarna, om de fick rätt att annullera gjorda hembud exempelvis fram till den 1 augusti, i den mån så behövdes för att täcka förmalningsbehovet intill dess ny skörd kommer i marknaden. Härvid löper emellertid kvarnarna den risken, att spannmålen dessförinnan sålts för export. För att i möjlig mån avlägsna denna risk bör den nya föreningen använda av kvarnar hembjuden brödsäd för export först efter anmälan till vederbörande kvarn. Några statsmedel står i fortsättningen ej till förfogande för prisfallsersättningar. Eventuell ersättning måste då bestridas av den nya föreningen, och nämnden förväntar, att förhandlingar härom kommer att upptagas mellan kvarnarna och föreningen. Om föreningen lämnar prisfallsersättning, bör i konsekvens därmed de prishöjningsavgifter, som inflyter vid en eventuell höjning av prisnivån, tillfalla föreningen.

Nämnden upptar härefter i sin skrivelse de med *förmalningsavgiften* sammanhängande frågorna och påminner om att dessa föregående år flera gånger var föremål för ingående behandling inom nämnden, bland annat i samband med en på riksdagens begäran av Kungl. Maj:t anbefalld undersökning rörande förutsättningarna för att befria löneförmalningen från avgift. Nämnden erinrar vidare om att den genom remisser den 10 februari 1954 av Kungl. Maj:t anbefallts att avge yttrande över till 1954 års riksdag ingivna motioner berörande förmalningsavgiften, nämligen de likalydande motionerna I: 14 och II: 19 angående undantag från förmalningsavgift för husbehovsförmalning, I: 266 och II: 338 angående upphävande av förmalningsavgift vid löneförmalning samt II: 165 angående ersättning till kvarnarna för upptagande av sådan avgift. Förnyade förhandlingar har nu med anledning av förenämnda motioner förts mellan nämnden och representanter för såväl löne- som handelskvarnarna.

Lönekvarnarnas talesmän har enligt nämnden vid förhandlingarna anfört, att omfattningen av löneförmalningen visar en tendens att minska och att detta beror på att odlarna icke kan förstå det rättvisa i att avgift uttages för den brödsäd, som de låter förmala för eget behov. Härom anför nämnden följande.

Vad först beträffar rättvisesynpunkten torde det redan tidigare ha tillfullo klarlagts, att ett undantagande av löneförmalningen från avgift tvärtom skulle innebära en orättvisa mot de befolkningsgrupper, som är hänvisade till att inköpa mjöl av avgiftsbelagd brödsäd. Beträffande minskningen av löneförmalningen må anföras följande. Redan innan förmalningsavgiften

infördes visade löneförmalningen en stadigt sjunkande tendens. Sålunda utgjorde löneförmalningen 1950/51 75 818 ton, 1951/52 66 127 ton och 1952/53 58 483 ton, vilket innebär en minskning med 12,7 respektive 11,6 procent. Den naturligaste förklaringen härtill synes vara, att det ofta är mindre rationellt att sporadiskt förmala vissa små och inbördes i fråga om kvalitet olikartade brödsädspartier än att såsom vid handelskvarnarna företaga en jämnare förmalning av en lämplig blandning av olika kvaliteter. Under tiden 1 september—31 december 1953 har som löneförmalning rapporterats 21 447 ton. Med anledning av att rapporteringen under åren 1950/51—1952/53 ej skedde månadsvis utan endast avsåg hela regleringsår, kan man icke konstatera hur stor del av årsförmalningen som ägde rum under tiden fram till kalenderårsskiftet. En sådan uppgift finns emellertid från regleringsåret 1949/50 och visar att 44 procent förmaldes till och med december. Detta torde tyda på att löneförmalningen innevarande regleringsår kommer att uppgå till omkring 48 700 ton, vilket innebär en minskning med 16,7 procent. Härvid är dock att märka, att rapporteringen numera endast avser den egentliga löneförmalningen, medan den tidigare även innefattade en sådan typ av förmalning, som när odlaren till en kvarn överlämnade sin brödsäd och i utbyte härför erhöll kvarnens sedvanliga handelsmjöl. Ett dylikt förfarande rubriceras från och med innevarande regleringsår såsom handelsförmalning.

Representanterna för handelskvarnarna har enligt nämnden starkt understrukit, att en förutsättning från kvarnindustrins sida att godtaga förfarandet med förmalningsavgifter från början varit, att denna avgift även skall tagas ut för löneförmalning. Löneförmalningen kommer annars i ett så gynnat konkurrensläge, att det kan befaras leda till en betydande minskning av handelsförmalningen. Detta förhållande blir enligt representanterna för handelskvarnarna ytterligare accentuerat, när förmalningsavgiften höjs från nuvarande 3 till 5 kronor per deciton.

Nämnden förklarar, att den för sin del icke kan frångå sin tidigare uttalade uppfattning, att förmalningsavgift bör utgå vid löneförmalning, jämväl när denna avser tillverkning av mjöl för odlarens eget husbehov. Nämnden berör härefter motionen II: 165, enligt vilken det skulle te sig underligt om en avgift, vars uppgift är att stödja spannmålspriserna, icke skulle betalas av odlarna själva för den brödsäd de förbrukar. Motionären föreslår emellertid, att rörelseidkarna skall erhålla skälig ersättning för sitt besvär att uttaga och redovisa avgifterna samt att kostnaderna härför skall bestridas ur anslaget för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

I anslutning härtill framhåller nämnden, att det enligt dess uppfattning finns skäl för att lämna viss kompensation till lönekvarnarna för de kostnader, som åsamkas dem i samband med inkasseringen av förmalningsavgifterna från mäldägarna. Avgiften uttages i samband med den sedvanliga mallönen, vilket enligt vad som visat sig vid verkställda kontroller ofta sker genom kvartals-, halvårs- eller årsräkningar. Genom att förmalningsavgiften gör de debiterade beloppen högre än tidigare, blir det för kvarnarna svårare att inkassera sina fordringar, och krav får göras i större omfattning än vad som förut varit behövligt. Nämnden upplyser, att den för att i viss mån skydda lönekvarnarna från ränteförluster medgivit kvartalsredovisning av

förmalningsavgifterna, om vederbörande kvarn kan styrka, att den regelmässigt har lämnat kredit för mallön. Någon motsvarande kostnad för merarbete och ränteförlust föreligger icke i fråga om handelsförmalningen. Med hänsyn härtill har nämnden funnit det lämpligt att föreslå, att kvarnarna av förmalningsavgiften för löneförmalning får behålla 50 öre per deciton. Detta belopp torde enligt nämnden utgöra skälig ersättning för merarbete och ränteförluster. I motsats till motionärerna anser nämnden emellertid icke, att kostnaden bör täckas av anslaget för prisreglerande åtgärder utan att den i stället skall automatiskt ersättas av förmalningsavgifterna. Kostnaden skulle enligt nämndens förslag vid en löneförmalning av 50 000 ton stanna vid 250 000 kronor, med vilket belopp summan av förmalningsavgifterna alltså minskas.

Nämnden upplyser, att jordbrukets förhandlingsdelegation enhälligt har anslutit sig till nämndens förslag i fråga om uttagande av avgifter även vid löneförmalning.

I förevarande avsnitt av sin skrivelse erinrar nämnden också om att i bestämmelserna om förmalningsavgift stadgas, att sådan avgift skall utgå för råg och vete, som användes för tillverkning av mjöl och för vete, som användes för tillverkning av gryn. Enligt vad nämnden erfarit, användes vete numera även i viss omfattning för tillverkning av rostade veteflingor. Författningen medger formellt ej uttagande av avgift för sådan tillverkning. Då det enligt nämnden ej kan anses motiverat att från förmalningsavgift undantaga tillverkningen av veteflingor, föreslår nämnden viss ändring av gällade författningsbestämmelser. Ändringen beröres närmare i avsnittet om vissa författningsändringar.

I sin förut omförmälda skrivelse berör spannmålsbolaget även frågan om omfattningen av *beredskapslagringen*. Bolaget erinrar därvid om att det redan förra året framhöll, att beredskapslagret av brödsäd med hänsyn till den utökade odlingen borde kunna minskas från 300 000 till 200 000 ton. Svårigheterna att omhändertaga den nya skörden i den takt den saluföres från odlarna ökas, om beredskapslagret bibehålles i oförändrad storlek. Undanförsel till extrautrymmen även av den nya skörden kan, om minskning ej sker, bli ofrånkomlig och handeln tvingas täcka sina kostnader härför genom att betala priser, som i förhållande till inlösenpriserna blir oskäligt låga, såvida icke kostnaderna täckes av förmalningsavgiftsmedel eller i särskild ordning av staten. Ett beredskapslager på 200 000 ton bör enligt bolagets mening fördelas på 150 000 ton vete och 50 000 ton råg.

Nämnden finner de av bolaget anförda synpunkterna beaktansvärda men förklarar, att för närvarande någon ändring icke torde böra göras i fråga om beredskapslagrets normala storlek. Brödsäden är vår viktigaste livsmedelsreserv, och 300 000 ton motsvarar ej mer än fem månaders förbrukning. Erfarenheten från det senaste världskriget, vid vars början spannmålslagren uppgick till 400 000 ton, visar enligt nämnden att ett års missväxt kan försätta oss i ett mycket bekymmersamt läge, om importmöjligheter saknas.

Nämnden föreslår emellertid, att beredskapslagret efter medgivande av nämnden i varje särskilt fall bör få tagas i anspråk under fredstid för att fylla ut ett försörjningsbehov, när brist uppstår på svenska marknaden till följd av felslagen skörd eller av annan anledning. I undantagsfall bör enligt nämnden den nya spannmålsföreningen också efter nämndens medgivande få låna av beredskapslagret om så behövs för att fullgöra exportförsäljningar, som beräknas kunna täckas in av kommande överskott. En bottenkvantitet av lägst 150 000 ton bör dock alltid finnas i lager. Ovillkorlig skyldighet bör icke föreligga att åter fylla ut beredskapslagret till 300 000 ton, när det gått ner under denna kvantitet. I varje fall är det enligt nämndens mening önskvärt att undvika import av brödsäd för detta ändamål.

Slutligen meddelar nämnden, att den, sedan Föreningen Svensk spannmålshandel trätt i funktion, har för avsikt att med föreningen träffa avtal om inrättandet av en *konjunkturutjämningsfond* i stiftelseform i likhet med vad som skett med andra prisregleringsföreningar på jordbrukets och fiskets område. Nämnden har därvid förutsatt, att Kungl. Maj:t i sinom tid kommer att framlägga proposition om skattefrihet för avsättningar till den avsedda stiftelsen på sätt skett beträffande övriga liknande stiftelser (Prop. 1954: 8).

Regleringen av fodersäd och andra fodermedel.

Rörande försörjningsläget i fråga om fodermedel anför jordbruksnämnden, att tillgången på *inhemsk fodersäd* under innevarande regleringsår liksom under det närmast föregående varit mycket god. Fodersädspriserna har i detta läge närmast anpassat sig till de priser, som kunnat erhållas vid export. Då världsmarknaden för fodersäd liksom för brödsäd har varit svag, har odlarpriserna för korn, havre och blandsäd legat omkring 10 kronor per deciton under dem, som man enligt den ursprungliga prognoskalkylen räknade med. En viss icke obetydlig prisåtstramning har emellertid efter det senaste årsskiftet kunnat förmärkas, beroende på ökad efterfrågan från underskottsområdena i Sydsverige och återhållsamhet i utbuden från de mellansvenska överskottsdistrikten. Nämnden upplyser vidare, att härtill även har medverkat den export av närmare 45 000 ton malt- och foderkorn samt drygt 15 000 ton havre, som ägt rum under hösten. Med nuvarande prisläge synes emellertid någon ytterligare fodersädsexport knappast kunna komma till stånd före ny skörd.

Nämnden erinrar härefter om att den av 1953 års riksdag godkända överföringen av importen av fodersäd och andra fodermedel till handelns egna organ planenligt genomförts, och att i samband därmed utfärdats föreskrifter om införselavgifter för att stödja den inhemska prisnivån och begränsa importen till det nödvändiga. För majs utgör avgiften 7 kronor per deciton, varigenom förbrukarpriset kommit att ligga omkring 49 kronor per deciton i importhamn. Producentnoteringen på foderkorn är för närvarande i Mellansverige omkring 29 kronor per deciton men var i början av säsongen ungefär 4 kronor lägre.

Importen av *majs* har enligt nämnden blivit mycket obetydlig och försäljningarna har uppenbarligen huvudsakligen avsett utfodring av höns. I viss utsträckning har spannmålsbolaget till gällande importpris tillhandahållit majs från det lager, bolaget ålagts att hålla för att utjämna brister i handelns lagerhållning i samband med frisläppandet av utrikeshandeln. Majsimporten torde under tiden september 1953—februari 1954 ha uppgått till sammanlagt omkring 50 000 ton. Häri är inräknad den kvantitet, spannmålsbolaget inköpt för att komplettera sin lagerhållning och varav omkring 30 000 ton inköpts redan före den 1 september 1953. Bolagets köp och försäljningar har nu upphört. Nämnden upplyser, att den lämnat bolaget direktiv att tills vidare hålla ett beredskapslager av 15 000 ton majs.

Den goda tillgången på fodersäd har påverkat efterfrågan på *kli*, som under hösten varit ovanligt liten. Någon import har praktiskt taget ej förekommit utöver en mindre kvantitet, som spannmålsbolaget hade kontrakterat redan under föregående regleringsår. Å andra sidan har en motsvarande kvantitet svenskt vetekli exporterats. Förbrukarnoteringen på svenskt vetekli fritt kvarnplats var i november omkring 33 kronor per deciton men har påverkats av fodersädsutvecklingen och är nu omkring 35 kronor per deciton. Spannmålsbolaget har fortfarande i lager cirka 18 000 ton utländskt vetekli, men avsikten är enligt nämnden att detta skall försäljas så snart så kan ske utan att den svenska marknaden oroas.

Vad beträffar *oljekraftfoder* framhåller nämnden, att avsättningen av svenskproducerat raps- och senapsmjöl i viss utsträckning är tryggad genom föreskrift om minimiinblandning vid tillverkning av oljekraftfoderblandning samt införselavgift för importvara. Priset på sådant foder har enligt överenskommelse med de svenska oljefabrikerna fastställts till 35 kronor per deciton vid försäljning till partihandlare. Med hänsyn till att oljefabrikerna erhållit avsättningsgaranti, har genom spannmålsbolaget exporterats omkring 13 000 ton rapsmjöl.

I fråga om övrigt oljekraftfoder har handelsföretagens import hittills varit anmärkningsvärt obetydlig, och tillverkningen av oljekraftfoderblandning har därför delvis möjliggjorts genom att spannmålsbolaget vid regleringsårets början hade ett lager, som betydligt översteg det normala beredskapslagret. Från detta lager har bolaget vid behov verkställt försäljningar, vid vilka man tillämpat gällande världsmarknadspriser med tillägg av införselavgift. Man torde emellertid enligt nämnden kunna räkna med att handeln i fortsättningen själv skall kunna förse sig med erforderliga importvaror, varför spannmålsbolagets försäljningar tills vidare upphört. Nämnden upplyser, att bolagets lager av oljekraftfoder nu icke är större än vad bolaget åtagit sig att hålla som beredskap eller omkring 65 000 ton högvärdigt oljekraftfoder av utländskt ursprung. Nämnden har för avsikt att, om Kungl. Maj:t icke har något att erinra däremot, utöver sistnämnda kvantitet låta upplägga ett mindre lager av oljelinfrö, varigenom man erhåller en beredskap i fråga om såväl linolja som linfrökakor. Beredskapslagret bör enligt nämndens mening vara av den storleken, att därav kan beredas cirka

5 000 ton linfrökakor. Denna kvantitet kan lämpligast till världsmarknadspris överföras från det lager, som nu innehas av clearingkassan för fettråvaror. Den totala beredskapen i fråga om oljekakor kommer då att omfatta 70 000 ton, vartill bemyndigande redan erhållits. Nämnden uppger vidare, att spannmålsbolaget under 1954 har exporterat vissa överskottskvantiteter linfrökakor om hittills cirka 17 000 ton.

Enligt det under rubriken brödsädsregleringen berörda förslaget av den s. k. spannmålskommittén skall föreningen Svensk spannmålshandel även ombesörja den *beredskapslagring av majs och oljekraftfoder*, som spannmålsbolaget hittills haft om hand. Någon invändning häremot har ej framförts i de avgivna remissyttrandena, och nämnden har för sin del anslutit sig till förslaget. Föreningens kostnader för ifrågavarande lagring skall givetvis bäras av staten. Det bör enligt nämndens mening stå föreningen fritt att omsätta detta lager i egen regi eller genom att med handelsföretagen träffa uppgörelse om önskade lagerutbyten.

Nämnden förutsätter vidare i sin skrivelse, att *handeln med fodersäd och fodermedel* i fortsättningen liksom innevarande regleringsår lämnas fri. Den begränsning av importen, som erfordras för att priserna på jordbruksprodukterna skall kunna uppehållas vid förutsatt nivå, bör alltså enligt nämndens mening åstadkommas icke genom en kvantitativ reglering av utrikeshandeln utan genom att införselavgifter uttages vid import. Nämnden utgår ifrån att Kungl. Maj:t kommer att lämna nämnden härför behövliga bemyndiganden enligt förordningen den 8 juni 1951 (nr 379) angående reglering av införseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter med mera. Vidare bör, liksom nu, finnas möjligheter att vid behov uttaga utjämningsavgifter vid export.

Med hänvisning till en skrivelse från nämnden till Kungl. Maj:t den 21 augusti 1953 framhåller nämnden, att det med hänsyn till de införselavgifter, som pålägges vid import av oljekraftfoder, är nödvändigt att uttaga *avgift* jämväl *på oljekraftfoder, som tillverkas inom landet.* I annat fall skulle nämligen de svenska oljefabrikerna komma i ett gynnat läge i förhållande till utländska leverantörer. Denna avgift, som till sin storlek bör överensstämma med den för samma foderslag gällande införselavgiften, bör dock icke uttagas för oljekraftfoder av svenskodlat frö av raps, rybs och senap i annat fall än då tillverkningen skett av fröparti, som försålts till oljefabrik för export av tillverkningsprodukterna men fodervaran av någon anledning försäljes på den svenska marknaden. Nämnden hemställer, att förordning om sådan tillverkningsavgift utfärdas i enlighet med ett bifogat förslag. Frivillig uppgörelse med oljefabrikerna om inbetalande av dylik avgift har träffats för innevarande regleringsår.

Oljefabrikerna har hittills genom avtal med nämnden garanterats avsättning för ur svenskt oljeväxtfrö framvunnet oljekraftfoder. Garantin har upprätthållits genom att spannmålsbolaget enligt direktiv av nämnden åtagit sig

att på anfordran av oljefabrik fortlöpande inköpa sådant oljekraftfoder, varvid dock undantagits viss obetydlig bottenkvantitet, som vederbörande fabrik själv kan lagra på sina magasinsutrymmen. Nämnden anser, att en sådan garanti fortsättningsvis icke är motiverad. Skulle eventuellt överenskommelse om en fortsatt garanti träffas mellan fabrikerna och den nya förening, som skall övertaga spannmålsbolagets verksamhet, bör i vart fall staten icke svara för därav föranledda kostnader.

Nämnden övergår härefter till frågan om *fraktbidrag för transporter av fodersäd och andra fodermedel* till vissa delar av norra Sverige och upplyser, att den vid sina förhandlingar med jordbrukets förhandlingsdelegation framfört önskemål om en avveckling av dessa bidrag. Med hänsyn till att förhandlingsdelegationen motsatt sig att för närvarande slopa fraktbidraget, har nämnden emellertid icke ansett sig böra yrka på någon ändring under regleringsåret 1954/55. I fråga om bidragens storlek och administration anför nämnden i huvudsak följande.

Bidragen tillkom på sin tid med särskilt syfte att förbilliga fodersäden för utfodring av hästar i skogskörslor. Motoriseringen har medfört, att hästarnas betydelse för skogstransporterna starkt minskat, och den huvudsakliga delen av de fodermedel, för vilka fraktbidrag lämnas, torde numera användas för mjölkproduktion. Bidragen uppgår sammanlagt till ett obetydligt belopp — under regleringsåret 1952/53 1,5 miljon kronor — men avser ett mycket stort antal expeditioner, varför det medför en oproportionerligt vidlyftig administration. Under 1952/53 utbetalades bidrag med i medeltal knappt 2 kronor 25 öre per deciton för omkring 35 000 ton fodersäd, 16 000 ton kli samt 16 000 ton oljekraftfoder- och hönsfoderblandningar, varjämte antalet expeditioner uppskattas till närmare 6 000. Bidragen har ett flertal år utbetalats av spannmålsbolaget, vars verksamhet emellertid nu avses skola upphöra.

Nämnden ifrågasätter, om det icke ur administrativa synpunkter vore lämpligast att utbetalandet av fraktbidragen överfördes till järnvägsstyrelsen. Skulle detta icke anses genomförbart, bör utbetalningen enligt nämndens mening skötas av Svensk spannmålshandel.

Slutligen erinrar nämnden om att Kungl. Maj:t den 29 september 1950 anbefallt nämnden att i samråd med lantbruksstyrelsen företaga *översyn av 1938 års lag om handeln med fodermedel,* vilken ännu ej trätt i kraft. Nämnden anmäler i sin skrivelse, att denna översyn nu påbörjats. Anledningen till att den ej tidigare lämpligen kunnat vidtagas har varit, att man först velat få erfarenheter av nu gällande bestämmelser på området.

Potatisregleringen.

Jordbruksnämnden tar i sin skrivelse upp frågan om den framtida regleringen rörande fabrikspotatis. Därvid upplyser nämnden, att den haft överläggningar i frågan med såväl Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. och Sveriges bränneriidkareförening som jordbrukets förhandlingsdelegation.

Vidare har underhandskontakter förekommit med Aktiebolaget Vin- & spritcentralens ledning. I anslutning härtill framlägger nämnden ett förslag till garantiprissystem för fabrikspotatis att tillämpas från och med 1955 års skörd. Nämnden hemställer, att riksdagen nu måtte fatta principbeslut i frågan, och föreslår, att nämnden därefter får tillsätta en kommitté för att utforma förslaget i detalj.

Innan nämnden ingår på förslaget, lämnar den följande redogörelse för den nuvarande statliga potatisregleringen.

Statsmakterna bestämmer årligen det pris, stärkelsefabriker och potatisbrännerier skall betala för potatis, som inköpes för tillverkning av potatisstärkelse respektive potatissprit. På grundval av detta pris bestämmer sedan nämnden enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande det pris, Sveriges stärkelseproducenters förening, som har ensamrätt till inköp av i landet tillverkad potatisstärkelse, skall betala till stärkelsefabrikerna för av dem tillverkad potatisstärkelse. Nämnden bestämmer vidare enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande föreningens utförsäljningspris på potatisstärkelse. I samband härmed fastställer nämnden den maximikvantitet potatisstärkelse, som får tillverkas under regleringsåret. Kvantiteten fördelas på stärkelsefabrikerna genom att nämnden för varje fabrik utfärdar en tillverkningslicens. I licensen angives i förekommande fall, att viss del av den potatis, som åtgår för framställning av licenskvantiteten stärkelse, skall inköpas av odlare, som icke är delägare i fabriken.

För tillverkningen av och prissättningen på potatissprit gäller i stort sett detsamma som för tillverkningen av potatisstärkelse. Här tillkommer det dock Aktiebolaget Vin- & spritcentralen att bestämma den kvantitet råbrännvin, som får tillverkas under regleringsåret. Bolaget bestämmer även, efter förhandlingar med Sveriges bränneriidkareförening, det pris bolaget skall betala för råbrännvinet. Bränneriidkareföreningen bestämmer hur stor del av totalkvantiteten potatissprit varje bränneri får tillverka. Beträffande inköp av potatis har brännerierna för närvarande större frihet än stärkelsefabrikerna. Brännerierna har emellertid vid sidan av odlare, som är ägare av eller delägare i bränneri, vissa utomstående potatisleverantörer, som sedan gammalt levererar potatis till bränneri.

Det sålunda i korthet beskrivna statliga regleringssystemet, som tillämpats sedan början av 1930-talet, framstår numera enligt nämnden som otidsenligt och alltför omständligt. Kvoteringsgrunderna är av gammalt datum och låser fast utvecklingen. Regleringssystemet har vidare visat sig ej vara funktionsdugligt, när det gäller att på ett smidigt sätt finna avsättning för en inhemsk överskottsproduktion av potatisprodukter genom export eller för speciella ändamål inom landet. Redan på grund av skördens växlingar kan sådana överskott under vissa år icke undvikas.

Nämnden framhåller i fortsättningen, att redan nu inom ett flertal grenar av jordbruksnäringen den regeln tillämpas, att producenterna själva får taga ansvaret för uppkommande överskott och eventuella exportförluster. Så är fallet ifråga om kött och fläsk, smör och ägg samt oljeväxter. I de fall icke redan funnits användbara organ för att handha inköps- och försäljningsverksamheten har för ändamålet bildats särskilda ekonomiska föreningar med av staten utsedd ordförande. Enligt ett av nämnden framlagt, tidigare

återgivet förslag skall en liknande organisation tillskapas även för spannmålshandeln.

På fabrikspotatisområdet finnes, framhåller nämnden, tvenne ekonomiska föreningar, nämligen Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. och Sveriges bränneriidkareförening u. p. a. I föreningarna ingår som medlemmar ägarna till samtliga stärkelsefabriker respektive potatisbrännerier. Ett Aktiebolaget Vin- & spritcentralen tillhörigt potatisbränneri står dock utanför organisationen. Det stora flertalet stärkelsefabriker och brännerier äges av potatisodlare genom av dem bildade andelsföretag. Övriga fabriker tillhör enskilda odlare och i undantagsfall företagare, som icke är potatisproducenter.

Goda skäl synes enligt nämnden tala för att man även för fabrikspotatisens del tillskapar en organisation för att omhändertaga överskott. Utöver angelägenheten av att inom så stora delar av jordbruket som möjligt tillämpa liknande system för produktionens avsättning kan beträffande fabrikspotatis åberopas önskemålet att avveckla det omständliga och otidsenliga regleringssystemet. Vidare utgår nämnden ifrån att den sedan länge aktuella frågan att genom en koncentration av driften till ett mindre antal enheter kunna rationalisera och förbilliga tillverkningen av potatisstärkelse och potatissprit skall kunna lösas lättare, om man övergår till en inköps- och försäljningsorganisation, som icke tynges av invecklade detaljregleringsbestämmelser.

I anslutning till det anförda föreslår nämnden, att följande anordning av garantiprissystemet skall för fabrikspotatisens del genomföras från och med 1955 års skörd.

Ett garantipris skall fastställas efter förhandlingar i vanlig ordning för den kvantitet potatisstärkelse, som erfordras för den inhemska förbrukningen. Denna, som tidigare normalt uppgått till cirka 22 500 ton, har under de senaste två åren nedgått till cirka 21 000 ton. Garantipriset bestämmes med inriktning på att vad som återstår efter avdrag för fabrikations- och handelskostnader skall utgöra ett skäligt pris för odling av fabrikspotatis. Detta beräkningssätt förutsätter, att tillverkningen av potatisstärkelse icke överstiger den inhemska förbrukningen. Då emellertid skördeutfallet för potatisens del företer rätt stora variationer, måste man redan av detta skäl räkna med att vissa år odlingen av fabrikspotatis kommer att överstiga den inhemska förbrukningen samt att under andra år underskott kan uppkomma. Då man lika litet här som inom andra delar av jordbruket bör syfta till någon arealbegränsning, bör inom ramen för beräknad avsättningsmöjlighet rätten att odla och sälja fabrikspotatis till potatisindustrierna principiellt vara obegränsad, dock med den inskränkningen, att fabrikernas inköpsskyldighet bör begränsas till de områden, där fabrikspotatis på grund av jordens beskaffenhet sedan gammalt odlas och säljes till stärkelsefabriker och brännerier. Genom att potatisfabrikernas inköpsskyldighet utvidgas, måste man räkna med att de överskottspartier, som icke finner avsättning inom riket, icke kan säljas utan en större eller mindre förlust. För att täcka sådana förluster bör av potatispriset, som enligt den angivna regeln framräknas med ledning av garantipriset, innehållas visst belopp, som avsättes till en clearingfond.

Vad nämnden anfört beträffande prissättningen på potatismjöl och potatis, som inköpes av stärkelsefabrikerna, bör enligt nämndens mening gälla även för prissättningen på potatissprit och potatis, som levereras till bränneriер. Härvidlag är emellertid att märka, att det enligt nu gällande lagstiftning tillkommer Aktiebolaget Vin- & spritcentralen att bestämma årstillverkningen av potatissprit samt, efter förhandlingar med bränneriidkareföreningen, även priset på sprit, som framställes vid potatisbränneriерna. Genomföres den av nämnden föreslagna ordningen, torde det emellertid bli nödvändigt att priset på potatissprit fastställes under nämndens medverkan för att undvika att priset på potatissprit fastställes till belopp, som kan föranleda annat pris på potatis, som levereras till bränneri, än det, som inköpes av stärkelsefabrik.

Innebörden av det nu beskrivna systemet för prisregleringen av fabrikspotatis har av nämnden sammanfattats i följande åtta punkter.

1. Fabrikspotatisodlarna medges att uttaga ett visst skäligt pris på de potatisprodukter (stärkelse och brännvin), som förbrukas inom landet. Detta pris blir alltså gällande för den del av odlingen, som i stort sett motsvarar det inhemska konsumtionsutrymmet. Överskottet säljes av den nya organisationen till de priser, som kan uppnås.
2. Till odlarna avräknas ett pris, som utgör en sammanvägning av de olika priserna (det garanterade priset samt det lägre pris, som uppnås vid export o. d.).
3. Potatisfabrikerna skall inom ramen för beräknad avsättningsmöjlighet vara skyldiga att tillvarataga överskottspotatis från odlingsområden, som traditionellt levererar potatis till potatisfabriker.
4. I praktiken ordnas prissättningen så, att staten fastställer ett pris för en kvantitet, motsvarande den normala förbrukningen inom landet. Odlarna däremot garanteras av föreningarna ett lägre pris. Prisskillnaden avser att täcka exportförluster m. m. Blir dessa små, kan odlarnas pris hålla sig i närheten av det statliga priset, men blir förlusterna stora, stannar odlarpriset vid en lägre nivå.
5. Det är angeläget, att riksdagen redan våren 1954 fattar principbeslut för att den nya ordningen skall kunna tillämpas från den 1 oktober 1955.
6. För att redan nu skaffa en grundfond till clearingkassan skall av årets pris innehållas 3 öre per stärkelseprocent och hektoliter. När beloppet framdeles tas i anspråk för avsett ändamål, skall det upptagas som inkomst i jordbrukskalkylen för samma år.
7. Gällande kvoteringsbestämmelser och andra detaljregleringar upphäves från och med hösten 1955 och, i den mån de på vissa områden måste kvarstå, skall de handhas av föreningarna.
8. Nämnden tillsätter en kommitté för att utforma förslaget i detalj. Därvid utredes, bland annat, vilket organ som bör ha hand om överskottens placering. En utväg är därvid att sammanslå de nu existerande föreningarna, en annan att bilda ett fristående nytt organ, vilket samverkar med de gamla föreningarna. Även andra möjligheter kan tänkas.

Nämnden upplyser härefter, att stärkelseföreningen har anslutit sig till det framlagda förslaget såvitt avser dess principiella uppläggning. Bränneriidkareföreningen däremot har, under förklaring att den intet har att erinra mot att viss del av potatispriset avsättes till en fond för finansiering av av-

sättningen för uppkommande överskott av fabrikspotatis, påkallat ytterligare förhandlingar för att klarlägga verkningarna för brännerihanteringens del av det nya förslaget. Jordbrukets förhandlingsdelegation har för sin del biträtt förslaget. Aktiebolaget Vin- & spritcentralens ledning har under hand förklarat sig icke ha något att invända mot förslaget.

Till sist erinrar nämnden om att den tidigare — i anledning av remiss av potatisindustriutredningens betänkande — anfört, att de av utredningen behandlade frågorna syntes böra upptas till övervägande i samband med nu föreliggande framställning. I samband med införande av det här föreslagna nya regleringssystemet synes en lösning även kunna vinnas av de problem rörande rationalisering av stärkelse- och brännerilndustrierna, som utredningen upptagit. Nämnden utgår ifrån att dessa problem kommer att särskilt uppmärksammas vid den utredning om utformningen av det nya systemet, som nämnden har för avsikt att igångsätta i samråd med potatisodlarnas organisationer. Nämnden uppger i detta sammanhang, att rationaliseringen skulle väsentligt underlättas, om de existerande branschföreningarna eller det nya organ, som kan komma att bildas, övertoge samtliga bränneri- och stärkelsefabriker samt därefter ordnade rationaliseringen i egen regi och efter en enhetlig plan.

Ingångspriset på fabrikspotatis för närvarande utgör 45 och genomsnittspriset cirka 46 öre per stärkelseprocent och hektoliter. Vid förhandlingar med odlareorganisationerna för potatis om *prissättningen för tillverkningsåret 1954/55* diskuterades det förslag till omläggning av det nuvarande systemet för den statliga regleringen av fabrikspotatisodlingen och potatisindustrierna, för vilket nyss redogjorts. Då det nya förslaget icke kan beräknas kunna tillämpas förrän från och med tillverkningsåret 1955/56, blir det nödvändigt att för tillverkningsåret 1954/55 bibehålla det nuvarande regleringssystemet och således även fastställa priset på potatis, som levereras till stärkelsefabriker och potatisbrännerier. I stället för en av nämnden i annat fall påyrkad sänkning av det nu gällande fabrikspotatispriset överenskoms vid förhandlingarna att för nästa regleringsår bibehålla det nuvarande priset som underlag för prissättningen på potatismjöl och potatissprit. Det pris, som potatisfabrikerna har att betala till potatisleverantörerna, skall emellertid vara 3 öre per stärkelseprocent och hektoliter lägre än det nu gällande fabrikspotatispriset. Ingångspriset till odlare på fabrikspotatis under det kommande tillverkningsåret blir därigenom 42 öre per stärkelseprocent och hektoliter med sedvanliga säsongtillägg. Genomsnittspriset till odlare blir cirka 43 öre per stärkelseprocent och hektoliter. Skillnaden mellan det potatispris, som skall ligga till grund för bestämmande av priset på potatismjöl och potatissprit, och det pris, som potatisleverantören erhåller, eller i detta fall 3 öre per stärkelseprocent och hektoliter, avses skola avsättas till en särskild clearingkassa. Såsom framgår av den förut återgivna överenskommelsen med jordbrukets förhandlingsdelegation, har delegationen godkänt den mellan nämnden och fabrikspotatisorganisationerna gjorda överenskommelsen.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 oktober 1953 har jordbruksnämnden med Sveriges stärkelseproducenters förening träffat *överenskommelse angående inköp och försäljning av potatisstärkelse* under tiden den 1 oktober 1953—den 30 september 1954. Avtalet innebär, bland annat, att föreningen skall inköpa den mängd potatisstärkelse, som framställes enligt meddelade tillverkningslicenser på högst 300 000 deciton. Enligt 7 § i avtalet har nämnden åtagit sig — under förutsättning av statsmakternas godkännande och därest avtalet ej skulle förnyas för tillverkningsåret 1954/55 — att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka bereder föreningen möjlighet att erhålla dels minst 87 kronor per deciton för den 1 oktober 1954 inneliggande lager av potatisstärkelse, dock med avdrag av 30 000 deciton, dels ersättning för ränte- och lagringskostnader enligt i avtalet angivna grunder för inneliggande lager av potatisstärkelse med undantag av 30 000 deciton under tre månader från och med den 1 oktober 1954. Vidare skall enligt 9 § i avtalet av den föreningen tillerkända handelsmarginalen, sammanlagt 3 1/2 öre per kilogram potatisstärkelse, ett belopp motsvarande 1 öre per kilogram under tillverkningsåret försåld potatisstärkelse avsättas till en särskild fond, benämnd rationaliseringsfonden. Medel ur denna fond skall användas till främjande av rationaliseringsåtgärder inom stärkelseindustrin och må ej disponeras utan medgivande av nämnden eller annan statlig myndighet.

Vid bemyndigandet för nämnden att ingå ifrågavarande avtal gjorde Kungl. Maj:t förbehåll för att den i 7 § av avtalet gjorda utfästelsen skulle vinna riksdagens godkännande och förklarade Sig vilja framdeles göra framställning härom till riksdagen. Nämnden hemställer nu, att sådant godkännande inhämtas.

Vad *försörjningsläget* beträffar anför nämnden, att föregående års potatisskörd blev förhållandevis god och enligt skördeuppskattningen per den 15 oktober uppgick till cirka 1 878 000 ton. Beträffande matpotatisen medförde fjolårets gynnsamma väderlek en bättre kvalitet än under det närmast föregående året. Vidare synes de senare årens strävanden att få fram en förstklassig matpotatis ha börjat bära frukt. Enligt vad hittills kunnat utrönas, har tillgången på matpotatis tillhörande sortklass I i år varit betydligt bättre. Matpotatispriset har vidare under den hittills gångna delen av regleringsåret legat lägre än under motsvarande period förra året.

Nämnden erinrar i detta sammanhang om att ett nytt kontrollorgan för klassificering och kontroll av saluförd matpotatis, kallat Svensk matpotatiskontroll (SMAK), tillkommit under året genom en sammanslutning mellan potatisodlarnas organisationer samt representanter för den enskilda och konsumentkooperativa handeln och under medverkan av lantbruksstyrelsen.

I fråga om utrikeshandeln med potatis anför nämnden, att någon import icke förekommit under den hittills gångna delen av konsumtionsåret. Hos nämnden har emellertid under den senaste tiden framställningar gjorts om import av potatis från Danmark. Nämnden har härvid ansett sig böra med-

giva import av potatis under förutsättning, att importen beträffande matpotatis begränsas till potatis tillhörande sortklass I. För att ernå en ytterligare garanti för att den importerade matpotatisen är av hög kvalitet bör den enligt nämnden kvalitetsmärkas av Svensk matpotatiskontroll. Importen av utsädespotatis bör vidare begränsas till att avse endast verkligt högklassig vara. Dessutom bör vid import av potatis uttagas importavgift med belopp, som med hänsyn till prisförhållandena kan anses skälig. Enligt kungörelsen den 17 april 1953 (nr 122) om införselavgift på potatis har nämnden bemyndigats att vid införsel av annan rå potatis än så kallad färskpotatis, som inkommer under tiden den 1 januari—30 juni, fastställa en införselavgift av högst 5 öre per kilogram. I anledning av en framställning från nämnden har Kungl. Maj:t bemyndigat denna att från och med den 1 mars 1954 för import av utsädespotatis fastställa en införselavgift av högst 8 öre per kilogram.

Slutligen erinrar nämnden om att Svensk matpotatiskontroll efter framställning av nämnden för innevarande regleringsår erhållit ett statligt anslag av 15 000 kronor, vilket belopp enligt riksdagens beslut skall belasta anslaget för Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, delposten Diverse kostnader. Enligt vad nämnden inhämtat, har lantbruksstyrelsen till Kungl. Maj:t med tillstyrkan överlämnat en av Svensk matpotatiskontroll gjord framställning om enahanda anslag för nästa regleringsår. Då den verksamhet, som utövas av Svensk matpotatiskontroll, förväntas komma att främja strävandena att få fram en högklassig svensk matpotatis, tillstyrker nämnden framställningen. Nämnden har ej heller något att erinra mot att bidraget får belasta prisregleringsanslaget.

Nämnden övergår härefter till frågan om *tillverkningen av potatisstärkelse* och anför därom följande.

För framställning av potatisstärkelse har nämnden för tillverkningsåret 1953/54 utlämnat licenser för tillverkning av sammanlagt cirka 208 000 deciton. Den normala tillverkningen av potatisstärkelse för inhemsk förbrukning uppgår till cirka 225 000 deciton. Den för innevarande regleringsår reducerade tillverkningen har föranletts av en redan föregående år inträdd minskning i avsättningen för potatismjöl. Nämnden lät i god tid före vårbruket underrätta de potatisodlare, som normalt levererar sin potatis till stärkelsefabriker, om den beslutade minskningen i tillverkningen för att lämna dem tillfälle att avpassa potatisarealen efter den reducerade avsättningen för potatismjöl. Sedan den av nämnden medgivna tillverkningen av potatismjöl avslutats, har det emellertid visat sig att inom de distrikt, som normalt odlar potatis för leverans till stärkelsefabriker, föreligger avsevärda överskott på fabrikspotatis. Anledningen härtill ligger måhända främst i att 1953 års potatisskörd inom dessa distrikt var mycket god och att potatisen hade en högre stärkelsehalt än vad man normalt räknar med. En bidragande orsak torde även vara, att potatisodlarna räknat med att i år kunna få avsättning för potatis till brännerierna i samma omfattning som föregående år. Då emellertid potatisskörden även inom de distrikt, där det odlas potatis för leverans till brännerier, genomgående blev mycket god, har brännerierna behov av inköp från utomstående potatisleverantörer i år varit avsevärt mindre än under fjolåret.

Vad angår tillverkningen av potatissprit anför nämnden, att Sveriges bränneriidkareförening träffat avtal med Aktiebolaget Vin- & spritcentralen om tillverkning innevarande regleringsår av sammanlagt 31 miljoner liter råbrännvin av normal styrka. Härtill kommer tillverkningen av cirka 1 miljon liter potatissprit vid spritcentralens eget potatisbränneri. Den förut omnämnda rikliga tillgången på fabrikspotatis gör att tillverkningen av potatissprit under innevarande tillverkningsår i verkligheten också kommer att uppgå till nyssnämnda kvantiteter.

Oljeväxtregleringen.

Jordbruksnämnden erinrar inledningsvis om att frågan om den svenska oljeväxtodlingens omfattning på längre sikt var föremål för särskild behandling våren 1953. För det då av Kungl. Maj:t och riksdag beslutade *prisregleringssystemet* lämnar nämnden följande redogörelse.

Hittills har praktiskt taget all oljeväxtodling inom landet omfattats av statlig garanti. I fortsättningen skall med bortseende från linodlingen och dess produkter statens stöd åt oljeväxtodlingen begränsas till att avse en kvantitet, motsvarande vad som finner användning inom landet, därest inhemska oljeväxtprodukter förbrukas vid tillverkning av margarin i den utsträckning så kan ske utan att märkbart förändra margarinets kvalitet. Denna kvantitet har angivits till cirka 120 000 ton nedtorkat frö. Att för närvarande använda så mycket frö inom landet är emellertid dålig ekonomi ur samhällets synpunkt. Vid export för vissa specialändamål kan nämligen högre pris utvinnas för rapsolja än vad utländska margarinråvaror betingar. Marknaden för dessa exportförsäljningar är emellertid ganska begränsad. Med hänsyn härtill är en inblandning i margarin och andra oljekrävande produkter av svensk olja upp till vad som motsvarar 80 000 à 90 000 ton inhemskt frö i dagens situation ekonomiskt motiverad.

En inhemsk produktion av 120 000 ton frö beräknas alltså normalt ge ett överskott av omkring 35 000 ton frö för export i form av frö eller olja. Garantiprissättningen omfattar även denna överskottskvantitet. Blir produktionen större än 120 000 ton, faller däremot merkvantiteten utom ramen för statens garantipris.

Tekniskt är garantiprissystemet så anordnat, att garantipriserna för den kvantitet, som åtgår för den inhemska förbrukningen, sättes så högt, att de innefattar kompensation även för den förlust, som kan uppkomma på den kvantitet frö som, inom ramen för 120 000 ton, avses skola exporteras. Den del av garantipriset, som motsvarar nyssnämnda kompensation, avsättes till en särskild kassa och disponeras för att täcka förluster på exportförsäljningar. Som exportförsäljning av frö jämställes härvid försäljning till världsmarknadspriser av frö till de inhemska oljefabrikerna för tillverkning av olja för export. Om högre priser kan erhållas vid export än som förutsatts vid garantiprissättningen, eller skörden blir mindre än den vid prissättningen förutsatta, så att de nu på angivet sätt till en särskild kassa inflytande medlen helt eller delvis icke behöver tagas i anspråk, skall överskottsmedlen enligt nuvarande system fonderas eller användas för efterbetalning till odlarna.

Exporten av oljeväxtfrö har under de senaste åren varit organiserad på följande sätt. All försäljning har skett i Sveriges oljeväxtodlares central-

förenings namn men till av nämnden godkända priser och villkor i övrigt. Att förmedla exportaffärer i frö har stått öppet för envar. Det har på grund av avtal åvilat Svenska lantmännens riksförbund att styra om befraktningen, sedan Föreningen Sveriges oljeväxtintressenter givit anvisning om vilka partier som skall exporteras. Oljeexporten har skett genom oljefabrikernas försorg till priser och på villkor, som godkänts av nämnden.

I det följande berör nämnden de spörsmål, som uppkommit i anledning av det förslag till *omläggning av exportorganisationen*, som den förut nämnda spannmålskommittén framlagt. Nämnden, som tillstyrker kommitténs förslag, framhåller att det innebär, att den tillämnade föreningen Svensk spannmålshandel skall få hand om exportförsäljningen av 1954 och kommande års oljeväxtskördar. Oljeväxtodlarnas särskilda intressen skall vid exporten skyddas genom att odlarnas organisationer erhåller viss representation i föreningen. De funktioner beträffande exporten av frö och olja, som för närvarande fylls av nämnden, föreslås från och med 1954 års oljeväxtskörd bli överförda på Föreningen Sveriges oljeväxtintressenter, som alltså skall bli det organ, vilket beslutar om exportens omfattning m. m.

Nämnden påpekar, att därest den föreslagna omorganisationen av spannmålshandeln godkännes och garantin till linodlingen, såsom nämnden senare förordar, upphör, en förändring av styrelsen i Föreningen Sveriges oljeväxtintressenter påkallas. Ur styrelsen bör sålunda representanten för Linoljeslageriernas försäljningsaktiebolag utgå. Denna styrelsepost torde icke behöva återbesättas. Vidare bör spannmålsbolagets representant i styrelsen ersättas med en representant för Svensk spannmålshandel. Härav betingad stadgeändring bör snarast företagas.

Det nya prissystemet för oljeväxter gäller från och med 1954 års skörd. Nämnden upplyser, att den för att underlätta för jordbruket att övertaga ansvaret för överskottsproduktionen av frö har för avsikt att före utgången av innevarande regleringsår sälja slut ännu kvarliggande överskottskvantiteter frö.

Nämnden övergår härefter till att redogöra för den av Kungl. Maj:t den 24 juli 1953 godkända överenskommelsen mellan nämnden, å ena, samt jordbrukets förhandlingsdelegation och Sveriges oljeväxtodlares centralförening, å andra sidan, angående *priserna på oljeväxtfrö*. Nämnden anför i huvudsak följande härom.

Utgångspunkt för överenskommelsen var att åstadkomma en odling, som kunde väntas giva en skörd av oljeväxter, höstsådda och vårsådda, om cirka 120 000 ton. I fråga om försäljningen av höstraps och höstrybs till de inhemska oljefabrikerna för svensk konsumtion enades man om ett garantipris av 85 respektive 83 öre per kilogram. Detta pris var avsett att innefatta kompensation för förluster vid export av kvantiteter inom ramen för 120 000 ton frö. Mot denna bakgrund ansåg sig oljeväxtodlarnas representanter kunna räkna med ett lägsta pris av 75 respektive 73 öre per kilogram för hela den garanterade odlingen av höstraps och höstrybs. Beroende på odlingens faktiska omfattning och det exportpris, som kunde erhållas, bedömdes det pris, som i praktiken skulle komma att utfås, att ligga någonstans mellan dessa gränser. Man enades samtidigt om att det tidigare tillämpade systemet

med kontraktsodling tills vidare skulle bestå. I kontrakten rörande höstens odling har odlarna tillförsäkrats endast det lägre priset. Vid försäljning till de inhemska oljefabrikerna av för svensk konsumtion ämnade oljeväxtfröer får däremot det högre priset uttagas.

Skulle förlusten vid export bli så stor, att en sammanvägning av hemmamarknadspriserna och exportpriserna blir lägre än vad som motsvarar ett odlarpris av 75 respektive 73 öre per kilogram, får enligt riktlinjerna medel från oljeväxtodlarnas clearingfond tagas i anspråk för att möjliggöra, att sistnämnda odlarpris ändock kan utbetalas.

Enligt den inventering av de höstsådda arealerna, som gjordes av statistiska centralbyrån i oktober 1953, uppgår den besådda arealen av höstraps till drygt 60 000 hektar och av höstrybs till drygt 20 000 hektar. För höstrapsens del innebär detta en ökning av arealen jämfört med 1953 med 9,9 procent, medan höstrybsarealen i förhållande till 1953 sjunkit med 26,8 procent. Fjolårets med höstraps och höstrybs besådda arealer gav enligt nämnden ett utbyte av cirka 60 000 ton frö. Utvintringen 1952/53 var emellertid särskilt stor. Vid normalskörd och normal utvintring kan de hösten 1953 besådda arealerna väntas ge en skörd av cirka 105 000 ton nedtorkat frö.

Nämnden meddelar, att vid sammanträde med representanter för oljeväxtodlarna den 30 januari 1954 preliminär uppgörelse träffades om tillämpning för våren 1954 sådda oljeväxter av samma regler för prissättningen, som gäller för höstraps och höstrybs av 1954 års skörd. Övre respektive undre gränsen för odlarpriset föreslogs härvid bli för vårraps 75 respektive 67 öre, för vårrybs 73 respektive 65 öre samt för vitsenap 60 respektive 54 öre, allt räknat per kilogram. Den preliminära uppgörelsen har sedermera biträtts av jordbrukets förhandlingsdelegation. Nämnden hemställer, att Kungl. Maj:t måtte godkänna de övre prisgränserna.

Vidare upplyser nämnden, att i jordbrukskalkylen för regleringsåret 1954/55 förutsatts, att ingen efterbetalning skall ske till odlarna. Med hänsyn härtill bör enligt nämnden eventuella överskottsmedel fonderas.

I samband med utformningen av det tekniska systemet för stödet åt den inhemska smörproduktionen förutskickades, att frågan om *stödet åt den inhemska produktionen av linfrö* och linolja för 1954 och efterföljande års skördar skulle upptagas i särskilt sammanhang. Nämnden har med hänsyn härtill gjort vissa undersökningar. Härom anföres bland annat.

Nämnden har hos Linoljeslageriernas försäljningsaktiebolag efterhört, huruvida därtill anslutna företag kunde utfästa sig att inköpa linfrö av 1954 års skörd till världsmarknadspriset, vilket för närvarande motsvarar ett odlarpris av 65 öre per kilogram. Linoljeslagerierna har emellertid med hänsyn till nuvarande marknadsläge förklarat sig icke kunna lämna dylik utfästelse. Aktuella världsmarknadspriser för linfrö och linolja utvisar, att en stor disproportion för närvarande finnes mellan linfrö- och linoljepriserna. Priset för linfrö är sålunda omkring 30 procent högre än ett motsvarande pris, beräknat utifrån gällande pris på linolja.

Eftersom linoljeslagerierna praktiskt taget ensamma uppträder som köpare av linfrö för den inhemska marknadens behov, skulle man sålunda icke utan särskilda stödåtgärder kunna påräkna någon avsättning för en

inhemsk linfröskörd under innevarande år. Emellertid är nu gällande världsmarknadspris för linolja exceptionellt lågt. Nämnden finner det därför icke obefogat antaga, att en något bättre prisrelation mellan linolja och linfrö kan komma att uppstå framdeles. Med hänsyn härtill och då en mindre odling av linfrö är önskvärd av beredskapsskäl, föreslår nämnden, att staten för den odling, som vid detta prisläge kan komma att ske, garanterar odlarna ett pris av 65 öre per kilogram. Med tanke på de trots allt osäkra ekonomiska förutsättningarna för en odling till detta pris bör man enligt nämnden räkna med att en viss förlust på odlingen kan uppstå. Denna förlust bör enligt nämndens mening täckas av statsmedel, och nämnden förutsätter, att så länge clearingkassan för fettvaror består, medel för ändamålet får ställas till förfogande ur denna kassa. Det förhållandet, att statsmedel anlitas för ändamålet, finner nämnden befogat icke minst ur den synpunkten att av beredskapsskäl en utsädeskvantitet linfrö av minst 1 800 ton, varav omkring 1 200 ton oljelinfrö och omkring 600 ton spånadslinfrö, bör finnas i landet. En särskild kontraktsodling för att nå detta syfte skulle enligt nämnden sannolikt draga en kostnad, som är större än förlusten på en garanterad odling till 65 öre per kilogram.

Stödet åt lin- och hampodlingen.

I förevarande avsnitt av sin skrivelse erinrar jordbruksnämnden till en början om att enligt riktlinjerna för det statliga stödet åt lin- och hampodlingen Kungl. Maj:t årligen skall fastställa de priser — riktpriser — vilka användes bland annat vid upprättandet av de driftskalkyler, som tjänar till ledning för bestämmandet av det statliga pristillägget för den beredda fibern. Enligt gällande regler skall riktpriserna bestämmas med hänsyn till priserna på andra grödor och så, att en odling av lämplig storleksordning kan väntas. Staten ikläder sig ingen garanti för att odlarna verkligen får ut riktpriserna. Odlarpriset blir bland annat beroende på hur försäljningspriset på beredd fiber utvecklar sig och hur beredningsverken skötes ekonomiskt. Riktpriserna har alltsedan 1951 varit för linhalm 27 och för hamphalm 15 öre per kilogram.

Vad angår det statliga stödet åt *linodlingen* erinrar nämnden om att detta numera utgår endast till tre beredningsverk, nämligen Laholm, Växjö och Mellansel, och avser en sammanlagd kvantitet av 1 625 ton linfiber av spinnbar kvalitet. Stödet utgår i form av dels ett allmänt pristillägg till samtliga beredningsverk, enligt beslut av 1953 års riksdag maximerat till 75 öre per kilogram fiber av stödberättigad kvalitet, dels ett särskilt pristillägg till verken i Växjö och Mellansel av 15 respektive 55 öre per kilogram. Det allmänna pristillägget grundas på driftskostnaderna vid laholmsverket och försäljningspriserna till spinnerierna. Under innevarande regleringsår har det utgått med 73 öre per kilogram. Försäljningspriserna för fibern är givetvis beroende på den internationella marknaden. Då några mera markerade förändringar icke förekommit på denna, synes man enligt nämnden kunna räkna med oförändrade försäljningspriser för regleringsåret 1954/55. En bland annat genom utbyggnad genomförd rationalisering av laholmsverket har emellertid medfört en sänkning av tillverkningskostnaderna vid detta

verk med omkring 6 öre per kilogram repad halm. Dessutom anses det möjligt att, oaktat en väntad prissänkning på linfrö, verkställa en sänkning av riktpriset på linhalm från 27 till 25 öre per kilogram. Här nämnda omständigheter motiverar en sänkning av det allmänna pristillägget från 73 till 54 öre per kilogram fiber av stödberättigad kvalitet. Med utgång från ett allmänt pristillägg av sistnämnda storlek och efter fördelning av den totala fiberkvantiteten, 1 625 ton, på verken enligt en mellan nämnden och Riksförbundet Lin och hampa träffad överenskommelse, skulle den totala bidragskostnaden uppgå till följande belopp.

Beredningsverk	Anslagsberättigad kvantitet kg	Erforderligt statsbidrag per kg fiber kr	Totalt statsbidrag kr
Laholm	790 000	0,54	426 600
Växjö	535 000	0,54 + 0,15	369 150
Mellansel	300 000	0,54 + 0,55	327 000
		Summa	**1 122 750**

Till pristillägg för spånadslin under regleringsåret 1954/55 erfordras sålunda cirka 1 123 000 kronor under förutsättning, att försäljningspriserna på fiber till spinnerierna icke undergår några väsentliga förändringar. Nämnden anser, att den på sedvanligt sätt bör erhålla bemyndigande att inom ramen för totalbeloppet göra den omdisponering mellan verken, som kan befinnas lämplig.

Vad härefter angår *hampodlingen* erinrar nämnden om att statligt stöd numera lämnas endast till ett beredningsverk, nämligen Visby. Stödet utgör enligt beslut av 1953 års riksdag ett till 75 öre per kilogram maximerat pristillägg för fiber av spinnbar kvalitet. Oaktat pristillägg för 1953 års skörd har utgått med maximibeloppet, har beredningsverket innevarande år icke kunnat betala odlarna det av Kungl. Maj:t fastställda riktpriset för hamphalmen, utan verkets genomsnittspris har enligt uppgift stannat vid omkring 13 öre per kilogram. Anledningen härtill är enligt nämnden bland annat en sänkning av spinneriernas inköpspris för fibern — i fråga om grundkvaliteten, blånor klass II från 1 krona 82 öre till 1 krona 50 öre per kilogram — som har skett från ingången av fjärde kvartalet 1953 till följd av vissa prisfall på den utländska marknaden.

Försörjningen med utsädesfrö av hampa har under de senaste åren i anledning av skördekatastrofen 1952 medfört speciella anordningar och kostnader. Nämnden anför härom.

Enär den inhemska fröskörden 1952 helt förstördes genom det osedvanligt dåliga bärgningsvädret, möjliggjordes 1953 års hampodling nästan helt genom import av utsäde från Turkiet och Frankrike. Fröimporten måste ske till priser, som betydligt översteg vad man normalt räknar med för svenskt hamputsäde. För att utsädet skulle kunna tillhandahållas odlarna till sedvanligt pris beviljade 1953 års riksdag ett särskilt anslag på 160 000 kronor. Emellertid blev utsädet dyrare än beräknat och anslaget räckte icke till för att helt täcka skillnaden mellan importpriset och det normala priset på

svenskt utsäde. På grund härav häftar verket fortfarande i skuld till Svenska spannmålsaktiebolaget, genom vars förmedling utsädet inköptes, för något över 70 000 kronor. Endast en mindre del av detta belopp, 10 000 kronor, har hampberedningsverket möjlighet att självt täcka.

Enär hampa efter turkiskt och franskt utsäde icke lämnar moget frö i det svenska klimatet, blir det nödvändigt att även för 1954 års odling inköpa vissa kvantiteter utländskt utsäde. Av de hampsorter, som mognar till frö, erhölls hösten 1953 endast omkring 35 ton frö. Det erfordras därför en import av cirka 40 ton utländskt utsädesfrö, om odlingen skall kunna upprätthållas i önskad omfattning. Priset på den utländska utsädesvaran är emellertid även i år så högt i förhållande till normalt svenskt utsädespris, att ett belopp av omkring 100 000 kronor erfordras för att helt täcka prisskillnaden. Skall odlarna betala importpris för utsädet, kommer sannolikt icke en tillräcklig odling till stånd.

Med hänsyn till förenämnda förhållanden föreslår nämnden, att den bemyndigas att av anslaget för Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område använda högst 160 000 kronor dels för att täcka berörda skuld till spannmålsbolaget, dels för att kunna till sådden 1954 tillhandahålla odlarna utländskt hamputsäde till samma pris, som hittills erlagts för svenskt utsädesfrö.

Med hänsyn till att odlarna icke heller från 1954 års hampskörd kan beräknas erhålla större fröskörd än vad som ungefär kommer att åtgå såsom utsäde under 1955, har nämnden icke ansett det möjligt att sänka riktpriset för hamphalm under vad som innevarande år verkligen betalats. Nämnden hemställer därför, att Kungl. Maj:t för hamphalm av 1954 års skörd måtte fastställa ett riktpris av 13 öre per kilogram.

Vid detta riktpris måste enligt nämnden pristillägget för hampfiber även under regleringsåret 1954/55 utgå med maximibeloppet 75 öre per kilogram stödberättigad fiber. Räknat efter en total produktion av 900 ton, varav 80 procent eller 720 ton av stödberättigad kvalitet, uppgår medelsbehovet för pristillägg för hampfiber av 1954 års skörd till 540 000 kronor.

Nämnden framhåller, att ett stöd åt hampodlingen av denna storlek måste betecknas som stort, men understryker, att såväl odlingen som beredningsverket alltjämt lider av skadeverkningarna från katastrofåret 1952/53. Från och med 1955 bör odlingen av hampa enligt nämndens mening kunna ske enbart med inhemskt utsäde och lämna avkastning av frö både till utsäde och avsalu. Eftersom även en viss ytterligare rationalisering av visbyverket kan komma att genomföras, finns det förhoppningar, att hampodlingen i fortsättningen skall kunna bedrivas utan att pristillägg lämnas i maximal utsträckning. Härvid förutsättes dock, att ytterligare prisfall på världsmarknaden icke inträffar. Nämnden upplyser slutligen, att i förhållande till utlandspriserna stödet åt hampodlingen för närvarande motsvarar 40 procent, medan stödet åt linodlingen endast utgör knappt 18 procent.

Anslagsbehovet för pristillägg för fiber av lin och hampa under budgetåret 1954/55 utgör under angivna förutsättningar 1 663 000 kronor, varav för lin omkring 1 123 000 kronor och för hampa omkring 540 000 kronor.

Härtill kommer dels bidragen för anskaffande av utländskt frö, 160 000 kronor, dels bidrag till Riksförbundet Lin och hampa för tekniska undersökningar och försöksverksamhet (14 000 kronor) samt till Sveriges allmänna linodlingsförenings verksamhet (5 000 kronor). Det totala anslagsbehovet för stödjande av odlingen utav lin och hampa uppgår sålunda till (1 663 000 + 160 000 + 14 000 + 5 000 =) 1 842 000 kronor.

Nämnden föreslår vidare i sin skrivelse, att Kungl. Maj:t skall få möjlighet att lämna nämnden bemyndigande att inom en viss avgiftsram förordna om *införselavgift på hampfiber*. Nämnden anför härom följande.

Hampfiber är för närvarande fri från tull och omfattas icke heller av de bemyndiganden, som riksdagen meddelat i fråga om införselavgifter för jordbruksprodukter. Vid förhandlingar om det svenska fiberpriset har emellertid från spinneriernas sida åberopats, att vissa länder sporadiskt bjuder ut mindre partier mjukfibrig hampa till priser, som ligger väsentligt under de reguljära världsmarknadspriserna och uppenbarligen understiger produktionskostnaden. Med hänsyn till bevisningssvårigheterna är det tveksamt, om en antidumpingtull kan införas för att möta konkurrens av ifrågavarande slag. För att erforderligt skydd skall kunna beredas mot de här avsedda utbuden, bör därför Kungl. Maj:t ha möjlighet att lämna nämnden bemyndigande att inom en viss avgiftsram förordna om införselavgift på hampfiber. Därest nämnden erhåller sådant bemyndigande, har emellertid nämnden icke för avsikt att begagna detsamma för annat ändamål än att motverka införsel av ovan angivna karaktär. Såvitt avser mjukfibrig hampa föreligger icke hinder mot en dylik avgiftsbeläggning i nu gällande GATT-bindningar (tull- och avgiftsfriheten är bunden endast för vissa typer av hårdfibrig hampa).

Vad beträffar frågan om en utbyggnad av lin- och hampregleringen med ett förbättrat tullskydd för färdigvaror, vilket på sin tid förordades av lin- och hamputredningen, förutsätter nämnden att denna fråga, som för närvarande torde vara föremål för behandling inom 1952 års tulltaxekommitté, inom en nära framtid erhåller en tillfredsställande lösning.

Regleringen av kött och fläsk m. m.

I fråga om regleringen av kött och fläsk framhåller jordbruksnämnden till en början, att betydande avsättningssvårigheter för fläsk förelåg vid ingången av år 1953. Ända sedan sommaren 1952 var tillförseln större än den inhemska konsumtionen. Enär några möjligheter att exportera fläsk vid denna tidpunkt icke var för handen, medförde den starkt ökade fläskproduktionen, som på förhand icke kunnat beräknas med ledning av aktuella betäckningssiffror, en rätt omfattande statlig lagring. Genom att Storbritannien vid handelsförhandlingar förband sig att köpa 6 000 ton bacon från Sverige under 1953 förbättrades utsikterna att avsätta överskottsproduktionen väsentligt. Även handelsförhandlingarna med Västtyskland gav vissa exportkontingenter till resultat. Baconexporten kunde igångsättas i februari 1953 churu till en början med rätt blygsamma kvantiteter, beroende på vissa omställningsproblem hos de baconberedande slakterierna. Marknadsförhål-

landena i Västtyskland under första halvåret 1953 medförde icke ett önskvärt utnyttjande av den i handelsavtalet överenskomna kontingenten. Då de kvantiteter, som Västtyskland vid denna tid köpte, huvudsakligen bestod av fryshuslagrat fläsk, underlättades dock omsättningen av fläsklagret. Den totala exporten under första kvartalet 1953 räckte icke till att avsätta samtliga överskott utan lagringen måste fortsätta, ehuru i minskad takt. I april månad uppnådde det statliga fläsklagret ett maximum av 6 800 ton.

Nämnden erinrar härefter om utvecklingen under sommaren och hösten 1953 och anför i huvudsak följande.

Under den arbetskonflikt i livsmedelsbranschen, som utbröt i maj 1953, disponerades det statliga fläsklagret för konsumtion på den inhemska marknaden. Under konflikten, som varade i sex veckor, var möjligheterna att utföra slakt mycket begränsade, vilket bland annat medförde, att större delen av de svin, som normalt skulle ha gått till slakt, måste kvarhållas hos producenterna. När konflikten hävdes, blev därför slakterierna hårt ansträngda. I detta läge måste fryshuslagringen återigen tillgripas; dock blev den av mindre omfattning än väntat, eftersom det visade sig möjligt att vid denna tidpunkt avsätta stora kvantiteter till Västtyskland. En fördel var, att denna export till stor del utgjordes av levande svin med högre vikt än den svenska idealvikten. Mot eftersommaren kunde praktiskt taget hela fryshuslagret dirigeras till Västtyskland.

I slutet av september 1953, då hela den eftersläpande slakten från livsmedelskonflikten var avverkad, började tillförseln av fläsk minska relativt kraftigt, och svårigheter visade sig att fortsätta fläskexporten. Sålunda måste baconexporten, som då kommit upp till en årskvantitet av cirka 4 300 ton, avbrytas, vilket skedde i samråd med de engelska importörerna. Sedan samtliga leveranser i enlighet med ingångna kontrakt med importörerna i Västtyskland fullgjorts, avbröts även exporten till detta land. Under hela fjärde kvartalet 1953 var tillförseln av fläsk på den inhemska marknaden mindre än konsumtionsbehovet. För att täcka behovet till julen 1953 måste en viss import tillgripas. En mycket viktig faktor vid bedömandet av fläskbristen till julen är den ökning i fläskkonsumtionen, som kunnat iakttas speciellt under slutet av år 1953. Denna ökning förklaras dels av att sänkningen av fläskpriserna på hösten 1952 efter en viss anpassningstid tog sig uttryck i en övergång från kött till fläsk, dels av en mindre höjning av den totala konsumtionen. Övergången från kött till fläsk har säkerligen stimulerats av att svinens slaktvikter och späcktjocklek alltmer kommit att anpassas till allmänhetens krav på ett magert fläsk.

Exporten av fläsk under 1953 har enligt nämnden uppgått till 11 706 ton och importen till 3 301 ton. Exportöverskottet utgör alltså 8 405 ton.

Som nyss nämnts har under 1953 en förskjutning av konsumtionsvanorna från kött till fläsk inträtt. En viss minskning i köttkonsumtionen har alltså skett, men trots detta har rätt betydande kvantiteter kött måst importeras för att komplettera den svenska produktionen. Importen under 1953 av nöt- och kalvkött uppgick till cirka 8 000 ton med ben och cirka 2 500 ton benfri vara. Dessutom har importerats cirka 1 200 ton salt hästkött.

Nämnden redogör härefter närmare för exporten och importen samt anför i huvudsak följande.

Export och import av kött och fläsk har under innevarande regleringsår med ensamrätt ombesörjts av föreningen Svensk kötthandel, som arbetar efter av nämnden i anslutning till Kungl. Maj:ts och riksdagens allmänna direktiv angående köttregleringen meddelade föreskrifter. Av föreningen vidtagen export av fläsk har utan undantag skett till priser, som understigit de inhemska priserna. För exporten till Storbritannien har erhållits ett pris, motsvarande priset på dansk bacon enligt långtidsavtalet mellan Storbritannien och Danmark, vilket innebar en förlust av cirka 55 öre per kilogram fläsk.

Vid försäljning till Västtyskland har priserna varierat, men i allmänhet har förlusten varit något större än vid exporten till Storbritannien. Då å andra sidan importen av kött kunnat ske till priser, som legat lägre, i vissa fall väsentligt lägre, än de svenska priserna, har denna medfört vissa vinster för föreningen.

För att täcka exportförlusterna på fläsk har Svensk kötthandel i första hand använt vinster, som uppkommit vid köttimporten. Därjämte har i enlighet med 1952 års riksdagsbeslut tagits i anspråk vissa medel ur clearingkassan för kolonialvaror. Från och med den 20 oktober 1953 har med stöd av gällande författningar uttagits slaktdjursavgifter för svin med 5 kronor per djur. Avsikten med denna avgift är att i första hand täcka förluster vid export av fläsk. Såvitt nu kan bedömas, torde de medel, som under innevarande regleringsår inflyter i form av slaktdjursavgifter, icke behöva helt tagas i anspråk för att täcka under samma tid uppkommande exportförluster. Enligt nämndens mening är det emellertid angeläget att tillföra föreningen reservkapital för framtida behov, så att den på ett ändamålsenligt sätt kan fullgöra sin uppgift som marknadsreglerande organ. Det måste därför vara riktigt att i ett läge, då lönsamheten för fläskproduktionen är god, uttaga en slaktdjursavgift för svin.

Vad härefter beträffar det aktuella marknadsläget för kött och fläsk anför nämnden, att den temporära bristen på *fläsk* i slutet av 1953 nu har förbytts i ett mindre överskott. Baconexporten till Storbritannien, där kontingenten i handelsavtalet för 1954 höjts till 8 000 ton, har sålunda kunnat återupptagas. De aktuella tillförselsiffrorna medger å andra sidan icke några större exportkvantiteter till Västtyskland under de närmaste månaderna. Även om överskotten på fläsk för närvarande är rätt små, synes dock alla tillgängliga uppgifter tala för att fläskproduktionen kommer att öka under andra halvåret i år. Sålunda visar suggbetäckningarna under september 1953—januari 1954 en ökning med cirka 17,1 procent mot föregående år. Även om betäckningsstatistiken, som har omlagts från och med den 1 februari 1954, hittills varit behäftad med stora brister, ger dessa siffror uttryck för en klar tendens till ökad fläskproduktion. Situationen på fodermarknaden medger också en sådan ökning. Om man utgår från den av kalkylsakkunniga för 1954/55 beräknade fläskproduktionen, 216 900 ton, och räknar med att den höga fläskkonsumtion, som kunnat iakttagas under fjärde kvartalet 1953, blir bestående i fortsättningen, kan exportöverskottet för regleringsåret 1954/55 uppskattas till 20 000—25 000 ton. Att exportera en så omfattande kvantitet kommer troligtvis att vålla vissa svårigheter. Man bör enligt nämnden kunna räkna med att Storbritannien i fortsättningen kommer att importera bacon från Sverige i lägst den omfattning, som an-

givits i senaste handelsavtal. Därjämte bör vissa partier kunna få avsättning på andra marknader, i första hand Västtyskland. I den mån överskottet icke kan exporteras till rimliga priser, måste det avsättas på hemmamarknaden. Genom den sänkning av priserna på kött och fläsk, varom överenskommelse träffats i år, underlättas denna avsättning. Det pris, som kan utvinnas för exportöverskottet, måste, framhåller nämnden — trots den överenskomna prissänkningen på hemmamarknaden — antagas bli lägre än hemmamarknadspriset. Nämnden uppger att, sedan baconpriset vid exporten till Storbritannien från och med 1954 sänkts med cirka 5,8 procent, förlusten per kilogram fläsk vid nuvarande inhemska prisläge uppgår till cirka 70 öre. Å andra sidan är prisläget just nu vid export till andra länder något bättre.

Vad härefter beträffar *kött* anför nämnden, att fortfarande ett relativt stort underskott föreligger. Möjligheterna att täcka detta genom ökad köttproduktion inom landet ter sig för närvarande ganska begränsade. Uppfödningen av storboskap, särskilt ungdjur, direkt till slakt synes dock alltmer vinna terräng. Under andra halvåret 1953 utgjorde sålunda ungdjuren enligt av nämnden lämnade upplysningar cirka 32,5 procent av den totala storboskapsslakten mot cirka 31 procent föregående år. För 1951 och 1950 uppvisas ännu lägre siffror för sistnämnda slakt. Systemet med en särskild kvalitetsmärkning — stjärnmärkning — av det bästa ungdjurskött har nu varit i kraft sedan sommaren 1952. Erfarenheterna härav är i stort sett goda. Det har dock visat sig svårt att uttaga ett merpris av betydelse för detta kött. Kvalitetstillägget för stjärnkött begränsar sig sålunda till 5 à 10 öre per kilogram i partiledet. Nämnden framhåller i anslutning härtill, att mycket talar för att uppfödning av ungdjur av våra svenska kreatursraser eller korsningsprodukter mellan dessa och rena göddjursraser alltmer betraktas såsom lönande kombination eller alternativ till den rena mjölkproduktionen. Däremot synes uppfödningen av rasrena göddjur till slakt ha att kämpa med vissa ekonomiska svårigheter. Intresset för gödkalvuppfödning, där en utökning borde vara både möjlig och önskvärd, har under det senaste året gått något tillbaka, och en jämförelse med förkrigstiden visar en nedgång med en tredjedel. Ett återhållande moment i detta sammanhang är enligt nämndens mening de relativt höga mjölksubventionerna till innehavare av småbruk, där gödkalvuppfödningen av flera skäl borde kunna utökas. Genom att subventionerna ingår i avräkningspriset för mjölk, blir gödkalvuppfödningen i många fall oekonomisk. Nämnden erinrar dock om att producentbidragen till mindre jordbrukare från och med 1953 helt frikopplats från mjölkproduktionen.

Nämnden konstaterar slutligen att, såvitt nu kan bedömas, den svenska köttproduktionen under regleringsåret 1954/55 och åren närmast därefter måste kompletteras med import. Möjligheterna att importera kött, som tidigare varit relativt goda, har emellertid under senare tid försämrats. Särskilt i fråga om nötköttspriserna har enligt nämnden en viss press uppåt gjort sig märkbar under den senaste tiden.

Nämnden anser, att *utrikeshandeln med kött och fläsk* under regleringsåret 1954/55 i stort sett bör regleras på samma sätt som för närvarande och att direktiven för Svensk kötthandel sålunda i huvudsak bör anslutas till de nu gällande. Föreningen bör åläggas att om så befinnes möjligt med hänsyn till prisläget importera varor, så att den av statsmakterna förutsatta medelprisnivån icke överskrides. Export utan nämndens tillstånd bör ej få företagas, om denna prisnivå tenderar att överskridas. Vinster och förluster, som uppkommer i föreningens verksamhet, bör i första hand utjämnas inom föreningen. Nämnden framhåller dock med hänsyn till det väntade stora exportöverskottet för fläsk under 1954/55, att förlusterna torde komma att överstiga de på detta år belöpande vinsterna. Föreningen bör enligt nämnden till täckning av uppkommande underskott få taga vissa andra medel i anspråk. I första hand bör härvid användas av nämnden upptagna och till föreningen överförda införselavgifter för köttvaror, som importerats utanför föreningens regi, liksom eventuellt restituerade införselavgifter för fodermedel. Därjämte bör föreningen liksom för närvarande ha möjlighet att täcka regleringsförluster genom att uttaga slaktdjursavgifter. För samma ändamål bör likaledes få disponeras från tidigare regleringsår innestående medel i stiftelsen Kötthandelns konjunkturutjämningsfond. Nämnden anser vidare, att i den mån samtliga nu nämnda medel icke skulle visa sig vara tillräckliga, föreningen bör äga disponera behållningen i clearingkassan för kolonialvaror. Nämnden föreslår i detta sammanhang att beslut fattas om att, sedan ett belopp av 1 miljon kronor avsatts för vissa bidrag vid export av sockerhaltiga varor, resterande medel ur clearingkassan den 1 september 1954 överföres till Föreningen Svensk kötthandel. Det förutsättes, att i de direktiv, som nämnden meddelar föreningen för regleringsåret 1954/55, skall föreskrivas, att med undantag för föreningens vinstmedel i affärsverksamheten, regleringsmedel icke får användas annat än efter nämndens godkännande.

I fråga om *prisregleringen av kött- och fläskvaror* anför nämnden, att denna under innevarande regleringsår varit utformad på i huvudsak samma sätt som föregående år. Prissättningen i partiledet har sålunda närmare reglerats genom ett avtal mellan nämnden och Sveriges slakteriförbund. Avtalet innebär, att förbundets partipriser i Stockholm anpassas till den av statsmakterna förutsatta medelpartiprisnivån för året. Vidare gäller de av slakteriförbundet noterade priserna med vissa avdrag och tillägg i olika områden såsom normalpriser.

Nämnden erinrar härefter om att detaljhandelspriserna till och med den 20 februari 1954 reglerats genom en marginalöverenkommelse mellan priskontrollnämnden och jordbruksnämnden, å ena, samt kötthandelns branschorganisationer, å andra sidan. Efter sistnämnda datum är detaljhandelspriserna helt fria. Enligt jordbruksnämndens mening torde nu icke längre finnas några bärande skäl för att bibehålla normalpriser i partiledet. Med hänsyn till risken för oväntade och okontrollerade prisstegringar förordas dock icke en helt fri prisbildning under regleringsåret 1954/55,

utan jordbruksnämnden föreslår tillämpning av en övergångsform under detta år. Nämnden har därför i samband med prisförhandlingarna träffat överenskommelse med Sveriges slakteriförbund av i stort sett samma innehåll, som nu är gällande, dock med undantag av att förbundets priser icke skall betraktas såsom normalpriser.

I anslutning härtill uttalar nämnden, att den är medveten om att i särskilt akuta bristsituationer prisnivån kan komma att utsättas för stark press uppåt, vilket tvingar till prishöjningar. En sådan tendens bör emellertid enligt nämnden kunna motverkas genom en aktiv importpolitik. Nämnden framhåller också, att det är troligt, att det efter slopandet av normalpriserna kommer att bli starkare växlingar i prisläget än som varit regel under de senare åren.

Den träffade prisöverenskommelsen innebär enligt nämnden i fråga om kött och fläsk att, med undantag av en mindre summa som kompensation för slopande av statligt lagringsstöd, 39 miljoner kronor skall utgå i form av prissänkningar för kött och fläsk. Den mellan nämnden och Sveriges slakteriförbund träffade överenskommelsen angående partiprissättningen för 1954/55 är så avfattad, att rätt till en obegränsad överflyttning mellan kött- och fläskpriserna med hänsyn till marknadsläget medgives. Det torde därför helt bli det vid varje tidpunkt gällande marknadsläget, som kommer att avgöra förhållandet mellan kött- och fläskpriserna. Det är alltså icke nu möjligt att bedöma, på vilka varuslag och med vilket belopp prissänkningarna kan komma att slå igenom. Nämnden upplyser, att de nu överenskomna prissänkningarna motsvarar mellan 10 och 11 öre per kilogram av allt kött och fläsk. Med hänsyn till marknadsläget och förväntad produktionsutveckling anser dock nämnden, att huvudparten av prissänkningarna torde komma att beröra fläsk. Om priset på fläsk sänkes exempelvis med 15 öre per kilogram, medger prisöverenskommelsen en prissänkning för nötkött av cirka 3 öre per kilogram.

I detta sammanhang anför nämnden, att garantipriset för smågrisar under innevarande regleringsår fastställts till 3 kronor per kilogram. Denna garanti har emellertid hittills icke behövt tagas i anspråk. Nämnden anser, att stödet åt smågrisproduktionen kan bidraga till att utjämna svängningarna i fläskproduktionen, och föreslår därför, att stöd skall kunna utgå på oförändrade villkor under nästkommande år.

Nämnden behandlar slutligen frågan om *lagring* samt förordar, att lagringen av köttvaror med statligt stöd i nuvarande form avvecklas. Härom anföres i huvudsak följande.

Statligt stöd vid lagring av köttvaror gäller för närvarande, när den aktuella prisnivån för en varugrupp understiger basprisnivån med 10 procent. Detta medgivande har praktiskt taget icke utnyttjats under innevarande regleringsår. Däremot har det statliga lagringsstödet i rätt stor utsträckning tagits i anspråk för att lagra importerat kött och fläsk, som icke vunnit avsättning vid importtillfället. Nämnden har icke funnit skäl föreligga att i fortsättningen medgiva lagring av köttvaror med statligt stöd i nuvarande form utan anser, att staten bör inskränka sig till att i viss utsträckning ställa rö-

relsemedel till förfogande. Härvid bör statsmakterna tillgodoräkna sig en ränteersättning av gällande diskonto plus 0,5 procent. Kompensation för slopande av lagringsstödet har lämnats jordbruket i den nu avslutade jordbruksöverenskommelsen. Denna har beräknats till cirka 2,5 miljoner kronor.

Regleringen av handeln med mjölk och mejeriprodukter.

Jordbruksnämnden behandlar i detta sammanhang först frågan om produktionen och konsumtionen av *mjölk*. Härvid upplyser nämnden, att mjölkinvägningen vid mejerierna under 1953 uppgått till omkring 3 662 000 ton, innebärande en ökning i förhållande till nästföregående år med omkring 1 procent. För innevarande regleringsår har kalkylsakkunniga räknat med en invägning av 3 720 000 ton, vilket innebär en ökning från 1952/53 med 1,5 procent. För 1954/55 har kalkylsakkunniga, under antagande att medelkoantalet kommer att stiga med 1 procent under 1954/55 jämfört med 1953/54 och att den på längre sikt fortgående ökningen av avkastningen per ko skall komma till synes i riksgenomsnittet för produktionen per ko, beräknat mjölkinvägningen vid mejeri till 3 834 000 ton, innebärande en ökning från 1953/54 med 3,1 procent.

I fråga om konsumtionsmjölkens fetthalt erinrar nämnden, att bestämmelserna rörande standardisering till 3 procent alltjämt är i kraft. Nämnden har dock enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 12 oktober 1951 medgivit försäljning av mjölk, som vid mejeri standardiserats till en fetthalt av 3,5 procent och försäljes i kapsylförsedd glasflaska. Försäljningen av sådan mjölk, vilken påbörjades i slutet av januari 1952, har under regleringsåret 1952/53 uppgått till 30,1 miljoner kilogram, vilken kvantitet utgör drygt 3 procent av totalförsäljningen från mejeri av konsumtionsmjölk. Försäljningen har därefter ökat, så att den nu kan beräknas utgöra omkring 4,5 procent av totalförsäljningen.

Nämnden erinrar härefter om att den i sin skrivelse till Kungl. Maj:t nästföregående år angående jordbruksregleringen för 1953/54 tillstyrkte ett av lantbruksstyrelsen framlagt förslag om ändring av bestämmelserna på sådant sätt, att de statliga föreskrifterna om viss högsta fetthalt i standardiserad mjölk upphävdes. Kungl. Maj:t lämnade dock förslaget utan vidare åtgärd.

Nämnden anser alltjämt att tillräckliga skäl saknas för bibehållande av ifrågavarande föreskrifter, vilka tillkommit i ett bristläge i fråga om fettvaror. För nämnden framstår det som direkt stötande att åtala ett mejeri för att det — utan att överträda några prisbestämmelser — håller högre fetthalt på mjölken än den lägsta tillåtna. Då numera stort överskott föreligger på mjölkfett, bör enligt nämndens mening föreskrifterna om fetthaltsbegränsningen beträffande mjölken och kontrollen därav slopas. Nu gällande regleringsbestämmelser i kungörelsen den 6 mars 1942 (nr 91) med vissa bestämmelser angående handeln med mjölk bör enligt nämndens mening i princip senare ersättas av en till livsmedelsstadgan anknuten kungörelse, innehållande föreskrift om att konsumtionsmjölk skall hålla lägst 3 pro-

cent fett. Enligt bestämmelserna i 40 § livsmedelsstadgan får nämligen mjölk, som saluhålles, icke utan att det särskilt angives, vara berövad någon av sina naturliga beståndsdelar, såvida icke annat följer av särskilda föreskrifter, vilka av Kungl. Maj:t må vara meddelade angående regleringen av fetthalten i mjölk. För regleringsåret 1954/55 anser dock nämnden frågan böra lösas genom en ändring av kungörelsen 1942: 91. Nämnden har för avsikt att senare till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till de författningsändringar, som är erforderliga i berörda hänseende.

Härefter behandlar nämnden vissa med produktionen av *smör* sammanhängande frågor och anför till en början följande.

Produktionen av mejerismör har under år 1953 uppgått till cirka 98 000 ton, innebärande en ökning med 5 procent i jämförelse med 1952. Under regleringsåret 1952/53 uppgick smörproduktionen till samma kvantitet och bedömes för innevarande regleringsår bli omkring 100 000 ton. Enligt kalkylsakkunniga beräknas smörproduktionen under 1954/55 komma att uppgå till 105 000 ton. Smörkonsumtionen uppgick under 1952/53 till inemot 83 000 ton och beräknas för innevarande regleringsår bli omkring 84 000 ton. Överskottsproduktionen för innevarande regleringsår skulle alltså utgöra omkring 16 000 ton. Härtill kommer lagret av smör vid regleringsårets ingång den 1 september 1953, omkring 12 000 ton. Från regleringsårets början har exporteras 10 000 ton, huvudsakligen till Schweiz, Västtyskland, Nordafrika och Sovjetunionen. Lagren av smör har därigenom nedbringats till omkring 800 ton, vilket kan betecknas som ett även för årstiden litet lager. Omfattningen av exporten under återstående delen av regleringsåret beräknas, med hänsyn till avslutade försäljningsavtal och sådana som väntas komma till stånd, till ytterligare omkring 9 000 ton. Under dessa förutsättningar skulle smörlagret vid ingången av 1954/55 uppgå till omkring 9 000 ton smör. Med utgångspunkt från en smörproduktion av 105 000 ton under 1954/55 och ungefär samma smörkonsumtion som under innevarande regleringsår eller 84 000 ton samt ett övergångslager av 9 000 ton skulle exportöverskottet för nästa regleringsår bli omkring 21 000 ton.

Nämnden erinrar, att — i enlighet med de av statsmakterna godkända riktlinjerna för jordbruksregleringen under innevarande regleringsår — förluster vid export av smör liksom även förluster vid export av andra mejeriprodukter i år skall täckas av tillgängliga medel i Svenska mejeriernas riksförenings kassa för regleringsändamål. Nämnden upplyser, att exportförlusterna på smör för innevarande regleringsår har beräknats till i runt tal 20 miljoner kronor. Vid denna beräkning har man utgått från det pris, som utvunnits respektive kan beräknas komma att utvinnas på utlandsmarknaden.

Vidare anför nämnden, att förlusten på smörexporten under nästa regleringsår har antagits bli lika stor per kilogram som under innevarande regleringsår. Totala exportförlusten skulle då bli 23 miljoner kronor. Härvid har förutsatts att, liksom under innevarande regleringsår, utjämningsavgift ej skall utgå vid exporten. Förlusterna under regleringsåret 1954/55 vid export av smör och andra mejeriprodukter, vilka beräknas till sammanlagt 25,5 miljoner kronor, förutsättes liksom under innevarande regleringsår skola täckas av medel i riksföreningens kassa för regleringsändamål.

I fråga om det inhemska priset på smör erinrar nämnden om att den som ett led i strävandena att förbättra smörkvaliteten från den 1 maj 1953 infört skilda normalpriser på runmärkt och omärkt mejerismör, varvid prisskillnaden förutsatts tills vidare skola utgöra i genomsnitt 50 öre per kilogram. Det runmärkta smöret belastas emellertid med en särskild tillverkningsavgift av 5 öre per kilogram, varjämte vissa kostnader följer med ett deltagande i runmärkeskontrollen. Den verkliga prisskillnaden mellan runmärkt och omärkt smör kan därför anges till i genomsnitt omkring 40 öre per kilogram. De influtna avgiftsmedlen skall av riksföreningen i huvudsak användas till att täcka dels de förluster, som kan uppkomma därigenom att riksföreningen inköper runmärkt smör, vilket efter lagring måste försäljas som omärkt mejerismör, dels vissa särskilda kostnader för lagersmörets bedömning. Nämnden är av den uppfattningen, att prisdifferentieringen verksamt bidragit till att höja smörets genomsnittskvalitet. Nämnden finner det därför vara angeläget att även i fortsättningen på olika sätt slå vakt om runmärkningen.

Prisbildningen på smör under regleringsåret 1954/55 bör enligt nämndens mening kunna lämnas fri. Vid fri prisbildning förutsättes priset på runmärkt smör vid försäljning från smörtillverkande mejeri komma att liksom för närvarande regleras genom en riksnotering, som sättes av riksföreningen samtidigt med en notering för omärkt mejerismör. Nämnden, som förväntar att dessa noteringar skall bli normerande för smörpriserna i hela landet, anför i detta sammanhang följande.

Riksnoteringen bör, med hänsyn till avsättnings- och lagringsförhållandena, kunna bli rörlig under året med ett medelpris, som överensstämmer med den av statsmakterna för regleringsåret bestämda prisnivån för smör. Vid ett system med fria priser kan emellertid inträffa att — även om riksföreningen sätter en lägre notering för det omärkta mejerismöret — mejerier, som icke deltar i runmärkeskontrollen, likväl i vissa fall tillämpar ett pris, som motsvarar eller nära motsvarar priset på det runmärkta smöret. Detta kan få till följd att mejeriernas intresse för deltagande i runmärkeskontrollen minskar, varigenom risk uppstår för att det lovande arbete, som påbörjats för att genom denna kontroll höja smörkvaliteten, kommer att mer eller mindre spolieras. Emellertid må framhållas, att det omärkta mejerismöret i många fall kan vara av god kvalitet, särskilt då det försäljes direkt från det tillverkande mejeriet. Skulle en stor del av mejerierna lämna runmärkeskontrollen, kan detta dock väntas medföra en väsentlig försämring i smörkvaliteten i allmänhet. För att komma till rätta med detta problem har diskuterats införande av en allmän prisdifferentiering efter smörets kvalitet. Denna skulle ske genom uttagande av en avgift för allt smör, som tillverkas vid mejeri, varvid intäkterna av avgiften skulle användas till att betala ett kvalitetstillägg för det runmärkta smöret. Ett system med differentiering av smörpriset med hänsyn till vid runmärkesbedömningen uppnådda poäng för smöret tillämpas redan av riksföreningen, såvitt angår till denna anslutna mejerier. För att nå syftemålet, nämligen att stimulera till deltagande i runmärkeskontrollen, behöver en avgift i differentieringssyfte sannolikt icke uppgå till så högt belopp, 50 öre per kilogram, som svarar emot den nuvarande prisspänningen mellan runmärkt och omärkt mejerismör. Troligen räcker det med en avgift på cirka 25 öre per kilogram

med möjlighet att anpassa avgiftens belopp efter marknadsläget. Genom denna omläggning skulle de utanför runmärkeskontrollen stående smörmejerierna komma i ett bättre läge än som nu är fallet och någon berättigad kritik från deras sida skulle därefter knappast kunna riktas mot prissystemet.

Nämnden har ansett sig böra i detta sammanhang även upptaga frågan om upphävande av övriga inom mjölk- och mejeriområdet kvarvarande normalpriser för konsumtionsmjölk, skum- och kärnmjölk samt grädde. Vad först angår *konsumtionsmjölken* framhåller nämnden, att denna onekligen får anses ha ett ganska lågt pris i förhållande till andra livsmedel och till sitt näringsvärde. Ett frisläppande av prisbildningen skulle med stor sannolikhet kunna leda till vissa prishöjningar. Enligt nämndens mening riskerar visserligen mejerierna, att en prisstegring för konsumtionsmjölken kan föranleda en minskning i konsumtionen, men frestelserna till vissa lokala stegringar i mejeripriset förefaller vara en realitet att räkna med. Nämnden anför härom i huvudsak följande.

De nuvarande normalpriserna på mjölk, vilka som regel avser såväl standardiserad mjölk som från producent direkt till konsument försåld mjölk, har enligt träffade jordbruksprisöverenskommelser gällt sedan januari 1952. Normalprissystemet är uppbyggt så att för varje län och i vissa fall för viss länsdel fastställts ett normalpris, det för länet eller länsdelen i allmänhet gällande priset. Dessutom har för vissa särskilda orter, sammanlagt omkring 700, fastställts högre normalpriser, vilka avser såväl standardiserad som ostandardiserad mjölk, såvida icke särskilt angivits, att priset endast avser standardiserad vara. Förhållandena i fråga om försörjningen med mjölk inom olika områden och orter och därmed förenade kostnader har sedan januari 1952 givetvis på många håll förändrats, vilket i och för sig kunnat i fråga om viss ort motivera en prishöjning på konsumtionsmjölk. Dylika prisfrågor har kunnat lösas i de fall, då den så kallade förortsregeln varit tillämplig, det vill säga då ett högre normalpris i mejeriorten förklarats få utgöra försäljningspris även i leveransorten. I andra fall åter, där en utjämning av skillnaden i normalpriserna på respektive mejeriort och förort icke varit tillräcklig för täckande av transportkostnaderna, exempelvis vid leverans till avlägset belägen ort, har det nuvarande systemet inneburit ett totalstopp i fråga om lokala justeringar av normalpriset på mjölk på grund av svårigheten att i samband med prishöjningar genomföra kompenserande prissänkningar. Detta har medfört, att prisfrågor, berörande ett antal orter, icke kunnat slutgiltigt lösas av nämnden.

En övergångsform för att så småningom komma fram till en friare prissättning, vilket måste vara målet på längre sikt, bör enligt nämndens mening vara, att man upphäver stoppriserna på mjölk vid försäljning till handlande, samtidigt som man såsom villkor för mejeris rätt att erhålla mjölkpristillägg stadgar, att det vägda genomsnittspriset för mejeriets eller i förekommande fall större mejerienhets (mejeriförbund, mejerifusion) hela konsumtionsmjölkförsäljning till handlande för år räknat icke får överstiga ett visst angivet pris per liter. Härvid har jordbruksnämnden förutsatt, att Svenska mejeriernas riksförening, i den omfattning varom senare kommer att träffas överenskommelse mellan nämnden och riksföreningen, skall medverka till att denna bestämmelse iakttages. Nämnden framhåller, att ge-

nom detta prissystem vinnes, att de mycket svåra avvägningsproblem i fråga om normalpriserna på olika orter inom ett mejeris försäljningsområde, som kan bli aktuella, ersättes med ett system, som kan ta större hänsyn till distributionsekonomiska synpunkter. Nämnden är vidare av den uppfattningen, att mejeriföretagen vid många tillfällen kommer att iakttaga större moderation i sina priskrav, om de själva får taga ansvaret för prishöjningar än när de kan hänvisa till att staten genomfört dessa.

Inom det av nämnden angivna prissystemet för konsumtionsmjölk måste emellertid mejerierna räkna med att i en del fall kostnaderna för distributionen av mjölk till viss eller vissa orter inom företagets försäljningsområde är eller kan bliva otillräckliga för täckandet av desamma eller att nya, i många fall avlägset belägna konsumtionsorter kan uppstå, vilkas försörjning med mjölk är förenad med särskilt dryga transportkostnader. Nämnden anmäler i detta sammanhang, att den med beaktande härav och i anslutning till att enligt jordbruksöverenskommelsen Svenska mejeriernas riksförening själv skall bära räntekostnaderna för av staten erhållna rörelsemedel vid lagring av smör, vilka kostnader beräknas till omkring 1,5 miljoner kronor, förutsatt, att riksföreningen skall äga rätt att under nästa regleringsår inom ramen av ett totalbelopp, motsvarande sagda räntekostnader, efter samråd med jordbruksnämnden lämna mejeri tillstånd att verkställa erforderliga lokala prishöjningar på mjölk vid försäljning till handlande.

Vad beträffar detaljhandelsmarginalen på mjölk framhåller nämnden, att detaljhandelsorganisationerna vid ett flertal tillfällen framfört krav på höjning av densamma. I denna del anför nämnden vidare.

Marginalen har, liksom normalpriserna, varit oförändrad sedan januari 1952. Under denna tid har emellertid från skilda håll framställts krav på högre marginal med hänsyn till höjda kostnader av olika slag. Mejeriorganisationerna anser i fråga om sina egna butiker, att de nuvarande marginalerna är skäliga. Skulle normalpriserna upphävas, kan man inte helt bortse från att det finns en viss risk för höjda marginaler på vissa orter. Mejeriorganisationen har emellertid egna butiker i praktiskt taget alla större konsumtionsorter, och där kan med säkerhet sägas att någon höjning av detaljhandelsmarginaler icke kommer att ske. Detta torde även i de flesta fall omöjliggöra för övriga handelsformer att höja sina marginaler på mjölken. Inom orter, där mejeriorganisationen icke är representerad med egna detaljaffärer, torde man icke behöva räkna med någon höjning av marginalerna på mjölk. Man kan nämligen utgå ifrån att de konsumentkooperativa butikerna i allmänhet icke i ett tidsläge, då man aktivt arbetar på att pressa handelsmarginalerna, har intresse av att höja mjölkpriset. För att motverka eventuella prisstegringstendenser i fråga om detaljhandelspriserna för mejeriprodukter har nämnden träffat överenskommelse med Svenska mejeriernas riksförening, som innebär, att en aktiv konsumentupplysning skall bedrivas på detta område. Riksföreningen kommer sålunda, bland annat, att genomföra en annonsering av riktpriser i detaljhandeln för olika mejeriprodukter. Enligt nämndens mening bör detta effektivt kunna bidraga till en stabiliserad prisnivå.

I anslutning härtill föreslår nämnden — under hänvisning till vad som på annat håll i dess skrivelse anföres angående avveckling av clearingkassan

för ost — att medel ur denna kassa efter jordbruksnämndens godkännande får användas till, bland annat, denna konsumentupplysning.

Nämnden framhåller vidare i fråga om mjölkpriset, att man även måste beakta den prisrörelse, som vid en fri prisbildning på mejerimjölk, kan inträffa i fråga om den mjölk, som försäljes utan att passera mejeri, nämligen vid så kallad direktförsäljning från producent till konsument.

Denna mjölkförsäljning beräknas visserligen utgöra endast omkring 3 procent av den totala mjölkproduktionen, men den har å andra sidan inom vissa trakter av landet en avgörande betydelse för befolkningens försörjning med mjölk. Beträffande prisbildningen på denna mjölk, vilken enligt nuvarande bestämmelser som regel skall betalas efter det för länet i allmänhet gällande normalpriset, kan nämnas, att för närvarande gäller över 9 000 av jordbruksnämnden utfärdade tillstånd för producent att få uttaga högre pris. Största antalet tillstånd finnes i Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Örebro, Kopparbergs och Jämtlands län. Givetvis måste vid en för denna mjölkförsäljning helt fri prisbildning risk föreligga för vissa lokala prishöjningar. Detta antagande styrkes av att under 1952/53 från olika håll, särskilt vid en omprövning av tillstånden inom Stockholms- och Södermanlandsområdena, missnöje framfördes mot den vid ifrågavarande mjölkförsäljning bestämda distributionsersättningen. Vidare måste även beaktas den risk, som finns för att mjölkproducenter, som nu levererar hela eller största delen av sin produktion till mejeri, kan anse det förmånligare att försälja en större del av denna direkt till konsument än som tidigare varit fallet. Emellertid torde här ovan angivna eventuella verkningar av en fri prisbildning på mjölk icke böra tillmätas en sådan betydelse, att man avstår från ett beslut i denna riktning. Från riksföreningens sida har också uttalats, att man inom mejeriorganisationen icke hyser några allvarliga farhågor för att mjölkproducenterna i någon större omfattning skall övergå från att leverera sin mjölk till mejeri och till att i stället försälja den direkt till konsument. Vid ett bedömande av denna fråga förutsättes dock, att kungörelsen om handeln med mjölk och jordbruksnämndens med stöd härav utfärdade bestämmelser tills vidare skall gälla. Detta innebär, att som regel endast vid mejeri standardiserad mjölk får försäljas till konsumtion samt att övrig mjölkförsäljning endast får ske inom så kallade fria områden och, då fråga är om så kallade bundna områden, först efter tillstånd av den lokala krismyndigheten. Enligt nämndens mening bör emellertid, såsom tidigare framhållits i fråga om föreskrifterna angående lägsta fetthalt i mjölk, förenämnda kungörelse, vilken är av kriskaraktär, senare upphävas.

Nämnden erinrar i detta sammanhang om, att frågan om en utvidgning av hygieniska skäl av de områden, där pastöriseringstvånget gäller, torde komma att upptagas av den av statsrådet och chefen för inrikesdepartementet tillsatta utredningen angående mjölkkontrollen. Då de enligt kungörelsen den 6 mars 1942 bundna områdena, där endast standardiserad mjölk får försäljas, i stort sett torde sammanfalla med de områden, inom vilka av hygieniska skäl pastörisering av mjölken *bör* ske — det gäller här i allmänhet tättbebyggda eller i förhållande till mejeri så belägna områden att pastöriserad mjölk där utan svårighet kan saluhållas — torde man kunna antaga att slopandet av nämnda kungörelse efter utvidgningen av pastöriseringstvånget icke kommer att nämnvärt försvåra ett bibehållande av standardi-

seringen. Enligt nämndens mening bör man slå vakt om den senare, eftersom konsumenterna genom denna kan tillhandahållas en billigare men ändock smaklig mjölk.

Beträffande slopandet av normalpriserna på *grädde* framhåller nämnden, att denna vara allmänt anses särskilt priskänslig. Om den bundna prissättningen på grädde hävs, bör man därför enligt nämnden icke räkna med att någon prishöjning på grund därav kommer att ske. Denna uppfattning delas av Svenska mejeriernas riksförening. Någon risk för att detaljhandelsmarginalerna för grädde skulle öka, anser nämnden av samma skäl som anförts i fråga om detaljförsäljningen av mjölk, icke föreligga.

Nämnden behandlar härefter frågan om produktionen av och priserna på *ost*. I denna del anför nämnden till en början följande.

Under regleringsåret 1952/53 uppgick ostproduktionen till nära 57 000 ton, motsvarande 54 000 ton salufärdig ost. Under innevarande år beräknas enligt jordbrukskalkylen ostproduktionen komma att sjunka något, nämligen till omkring 55 000 ton, motsvarande 52 000 ton salufärdig ost. Ostexporten uppgick under regleringsåret 1952/53 till något över 3 700 ton. För innevarande år beräknas ostexporten till 3 000 ton. Ostimporten utgjorde under regleringsåret 1952/53 5 600 ton och beräknas för 1953/54 till omkring 2 500 ton. Från och med regleringsåret 1952/53 har prissättningen på ost varit fri. Prisläget på ost vid försäljning från mejeri har därefter varit i stort sett oförändrat. Produktionen av ost, som under de senaste åren varit tillfredsställande, har i viss mån kunnat regleras genom ändring av de utjämningsavgifter, som uttages på tillverkningen och försäljningen av ost.

Beträffande priserna på ost anför nämnden vidare, att man vid jordbruksförhandlingarna förutsatt, att prisbildningen skall vara fri även under regleringsåret 1954/55. Man har emellertid ansett det lämpligt med en sänkning av mejeripriserna på ost med i genomsnitt 15 öre per kilogram. Härvid har beaktats, att den överenskomna sänkningen av kött- och fläskpriserna sannolikt medför en prissänkning på de med osten konkurrerande charkuterivarorna och att det på grund härav vid oförändrade ostpriser skulle kunna föreligga viss risk för konsumtionsminskning i fråga om osten. Nämnden anser vidare, att importen av ost, i likhet med vad fallet är under innevarande regleringsår, bör lämnas fri under hela regleringsåret 1954/55 och regleras enbart genom införselavgifter.

Nämnden anmäler härefter, att den efter samråd med Svenska kontrollanstalten för mejeriprodukter och ägg samt Svenska mejeriernas riksförening, i syfte att stimulera mejerierna till framställning av ost av hög kvalitet, medgivit, att av de medel, som för september 1953 influtit i tillverkningsavgift för ost, ett belopp motsvarande 10 öre för kilogram skall få användas för utbetalning till de osttillverkande mejerierna av ett särskilt kvalitetstillägg. Detta utgår med 10 öre för kilogram för sådan från och med den 1 oktober 1953 tillverkad hårdost, som är föremål för runmärkning och som uppfyller vissa särskilda kvalitetsfordringar. Enligt nämndens mening bör jämväl i fortsättningen regleringsmedel kunna ställas till förfogande för ut-

betalning av kvalitetstillägg för ost. Nämnden föreslår därför — under hänvisning till vad på annat håll i dess skrivelse anföres angående avveckling av clearingkassan för ost — att behållningen i kassan får användas till, bland annat, utbetalande av kvalitetstillägg för ost.

Vad beträffar produktionen av *torrmjölk* meddelar nämnden, att denna under regleringsåret 1952/53 uppgått till 12 000 ton samt att under samma tid exporterats omkring 3 400 ton mot 6 300 ton 1951/52. Tillverkningen har för innevarande år beräknats uppgå till cirka 12 000 ton. Prisbildningen på torrmjölk, vilken är bunden genom stoppriser i olika handelsled, bör enligt nämndens mening från och med nästa regleringsår lämnas helt fri.

Härefter övergår nämnden till frågan om de olika *mjölkpristilläggen* och därmed sammanhängande spörsmål. Nämnden anför i detta avseende bland annat följande.

Under innevarande regleringsår har mjölkpristillägg utgått för all vid mejeri invägd mjölk. Dessa tillägg är av två slag, nämligen allmänt mjölkpristillägg, som utgår i hela landet, och extra mjölkpristillägg, som utgår endast inom vissa delar av landet, främst Norrland. Det allmänna mjölkpristillägget, som under tiden den 1 mars 1952 — den 31 augusti 1953 utgick med 123 öre per kilogram mjölkfett, har från och med innevarande regleringsår utgått med 74,4 öre per kilogram mjölkfett. Det allmänna mjölkpristillägget beräknas för innevarande regleringsår komma att uppgå till 104,6 miljoner kronor. Härav motsvarar 58,4 miljoner kronor det belopp av 42,4 öre per kilogram mjölkfett, som utgick före höjningen av mjölkpristillägget till 123 öre per kilogram i samband med jordbruksuppgörelsen för senare delen av regleringsåret 1951/52, och 45 miljoner kronor ett belopp av 32 öre per kilogram mjölkfett, vilket enligt uttalande av 1952 års riksdag är av mera tillfällig karaktär. Förenämnda belopp på 58,4 miljoner kronor täckes nu av statsanslag och beloppet på 45 miljoner kronor av medel ur clearingkassan för fettråvaror. De extra mjölkpristilläggen beräknas för innevarande regleringsår till 31,4 miljoner kronor. De allmänna och extra mjölkpristilläggen beräknas alltså för innevarande regleringsår komma att uppgå till sammanlagt 136 miljoner kronor. — Vidare utgår för innevarande regleringsår liksom under nästföregående regleringsår så kallade leveranstillägg till mjölkproducent, vars leverans av mjölk till mejeri motsvarar en årlig kvantitet av 4 000—10 000 kilogram. Tillägget utgår med 5 öre per kilogram för den del av leveransen, som ligger mellan nämnda kvantiteter. Till producent, vars leverans överstiger 10 000 kilogram per år, utbetalas leveranstillägg, beräknat efter ett belopp av 300 kronor för helt år. Kostnaderna för leveranstilläggen beräknas enligt det nuvarande systemet till 51 miljoner kronor för helt år.

Nämnden erinrar i detta sammanhang om att man vid överenskommelsen för nästa regleringsår utgått från att produktprissänkningarna i görligaste mån icke skall drabba det mindre jordbruket. I enlighet härmed har nämnden med förhandlingsdelegationen överenskommit om en omläggning från och med den 1 september 1954 av de nuvarande leveranstilläggen för mjölk, varigenom tillägget till mjölkproducenter med mindre mejerileveranser höjes och tillägget helt bortfaller vid leveranser över 30 000 kilogram. Nämnden anför vidare härom.

Svenska mejeriernas riksförening har erinrat om att den från och med innevarande regleringsår verkställda sänkningen av det allmänna mjölkpristillägget från 123 till 74,4 öre per kilogram mjölkfett motsvarade en sänkning av mejeriavräkningspriset på mjölk med 1,8 öre per kilogram. Med hänsyn till att riksföreningen under innevarande regleringsår för utbetalande av prisutjämningsbidrag kunnat disponera vissa reserverade medel, har emellertid sänkningen av avräkningspriserna i allmänhet kunnat begränsas till i genomsnitt 1 öre per kilogram mjölk. Då emellertid under regleringsåret 1954/55 dylika medel icke kan beräknas stå till förfogande för utbetalande av prisutjämningsbidrag i samma utsträckning som under 1953/54, måste man räkna med en sänkning av avräkningspriserna med 0,8 öre per kilogram. Härtill kommer den för regleringsåret 1954/55 förutsatta produktprissänkningen om 15 öre per kilogram ost, vilken motsvarar 0,2 öre per kilogram mjölk. Avräkningspriset på mjölk kan därför beräknas komma att sänkas med i allmänhet 1 öre per kilogram. För att i någon mån kompensera det mindre jordbruket för detta inkomstbortfall och för svårigheten att tillgodogöra sig fördelarna av de förhållandevis höga odlarpriserna på brödsäd har befunnits lämpligt att stödja detsamma genom en omläggning av det nuvarande leveranstilläggssystemet.

Enligt vad som sålunda överenskommits mellan nämnden och förhandlingsdelegationen skall leveranstillägg utgå med 3 öre per kilogram mjölk för mjölkproducents mejerileveranser upp till 10 000 kilogram för år. För leveranser mellan 10 000 och 25 000 kilogram per år föreslås ett leveranstillägg av 300 kronor. För leveranser över 25 000 kilogram för år minskas enligt överenskommelsen sistnämnda tillägg med 6 öre per kilogram för överskjutande kvantitet, så att tillägget vid en årsleverans av 30 000 kilogram helt upphör. Härjämte slopas för såväl större som mindre leveranser tillägg, som understiger 30 kronor per år. I övrigt förutsättes samma regler skola gälla för tillämpningen av det nu föreslagna systemet, som hittills gällt för utbetalningen av de nuvarande leveranstilläggen.

Nämnden belyser i följande sammanställning skiljaktigheterna mellan det nuvarande och det föreslagna leveranstilläggssystemet.

Leveransens storlek per år 1 000 kilogram	Antal leverantörer 1952/1953	Mjölkmängd 1952/1953 ton	Nuvarande system 1 000 kronor	Föreslaget system 1 000 kronor
0—4	31 497	62 994	—	1 890
4—10	94 102	643 819	13 370	19 315
10—15	48 270	590 405	14 481	14 481
15—20	30 040	520 870	9 012	9 012
20—25	17 520	389 750	5 256	5 256
25—30	9 170	249 565	2 751	1 535
30—35	5 540	179 240	1 662	—
över 35	14 602	1 029 040	4 381	—
	250 741	**3 665 683**	**50 913**	**[1]51 489**

[1] Genom slopande av tillägg, som understiger 30 kronor per år, inbesparas cirka 200 000 kronor, i följd varav totalkostnaden blir 51,3 miljoner kronor.

Nämnden upplyser i detta sammanhang, att Svenska mejeriernas riksförening med stöd av nämndens bestämmelser för en utjämning av lönsamheten olika mjölkprodukter emellan liksom tidigare upptagit utjämningsavgifter för grädde och ost. Dessa avgifter återgår till mejerinäringen i form av utjämningsbidrag till all vid mejeri invägd mjölk, varjämte från och med innevarande regleringsår viss del av avgiftsmedlen användes till täckandet av exportförlusterna på smör och andra mejeriprodukter.

I fråga om anslagsbehovet för mjölkpristilläggen och leveranstilläggen för regleringsåret 1954/55 anför nämnden till en början följande.

I samband med sina hösten 1953 gjorda anslagsäskanden för budgetåret 1954/55 beräknade nämnden anslagsbehovet för mjölkpristillägg och leveranstillägg till preliminärt 189,7 miljoner kronor (allmänt mjölkpristillägg 105 miljoner kronor, extra mjölkpristillägg 31,7 miljoner kronor och leveranstillägg 53 miljoner kronor). Nämnden utgick därvid ifrån, att på anslaget för det löpande budgetåret totalt sett icke skulle uppstå någon reservation samt att vissa besparingar, som kunde antagas uppkomma på delposten för diverseutgifter i anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, beräknades komma att behöva tagas i anspråk för att täcka den ökning av kostnaderna för mjölkpristillägg, som kunde uppstå med hänsyn till den aktuella tendensen till ökning av såväl mjölkmängden som den invägda mjölkens fetthalt. En annan utgångspunkt för beräkningen var, att efter den omläggning av fettvaruregleringen, som skett genom beslut av 1953 års riksdag, några medel från nämndens clearingkassa för fettvaror icke längre kunde komma att ställas till förfogande för jordbruksregleringen. Vidare utgick nämnden vid sina beräkningar från att under regleringsåret 1954/55 mjölkpriset i producentledet skulle vara i stort sett oförändrat och att någon sänkning av det allmänna mjölkpristillägget icke skulle ske.

Enligt av nämnden nu verkställda beräkningar angående mjölkinvägningen vid mejeri och fetthalten i mjölken kommer det allmänna mjölkpristillägget att för innevarande regleringsår medföra en kostnad av 107,5 miljoner kronor och de extra mjölkpristilläggen en kostnad av 32,3 miljoner kronor. Härtill kommer kostnaderna för leveranstilläggen, vilka med utgångspunkt från det förut återgivna förslaget beräknas till cirka 51 miljoner kronor för 1954/55.

I samband med redovisningen av de för mjölkregleringen erforderliga anslagsbehoven tar nämnden upp frågan om en avveckling av de statliga subventionerna på mjölk. Nämnden anför härom följande.

Det för 1954/55 beräknade beloppet 107,5 miljoner kronor för allmänt mjölkpristillägg fördelar sig med hänsyn till den invägda mjölkens användning i huvudsak på följande sätt.

	Miljoner kronor
Konsumtionsmjölk	22,0
Grädde	7,9
Ost	11,3
Torrmjölk	1,1
Smör, export	13,0
inhemsk konsumtion	51,7
Svinn	0,5
	107,5

Enligt jordbruksnämndens mening bör på längre sikt de statliga subventionerna på mjölk, i första hand det allmänna mjölkpristillägget, avvecklas. Detta kan ske genom att mjölkpristillägget borttages i första hand för exportsmöret och i andra hand för konsumtionsmjölk, grädde, ost och torrmjölk. Om man önskar avveckla subventionerna, kan jordbruket beredas kompensation härför genom en höjning av konsumtionsmjölkpriset. Ett eventuellt borttagande av subventionerna för alla nyssnämnda produkter, tillhopa cirka 55 miljoner kronor, skulle kräva en höjning av konsumtionsmjölkpriset med cirka 3,5 öre per liter. Genom uttagande av utjämningsavgift för mjölk kan genom prishöjningen inflytande medel användas till en erforderlig prisutjämning för andra mejeriprodukter än smör. Härefter skulle allmänt mjölkpristillägg kvarstå endast för smör till inhemsk konsumtion. Såsom en andra etapp finns möjlighet att slopa även denna del av mjölkpristilläggen, vilket vid oförändrade inkomster till mjölkproducenterna skulle kräva en ytterligare höjning av konsumtionsmjölkpriset med ungefär 3 öre per liter. Större delen av de därefter återstående subventionerna, extra mjölkpristillägg och leveranstillägg, täckes av den för statsverket beräknade nettointäkten för fettråvaror.

I fråga om *lagring av smör* med statligt stöd erinrar nämnden om att denna från och med innevarande regleringsår i enlighet med den av statsmakterna våren 1953 godkända jordbruksöverenskommelsen överförts till Svenska mejeriernas riksförenings egen regi. Härvid förutsattes, att de beräknade kostnaderna för smörlagringen under innevarande regleringsår, 6 miljoner kronor, skulle tillföras riksföreningen i form av ett med detta belopp ökat anslag till mjölkpristillägg. Detta innebure emellertid icke någon nettoökning i förhållande till de utgifter, som beräknats i riksstaten för 1953/54, enär i denna upptagits ett särskilt anslag för att bestrida lagringskostnader för bland annat smör. Vidare förutsattes, att riksföreningen tills vidare alltjämt utan räntekostnader skulle erhålla rörelsemedel, motsvarande det inlagrade smörets värde.

Nämnden anför vidare, att i den nu slutna jordbruksöverenskommelsen förutsatts, att för regleringsåret 1954/55 något anslag till kostnader för lagring av smör icke skall anvisas. De kostnader, som kan uppkomma, därigenom att riksföreningen för lagring övertager mejeriernas säsongmässiga överskott på smör, har därvid förutsatts i likhet med kostnaderna för förlusterna på smörexporten få bestridas av tillgängliga medel i riksföreningens kassa för regleringsändamål. Enligt nämndens mening bör riksföreningen emellertid även under nästa regleringsår alltjämt erhålla rörelsemedel, motsvarande det inlagrade smörets värde. Föreningen skall emellertid enligt överenskommelsen för erhållna rörelsemedel erlägga ränta enligt gällande diskonto plus 0,5 procent.

Fettvaruregleringen.

Jordbruksnämnden lämnar inledningsvis en redogörelse för den av 1953 års riksdag beslutade *tekniska omläggningen av regleringssystemet på fettvaror*, vilken under hösten 1953 genomförts, och anför därvid bland annat.

Omläggningen har grundats på förordningen den 5 juni 1953, nr 395, och kungörelsen den 12 augusti 1953, nr 578. Enligt förordningen får införsel till riket utan särskilt tillstånd icke ske av fettråvaror, fettämnen, fettsyror med några undantag samt vissa matnyttiga färdigvaror, som består av eller innehåller mera väsentlig tillsats av fett. Tillstånd till införsel skall författningsenligt i första hand meddelas av jordbruksnämnden, som dock äger bemyndiga annan meddela importtillstånd. I enlighet med riksdagens beslut har en ekonomisk förening under sommaren 1953 bildats för att handha importen av fettvaror. I föreningen, som antagit namnet Svensk Fettimport, ekonomisk förening, ingår representanter för olika intressegrupper, såsom margarin- och oljeindustrierna, tvål- och tvättmedelsindustrin och Lantbruksförbundet. Ordförande och vice ordförande i föreningen har utsetts av jordbruksnämnden och valet har godkänts av Kungl. Maj:t. Jordbruksnämnden har till föreningen och dess medlemmar delegerat rätten till import av fettråvaror och fettämnen med vissa undantag samt av margarin och vissa bakhjälpmedel. I anvisningar till föreningen har nämnden vidare föreskrivit, att de inhemska oljefabrikerna skall äga rätt till fri import av fettråvaror. Härvid gäller dock att importrätten, såvitt angår den svenska marknadens behov, icke omfattar sådana oljeväxtfröer, som odlas inom riket, eller olja av dessa fröer. Beträffande flytande oljor gäller också viss begränsning i rätten att importera för försäljning på svenska marknaden.

Från och med den 1 september 1953 upprätthålles avsättningsskyddet för den inhemska smörproduktionen i stort sett endast på så sätt att en enhetlig *regleringsavgift* uttages vid införsel till riket av fettråvaror, fettämnen och vissa fetthaltiga färdigvaror. För oljor och fetter, som framvinnes ur inhemskt oljeväxtfrö, tillämpas, liksom tidigare har varit fallet, vid försäljning till inhemska köpare clearingpriser, som motsvarar världsmarknadspriserna med tillägg av regleringsavgiften. Någon avgift utgår icke för inhemskt slakterifett och prisbildningen för dylikt fett är fri. Då försäljningen emellertid sker i skydd av den högre prisnivån på importfett, har priserna på slakterifett stigit. Efter omläggningen uttages icke accis för färdigvaror såsom margarin och konstister. Dock kvarstår skyldighet för tillverkare av fettemulsion att enligt särskild förordning i ämnet erlägga accis. Anledningen härtill är att den enhetliga regleringsavgiften, vilken utgår per kilogram 100-procentigt fett, icke räcker till för att i fråga om lågprocentiga fettemulsioner lämna ett önskat gräddskydd.

Enligt kungörelsen den 12 augusti 1953, nr 578, skall regleringsavgiften utgå med det belopp, som jordbruksnämnden bestämmer, dock högst 2 kronor för kilogram fett, olja eller fettsyra. Då avgiftens viktigaste uppgift är att åstadkomma den prisspänning mellan smör och margarin, som statsmakterna anser behövlig för att avsättningen av det inhemska smöret skall tryggas, var det naturligt att den avgift, som skulle gälla från och med den 1 september 1953, avpassades så, att prisspänningen mellan smör och hushållsmargarin skulle bli oförändrad jämfört med tiden före nyssnämnda tidpunkt. Priset till konsument för hushållsmargarin var vid denna tidpunkt 4 kronor för kilogram. Med utgångspunkt från detta pris och efter avdrag av då gällande handels- och fabrikantmarginaler på tillhopa 129,5 öre per kilogram beräknades råvarukostnaden för ett kilogram hushållsmargarin, vilken innefattade tidigare utgående clearingpristillägg, till 270,5 öre. Detta belopp har legat till grund för regleringsavgiftens fastställande första gången. För att kunna bestämma avgiftens storlek upprättades i samråd med bland annat representanter för margarin- och oljeindustrin en kalkyl över hur stor råvarukostnaden skulle bli, om världsmarknadspriser i stället för

de äldre clearingpriserna tillämpades. Härvid utgick man ifrån en råvarusammansättning av 45 procent kokosolja, 20 procent valolja, 20 procent flytande rapsolja och 15 procent härdad rapsolja.

Avgiften måste av praktiska skäl fastställas på basis av priserna för råa oljor av ovan angivna slag. Till dessa lades kostnader för raffination, härdning, svinn, frakter med mera. Regleringsavgiften fastställdes enligt denna metod till 1 krona 44 öre för kilogram fett. Enligt systemet, vilket ju innebär att en viss prisspänning mellan smör och margarin skall hållas, har jordbruksnämnden att ändra avgiften, i den mån världsmarknadspriserna på råvarorna ändras. Under den gångna tiden har noteringarna för såväl kokosolja som rapsolja utvisat en jämn, icke obetydlig stegring. Valoljenoteringen har dock varit relativt fast fram till årsskiftet. Till följd av prisfluktuationerna på världsmarknaden har jordbruksnämnden vid flera tillfällen ändrat avgiften. Ändringarna har emellertid icke ägt rum i omedelbar anslutning till de dagsaktuella förändringarna i världsmarknadsnoteringarna utan har verkställts med fyraveckorsintervaller i efterhand, därvid hänsyn har tagits till den genomsnittliga förändringen i noteringarna under tiden efter föregående ändringstillfälle. Ändringstekniken medför en eftersläpning på så sätt att förbrukarna av avgiftsbelagt fett i en fallande marknad icke omedelbart drabbas av en mot prisfallet svarande förhöjning av avgiften och i en stigande marknad icke omedelbart åtnjuter en mot prisstegringen svarande sänkning av avgiften.

Nämnden anför vidare, att den i februari 1954 gällande regleringsavgiften å 1 krona 27 öre omräknad till en avgift per kilogram margarin utgör 1 krona 6 öre. Till jämförelse framhåller nämnden, att margarinaccisen strax före senaste världskriget utgjorde 60 öre per kilogram margarin. Då förkrigspriset på margarin i detaljhandeln inklusive accis var 1 krona 70 öre och för dagen är 3 kronor 85 öre, har alltså »margarinskatten» nedgått från ungefär 35 procent 1939 till 27 procent av konsumentpriset på margarin.

I detta sammanhang upplyser nämnden, att den under hösten 1953 har haft förhandlingar med jordbrukets förhandlingsdelegation och representanter för margarinindustrin angående handels- och fabrikantmarginalernas storlek. Under förhandlingarnas gång påkallades undersökning genom priskontrollnämnden rörande marginalernas skälighet. Efter överläggningar i frågan bestämdes, att fabrikantmarginalerna skulle sänkas med 5 öre per kilogram margarin och regleringsavgiften höjas med motsvarande belopp eller 6 öre per kilogram. Från förhandlingsdelegationens sida förklarades, att man därefter avstode från aktuella krav på vidare undersökningar och diskussioner om handelsmarginalerna på margarin samt margarinindustrins fabrikationsmarginaler. Jordbruksnämnden beslöt i enlighet härmed och uttalade vidare, att sedan fabrikationsmarginalens skälighet sålunda prövats, margarinpriserna såväl i fabrikant- som i handelsleden skulle i enlighet med riksdagens beslut vara fria, vilket bland annat innebär, att bestämmandet av marginalernas storlek i fortsättningen överlåtes åt den fria konkurrensen. Följden härav är att ändring av regleringsavgiftens höjd blir betingad endast av ändringar i råvarupriserna och råvarusammansättningen vid tillverkning av hushållsmargarin.

I fråga om det vid användning av fettvaror för annat än matnyttigt ändamål och för exportproduktion utgående *regleringsbidraget* anför nämnden följande.

Då regleringsavgift för importerade fettvaror respektive clearingpriser för oljor och fetter ur inhemskt oljeväxtfrö alltid måste erläggas av inhemsk köpare och då därav uppkommen merkostnad för fettvaror i princip ansetts böra avlyftas vid användning av dylika varor för annat än matnyttigt ändamål (tekniskt bruk) och för exportproduktion, utgår regleringsbidrag i nu angivna fall. Med hänsyn till att avgiftssystemet såsom inledningsvis anförts medför en fördyring av inhemskt slakterifett, åtnjutes sådant regleringsbidrag även för svenskt slakterifett, som normalt utgör en relativt stor andel av den tekniska industrins fettförbrukning. Då prissättningen för svenskt slakterifett i genomsnitt icke hade nått upp till världsmarknadspris plus avgift, bestämde jordbruksnämnden emellertid regleringsbidraget vid fettförbrukning för tekniskt ändamål till 90 procent av avgiftens belopp. Nämndens beslut var ej enhälligt, i det att två ledamöter reserverade sig för ett regleringsbidrag på 95 procent. Vissa industrier använder emellertid uteslutande avgiftsbelagt fett för tillverkning av varor, där fettet undergår kemisk omvandling. Dessa industrier skulle med tillämpning av 90-procentigt bidrag hämmas i konkurrensen med importvaror. Enligt beslut av nämnden åtnjuter de därför fullt regleringsbidrag. Nämnden har vidare medgivit avgiftsfrihet för vissa oljor, som i relativt begränsad omfattning importeras bland annat för garvningsändamål och smörjoljetillverkning.

Över jordbruksnämndens beslut att fastställa regleringsbidraget för fetter, som användes för annat än matnyttigt ändamål, till 90 procent av regleringsavgiftens belopp anfördes besvär hos Kungl. Maj:t. I anledning av besvären har Kungl. Maj:t genom beslut den 5 februari 1954 prövat skäligt att med ändring av överklagade beslutet från och med oktober 1953 tillsvidare fastställa regleringsbidraget i nu förevarande fall till 95 procent av regleringsavgiften. Härefter torde den tekniska industrien kunna tillgodose sitt råvarubehov av fett till priser, som i stort sett överensstämmer med världsmarknadens. Kungl. Maj:t uttalade samtidigt, att jordbruksnämnden vore oförhindrad att, då nämnden på särskilda skäl funne erforderligt, bestämma annan procentsats för regleringsbidraget.

Regleringsbidrag sökes månadsvis hos jordbruksnämnden och utbetalas för den kvantitet fett, som under månaden använts i tillverkningen. En särskild med regleringsbidraget jämställd återbäring av regleringsavgift utgår från och med den 1 november 1953 enligt Kungl. Maj:ts beslut för importolja som användes för inläggning av fiskkonserver. Denna anordning har träffats i samband med att importerade fiskkonserver i olja, som ursprungligen avgiftsbelades, från och med nyssnämnda tidpunkt fritogs från avgiftsplikt.

Från industrihåll har yrkats, att den tekniska industrien, som i princip skall återföra regleringsavgiften (minus 5 procent), skulle medges betalningsanstånd för denna till dess att deras ansökningar om regleringsbidrag prövats och avgjorts. Jordbruksnämnden har i anledning härav medgivit såväl den regleringsbidragsberättigade industrien som även fiskkonservindustrien visst anstånd med erläggandet av avgift på importerade fetter. Anståndstiden har av jordbruksnämnden på förslag av Svensk Fettimport bestämts att tills vidare utgöra 45 dagar efter förtullningsdagen. Härigenom torde industriens önskemål i detta avseende i huvudsak ha tillmötesgåtts.

I avsnittet om författningsfrågor längre fram föreslår nämnden att rätten till uppläggning å transitupplag utsträckes till att gälla även tullfria regle-

ringsavgiftsbelagda varor av vissa slag. Om detta förslag godkännes, utökas ytterligare möjligheterna att uppskjuta erläggandet av regleringsavgift.

Nämnden redogör härefter för den *prisutjämning* av handelns och industriens lager av fetter, oljor och fettsyror, som ägde rum i samband med övergången till det nya regleringssystemet den 1 september 1953, samt för den *nedskrivning av clearingkassans lager av fettvaror*, som samtidigt ägde rum. I dessa avseenden anför nämnden följande.

Varje lagerhållare som vid utgången av augusti 1953 innehade mera än 1 000 kilogram dylika varor, hade att till jordbruksnämnden avgiva deklaration angående sitt lager, varefter nämnden bestämde, huruvida prisutjämningsavgift skulle erläggas eller prisutjämningsbidrag skulle utgå. Avgift och bidrag fastställdes därvid till belopp motsvarande skillnaden mellan marknadspriset för respektive varuslag närmast före och efter den nya regleringens genomförande. Prisutjämningen har enligt Kungl. Maj:ts beslut verkställts över clearingkassan för fettvaror och har tillfört denna en nettointäkt å omkring 6 miljoner kronor.

Vid övergången den 1 september 1953 till det nya fettregleringssystemet har i landet befintliga lager av fettvaror, som inköpts med clearingkassan som garant, enligt riksdagens beslut nedskrivits till världsmarknadspriser. Med hänsyn till att särskilt beredskapslager av dylika varor skall hållas, har försäljning av lagren endast i mycket ringa omfattning ägt rum. Lagren var nämligen icke större än att de låg inom ramen för beredskapslagrets lämpliga storlek och sammansättning.

Jordbruksnämnden erinrar härefter om att enligt 1953 års riksdagsbeslut intäkterna av regleringsavgiften för importerade fettråvaror m. m. skall tillföras statskassan och att utgifterna för regleringsbidragen m. m. skall belasta denna. Det ekonomiska utfallet av clearingkassan för fettvaror under tiden efter den 1 september 1953 blir till följd härav väsentligen beroende av intäkter av och kostnader för den inhemska oljeväxtskörden. Före det nya fettregleringssystemets genomförande hade inkomster och utgifter för fettregleringen helt redovisats över denna kassa.

För den ännu relativt korta tid, som det nya fettregleringssystemet tillämpats, lämnar nämnden i sin skrivelse vissa uppgifter om det ekonomiska utfallet för statskassan. I följande sammanställning anger nämnden för månaderna september—december 1953 i kolumn 1 bruttointäkt, innefattande såväl regleringsavgift, erlagd vid direkt import, som avgift för leveranser från inhemska oljefabriker. I kolumn 2 har upptagits beräknade regleringsbidrag för den tekniska industriens fettförbrukning under september—december och utbetalade bidrag för export under samma tid. I kolumn 3 har den beräknade nettobehållningen för nämnda tid angivits.

Nämnden erinrar om att nettointäkten för budgetåret 1953/54 i årets statsverksproposition angivits till 43 miljoner kronor och för budgetåret 1954/55 till 53 miljoner kronor. Beräkningen av dessa intäktsbelopp gjordes i november 1953 och var självfallet mycket ungefärlig. Såvitt nämnden nu kan bedöma, kommer nettointäkten för innevarande budgetår att stanna vid 40 miljoner kronor.

	Kolumn 1 Brutto-intäkt kronor	Kolumn 2 Ber. regl.-bidrag m. m. kronor	Kolumn 3 Ber. nettobe-hållning kronor
Regleringsavgifter för import enligt tillstånd utfärdade av Svensk Fettimport	2 035 000		
Regleringsavgifter enligt licenser, utfärdade av jordbruksnämnden	63 000	[1]43 000	
Regleringsavgifter för leveranser inom landet från oljefabriker	27 799 000		
Regleringsbidrag till den tekniska industrin m. fl.		10 017 000	
Återbäring av regl.avgift för importolja till fiskkonserver av inhemsk tillverkning ...		49 000	
Regleringsbidrag vid export		942 000	
Svinnersättning till raffinaderierna		178 000	
	29 897 000	**11 229 000**	**18 668 000**

[1] Korrigering av inbetalningar.

Jordbruksnämnden lämnar i fortsättningen en redogörelse för *prisutvecklingen på världsmarknaden* för fettråvaror samt anför därvid.

Världsmarknadspriserna på fettvaruområdet låg vid ingången av 1953 på lägre nivå än 1952 års ingångspriser. Fram till mars—april 1953 visade de en stigande tendens och sjönk under sommarmånaderna för att sedan ånyo stiga under hösten, så att de före årsskiftet i vissa fall var högre än vid ingången av 1953. Till belysande av prisutvecklingen lämnas följande uppgifter om prisnoteringarna cif kontinenthamn. Priset på rå kokosolja var i början av 1953 170 öre per kilogram. I slutet av mars steg det till 192 öre för att sedan med vissa växlingar successivt sjunka till 154 öre i juli månad. Därefter har tendensen varit genomgående stigande. Priset var vid senaste årsskifte 182 öre och i slutet av januari 1954 191 öre per kilogram. Priset på sojaolja har i det närmaste följt samma utveckling. Det kan förtjäna omnämnas, att Förenta Staterna av sina överskottslager av bomullsfröolja under senhösten försålt rätt betydande kvantiteter på den europeiska marknaden. Priset på denna olja, som varit cirka 150 öre per kilogram för delvis raffinerad vara, har naturligtvis i viss mån påverkat prissättningen på andra vegetabiliska oljor.

Beträffande den inhemska *försäljningen av och priset på margarin* anför nämnden i huvudsak följande.

Försäljningen av margarin har 1953 uppgått till omkring 91 000 ton, varav omkring 2 600 ton utgjorts av margarin, som importerades under livsmedelskonflikten på sommaren. Totalförsäljningen var i stort sett oförändrad jämfört med år 1952, då den uppgick till 92 000 ton. Under den tid som det nya fettregleringssystemet har tillämpats har margarinförsäljningen uppvisat en oenhetlig tendens. Genomsnittligt har för nu ifrågavarande tid en omsättningsminskning inträtt å tillhopa 1,6 procent. — Förbrukningen av fett och oljor för margarintillverkning uppgick år 1953 till 24 400 ton kokosolja, 15 300 ton valolja och 21 500 ton inhemsk raps- och senapsolja samt 7 900 ton svenskt slakterifett.

Priset på hushållsmargarin har under större delen av 1953 utgjort 4 kronor per kilogram. Genom priskonkurrens sjönk priset omkring den 15 november 1953 till 3 kronor 85 öre per kilogram. I vissa begränsade försäljningsområden gick priset ned till 3 kronor 75 öre per kilogram.

Nämnden tar härefter upp den under hösten 1953 uppmärksammade margarintrafiken i gränstrakterna mot Norge och anför därvid följande.

Under loppet av år 1953 har svenskar i gränstrakterna i tämligen starkt ökad omfattning rest till Norge för att inköpa bland annat margarin. Orsaken till trafiken har uppenbarligen varit, att margarinpriset i Norge utgör endast ungefär hälften av det svenska priset. I Norge utgår subvention på margarin med omkring 30 öre per kilogram, medan varan i Sverige belastas med en avgift av cirka 1 krona 10 öre per kilogram. Sedan Livsmedelsförsäljarnas Riksförbund hos Kungl. Maj:t hemställt om åtgärder i anledning av denna trafik och jordbruksnämnden anmodats avgiva utlåtande över framställningen, har nämnden genom vederbörande tull- och polismyndigheters försorg låtit verkställa undersökning av huruvida trafiken försiggått i icke laga former. Såvitt undersökningarna givit vid handen, har svenska resande i allmänhet icke till Sverige medfört mera än 5 kilogram margarin per person och resetillfälle, vilket ligger inom medgiven ram. Gällande begränsningar i resandes rätt att till riket införa margarin har emellertid visat sig i viss mån otillräckliga. Det har förekommit, att särskilda långresor vid upprepade tillfällen anordnats i syfte att resanden skulle bli i tillfälle att köpa margarin i Norge. Annonser om arrangerade omnibusresor i detta syfte har förekommit i vissa tidningar. För att det skall bli möjligt för tullverket att, i likhet med vad som nu gäller i fråga om tullplikten, påtala fall, där resor företagits huvudsakligen i syfte att undandraga sig skyldigheten att erlägga regleringsavgift respektive undandraga sig gällande licenstvång, föreslår nämnden viss ändring av fettregleringsförordningen. (Ändringsförslaget redovisas i avsnittet om författningsfrågor.) Någon ytterligare åtgärd i anledning av ifrågavarande framställning synes enligt nämndens mening, såvitt den avser margarin, icke erforderlig. (I vad framställningen gäller annan vara, framgår det av ett uttalande av nämnden längre fram i avsnittet om författningsfrågor att nämnden anser tillräcklig anledning icke föreligga till motsvarande åtgärd.)

Beträffande det ekonomiska resultatet av regleringsverksamheten på fettvaruområdet i vad avser *clearingkassan för fettvaror* har nämnden i likhet med föregående år utarbetat en särskild redogörelse, vilken såsom bilaga torde få fogas till detta protokoll *(bilaga 6)*. Redogörelsen utvisar att kassans tillgångar den 30 juni 1954 kan beräknas till i runt tal 45 miljoner kronor. Nämnden lämnar i anslutning härtill följande närmare uppgifter i fråga om förhållanden, som är av större betydelse för resultatet av kassans verksamhet.

Den svenska exporten av rapsfrö och rapsolja har under 1953 varit av rätt stor omfattning. Intresset utomlands för dessa varor har varit tämligen starkt, delvis beroende på att skördarna i andra europeiska odlingsländer såsom Frankrike, Tyskland och Jugoslavien varit mycket små. Vad särskilt Frankrike beträffar har enligt erhållna uppgifter en svårartad pest medfört att rapsskörden understigit hälften av vad som hade kunnat väntas.

Den inhemska oljeväxtodlingens omfattning kulminerade år 1951. Skörden år 1952, som uppgick till cirka 184 000 ton nedtorkat frö (exklusive

oljelin), understeg närmast föregående års skörd med cirka 24 000 ton. Skörden år 1953 (exklusive oljelin) blev på grund av övervintringsskador endast cirka 90 000 ton, varav cirka 70 000 ton raps- och rybsfrö. Exporten har under regleringsåret 1952/53 omfattat cirka 39 600 ton rapsfrö och cirka 12 300 ton rapsolja, vilken sistnämnda kvantitet omräknad i frö utgör cirka 31 000 ton. Sammanlagt har således exporten omfattat en kvantitet motsvarande cirka 70 600 ton frö. Dessa kvantiteter fördelar sig på olika länder som följer.

	Export under tiden 1 september 1952—31 augusti 1953	
	Frö Ton	Olja Ton
Västtyskland	27 434	7 323
Storbritannien	6 289	570
Jugoslavien	5 000	2 545
Österrike	861	201
Danmark	35	—
Amerikas Förenta Stater	—	629
Finland	—	500
Marocko	—	500
Norge	—	34
	39 619	**12 302**

Vid ovan angiven export har uppnåtts för frö ett genomsnittspris av cirka 85 öre per kilogram, fob, inklusive kvalitetstillägg, och för olja ett genomsnittspris av cirka 178 öre per kilogram, fob. Motsvarande siffror för exporten under föregående regleringsår var 118 öre respektive 223 öre. Fob-värdet för den del av exporten under regleringsåret 1952/53, som således i form av frö, uppgår till cirka 35,5 miljoner kronor och fob-värdet av oljeexporten samma regleringsår till cirka 22 miljoner kronor. Frö- och oljeexporten har under regleringsåret sammanlagt lett till en förlust av 13 miljoner kronor i förhållande till produktionskostnaden. Denna kostnad uppgick beträffande nedtorkat frö till 109 öre per kilogram för frö av 1952 års skörd och cirka 104 öre per kilogram för frö av 1953 års skörd. — För närvarande ligger försäljningspriset på frö vid export i 90 öre per kilogram fob, inklusive kvalitetstillägg, vilket pris med cirka 13 procent understiger produktionskostnaden för frö av 1953 års skörd.

Nämnden behandlar härefter i sin skrivelse frågan om clearingkassans för fettvaror fortbestånd och framhåller, att det av olika skäl icke är möjligt att redan nu genomföra en avveckling av kassans verksamhet. Nämnden anför härom.

Vid ett slopande av clearingkassan skall det clearingprissystem, som nu tillämpas vid försäljning inom landet av olja, utvunnen ur inhemskt oljeväxtfrö, ersättas med ett system med avgift å sådan olja efter liknande grunder som gäller för importerade fettråvaror. Sistnämnda system kan dock icke genomföras förrän en individuell prissättning olika fröpartier emellan efter halten av olja i respektive fröparti tekniskt kan tillämpas. Enligt vad jordbruksnämnden erfarit, har man nu funnit en metod, som möjliggör att olika fröpartier, som levereras från odlare, kan betalas efter oljehalt. För att i praktiken kunna fullgöra det relativt omfattande arbete, som måste bli förenat med nu avsedda oljehaltsbestämningar, erfordras emellertid utbyggnad av de kemiska stationernas kapacitet, vilken utbygg-

nad icke hinner genomföras redan till nästa budgetårsskifte. Det blir därför nödvändigt att uppskjuta övergången till det nya systemet till den 1 juli 1955.

Nämnden hemställer i anledning av det anförda om bemyndigande att från och med den 1 juli 1955 uttaga avgift även på olja, utvunnen ur inhemskt oljeväxtfrö. Vidare föreslår nämnden, att clearingbemyndigandet beträffande inhemska vegetabiliska oljor får bestå även under budgetåret 1954/55. Det nu tillämpade systemet med clearingprissättning av oljor ur svenskt oljeväxtfrö förutsättes härvid komma att gälla oförändrat, innebärande bland annat att clearingpriserna skall motsvara världsmarknadspriserna på oljorna plus den enligt reglerna för fettvaruregleringen utgående regleringsavgiften. Skillnaden mellan självkostnadspriset för de inhemska oljorna och världsmarknadspriset bör enligt nämnden ersättas av de medel, som tillföres clearingkassan.

I anslutning till sitt förslag att clearingkassan för fettvaror skall äga bestånd under budgetåret 1954/55 och då man för närvarande icke helt kan överblicka de anspråk, som under det nya budgetåret kan komma att ställas på kassan, föreslår nämnden att förslag till disposition av kassans behållning vid avvecklingen vid utgången av sagda budgetår får lämnas i nämndens regleringsskrivelse nästkommande år.

Nämnden tar i sin skrivelse även upp frågan om föreskrifter om *minimianvändning av inhemsk olja i margarin m. m.* och framhåller, att det är nödvändigt — för att det nya prisgarantisystemet för inhemskt oljeväxtfrö skall kunna upprätthållas — att vissa kvantiteter dylikt frö vinner avsättning inom landet. Detta måste uppenbarligen ske i den formen, att olja ur inhemskt frö i erforderlig omfattning kommer till användning vid tillverkningen av margarin och, om så påkallas, även av andra födoämnen med mera väsentlig tillsats av fett. Det har synts jordbruksnämnden lämpligt, att den förutsättning, på vilken oljeväxtgarantin sålunda är uppbyggd, även tar sig uttryck i en fullmakt för Kungl. Maj:t eller nämnden att, om så erfordras, meddela föreskrifter om minimianvändning av olja, som här avses. I avsnittet om författningsfrågor har nämnden lämnat förslag till härav betingad komplettering av 1953 års fettregleringsförordning.

Nämnden anser, att någon berättigad invändning med hänsyn till våra internationella åtaganden icke synes kunna resas mot en dylik lagstiftning och hänvisar i detta sammanhang till vad den härutinnan anfört i ett yttrande till Kommittén för översyn av GATT-avtalet. Nämnden anför i detta bland annat följande.

Såväl vid de i GATT-stadgan art. III mom. 6 angivna tidpunkterna som vid tillkomsten av Annecy-protokollet den 10 oktober 1949 angående provisorisk tillämpning av bland annat det här avsedda GATT-stadgandet fanns allmänna bestämmelser om inblandning av olika råvaror i margarin m. m. Enligt Annecy-protokollet kan all den 10 oktober 1949 förefintlig inhemsk lagstiftning tillsvidare tillämpas utan hinder av stadgandet i fråga. Även bortsett härifrån, anser nämnden, kan en inblandningsföreskrift beträffande

inhemsk olja med fog kunna angripas i GATT-sammanhanget endast om det kan ledas i bevis, att föreskriften innebär sådan ändring av inblandningssystemet att en förändring skett av regleringens verkan i stort till nackdel för importen.

Margarinfabrikerna har redan under innevarande regleringsår framhåller nämnden vid tillverkningen av hushållsmargarin använt inhemsk vegetabilisk olja i en omfattning, som nämnden för vinnande av ovan berört syfte har ansett tillräcklig (35 procent av de använda råvarorna). Detta har skett i enlighet med vissa åtaganden, som fabrikerna har lämnat efter överläggningar med nämnden. Nämnden upplyser att den anser, att även efter tillkomsten av ett stadgande, som nu avses, förhandlingar om användningen av svensk vara skall äga rum med margarinfabrikerna och andra eventuellt berörda industrier, och förutsätter, att överenskommelser därvid kommer att träffas om den minimianvändning, som ur olika synpunkter kan befinnas lämplig.

I fråga om frö av *vitsenap,* vilket visat sig svårt att finna avsättning för, anför nämnden följande.

Enligt 1953 års riksdagsbeslut får inkomster i clearingkassan för fettvaror begagnas för att täcka förluster på den statliga garantien för 1953 års oljeväxtskörd. 1953 års skörd av vitsenap uppgick till omkring 20 000 ton, varjämte av tidigare skörd kvarligger cirka 10 000 ton. Då det har visat sig svårt att erhålla avsättning för detta frö och därav framvunnen olja på världsmarknaden, har jordbruksnämnden beslutat att låta bearbeta fröet för inhemsk förbrukning. Härigenom friställes en motsvarande kvantitet raps för export. Detta förfaringssätt möter icke hinder ur tekniska synpunkter, då senapsolja i allmänhet anses fullt ut lika lämplig vid margarinframställning som rapsolja. Emellertid ställer sig senapsolja något dyrare än rapsolja. På grund härav har clearingpriset för den förra tidigare varit något högre än för den senare. Jordbruksnämnden har för att vinna avsättning av senapsoljan från och med den 11 januari 1954 tillämpat samma clearingpris vid försäljning på svenska marknaden för senapsolja som för rapsolja.

Vad beträffar *linfrö* meddelar nämnden, att 1953 års skörd ger högst 10 000 ton, motsvarande 3 500 ton olja. Årsförbrukningen beräknas till 16 000 à 17 000 ton olja, varför en betydande import erfordras för att täcka landets behov.

Nämnden erinrar härefter om att enligt förordningen den 5 juni 1953, nr 395, angående reglering av införseln av fettråvaror och fettvaror, m. m. linfrö och rå linolja ligger helt utanför den nya fettregleringen. Den statliga prisclearingen av linolja, importregleringen av linfrö och linolja samt statens befattning med omhändertagande och bearbetning av inhemskt linfrö har numera avvecklats. Vid bedömningen av frågan om tidpunkten och sättet för avvecklingen har enligt nämnden flera omständigheter måst tagas i betraktande. Nämnden anför i fråga om prisläget för linfrö och linolja följande.

Prisclearingen beträffande linfrö och linolja har skett över clearingkassan för fettvaror och kassan har belastats med förlust på denna clearing till tämligen betydande belopp. Förlusten har bland annat sin grund i att världs-

marknadspriserna för linolja sedan 1952 sjunkit tämligen starkt. Beroende på produktionsland visar linoljan enligt tillgängliga noteringar synnerligen skilda prislägen på världsmarknaden. Sålunda noteras exempelvis indisk linolja i relativt högre pris än linolja från Argentina och Uruguay. Av handelspolitiska och valutatekniska skäl har man varit hänvisad till att köpa olja i dessa länder. Den argentinska oljan har utan större växlingar visat sjunkande tendens från en högsta notering i mars 1953 av 130 öre per kilogram cif kontinenthamn till 107 öre vid utgången av året. Noteringen har därvid avsett fria dollar. Under senhösten 1953 har enligt marknadsrapporter Förenta Staterna från beredskapslager i Europa försålt cirka 20 000 ton linolja till ett pris motsvarande 97 svenska öre per kilogram ex lager. Denna försäljning, som enligt uppgift skett mot dollarbetalning, har uppenbarligen medverkat till utvecklingen. Därest linoljepriset skulle kalkyleras fram med utgångspunkt från världsmarknadspriset på linfrö, skulle det bli betydligt högre eller omkring 160 öre. Priset på linfrö av argentinskt ursprung noteras nämligen för närvarande i omkring 78 öre per kilogram cif kontinenthamn. Priserna å linfrö och linolja korresponderar sålunda icke med varandra för närvarande utan ett överpris på linfrö av bortåt 20 öre per kilogram föreligger. Det är sålunda nu icke möjligt att utan betydande förlust framställa linolja ur importerat frö.

Nämnden påpekar vidare, att ansvaret för linoljeförsörjningen i landet vid en avveckling av prisclearingen i huvudsak kommer att övertagas av Linoljeslageriernas försäljningsaktiebolag, som tidigare haft att verkställa avräkning med clearingkassan. Bolaget har emellertid i rådande marknadsläge icke ansett sig kunna övertaga statens lager av linfrö och linolja omedelbart vid en avveckling av clearingen.

I detta läge beslöt nämnden, att försäljningsbolaget skulle äga avräkna linoljeförsäljningen över clearingkassan till och med utgången av januari 1954. Försäljning av linolja skulle därvid ske på basis av gällande världsmarknadspris. Från och med den 1 februari 1954 äger bolaget enligt nämndens bestämmelser inköpa kvarvarande lager genom avrop månadsvis till gällande världsmarknadspris jämte tull och andra kostnader.

Nämnden upplyser, att clearingkassans förlust vid prisclearingens upphävande den 1 december 1953 till följd av nedskrivning av lagren till världsmarknadspris beräknats till omkring 5 miljoner kronor. Clearingpriset var vid denna tidpunkt 240 öre per kilogram rå linolja, medan världsmarknadspriset inklusive tull och övriga kostnader, utgjorde 137 öre per kilogram. Nämnden räknar med att clearingkassans lager av linfrö och linolja skall vara helt avvecklat under loppet av år 1954.

Nämnden erinrar slutligen om att riksdagen förra året anvisade ett belopp av 50 miljoner kronor på kapitalbudgeten för inlösning av 1953 års skörd av oljeväxter. Nämnden föreslår att detta anslag får kvarstå och tagas i anspråk för finansiering av inlösningen av 1954 års garanterade oljeväxtskörd. Härvid förutsätter nämnden att för belopp, som tages i anspråk av anslaget, ränta i fortsättningen skall erläggas enligt gällande diskonto plus 0,5 procent. Därest detta anslag icke räcker till för finansieringen, vilket enligt nämndens mening knappast är sannolikt, torde liksom hittills förskott få

lämnas ur clearingkassan för fettvaror. Nämnden förutsätter, att dessa förskott skall förräntas efter samma normer som gäller för statsanslaget. I överensstämmelse härmed bör vidare enligt nämndens förslag de räntegottgörelser, som tidigare utgått från clearingkassan till de inhemska oljefabrikerna för dessas finansiering vid inlösning av oljeväxtfrö, bortfalla.

Äggregleringen.

Jordbruksnämnden erinrar om att enligt de av riksdagen fastställda direktiven prisbildningen på ägg skall vara fri under regleringsåret 1953/54. Dock gäller den inskränkningen, att då producentnoteringen tangerar den övre prisgränsen, 4 kronor 25 öre per kilogram, import av ägg bör företas och export endast i undantagsfall får äga rum. För att stödja det medelproducentpris, 3 kronor 10 öre per kilogram, som förutsatts i den våren 1953 ingångna jordbruksöverenskommelsen, har nämnden föreskrivit, att Sveriges export- och importförening för ägg vid ett producentpris ej överstigande 3 kronor 75 öre per kilogram får utbetala exportbidrag av regleringsmedel, som insamlats av föreningen.

Nämnden redogör härefter för produktions- och prisutvecklingen samt anför härvid.

Tillgången på ägg har under år 1953 varit god och den tendens till säsongutjämning i invägningen, som konstaterats under de senaste åren, har ytterligare något accentuerats. Till följd härav har överskottet under högproduktionsmånaderna varit lägre än tidigare år, medan någon egentlig brist på färska ägg under höstens lågproduktionstid icke förelegat. Lagringen av ägg för hemmamarknadens behov har under 1953 varit av mycket liten omfattning. Totalt har överskott på ägg fortfarande förelegat och exporten har under 1953 uppgått till cirka 6 800 ton, vilket är cirka 20 procent lägre än föregående år.

Äggexporten har under innevarande regleringsår enligt i huvudsak samma regler som tidigare med ensamrätt ombesörjts av medlemmar i Sveriges export- och importförening för ägg. De priser, som har kunnat utvinnas vid export, har under år 1953 i allmänhet legat lägre än föregående år. För att stödja äggpriset inom ramen för de av statsmakterna uppdragna riktlinjerna har föreningen utbetalat relativt höga bidrag vid export av ägg, medan möjligheterna att uttaga avgifter vid tillfällen, då exportpriserna legat högre i förhållande till inhemska priset, varit mycket begränsade. Som en följd härav har, med undantag av till föreningen överförda clearingmedel, som influtit före föreningens tillkomst och som icke får användas utan jordbruksnämndens särskilda tillstånd, tillgången på likvida medel varit knapp inom föreningen.

Såvitt nämnden nu kan bedöma, föreligger icke möjligheter att uppnå det vid jordbruksförhandlingarna våren 1953 beräknade medelproducentpriset under innevarande regleringsår. Nämnden anför härom.

Under den tid på hösten, då äggpriset säsongmässigt brukar uppnå sitt högsta prisläge, kunde nämligen icke uttas högre producentpris än 3 kronor 50 öre per kilogram. Sedermera har producentnoteringen successivt sjunkit till 2 kronor 50 öre per kilogram, vilket pris gällt från och med mitten av december 1953 till och med slutet av februari 1954, då noteringen höjdes

till 2 kronor 90 öre per kilogram. De aktuella exportpriserna skulle under vissa tider ha motiverat en ännu lägre notering än 2 kronor 50 öre per kilogram. Jordbruksnämnden har emellertid mot bakgrunden av att medelproducentpriset under 1953/54 troligen med ganska stor marginal kommer att underskrida det pris, som förutsattes vid förra vårens jordbruksöverenskommelse, funnit det angeläget att producentpriset icke sjunker till en alltför låg nivå. Nämnden har därför med stöd av riksdagens beslut à conto till föreningen överfört vissa medel, som influtit i form av införselavgifter vid import av fodermedel, använda vid äggproduktionen, för att möjliggöra för föreningen att med tillhjälp av dessa medel under december, januari och februari utbetala bidrag vid export av ägg.

För sin del uttalar nämnden, att direktiven för äggregleringen under nästkommande regleringsår bör bli i stort sett oförändrade. Då medelproducentpriset numera angivits till ett så lågt belopp som 2 kronor 95 öre per kilogram, bör enligt nämndens mening den övre prisgränsen sänkas till 4 kronor per kilogram. I direktiv till Sveriges export- och importförening för ägg anser nämnden böra föreskrivas att, om äggpriset tenderar att uppnå denna gräns, import av ägg bör äga rum, om så kan ske utan förluster för föreningen, samt att export av ägg icke får ske utan jordbruksnämndens särskilda tillstånd. I övrigt bör föreningen efter direktiv av nämnden äga utbetala bidrag vid export av ägg för att stödja det överenskomna marknadspriset. Nämnden räknar i detta sammanhang med att relativt höga belopp skall kunna tillföras föreningen i form införselavgifter för fodermedel, som användes i äggproduktionen.

Prisstödet till ull.

Jordbruksnämnden erinrar, att statsmakterna för att söka uppehålla en ur beredskapssynpunkt lämplig storlek hos fårstammen från och med regleringsåret 1948/49 anvisat medel till stödjande av ullproduktionen. Statsbidraget utgår för närvarande med 1 krona 50 öre per kilogram ull. Enligt jordbruksnämndens mening bör detta bidrag utgå oförändrat även under regleringsåret 1954/55.

Konstgödselregleringen.

Jordbruksnämnden anför, att priserna på de inom landet tillverkade fosfatgödselmedlen under gödselåret 1953/54 — i likhet med föregående år — fastställts efter överenskommelse mellan priskontrollnämnden och tillverkarna. För de importerade gödselmedlen har prisbildningen varit fri. För samtliga gödselmedel utom beträffande kalksalpeter har för 1953/54 rätt betydande prissänkningar ägt rum.

Beträffande priserna för nästa gödselår har nämnden vid nuvarande tidpunkt icke någon möjlighet att bedöma, huruvida några avsevärda justeringar kan komma att bli aktuella. Tillgången på gödselmedel beräknas alltjämt bli god, varför behovet torde väl kunna tillgodoses även för kommande år.

Nämnden erinrar härefter om att i september 1940 en clearingkassa inrättades hos statens livsmedelskommission för reglering av marknadspriserna på bland annat konstgödsel. Någon prisclearing har sedan utgången av regleringsåret 1951/52 icke förekommit och förutsättes ej heller återkomma i fortsättningen. Enligt nämnden har emellertid kassans rörelse hittills icke kunnat avslutas på grund av vissa ännu oreglerade mellanhavanden avseende tidigare import av kali. Nämnden beräknar emellertid, såsom framgår av en följande redogörelse för nämndens olika clearingkassor, att kassan skall vara avvecklad före utgången av innevarande regleringsår.

Prissättningen på brödsäd och oljeväxter av 1955 års skörd.

Jordbruksnämnden erinrar först om att enligt de riktlinjer för prissättningen av brödsäd och oljeväxter, som i princip godkändes av 1953 års riksdag, staten endast skall fastställa priser på den kvantitet, som motsvarar det inhemska konsumtionsbehovet, medan ansvaret för en eventuell överskottsproduktion åvilar jordbrukarna själva. Med hänsyn härtill bör enligt nämnden Kungl. Maj:t liksom föregående år erhålla riksdagens bemyndigande att före höstsådden fastställa priser på brödsäd och oljeväxter av 1955 års skörd i vad avser för inhemsk konsumtion erforderliga kvantiteter. Beträffande dessa priser förutsätter nämnden, att den efter förhandlingar med jordbrukets förhandlingsdelegation ävensom Sveriges oljeväxtodlares centralförening får framlägga förslag till Kungl. Maj:t.

Nämnden lämnar härefter följande redogörelse för vad som i denna fråga förekommit vid överläggningarna med jordbrukets förhandlingsdelegation och framhåller, att man därvid överenskommit att de på hösten 1954 fastställda priserna på höstsådda grödor av 1955 års skörd bör gälla med vissa förbehåll.

I den mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation träffade överenskommelsen har angivits, att man måste räkna med sänkta odlarpriser på brödsäd för 1955 års skörd vid i övrigt oförändrade marknadsförhållanden. Hur stor denna sänkning lämpligen bör bli, kan icke nu angivas. Något bättre förutsättningar att bedöma prisläget finns naturligtvis, om man, såsom under senare år, väntar därmed tills utfallet av årets inhemska och internationella skörd kan något så när överblickas. Emellertid tyder erfarenheterna från de båda senaste åren på att svårigheter kan uppstå att åstadkomma en önskvärd balans mellan brödsäds- och animaliepriserna, om brödsädspriserna fastställes, innan överenskommelse träffas om prissättningen på övriga jordbruksprodukter. Detsamma gäller i viss mån oljeväxtpriserna. Å andra sidan är det av vikt, att jordbrukarna redan före sådden får kännedom om de sannolika blivande försäljningspriserna. Nämnden och förhandlingsdelegationen har därför enats om att den lämpligaste lösningen är att före sådden fastställa riktpriser, som skall gälla med vissa förbehåll för de ytterligare ändringar, som kan föranledas av att priserna på andra jordbruksprodukter kan komma att ändras vid de sedvanliga vårförhandlingarna.

Restitution av avgifter vid import av fodermedel m. m.

Jordbruksnämnden erinrar först om att sedan augusti 1953 införselavgifter vid import av fodermedel upptages i enlighet med riksdagens beslut. Införselavgifterna, som av nämnden fastställes inom en av Kungl. Maj:t angiven ram, har från och med den 5 augusti 1953 utgått med 5 kronor per deciton för majs och kli samt 4 kronor för oljekraftfoder utom raps- och senapsprodukter. Senare har från den 16 november 1953 införselavgiften för majs höjts till 7 kronor, medan införselavgiften för oljekraftfoder från och med den 10 februari 1954 sänkts till 2 kronor per deciton. Införselavgift utgår dessutom för vissa andra fodermedel, i fråga om vilka någon import hittills emellertid icke kommit till stånd och ej heller förefaller trolig under den närmaste tiden.

Beträffande frågan om dispositionen av influtna införselavgifter anför nämnden i huvudsak följande.

Enligt uttalande av 1947 års riksdag skall vid export av sådana animalieprodukter, som framställes medelst importerade fodermedel, restitution kunna lämnas med belopp motsvarande de införselavgifter, som kan anses belöpa på de exporterade kvantiteterna. Enligt samma beslut skall det ankomma på det centrala regleringsorganet att bedöma restitutionens storlek och fördelning på olika varuslag. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 12 juni 1953 har jordbruksnämnden hemställt om bemyndigande att fördela de inflytande avgiftsmedlen på de olika produktionsgrenarna i huvudsaklig relation till den beräknade användningen av avgiftsbelagda fodermedel inom respektive produktionsområde. Nämnden har i skrivelsen dels hänvisat till 1953 års riksdagsbeslut beträffande äggregleringen, enligt vilket för denna reglering skall få disponeras så stor del av inflytande avgiftsmedel, som beräknas falla på äggproduktionen i dess helhet, dels utgått från att denna regel även bör gälla för fläsk- och mejeriprodukter.

Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1953 i anledning av nämndens framställning innebar, att Kungl. Maj:t framdeles komme att meddela föreskrifter beträffande användningen av inflytande foderavgiftsmedel.

Nämnden upplyser, att den beträffande fördelningen av de införselavgifter, som beräknas inflyta till och med slutet av regleringsåret 1953/54, har samrått med jordbrukets förhandlingsdelegation. Nämnden anför därvid följande.

Härvid har konstaterats, att de fodermedel, som för närvarande importeras, i första hand torde användas för mjölk- och äggproduktionen, medan behovet av importfodermedel till fläskproduktionen vid nuvarande rikliga tillgång på inhemsk fodersäd bedömes såsom mycket ringa. Av de importerade fodermedlen utgör majsen en mycket stor del och denna beräknas huvudsakligen finna avsättning inom äggproduktionen, där den är av betydelse ur allmänt produktionsbefrämjande synpunkt. Majsanvändningen i fläskproduktionen torde för närvarande sakna praktisk betydelse. Importen av oljekraftfoder och kli användes till största delen för mjölkproduktionen samt i viss utsträckning för äggproduktionen.

Vid bedömandet av denna fråga har vidare viss hänsyn ansetts böra tagas till priserna vid export av animalieprodukter samt möjligheterna att utjämna export- och hemmamarknadsprisnivån för dessa. Härvid har konsta-

terats att behovet av clearingmedel för täckande av förluster vid export av mejeriprodukter, i första hand smör, för närvarande är relativt betydande. I stort sett detsamma gäller äggproduktionen. Möjligheterna att upprätthålla ett med hänsyn till jordbruksöverenskommelsen skäligt äggpris förutsätter ganska betydande tillskott av clearingmedel till Sveriges export- och importförening för ägg, förening u. p. a. Däremot synes för närvarande möjligheterna för Svensk kötthandel att täcka förluster vid export av fläsk vara relativt goda på grund av vinster vid köttimport samt odisponerade clearingmedel, bland annat, slaktdjursavgifter.

Med hänsyn till ovan anförda omständigheter har nämnden, i fråga om de avgiftsmedel, som hittills influtit och som kan komma att inflyta under innevarande regleringsår, överenskommit med jordbrukets förhandlingsdelegation, att införselavgifter, som belöper sig på importen av majs och vilka uppgår till relativt höga belopp på grund av införselavgiftens storlek, i sin helhet bör överföras till Sveriges export- och importförening för ägg att efter de allmänna direktiv, som gäller för äggregleringen, och i anslutning till jordbruksnämndens föreskrifter användas till stödjande av producentpriset på ägg. Övriga införselavgifter skall enligt överenskommelsen överföras till Svenska mejeriernas riksförenings kassa för regleringsändamål att efter nämndens godkännande i första hand användas för täckande av förluster vid export av mejeriprodukter. Nämnden meddelar vidare, att på grund av storleken av de medel, som beräknas inflyta under innevarande regleringsår en fördelning efter ovan angivna grunder innebär, att bidrag för ägg huvudsakligen och för mejeriprodukter endast till en del kommer att utgå för den del av produktionen, som exporteras.

Beträffande användningen och dispositionen av införselavgifter, som inflyter under regleringsåret 1954/55, anser nämnden, att dessa i stort sett bör fördelas efter de principer, som angivits i nämndens skrivelse till Kungl. Maj:t den 12 juni 1953. Nämnden har i denna skrivelse anfört, bland annat, att den regel, som kommit till uttryck genom uttalandet om importavgifterna för fodervaror och äggproduktionen vid 1953 års riksdag, bör få gälla även i fråga om fläsk och mejeriprodukter. Nämnden har därför i sagda skrivelse föreslagit, att den bemyndigas att periodiskt, förslagsvis varje regleringsår, fördela de inflytande avgiftsmedlen på olika produkter i huvudsaklig relation till den beräknade användningen av avgiftsbelagda fodermedel inom respektive produktionsområde. Nämnden anser emellertid nu, att frågan om den definitiva fördelningen för 1954/55 med hänsyn till ovissheten om foderimportens storlek icke nu bör avgöras, utan nämnden bör i stället få bemyndigande att i samråd med jordbrukets organisationer senare göra denna fördelning.

Jordbruksnämnden förutsätter under hänvisning till en skrivelse från nämnden till Kungl. Maj:t den 21 augusti 1953 angående avgiften på inom landet tillverkat oljekraftfoder, att även dessa avgiftsmedel får disponeras av jordbruket enligt samma principer, som tillämpas beträffande fördelningen av införselavgifter för importfodermedel.

Vissa kostnader för spannmålsregleringen.

Jordbruksnämnden redogör i fortsättningen för innehållet i spannmålsbolagets skrivelse till nämnden den 16 februari 1954, i vilken bolaget bland annat lämnat uppgifter rörande kostnaderna i samband med sin verksamhet under regleringsåren 1952/53—1954/55. Av dessa uppgifter framgår i huvudsak följande.

Sedan kostnaderna till och med verksamhetsåret 1952/53 blivit täckta, återstår av äldre anslag 29 552 377 kronor 98 öre. Med utgångspunkt från de förutsättningar, som nu är gällande, beräknar bolaget sina kostnader för verksamhetsåret 1953/54 till 97 miljoner kronor. För täckande av dessa kostnader erfordras sålunda anslag på ytterligare 68 miljoner kronor, vilket belopp begärts i proposition nr 2 till 1954 års riksdag på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54.

Vid beräkning av kostnaderna för regleringsåret 1954/55 har bolaget utgått från följande förutsättningar, nämligen

att kostnaderna för avlastning av eventuella överskott av brödsäd av 1954 års skörd icke skall belasta staten,

att beredskapslagringen kommer att omfatta 200 000 ton brödsäd, 15 000 ton majs och 65 000 ton oljekraftfoder, samt

att fraktbidrag för transport av fodervaror till norra Sverige alltjämt skall utgå.

Bolaget räknar under dessa förutsättningar med en kostnad av 32 miljoner kronor. Om regleringsverksamheten såsom föreslagits överföres till en ny förening, kommer dessa kostnader i väsentlig utsträckning att beröra denna förenings verksamhet. Kostnaderna är emellertid av den art, att de enligt förutsättningarna för föreningens verksamhet skall bekostas av statsmedel.

I årets statsverksproposition är under nionde huvudtiteln upptaget ett reservationsanslag av 20 miljoner kronor till kostnader i samband med bolagets verksamhet för budgetåret 1954/55. Ökningen enligt bolagets nya beräkning är helt beroende på att bolaget föreslår att beredskapslagret skall nedbringas från 300 000 till 200 000 ton brödsäd, vilket, eftersom skillnaden måste exporteras, beräknas medföra en förlust av omkring 13 miljoner kronor. Hela denna kostnad har av spannmålsbolaget upptagits på regleringsåret 1954/55. I den mån lageravvecklingen sker under innevarande regleringsår kommer kostnaden att belasta 1953/54 års bokslut.

Jordbruksnämnden har, såsom i avsnittet om brödsädsregleringen anförts, icke ansett sig kunna biträda spannmålsbolagets förslag att genom export minska beredskapskvantiteten av brödsäd. Nämnden framhåller, att om nämndens förslag beträffande beredskapslagret godkännes, bortfaller en förlust för bolaget av omkring 13 miljoner kronor, varemot en ökning av lagringskostnaderna uppkommer med i runt tal 1 miljon kronor. Det i statsverkspropositionen upptagna beloppet på 20 miljoner kronor skulle då bli tillräckligt. Nämnden påpekar, att bolaget vid denna beräkning upptagit beredskapslagret till ett värde av för vete 44 kronor och för råg 39 kronor per deciton, vilket nära ansluter sig till odlarpriserna 1954/55. De bokförda priserna överstiger dock med 1 à 2 kronor per deciton de nettopriser, som odlarna för 1954 års skörd torde komma att erhålla. Nämnden förordar

därför, att värdet på beredskapslagren nedskrives med 2 kronor per deciton. För att möjliggöra denna nedskrivning erfordras (4 200 000 + 1 800 000 =) 6 000 000 kronor. Som framgår av den i år träffade jordbruksöverenskommelsen, kan man emellertid förutsätta att brödsädspriserna kommer att sänkas för 1955 års skörd. Nämnden finner det vara principiellt riktigt att, i den mån så sker, bokvärdet på beredskapslagren nedbringas, så att det kommer att motsvara producentprisnivån. Denna ytterligare nedskrivning anser dock nämnden böra anstå till budgetåret 1955/56.

I detta sammanhang anmäler nämnden, att för närvarande finns tillgängliga vissa genom införsel- och utjämningsavgifter influtna medel, vilka överförts eller enligt nämndens mening bör överföras till anslaget för täckande av spannmålsbolagets kostnader. Det rör sig om sammanlagt närmare 3,8 miljoner kronor, varav omkring 0,2 miljoner kronor influtit i införselavgifter vid import av bruna bönor och omkring 3,6 miljoner kronor i utjämningsavgifter vid export av spannmålsutsäde, vetemjöl, malt och havremust. Nämnden anför, att sistnämnda export direkt har påverkat spannmålsbolagets importbehov, och den anser därför att medlen bör användas som bidrag till täckande av bolagets förluster av sådan import. I fråga om importavgifterna för bruna bönor har Kungl. Maj:t den 14 september 1951 redan beslutat, att medlen skall användas för täckande av bolagets kostnader i samband med den statliga prisgarantin för bruna bönor. Dessa avgiftsmedel bör nu enligt nämndens mening i sin helhet tas i anspråk för täckande av hos bolaget uppkomna kostnader. Härigenom minskas det direkta anslagsbehovet med motsvarande belopp.

Sammanfattning av förslag beträffande jordbruksnämndens clearingkassor.

Jordbruksnämnden har i olika avsnitt av sin skrivelse framlagt förslag till avveckling eller ombildning av vissa clearingkassor, som på sin tid inrättades hos statens livsmedelskommission. Härnedan lämnar nämnden en sammanfattning av dessa förslag, varjämte den anför vissa synpunkter och förslag även i fråga om sådana, av nämnden administrerade clearingkassor (andra än clearingkassan för fisk och den så kallade clearingkassan för kaffe), vilka icke behandlats i det föregående.

I fråga om *clearingkassan för konstgödsel m. m.* anför nämnden till en början följande.

Med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 27 september 1940 har hos livsmedelskommissionen inrättats en clearingkassa för reglering av marknadspriserna inom landet å förnödenheter för jordbruket. Enligt samma beslut skulle eventuell behållning i kassan vid regleringens upphörande inlevereras till statsverket genom insättning å statsverkets checkräkning i riksbanken för statskontorets räkning.

Den med ifrågavarande kassa avsedda prisregleringen har upphört. Kassans rörelse är emellertid såtillvida icke avslutad, att kassan äger en i samband med prisregleringen uppkommen, oreglerad fordran på cirka 170 000 kronor. Inberäknat denna fordran utgör tillgångarna i kassan vid utgången av januari 1954 i runt tal 480 200 kronor.

Tillgångarna i kassan har emellertid på sin tid uppstått bland annat därigenom, att medel från reservationsanslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område med stöd av statsmakternas beslut (Prop. 1951: 216, s. 18) ställts till kassans förfogande för täckande av förluster å ifrågavarande clearingverksamhet. Senast har genom livsmedelskommissionens beslut den 4 april 1950 till kassan av sagda anslag överförts ett avrundat belopp av 3,5 miljoner kronor.

Enligt nämndens uppfattning bör kassan, med hänsyn till anförda omständigheter, vid verksamhetens upphörande icke såsom behållning få tillgodoräkna sig de tillgångar, som ej åtgått för täckande av förlust. Nämnden uppger, att den därför har för avsikt att, så snart den utestående fordringen reglerats, återföra kassans kvarstående tillgångar till anslaget till prisreglerande åtgärder. Nämnden räknar med att detta skall kunna ske och att kassan sålunda skall vara avvecklad före utgången av innevarande regleringsår.

I fråga om *clearingkassan för fettvaror,* vari behållningen vid utgången av januari 1954 utgjorde 51 268 042 kronor, har nämndens förslag redovisats i avsnittet om fettregleringen. Förslaget innebär bland annat, att clearingkassan skall bestå intill den 1 juli 1955 och användas bland annat för clearing av fettvaror av inhemskt ursprung.

Beträffande *clearingkassan för kolonialvaror,* vilken genom beslut av Kungl. Maj:t den 26 september 1941 inrättades hos livsmedelskommissionen, erinrar nämnden, att den enligt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen (senast i Prop. 1953: 224, s. 101; Rskr. 340) får användas för täckande av förluster, som uppstår i den av Svensk kötthandel, förening u. p. a., bedrivna import- och exportrörelsen. I överensstämmelse härmed har nämnden — såsom tidigare berörts i avsnittet om köttvaruregleringen — föreslagit, att behållningen i kassan, vilken den 31 januari 1954 uppgick till 8 843 609 kronor, måtte med undantag för ett belopp av 1 miljon kronor få per den 1 september 1954 överföras till nyssnämnda förening. Nämnden upplyser, att någon clearingverksamhet i egentlig mening med anlitande av medel ur ifrågavarande kassa icke sedan länge varit aktuell och att kassan i fortsättningen — bortsett från inbetalning å vissa ännu icke reglerade fordringar av mindre betydenhet samt räntor — icke beräknas komma att motta någon inkomst. Till den del den icke behöver tas i anspråk för angivna utbetalningar till föreningen, anlitas kassan numera endast till bestridande av vissa clearingbidrag för socker, vilka jordbruksnämnden utger till sockerförbrukande exportföretag. Dessa bidrag — vilka per år räknat av nämnden anges till sammanlagt omkring 250 000 kronor — avser kompensation för den råvarufördyring i förhållande till världsmarknadspriserna, som beräknas uppstå till följd av den inhemska sockerregleringen. Nämnden föreslår, att ovan angivet belopp av 1 miljon kronor tills vidare reserveras för bestridande av dylika clearingbidrag.

Nämnden erinrar vidare om att 1951 års riksdag (Prop. 207; Rskr. 335) meddelat principbeslut om överförande till Sveriges export- och importför-

ening för ägg, förening u. p. a., av den kvarstående behållningen i den år 1942 inrättade *clearingkassan för ägg och äggprodukter* att enligt direktiv av nämnden användas i föreningens prisreglerande verksamhet. Nämnden meddelar, att den i överensstämmelse härmed — under förutsättning att Kungl. Maj:t icke har något att erinra mot ett sådant förfarande — har för avsikt att inom den närmaste tiden till föreningen överföra kassans behållning, vilken vid utgången av januari 1954 uppgick till 155 186 kronor. Nämnden räknar med att clearingkassan för ägg på detta sätt skall vara avvecklad före utgången av innevarande budgetår.

I fråga om *clearingkassan för ost,* vilken inrättats inom livsmedelskommissionen enligt Kungl. Maj:ts förordnande den 7 augusti 1942, anför nämnden följande.

Med stöd av nämnda förordnande ålades mejerierna att för ost, som försåldes till annan än mejeri, till clearingkassan inbetala viss avgift per kilogram. Sålunda inflytande medel har använts för utbetalning till mejerier och auktoriserade partihandlare av lagringsersättning för ost med visst belopp per kilogram och lagringsmånad. Detta system, som hade sin grund i svårigheten att inom ramen för gällande normalpriser på ost bereda täckning för de för olika ostsorter skiftande lagringskostnaderna, upphävdes från och med den 1 juni 1952. Någon prisclearing beträffande ost har därefter icke varit aktuell.

Enligt nämndens mening är det lämpligt att kassan, vari behållningen den 31 januari 1954 utgjorde 361 278 kronor, nu avvecklas. Enär emellertid de behållna medlen uppkommit genom avgiftsbeläggning av en inhemsk mejeriprodukt, finner nämnden övervägande skäl tala för att dessa medel även i fortsättningen får stå till förfogande för lämpliga åtgärder inom mejerihanteringen. Såsom framgått av avsnittet angående regleringen av mejeriprodukter m. m. hemställer nämnden om bemyndigande att överföra clearingkassans behållning till Svenska mejeriernas riksförening u. p. a. för att enligt nämndens bestämmande användas till bland annat konsumentupplysande och kvalitetsbefrämjande åtgärder i fråga om mejeriprodukter.

Medelsbehovet för lagrings- och inlösningsverksamhet.

Jordbruksnämnden behandlar till en början frågan om de medel till lagringsverksamheten, vilka är upptagna på *kapitalbudgeten.* Härvid erinrar nämnden att Kungl. Maj:t genom särskilda beslut, senast den 5 juni 1953, ställt sammanlagt 163 175 000 kronor från vissa å kapitalbudgeten under Fonden för förlag till statsverket anvisade investeringsanslag till statens livsmedelskommissions och sedermera jordbruksnämndens förfogande att användas för *lagring av jordbruksprodukter.* Genom beslutet den 5 juni 1953 har Kungl. Maj:t vidare till jordbruksnämndens förfogande ställt ett likaledes å kapitalbudgeten under Fonden för förlag till statsverket anvisat investeringsanslag å 50 000 000 kronor till *inlösen av inhemskt oljeväxtfrö.*

I fråga om det för nästa budgetår erforderliga medelsbehovet anför nämnden i huvudsak följande.

I sin skrivelse den 25 augusti 1953 med anslagsäskanden för nästa budgetår har nämnden preliminärt räknat med, att ytterligare kapitalanvisning icke skulle behövas för här ifrågavarande ändamål. I skrivelsen utgick nämnden bland annat från, att det dåvarande beredskapslagret av socker successivt skulle ökas med cirka 20 000 ton. Beredskapslagret skulle härigenom komma att motsvara en och en halv månads normal förbrukning. Såvitt avser övriga lagringsvaror räknade nämnden med tillsvidare i stort sett samma anslagsposter som de för innevarande budgetår angivna. Enär emellertid vissa medel framdeles kunde antas bli frigjorda å förevarande anslag till följd bland annat av en minskning i kapitalbehovet för lagring av fettvaror, ansåg sig nämnden icke behöva begära någon anslagsökning med hänsyn till den utvidgade sockerlagringen. I sagda skrivelse antogs vidare, att ovan nämnt belopp av 50 miljoner kronor skulle räcka även för inlösen i lämplig form och i mån av behov av svenskt oljeväxtfrö av 1954 års skörd.

Nämnden räknar nu med, att medelsbehovet under nästa regleringsår för beredskapslagringen av fettvaror — till följd av att de varor, som inlagts i beredskapslagret, kunnat övertagas till ett lägre världsmarknadspris än tidigare förutsatts — kan begränsas till cirka 30 miljoner kronor i stället för tidigare angivna 45 miljoner kronor. Härigenom inbesparade medel beräknas räcka bland annat för de ytterligare sockerinköp, som erfordras för uppbringande av sockerlagret till avsedd storlek. Genom en, med anlitande av statens sockerrörelses tillgångar, beslutad nedskrivning av värdet på tidigare anskaffade sockerlager inbesparas ytterligare en del medel å anslaget. Sammanlagt beräknas i beredskapslager av socker under regleringsåret bli bundet cirka 32 miljoner kronor.

Nämnden beräknar vidare, att det sammanlagda behovet av rörelsemedel för utjämningslagringen av smör och köttvaror kommer att uppgå till minst det för innevarande budgetår till sådant ändamål avsedda kapitalbeloppet, 90 miljoner kronor. Nämnden förutsätter, att dessa rörelsemedel, såsom föreslagits i de tidigare avsnitten, från och med regleringsåret 1954/55 skall mot viss ränteersättning av nämnden ställas till vederbörande branschorganisationers förfogande.

För den beredskapslagring av andra varor än de ovan nämnda, som hittills finansierats av nu ifrågavarande anslag (i huvudsak kaffe och risgryn), räknar nämnden med ett oförändrat kapitalbehov av 3 miljoner kronor.

Nämnden erinrar härefter, att den i avsnittet om spannmålsregleringen föreslagna omläggningen av brödsädsregleringen m. m. torde nödvändiggöra vissa omdispositioner av statliga rörelsemedel, varigenom — samtidigt som en minskning inträder i andra kreditbehov — nya anspråk kommer att ställas på kapitalanslaget till lagringen av jordbruksprodukter. Omläggningen innebär bland annat, att väsentliga delar av brödsädsregleringen m. m. överflyttas till ett nytt organ, förslagsvis benämnt Svensk spannmålshandel, ekonomisk förening. Den nya föreningen skulle därvid överta bland annat beredskapslagringen av spannmål och fodermedel, andra än linfrökakor, och för detta ändamål kunna erhålla statliga rörelsemedel i samma omfattning som spannmålsbolaget. Detta spörsmål beröres närmare i det följande.

Beredskapslagringen av linfrökakor (i form av linfrö) har nämnden, såsom angivits under avsnittet om fodermedelsregleringen, föreslagit skola handhas av nämnden eller av annat lämpligt organ under överinseende av nämnden. Beträffande övriga av spannmålsbolaget nu administrerade beredskapslager — mjöl till ett värde av cirka 3,5 miljoner kronor samt gula ärter och bruna bönor till ett sammanlagt värde av cirka 1 miljon kronor — föreslår nämnden, att ansvaret härför från och med den 1 september 1954 helt övertas av nämnden. I samband härmed bör de i lagringen av linfrökakor samt mjöl, ärter och bönor nu bundna statsmedlen, sammanlagt i runt tal 7,5 miljoner kronor, lämpligen frigöras och finansieringen av ifrågavarande lager i stället övertas av kapitalanslaget till lagring av jordbruksprodukter. Med hänsyn till de på anslaget uppkommande besparingarna anser emellertid nämnden, att för ändamålet ytterligare medelsanvisning under anslaget icke är erforderlig.

Sammanfattningsvis har nämnden angivit medelsbehovet under ifrågavarande anslag under nästa regleringsår till minst (30 + 32 + 90 + 3 + 7,5 =) 162,5 miljoner kronor.

Nämnden framhåller härefter, att det är angeläget, att hela det för inlösen av svenskt oljeväxtfrö tidigare anvisade kapitalanslaget om 50 miljoner kronor får — jämte tillgängliga medel ur clearingkassan för fettvaror — jämväl under nästa regleringsår anlitas för därmed avsett ändamål. Även dessa medel avser nämnden att ställa till vederbörande organisations förfogande mot ränta.

Nämnden övergår härefter till frågan om *krediter till Svenska spannmålsaktiebolaget och Svensk spannmålshandel, förening u. p. a.*, och anför till en början härom.

Bortsett från det av staten tillskjutna aktiekapitalet, 5 miljoner kronor, förfogar Svenska spannmålsaktiebolaget för närvarande över statliga rörelsemedel i form av krediter hos riksbanken och riksgäldskontoret om tillhopa 255 miljoner kronor, varav 80 miljoner kronor kredit på checkräkning hos riksbanken, 50 miljoner kronor icke rörlig kredit hos riksgäldskontoret och 125 miljoner kronor rörlig kredit hos riksgäldskontoret. Av dessa krediter föreslås, såsom berörts i det föregående, att 7,5 miljoner kronor avvecklas i samband med att jordbruksnämnden från och med den 1 september 1954 övertar lagringsansvaret för mjöl, ärter och bönor samt linfrökakor. Den beredskapslagring av brödsäd (300 000 ton), majs (15 000 ton) och annat oljekraftfoder än linfrökakor (65 000 ton), som för närvarande äger rum i spannmålsbolagets regi, förutsättes efter utgången av innevarande regleringsår komma att övertas av föreningen Svensk spannmålshandel, vilken då även skall ha att per den 1 april 1955 inlösa den inhemska brödsäden.

Enligt nämndens mening bör rörelsemedel för dylik lagrings- och inlösningsverksamhet att lyftas i mån av behov från och med den 1 september 1954 i viss utsträckning stå till sagda förenings förfogande i form av statlig kredit. Nämnden förutsätter härvid, att krediterna till spannmålsbolaget upphör, allteftersom ifrågavarande beredskapslager övertas av föreningen och bolaget utförsäljer sina lager av importerad spannmål och spannmål

av tidigare års skörd. Föreningens behov av statskrediter till ändamålen ifråga för nästa budgetår har av nämnden beräknats till sammanlagt 250 miljoner kronor, varav, efter erforderliga nedskrivningar av beredskapslagren för brödsäd, cirka 165 miljoner kronor avses för beredskapslagringen av spannmål och oljekraftfoder. Nämnden föreslår, att av rörelsemedlen en mindre del, 35 miljoner kronor, skall stå till förfogande för de löpande utbetalningarna i form av checkräkningskredit mot säkerhet av riksgäldskontoret. Nämnden har härvid förutsatt, att — i den mån sådan kredit beviljas hos riksbanken — villkoren blir desamma som för närvarande gäller för motsvarande kredit till spannmålsbolaget. För hela det återstående beloppet, 215 miljoner kronor, bör enligt nämndens mening av riksgäldskontoret ställas rörlig kredit.

Vad härefter angår behovet av medel på *driftbudgeten* för budgetåret 1954/55 erinrar nämnden, att i årets statsverksproposition i avbidan på särskild proposition i ämnet beräknats ett förslagsanslag av 3 miljoner kronor till Statlig lagerhållning: Omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet för budgetåret 1954/55. Beräkningen överensstämmer med vad nämnden i sitt anslagsäskande för nästa budgetår ansett skola komma att erfordras för ändamålet. Nämnden hade därvid räknat endast med ett anslagsbehov av 1 miljon kronor i samband med avvecklingen av den statliga lagringen av köttvaror och ett behov av 2 miljoner kronor för beredskapslagringen av socker och annan beredskapslagring (av kaffe, risgryn m. m.), som då ansetts böra bekostas av anslaget ifråga. Nämnden förutser nu icke någon ändring i förhållande till de tidigare uppgjorda beräkningarna i vad gäller därmed avsedda varor.

I samband med den ovan föreslagna omläggningen av den beredskapslagring, som nu omhänderhas av Svenska spannmålsaktiebolaget, bör emellertid enligt nämnden — samtidigt som medelsbehovet för spannmålsbolaget i motsvarande mån nedgår — medel ställas till nämndens förfogande under nu förevarande anslag till täckande av förluster och övriga kostnader för beredskapslagringen av spannmål, oljekraftfoder, mjöl, ärter och bönor. Behovet av medel för beredskapslagringen av spannmål och oljekraftfoder, i den mån denna icke under en övergångsperiod kommer att belasta spannmålsbolaget, har av nämnden för nästa regleringsår beräknats till 12,5 miljoner kronor, varav för räntekostnader cirka 4,5 miljoner kronor. Medelsbehovet för lagringen av mjöl, ärter och bönor torde enligt nämnden komma att utgöra omkring 0,4 miljoner kronor. Med hänsyn till svårigheten att för övergångstiden nu fördela kostnaderna mellan nämnden och spannmålsbolaget har nämnden förutsatt, att i mån av behov Kungl. Maj:ts medgivande kommer att erhållas att för här avsedda ändamål i erforderlig omfattning överskrida ifrågavarande förslagsanslag.

Sammanlagt föreslår nämnden, att under förslagsanslaget till statlig inköps- och försäljningsverksamhet för budgetåret 1954/55 anvisas ett avrundat belopp av (3 + 12,5 + 0,4 =) 16 miljoner kronor.

Vissa författningsändringar.

I fråga om *importen och exporten av jordbruksprodukter* framlägger nämnden i sin skrivelse förslag till förordning om ändring i förordningen den 8 juni 1951 (nr 379) angående reglering av införseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m. Nämnden framhåller i anslutning härtill, att såvitt avser texten i förordningen ändringsförslaget innebär, att även för de med förordningen avsedda varorna — i analogi med vad som redan gäller enligt kungörelsen om allmänt importförbud — författningsmässiga förutsättningar skapas för förordnanden om licensfri import i anslutning till den successiva avvecklingen av de kvantitativa importregleringarna.

Nämndens förslag innebär vidare, att den vid ifrågavarande förordning fogade varuförteckningen ändras i följande avseenden.

Som nya varor intas hampa (med vissa undantag) samt sockerkulör. Beträffande hampa erhålles härigenom ett underlag för förordnanden om införselavgift, om så skulle visa sig nödvändigt, enligt vad som har ifrågasatts förut i avsnittet om regleringen av lin- och hampodlingen. Samma möjlighet tillskapas i fråga om sockerkulör. Denna vara, som till sin beskaffenhet nära överensstämmer med socker, har hittills av hänsyn till sockerregleringen vid import måst underkastas en restriktiv kvantitativ reglering. Genom att importen i stället får styras genom en i förhållande till de reglerade sockerpriserna avpassad avgift, kan den kvantitativa importbegränsningen utan olägenhet bortfalla.

De övriga ändringar, som nämnden föreslår i varuförteckningen, innebär justeringar utan saklig betydelse. Positionen »ägg» ändras sålunda till »ägg av tamfågel». De ur tullstatistiskt nummer 281 medtagna animaliska färdigvarorna (korv m. m.) begränsas till produkter, härrörande från får, häst, nötkreatur, svin och tamfågel.

Vad angår förordningen den 6 juni 1952 (nr 365) angående reglering av utförseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter med mera föreslår nämnden — bortsett från vissa smärre justeringar i fråga om ägg och ägggula — sådan ändring, att förordnande om licensfrihet vid export, liksom fallet redan är beträffande varor, hänförliga till kungörelsen om allmänt exportförbud, skall kunna meddelas även såvitt avser de med förordningen avsedda varorna.

Beträffande *brödsäd* erinrar nämnden, att prisregleringen för vete och råg enligt vad som påpekas i avsnittet om brödsädsregleringen även bör omfatta vete, som används vid tillverkningen av flingor och liknande produkter. I anledning härav föreslår nämnden ändring av förordningen den 5 juni 1953 (nr 375) med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete.

Vad angår kungörelsen den 2 mars 1951 (nr 87) med vissa bestämmelser om handeln med vete och råg erinrar nämnden, att denna utfärdats jämlikt grunderna för 3 § allmänna förfogandelagen. Nämnden förutsätter, att den i kungörelsen avsedda, nuvarande förfogandelagen upphör med utgången av

innevarande budgetår. Med hänsyn härtill och då behov i fortsättningen icke beräknas föreligga av sådan reglering, som avses med sagda kungörelse, har nämnden föreslagit, att kungörelsen upphävs.

Vidare framlägger nämnden förslag till nya författningsbestämmelser i fråga om en *tillverkningsavgift på oljekraftfoder av inhemsk tillverkning.* Nämndens motivering har tidigare återgivits i avsnittet om fodermedelsregleringen. Nämnden framhåller, att bestämmelserna är uppbyggda i principiell överensstämmelse med de i förordningen den 5 juni 1953 (nr 375) meddelade föreskrifterna om förmalningsavgift. Såvitt bestämmelserna gäller avgiftsrestitution, förutsätter nämnden, att den i författningsutkastet angivna prövningsrätten för nämnden vid export icke skall avse rätten till restitution såsom sådan. Nämndens förslag i fråga om användningen av de medel, som inflyter genom en tillverkningsavgift på oljekraftfoder, har tidigare återgivits i anslutning till redogörelsen om prisregleringarna på animalieområdet.

I avsnittet om *fettvaruregleringen* har nämnden framhållit behovet av vissa ändringar i förordningen den 5 juni 1953 (nr 395) angående reglering av införseln av fettråvaror och fettvaror, m. m. I anslutning härtill har nämnden framlagt ett förslag till vissa författningsändringar, vilket underhandsvis tillkommit i samråd med generaltullstyrelsen. Utkastet — som jämväl avser vissa mindre justeringar av övervägande formell karaktär — innehåller i huvudsak följande.

Från medgivandet till licens- och avgiftsfrihet för margarin och andra fettvaror, som medföres av resande, undantas de fall, då resa uppenbarligen företagits i huvudsakligt syfte att införa varan. Motsvarande undantag finns enligt nuvarande bestämmelser endast för resor, vilkas uppenbara syfte är att undgå tull. Liknande ändring har av jordbruksnämnden övervägts även såvitt avser förordningen angående reglering av införseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter. Tillräcklig anledning härtill har dock ansetts för närvarande icke föreligga.

Från införselbestämmelserna i margarinförordningen den 21 december 1951, nr 830, (i lydelse enligt förordning den 31 oktober 1952, nr 665) är beträffande resandetrafiken undantag meddelat för en myckenhet av högst fem kilogram. I ett av nämnden i anslutning till förordningen angående fettvaruregleringen utfärdat cirkulär är såvitt avser sistnämnda förordning för resandetrafiken angivet ett undantag av i stort sett samma omfattning (värde av högst 10 kronor). Nämnden föreslår nu, att det till fem kilogram per resa begränsade undantaget anges även i fettregleringsförordningen.

De bestämmelser, som möjliggör avgiftsbeläggning av inom riket utvunna fetter, oljor och fettsyror, omformuleras i syfte att otvetydigt omfatta även fetter, oljor och fettsyror, som utvunnits av *inhemsk* råvara.

Även tullfria fettvaror skall få uppläggas på transitupplag, om importören så önskar för att erhålla uppskov med erläggandet av regleringsavgift.

Skyldighet att i tillverkningen i viss omfattning använda oljor med mera av inhemskt oljeväxtfrö skall kunna åläggas margarinfabriker och andra tillverkare av födoämnen med mera väsentlig tillsats av fett.

I detta sammanhang har nämnden slutligen behandlat en till nämnden den 28 januari 1954 remitterad ansökning av Sveriges Konditor-Förening angående ändring av förordningarna om avgift för smör och andra fettva-

ror. Konditorföreningen har härvid anhållit, att de i de båda förordningarna införda bestämmelserna om minimiskatt om 50 kronor per kalendermånad vid tillverkning av grädde av smör respektive konstgrädde av andra fettråvaror än mjölkfett måtte sammanföras till endera författningen. Kontrollstyrelsen har den 19 januari 1954 yttrat sig över ansökningen och därvid funnit det vara tillfyllest, om förordningen den 5 juni 1953 (nr 397) angående avgift för fettvaror kompletteras med en bestämmelse av innebörd att minimiavgiften även i fall, där avgift enligt båda förordningarna skall utgå, skall utgöra 50 kronor.

Jordbruksnämnden har förklarat sig icke ha något att erinra mot det i kontrollstyrelsens yttrande framlagda förslaget.

Anslagsäskanden.

Jordbruksnämndens anslagsäskanden för budgetåret 1954/55 framgår av följande sammanställning.

	Miljoner kronor	
Mjölkpristillägg		
Allmänt mjölkpristillägg	107,5	
Extra mjölkpristillägg	32,3	
Leveranstillägg	51,0	190,8
Prisstöd åt odlingen av lin och hampa		2,0
Fraktbidrag		1,5
Diverse kostnader		6,0
Summa *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område*		*200,3*
Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet		*8,0*
Statlig inköps- och försäljningsverksamhet		*16,0*

I fråga om det till fraktbidrag begärda beloppet anför nämnden, att efter avvecklingen av huvudparten av Svenska spannmålsaktiebolagets nuvarande uppgifter bolagets verksamhet i avseende å fraktbidragen för fodersändningar till Norrland bör övertas av nämnden. För de på nästa regleringsår belöpande kostnaderna härför bör sålunda medel anvisas under förevarande anslag.

Beträffande det till diverse kostnader begärda beloppet av 6 miljoner kronor framhåller nämnden, att detta avses skola disponeras till ersättning till Svenska mejeriernas riksförening för handhavande av vissa med regleringen av mjölk och mejeriprodukter sammanhängande uppgifter samt till kostnaderna för stödet till ullproduktionen, beräknade till 0,2 miljoner kronor, ävensom — vid övergången till det nya regleringsåret — till ersättning av förluster i samband med lagring och annat omhändertagande av köttvaror. Vidare bör enligt nämndens mening dessa medel kunna tas i anspråk för bestridande av vissa kontroll- och försökskostnader i samband med främjandet av kvalitetsodling av matpotatis.

Nämnden erinrar vidare, att den föreslagit, att ett belopp av cirka 0,5 miljoner kronor skall överföras från clearingkassan för konstgödsel m. m. till prisregleringsanslaget.

Vad beträffar reservationsanslaget till Kostnader för Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet har nämnden lämnat följande specifikation.

	Miljoner kronor
Kostnader i samband med	
Nedskrivning av beredskapslager	6,0
Beredskapslagring under ett övergångsskede (eftersläpande utgifter med mera; jämför beräkning ovan av kostnaderna för föreningen Svensk spannmålshandel)	3,0
Räntor	1,5
Allmän administration och oförutsedda utgifter	0,5
Summa	**11,0**

Nämnden har sålunda beräknat medelsbehovet för spannmålsbolagets verksamhet under nästa regleringsår till 11 miljoner kronor. Den upplyser vidare att någon reservation å ifrågavarande anslag för i år icke kommer att föreligga. Däremot innestår såsom tidigare angivits hos jordbruksnämnden ett för spannmålsbolagets räkning tills vidare reserverat belopp av i runt tal sammanlagt 3,8 miljoner kronor, vilket influtit genom utjämningsavgifter för spannmål och spannmålsprodukter samt — till mindre del — genom införselavgift för bruna bönor. Enligt nämndens mening bör detta belopp överföras till bolaget som bidrag till täckande av medelsbehovet för nästa regleringsår. För täckande av sagda behov i övrigt erfordras sålunda en medelsanvisning på reservationsanslaget till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet å avrundat 8 miljoner kronor. Nämnden utgår ifrån, att anslaget skall stå till förfogande, även om Svenska spannmålsaktiebolaget i samband med den ifrågavarande omorganisationen ändrar benämning. Nämnden förutsätter vidare, att därest bolagets andel i de totala kostnaderna, inklusive räntekostnaderna, för lagringen av bolagets nuvarande beredskapslager under nästa regleringsår (enligt ovan 4,5 miljoner kronor för bolaget och 12,5 miljoner kronor för föreningen Svensk spannmålshandel) under övergångsskedet skulle visa sig större än nu beräknats, Kungl. Maj:ts medgivande skall kunna erhållas till täckande av det överskjutande kostnadsbeloppet från förslagsanslaget till statlig inköps- och försäljningsverksamhet.

Slutligen lämnar nämnden beträffande vissa för statsverket i samband med jordbruksregleringen uppkommande *inkomster* följande uppgifter.

Vid utlåning, som i det föregående omnämnts, till vederbörande branschorganisationer av rörelsemedel från kapitalanslagen för lagring av jordbruksprodukter och för inlösen av oljeväxtfrö beräknas under budgetåret 1954/55 uppstå ränteinkomster av cirka 1,5 respektive 1 miljon kronor eller således tillhopa 2,5 miljoner kronor. Dessa inkomster förutsätter nämnden skola in-

betalas till riksgäldskontoret samt redovisas som inkomst å titeln Diverse kapitalfonder.

Bruttoinkomsten av regleringsavgifterna på importerade fettvaror respektive utgifterna för restitutioner och regleringsbidrag i samband med fettregleringen har i driftbudgeten för innevarande budgetår beräknats till 63 respektive 20 miljoner kronor och för nästa regleringsår till 81 respektive 28 miljoner kronor. Nettoinkomsten utgör med utgångspunkt härifrån för de två budgetåren 43 respektive 53 miljoner kronor. Nämnden framhåller, att dessa beräkningar av olika skäl måste bli mycket approximativa. Såvitt nuvarande förhållanden ger vid handen, bör enligt nämnden nettoinkomsten för innevarande budgetår icke anges till högre belopp än 40 miljoner kronor.

Statens priskontrollnämnds yttrande.

Statens priskontrollnämnd har, sedan den tagit del av den utav kalkylsakkunniga upprättade förkalkylen angående jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåret 1954/55 och den överenskommelse om prissättningen på jordbrukets produkter under det ifrågavarande produktionsåret, som den 26 februari 1954 träffats mellan statens jordbruksnämnd och jordbrukets förhandlingsdelegation, ävensom jordbruksnämndens skrivelse den 5 mars 1954 till Kungl. Maj:t i frågan, i skrivelse till jordbruksnämnden framfört vissa synpunkter på jordbrukskalkylen, överenskommelsen och jordbruksnämndens förslag till regleringsanordningar.

Priskontrollnämnden har till en början behandlat frågan om prissättningsförfarandet och har därvid anfört i huvudsak följande.

Vad angår beräkningarna om inkomster och utgifter vill priskontrollnämnden i första hand understryka det allmänna önskemålet om att prissättningsnormerna på området snarast blir föremål för en omprövning. De nuvarande formerna för dessa beräkningar är, såsom kalkylsakkunniga framhåller, omgivna med betydande felmarginaler. Jordbruksnämndens besked om att jordbruksprisutredningen snarast kan väntas avlämna sitt betänkande ger priskontrollnämnden anledning förutsätta att prissättningsnormerna kommer att omprövas under innevarande år. Priskontrollnämnden uttalar förhoppningen att det därigenom skall bli möjligt att använda säkrare beräkningsnormer vid upprättandet av förkalkylen för produktionsåret 1955/56. I detta sammanhang vill priskontrollnämnden ånyo understryka behovet av att jämväl kapitalökningen inom jordbrukets organisationer genom bildande av reserver blir föremål för granskning i samband med undersökningen om nya prissättningsnormer. Enligt priskontrollnämndens mening måste storleksordningen av denna kapitalförändring beaktas för att en säker uppfattning skall erhållas om jordbrukets totala inkomster.

Beträffande den nu framlagda jordbrukskalkylen är priskontrollnämndens skrivelse av följande innehåll.

Då den nu framlagda kalkylen sammanställts enligt hittills tillämpade regler och med beaktande av vid kalkyltillfället tillgängligt material angående produktionsvolym, kostnadsposternas storleksordning m. m. och på vid detta tillfälle kända priser på produkter och kostnadsfaktorer, har priskontrollnämnden inga invändningar mot beräkningsresultatet. Sedan kal-

kylen sammanställts, har emellertid vissa poster — med anledning av invändningar, som anförts vid behandlingen i jordbruksnämndens råd — varit föremål för ytterligare granskning av de sakkunniga. Denna omprövning har givit till resultat, att det tidigare till 31,4 miljoner kronor uppgående överskottet reducerats till 20,5 miljoner kronor. De sålunda företagna kompletterande undersökningarna har alltså medfört en minskning av det i kalkylen redovisade överskottet med 10,9 miljoner kronor. De poster i kalkylen, som ändrats, har bidragit till denna minskning enligt följande tablå.

	Miljoner kronor
Äggproduktionen	2,4
Foder till äggproduktionen utanför jordbruket	0,4
Fläskproduktionen	7,8
Lönerna till mjölkkontrollassistenterna	0,3
Summa	10,9

Beträffande dessa poster har i fråga om fläskproduktionen tre av de sakkunniga, nämligen herrar Carbell, Lindskog och Odhner anfört, att de för sin del ansett, att det siffermaterial, som använts vid kalkylsakkunnigas behandling av frågan närmast pekar på en något större ökning av svinslakten än som förutsatts i den kompletterande undersökningen. Priskontrollnämnden delar den av minoriteten anförda meningen. Avdragsposten för fläskproduktionen blir då 2,2 miljoner kronor i stället för 7,8 miljoner kronor.

I fråga om lönerna till mjölkkontrollassistenterna finner priskontrollnämnden, att den ifrågavarande löneändringen blivit känd först sedan kalkylen slutförts. Då enligt hittills tillämpad metodik endast vid kalkyltillfället kända prisförhållanden skall beaktas, anser priskontrollnämnden det i princip oriktigt, att kalkylen korrigeras för denna löneförändring. I enlighet med vad priskontrollnämnden anfört om den kompletterande undersökningen skulle sålunda de av granskningen berörda posterna förändra kalkylresultatet enligt följande.

	Miljoner kronor
Äggproduktionen	2,4
Foder till äggproduktionen utanför jordbruket	0,4
Fläskproduktionen	2,2
Lönerna till mjölkkontrollassistenterna	0
Summa	5,0

Enligt priskontrollnämndens mening borde sålunda till grund för förhandlingarna ha lagts ett beräknat överskott av 26,4 miljoner kronor.

Priskontrollnämnden har härefter behandlat prisöverenskommelsen för regleringsåret 1954/55 och därvid i huvudsak anfört följande.

Överenskommelsen, som innefattar prissänkningar, vilka med 37 miljoner kronor överstiger det beräknade överskottet i jordbrukskalkylen, innebär bland annat, att jordbruket kompenseras för den utgiftsökning, som blir en följd av den lönehöjning, som enligt det nya kollektivavtalet tillkommer den lejda arbetskraften. Däremot har — till skillnad från vad som eljest sedvanligen brukat gälla — jordbrukets egen arbetskraft endast tillgodoförts en del av den lönehöjning, som lantarbetarna erhållit. Frågan om åtgärder för att

höja inkomsterna inom jordbruket går tillbaka till 1947 års principbeslut angående riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken. Enligt detsamma är avsikten, att de i jordbruket sysselsatta så småningom skall uppnå samma inkomstnivå som gäller för andra jämförbara grupper. Priskontrollnämnden har uppmärksammat, vad jordbruksnämnden i sin skrivelse meddelat om att jordbruksprisutredningen kan väntas framlägga vissa undersökningar angående jordbruksbefolkningens inkomstläge. Vissa undersökningar, som verkställts inom socialstyrelsen, synes enligt priskontrollnämndens mening tyda på att inkomstklyftan mellan företagare vid basjordbruk och andra jämförbara grupper redan i huvudsak är utjämnad.

Priskontrollnämnden anser för sin del skäligt att, eftersom det för närvarande föreligger ovisshet om, huruvida jordbrukarna genomsnittligt redan uppnått och överskridit den inkomstnivå, som gäller för andra jämförbara grupper, prövningen av ytterligare inkomstförbättringar hade fått anstå till dess jordbruksprisutredningens undersökningar slutförts. Då emellertid den ifrågavarande överenskommelsen godkänts av såväl jordbrukets som konsumenternas representanter i jordbruksnämndens råd och beslutet där varit enhälligt, motsätter sig priskontrollnämnden icke en prissättning i huvudsak enligt överenskommelsen. Priskontrollnämnden har därvid i nuvarande läge icke ansett sig ha anledning att närmare ingå på den avvägning, som i den träffade uppgörelsen skett mellan priserna på olika produkter.

I fråga om överenskommelsen i övrigt vill priskontrollnämnden för sin del ansluta sig till det uttalande som herrar Bonow och Meidner gjort i särskild protokollsanteckning angående ett enhetligt bidrag av ren kontantkaraktär till småbruket.

Priskontrollnämnden går härefter över till att behandla de i jordbruksnämndens skrivelse framlagda förslagen till regleringsanordningar på jordbrukets område under regleringsåret 1954/55. Priskontrollnämnden tar härvid upp endast förslagen om slopande av den kvarvarande priskontrollen på det animaliska varuområdet. På övriga i jordbruksnämndens skrivelse berörda frågor har priskontrollnämnden — under hänvisning till den ytterst begränsade tid, som stått till förfogande för granskning — icke ansett sig böra ingå.

Priskontrollnämnden finner det vara av synnerlig vikt att de prissänkningar, som möjliggörs genom den nu träffade uppgörelsen, oavkortade kommer konsumenterna till godo. Därför bör, enligt priskontrollnämndens mening, inga åtgärder vidtagas, som medför risk, att priserna på vissa produkter höjs eller att de vid uppgörelsen förutsatta prissänkningarna icke helt kommer till uttryck i konsumentpriserna.

Till jordbruksnämndens förslag att slopa normalpriserna på smör, konsumtionsmjölk och grädde samt förslag till kontroll över prisbildningen på dessa varor ansluter sig priskontrollnämnden i stort sett vad beträffar försäljningen till återförsäljare. Priskontrollnämnden anför härom.

Vad beträffar försäljningen av smör och mjölk till återförsäljare anser priskontrollnämnden, att tillräcklig kontroll över prissättningen bör kunna

åstadkommas genom det i skrivelsen föreslagna förfarandet. Härvid förutsätter dock priskontrollnämnden, att myndigheterna beredes möjligheter att kontrollera framräkningen av de i skrivelsen nämnda årsmedelpriserna. Priskontrollnämnden finner det värdefullt, att beträffande mjölk mejerierna beredes möjligheter till en lokal prisanpassning med hänsyn till kostnaderna för mjölkleveranser till skilda orter, men anser, att myndigheternas möjligheter att följa utvecklingen härutinnan bör underlättas genom att mejerierna ålägges att till jordbruksnämnden anmäla varje tillämnad prisändring. Vid sådan anmälan bör även fogas uppgifter om hur stor del av mejeriets försäljning, som beröres av prisändringen.

Priskontrollnämnden vill även tillstyrka slopande av priskontrollen på grädde vid försäljning till återförsäljare, dock endast under förutsättning att för grädde tillämpas samma system med anmälningsskyldighet och beräkning av medelpriser, som ovan föreslagits beträffande mjölk.

Vad däremot angår slopandet av normalpriserna vid försäljningen av smör, konsumtionsmjölk och grädde till konsument erinrar priskontrollnämnden om att detaljhandelns organisationer vid flera tillfällen anfört, att detaljistmarginalerna, enligt dessa organisationers mening, vore för låga. Priskontrollnämnden förutsätter därför, att avskaffandet av priskontrollen i detta handelsled skulle medföra vissa marginalhöjningar, och föreslår för sin del, att de nuvarande detaljistmarginalerna på de berörda varorna fastställes i form av normalmarginaler, d. v. s. att det konsumentpris, som framkommer sedan detaljhandlarens inköpspris ökats med ifrågavarande marginaler betraktas som normalpris.

Vid ett slopande av de fastställda priserna vid försäljning av mjölk direkt från producenter till konsumenter anser priskontrollnämnden, att vissa risker för prisstegringar föreligger. Priskontrollnämnden föreslår därför för sin del, att normalpriserna vid sådan försäljning bibehålles.

Beträffande prisbildningen på ost erinrar priskontrollnämnden i detta sammanhang om en tidigare från priskontrollnämnden till jordbruksnämnden avlåten skrivelse med framställning om åtgärder för sänkning av detaljhandelsmarginalerna på ost, t. ex. genom införandet av normalmarginaler. Priskontrollnämnden förutsätter, att dessa åtgärder icke hindras av den nu träffade överenskommelsen.

Jordbruksnämndens förslag att slopa priskontrollen på torrmjölk avstyrker priskontrollnämnden, enär vissa råvaruprishöjningar förekommit, vilka icke förutsatts vid jordbruksprisuppgörelserna. Avskaffandet av priskontrollen kan enligt priskontrollnämndens mening medföra risk för nya råvaruprishöjningar, som ytterligare fördyrar de ifrågavarande varuslagen.

Vad slutligen beträffar jordbruksnämndens förslag att slopa de nu gällande normalpriserna i partihandelsledet på kött och fläsk tillstyrker priskontrollnämnden för sin del detta.

Priskontrollnämnden har till slut meddelat att av de i behandlingen av detta ärende förutom ordföranden deltagande åtta ledamöterna fyra, som i övrigt delar majoritetens mening, för sin del anslutit sig till jordbruksnämndens förslag angående prisregleringarna på det animaliska området.

Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan.

Kungl. Maj:t har, såsom förut nämnts, den 12 mars 1954 meddelat beslut rörande grunderna för prissättningen på jordbruksprodukter under regleringsåret den 1 september 1954—den 31 augusti 1955. Därvid har Kungl. Maj:t godtagit den överenskommelse, som ingåtts mellan statens jordbruksnämnd, å ena, och den av jordbrukets riksorganisationer utsedda förhandlingsdelegationen, å andra sidan.

Beslutet innebär alltså, bland annat, att inlösenpriser per den 1 april 1955 fastställts för sådan brödsäd av 1954 års skörd, som kan avsättas inom landet, till för vete 44 kronor 75 öre och för råg 39 kronor 75 öre per deciton, vartill kommer förmalningsavgift om 5 kronor per deciton att tillföras jordbrukets clearingkassa för brödsäd. Grundpriserna för oljeväxtfrö med 18 procent vattenhalt och 96 procent renhet vid leverans från odlare för avsättning inom landet har vidare fastställts till för vårraps 75 öre, för vårrybs 73 öre och för vitsenap 60 öre per kilogram. För linfrö har fastställts ett garantipris vid leverans från odlare av 65 öre per kilogram. Riktpriserna för spånadsväxter har sänkts med 2 öre till 25 öre per kilogram för linhalm och 13 öre per kilogram för hamphalm. Beträffande fabrikspotatisregleringen innebär beslutet, att det för innevarande år fastställda priset på fabrikspotatis skall ligga till grund för prissättningen på potatismjöl och potatissprit under det kommande året, varvid av priset 3 öre per hektoliter och stärkelseprocent skall avsättas till en särskild clearingkassa. Prissättningen på ägg skall liksom hittills vara i det närmaste fri.

Till övriga i jordbruksnämndens skrivelse berörda frågor angående prissättningen och därmed sammanhängande förhållanden har Kungl. Maj:t förklarat Sig vilja senare taga ställning.

Remissyttranden.

Över jordbruksnämndens förslag i vad angår den ifrågasatta föreningen på brödsädsområdet har yttranden avgivits av statskontoret samt fullmäktige i riksgäldskontoret och i riksbanken.

Statskontoret har intet att erinra mot bildandet av den nya föreningen och den föreslagna överföringen av arbetsuppgifter på denna. Vad beträffar finansieringen av föreningens verksamhet anför statskontoret i huvudsak följande.

I princip borde behovet av kapital för angivna ändamål tillgodoses genom att på sätt skett beträffande viss annan prisreglerande verksamhet på livsmedelsförsörjningens område medel ställes till jordbruksnämndens förfogande för föreningens räkning från särskilt å kapitalbudgeten under fonden för förlag till statsverket anvisat investeringsanslag. Härigenom skulle de för lagringen erforderliga medelsbeloppen komma att redovisas å riksstaten. Vad gäller kapitalbehovet för föreningens övriga verksamhet torde det kunna förutses, att svårigheter kommer att möta för föreningen att i någon större utsträckning täcka detta behov genom kredit i den allmänna marknaden. Med hänsyn härtill ävensom till omständigheterna i samband med för-

eningens tillkomst synes den av jordbruksnämnden förordade formen för kreditgivningen till föreningen böra väljas, innebärande att rörlig kredit — delvis i form av checkräkningskredit — för föreningen ställes till förfogande. Vad beträffar storleken av denna kredit finner statskontoret betänkligheter möta att genom statsverkets försorg tillhandahålla föreningen rörelsekapital av så betydande storleksordning som skett beträffande spannmålsbolaget. Den kredit, som erfordras utöver kapitalbehovet för beredskapslagringen, synes därför böra nedsättas till väsentligt lägre belopp än vad kommittén och jordbruksnämnden räknat med. Å de belopp, som tages i anspråk av denna rörliga kredit, bör föreningen utgiva ränta efter en räntefot av för närvarande 3,5 procent. Skulle ytterligare kredit erfordras, torde reguljära kreditinstitutioner få anlitas.

Enligt statskontorets mening bör det statliga inflytandet i föreningen vara större än vad som föreslagits. Sålunda bör tre av styrelseledamöterna, däribland ordföranden, utses av Kungl. Maj:t, medan av övriga platser i styrelsen tre bör förbehållas jordbruket samt återstående tre handeln och industrien.

Beträffande spannmålsbolagets s. k. försäkringsfond anför statskontoret följande.

Såsom kommittén förutsatt bör föreningen åtminstone vad gäller beredskapslagringen följa spannmålsbolagets exempel och stå självrisk för skada på grund av brand och haveri. Kommitténs förslag att huvuddelen av de medel, vilka bolaget avsatt såsom en skaderegleringsfond, därvid skulle överföras till föreningen för att disponeras för skadeutjämning kan statskontoret emellertid ej förorda. Såsom spannmålsbolaget framhållit i sitt yttrande över kommitténs förslag bör här avsedda förluster i fråga om staten tillhöriga varor täckas år från år som löpande utgifter. För ändamålet torde i förekommande fall få anvisas medel å riksstaten. Förenämnda skatteregleringsfond bör alltså ej längre bibehållas utan bör däråt bokförda medel antingen i sin helhet tillföras budgeten över inkomsttiteln övriga diverse inkomster eller ock — som spannmålsbolaget föreslagit — kvarstå hos spannmålsbolaget för ianspråktagande vid en eventuell avveckling av detta.

Statskontoret anser slutligen, att förvaltningen av de lagerhus, vilka tidigare tillhört statens lagerhus- och fryshusstyrelse, bör anförtros åt riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap. Därigenom skulle spannmålsbolaget ej längre ha kvar någon uppgift och alltså kunna upphöra med sin verksamhet.

Fullmäktige i riksgäldskontoret, vilka yttrar sig endast om finansieringsfrågorna, framhåller, bland annat, att Svenska spannmålsaktiebolaget under de båda senaste kalenderåren utnyttjat den rörliga krediten å 125 miljoner kronor maximalt endast under en kort tid sommaren 1952 och att för närvarande det utnyttjade beloppet uppgår till 90 miljoner kronor. Enligt fullmäktiges mening bör frågan om statens finansiering av den nya föreningen bli föremål för en mera ingående utredning, varvid det bör undersökas, i vad mån det är möjligt att efter omläggningen av brödsädsregleringen minska det statliga kreditstödet. I avvaktan på denna utredning synes endast böra beslutas, att föreningen under nästa regleringsår må disponera de krediter i riksgäldskontoret, som för närvarande står till spannmålsbolagets förfogande. Därom anför fullmäktige i huvudsak följande.

Enligt jordbruksnämndens förslag skall belastningen på riksgäldskontoret komma att öka med icke mindre än 40 miljoner kronor, samtidigt som det av riksbanken eller affärsbank beviljade kreditbeloppet skall minskas med 45 miljoner kronor. Fullmäktige kan emellertid icke biträda förslaget om ökning av riksgäldskontorets engagemang för finansiering av jordbruksregleringen. Riksgäldskontorets lånebehov är för närvarande redan så betydande, att varje ytterligare ökning måste möta stora betänkligheter.

Fullmäktige har intet att erinra mot att spannmålsbolagets nuvarande lån på 50 miljoner kronor i riksgäldskontoret vid omläggningen överflyttas till rörlig kredit men får även framhålla, att den nya föreningens kredit i riksgäldskontoret icke bör överstiga 175 miljoner kronor, motsvarande nu beviljade högsta kreditbelopp. Föreningens återstående kreditbehov bör ordnas med kredit från annat håll. Fullmäktige förutsätter dock, att Kungl. Maj:t ej medger föreningen att disponera mer än 140 miljoner kronor, motsvarande det högsta belopp som hittills tagits i anspråk under innevarande regleringsår, utan att fullmäktige dessförinnan fått tillfälle yttra sig i ärendet.

Slutligen får fullmäktige framhålla, att fullmäktige förutsätter, att räntevillkoren å krediten i riksgäldskontoret till den nya föreningen skall fastställas av fullmäktige.

Efter att ha erinrat om, bland annat, villkoren för nuvarande krediter till Svenska spannmålsaktiebolaget framhåller *fullmäktige i riksbanken* i sitt yttrande, att det finns större anledning från statens sida att ingående pröva medelsbehovet, när ett företag som den föreslagna föreningen övertar här avsedda regleringsanordningar än vad fallet varit, när dessa omhänderhafts av ett rent statligt bolag.

I fråga om storleken av och villkoren för upplåningen anför fullmäktige i huvudsak följande.

Enligt fullmäktiges mening bör frågan om upplåningens storlek prövas av Kungl. Maj:t successivt under regleringsåret, lämpligen efter hörande av riksgäldsfullmäktige. Beslut angående lånebemyndigande för föreningen bör följaktligen meddelas av Kungl. Maj:t inom av riksdagen medgiven ram och avse en begränsad tid samt grunda sig på prognoser beträffande medelsbehovet under denna tid.

Fullmäktige anser sig icke böra ställa i utsikt, att kredit kommer att tillhandahållas föreningen av riksbanken. Fullmäktige utgår från att kredit inom den av jordbruksnämnden angivna ramen om 35 miljoner kronor bör kunna erhållas på den allmänna marknaden, om krediten garanteras av riksgäldskontoret. Skulle emellertid fullmäktige finna att — inom sagda ram — någon kredit bör av riksbanken tillhandahållas föreningen mot av riksgäldskontoret lämnad säkerhet, förbehåller sig fullmäktige att pröva villkoren härför. Någon fastlåsning av att krediten, därest den beviljas, skall lämnas på samma villkor som för närvarande gäller för den till spannmålsbolagets förfogande ställda krediten bör följaktligen icke ske.

Mot bankofullmäktiges beslut reserverade sig herr Rubbestad, som ansåg, att fullmäktige med hänsyn till den mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation träffade överenskommelsen bort förklara, att fullmäktige icke haft något att erinra mot jordbruksnämndens förslag beträffande krediterna till den nya föreningen. Ett bifall till fullmäktiges utlåtande komme säkerligen att medföra besvär och onödiga svårigheter för föreningen vid fullgörandet av dess uppgifter.

Departementschefen.

Allmänna synpunkter.

Världsproduktionen av livsmedel har under de senaste åren ökat avsevärt och nådde 1952/53 för första gången sedan krigsslutet per person räknat samma omfattning som före kriget. Till följd av tillfredsställande skördar även under innevarande år torde det internationella försörjningsläget ha ytterligare förbättrats.

Enär produktionen väsentligt ökat i underskottsområdena, har den internationella handelsomsättningen sjunkit. Priserna vid internationell handel har bland annat på grund därav varit vikande under de båda senaste åren. En viss stabilisering synes dock ha inträtt under senare tid. Även om den uppfattningen gör sig på många håll gällande, att kraftigare prisfluktuationer nu skall kunna undvikas, torde dock riskerna för ytterligare kraftiga prisfall icke vara helt undanröjda. Stabiliteten på den internationella marknaden blir nämligen i hög grad beroende av de åtgärder, som kan komma att vidtagas av Amerikas förenta stater, där väldiga lager av jordbruksprodukter samlats och stora ansträngningar nu göres för att avveckla överskotten.

Jordbruksnämnden framhåller, att den antydda utvecklingen för Sveriges del medfört, att de inhemska priserna på jordbruksprodukter sedan ett par år tillbaka överstiger priserna vid internationell handel. För närvarande uppskattar nämnden den genomsnittliga skillnaden för sådana produkter, som omfattas av denna handel, till omkring 20 procent mot omkring 15 procent för ett år sedan. Härvid är dock att märka, att nämndens jämförelse avser skillnaden mellan de inhemska priserna samt priserna vid export eller import och sålunda icke innefattar någon jämförelse mellan producentpriserna i Sverige och andra länder. Emellertid har nämnden också gjort en jämförelse av sistnämnda slag. Denna visar, att de priser, som tillämpas vid internationell handel, ingalunda återspeglar de inländska priserna i olika länder. Av de utav nämnden lämnade uppgifterna framgår sålunda, att det svenska jordbruksskyddet icke kan sägas ha medfört några klart högre producentpriser i vårt land än i andra länder. Av de västeuropeiska länderna har i stort sett endast Danmark och Nederländerna, vilkas jordbruksproduktion i betydande utsträckning är inriktad på export, lägre producentpriser än vårt land.

I de riktlinjer för den svenska jordbrukspolitiken, som fastställdes av 1947 års riksdag, förutsattes att prisstöd åt jordbruket i första hand skulle lämnas genom en avgiftsbeläggning av importen samt, om detta ej skulle visa sig tillräckligt, genom kvantitativa importregleringar. Stödet skulle emellertid icke avse en produktion, som går utöver det inhemska avsättningsutrymmet. För avsättningen av en eventuell överskottsproduktion skall jordbruket sålunda självt bära ansvaret. Innebörden därav är, att sådana

förluster vid export av överskott, som icke kan utjämnas genom förefintliga exportorgan eller täckas med importavgifter, skall slås ut på den löpande produktionen.

I enlighet med nyss angivna riktlinjer har från och med 1954 års skörd det obegränsade garantiprissystemet för brödsäd och oljeväxter slopats. Principen att de enskilda produktionsgrenarna skall bära sina eventuella exportförluster, vilken princip redan tidigare vunnit tillämpning i fråga om animaliska produkter — mejeriprodukter, köttvaror samt ägg — har sålunda nu genomförts även på vegetabilieområdet.

Jag vill i detta sammanhang erinra om vad nämnden framhållit i frågan om vem som slutligen bär de förluster, vilka uppstår genom att en del av jordbruksproduktionen avsättes i utlandet till lägre priser än de inhemska. När man lägger jordbrukskalkylen till grund för prissättningen, tar man hänsyn till de förskjutningar i jordbrukets inkomster, som uppstår genom denna export. Så länge denna kalkyl tillämpas vid prissättningen, är det enligt min mening naturligt, att man utgår från det totala inkomstbelopp, som jordbruket uppnår, oavsett om avsättningen sker inom eller utom landet.

Genom produktionsstegringen under de senaste åren har produktionen kommit att överstiga vårt lands eget behov. Om man bortser från den nödvändiga importen av vissa produkter, erhåller man enligt nämndens beräkningar för regleringsåret 1953/54 en överskottsproduktion, som räknad i samma års priser uppgår till 8 procent av jordbrukets totala avsaluproduktion. Enligt samma beräkningar kommer denna överskottsproduktion under vissa förutsättningar att tendera att öka under de kommande åren och kan inom få år bli betydligt större än för närvarande.

Jag får i detta sammanhang erinra om att en successiv begränsning av jordbruksproduktionen kommer att ske genom åtgärder på den yttre rationaliseringens område. Under den tid denna process pågår, är det angeläget att på bästa sätt söka vinna avsättning utomlands för våra överskott av jordbruksprodukter. Härvid kan överenskommelser med våra avnämarländer på något längre sikt än för närvarande övervägas.

I anslutning till vad jag tidigare anfört om formerna för prisstödet till jordbruket, får jag framhålla önskvärdheten av en successiv övergång från kvantitativa regleringar till importavgifter. Tack vare de ansträngningar, som hittills gjorts, har mer än hälften av den totala (statliga och privata) införseln av jordbruksprodukter nu frilistats. Åtskilliga kvantitativa importregleringar kvarstår emellertid ännu. En förutsättning för en fortsatt liberalisering av utrikeshandeln med jordbruksprodukter är dock, att även andra länder fortsätter på samma väg.

Enligt de fastställda riktlinjerna för jordbrukspolitiken skall statligt stöd icke utgå för lagring av animalier. Även på detta område har ett stegvis förverkligande av programmet skett. Jag får sålunda erinra om att förra året ansvaret för smörlagringen överflyttades på Svenska mejeriernas riksförening. Årets prisöverenskommelse — till vilken jag återkommer senare — innebär i detta avseende ett fullföljande av programmet, i det att det stat-

liga stödet åt lagringen av köttvaror i nuvarande form slopas. Staten förutsättes emellertid skola fortfarande i viss utsträckning tillhandahålla för lagringsverksamheten erforderliga rörelsemedel. Därvid skall staten tillgodoräkna sig viss ränteersättning — en anordning som för övrigt från och med regleringsåret 1954/55 skall gälla även de övriga områden av jordbruksregleringen, där rörelsemedel tillhandahålles på liknande sätt.

I föregående års prisregleringsproposition (nr 224) meddelade jag, att jag med stöd av ett av Kungl. Maj:t den 30 maj 1952 givet bemyndigande den 6 juni 1952 tillkallat sakkunniga för att utreda frågan om översyn av formerna för de prisstödjande åtgärderna på jordbruksområdet. De sakkunniga, vilka antagit benämningen jordbruksprisutredningen, beräknas snart kunna avlämna sitt betänkande. Frågan om en omläggning av prisregleringssystemet för jordbruksprodukter kan i avvaktan därpå icke för närvarande upptagas till prövning av statsmakterna.

I överensstämmelse med vad som skett under en följd av år har därför jämväl i år upprättats en kalkyl med prognos angående jordbrukets inkomster och kostnader under det kommande regleringsåret. Jordbrukskalkylen har som vanligt utarbetats av kalkylsakkunniga. Den har efter vissa kompletterande beräkningar godkänts av nämndens råd.

Med beaktande av räntekostnaderna i den reducerade omfattning, som följer av 1952 års prisöverenskommelse, visar den sålunda kompletterade jordbrukskalkylen ett överskott av 20,5 miljoner kronor. Härvid har på kostnadssidan i kalkylen inräknats effekten (motsvarande 120 miljoner kronor på inkomstsidan) av den lönehöjning, som lantarbetarna erhållit genom det i januari 1954 träffade kollektivavtalet för denna arbetarkategori. Jordbrukarnas egen arbetskraft har sålunda i kalkylen på vanligt sätt tillgodoförts samma lön, som enligt kollektivavtalet tillkommer den lejda arbetskraften. Vidare har i kalkylen räknats med en nedgång av arbetsvolymen till följd av rationalisering med 3 procent, motsvarande en arbetskostnadsminskning av cirka 70 miljoner kronor, räknat på inkomstsidan. Den sålunda beräknade kalkylen utgör utgångspunkten för prissättningen på jordbruksprodukter under regleringsåret 1954/55 enligt den mellan nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation den 26 februari 1954 ingångna överenskommelsen.

Sagda överenskommelse har som förut nämnts den 12 mars 1954 godkänts av Kungl. Maj:t. Överenskommelsen innebär, bland annat, att kalkylöverskottet å 20,5 miljoner kronor skall utjämnas genom prissänkningar. Därutöver skall företagas prissänkningar till ett belopp av 37 miljoner kronor. I förhållande till de i kalkylen upptagna priserna skall sålunda prissänkningar äga rum med ett sammanlagt belopp av 57,5 miljoner kronor. Härtill kommer i den för 1954/55 upprättade kalkylen redan inräknade prissänkningar (minus vissa prishöjningar) jämfört med 1953/54 till ett belopp av 69,7 miljoner kronor. Det totala prissänkningsbeloppet blir sålunda cirka 127 miljoner kronor, varav 85 miljoner kronor kan beräknas motsvara en sänkning av de inhemska försäljningspriserna, medan återstoden hänför sig

till prisfall på överskottskvantiteter för export samt minskade statliga bidrag. De förhållandevis största prissänkningarna gäller brödsäd (främst råg) och oljeväxter, medan den relativt minsta sänkningen avser mejerimjölk. Beträffande fördelningen av prissänkningarna på olika produkter liksom i övriga hänseenden synes prisöverenskommelsen utgöra en godtagbar lösning av de föreliggande frågorna och torde därför böra godkännas. Överenskommelsen innebär vidare, bland annat, att den s. k. 4-procentregeln skall äga tillämpning jämväl under det kommande regleringsåret. Omräkning av kalkylen skall på grund härav ske i augusti 1954 på grundval av skörderapporterna per den 15 juli, dock endast såvitt sådan begäres av nämnden eller förhandlingsdelegationen.

Den för det kommande regleringsåret träffade prisöverenskommelsen bör, i enlighet med vad som tidigare gällt, icke utgöra hinder för nämnden att vidtaga justeringar av priserna, då så påkallas av försörjningsläget eller marknadsförhållandena. Liksom tidigare bör emellertid dylika prisjusteringar om möjligt avvägas så, att relationen mellan inkomst- och kostnadssumman i kalkylen icke påverkas. Vidare bör eftersträvas, att justeringarna skall medföra minsta möjliga inkomstförskjutning mellan olika grupper av jordbrukare. Innan beslut fattas om dylika justeringar, bör överläggningar på lämpligt sätt äga rum med jordbrukets organisationer. Enligt protokollsanteckning till årets prisöverenskommelse skall nämnden även upptaga förhandlingar med förhandlingsdelegationen, om fråga uppkommer om ändring av nuvarande regler för fastställande av regleringsavgiften på fettråvaror.

I den mån priserna på sådana jordbruksprodukter, som icke är föremål för statlig prissättning, sänkes utan ingripande från myndigheternas sida, bör statsmakterna däremot, i överensstämmelse med vad som hittills gällt, icke ha skyldighet att kompensera prissänkningarna genom medverkan till prishöjningar på andra produkter. Jag vill vidare erinra om att förhandlingsdelegationen liksom för innevarande år gjort förbehåll om att oavsett 4-procentregeln få upptaga förhandlingar med jordbruksnämnden om kompensation till följd av löneökningar på grund av nya kollektivavtal för lantarbetare eller andra arbetargrupper. För nästa år har förbehållet utsträckts till att avse jämväl kostnadsökningar på grund av införande av allmän sjukförsäkring samt nya beskattningsregler för motorfordon och drivmedel. I detta sammanhang vill jag — i likhet med föregående år — understryka, att det i nuvarande läge är enligt min mening ur allmän synpunkt olägligt, om livsmedelspriserna stegras.

I anslutning till vad som gällt under senare år torde Kungl. Maj:t även nästa år böra äga befogenhet att inom den anslagsram, som kan komma att anvisas, handha jordbruksregleringen enligt här angivna riktlinjer och vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar i densamma. Skulle det befinnas erforderligt att taga i anspråk statsmedel utöver vad redan ställts till förfogande, bör frågan självfallet underställas riksdagen. Kungl. Maj:ts nämnda befogenhet torde böra gälla hela det kommande regleringsåret.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att de grundläggande, av riksdagen antagna regleringsförfattningarna gäller tills vidare. I föregående års proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område anmälde jag, att det var min avsikt att i år närmare redovisa de bemyndiganden, som behöver förlängas. Såsom förut anförts, har nämnden lämnat en redogörelse härför, till vilken jag torde få hänvisa. De i detta sammanhang återgivna riksdagsbemyndigandena torde, liksom de författningsförslag, som i det följande framlägges, böra gälla tills vidare. Dock bör det bemyndigande om uttagande av avgifter vid utförsel av ägg, som meddelats i brev den 28 juni 1935 till statskontoret, upphöra att gälla. Lagen den 30 september 1938 (nr 611) om handel med fodermedel torde i avvaktan på den av nämnden i samråd med lantbruksstyrelsen igångsatta översynen ännu icke böra sättas i kraft. Jag förutsätter, att avgifter vid utförsel även i fortsättningen skall kunna uttagas enligt kungörelsen den 31 mars 1950 (nr 156) angående utjämningsavgift vid utförsel av vissa varor.

Efter denna redogörelse för min allmänna inställning till de föreliggande spörsmålen torde jag få övergå till att behandla de grunder, som för nästa regleringsår synes böra tillämpas beträffande jordbruksregleringen.

Brödsädsregleringen.

Vid 1953 års riksdag beslöts, att garantipriserna på brödsäd i sin nuvarande obegränsade omfattning skulle slopas från och med 1954 års skörd. I enlighet härmed godkändes vidare principen, att jordbrukarna själva skall bära ansvaret för en eventuell överskottsproduktion av brödsäd. Med anledning härav uppdrog jordbruksnämnden förra året åt en kommitté med representanter för jordbruksorganisationerna, Svenska spannmålsaktiebolaget, handeln och kvarnindustrien att utreda den närmare utformningen av det nya systemet för brödsädsregleringen. Kommittén överlämnade i början av innevarande år ett förslag i ämnet till nämnden.

Förslaget innebär i huvudsak, att en ekonomisk förening skall bildas, vari som medlemmar skall ingå Sveriges lantbruksförbund, såväl enskilda som producentkooperativa spannmålshandelsföretag samt kvarnindustriföretagen. Föreningen skall icke blott handha utrikeshandeln utan även stödja den eftersträvade inhemska prisnivån på brödsäd genom åtgärder inom landet. Dessutom föreslås, att föreningen skall handha exporten av oljeväxtfröer. Föreningens medlemmar föreslås skola själva få uppträda på utlandsmarknaden. Dock skall föreningen kunna göra exportförsäljningar i eget namn, nämligen vid försäljning på sådana marknader, där inköpen i något hänseende är centraldirigerade. Kvotering mellan medlemmarna förutsättes skola äga rum endast efter enhälligt styrelsebeslut eller efter nämndens åläggande. Med hjälp av inflytande förmalningsavgifter skall bidrag lämnas vid export, därest den inhemska prisnivån ligger över världsmarknadspriserna. Beträffande oljeväxtfröer skall motsvarande bidrag bestridas av Sveriges

oljeväxtintressenter, förening u. p. a. Skulle den inhemska prisnivån däremot ligga under världsmarknadspriserna, skall exportavgift kunna uttagas. Likaså skall möjlighet finnas att uttaga importavgift, då marknadsläget föranleder därtill.

Rörande föreningens åtgärder på den inhemska marknaden förutsättes, att förhandlingar därom skall upptagas mellan nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation samt att i fråga om den närmare utformningen samråd skall äga rum mellan nämnden och föreningen.

På den föreslagna föreningen skall även överflyttas spannmålsbolagets nuvarande befattning med beredskapslagren av brödsäd och fodermedel. Däremot avses spannmålsbolaget skola — under ändrat namn — tills vidare äga och förvalta vissa lagerhus. Till föreningen skall också överföras rätten att vid export av vete och råg erhålla utförselbevis. Den verksamhet med uppsamling m. m. av oljeväxtfröer, som sedan ett par år bedrives av Föreningen Sveriges oljeväxtintressenter avses tills vidare icke skola överflyttas på det nya organet.

De allmänna direktiven för föreningens verksamhet skall enligt förslaget meddelas av statsmakterna och nämnden, men föreningen skall själv inom ramen för dessa direktiv ombesörja den erforderliga regleringsverksamheten. Dock förutsättes, att nämnden skall äga att ändra föreningens beslut i fråga om exportavgifter, därest så kan anses motiverat av omständigheter, som inträffat sedan direktiven meddelats. Med hänsyn till det allmännas intresse av en riktig skötsel såväl av spannmålsregleringen som av beredskapslagringen samt med tanke på att allmänna medel i betydande utsträckning torde komma att ställas till föreningens förfogande, avses plats skola beredas för ett visst statligt inflytande i föreningen.

Nämnden har remitterat kommittéförslaget för yttrande till ett flertal organisationer. Vid remissbehandlingen framkomna synpunkter ävensom de synpunkter, som nämnden framfört i fråga om såväl förslaget som remissvaren, har återgivits i det föregående, till vilket jag torde få hänvisa.

I likhet med nämnden och remissinstanserna kan jag ansluta mig till förslaget, att i fråga om brödsäd såväl export- och importverksamheten som de prisreglerande åtgärderna inom landet och beredskapslagringen skall för framtiden omhänderhas av ett gemensamt organ. Till detta bör även knytas uppgiften att handha exporten av oljeväxtfröer. Nämnden har vidare framhållit, att fördelar skulle kunna vinnas genom en överföring till den nya föreningen jämväl av den verksamhet med uppsamling m. m. av oljeväxtfröer, som för närvarande ombesörjes av Föreningen Sveriges oljeväxtintressenter, men att denna fråga bör bli föremål för särskild undersökning och därför anstå till ett kommande år. Mot en dylik undersökning har jag intet att erinra.

I fråga om föreningens styrelse finner jag, att den föreslagna sammansättningen utgör en så långt möjligt rättvis avvägning mellan de berörda intressegrupperna. Jag tillstyrker därför förslaget även i denna del. Likaså finner jag mig kunna biträda, vad nämnden anfört beträffande representationen inom styrelsens arbetsutskott. Därest så anses lämpligt, torde sålunda

Sveriges lantbruksförbund tilldelas en ordinarie plats samt Kooperativa förbundet och den enskilda kvarnindustrien erhålla var sin suppleantplats i utskottet. Hinder torde vidare ej böra möta för den av oljeväxtintressentföreningen utsedde styrelseledamoten att deltaga i utskottets handläggning av frågor, som berör oljeväxtexporten. Jämväl i övrigt tillstyrker jag vad nämnden förordat beträffande föreningens organisation och därmed sammanhängande frågor. Det torde emellertid få ankomma på Kungl. Maj:t att utse ledamöter och suppleanter i föreningens styrelse ävensom de statliga ledamöterna i styrelsens arbetsutskott.

Vad angår exporten har delade meningar framkommit i frågan i vad mån denna bör ske centralt genom föreningen. Enligt min åsikt torde övervägande skäl tala för att en dylik centralisering endast bör förekomma, då särskilda skäl föreligger därtill, framför allt vid handel med centraliserade marknader. Emellertid torde till en början viss försiktighet vara påkallad, varför större utrymme synes finnas för centralisering, tills vidare erfarenhet vunnits. Jag förutsätter, att detta spörsmål skall kunna nå en tillfredsställande lösning genom samråd med därav berörda intressegrupper.

Även enligt min mening synes föreningen — i vart fall såvitt angår beredskapslagringen — böra i likhet med spannmålsbolaget stå självrisk för skada på grund av brand m. m. Däremot kan jag icke ansluta mig till förslaget, att huvuddelen av de medel, bolaget avsatt såsom en skaderegleringsfond, skall överföras till föreningen för att användas till skadeutjämning. I stället bör i fråga om staten tillhöriga varor, såsom statskontoret anfört, eventuella förluster täckas år för år som löpande utgifter, till vilka medel bör anvisas å riksstaten. Fonden torde därför böra tills vidare kvarstå hos bolaget.

Vad härefter beträffar den fortsatta regleringen av den inhemska brödsädshandeln har nämnden och flera remissinstanser förordat en övergång från det nuvarande systemet med under hela regleringsåret fixerade, successivt stigande priser till ett inlösenförfarande, innefattande rätt för såväl odlarna som handeln och industrien att för inlösen vid viss tidpunkt och till visst bestämt pris till föreningen hembjuda då kvarvarande brödsäd. Även jag förordar en dylik anordning. Såsom nämnden framhållit, bör inlösningsdagen icke sättas senare än att den hembjudna säden hinner exporteras i god tid, innan den nya skörden saluföres. Ur denna synpunkt synes den 1 april lämpligen kunna fastställas såsom hembudsdag. Eftersom de kvantiteter, som hembjudes, förutsättes utgöra ett verkligt överskott, som om möjligt bör exporteras, torde det garanterade priset böra avse leverans i exporthamn, d. v. s. i stort sett samma orter som de nu gällande prisorterna.

Prisbildningen på brödsäd före inlösningsdagen skall vara helt fri och endast påverkas av de exportbidrag, som föreningen kommer att lämna. Såsom nämnden framhållit bör det emellertid stå föreningen fritt att genom överenskommelse med sina medlemmar ävensom med utomstående handels- och kvarnföretag genomföra en mera bunden prisbildning även före inlösningsdagen.

Med utgångspunkt från de nu angivna riktlinjerna, om vilka nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation enats, har Kungl. Maj:t den 12 mars 1954 fastställt inlösenpriser per den 1 april 1955 för sådan brödsäd av 1954 års skörd, som kan avsättas inom landet, till för vete 44 kronor 75 öre och för råg 39 kronor 75 öre per deciton, vartill kommer förmalningsavgift av 5 kronor per deciton att tillföras jordbrukets clearingkassa för brödsäd. Enligt en inom nämnden verkställd utredning skall tillämpningen av det nya inlösenförfarandet medföra ett inkomstbortfall för jordbruket av omkring 6,4 miljoner kronor. Hänsyn härtill har tagits i prisöverenskommelsen.

Jag får i detta sammanhang erinra om att tidigare särskild fraktersättning av statsmedel utgått för från Gotland till fastlandet levererad brödsäd. Sådan fraktersättning torde i fortsättningen icke bli erforderlig, enär den nya föreningen kan använda den gotländska brödsäden för export och följaktligen tillämpa samma priser i exporthamnarna på Gotland som på prisorterna på fastlandet. Av statsmedel bör från och med nästa regleringsår ej heller utgå nu lämnade ersättningar för merfrakter vid transport av brödsäd från spannmålshandlare i överskottsområden till kvarnar i underskottsområden. Likaså torde de bidrag till spannmålshandlare inom vissa områden, som utgår för att täcka en del av handelsomkostnaderna för från odlare inköpt brödsäd, böra slopas.

Bland annat med hänsyn till att den nya föreningen ännu ej konstituerats föreslår nämnden, att avgörandet i fråga om de närmare detaljerna vid utformningen av inlösensystemet skall få anstå till senare. Vad nämnden sålunda föreslagit kan jag biträda. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, nämnden att utfärda de närmare direktiven för föreningen. Detsamma torde böra gälla de eventuella förändringar i bestämmelserna om kvalitetsfordringar och prisregleringsskalor, som kan bli aktuella.

I fråga om förmalningsavgiften på brödsäd, vilken såsom framgår av det tidigare anförda beslutet fastställts till 5 kronor per deciton för 1954 års skörd, torde jag först få erinra om att 1953 års riksdag uppdrog åt Kungl. Maj:t att undersöka, vilka förutsättningar som förelåg att befria löneförmalningen för odlares och i dennes tjänst anställda personers husbehov från avgift, samt — om sådana förutsättningar visade sig vara för handen — vidtaga erforderliga åtgärder därför. Såsom förut nämnts har sedermera Svenska bygdekvarnars riksförbund hemställt om dylik befrielse.

Nämnden har upplyst, att de med förmalningsavgiften sammanhängande frågorna flera gånger ingående behandlats inom nämnden samt att förhandlingar förts mellan nämnden och representanter för såväl löne- som handelskvarnarna. Vid förhandlingarna har enligt nämnden från lönekvarnarnas sida i huvudsak anförts, att löneförmalningen tenderar att minska, beroende på att odlarna icke kan förstå det rättvisa i att avgift uttages för deras egen brödsäd, som de låter förmala. Å andra sidan har talesmännen för handelskvarnarna starkt understrukit, att en förutsättning för att kvarnindustrien godtog införandet av förmalningsavgift var, att sådan avgift även skulle ut-

tagas vid löneförmalning, eftersom dylik förmalning eljest skulle komma i ett gynnat konkurrensläge. Nämnden vidhåller för sin del sin tidigare uppfattning, att även löneförmalning skall vara belagd med avgift.

Efter överväganden har jag funnit mig böra biträda nämndens uppfattning i denna del. De skäl, som anförts till stöd för att löneförmalningen skall undantagas från avgiftsbeläggning, synes mig nämligen icke vara så vägande eller välgrundade att de bör föranleda någon ändring i det utav föregående års riksdag fattade beslutet om förmalningsavgift. Jordbrukets förhandlingsdelegation har enhälligt anslutit sig till nämndens uppfattning.

Emellertid synes det vara skäligt, att lönekvarnarna får viss gottgörelse för sitt besvär med att uttaga och redovisa avgifterna ävensom för ränteförluster. I enlighet med nämndens förslag bör gottgörelsen fastställas till 50 öre per deciton. Kostnaden härför, tillhopa cirka 250 000 kronor, torde få utgå ur förmalningsavgifterna. Då motsvarande merarbete och ränteförlust enligt nämnden icke föreligger i fråga om handelsförmalningen, bör gottgörelse icke utgå till handelskvarnar.

Förslaget att utvidga förmalningsavgiften till att avse jämväl vete, som användes för tillverkning av flingor o. d., föranleder ingen erinran från min sida.

I samband med övergången till det nya regleringsåret uppkommer i år liksom i fjol vissa problem till följd av sänkningen av brödsädspriserna och höjningen av förmalningsavgiften. Vad först gäller förmalningsavgiften finner jag liksom nämnden, att den bör höjas från och med den 1 augusti 1954 och av administrativa skäl avse all brödsäd, oavsett årsskörd. Mot nämndens förslag att för den kvantitet brödsäd av gammal skörd, som finnes i lager vid månadsskiftet juli/augusti 1954 och som förmales därefter, lämna kvarnarna en mot höjningen av förmalningsavgiften svarande kompensation har jag ingen erinran.

Vad därefter beträffar frågan huruvida ersättning bör utgå för den förlust, som kan åsamkas kvarnarna på grund av att en lägre genomsnittlig prisnivå kommer att tillämpas under 1954/55, kan jag i huvudsak ansluta mig till vad nämnden anfört därom. Jag finner sålunda ej anledning föreligga att av statsmedel till kvarnarna utbetala prisfallsersättningar men vill samtidigt förorda de av nämnden föreslagna åtgärderna för att underlätta övergången i samband med fallet i den genomsnittliga prisnivån.

Beredskapslagret av brödsäd bör enligt nämnden normalt uppgå till 300 000 ton. Nämnden föreslår emellertid, att detta lager intill en bottenkvantitet av lägst 150 000 ton — som alltid skall finnas i lager — under vissa angivna förutsättningar skall få tagas i anspråk för att under fredstid fylla ut ett försörjningsbehov eller möjliggöra exportförsäljningar, som beräknas kunna täckas in av kommande överskott. Skyldigheten att fylla ut lagret till 300 000 ton, när det gått ned under denna kvantitet, bör enligt nämnden ej vara ovillkorlig, åtminstone icke om import av brödsäd skulle bli nödvändig för ändamålet. Vad nämnden sålunda anfört föranleder icke någon erinran från min sida.

Vad slutligen angår nämndens framställning att den nya föreningen skall komma i åtnjutande av skattefrihet för avsättningar till den konjunkturutjämningsfond i stiftelseform, som avses komma att inrättas, torde denna fråga böra upptagas till prövning först sedan föreningen konstituerats och avtal träffats om inrättandet av stiftelsen.

Regleringen av fodersäd och andra fodermedel.

Handeln med fodersäd och andra fodermedel är numera fri liksom även prisbildningen. Någon ändring härutinnan synes icke vara påkallad. Den begränsning av importen, som behövs i prisreglerande syfte, bör alltså även i fortsättningen åstadkommas genom användande av införselavgifter och icke genom kvantitativa regleringar. Vidare bör, liksom nu, möjlighet finnas att uttaga utjämningsavgifter vid export ävensom att föreskriva minimiinblandning av inhemskt raps- och senapsmjöl i kraftfoder.

Utrikeshandeln med fodersäd, oljekraftfoder och kli har i enlighet med beslut av 1953 års riksdag i stort sett planenligt överflyttats från spannmålsbolaget till handelsföretagen. Mot vad nämnden anfört beträffande överflyttningen av beredskapslagringen från spannmålsbolaget till den nya spannmålsföreningen har jag intet att erinra. Kostnaden för denna lagring bör bestridas av staten. Jag biträder vidare nämndens förslag att hålla en del av beredskapslagret av oljekraftfoder i form av oljelinfrö, varigenom en beredskap ernås i fråga om såväl linolja som linfrökakor.

Uttagandet av införselavgifter vid import av oljekraftfoder gör det, såsom nämnden framhållit, nödvändigt att uttaga avgift jämväl på oljekraftfoder, som tillverkas inom landet. I likhet med nämnden anser jag det därför vara påkallat att genom nya författningsbestämmelser skapa möjlighet att uttaga tillverkningsavgift. För innevarande år har träffats frivillig uppgörelse med oljefabrikerna om inbetalning av sådan avgift.

Förslag av nu angivet innehåll till förordning om avgift å oljekraftfoder torde böra föreläggas riksdagen till antagande. Avgiften bör dock tills vidare icke uttagas för oljekraftfoder av svenskodlat frö av raps, rybs och senap i annat fall än då tillverkningen skett av fröparti, som försålts till fabrik för export av tillverkningsprodukterna, men fodervaran av någon anledning säljes på den svenska marknaden.

Nu utgående statlig garanti till oljefabrikerna för avsättning av ur svenskt oljeväxtfrö framvunnet oljekraftfoder torde, såsom nämnden föreslagit, böra slopas.

I detta sammanhang torde jag även få taga upp frågan om restitutionen och fördelningen på exporten av olika animalieprodukter av de medel, som inflyter genom upptagande av införselavgifter på fodervaror och tillverkningsavgifter på inom landet tillverkat oljekraftfoder. Vad nämnden härutinnan anfört rörande innevarande regleringsår, torde till följd av förhållandena stå i god överensstämmelse med såväl 1953 års riksdags beslut rörande äggregleringen som i övrigt med 1947 års riktlinjer. Jag biträder

nämndens förslag i denna del. De av nämnden angivna principerna för fördelningen av foderavgiftsmedlen under regleringsåret 1954/55 synes även böra godtagas. Principiellt göres härigenom, liksom i år enligt riksdagens beslut i fråga om anvisningen till äggproduktionen, ett avsteg från 1947 års riktlinjer. Enligt dessa skall nämligen vid export av sådana animalieprodukter, som framställes medelst importerade fodermedel, restitution kunna lämnas endast med belopp motsvarande de införselavgifter, som kan anses belöpa på de exporterade kvantiteterna. Enligt de nu föreslagna principerna skall de inflytande avgiftsmedlen fördelas på de olika animaliegrenarna i huvudsaklig relation till den beräknade användningen av avgiftsbelagda fodermedel inom respektive produktionsområde. I fråga om den definitiva fördelningen för regleringsåret 1954/55 torde det få ankomma på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, på nämnden att senare göra denna efter samråd med jordbrukets organisationer.

Nämnden har icke velat motsätta sig, att nu utgående fraktbidrag vid transport av fodermedel till vissa delar av norra Sverige bibehålles oförändrade under nästa regleringsår. Häremot har jag icke något att erinra. I samband härmed har nämnden ifrågasatt, om det ur administrativa synpunkter icke vore lämpligast, att utbetalandet av fraktbidragen överfördes till järnvägsstyrelsen i samband med avvecklingen av spannmålsbolaget, vilket hittills utbetalat bidragen. Järnvägsstyrelsen, som beretts tillfälle att yttra sig över förslaget, har med hänvisning till, bland annat, att den ej är utrustad med vare sig den vidlyftiga administrationsapparat eller den sakkunskap, som erfordras för uppgiften, hemställt att nämndens förslag icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Enligt min mening bör i detta läge utbetalningen uppdragas åt den föreslagna nya spannmålsföreningen i samband med den successiva avvecklingen av spannmålsbolaget. Föreningen torde böra få de kostnader, som kan beräknas falla på administrationen av fraktbidragen, täckta av medel ur anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Potatisregleringen.

Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan innebär i fråga om fabrikspotatis, att det för innevarande år fastställda odlarpriset skall ligga till grund för prissättningen på potatismjöl och potatissprit under det kommande regleringsåret. Av priset skall 3 öre per hektoliter och stärkelseprocent avsättas till en särskild clearingkassa.

I anslutning härtill har jordbruksnämnden framlagt vissa riktlinjer för en omläggning av stödet åt odlingen av fabrikspotatis från och med den 1 oktober 1955. Förslaget innebär i huvudsak, att staten skall fastställa ett pris för den kvantitet, som motsvarar den normala förbrukningen inom landet. För odlarna skall tillämpas ett lägre pris, varvid skillnaden avses skola användas till att täcka exportförluster m. m. Den del av odlingen, som överskjuter den inhemska förbrukningen, skall nämligen omhändertagas och säljas av ett särskilt organ till de priser, som kan uppnås.

Sveriges stärkelseproducenters förening har biträtt förslaget, såvitt avser dess principiella uppläggning. Däremot har Sveriges bränneriidkareförening, som visserligen icke haft något att erinra mot inrättandet av clearingkassan, påkallat ytterligare förhandlingar för att klarlägga verkan av förslaget för brännerihanteringens del. Jordbrukets förhandlingsdelegation har för sin del godtagit förslaget. Vidare har nämnden upplyst, att Aktiebolaget Vin- & spritcentralens ledning under hand förklarat sig icke ha något att invända.

Även enligt min mening torde det nuvarande regleringssystemet i fråga om fabrikspotatis vara så osmidigt och omständligt, att en omläggning bör äga rum. De av nämnden framlagda riktlinjerna för ett nytt regleringssystem synes i stort sett kunna godtagas. Det synes emellertid böra uppdragas åt nämnden att företaga erforderliga utredningar och till Kungl. Maj:t inkomma med ett detaljerat förslag. Först därefter är jag beredd att taga slutlig ställning till frågan. I samband med behandlingen av angivna förslag torde även böra upptagas ett av potatisindustriutredningen den 10 oktober 1953 avgivet betänkande rörande stärkelse- och bränneriindustrierna.

I detta sammanhang torde jag få erinra om att Kungl. Maj:t den 16 oktober 1953 bemyndigat nämnden att med stärkelseföreningen träffa överenskommelse om föreningens inköp och försäljning av potatisstärkelse under tiden den 1 oktober 1953—den 30 september 1954 i huvudsaklig överensstämmelse med ett upprättat förslag till avtal. I bemyndigandet har emellertid gjorts förbehåll om att den utfästelse, som nämnden gjort i 7 § av avtalsförslaget, skall underställas riksdagens prövning.

Det avtal, som träffats, innebär i likhet med motsvarande nu gällande avtal, bland annat, att föreningen är skyldig att köpa den mängd potatisstärkelse, som framställes enligt meddelade tillverkningslicenser på högst 300 000 deciton med undantag av vad som erfordras till husbehov för tillverkaren och dennes potatisleverantörer. Enligt nyssnämnda 7 § har nämnden åtagit sig att — under förutsättning av statsmakternas godkännande och därest avtalet icke skulle förnyas för tillverkningsåret 1954/55 — vidtaga eller föranstalta om sådana åtgärder från statens sida, som bereder föreningen möjlighet att erhålla dels minst 87 kronor per deciton för den 1 oktober 1954 inneliggande lager av potatisstärkelse, dock med avdrag av 30 000 deciton, dels ock ersättning för ränte- och lagringskostnader enligt i avtalet närmare angivna grunder för inneliggande lager av potatisstärkelse med undantag av 30 000 deciton under tre månader från och med den 1 oktober 1954.

De av nämnden sålunda gjorda åtagandena torde nu böra underställas riksdagens prövning.

Vad lantbruksstyrelsen och nämnden anfört rörande behovet av fortsatt stöd åt den kvalitetsbefrämjande verksamhet på matpotatisområdet, som numera bedrives av Svensk matpotatiskontroll, kan jag ansluta mig till. För nämnda organs verksamhet under år 1953 har ett statsbidrag av 15 000 kro-

nor ställts till förfogande ur anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Enligt vad som upplysts påbörjades emellertid verksamheten icke förrän andra halvåret 1953. Därest riksdagen icke har något att erinra däremot, torde därför sagda bidrag i stället få avse budgetåret 1953/54. I anslutning härtill synes nu böra inhämtas medgivande till att ett lika stort bidrag skall få utgå till verksamheten ur berörda anslag jämväl under nästkommande budgetår.

Nämnden har upplyst, att den utfärdat särskilda bestämmelser för att ernå garanti för att importerad såväl mat- som utsädespotatis skall vara av hög kvalitet. Vad nämnden i detta hänseende anfört, kan jag i huvudsak ansluta mig till. I samband därmed vill jag erinra om att Kungl. Maj:t genom beslut den 19 februari 1954 bemyndigat nämnden att förordna om införselavgift på utsädespotatis av högst 8 öre per kilogram.

Vad nämnden i övrigt anfört angående potatisregleringen föranleder icke någon erinran från min sida.

Oljeväxtregleringen.

Såsom förut nämnts har Kungl. Maj:t den 24 juli 1953 och den 12 mars 1954 fastställt följande grundpriser för oljeväxtfrö vid leverans från odlare för avsättning inom landet, nämligen för höstraps 85 öre, för höstrybs 83 öre, för vårraps 75 öre, för vårrybs 73 öre och för vitsenap 60 öre per kilogram. I enlighet med de principer, som godtagits av 1953 års riksdag, skall jordbruket självt bära ansvaret för en överskottsproduktion av oljeväxtfröer. Beroende på odlingens faktiska omfattning och de exportpriser, som kan erhållas för överskottskvantiteter, kan sålunda de verkliga odlarpriserna för hela skörden bli lägre än de nu angivna.

Jordbruksnämnden har upplyst, att den träffat överenskommelse med odlarorganisationen, innebärande att odlarpriserna skall uppgå till följande lägsta belopp, nämligen för höstraps 75 öre, för höstrybs 73 öre, för vårraps 67 öre, för vårrybs 65 öre och för vitsenap 54 öre per kilogram. Odlarna tillförsäkras i kontrakten endast det lägre priset. I jordbrukskalkylen för regleringsåret 1954/55 har icke förutsatts, att någon efterbetalning till odlarna skall äga rum, varför eventuella överskottsmedel enligt nämnden torde få fonderas. Uppgörelsen med odlarorganisationerna har biträtts av jordbrukets förhandlingsdelegation.

Vad nämnden sålunda anfört föranleder icke någon erinran från min sida.

Den föreslagna överföringen av exportverksamheten på oljeväxtområdet till den nya spannmålsföreningen har jag redan tidigare under avsnittet om brödsädsregleringen förklarat mig kunna tillstyrka. Härvid bör de av nämnden förordade förändringarna i styrelsen för Föreningen Sveriges oljeväxtintressenter äga rum.

I samband med utformningen av det nya systemet för stöd åt den inhemska smörproduktionen och oljeväxtodlingen anförde jag (Prop. 1953: 196), bland annat, att frågan om stödet åt den inhemska produktionen av

linolja skulle upptagas i annat sammanhang. Med anledning därav har nämnden undersökt möjligheterna att erhålla en utfästelse av de inhemska linoljeslagerierna att köpa linfrö av 1954 års skörd till världsmarknadspriset, vilket för närvarande motsvarar ett odlarpris av 65 öre för kilogram. På grund av marknadsläget har emellertid någon dylik utfästelse icke kunnat erhållas. Vid sådant förhållande behövs särskilda statliga stödåtgärder för att kunna trygga avsättningen av svenskodlat linfrö. Då en mindre inhemsk odling anses önskvärd av beredskapsskäl, föreslår nämnden, att staten skall garantera odlarna ett pris av 65 öre för kilogram. Den förlust, som kan uppstå på denna odling, bör enligt nämndens mening täckas av statsmedel.

Med anledning härav har Kungl. Maj:t den 12 mars 1954 fastställt ett garantipris vid leverans från odlare av 65 öre per kilogram. Medel för ändamålet torde få ställas till förfogande ur clearingkassan för fettvaror.

Stödet åt lin- och hampodlingen.

I fråga om stödet åt lin- och hampodlingen får jag till en början erinra om att enligt beslut av 1953 års riksdag statligt stöd skall ges åt linberedningsverken i Laholm, Växjö och Mellansel samt åt hampberedningsverket i Visby.

Jordbruksnämnden har föreslagit, att statligt stöd under det kommande regleringsåret skall lämnas beträffande lin till en sammanlagd kvantitet av 1 625 ton fiber, fördelad med 790 ton på verket i Laholm, 535 ton på verket i Växjö och 300 ton på verket i Mellansel, samt beträffande hampa till en kvantitet av 720 ton fiber. Mot vad nämnden sålunda föreslagit har jag icke något att erinra.

Såsom förut nämnts har Kungl. Maj:t den 12 mars 1954 fastställt riktpriserna för 1954 års skörd till för linhalm 25 öre per kilogram och för hamphalm 13 öre per kilogram.

Vid beräkningen av kostnaderna för stödet åt lin- och hampodlingen under nästa regleringsår har nämnden i fråga om lin utgått från ett allmänt pristillägg av 54 öre per kilogram stödberättigad linfiber samt särskilda pristillägg till verken i Växjö och Mellansel av 15 respektive 55 öre per kilogram ävensom i fråga om hampa från ett pristillägg av högst 75 öre per kilogram. Detta finner jag mig böra biträda. Jag kan vidare tillstyrka vad nämnden föreslagit i fråga om täckandet av en del av kostnaderna för inköp av vissa kvantiteter utländskt hamputsäde för sådden 1953 och 1954.

Med utgångspunkt från den i det föregående förutsatta produktionen och det av nämnden uppgivna stödbehovet per kilogram fiber, kan bidragskostnaderna för spånadslin beräknas till i runt tal 1 123 000 kronor. Liksom för närvarande bör nämnden äga att inom ramen för detta belopp göra den omdisponering mellan linberedningsverken, som kan befinnas lämplig. Motsvarande medelsbehov för hampa utgör 540 000 kronor. Härtill kommer kostnaderna för bidrag till anskaffande av utländskt hamputsäde, sammanlagt 160 000 kronor. Det totala anslagsbehovet till stödjande av lin- och

hampodlingen torde i anslutning härtill och med hänsynstagande till kostnader för odlingsförsök m. m. böra beräknas till avrundat 1 900 000 kronor.

Härefter torde jag få upptaga frågan om att i förteckningen över varor, vilka enligt förordningen den 8 juni 1951 (nr 379) angående reglering av införseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m. icke får införas till riket utan särskilt tillstånd, intaga även hampa, med undantag av manilla- och cantalahampa, ävensom hampblår (stat. nr 904: 1, 904: 2, ur 905, 911), varigenom införselavgift skulle kunna påläggas dessa varuslag. Såsom nämnden framhållit, avses en sådan avgift skola användas endast för att bereda erforderligt skydd mot utbud av dumpingkaraktär. Med hänsyn bland annat härtill anser jag mig böra biträda nämndens förslag. Förslag till författningsändring framlägges i ett senare avsnitt.

Jag får i detta sammanhang anmäla, att Kungl. Maj:t den 13 november 1953 på framställning av Uppsala-Stockholms läns linodlareförening u. p. a., Gimo, funnit gott förklara, att krav på återbetalning av statens fordran på grund av föreningens lån ur hemslöjdslånefonden icke skall framställas förrän i samband med föreningens likvidation och att denna statens fordran vid likvidationen skall äga sämre rätt än övriga fordringar hos företaget.

Enligt vad jag inhämtat har Uppsala-Stockholms läns linodlareförening, Gimo, och Sveriges hampodlareförening, Värmbol, numera trätt i likvidation. Enär likvidationsförfarandet ännu icke avslutats, kan icke nu framläggas förslag till avveckling av statens fordran i samband med lån till föreningarna.

Slutligen torde jag här få anmäla Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbunds hemställan om ändring av bestämmelserna för lån ur hemslöjdslånefonden. För närvarande må jämlikt kungörelsen den 30 november 1928 (nr 452) statslån från fonden tilldelas hushållningssällskap för utlämnande av, bland annat, förlagslån för att anskaffa för textil tillverkning avsett svenskt material, företrädesvis av lin och ull. Lån må icke beviljas till högre belopp än 10 000 kronor. Riksförbundet hemställer, dels att maximibeloppet skall höjas till 30 000 kronor, dels att lån skall kunna erhållas för att över huvud anskaffa material för hemslöjdsproduktion ävensom för finansiering av hemslöjdsföreningarnas lagerhållning.

Med hänsyn till den ekonomiska utvecklingen sedan år 1928 liksom även till att avsättningen av hemslöjdsprodukter ökat väsentligt, är en höjning av maximibeloppet otvivelaktigt påkallad. Det torde emellertid vara tillräckligt med en höjning till 25 000 kronor. Jag har vidare intet emot att en viss utvidgning av ändamålet med lånen äger rum. Enligt min mening synes man dock icke böra helt släppa kravet på att tillverkningsmaterialet skall vara inhemskt. Jag föreslår därför, att de nuvarande bestämmelserna skall ändras på så sätt, att lån må utlämnas för tillverkning av varor utav företrädesvis svenskt råmaterial.

Därest riksdagen icke har något att erinra mot vad sålunda föreslagits, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga nödiga författningsändringar.

Äggregleringen.

För innevarande regleringsår upptogs i jordbruksöverenskommelsen våren 1953 ett medelproducentpris för ägg av 3 kronor 10 öre per kilogram. Prisbildningen är emellertid i huvudsak fri. Producentnoteringen får sålunda fritt variera intill en gräns, som fastställts till 4 kronor 25 öre per kilogram. Därest noteringen tenderar att nå denna gräns, bör import av ägg företagas och export endast i undantagsfall äga rum. För att stödja medelproducentpriset har jordbruksnämnden föreskrivit, att Sveriges export- och importförening för ägg vid ett producentpris, som ej överstiger 3 kronor 75 öre per kilogram, får utbetala exportbidrag av insamlade regleringsmedel.

Under nästa regleringsår bör enligt nämndens förslag riktlinjerna för äggregleringen bli i stort sett oförändrade. Medelproducentpriset har dock beräknats till endast 2 kronor 95 öre per kilogram. Vid sådant förhållande torde den övre prisgränsen böra sänkas till 4 kronor per kilogram. Vidare bör liksom för närvarande exportbidrag och restitution av införselavgift på fodermedel kunna komma i fråga.

Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan innebär ett bifall till nämndens förslag i denna del. Vad nämnden anfört angående riktlinjerna i övrigt i fråga om äggregleringen kan jag i huvudsak biträda. Jag har ej heller något att erinra mot att kvarstående behållning i nämndens clearingkassa för ägg och äggprodukter överföres till Sveriges export- och importförening för ägg.

Köttvaruregleringen m. m.

Av jordbruksnämndens tidigare berörda redogörelse framgår, att anledning finnes att räkna med ett relativt stort underskott på kött under regleringsåret 1954/55, medan tillgången på fläsk kan väntas betydligt överstiga det inhemska konsumtionsbehovet. Den svenska köttproduktionen torde sålunda få kompletteras med import, samtidigt som exporten av fläsk troligtvis behöver ökas rätt väsentligt framdeles.

Enligt nämnden bör utrikeshandeln med kött och fläsk under regleringsåret 1954/55 regleras på i stort sett samma sätt som för närvarande, och direktiven för Föreningen Svensk kötthandel bör sålunda i huvudsak ansluta till de nu gällande. Föreningen bör sålunda åläggas att, om så befinnes möjligt med hänsyn till prisläget, importera varor, så att den av statsmakterna förutsatta prisnivån icke överskrides. Vidare bör export icke få företagas utan nämndens tillstånd, om denna prisnivå tenderar att överskridas.

Vinster och förluster i föreningens verksamhet bör i första hand utjämnas inom föreningen. Då på grund av det väntade stora exportöverskottet på fläsk under nästa regleringsår förlusterna väntas komma att överstiga de på samma år belöpande vinsterna, bör föreningen såsom nämnden föreslagit få taga i anspråk även andra medel. I första hand torde därvid, i likhet med vad nu är fallet, få användas de av nämnden upptagna och till föreningen

överförda införselavgifterna för köttvaror, som importerats utanför föreningens regi. Därjämte bör föreningen liksom för närvarande ha möjlighet att uttaga slaktdjursavgifter. Vidare bör få användas eventuellt restituerade införselavgifter för fodermedel. För ändamålet torde därjämte få disponeras de medel, som från tidigare regleringsår innestår i stiftelsen Kötthandelns konjunkturutjämningsfond. I den mån ytterligare tillskott behövs, torde i enlighet med nämndens förslag få tagas i anspråk behållningen i nämndens clearingkassa för kolonialvaror. Jag biträder alltså jämväl nämndens förslag att, sedan ett belopp av 1 miljon kronor avsatts för att bestrida vissa bidrag vid export av sockerhaltiga varor, resterande medel i denna kassa skall den 1 september 1954 överföras till föreningen. Jag förutsätter emellertid, att i direktiven till föreningen föreskrives att, med undantag för föreningens vinstmedel i affärsverksamheten, regleringsmedel icke får användas utom efter nämndens godkännande.

Beträffande prisregleringen i fråga om kött och fläsk har nämnden anfört, att den i samband med prisförhandlingarna träffat överenskommelse om partiprissättningen på kött och fläsk med Sveriges slakteriförbund av i stort sett samma innehåll som den för innevarande år gällande, dock med undantag av att förbundets priser icke längre skall betraktas som normalpriser. För min del finner jag mig kunna biträda vad sålunda överenskommits. Vad nämnden föreslagit i fråga om avvecklingen av det nuvarande statliga stödet till lagring av kött och fläsk föranleder ingen erinran från min sida.

I den nu föreliggande prisöverenskommelsen för regleringsåret 1954/55 förutsättes, att priserna på kött och fläsk skall sänkas så, att jordbrukets inkomst av dessa varor, efter avdrag med 2,5 miljoner kronor som kompensation för det slopade lagringsstödet, skall nedgå med tillhopa 36,5 miljoner kronor. Beloppet motsvarar i genomsnitt på allt kött och fläsk en sänkning per kilogram av mellan 10 och 11 öre. Häremot torde icke vara något att erinra. Såsom nämnden framhållit, torde sänkningen genom den rörlighet i prissystemet, som tillämpas, och det förväntade marknadsläget till större delen komma att beröra priserna på fläsk.

Liksom för innevarande år bör av skäl, som nämnden anfört, garantipriset för smågrisar fastställas till 3 kronor per kilogram.

I detta sammanhang torde jag slutligen få upptaga frågan om stöd åt ullproduktionen. I syfte att söka uppehålla en fårstam av ur beredskapssynpunkt lämplig storlek utgår sedan regleringsåret 1948/49 särskilt statsbidrag. Bidraget, som för närvarande är 1 krona 50 öre per kilogram ull, föreslås av nämnden skola utgå med oförändrat belopp jämväl under regleringsåret 1954/55. Då bidraget torde vara av viss betydelse för uppehållandet av fårstammen, biträder jag förslaget.

För täckande av kostnaderna härför torde enligt nämnden ett belopp av 200 000 kronor vara erforderligt. Mot denna beräkning har jag icke något att erinra.

Regleringen av handeln med mjölk och mejeriprodukter.

Som en följd av de åtgärder, som våren 1951 företogs för att stimulera till en produktionsomläggning i riktning mot ökad produktion av spannmål samt kött och fläsk, har en viss nedgång i produktionen av mjölk kunnat konstateras under åren 1951 och 1952. Härefter synes mjölkproduktionen ha stabiliserats, och under år 1953 har den varit 1 procent större än under närmast föregående år. Ökningen beräknas fortsätta under det kommande regleringsåret. Såsom jordbruksnämnden närmare belyst, visar emellertid utvecklingen i olika områden och storleksgrupper åtskilliga särdrag. Tyngdpunkten i mjölkproduktionen har sålunda förskjutits mot de mindre brukningsdelarna. Vidare har produktionen gått ned i södra och mellersta Sverige, samtidigt som den ökat i de nordligare delarna av landet. Enligt nämndens beräkningar har Norrland genom den ökade mjölkproduktionen blivit ej endast självförsörjande utan bidrar dessutom till exportöverskottet av smör.

Under innevarande år utgår p r i s t i l l ä g g för vid mejeri invägd mjölk i form av dels allmänt mjölkpristillägg, som gäller hela landet, dels extra mjölkpristillägg, som avser endast vissa delar av landet, främst Norrland. Vidare utgår s. k. leveranstillägg om 5 öre per kilogram för den del av den årliga leveransen till mejeri, som ligger mellan 4 000 och 10 000 kilogram. Såsom närmare framgår av nämndens redogörelse är producentpriserna (inklusive bidrag) för mjölk i Norrland genom de extra mjölkpristilläggen väsentligt högre än i övriga delar av landet. Det sammanlagda genomsnittliga subventionsbeloppet per kilogram i Norrland invägd mjölk uppgår sålunda under regleringsåret 1953/54 till 10 öre mot 4 öre i övriga delar av landet. Variationerna inom Norrland är dock betydande och subventionsbeloppet kan uppgå till närmare 13 öre per kilogram.

Såsom nämnden anfört, motsvarade den förra året verkställda sänkningen av det allmänna mjölkpristillägget en minskning av mejeriavräkningspriset med 1,8 öre per kilogram. Med hänsyn till att Svenska mejeriernas riksförening under innevarande regleringsår för utbetalande av prisutjämningsbidrag kunnat disponera vissa reserverade medel, har emellertid minskningen i allmänhet kunnat begränsas till i genomsnitt 1 öre per kilogram mjölk. Dylika medel kan emellertid nästa år icke beräknas stå till förfogande för sådant ändamål i samma utsträckning som under innevarande år, varför man måste räkna med en ytterligare sänkning av avräkningspriserna med 0,8 öre per kilogram. Härtill kommer den i prisöverenskommelsen förutsatta produktprissänkningen om 15 öre per kilogram ost, vilken motsvarar 0,2 öre per kilogram mjölk. Avräkningspriset på mjölk kan därför beräknas komma att nedgå med i allmänhet 1 öre per kilogram. Såsom nämnden framhållit torde inkomstbortfallet på grund av denna prisnedgång komma att mera beröra det mindre jordbruket än det större, som kan tillgodogöra sig fördelarna av de gynnsammare brödsädspriserna.

Vid nu nämnda förhållanden synes det vara riktigt att söka kompensera

det mindre jordbruket för angivna inkomstbortfall. Enligt prisöverenskommelsen skall detta ske genom en omläggning av det nuvarande leveranstilläggssystemet. Omläggningen innebär, att under regleringsåret 1954/55 leveranstillägg skall utgå med 3 öre per kilogram mjölk för mjölkproducents mejerileveranser upp till 10 000 kilogram per år. För leverans mellan 10 000 och 25 000 kilogram per år skall utbetalas ett leveranstillägg av 300 kronor. För leverans över 25 000 kilogram per år skall sistnämnda tillägg minskas med 6 öre per kilogram för överstigande kvantitet, så att tillägget vid en årsleverans av 30 000 kilogram helt upphör. Leveranstillägg, som understiger 30 kronor per år, skall helt slopas. Kostnaderna för leveranstilläggen efter omläggningen beräknas bli nära nog desamma som enligt nuvarande system. Vad sålunda föreslagits anser jag utgöra en godtagbar lösning av det föreliggande avvägningsproblemet. De allmänna och extra mjölkpristilläggen förutsättes därvid skola utgå efter oförändrade grunder.

Vad nämnden anfört i fråga om avvecklingen av de statliga subventionerna på mjölk föranleder icke för närvarande något uttalande från min sida.

Vad härefter angår konsumtionsmjölken gäller fortfarande den bestämmelsen, att sådan mjölk med vissa undantag icke må saluhållas eller överlåtas, med mindre den standardiserats till en fetthalt av 3 procent, dock med undantag för skum- och kärnmjölk. Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t har nämnden dessutom medgivit försäljning i kapsylförsedd glasflaska av mjölk, som standardiserats till en fetthalt av 3,5 procent. Försäljningen har under sistlidna regleringsår utgjort endast drygt 3 procent av totalförsäljningen från mejeri av konsumtionsmjölk men har därefter ökat till omkring 4,5 procent. Nämnden har erinrat, att den förra året i anslutning till en framställning av lantbruksstyrelsen om upphävande av bestämmelserna om viss högsta fetthalt förklarade sig dela styrelsens uppfattning, att tillräckliga skäl icke längre förelåg att bibehålla dessa. Jag fann mig då icke kunna biträda nämndens förslag i fråga om annan mjölk än skum- och kärnmjölk. Sedan numera inom inrikesdepartementet tillkallats särskilda sakkunniga för utredning av frågan om åtgärder för att förbättra konsumtionsmjölkens beskaffenhet och därmed sammanhängande spörsmål, därvid bland annat torde komma att beröras den nuvarande ordningen med kvalitetsbetalning av mjölk och dithörande frågor, är jag icke heller nu beredd att förorda att nyssnämnda bestämmelser helt avskaffas. Ett ytterligare skäl för denna min inställning är, att jag i det följande kommer att föreslå att normalpriset på konsumtionsmjölk skall upphävas.

Prisbildningen på smör bör enligt nämndens mening från och med nästa regleringsår lämnas fri, varvid priset på runmärkt smör vid försäljning från smörtillverkande mejeri förutsättes komma att liksom hittills regleras genom en riksnotering, som sättes av Svenska mejeriernas riksförening samtidigt med en notering för omärkt mejerismör. I fråga om differentieringen av priserna på runmärkt och omärkt smör avses vissa nya regler skola tillämpas. Kostnaderna för lagring av smör samt för förlusterna på exporten av smör och andra mejeriprodukter har nämnden vidare för-

utsatt skola bestridas av tillgängliga medel i riksföreningens kassa för regleringsändamål. Riksföreningen föreslås emellertid även nästa regleringsår skola mot viss ränta erhålla rörelsemedel, motsvarande det inlagrade smörets värde. Vad sålunda anförts föranleder ingen erinran från min sida.

Nämnden föreslår vidare, att normalpriserna på konsumtionsmjölk, skum- och kärnmjölk samt grädde skall upphävas. Härvid har förutsatts, att övergången till en fri prisbildning skall ske i enlighet med en senare mellan nämnden och Svenska mejeriernas riksförening träffad överenskommelse, vilken skall lämna garantier för en i genomsnitt oförändrad prisnivå bortsett från vissa lokala prisjusteringar. Iakttagandet av denna bestämmelse skall utgöra villkor för att utfå mjölkpristillägg. Som förut nämnts skall riksföreningen under nästa regleringsår själv bära räntekostnaderna för av staten tillhandahållna rörelsemedel vid lagring av smör. Jordbrukets utgifter härför skall kompenseras genom att riksföreningen inom ramen av ett totalbelopp av 1,5 miljon kronor skall äga rätt att efter samråd med nämnden lämna mejeri tillstånd att verkställa erforderliga lokala prishöjningar på mjölk vid försäljning till handlande. Vidare föreslår nämnden, att stoppriserna på torrmjölk i olika handelsled skall slopas från och med nästa regleringsår.

För egen del kan jag i princip ansluta mig till vad nämnden anfört i fråga om övergången till en friare prisbildning på konsumtionsmjölk, skum- och kärnmjölk, grädde samt torrmjölk. Jag förutsätter därvid i likhet med nämnden, att kungörelsen den 6 mars 1942 (nr 91) med vissa bestämmelser angående handeln med mjölk samt nämndens med stöd härav utfärdade bestämmelser tills vidare skall i huvudsak gälla.

Nämndens förslag beträffande priserna på och regleringen i fråga om ost under nästa regleringsår kan jag likaledes i huvudsak godtaga.

Beträffande regleringen av priserna på mjölk och mejeriprodukter vill jag allmänt sett framhålla, att vad jag anfört väsentligen tar sikte på förhållandena i producentledet och vid försäljning till återförsäljare. Statens priskontrollnämnd har i sitt förut omförmälda yttrande till jordbruksnämnden bland annat berört vissa frågor om reglering av handelsmarginalerna vid försäljning av här ifrågavarande produkter. Jag delar i princip uppfattningen, att dessa marginaler icke bör behandlas annorlunda än dylika marginaler inom andra varuområden. Frågan om prisreglering bör sålunda härvidlag bedömas enligt de allmänna principer och riktlinjer, som tillämpas enligt gällande prisregleringslag.

Vad nämnden i övrigt anfört angående regleringen av mjölk och mejeriprodukter föranleder icke någon erinran från min sida.

I detta sammanhang torde jag få taga upp frågan om nämndens clearingkassa för ost. Nämnden har under hänvisning till, bland annat, att prisclearing beträffande ost icke varit aktuell sedan år 1952 föreslagit, att kassan nu skall avvecklas. Med hänsyn till att de behållna medlen i kassan uppkommit genom avgiftsbeläggning av en inhemsk mejeriprodukt, bör

enligt nämndens mening dessa medel få stå till förfogande för lämpliga åtgärder inom mejerihanteringen och därvid enligt nämndens bestämmande användas till, bland annat, konsumentupplysande och kvalitetsbefrämjande åtgärder i fråga om mejeriprodukter. Vad nämnden sålunda anfört har jag intet att invända mot.

Konstgödselregleringen.

Vad jordbruksnämnden anfört i fråga om konstgödselregleringen föranleder ingen erinran från min sida. Jag kan även biträda nämndens förslag att snarast återföra kvarstående tillgångar i nämndens clearingkassa för konstgödsel m. m. till anslaget för Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Fettvaruregleringen.

Vid 1953 års riksdag fattades beslut om att det då tillämpade regleringssystemet på fettvaruområdet skulle ersättas med ett nytt system. Beslutet innebar, att de fettvaror, som hade betydelse för den statliga jordbruksregleringen, utbröts ur kungörelsen den 14 mars 1947 (nr 82) angående allmänt importförbud och inordnades under en särskild författning. Linfrö och icke härdad linolja undantogs dock från de fettvaror, som sålunda gjordes till föremål för särskild reglering.

Det nya systemet avsågs skola träda i kraft den 1 juli 1953. På begäran av skilda sammanslutningar och företag inom fettvarubranschen förklarade emellertid Kungl. Maj:t, som har bemyndigande att avgöra i vad mån införselregleringen skall äga tillämpning, i beslut den 26 juni 1953, att hinder icke mötte för uppskov med ikraftträdandet till den 1 september samma år. Förutsättningen härför var, att importörerna var villiga att under anståndstiden erlägga clearingavgift i enlighet med det tidigare systemet. Så skedde även.

Vad härefter angår linfrö och icke härdad linolja anmälde jordbruksnämnden i skrivelse den 12 juni 1953, bland annat, att en avveckling av regleringen å dessa fettvaror den 1 juli 1953 skulle medföra en icke tidigare angiven förlust för clearingkassan för fettvaror å drygt 7 miljoner kronor. I detta sammanhang må även nämnas, att Linoljeslageriernas försäljningsaktiebolag, som skulle komma att övertaga det huvudsakliga ansvaret för linoljeförsörjningen i landet i och med avvecklingen av clearingsystemet, icke ansåg sig kunna övertaga statens lager av linfrö och linolja omedelbart vid en dylik avveckling. Vid nu angivna förhållanden ansåg nämnden, att clearingsystemet för linolja med stöd av importkungörelsen och Kungl. Maj:ts brev den 10 januari 1941 angående reglering av införseln av vissa fettvaror m. m. borde bibehållas intill utgången av februari 1954. Sedan nämnden efter förhandlingar beslutat upphäva importregleringen för linolja från och med den 1 december 1953, fann Kungl. Maj:t i beslut den

6 november 1953 gott lämna utan erinran, att regleringssystemet för linolja bibehölls intill utgången av sistnämnda månad.

Enligt 1953 års riksdagsbeslut skall intäkterna av regleringsavgiften för importerade fettråvaror m. m. tillföras statskassan och utgifterna för regleringsbidragen belasta densamma. Intäkter av och kostnader för den inhemska oljeväxtskörden skall tills vidare redovisas till clearingkassan för fettvaror.

Bruttoinkomsterna av regleringsavgifterna på importerade fettvaror har, såsom framgår av redogörelsen i årets statsverksproposition, beräknats till för innevarande budgetår 63 miljoner kronor och för nästa år 81 miljoner kronor. Utgifterna för restitutioner och regleringsbidrag i samband med fettregleringen har samtidigt beräknats till 20 respektive 28 miljoner kronor. Nettoinkomsten för de båda budgetåren utgör med utgångspunkt härifrån 43 respektive 53 miljoner kronor. Nämnden framhåller, att dessa beräkningar av olika skäl måste bli approximativa, och upplyser att, såvitt nuvarande förhållanden ger vid handen, nettoinkomsten för innevarande budgetår icke bör anges till högre belopp än 40 miljoner kronor.

Clearingkassan för fettvaror kan enligt nämnden per den 30 juni 1954 beräknas visa en behållning av omkring 45 miljoner kronor. Nämnden föreslår, att clearingbemyndigandet beträffande inhemska vegetabiliska oljor skall bestå även under budgetåret 1954/55. Tekniska möjligheter anses nämligen saknas för att redan i år övergå till den individuella prissättning olika fröpartier emellan efter oljehalt, som utgör en förutsättning för att övergå från nuvarande clearingprissystem till ett system med avgifter på inhemsk olja efter liknande grunder, som gäller för importerade fettråvaror. Nämnden beräknar clearingkassans inkomster under budgetåret 1954/55 vid nuvarande system till 25 miljoner kronor och utgifterna till 5 miljoner kronor. Kassans behållning den 30 juni 1955 skulle sålunda uppgå till 65 miljoner kronor. Såsom nämnden framhållit är emellertid beräkningarna mycket osäkra.

Vad nämnden sålunda anfört, föranleder ingen erinran från min sida. Förslag till disposition av kassans behållning i samband med avvecklingen vid utgången av budgetåret 1954/55 bör lämnas i den proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, som torde komma att framläggas för nästa års riksdag. Vidare torde, liksom hittills, förskott få lämnas ur clearingkassan för finansiering av inlösningen av 1954 års garanterade oljeväxtskörd. Dessa förskott bör förräntas efter samma normer, som föreslås gälla för anslaget å riksstaten till Inlösen av inhemskt oljeväxtfrö.

Vad nämnden därutöver anfört i fråga om avvecklingen av linfrö- och linoljeregleringen föranleder ingen erinran från min sida.

Härefter torde jag få anmäla förut omförmälda framställningar av dels jordbruksnämnden den 20 februari 1953, dels Aktiebolaget Sveriges förenade konservfabriker den 27 juli samma år.

Jordbruksnämnden erinrar i sin skrivelse om att under år 1950 med stöd av kungörelsen den 31 mars 1950 (nr 156) angående utjämningsavgift vid utförsel av vissa varor upptogs utjämningsavgift vid export av socker och sockerhaltiga produkter. Avgiften utgjorde skillnaden mellan importkostnaden för socker, inklusive tull, och det inhemska priset för socker. För tillverkningen av sockerhaltiga exportprodukter, bland annat bakmassa, tillhandahölls utländskt socker. Tillverkare kunde därigenom enligt tullrestitutionsförordningen vid utförsel erhålla restitution för den del av avgiften, som beräknades motsvara tullen på socker. Under tiden den 7 september—4 oktober 1950 kunde Svenska sockerfabriks aktiebolaget emellertid till följd av en utav nämnden anbefalld upplagring av utländskt socker icke tillhandahålla sådant socker för tillverkningen av bakmassa för export. På framställning av Svenska fettindustriernas råvaru- och importförening u. p. a. anhöll nämnden därför den 8 juli 1952 — under hänvisning till, bland annat, att den totala kvantiteten importerat socker under år 1950 översteg den kvantitet socker, som under samma år exporterades — hos generaltullstyrelsen, att styrelsen måtte till föreningen utbetala mot importtullen svarande restitution för de kvantiteter svenskt socker, som använts för framställning av bakmassa för export under år 1950 eller 102 190 kronor 70 öre. Styrelsen förklarade i skrivelse till nämnden den 7 augusti 1952, att den med hänsyn till gällande bestämmelser icke kunde medgiva den begärda restitutionen i form av tullrestitution. I sin framställning den 20 februari 1953 har nämnden hemställt, såvitt nu är i fråga, att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga styrelsen att till föreningen av tullmedel utbetala det tidigare angivna beloppet. Styrelsen har i yttrande den 29 oktober 1953 åberopat sin skrivelse till nämnden den 7 augusti 1952.

I likhet med jordbruksnämnden anser jag, att Svenska fettindustriernas råvaru- och importförening u. p. a. bör erhålla restitution, motsvarande importtullen, för det svenska socker som använts till bakmassa för export under år 1950. Jag biträder därför nämndens framställning i sådant syfte. Till föreningen bör sålunda återbetalas ett belopp av 102 190 kronor 70 öre. Medel för ändamålet torde få utgå ur det belopp å 1 miljon kronor av clearingkassan för kolonialvaror, som enligt vad jag i det föregående föreslagit skall avsättas för vissa bidrag vid export av sockerhaltiga varor.

Aktiebolaget Sveriges förenade konservfabrikers framställning avser återbäring av accis för matolja, ingående i fiskkonserver, som under tiden den 1 juli—31 december 1953 utförts ur riket.

Med anledning av framställningen får jag erinra om att Kungl. Maj:t tidigare, med stöd av 9 § andra stycket förordningen den 7 juni 1935 (nr 259) om accis å margarin och vissa andra fettvaror medgivit bolaget att vid utförsel av fiskkonserver erhålla återbäring av accis, som erlagts för i exportvaran ingående matolja. Senast har Kungl. Maj:t genom beslut den 16 januari 1953 medgivit bolaget dylik återbäring för fiskkonserver, som skulle komma att utföras under tiden den 1 januari—30 juni 1953. Den 5 juni 1953 utfärdades emellertid en förordning (nr 396) å accis å fettemulsion

m. m., vilken trädde i kraft den 1 juli samma år och genom vilken förordningen om accis å margarin och vissa andra fettvaror upphävdes. Någon föreskrift om att återbäring av accis, som erlagts enligt margarinaccisförordningen, skulle kunna medgivas efter den 30 juni 1953, intogs icke i övergångsbestämmelserna till den nya förordningen.

Kontrollstyrelsen, som avgivit utlåtande över framställningen, har framhållit, att vid bedömandet av förevarande framställning hänsyn torde böra tagas till det förhållandet, att andra förbrukare av vegetabiliska oljor före den 1 juli 1953 av Kungl. Maj:t erhållit generellt medgivande till återbäring av accis gällande till och med utgången av år 1953 och — i enstaka fall — jämväl för år 1954. Dessa har sålunda erhållit och erhåller alltjämt accisåterbäring vid export efter den 30 juni 1953 av varor, innehållande accisbelagd olja. Vidare upplyser styrelsen, att enligt från bolaget under hand inhämtade uppgifter det accisbelopp, som skulle komma i fråga till återbäring, kan beräknas uppgå till cirka 900 kronor. Såvitt av en inom styrelsen verkställd undersökning framgår är det möjligt, att även andra förbrukare av accisbelagd olja kommer att begära accisåterbäring för tiden efter den 30 juni 1953.

Enligt kontrollstyrelsens mening får det anses skäligt, att möjlighet att erhålla återbäring av accis, varom här är fråga, beredes jämväl den, som efter juni månads utgång 1953 exporterar produkter, innehållande accisbelagd olja, men som icke dessförinnan erhållit Kungl. Maj:ts medgivande att erhålla återbäring vid utförsel efter nämnda tidpunkt. Även synes den, som erhållit dylikt medgivande med giltighet till viss tidpunkt efter den 30 juni 1953, böra erhålla möjlighet att få förnyat medgivande. Styrelsen hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte utverka riksdagens bemyndigande att för fettvara som ingår i exporterade produkter medgiva återbäring av accis som erlagts enligt förordningen den 7 juni 1935 (nr 259) om accis å margarin och vissa andra fettvaror.

Mot kontrollstyrelsens förslag om återbäring av accis, som erlagts enligt margarinaccisförordningen, har jag intet att erinra. I enlighet med förslaget torde riksdagens bemyndigande därtill böra inhämtas.

I detta sammanhang torde jag få taga upp frågan om vissa ändringar i förordningen den 5 juni 1953 (nr 395) angående reglering av införseln av fettråvaror och fettvaror, m. m. Såsom nämnden framhållit, bör Kungl. Maj:t för att kunna upprätthålla det nya prisgarantisystemet för inhemskt oljeväxtfrö erhålla bemyndigande att, om så erfordras, ålägga margarinfabriker och andra tillverkare av födoämnen med en mera väsentlig tillsats av fett skyldighet att i tillverkningen i viss omfattning använda oljor m. m. av inhemskt oljeväxtfrö. Vidare bör — för att förbereda övergången från clearingpris- till avgiftssystem i enlighet med vad som förut anförts — de bestämmelser, som möjliggör avgiftsbeläggning av inom riket utvunna fetter, oljor och fettsyror, omformuleras så att de otvetydigt omfattar även dylika fettvaror, som utvunnits av inhemsk råvara. Vad härefter angår införseln av tullfria fettvaror bör även dylika få uppläggas på tran-

situpplag, om importören så önskar för att erhålla uppskov med erläggande av regleringsavgift. Vidare bör de av jordbruksnämnden i cirkulär utfärdade bestämmelserna om att resande utan tillstånd skall äga införa mindre kvantiteter fettvaror för sitt eget och sin familjs eller närstående personers behov inarbetas i förordningen. Nämndens förslag att den nuvarande införselbegränsningen skall ändras från 10 kronors värde till 5 kilogram synes lämpligt och överensstämmer med vad som gäller enligt margarinförordningen. Jag förordar därför, att ändring vidtages i 2 § förordningen angående reglering av införseln av fettråvaror och fettvaror, m. m. i enlighet med det anförda. Därigenom torde tillräckliga möjligheter föreligga för att kunna komma till rätta med missbruk. Att såsom nämnden föreslagit såsom ytterligare förutsättning för rätt till fri införsel stadga, att resan uppenbarligen icke företagits i huvudsakligt syfte att införa varan, kan jag däremot icke förorda. Av det anförda följer, att jag icke kan biträda den av Kooperativa förbundet margarinfabriken aktiebolag m. fl. gjorda framställningen, innebärande att den fria införseln av margarin skall helt slopas eller åtminstone begränsas till ett kilogram.

Förslag av nu angivet innehåll — innefattande även vissa ändringar av övervägande redaktionell art — till förordning om ändring av förordningen den 5 juni 1953 (nr 395) angående reglering av införseln av fettråvaror och fettvaror, m. m. torde få föreläggas riksdagen till antagande.

Prissättningen på brödsäd och oljeväxter av 1955 års skörd.

Jordbruksnämnden har upplyst, att nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation enats om att i fråga om brödsäd och oljeväxter av 1955 års skörd, i vad avser för inhemsk konsumtion erforderliga kvantiteter, föreslå att före sådden måtte fastställas riktpriser, vilka skall gälla med vissa förbehåll för de ytterligare ändringar, som kan föranledas av att priserna på andra jordbruksprodukter kan komma att ändras vid de sedvanliga vårförhandlingarna. Jag har intet att erinra häremot. Kungl. Maj:t torde sålunda böra erhålla riksdagens bemyndigande att redan före höstsådden 1954 fastställa sådana riktpriser för höstvete, höstråg, höstraps och höstrybs av 1955 års skörd. Avsättning till dessa priser skall emellertid garanteras endast såvitt angår en brödsäds- respektive oljeväxtfrökvantitet, motsvarande det inhemska avsättningsutrymmet.

Förslag till riktpriser bör föreläggas Kungl. Maj:t av nämnden efter förhandlingar med jordbrukets förhandlingsdelegation samt Sveriges oljeväxtodlares centralförening.

Kostnader för Svenska spannmålsaktiebolaget.

Till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet har å driftbudgeten för budgetåret 1954/55 beräknats ett belopp av 20 miljoner kronor. Bolaget har sedermera uppskattat sina kostnader under nästa verksamhetsår till omkring 32 miljoner kronor. Därvid har bolaget, bland annat, räknat med dels att beredskapslagret av brödsäd skall minskas från 300 000 till 200 000 ton, vilket med hänsyn till att skillnaden måste

exporteras skulle föranleda en kostnad av omkring 13 miljoner kronor, dels ock att här ifrågavarande anslag skall belastas med utgifter å tillhopa cirka 1,5 miljon kronor för fraktbidrag för transport av fodervaror till vissa delar av norra Sverige.

Vid bifall till vad jag i det föregående förordat i fråga om spannmålsbolagets verksamhet, torde emellertid såsom jordbruksnämnden föreslagit kostnaderna för bolagets verksamhet under nästa år kunna beräknas till sammanlagt 11 miljoner kronor. Av detta belopp avses 6 miljoner kronor för nedskrivning av de bokförda värdena på beredskapslagret av brödsäd med 2 kronor per deciton eller ungefär till de nettopriser, som odlarna torde komma att erhålla för 1954 års skörd, samt 4,5 miljoner kronor för kostnader i samband med beredskapslagring under ett övergångsskede. Någon reservation torde icke komma att finnas å förevarande anslag. Såsom förut nämnts bör emellertid till bolaget överföras ett belopp av omkring 3,8 miljoner kronor, som influtit genom utjämningsavgifter för i huvudsak spannmål och spannmålsprodukter.

Förevarande anslag torde sålunda för nästa budgetår böra uppföras med (11 — 3,8 =) i avrundat tal 8 miljoner kronor. Därest bolagets andel i kostnaderna för beredskapslagringen under nästa regleringsår skulle bli större än vad här beräknats, torde i enlighet med nämndens förslag det överskjutande beloppet få bestridas ur förslagsanslaget till Omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet. Såsom nämnden anfört kan bolaget tänkas komma att ändra benämning i samband med den förestående omläggningen av verksamheten. En dylik ändring bör givetvis icke utgöra hinder för bolaget att få disponera anslaget.

Omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet.

Till Statlig lagerhållning: Omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet har i årets statsverksproposition upptagits ett beräknat belopp av 3 miljoner kronor. Härav har 1 miljon kronor avsetts för utgifter i samband med avvecklingen av den statliga lagringen av köttvaror samt 2 miljoner kronor för beredskapslagringen av socker och annan beredskapslagring (av kaffe, risgryn m. m.). Jordbruksnämnden har upplyst, att det nu icke föreligger någon anledning att ändra denna beräkning.

Vid bifall till den i det föregående förordade omläggningen av den beredskapslagring, som nu omhänderhas av Svenska spannmålsaktiebolaget, bör emellertid — samtidigt som medelsbehovet för bolaget minskas — medel ställas till nämndens förfogande för att täcka förluster och övriga kostnader för dylik lagring av spannmål, oljekraftfoder, mjöl, ärter och bönor. Behovet av medel för lagring av spannmål och oljekraftfoder under nästa regleringsår, i den mån denna under en övergångsperiod icke kommer att belasta bolaget, har nämnden beräknat till 12,5 miljoner kronor samt för lagring av mjöl, ärter och bönor till omkring 0,4 miljon kronor. Nämnden framhåller emellertid, att svårigheten att under övergångstiden fördela kost-

naderna mellan nämnden och bolaget gör beräkningen osäker, varför det angivna beloppet kan komma att behöva överskridas. I så fall kommer uppenbarligen en däremot svarande besparing att göras å de för bolaget beräknade medlen.

För budgetåret 1954/55 torde sålunda ifrågavarande anslag böra uppföras med ett belopp av (3 + 12,5 + 0,4 =) i runt tal 16 miljoner kronor.

Statliga rörelsemedel till lagrings- och inlösningsverksamhet.

Såsom jordbruksnämnden framhållit har på kapitalbudgeten under Fonden för förlag till statsverket till lagring av jordbruksprodukter anvisats investeringsanslag till livsmedelskommissionens och sedermera nämndens förfogande på sammanlagt 163 175 000 kronor. Vidare har under samma fond anvisats ett anslag på 50 miljoner kronor till inlösen av inhemskt oljeväxtfrö. Nämnden har beräknat, att dessa medel behöver stå till förfogande för ändamålen även under nästa budgetår men att någon ytterligare medelsanvisning icke torde vara erforderlig. Emellertid har nämnden, bland annat på grund av den av mig tidigare förordade omläggningen av brödsädsregleringen, föreslagit vissa omdispositioner inom det förstnämnda anslagets ram. Vad nämnden sålunda anfört, föranleder ingen erinran från min sida.

Svenska spannmålsaktiebolaget förfogar för närvarande över statliga rörelsemedel å tillhopa 255 miljoner kronor i form av krediter hos riksbanken och riksgäldskontoret. Nämnden hemställer, att dessa krediter i samband med överflyttningen av beredskapslagringen av brödsäd, majs och annat oljekraftfoder än linfrökakor samt överflyttningen av inlösningsverksamheten i fråga om brödsäd — med undantag för ett belopp, avsett för lagringen av mjöl, ärter, bönor och linfrökakor, vilket föreslås bli avvecklat — skall överföras å den nya föreningen på brödsädsområdet, allteftersom ifrågavarande beredskapslager övertages av denna samt bolaget utförsäljer sina lager av importerad spannmål och spannmål av tidigare års skördar. Av rörelsemedlen — efter avdrag av nyssnämnda belopp beräknade till 250 miljoner kronor — anser nämnden, att förslagsvis 35 miljoner kronor bör stå till förfogande i form av checkräkningskredit mot säkerhet av riksgäldskontoret. Nämnden har förutsatt att, i den mån sådan kredit beviljas hos riksbanken, villkoren skall bli desamma som för närvarande gäller för motsvarande kredit till bolaget. För hela det återstående beloppet — 215 miljoner kronor — bör riksgäldskontoret ställa rörlig kredit.

Det är uppenbart, att föreningen kommer att ha behov av rörelsemedel till mycket betydande belopp. I vad mån dessa medel kan komma att understiga vad som stått till spannmålsbolagets förfogande torde icke vara möjligt att bedöma för närvarande. Såsom riksbanksfullmäktige framhållit föreligger det emellertid nu större anledning att noggrant pröva medelsbehovet än när fråga var om medel till ett rent statligt bolag. Jag delar därför riksbanksfullmäktiges åsikt, att frågan om anvisande av medel till föreningen bör prövas av Kungl. Maj:t successivt under regleringsåret inom en av riks-

dagen medgiven ram. Denna ram torde, tills närmare erfarenhet vunnits, böra fastställas till 225 miljoner kronor. Härav bör enligt min mening 190 miljoner kronor ställas till förfogande av riksgäldskontoret i form av en rörlig kredit samt återstoden, 35 miljoner kronor, såsom checkräkningskredit av riksbanken eller affärsbank mot säkerhet av riksgäldskontoret. Det torde få ankomma på riksgäldsfullmäktige, såvitt angår den rörliga krediten, samt — i den mån kredit lämnas av riksbanken — på riksbanksfullmäktige att bestämma villkoren för krediten. Jag har intet att erinra mot vad riksgäldsfullmäktige anfört därom, att dessa bör få yttra sig, innan högre belopp än 140 miljoner kronor får disponeras av den rörliga krediten.

Vissa författningsändringar.

Vad först angår förslaget till förordning om ändring i förordningen den 8 juni 1951 (nr 379) angående reglering av införseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m. må framhållas, att detta förslag, såvitt avser texten, innebär ett förtydligande av det i 4 § sista stycket införda stadgandet om rätt för tillståndsmyndigheten att meddela allmänna bestämmelser om undantag från licenstvånget. Efter den föreslagna ändringen vinnes överensstämmelse med motsvarande stadganden i importförbudskungörelsen och framgår klart, att förordnanden om licensfri import kan givas i anslutning till den successiva avvecklingen av de kvantitativa importregleringarna. Förslaget innebär i övrigt — bortsett från justeringar utan saklig betydelse — att i den vid förordningen fogade bilagan såsom nya varor intages sockerkulör och, såsom förut anförts, vissa slag av hampa. Beträffande dessa varuslag erhålles härigenom ett underlag för förordnanden om införselavgift. I fråga om sockerkulör kan därmed den kvantitativa importbegränsningen bortfalla.

Förslaget till förordning om ändring i förordningen den 6 juni 1952 (nr 365) angående reglering av utförseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m. innebär — bortsett från vissa smärre justeringar i fråga om ägg och äggula — att motsvarande bestämmelser om rätt att medgiva undantag från licenstvång, som förordats i fråga om införsel, även föreslås beträffande export.

Nu gällande författning om prisregleringen för vete och råg medger ej enligt sin lydelse uttagande av förmalningsavgift för vete, som användes vid tillverkning av veteflingor och liknande produkter. Enär det ej kan anses motiverat att från förmalningsavgift undantaga denna tillverkning, föreslås en komplettering av förordningen angående prisregleringen för råg och vete.

Den föreslagna ändringen i förordningen angående avgift för fettvaror, som användes för tillverkning av fettemulsion m. m., innebär att bestämmelserna om minimiavgift vid tillverkning av grädde av smör respektive konstgrädde av andra fettråvaror än mjölkfett sammanföres, så att endast en minimiavgift skall erläggas, även om båda slagen av tillverkning har förekommit. Den av Sveriges konditorförening gjorda framställningen blir därmed tillgodosedd.

Beträffande förslaget till förordning om tillverkningsavgift å oljekraftfoder och förslaget till ändring av förordningen om införseln av fettråvaror och fettvaror m. m. samt i fråga om de föreslagna författningsändringarna i övrigt torde jag härutöver få hänvisa till vad jag anfört i det föregående.

I enlighet med det anförda torde förslag till dels *förordning om ändring i förordningen den 8 juni 1951 (nr 379) angående reglering av införseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m.*, dels *förordning om ändring i förordningen den 6 juni 1952 (nr 365) angående reglering av utförseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m.*, dels *förordning om ändrad lydelse av 2, 10, 11 och 12 §§ förordningen den 5 juni 1953 (nr 375) med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete*, dels *förordning om avgift å oljekraftfoder*, dels *förordning om ändring i förordningen den 5 juni 1953 (nr 395) angående reglering av införseln av fettråvaror och fettvaror, m. m.*, dels ock *förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 5 juni 1953 (nr 397) angående avgift för fettvaror som användas för framställning av fettemulsion m. m.* få föreläggas riksdagen till godkännande.

I enlighet med nämndens förslag har jag för avsikt att senare föreslå Kungl. Maj:t upphävande av kungörelsen den 2 mars 1951 (nr 87) med vissa bestämmelser om handeln med vete och råg.

Anslagsäskanden.

Vid bifall till de förslag, som jag framlagt i det föregående, skulle kostnaderna för prisreglerande åtgärder för nästa regleringsår uppgå till i runt tal 200 miljoner kronor. Av detta belopp avser cirka 190,5 miljoner kronor allmänt mjölkpristillägg, extra mjölkpristillägg i vissa delar av landet samt leveranstillägg, 1,9 miljoner kronor stöd åt odlingen av lin och hampa, 1,5 miljoner kronor fraktbidrag för fodersändningar till norra Sverige och 6 miljoner kronor diverse kostnader i samband med jordbruksregleringen. Enligt vad jordbruksnämnden anfört, är sistnämnda belopp bland annat avsett att användas till ersättning åt Svenska mejeriernas riksförening för handhavandet av vissa med regleringen av mjölk och mejeriprodukter sammanhängande uppgifter samt till kostnaderna för stödet till ullproduktionen, ävensom — vid övergången till det nya regleringsåret — för ersättning av förluster i samband med lagring och annat omhändertagande av köttvaror. Vidare skall dessa medel tagas i anspråk för att bestrida vissa kontroll- och försökskostnader i samband med främjandet av kvalitetsodling av matpotatis.

Såsom framgår av det föregående skall till prisregleringsanslaget överföras ett belopp av cirka 0,5 miljon kronor från clearingkassan för konstgödsel m. m.

Förutom nu omförmälda anslag bör, i enlighet med vad förut förordats, äskas dels till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 8 miljoner kronor, dels till Statlig

lagerhållning: Omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet ett förslagsanslag av 16 miljoner kronor.

Slutligen torde riksdagens medgivande böra inhämtas till att spannmålsbolagets krediter hos riksbanken och riksgäldskontoret i enlighet med vad förut angivits överflyttas till den nya föreningen för handhavande av brödsädsregleringen m. m.

Vad beträffar riksstatens inkomstsida för budgetåret 1954/55 synes såsom nämnden anfört ett belopp av 53 miljoner kronor böra tillföras denna såsom nettoinkomst av regleringsavgifter för fettvaror. Vidare bör i enlighet med nämndens förslag ett belopp av cirka 2,5 miljoner kronor, utgörande vissa ränteinkomster på kapitalanslagen för lagring av jordbruksprodukter och för inlösen av inhemskt oljeväxtfrö, såsom inkomst tillföras titeln Diverse kapitalfonder.

Hemställan.

Under åberopande av det anförda hemställer jag

1) att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna förslaget beträffande omläggning av organisationen av de prisreglerande åtgärderna på spannmåls- och oljeväxtmarknadens område;

dels medge Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, jag angivit i det föregående;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, såvitt angår försäljning för inhemsk förbrukning, fastställa priser på brödsäd och oljeväxter av 1955 års skörd i enlighet med förut angivna grunder;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att för fettvara, som ingår i exporterade produkter, medge återbäring av accis, som erlagts enligt förordningen den 7 juni 1935 (nr 259) om accis å margarin och vissa andra fettvaror;

dels å rikstaten för budgetåret 1954/55 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* ett reservationsanslag av 200 000 000 kronor;

b) till *Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet* ett reservationsanslag av 8 000 000 kronor;

c) till *Statlig lagerhållning: Omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet* ett förslagsanslag av 16 000 000 kronor;

dels bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att tillhandahålla den föreslagna föreningen för handhavande av brödsädsregleringen m. m. en rörlig kredit av 190 000 000 kronor samt ställa säkerhet för kredit åt föreningen å checkräkning i riksbanken eller affärsbank intill ett belopp av 35 000 000 kronor;

dels ock lämna utan erinran vad som anförts i fråga om jordbruksnämndens clearingkassor;

2) att förslagen till följande förordningar måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande:

a) förordning om ändring i förordningen den 8 juni 1951 (nr 379) angående reglering av införseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m.;

b) förordning om ändring i förordningen den 6 juni 1952 (nr 365) angående reglering av utförseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m.;

c) förordning om ändrad lydelse av 2, 10, 11 och 12 §§ förordningen den 5 juni 1953 (nr 375) med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete;

d) förordning om avgift å oljekraftfoder;

e) förordning om ändring i förordningen den 5 juni 1953 (nr 395) angående reglering av införseln av fettråvaror och fettvaror, m. m.; samt

f) förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 5 juni 1953 (nr 397) angående avgift för fettvaror som användas för framställning av fettemulsion m. m.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gunnar Eklund.

Bilaga 1.

PM
med översikt över hittills vidtagna regleringsåtgärder på jordbrukets område.

Beträffande de regleringsåtgärder på jordbrukets område, som från statsmakternas sida företagits till och med första kvartalet 1953, hänvisas utöver vad i det följande anförs, till Kungl. Maj:ts proposition nr 224/1953, bilaga 1. Den redogörelse som lämnas här nedan avser, där ej annat framgår av sammanhanget, motsvarande åtgärder för tiden från och med andra kvartalet 1953 till mitten av februari 1954. Specificerade uppgifter lämnas för regleringsåtgärderna inom följande varuområden, nämligen brödsäd, fodermedel, lin och hampa, fettråvaror och fettvaror, potatis, socker, mjölk- och mejeriprodukter, ägg, köttvaror och ull, varjämte en sammanfattande redogörelse lämnas för införselavgifterna på jordbruksregleringens område. Någon exportutjämningsavgift enligt kungörelsen den 31 mars 1950 (nr 156) har icke utgått under den tid, varom nu är fråga.

Brödsäd. Rätten att till vem som helst sälja eller på annat sätt överlåta brödsäd har under regleringsåret 1952/53 och därefter icke varit föremål för någon begränsning. För närvarande får således alla slag av spannmål fritt överlåtas. Enligt kungörelsen den 2 mars 1951 (nr 87) kvarstod dock nämndens bemyndigande att besluta om begränsning av rätten att yrkesmässigt överlåta brödsäd.

Enligt kungörelse den 22 juni 1950 (nr 397) med vissa bestämmelser om förmalning av vete och råg m. m., upphävd från och med den 1 augusti 1953 genom nedannämnda förordning SFS 1953 nr 375, ägde jordbruksnämnden föreskriva, att i brödsäd, som användes vid handelsförmalning, skulle ingå vissa myckenheter av olika slag av vete och råg. Någon föreskrift härom har icke utfärdats av nämnden. Enligt andra bestämmelser i samma kungörelse föreskrevs skyldighet för den som bedrev handelsförmalning av råg och vete att fullgöra viss anmälnings- och rapportskyldighet till nämnden. Rapportskyldighet föreskrevs även för vissa spannmålshandlare. Av nämnden lämnade föreskrifter för regleringsåret 1953/54 framgår av cirkulär nr 49/1953.

Med stöd av kungörelse den 27 augusti 1951 (nr 608) om skyldighet att lämna uppgifter angående s. k. löneförmalning av vete och råg, likaledes upphävd genom nyssnämnda förordning, har nämnden i cirkulär nr 51/1953 föreskrivit skyldighet för den, som yrkesmässigt bedriver förmalning av brödsäd mot ersättning i form av lön eller tull, att lämna uppgift om sådan förmalning för regleringsåret 1952/53. Med hänsyn till att regleringsåret 1953/54 för brödsäd började redan den 1 augusti 1953 avser uppgifterna för regleringsåret 1952/53 tiden 1 september 1952—31 juli 1953 (11 månader).

Från och med ingången av regleringsåret 1953/54 har i stället för tidigare författningsbestämmelser i övrigt gällt förordningen den 5 juni 1953 (nr 375) med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete samt kungörelsen den 30 juni 1953 (nr 525) om tillämpning i vissa delar av förordningen. Nämnden har i anslutning till kungörelsen, i cirkulär nr

49/1953, meddelat bestämmelser om uttagande av s. k. förmalningsavgift från och med den 1 augusti 1953. Sådan avgift utgår för råg och vete, som används för tillverkning av mjöl, och för vete, som används för tillverkning av gryn. Förmalningsavgiftens storlek, som enligt förordningen må utgöra högst 5 kronor per 100 kilogram vete och råg, har för regleringsåret 1953/54 bestämts till 3 kronor per deciton. De medel, som inflyter i form av förmalningsavgifter, avsätts till en särskild regleringskassa, vilken är avsedd att tagas i anspråk för att täcka eventuella förluster i samband med export av spannmål. De avgiftsmedel, som influtit under augusti månad 1953, har emellertid, i den mån de avsett förmalning av gammal skörd, utbetalats till Svenska spannmålsaktiebolaget. Medlen har använts som bidrag till en prisfallsersättning, som jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 17 juli 1953 tillerkänts kvarnarna i anledning av en sänkning av brödsädspriserna vid övergången till det nya regleringsåret.

För regleringsåret 1953/54 tillämpas samma system som föregående år med garantipriser till odlarna, vilket bland annat innebär, att spannmålsbolaget på villkor, som godkänts av jordbruksnämnden, träffar avtal med spannmålshandlare och kvarnar om att dessa vid sina inköp av fullgod brödsäd av normalkvalitet skall betala sådana priser, att de minst motsvarar de för vissa prisorter fastställda garantipriserna. För 1953/54 har emellertid den ändringen vidtagits i systemet, att ett gemensamt garantipris fastställts för höst- och vårvete.

Den successiva prisstegringen har för varje tiodagarsperiod varit 15 öre under tiden 1 september—10 november 1953. Från och med den 11 november 1953 sänktes den åter till 10 öre för var tionde dag. Den högre prisstegringen har således i jämförelse med föregående regleringsår tillämpats under två månader kortare tid.

För regleringsåret 1953/54 har lika litet som för närmast föregående regleringsår fastställts några bestämda priser vid spannmålshandlares försäljning till kvarnar eller andra handlande. Spannmålsbolaget har emellertid gentemot kvarnindustrien utfäst sig att i mån av tillgång försälja brödsäd till priser, som med visst av jordbruksnämnden godkänt belopp överstiger garantipriserna till odlarna. Dessa priser baseras på leverans i vissa importhamnar. Fraktkostnaderna från närmaste importhamn belastar kvarnarna, oavsett varifrån leverans sker. Systemet medför viss begränsad rörelsefrihet i prisbildningen. Importhamnar för brödsäd är Stockholm, Norrköping, Kalmar, Åhus, Malmö, Landskrona, Hälsingborg, Halmstad och Göteborg. I importhamnarna Norrköping och Åhus innefattas även de närbelägna kvarnplatserna Djurön respektive Kristianstad. För brödsäd, som fraktas från Gotland till fastlandet, lämnar spannmålsbolaget under vissa förutsättningar fraktbidrag med 75 öre per deciton.

I samband med prissänkningarna vid övergången till regleringsåret 1953/54 lämnades såsom ovan nämnts jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 juli 1953 särskild ersättning, prisfallsersättning, för de förluster, som uppstod för kvarnarna till följd av sänkningen av brödsädspriserna. Prisfallsersättningen, som utbetalades för det lager av vete och råg av gammal skörd, som den ersättningsberättigade ägde den 31 juli 1953 kl. 24, utgjorde för vårvete 10 kronor 55 öre, för höstvete 10 kronor 20 öre och för råg 7 kronor 20 öre, allt per deciton. Beträffande utländskt vete beräknades ersättningen såsom för vårvete om proteinhalten uppgick till lägst 12,5 procent och i annat fall såsom för höstvete. Ersättningen utgick på en till 16,5 procents vattenhalt omräknad kvantitet och endast för vara, som uppfyllde de kvalitetsegenskaper, som gällde för spannmålsbolagets inlösen av brödsäd av 1952 års skörd (cirkulär nr 49/1953).

Garantipriserna gäller såsom ovan angivits för fullgod brödsäd av normalkvalitet. I samband med att ett gemensamt garantipris infördes för höst- och vårvete har även gemensamma prisregleringsskalor för dessa sädesslag införts, varvid en viss ändring genomfördes i fråga om prisreglering för proteinhalt och rymdvikt hos vete ävensom i fråga om prisavdrag för lökförekomst. Dessutom har föreskrivits maximering av tillåten vattenhalt hos brödsäd (cirkulär nr 45/1953). De för 1952 års skörd tillfälligt införda jämkningarna beträffande minimifordringarna för fullgott vete gäller icke för regleringsåret 1953/54.

För att möjliggöra för utsädeshandeln att upprätthålla en traditionell export av utsäde av vete och råg har jordbruksnämnden bemyndigat spannmålsbolaget, att i fråga om statsplomberad vara lämna gottgörelse motsvarande prisskillnaden mellan det inhemska priset för kvarnarna och det pris bolaget erhåller vid export av sådan kvarnvara. Bolaget har även bemyndigats att lämna gottgörelse till kvarnar m. fl. vid export av mjöl, spisbröd och kex, varvid beloppets storlek beräknas efter den mängd brödsäd som ingår i ifrågavarande produkter.

Fodermedel. Under sommaren 1953 har utrikeshandeln med oljekraftfoder, kli, majs och annan fodersäd, vilken tidigare varit centraliserad till spannmålsbolaget, successivt överförts till handelns egna företag. Avvecklingen av fodermedelsregleringen var helt genomförd före början av september nämnda år. Bolagets befattning med dessa varor inskränker sig därefter till viss beredskapslagring av majs och oljekraftfoder samt utförsäljning av kvarliggande lager av tidigare inköpta varor. Varorna skall därvid enligt direktiv från nämnden betinga gällande världsmarknadspriser, i förekommande fall ökade med belopp, motsvarande tull eller införselavgift.

Genom kungörelse den 30 juni 1953 (nr 567) bemyndigades jordbruksnämnden att bestämma om införselavgift på vissa fodervaror intill ett belopp av 8 kronor för 100 kilogram. Med stöd av bemyndigandet har jordbruksnämnden, för att skydda de inhemska priserna på fodersäd, i cirkulär nr 48/1953 utfärdat bestämmelser om uttagande av införselavgift från och med den 5 augusti 1953. Sålunda utgår avgift för bland annat havre, korn, melass m. fl. fodervaror. Ändringar har vid två tillfällen skett av de i sistnämnda cirkulär angivna avgiftsbeloppen, varvid avgiften för majs höjts samt för vissa andra varor sänkts (cirkulär nr 67/1953 och 7/1954. Beträffande avgiftsbelopp se för övrigt avdelningen »Införselavgifter» här nedan).

Spannmålsbolaget har i samband med avvecklingen av fodermedelsregleringen upphört att tillverka oljekraftfoderblandningar. Kungörelsen den 29 september 1950 (nr 521) om tillverkning av och handeln med vissa fodermedel äger fortfarande tillämpning och har erhållit ändrad lydelse enligt kungörelse den 30 juni 1953 (nr 500), varigenom jordbruksnämnden bemyndigats, bland annat, att under vissa förhållanden meddela föreskrift om lägsta halt av viss fodervara i foderblandning, som saluföres. I cirkulär nr 50/1953 har jordbruksnämnden med stöd av det erhållna bemyndigandet meddelat bestämmelser med innehåll att saluförd oljekraftfoderblandning skall innehålla minst 30 procent oljekraftfoder av raps, rybs och/eller senap.

Vid transport från övriga delar av riket till norra Sverige av fodersäd, vetekli, rågkli, vetefodermjöl, oljekraftfoder samt, med vissa undantag, foderblandningar utgår fraktbidrag efter grunder, som anges i nämndens cirkulär nr 49/1953.

Lin och hampa. Stödet åt lin- och hampodlingen har, såvitt avser 1951 års och senare skördar, ordnats så, att före odlingens början ett *riktpris* fastställts för halmen. Detta pris, som bestämts med hänsynstagande till priserna på andra grödor och till önskvärdheten av att erhålla en odling av avsedd storleksordning, är ej att betrakta såsom ett garantipris. Riktpriset används vid upprättandet av driftskalkyler för beredningsverken och blir härigenom grundläggande för storleken av de statsbidrag, som utgår till nämnda verk (för närvarande i Mellansel, Växjö och Laholm för lin samt i Visby för hampa) för dessas fiberproduktion. Riktpriserna har för såväl 1951 och 1952 som 1953 års skörd varit för linhalm 27 öre och för hamphalm 15 öre per kilogram. Statsbidragen grundas på beredningsverkens produktionskostnader samt på utförsäljningspriserna på den beredda fibern. Bidragen utgår i form av pristillägg för fiber av spinnbar kvalitet, som levererats till spinnerier m. fl., och är till sin storlek numera genom riksdagsbeslut maximerade till 75 öre per kilogram för såväl lin- som hampfiber. Det allmänna pristillägget för linfiber har för 1953 års skörd varit 73 öre per kilogram fiber av stödberättigad kvalitet, medan pristillägget för hampfiber av 1953 års skörd utgått med maximibeloppet 75 öre per kilogram. I fråga om linfiber lämnas dock ett särskilt till sin storlek fixerat extra bidrag till två av de tre beredningsverken. Det extra bidraget är till det ena av dessa verk 15 öre och till det andra 55 öre per kilogram fiber av stödberättigad kvalitet.

Fettråvaror och fettvaror. Genom beslut den 10 april 1953 fastställde Kungl. Maj:t priser för *frö av oljeväxter* av 1953 års skörd. I förhållande till motsvarande priser för 1952 års skörd innebar beslutet en sänkning för höstraps och höstrybs med 5 öre, för vårraps och vårrybs med 8 öre, för vitsenapsfrö med 15 öre och för oljelinfrö med 23 öre, allt per kilogram. För frö av oljedådra av 1953 års skörd har liksom föregående år icke fastställts något garantipris (priserna framgår av bilaga 3).

Sveriges oljeväxtodlares centralförening u. p. a. har omhänderhaft organisationen av oljeväxtodlingen och i samband därmed tecknat odlingskontrakt med odlarna. Enligt avtal med jordbruksnämnden har Sveriges oljeväxtintressenter, förening u. p. a. haft att ombesörja inköp och försäljning av oljeväxtfrö. Föreningen har även andra uppgifter, som står i samband därmed, såsom torkning och lagring m. m. Genom intressentföreningens rörelse eventuellt uppkommande överskott skall inlevereras till den av centralföreningen förvaltade clearingfonden, vilken även skall täcka eventuella underskott (nämndens cirkulär nr 39/1953).

I föregående års översikt angavs, att kontrollstyrelsen och jordbruksnämnden i skrivelse till Kungl. Maj:t den 22 april 1952 förslagit en omläggning av *fettvaruregleringen.* Med anledning av skrivelsen lät Kungl. Maj:t verkställa en utredning, vars resultat förelades riksdagen i proposition nr 196/1953 med förslag till omläggning av ifrågavarande reglering. Riksdagen beslutade den 27 maj 1953 i huvudsaklig överensstämmelse med propositionen. Kungl. Maj:t har därefter den 5 juni 1953 utfärdat förordning (nr 395) angående reglering av införseln av fettråvaror och fettvaror m. m. och den 12 augusti 1953 kungörelse (nr 578) med tillämpningsföreskrifter till nyssnämnda förordning. Med stöd av bemyndigande i kungörelsen har jordbruksnämnden utfärdat vissa närmare föreskrifter, vilka återfinns i cirkulär nr 55/1953 med senare ändringar och tillägg (se t. ex. nr 60, 65 och 68). Det nya systemet innebär i huvudsak följande.

Systemet med acciser på andra fettvaror än fettemulsioner har, från och med den 1 juli 1953, slopats. Samtidigt har accisbeläggningen av fettemul-

sioner ändrats, varjämte fettvaror, som används för framställning av fettemulsion m. m. belagts med avgift. I anslutning härtill har även vidtagits ändringar i fråga om tullen på fettemulsioner (SFS 1953 nr 396, 397, 438, 439 och 480).

Såvitt avser utländska fettråvaror och fettvaror har en omläggning av det förut gällande regleringssystemet genomförts från och med den 1 september 1953. Därvid har det dittills tillämpade clearingförfarandet beträffande sådana varor upphört. De utländska fettvarorna och fettvaror tillverkade av utländska råvaror har i stället belagts med en efter vissa regler föränderlig regleringsavgift, som direkt tillförs statskassan (den 14 februari 1954 en krona 27 öre per kilogram). I fråga om sådana importerade fettvaror, som används till icke matnyttigt ändamål eller som återutföres, har i viss utsträckning öppnats möjlighet till bidrag från statskassan. Bidrag utgår för närvarande i vissa fall med 95 och i andra fall med 100 procent av den regleringsavgift, som belöper på varan i fråga. Fettvaruimporten har centraliserats till en den 2 juli 1953 konstituerad förening, Svensk Fettimport, ekonomisk förening, i vilken oljefabriker, raffinaderier och andra industriella fettkonsumenter är representerade.

För de inhemska oljeväxtprodukterna har tidigare tillämpat clearingprissystem i stort sett bibehållits, dock med den ändringen, att de clearingbidrag, som från clearingkassan för fettvaror utbetalas vid export, ersatts med direkt från statskassan utgående regleringsbidrag av samma slag som de ovan berörda regleringsbidragen för utländskt fett. Härjämte har möjlighet skapats att under vissa förutsättningar erhålla dylika regleringsbidrag, när inhemska oljor och fetter kommer till användning för annat än matnyttigt ändamål. För inom landet framvunnet slakterifett kan likaledes regleringsbidrag erhållas, då det kommer till användning för annat än matnyttigt ändamål eller ingår i vara, som exporteras. Linfrö och icke härdad linolja omfattas icke av det nya regleringssystemet. För dessa varor har äldre bestämmelser gällt intill den 1 december 1953, då clearingprissättningen på linolja upphört. (Nämndens cirkulär nr 55 och 82/1953). — Omläggningen har även inneburit, att clearingavgiften för margarin bortfallit. Vidare har bestämmelserna om beslag på och handelsreglering av vissa fettvaror av särskild betydelse för tillverkning av margarin samt av tvätt- och rengöringsmedel upphävts (SFS 1953 nr 577).

I samband med genomförandet av den nya fettvaruregleringen verkställdes inventering och prisutjämning i fråga om industriens och handelns lager av sådana fettråvaror och fettvaror, vilka belagts med regleringsavgift (SFS 1953 nr 579 samt nämndens cirkulär nr 56 och 61/1953).

Exporten av inhemskt oljeväxtfrö och olja därur har ägt rum efter samma linjer som under regleringsåret 1951/52. Jordbruksnämnden har sålunda även under nu ifrågavarande tidsperiod godkänt priser och övriga villkor för dylik export.

Bland de ändringar i det nya systemet, som vidtagits efter den 1 september 1953, må nämnas, att fiskkonserver i olja från och med november 1953 undantagits från de nya bestämmelsernas tillämpning (SFS 1953 nr 637 samt nämndens cirkulär nr 68/1953).

Potatis. Enligt Kungl. Maj:ts förordning den 30 juni 1943 om tillverkning av potatismjöl må tillverkning av potatisstärkelse (potatismjöl) annorledes än till förbrukning i eget hushåll icke äga rum utan tillstånd av statens jordbruksnämnd (tidigare av livsmedelskommissionen), som äger föreskriva de villkor, under vilka sådant tillstånd må tillgodonjutas, så ock återkalla tillstånd, när skäl därtill är. Jordbruksnämnden har vidare att meddela de

ytterligare föreskrifter, som må erfordras för tillämpning av förordningen. Med stöd härav har jordbruksnämnden, liksom tidigare, för tillverkningsåret 1953/54 träffat ett — av Kungl. Maj:t den 16 oktober 1953 godkänt — avtal med Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. angående föreningens inköp och försäljning av potatisstärkelse. I avtalet, vars innehåll framgår av nämndens cirkulär nr 70/1953, har jordbruksnämnden, under förutsättning av statsmakternas godkännande, åtagit sig att bereda föreningen möjlighet att erhålla minst 87 kronor per deciton för vid tillverkningsårets slut inneliggande lager av potatismjöl med avdrag av viss kvantitet ävensom ersättning för ränte- och lagringskostnader i avseende på inneliggande lager. Denna del av avtalet har av Kungl. Maj:t förelagts riksdagen för godkännande. I likhet med vad som tillämpats under tillverkningsåren 1950/51—1952/53 har i avtalet för tillverkningsåret 1953/54 (1 oktober—30 september) i syfte att främja rationaliseringssträvandena inom potatisstärkelseindustrien, föreskrivits, att av den föreningen tillerkända handelsmarginalen ett belopp, motsvarande 1 öre per kilogram under tillverkningsåret försåld stärkelse, skall avsättas till en särskild fond, benämnd rationaliseringsfonden. Medel ur denna fond må icke disponeras utan medgivande av jordbruksnämnden eller annan statlig myndighet.

Stärkelseföreningens övergångslager av potatisstärkelse vid utgången av föregående tillverkningsår var av fullt normal storleksordning. På grund härav har jordbruksnämnden ansett sig icke böra medgiva tillverkning av större kvantitet potatisstärkelse under innevarande tillverkningsår än vad som kan beräknas bli försålt under året. Då under föregående tillverkningsår inträffad minskning i efterfrågan på potatisstärkelse synes bliva bestående även under innevarande tillverkningsår, har tillverkningen i år tillsvidare begränsats till ej fullt 210 000 deciton stärkelse, vilken kvantitet ungefär motsvarar det gångna årets försäljning. (»Normaltillverkningen» har tidigare utgjort 225 000 deciton.)

Tillverkningen av potatisbrännvin enligt avtal mellan AB Vin- & Spritcentralen och Sveriges bränneriidkareförening beräknas innevarande tillverkningsår uppgå till 31 miljoner liter råbrännvin av normal styrka vid de till bränneriidkareföreningen anslutna potatisbrännerierna. Härtill kommer en beräknad tillverkning av 1 miljon liter vid AB Vin- & Spritcentralens eget potatisbränneri.

Socker. Då sockerregleringen detta år liksom tidigare behandlas i särskild proposition, hänvisas beträffande vidtagna regleringsåtgärder på detta område till ifrågavarande proposition.

Mjölk och mejeriprodukter. Sammanfattande bestämmelser rörande mejeriprodukter har upptagits i livsmedelskommissionens cirkulär nr 3376, som utkom den 11 april 1950. Senaste tillägg till och ändringar i detta cirkulär återfinns i jordbruksnämndens cirkulär nr 2/1954.

Den redogörelse, som i propositionen nr 280/1947 lämnats beträffande förordningen den 28 juni 1941 (nr 488) angående *mjölkavgift* samt beträffande denna författnings tillämpning, äger alltjämt giltighet. Något förordnande om uttagande av mjölkavgift har alltså fortfarande icke meddelats.

Producentbidrag till vissa innehavare av mindre jordbruk har från och med den 1 januari 1953 utgått jämlikt bestämmelserna i kungörelsen den 12 december 1952 (nr 787) om producentbidrag. Den i propositionen nr 224/1953 lämnade redogörelsen för bestämmelserna om producentbidrag äger alltjämt giltighet.

Mjölkpristillägg till mejeri utgår enligt oförändrade grunder. En redogörelse härför har lämnats i propositionen nr 245/1950. Det allmänna mjölkpristillägget, vilket lämnas lika över hela landet med visst belopp per kilogram mjölkfett i den vid mejeri från producenter invägda mjölken och grädden, har under tiden den 1 mars 1952—den 31 augusti 1953 utgått med 123 öre per kilogram mjölkfett. För tiden den 1 september 1953—den 31 augusti 1954 utgår det allmänna mjölkpristillägget med 74,4 öre per kilogram. Extra mjölkpristillägg utgår liksom tidigare för Norrland och vissa delar av Svealand och Götaland. Beloppet varierar sedan den 1 mars 1952 mellan 180 öre (Norrbottens län och Västerbottens läns lappmark samt vissa delar av Jämtlands och Västernorrlands län) och 30 öre per kilogram mjölkfett (Gästrikland samt vissa delar av Kopparbergs, Uppsala, Västmanlands, Värmlands, Örebro och Älvsborgs län). Jordbruksnämndens bestämmelser om mjölkpristillägg återfinns i cirkulär nr 19 och 90/1952 samt nr 57/1953.

För mjölk och till mjölk omräknad grädde, som under tiden den 1 september 1953—den 31 augusti 1954 av mjölkproducent levereras till mejeri, berättigat till statligt mjölkpristillägg, utgår s. k. *leveranstillägg* enligt samma grunder, som enligt en i propositionen nr 224/1953 lämnad redogörelse utgått för tiden den 1 mars 1952—den 31 augusti 1953 (cirkulär nr 57/1953).

Med stöd av förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost (ändrad SFS 1948 nr 428, 1952 nr 364 och 1953 nr 377, förlängd 1950 nr 474) samt Kungl. Maj:ts bemyndiganden, senast den 5 juni 1953, har jordbruksnämnden förordnat om uttagande av *utjämningsavgift* för grädde och ost. (Redogörelse för syftet med och innebörden av förordningen har lämnats i propositionerna nr 275/1948 och 212/1949.) För grädde, som för annat ändamål än framställning av torr- eller kondensmjölk från och med den 1 april 1952 levereras från mejeri till annan än mejeri eller som från och med sistnämnda dag av mejeri används för tillverkning av andra varor än smör, grädde, ost, torrmjölk eller kondensmjölk, utgår utjämningsavgift, nämligen för färsk grädde med en fetthalt understigande 40 procent med 32 öre per kilogram, för färsk grädde med en fetthalt av lägst 40 procent med 43 öre per kilogram samt för steriliserad grädde med en fetthalt av högst 15 procent med 25 öre per kilogram. Från och med den 1 april 1952 utgår ej utjämningsavgift för mjölk och ej heller för grädde, som för framställning av torr- och kondensmjölk levereras från mejeri eller av mejeri används för sådant ändamål. För svensk löpeost, som tillverkas vid mejeri respektive försäljs till annan än mejeri, har under tiden den 1 april—den 30 juni 1953 utgått följande utjämningsavgifter, nämligen tillverkningsavgift med 30 öre per kilogram för ost med högre fetthaltsbeteckning än 10+, försäljningsavgift med 20 öre per kilogram för ost med fetthaltsbeteckningen 30+ och däröver samt särskild tillverkningsavgift med 30 öre per kilogram för ost med fetthaltsbeteckningen 10+ och däröver (cirkulär nr 23/1953). Från och med den 1 juli 1953 utgår utjämningsavgift för all svensk ost, med undantag av margarinost och mesost, som tillverkas vid mejeri respektive försäljes till annan än mejeri (cirkulär nr 46/1953). Tillverkningsavgiften har under tiden den 1 juli—den 30 september 1953 utgjort 60 öre per kilogram och har för tiden därefter bestämts till 50 öre per kilogram, dock att för ost, som tillverkas under första kvartalet 1954, avgiften skall utgå med 40 öre per kilogram. Försäljningsavgiften, som under tiden den 1 juli—den 31 augusti 1953 utgått med 20 öre per kilogram, utgår därefter med 30 öre per kilogram (cirkulären nr 57, 62 och 74/1953). För vara, som exporteras, utgår icke någon av ovan nämnda avgifter. Avgiftsmedlen, vilka inflyter till Svenska mejeriernas riksförening, används jämlikt förordningen SFS 1947 nr 378 för utbetalning av utjämningsbidrag för mjölk och mejeriprodukter,

däribland bidrag till täckandet av exportförluster på smör och andra mejeriprodukter. Rörande den närmare användningen av avgiftsmedlen beslutar jordbruksnämnden efter samråd med riksföreningen. Jordbruksnämnden har, på förslag av riksföreningen, medgivit, att av de medel, som för september 1953 influtit i tillverkningsavgift för ost, ett belopp motsvarande 10 öre per kilogram skall få användas för utbetalning till de osttillverkande mejerierna av ett pristillägg av 10 öre per kilogram för sådan hårdost, som tillverkats efter den 30 september 1953 och som uppfyller vissa särskilda kvalitetsfordringar (cirkulär nr 78/1953).

Bestämmelserna om *mjölkstandardisering* (jfr proposition nr 236/1952) äger alltjämt giltighet, dock med den ändringen, att enligt kungörelsen den 5 juni 1953 (nr 346), som trätt i kraft den 1 juli 1953, skummjölk och kärnmjölk undantas från standardiseringsbestämmelserna oberoende av fetthalten.

Normalpriser gäller fortfarande vid försäljning av mjölk, tunn grädde och steriliserad grädde till förbrukare samt vid försäljning av skummjölk, kärnmjölk, tjock grädde och smör till handlande och förbrukare (cirkulär nr 55/1950, nr 9, 62, 68 och 103/1951, nr 1, 19 och 75/1952, nr 25 och 73/1953 samt nr 2/1954).

I fråga om smör har jordbruksnämnden, efter framställning av Svenska mejeriernas riksförening och i samråd med statens priskontrollnämnd, för att stimulera mejerierna att deltaga i runmärkeskontrollen för smör och därigenom höja det salufördas smörets kvalitet, från och med den 1 maj 1953 infört skilda normalpriser för runmärkt mejerismör och för s. k. omärkt smör, d. v. s. mejerismör (omärkt) och lantsmör. Priset på runmärkt smör höjdes i samtliga handelsled med 5 öre per kilogram. I anslutning härtill har nämnden med stöd av bestämmelserna i 2 §, andra stycket, kungörelsen den 26 augusti 1948 (nr 632) angående pristillägg för mjölk m. m. (ändrad SFS 1949 nr 606) föreskrivit, att mejeri skall till riksföreningen erlägga en avgift av 5 öre per kilogram runmärkt smör, som vid mejeriet tillverkas från och med den 1 maj 1953. Samtidigt fastställde nämnden normalpriserna för omärkt smör till belopp, som med 50 öre per kilogram understeg motsvarande pris för runmärkt smör. För tiden den 27 november 1953—den 21 januari 1954 har på grund av den förhållandevis goda tillgången på omärkt mejerismör nämnda prisskillnad bestämts till 70 öre per kilogram. De medel, som inflyter genom tillverkningsavgiften för runmärkt smör, skall av riksföreningen användas till att täcka dels exportkostnaderna intill ett belopp av 5 öre per kilogram för sådant exporterat smör, som riksföreningen inköpt till de efter den 30 april 1953 gällande priserna, dels de förluster, som kan uppkomma genom att riksföreningen inköper runmärkt mejerismör, som efter lagring måste försäljas såsom omärkt smör, dels särskilda kostnader för lagersmörets bedömning, dels ock efter godkännande av jordbruksnämnden andra kostnader (cirkulär nr 25 och 73/1953 samt nr 2/1954).

Prissättningen på såväl svensk som importerad ost har, liksom under näst föregående regleringsår, lämnats helt fri under regleringsåret 1953/54.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 maj 1952 (se proposition nr 224/1953) har jordbruksnämnden efter förslag av *Svenska kontrollanstalten för mejeriprodukter och ägg,* utfärdat dels bestämmelser för begagnande av det på kontrollanstalten inregistrerade varumärket för smör, runmärket, och i anslutning därtill bestämmelser angående kontroll vid utförsel av smör (cirkulär nr 30/1953), dels bestämmelser för begagnande av det på kontrollanstalten inregistrerade varumärket för ost och mesvara, runmärket

(cirkulär nr 40/1953). De nya bestämmelserna i fråga om runmärket för smör samt för ost och mesvaror, vilka ersätter lantbruksstyrelsens kungörelser i ämnet, har trätt i kraft den 1 maj respektive den 14 juli 1953.

Ägg. De bestämmelser angående märkning och kontroll av lagrade och konserverade ägg, som angivits i propositionen nr 303/1945, gäller alltjämt. Reglemente för Svenska kontrollanstalten för mejeriprodukter och ägg återfinns i nämndens cirkulär nr 9/1953. Lantbruksstyrelsens bestämmelser om äggkontrollen, utförseln av hönsägg samt begagnandet av runmärket på ägg äger fortfarande giltighet.

Export och import av ägg har på samma allmänna villkor, för vilka redogjorts i propositionen nr 236/1952, med ensamrätt ombesörjts av Sveriges export- och importförening för ägg, förening u. p. a. och dess medlemmar. För regleringsåret 1953/54 har jordbruksnämnden meddelat vissa föreskrifter för föreningens verksamhet, vilka ansluter sig till de allmänna direktiv, som Kungl. Maj:t och riksdagen lämnat för äggregleringen under detta regleringsår.

Köttvaror. Med stöd av Kungl. Maj:ts den 6 april 1951 givna bemyndigande har jordbruksnämnden från och med den 8 december 1952 till Svensk köthandel, förening u. p. a., på vissa villkor överlåtit ensamrätt till export och import av slaktdjur och de viktigaste köttvarorna. De allmänna bestämmelser, som gäller för föreningens verksamhet, framgår av jordbruksnämndens cirkulär nr 114/1952 och 4/1953. Jordbruksnämnden har vidare för verksamheten meddelat vissa närmare föreskrifter, vilka ansluter sig till de allmänna direktiv, som Kungl. Maj:t och riksdagen lämnat för köttvaruregleringen under regleringsåret 1953/54.

Det normalprissystem i fråga om hela, halva och fjärdedels kroppar av nötkreatur, häst och svin, för vilket redogörelse lämnats i propositionen nr 207/1951, tillämpas alltjämt. Den överenskommelse, som gjordes den 4 februari 1952 mellan myndigheterna och handelns organisationer om detaljhandelsmarginalen, gäller med smärre ändringar.

I fråga om klassificeringen av kött och fläsk äger vad som angavs i Kungl. Maj:ts proposition nr 224/1953 alltjämt tillämpning. Likaså gäller de i samband därmed omnämnda jordbruksnämndscirkulären nr 32/1952 och 7/1953.

Jämlikt förordning den 5 juni 1953 (nr 376) och kungörelse den 2 oktober 1953 (nr 609) om upptagande av slaktdjursavgift, har förordnats, att sådan avgift skall utgå för fläsk, som efter den 11 oktober 1953 godkänns vid besiktning. Jordbruksnämnden har i samma kungörelse bemyndigats att bestämma avgiftens belopp, vilket enligt bestämmelserna i förordningen, räknat för hel svinkropp, må utgöra högst 8 kronor. Med stöd av bemyndigandet har jordbruksnämnden föreskrivit, att slaktdjursavgift för fläsk, som efter den 11 oktober 1953 godkänns vid besiktning, tillsvidare skall utgå med 5 kronor för hel kropp av svin, som i slaktat tillstånd väger 15 kilogram eller däröver, samt med 2 kronor 50 öre för halv kropp, vägande 7,5 kilogram eller däröver. Offentligt slakthus, kommunal köttbesiktningsbyrå och kontrollslakteri är skyldiga att i anslutning till besiktningen av fläsk upptaga ifrågavarande avgift av den, för vars räkning besiktningen utförs (cirkulär nr 63/1953).

Ull. De bestämmelser om statsbidrag till ullproduktionen, för vilka redogörelse lämnats i propositionen nr 212/1949, äger alltjämt giltighet med de ändringar, som angivits i bilaga 1 till propositionen nr 224/1953 (cirkulär nr 82/1952).

Införselavgifter.[1] För de allmänna bestämmelserna om införselavgifter har redogörelse lämnats i propositionen nr 236/1952. Någon införselavgift för *bruna bönor* har icke utgått sedan den 1 december 1952. I fråga om införselavgiften för *ost* har jordbruksnämnden beslutat, att från och med den 15 maj 1953 avgift skall utgå även för *dessertost* med 40 öre per kilogram (cirkulär nr 33/1953). För *hård löpeost* har avgiften från och med den 8 juni 1953 höjts från 70 till 80 öre per kilogram (cirkulär nr 38/1953).

Införselavgifterna för *salt hästkött* samt för *lever av häst och nötkreatur* utgår oförändrat med 70 öre per kilogram. Avgiften för *svinlever* slopades den 12 oktober 1953 (cirkulär nr 64/1953) för att åter införas från och med den 1 februari 1954. Avgiften utgår liksom tidigare med 70 öre per kilogram (cirkulär nr 5/1954). För *tunga av häst, nötkreatur och svin* är avgiften oförändrat 50 öre per kilogram och för *charkuterivaror* samt *kött- och fläskkonserver* med undantag av corned beef likaledes oförändrat 25 öre per kilogram (cirkulär nr 15/1953). Corned mutton, ravioli, risotto, tomatsås med kött samt surkål med korv och fläsk har undantagits från avgift (cirkulär nr 28/1953).

Införselavgifterna för *stärkelse* och *stärkelseprodukter* är oförändrade. Sålunda utgår för potatismjöl och annan stärkelse, gryn tillverkade av stärkelse, druv- och stärkelsesocker samt stärkelsesirap 15 öre per kilogram och för dextrin och stärkelseklister, ävensom appreturmedel, innehållande dextrin, stärkelse, glykos, växtslem och dylikt 20 öre per kilogram. Avgift åvilar, liksom tidigare, icke majsstärkelse i form av paketerad majsena eller risstärkelse, som används vid tvättinrättning (cirkulär nr 16/1953). Vidare har från avgiftsskyldighet tillika undantagits till stat. nr 620 hänförliga specialpreparat, som används inom den grafiska industrien, samt vetestärkelse som försäljs till apotek för medicinskt bruk (cirkulär nr 24/1953). Dessutom har befrielse från avgift meddelats för vara, som ej innehåller mer än 5 procent stärkelse eller druv- och stärkelsesocker, stärkelsesirap, dextrin, stärkelseklister, glykos, växtslem eller dylikt ämne (cirkulär nr 76/1953).

Enligt jordbruksnämndens beslut med stöd av kungörelse den 17 april 1953 (nr 122) om införselavgift för potatis har införselavgift med 4 öre per kilogram utgått för *rå potatis* av 1952 års skörd, som införts till riket från och med den 18 april 1953, dock icke för utsädespotatis (cirkulär nr 26/1953).

Med stöd av kungörelse den 30 juni 1953 (nr 567) om införselavgift för vissa *fodervaror* har jordbruksnämnden beslutat, att från och med den 5 augusti 1953 införselavgift skall utgå för följande varor, nämligen för havre, majs, vicker, ärter och bönor, ej tjänliga till människoföda, kli (med undantag av mandelkli), melass, glutenfoder, melassfoder, sockersnitsel, betmassa (melasserad och omelasserad) och maltgroddar med 5 kronor, för korn till och med den 31 augusti 1953 med 8 kronor och från och med 1 september 1953 med 5 kronor, för durra (sorghum) och hirs med 8 kronor, för mjöl av korn, durra (sorghum) eller hirs med 2 kronor, för raps-, rov-, rybs- och senapsfrökakor med 8 kronor, för andra slag av oljekakor med 4 kronor, för raps-, rybs- och senapsmjöl samt oljekraftfoderblandningar med 8 kronor, för andra slag av mjöl av krossade oljekakor eller av extraktionsåterstoder av oljehaltiga frön och frukter med 4 kronor, för foderblandningar hänförliga till stat. nr 372 (med undantag av mineralfoderbland-

[1] Beträffande *regleringsavgifter* vid införsel av fettvaror se ovan under »Fettråvaror och fettvaror».

ningar), samt för nudlar med 8 kronor, allt för 100 kilogram (cirkulär nr 48/1953). Införselavgiften för majs har från och med den 16 november 1953 höjts till 7 kronor för 100 kilogram (cirkulär nr 67/1953). Avgitten för »andra slag» av oljekakor samt för »andra slag» av mjöl av krossade oljekakor eller av extraktionsåterstoder av oljehaltiga frön och frukter har från och med den 10 februari 1954 sänkts till 2 kronor per 100 kilogram (cirkulär nr 7/1954).

Med stöd av kungörelse den 30 oktober 1953 (nr 648) om införselavgift på *manioka- och arrowrot* har jordbruksnämnden beslutat, att införselavgift skall utgå med 35 öre per kilogram av varans nettovikt för manioka- och arrowrot, som införs till riket från och med den 9 november 1953 (cirkulär nr 66/1953).

Bilaga 2.

PM

angående produktionsutvecklingen på jordbrukets område.

Allmän översikt. Under senare hälften av 1930-talet gynnades Sverige av en rad goda skördeår, vilka medgav en som det sedermera skulle visa sig värdefull beredskapslagring av såväl brödspannmål som vissa fodermedel. Mot bakgrunden av denna i produktionshänseende ovanligt gynnsamma period har skördeutfallet under krigsåren 1940 och 1941 allmänt karakteriserats med ordet missväxt. De felslagna skördarna de båda nämnda åren hade som följd en kraftig nedskärning av landets husdjursstam. Under de därpå följande krigsåren hämmades jordbrukets utveckling av importbegränsningar i fråga om förnödenheter och maskiner samt knapphet på arbetskraft. Efterkrigstiden fram till och med 1950 innebar, om man bortser från 1947, i stort sett en återhämtning för det svenska jordbruket, vilket bland annat kom till synes däri, att den till följd av svaga skördar och fodermedelsimport starkt reducerade animalieproduktionen så småningom utökades. Det dåliga skördeutfallet 1947 medförde ett tillfälligt avbrott i denna utveckling. Under efterföljande år återtog jordbruksproduktionen, som framgår av nedanstående översikt, sin uppåtgående trend. Under 1951 gick dock produktionsvolymen tillbaka, till större delen beroende på 1951 års svaga brödsädsskörd men även på en nedgång i mjölkproduktionen. För 1952 och 1953 noteras åter en något ökad produktionsvolym. Ökningen berör främst brödsäd och fodersäd men även i viss utsträckning fläsk. Samtidigt har dock produktionen av kött och oljeväxter minskat. Vid en bedömning av försörjningsläget och dess förändringar sedan slutet av 1930-talet bör man hålla i minnet att Sveriges folkmängd visat en oavbruten stegring och nu är cirka 14 procent större än 1939.

De tabeller, till vilka hänvisning i det följande sker, finns intagna i särskild tabellbilaga.[1]

Brödsädsmarknaden. (Jfr tabellerna 3 och 4.) Beträffande de från och med 1938 skördade brödsädsarealerna hänvisas till sammanställningen å s. 13*, som hämtats ur den officiella jordbruksstatistiken. Uppgifterna för 1953 är preliminära.

I förhållande till 1947 års låga brödsädsareal, som var den lägsta, som redovisats på mycket länge, medförde 1948 en arealökning med 17 procent. Brödsädsarealerna var emellertid under 1949—1952 lägre än under 1948. År 1953 inträffade en avsevärd ökning. Sistnämnda års areal är den näst högsta, som förekommit under den i tablån redovisade perioden. Den överträffas endast av 1942 års. Ökningen från 1952 till 1953 uppgår till 15 procent. Vad beträffar den inbördes fördelningen mellan de olika brödsädsslagen framgår av tablån att arealerna höstvete och råg, som fram till och med 1952 i stort sett oavbrutet minskat sedan krigsåren, åter uppvisade en ökning. Vårvetearealen, som sedan lång tid tillbaka befunnit sig i ökning, visade även 1953 en stark uppgång.

[1] Införd sist i propositionen.

År	Areal i hektar						
	Höstvete	Vårvete	Summa vete	Höstråg	Vårråg	Summa råg	Summa brödsäd
1938	240 460	68 014	308 474	181 569	6 558	188 127	496 601
1939	253 507	83 639	337 146	168 646	6 296	174 942	512 088
1940	216 770	91 998	308 768	163 735	7 196	170 931	479 699
1941	177 039	109 371	286 410	198 477	8 171	206 648	493 058
1942	164 009	114 535	278 544	241 236	8 263	249 499	528 043
1943	153 342	115 223	268 565	212 247	7 690	219 937	488 502
1944	190 296	83 137	273 433	195 383	6 006	201 389	474 822
1945	203 891	87 105	290 996	162 824	5 358	168 182	459 178
1946	212 323	90 477	302 800	152 595	4 143	156 738	459 538
1947	140 862	151 633	292 495	110 394	4 771	115 165	407 660
1948	172 792	142 859	315 651	155 561	4 279	159 840	475 491
1949	167 736	139 464	307 200	130 956	3 912	134 868	442 068
1950	178 219	160 940	339 159	126 697		126 697	465 856
1951	148 125	179 863	327 988	97 764		97 764	425 752
1952	160 545	171 630	332 175	126 036		126 036	458 211
1953	190 197	200 318	390 515	134 851		134 851	525 366

Bestämmande för storleken av skördade arealer höstsådda grödor är, förutom såddens omfattning, utvintringen under året. Storleken av den senare kan direkt angivas. Från och med 1940 har nämligen arealinventeringar företagits på såväl sommaren som hösten. Vid höstinventeringarna har uppgifter bland annat lämnats om de arealer, som vid inventeringstillfället besåtts med höstsäd. Vid sommarinventeringarna har uppgifter erhållits om skördade arealer av olika växtslag. En jämförelse mellan en höstinventering och påföljande sommarinventering visar alltså i stort sett den omfattning, i vilken utvintring förekommit.

De svåra vintrarna 1940/41 och 1941/42 orsakade en betydande utvintring av höstvete (23 respektive 14 procent), medan höstrågen klarade sig relativt bra (3 procent under båda åren). Under 1942/43—1945/46 var utvintringen låg och uppgick till högst 5 procent av den besådda arealen. De svåra väderleksförhållandena vintern 1946/47 medförde däremot att ej mindre än 22 procent av höstvetearealen och 14 procent av höstrågarealen måste plöjas upp och sås om. Utvintringen 1947/48 utgjorde i fråga om höstvete 14 procent och i fråga om höstråg 6 procent av de besådda arealerna. För vintrarna 1948/49 och 1949/50 noteras återigen ganska låga procenttal, nämligen högst 5 procent för såväl vete som råg. Vintern 1950/51 utvintrade 10 procent av vetet och 12 procent av rågen, medan motsvarande siffror för 1952/53 uppgick till 8 procent för såväl höstvete som höstråg. Någon tillförlitlig uppgift om utvintringen under 1951/52 finns ej.

Nedgången i de hösten 1950 med vete och råg besådda arealerna följdes i fråga om höstvete av fortsatt arealminskning under hösten 1951. Förhållandet torde få sättes i samband med svartrostangreppen på 1951 års veteskörd. Enligt 1951 års höstinventering ökade emellertid rågarealen ganska avsevärt, varför den sammanlagda arealen höstvete och höstråg kom att öka något i jämförelse med den 1950 höstsådda arealen. År 1952 ökades de höstsådda arealerna av vete och råg kraftigt jämfört med föregående år. Ökningen har fortsatt hösten 1953, då höstvete- och höstrågarealerna översteg 1952 års höstsådda arealer med 14 respektive 8 procent.

Beträffande skördeutbytet av brödsäd per hektar hänvisas till uppgifter i följande tablå ur statistiska centralbyråns skördestatistik (talen för år 1953 är preliminära).

År	Skörd i kilogram per hektar			
	Höstvete	Vårvete	Höstråg	Vårråg
1938	2 740	2 010	2 010	1 440
1939	2 780	1 860	2 040	1 460
1940	1 250	1 630	1 570	1 200
1941	1 070	1 290	1 370	910
1942	1 780	1 580	1 820	1 120
1943	2 330	1 450	1 870	1 060
1944	2 180	1 480	1 780	1 100
1945	2 230	1 540	1 660	1 110
1946	2 470	1 740	1 860	1 190
1947	1 250	1 470	1 250	940
1948	2 480	1 920	2 040	1 140
1949	2 540	1 950	2 080	1 210
1950	2 440	1 890	1 950	1 180
1951	1 690	1 260	1 810	1 130
1952	2 850	1 890	2 290	1 130
1953	2 780	2 330	2 290	1 350

För perioden 1948—1950 redovisas förhållandevis höga hektarskördar. Utbytet per arealenhet låg praktiskt taget undantagslöst högre än något tidigare år under 1940-talet. De låga veteskördarna år 1951 berodde huvudsakligen på svartrostangreppen ifrågavarande år. I fråga om höstvete redovisas lägre skördar endast under åren 1940, 1941 och 1947. Hektaravkastningen för vårvete var den lägsta under de senaste 27 åren. Av de preliminära siffrorna för år 1953 framgår att hektarskörden för höstvete är den näst största under hela den redovisade perioden. Den överträffas endast av 1952 års skörd. Vårveteskörden är den största, som redovisas under perioden från och med 1938. Detsamma gäller 1952 och 1953 års höstrågskörd. Hektarskörden av vårråg var 1953 den största, som noterats sedan 1939.

I följande sammanställning redovisas den officiella skördestatistikens uppgifter rörande skördeutbytet av brödsäd från och med 1938. Uppgifterna för 1953 är preliminära.

År	Skörd i ton						
	Höst-vete	Vår-vete	Summa vete	Höstråg	Vårråg	Summa råg	Summa brödsäd
1938	667 532	136 600	804 132	365 231	9 422	374 653	1 178 785
1939	704 978	155 880	860 858	344 401	9 169	353 570	1 214 428
1940	270 669	150 060	420 729	257 290	8 603	265 893	686 622
1941	189 929	141 128	331 057	271 848	7 395	279 243	610 300
1942	291 486	180 545	472 031	438 841	9 248	448 089	920 120
1943	356 956	167 259	524 215	396 640	8 113	404 753	928 968
1944	418 512	124 202	542 714	350 108	6 674	356 782	899 496
1945	454 452	133 811	588 263	270 326	5 946	276 272	864 535
1946	523 695	157 157	680 852	284 222	4 949	289 171	970 023
1947	176 247	222 783	399 030	138 098	4 502	142 600	541 630
1948	427 976	274 361	702 337	317 062	4 878	321 940	1 024 277
1949	426 565	271 829	698 394	271 951	4 725	276 676	975 070
1950	434 610	304 260	738 870	243 670		243 670	982 540
1951	250 930	226 400	477 330	175 250		175 250	652 580
1952	457 250	325 040	782 290	284 150		284 150	1 066 440
1953	528 050	467 600	995 650	305 420		305 420	1 301 070

Den totala brödsädsskörden 1953 är den största, som redovisats under perioden 1938—1953, och är i det närmaste dubbelt så stor som skörden under svartroståret 1951.

Fodermedelsmarknaden. Beträffande den inhemska foderskörden kan nedanstående sammanställningar vara av intresse. Uppgifterna har hämtats ur den officiella skördestatistiken samt är preliminära för år 1953.

År	Areal i hektar					
	Korn	Havre	Blandsäd	Summa fodersäd	Foderrot-frukter	Vall till slåtter[1]
1938.....	101 518	660 839	252 838	1 015 195	70 985	1 390 569
1939.....	104 240	660 030	252 037	1 016 307	67 600	1 375 732
1940.....	106 847	635 045	284 259	1 026 151	63 645	1 357 915
1941.....	99 184	629 266	290 627	1 019 077	67 695	1 315 882
1942.....	111 777	597 230	278 387	987 394	67 982	1 320 475
1943.....	113 162	574 834	276 804	964 800	64 566	1 329 394
1944.....	95 950	550 634	277 502	924 086	65 968	1 317 675
1945.....	93 286	542 727	277 378	913 391	65 582	1 342 671
1946.....	89 556	531 215	277 040	897 811	65 372	1 347 826
1947.....	100 033	529 156	287 610	916 799	60 933	1 352 230
1948.....	87 806	489 648	281 600	859 054	60 807	1 318 524
1949.....	86 084	501 794	309 377	897 255	53 959	1 297 499
1950.....	93 952	502 334	318 089	914 375	49 718	1 274 610
1951.....	109 875	500 453	325 240	935 568	46 466	1 261 223
1952.....	152 534	515 740	330 289	998 563	42 600	1 225 303
1953.....	189 431	507 098	312 088	1 008 617	40 017	1 214 508

År	Skörd i kilogram per hektar					
	Korn	Havre	Blandsäd	Foderrot-frukter	Hö från odlad jord	Hö från naturlig äng
1938	2 370	2 080	2 480	39 740	3 950	1 290
1939	2 220	1 930	2 350	37 680	3 360	1 330
1940	1 770	1 480	1 680	36 860	2 250	980
1941	1 590	1 230	1 450	33 330	1 610	910
1942	1 970	1 550	1 900	33 760	3 000	1 100
1943	2 060	1 480	1 790	35 120	2 930	1 130
1944	1 840	1 310	1 690	29 660	3 770	1 270
1945	1 810	1 390	1 670	32 140	3 880	1 400
1946	2 040	1 470	1 860	32 550	4 000	1 380
1947	1 760	1 280	1 500	27 820	2 490	1 180
1948	2 200	1 620	2 030	34 210	3 260	1 200
1949	2 070	1 670	2 090	35 160	3 670	1 290
1950	2 230	1 610	2 060	35 350	3 630	1 320
1951	2 260	1 650	2 100	32 820	3 540	1 360
1952	2 150	1 580	2 110	28 750	3 820	1 250
1953	2 500	1 960	2 390	36 870	4 090	1 530

Fodersädsskörden 1953 är den största, som redovisats sedan förkrigstiden. Skörden av foderrotfrukter är däremot med undantag för 1952 års skörd den minsta, som noterats under samma tid. Nedgången för foderrotfrukter beror främst på en successiv arealminskning. Höskörden 1953 var lägre än 1938 års skörd och skördarna i mitten på 1940-talet, men den var

[1] Arealen slåtteräng utgjorde enligt 1937 års jordbruksräkning 336 186 hektar och enligt 1944 års jordbruksräkning 239 052 hektar.

År	Skörd i ton					
	Korn	Havre	Blandsäd	Summa fodersäd	Foderrot-frukter	Hö [1]
1938	240 140	1 374 885	627 802	2 242 827	2 820 846	5 924 707
1939	231 723	1 271 083	591 373	2 094 179	2 547 143	5 072 968
1940	189 281	937 128	478 136	1 604 545	2 346 244	3 387 970
1941	157 697	775 733	420 966	1 354 396	2 256 312	2 424 970
1942	220 103	926 039	528 415	1 674 557	2 295 302	4 331 312
1943	232 621	850 306	494 682	1 577 609	2 267 356	4 272 643
1944	175 294	730 037	470 469	1 375 800	1 960 190	5 485 249
1945	168 750	754 895	462 660	1 386 305	2 107 809	5 537 352
1946	182 770	782 750	515 051	1 480 571	2 127 674	5 715 087
1947	175 967	678 181	432 069	1 286 217	1 695 293	3 644 045
1948	192 885	792 536	572 356	1 557 777	2 080 249	4 583 697
1949	177 900	840 216	647 981	1 666 097	1 897 428	5 067 750
1950	209 530	806 980	653 630	1 670 140	1 757 610	4 944 160
1951	248 430	828 000	682 530	1 758 960	1 525 050	4 789 080
1952	328 600	814 420	695 730	1 838 750	1 224 920	4 975 330
1953	472 840	991 360	744 200	2 208 400	1 475 590	5 326 200

den största, som erhållits sedan 1946, trots den sedan dess fortgående minskningen av arealen.

Den inom 1942 års jordbrukskommitté och kalkylsakkunniga beräknade inhemska förbrukningen av oljekraftfoder och kli av såväl inhemskt som utländskt ursprung (jfr tabell 5) redovisas produktionsårsvis i följande tablå.

Produktionsår	Förbrukning i ton	
	Oljekraftfoder	Kli
1938/39	241 000	196 000
1939/40	205 000	203 000
1940/41	158 000	174 000
1941/42	125 000	151 000
1942/43	90 000	126 000
1943/44	105 000	158 000
1944/45	179 000	168 000
1945/46	175 000	199 000
1946/47	156 000	272 000
1947/48	183 000	247 000
1948/49	180 000	261 000
1949/50	216 300	263 050
1950/51	195 500	245 400
1951/52	123 600	224 200
1952/53	168 000	207 800
1953/54 (prel.)	160 000	179 000

Den från år till år växlande tillgången på oljekraftfoder och kli under 1940-talet beror, för flertalet år, på fluktuationer i importen. Den minskning av förbrukningen av oljekraftfoder, som föreligger under senare år i jämförelse med förkrigstiden, beror dels på minskning i kostammen, dels på ökad användning av inhemska äggviterika fodermedel. Tillbakagången för kli under de senaste åren har helt berört importkli och sammanhänger bland annat med ökad tillgång på inhemsk fodersäd.

[1] Inklusive hö från slåtteräng.

Potatismarknaden. Den inhemska skörden av potatis redovisas i följande sammanställning, som hämtats ur den officiella skördestatistiken. Uppgifterna för 1953, vilka är preliminära, torde vara för låga. Tillgången på såväl matpotatis i marknaden som fabrikspotatis är nämligen riklig och större än under 1952.

År	Areal, hektar	Skörd per hektar, kilogram	Skörd, ton
1938	133 142	13 950	1 857 554
1939	131 967	13 710	1 809 264
1940	134 816	17 020	2 294 417
1941	137 375	15 080	2 071 086
1942	142 096	12 950	1 840 136
1943	147 307	14 740	2 171 118
1944	138 174	10 340	1 434 574
1945	145 252	11 420	1 658 874
1946	143 297	13 550	1 941 019
1947	142 292	12 360	1 758 251
1948	147 875	15 390	2 276 511
1949	134 566	12 780	1 719 744
1950	130 492	13 290	1 734 170
1951	130 799	13 430	1 756 340
1952	136 292	13 490	1 838 980
1953	136 564	13 110	1 790 170

Beträffande konsumtionen av matpotatis föreligger icke några direkta statistiska uppgifter. Med ledning av bland annat socialstyrelsens konsumtionsundersökningar har dock inom 1942 års jordbrukskommitté och kalkylsakkunniga verkställts följande beräkningar och skattningar rörande storleken av denna konsumtion.

1938/39	755 000 ton	1946/47	900 000 ton
1939/40	755 000 »	1947/48	900 000 »
1940/41	810 000 »	1948/49	875 000 »
1941/42	975 000 »	1949/50	825 000 »
1942/43	1 000 000 »	1950/51	825 000 »
1943/44	950 000 »	1951/52	825 000 »
1944/45	900 000 »	1952/53	825 000 »
1945/46	900 000 »	1953/54 (prel.)	825 000 »

Fram till och med 1942/43 redovisas en betydande konsumtionsökning främst orsakad av bristen på andra livsmedel. Därefter beräknas förbrukningen av matpotatis åter ha gått tillbaka och antages för närvarande per capita räknat ligga något under förkrigsnivån.

Förbrukningen av fabrikspotatis har från och med konsumtionsåret 1938/39 uppgått till följande kvantiteter.

1938/39	273 000 ton	1946/47	200 000 ton
1939/40	267 000 »	1947/48	169 000 »
1940/41	255 000 »	1948/49	319 000 »
1941/42	202 000 »	1949/50	198 000 »
1942/43	230 000 »	1950/51	197 000 »
1943/44	270 000 »	1951/52	210 000 »
1944/45	60 000 »	1952/53	278 000 »
1945/46	177 000 »	1953/54 (prel.)	251 000 »

Sockerbetsodlingen. (Jfr tabell 5.) Följande uppgifter kan meddelas om areal, hektarskörd och totalskörd av sockerbetor samt råsockertillverkning från och med kampanjåret 1938/39.

Kampanjår	Betareal för hela riket	Skörderesultat			Tillverkat råsocker, ton
		Betskörd, inköpt vikt		Sockerhalt, %	
		Hela riket, ton	Deciton per hektar		
1938/39	50 760	1 834 081	361	17,58	292 359
1939/40	50 750	1 902 212	375	17,69	308 411
1940/41	54 439	1 859 635	341	17,82	300 263
1941/42	53 403	1 843 680	345	18,07	308 162
1942/43	53 255	1 733 660	325	16,89	263 983
1943/44	50 335	1 868 260	371	17,10	290 907
1944/45	54 979	1 803 350	328	17,04	278 668
1945/46	54 586	1 814 414	332	17,51	294 405
1946/47	54 664	1 777 062	325	17,50	289 130
1947/48	48 203	1 493 143	310	17,80	242 706
1948/49	47 544	1 808 162	380	17,47	291 136
1949/50	49 287	1 770 050	359	17,69	290 154
1950/51	54 427	1 978 404	364	16,58	304 101
1951/52	54 080	1 732 241	320	17,99	285 249
1952/53	[1] 53 852	1 597 092	297	16,36	234 021
1953/54 (prel.)	51 173	1 996 593	390	18,06	335 000

Den odlade arealen sockerbetor har, som framgår av tabellen, under perioden 1938/39—1946/47 varierat mellan 50 000 och 55 000 hektar. Under perioden 1947/48—1949/50 var den lägre än 50 000 hektar för att kampanjåret 1950/51 åter avsevärt ökas. Under de båda kampanjåren 1951/52 och 1952/53, det vill säga skördeåren 1951 och 1952, minskades sockerbetsarealen något. Sockerbetsarealen 1953 var den minsta sedan 1949. Den understeg 1952 års areal med drygt 2 500 hektar.

De ovanligt låga hektarskördarna 1947 i förening med den begränsade betarealen resulterade i en utomordentligt låg totalskörd, den lägsta under den i tabellen redovisade perioden, medan däremot 1953 års skörd var den största, som hittills redovisats. De svåra bärgningsförhållandena 1952 resulterade i den lägsta hektarskörd, som redovisas i tablån. Även totalskörden blev låg. Den översteg dock 1947 års. Medan sockerhalten i 1951 års skörd var osedvanligt hög, var den 1952 lägre än något annat av de redovisade åren. Sockerhalten i 1953 års skörd var ovanligt hög. Den överträffade till och med sockerhalten i 1951 års skörd.

Oljeväxtodlingen. Tablåerna å s. 19*—20* utvisar utvecklingen på oljeväxtodlingens område.

Oljeväxtarealen har, som synes, med undantag för åren 1945 och 1946, ökats i snabb takt fram till och med 1951, varefter den minskades med 22 procent 1952.

Ändå kraftigare blev nedgången i oljeväxtarealen från 1952 till 1953. Sålunda var 1953 års areal 42 procent mindre än 1952 års. Den starka nedgången i oljeväxtarealen de båda senaste åren beror bland annat på den i förhållande till priserna på andra avsalugrödor sänkta prisnivån på oljeväxtfröer samt på de växtföljdssjukdomar med mera, som blivit en följd av

[1] Därav 293 ha betor, som på grund upptagningssvårigheter ej ha levererats till sockerbruk.

alltför ensidig oljeväxtodling. En starkt bidragande orsak till att arealen ytterligare gick ned under 1953 var de svåra övervintringsförhållanden, som rådde vintern 1952/53. Sålunda utvintrade icke mindre än 38 procent av den hösten 1952 sådda höstrapsen och 61 procent av höstrybsen. Den kraftiga minskningen av oljelinarealen från 1952 till 1953 torde ha sin förklaring i att priset på oljelin sänkts avsevärt.

Hektarskördarna av de olika redovisade oljeväxtslagen visar, med undantag för höstrybs, ingen utpräglad tendens. Variationerna synes i huvudsak vara betingade av tillfälliga orsaker.

Den totala skörden av oljeväxtfrö har fram till och med 1951 ökat avsevärt. Nedgången under de båda senaste åren sammanhänger framför allt med den minskade totalarealen.

Skördade arealer, hektar.

År	Höst-raps	Höst-rybs	Vårraps	Vårrybs	Vitsenap	Oljelin	Övriga	Summa
1941	931	—	—		5 119	926	1 003	7 979
1942	1 377	—	205		13 985	1 733	799	18 099
1943	4 844	—	7 065		12 99 ›	2 656	1 941	29 501
1944	11 946	—	8 655		7 709	13 258	2 783	44 351
1945	7 230	390	7 962		4 549	15 468	2 120	37 719
1946	5 893	429	6 906		5 240	8 729	299	26 996
1947	2 577	409	9 935		13 666	15 964	111	42 662
1948	14 310	1 020	23 592		18 019	21 669	119	78 729
1949	36 466	3 326	39 391	1 417	14 613	46 960	—	142 173
1950	61 400	5 900	51 940	7 260	6 700	35 600	—	168 800
1951	88 750	15 200	36 750	12 150	12 475	23 475	1 200	190 000
1952	64 910	20 850	18 670	3 970	18 730	20 490	—	147 620
1953 (prel.)	34 500	13 400	8 100	2 400	18 000	9 100	—	85 500
1954	[1] 61 571	[1] 20 234						

Skörd per hektar av oljeväxtfrö, exklusive utsäde, 18 % vattenhalt, kilogram.

År	Höstraps	Höstrybs	Vårraps	Vårrybs	Vitsenap	Oljelin
1942	1 820	—	1 395	—	1 315	·
1943	2 375	—	1 315	—	1 145	·
1944	1 490	—	1 005	—	915	1 040
1945	1 430	770	1 070	—	870	1 210
1946	1 725	775	975	—	955	760
1947	1 035	805	1 305	—	1 175	1 040
1948	2 100	995	1 160	—	1 140	1 190
1949	2 025	1 085	1 250	835	1 060	1 230
1950	1 800	1 075	1 310	880	955	1 305
1951	1 830	1 165	1 165	720	1 160	1 025
1952	2 130	1 585	825	655	1 125	900
1953 (prel.)	1 620	1 015	940	960	1 195	990
Medeltal 1942/53	1 780	[2] 1 030	1 145	—	1 085	[3] 1 070
» 1949/53	1 880	1 185	1 100	810	1 100	1 090

[1] Besådd areal enligt arealinventeringen i oktober 1953. Normalt kan förutsättas en utvintring av ca 15 procent.
[2] Medeltal för 1945—53.
[3] » » 1944—53.

Skörd av oljeväxtfrö, exklusive utsäde, 9 % vattenhalt, ton.

År	Höst-raps	Höst-rybs	Vår-raps	Vår-rybs	Vit-senap	Summa matnyttiga[1]	Olje- och spånadslin	Total-summa
1941.....		[2]181			4 969	5 570	1 022	6 592
1942.....		[2]2 518			16 552	19 567	1 725	21 292
1943.....		[2]18 743			13 423	33 286	5 380	38 666
1944.....	16 029	-	7 822		6 370	32 030	13 597	45 627
1945.....	9 305	271	7 678		3 556	21 734	18 294	40 028
1946.....	8 379	300	6 055		4 515	19 261	6 883	26 144
1947.....	2 408	297	11 680		14 458	28 860	16 523	45 383
1948.....	27 095	916	24 636		18 470	71 185	24 701	95 886
1949.....	65 297	3 201	44 282	1 066	13 665	127 511	50 791	178 302
1950.....	99 554	5 722	61 268	5 757	5 760	178 061	43 768	221 829
1951.....		[2]201 500			12 600	214 100	23 200	[3]238 200
1952.....	124 622	29 736	13 877	2 343	19 013	189 591	[4]16 580	206 171
1953 (prel.)	50 371	12 255	6 848	2 073	19 374	90 921	8 110	99 031

Förändringar i husdjursantalet. I följande tablåer redovisas vissa uppgifter till belysning av förändringarna i antalet husdjur av olika slag under efterkrigstiden. Till jämförelse har även angivits husdjursantalet enligt jordbruksräkningarna 1937 och 1944. Uppgifterna bygger i övrigt på material från de årligen utförda husdjusräkningarna.

Antal husdjur inom hela riket.

Tidpunkt	Hästar 3 år och däröver	Ung-hästar 1 och 2 år samt föl	Summa hästar	Mjölk-kor	Övrig stor-boskap	Kalvar under 1 år	Summa nöt-kreatur	Får och lamm
15/9 1937 [5]	519 173	114 103	633 276	1 921 396	599 306	465 565	2 986 267	353 324
1/6 1944 [5]	500 533	103 324	603 857	1 746 540	650 084	462 325	2 858 949	558 290
1/6 1945	493 241	106 137	599 378	1 796 608	595 687	450 718	2 843 013	516 342
1/6 1946	495 538	97 244	592 782	1 817 625	611 929	439 875	2 869 429	482 013
2/6 1947	484 195	66 757	550 952	1 808 493	589 337	398 807	2 796 637	420 774
1/6 1948	450 892	46 368	497 260	1 705 479	526 665	392 564	2 624 708	349 446
1/6 1949	424 084	40 827	464 911	1 668 190	505 038	411 224	2 584 452	311 387
1/6 1950	401 240	38 520	439 760	1 654 450	510 600	483 140	2 648 190	279 170
1/6 1951	379 980	34 660	414 640	1 621 260	526 780	485 430	2 633 470	260 720
3/6 1952	355 130	30 540	385 670	1 549 430	539 330	443 070	2 531 830	255 640
1/6 1953	336 280	25 640	361 920	1 539 280	529 910	485 090	2 554 280	241 250

Av ovanstående tablå framgår huru hästbeståndet oavbrutet minskat under hela efterkrigstiden, vilket sammanhänger med den fortgående mekaniseringen av jordbruket. Antalet arbetshästar var 1953 i det närmaste 35 procent lägre än 1937, samtidigt som antalet föl och unghästar minskat med ej mindre än 78 procent. Mjölkkornas antal ökade något strax efter kriget men uppvisar under perioden 1947—1953 en oavbrutet nedåtgående tendens. Nötkreatursantalet i sin helhet visar i stort sett samma utveckling, även om nedgången icke varit kontinuerlig.

[1] För vissa år inkluderas här vissa ej specificerade fröer.
[2] Specificerade uppgifter föreligger ej för åren 1941—1943 och 1951.
[3] Inklusive 900 ton oljedådra.
[4] Exklusive frö av spånadslin
[5] Allmänna jordbruksräkningen.

Antal husdjur inom hela riket (forts.).

Tidpunkt	Avelssvin	Övriga svin 3 mån. och däröver	Grisar under 3 mån.	Summa svin och grisar	Höns	Kyck-lingar	Summa höns och kycklingar
15/9 1937 [1]	138 261	700 414	586 260	1 424 935	8 108 651	2 870 969	10 979 620
1/6 1944 [1]	121 811	415 105	516 949	1 053 865	6 174 517	2 918 018	9 092 535
16/4 1945	123 712	443 872	511 465	1 079 049	6 451 798	3 244 070	9 695 868
15/4 1946	124 557	498 858	541 819	1 165 234	7 609 094	3 798 662	11 407 756
14/4 1947	143 558	516 089	529 245	1 188 892	8 361 364	4 033 770	12 395 134
19/4 1948	138 614	513 185	543 219	1 195 018	9 007 321	5 015 887	14 023 208
1/6 1949	152 081	477 107	608 446	1 237 634	8 203 756	4 244 349	12 448 105
17/4 1950	141 570	516 660	605 110	1 263 340	9 180 540	3 091 820	12 272 360
23/4 1951	150 840	532 280	640 920	1 324 040	9 128 160	3 200 990	12 329 150
21/4 1952	161 870	580 180	621 030	1 363 080	8 589 360	3 064 760	11 654 120
20/4 1953	170 160	572 760	667 670	1 410 590	8 159 500	3 363 280	11 522 780

Medan fårstammen kontinuerligt minskat sedan 1944 och 1953 var 32 procent lägre än 1937, har svinstammen samtidigt ökat år från år och omfattade 1953 i det närmaste samma antal djur som 1937. Antalet höns och kycklingar har, med undantag för 1948, efter en viss ökning under åren 1945 och 1946 hållit sig i stort sett konstant under perioden 1947—1951. Under 1952 och 1953 har en viss minskning av antalet höns inträffat. Nedgången torde ha stått i samband med den försämrade prisrelationen mellan hönsfoder och ägg. Sedan denna prisrelation undergått viss förbättring, har kycklingbeståndet, som minskades 1952, åter ökat 1953. Det må särskilt framhållas, att siffermaterialet i fråga om hönsstammens storlek är bristfälligt, varför det är vanskligt att draga några bestämda slutsatser om variationerna. Uppgifterna för åren 1944—1949 torde sålunda icke vara jämförbara med dem för åren 1950—1953.

Marknaden för mjölk och mejeriprodukter. (Jfr tabellerna 7—10.) Inom kalkylsakkunniga utförda beräkningar rörande mjölkproduktionen har sammanställts i efterföljande tablå.

1938/39	4 714 000 ton	1946/47	4 636 000 ton
1939/40	4 628 000 »	1947/48	4 367 000 »
1940/41	4 151 000 »	1948/49	4 546 000 »
1941/42	3 668 000 »	1949/50	4 875 000 »
1942/43	3 834 000 »	1950/51	4 772 000 »
1943/44	4 229 000 »	1951/52	4 538 000 »
1944/45	4 385 000 »	1952/53	4 492 000 »
1945/46	4 656 000 »	1953/54 (prognos)	4 517 000 »

Mjölkproduktionen, som med undantag för åren 1946/47 och 1947/48 oavbrutet stigit under perioden 1941/42—1949/50, har under åren därefter till och med 1952/53 åter visat sjunkande tendens. Medan 1949/50 års produktion — den högsta som redovisats sedan förkrigstiden — var drygt 3 procent högre än produktionen under 1938/39, beräknas produktionen under 1953/54, trots en viss återhämtning detta år, bli drygt 4 procent lägre än 1938/39 års produktion. Medelkoantalet under 1953/54 uppskattas till omkring 1 568 000 djur mot 1 920 000 år 1938/39. Detta innebär, att kostammen minskats med närmare en femtedel sedan förkrigstiden. Sam-

[1] Allmänna jordbruksräkningen.

tidigt som kostammen sålunda sjunkit avsevärt, har produktionen per ko sedan förkrigsåret 1938/39 beräknats öka med drygt 17 procent.

Under kalenderåret 1953 har mjölkinvägningen vid mejerierna uppgått till 3 662 miljoner kilogram mot 3 627 miljoner kilogram 1952. Ökningen utgör 1 procent av 1952 års invägning. I förhållande till 1939 föreligger en uppgång med 14 procent, vilket främst beror på att antalet mejerileverantörer betydligt ökat (jfr tabell 8). Invägningen år 1950, som var den högsta hittills redovisade, låg 22 procent över 1939 års. Jämsides med ökningen av mjölkinvägningen vid mejerierna har försäljningen av mjölk från producent direkt till förbrukare successivt minskats liksom tillverkningen och försäljningen av lantsmör. Av nedanstående uppställning framgår den vid mejerierna invägda relativa andelen av den totala mjölkproduktionen.

År	Invägning i % av totalproduktionen	År	Invägning i % av totalproduktionen
1938/39	66,4	1946/47	76,0
1939/40	67,2	1947/48	75,9
1940/41	66,2	1948/49	77,9
1941/42	68,8	1949/50	80,5
1942/43	70,9	1950/51	80,8
1943/44	72,5	1951/52	80,9
1944/45	74,4	1952/53	81,6
1945/46	75,5	1953/54 (prognos)	82,4

Den vid mejerierna invägda mjölkens användning redovisas i följande två tablåer (s. 23*).

Av tablåerna framgår att invägningen av mjölk till produktberedning absolut sett nådde ett minimum 1942. I förhållande till invägningen nåddes minimum under 1943, varefter i stort sett skett en successiv ökning, som kulminerade 1951. År 1953 var kvantiteten produktmjölk 2 601 miljoner kilogram eller 9 procent högre än motsvarande tal 1939, men 9 procent lägre än rekordåret 1950. Ser man på utvecklingen för försåld konsumtionsmjölk, finner man, att denna tidigare visat en mycket kraftig stegring fram till 1943, då ett maximum nåddes. Under de följande åren höll sig försäljningen vid cirka 940 miljoner kilogram för att år 1947 stiga till 954 miljoner kilogram. År 1948 nåddes den hittills högsta siffran, 979 miljoner kilogram, medan försäljningen under perioden 1949—1951 successivt sjunkit. Under 1952 och 1953 har återigen en viss stegring av försäljningen av konsumtionsmjölk skett. Ökningen från 1952 till 1953 uppgår dock endast till 2 procent. Det bör anmärkas, att den sedan november 1941 från mejerier försålda mjölken har varit standardiserad och hållit en fetthalt av cirka 3 procent mot tidigare 3,5. Sedan november 1951 är på vissa villkor försäljningen av mjölk, som standardiserats till minst 3,5 procents fetthalt, tillåten. Försäljningen av sådan mjölk har under 1953 uppgått till 35 miljoner kilogram eller 3,7 procent av mejeriernas totala försäljning av konsumtionsmjölk. Den ökning av försäljningen av konsumtionsmjölk, som förekommit, motsvaras endast delvis av en verklig konsumtionsstegring, enär, som förut påpekats, samtidigt en nedgång ägt rum i försäljningen av mjölk från producent direkt till konsument. Av betydelse är vidare att jordbruksbefolkningens konsumtion har avtagit i samband med befolkningsomflyttningen. Med stöd av kalkylsakkunnigas uppskattningar kan sålunda den totala förbrukningen av konsumtionsmjölk i riket beräknas ha ökat med omkring 20 procent sedan 1939. Per invånare räknat stannar ökningen vid 7 procent.

År	Invägd mjölk ton	D ä r a v		
		använd för produktberedning ton	försåld såsom konsumtionsmjölk [1] ton	försåld grädde (omräknad till mjölk) samt svinn ton
1939	3 205 688	2 395 153	494 367	316 168
1940	2 988 933	2 202 644	519 500	266 789
1941	2 659 251	1 940 169	610 512	122 850
1942	2 517 931	1 740 033	855 273	63 421
1943	2 852 031	1 963 235	963 192	72 381
1944	3 107 561	2 183 544	940 625	138 213
1945	3 375 019	2 421 439	939 628	170 025
1946	3 520 348	2 564 015	939 908	183 730
1947	3 422 935	2 449 500	954 365	189 848
1948	3 361 485	2 359 026	978 588	195 247
1949	3 679 434	2 662 618	965 229	226 477
1950	3 912 727	2 860 730	943 277	290 653
1951	3 805 941	2 797 369	931 709	261 971
1952	3 626 839	2 602 998	938 264	273 003
1953	3 661 584	2 600 536	957 620	290 781

År	Produktmjölk		Konsumtionsmjölk [2]		Grädde (i mjölk) samt svinn		Summa k-mjölk o. grädde	
	1939 = 100	i % av invägn.	1939 = 100	i % av invägn.	1939 = 100	i % av invägn.	1939 = 100	i % av invägn.
1939	100,0	74,7	100,0	15,4	100,0	9,9	100,0	25,3
1940	92,0	73,7	105,1	17,4	84,4	8,9	97,0	26,3
1941	81,0	73,0	120,6	22,4	38,9	4,6	88,7	27,0
1942	72,6	69,1	144,5	28,4	20,1	2,5	96,0	30,9
1943	82,0	68,8	165,1	28,6	22,9	2,5	109,7	31,2
1944	91,2	70,3	159,0	25,3	43,7	4,4	114,0	29,7
1945	101,1	71,7	158,5	23,2	53,8	5,0	117,6	28,3
1946	107,1	72,8	156,3	21,9	58,1	5,2	118,0	27,2
1947	102,3	71,6	158,5	22,9	60,0	5,5	120,1	28,4
1948	98,5	70,2	163,3	24,0	61,8	5,8	123,7	29,8
1949	111,2	72,4	159,9	21,5	71,6	6,2	125,4	27,6
1950	119,4	73,1	154,0	19,5	91,9	7,4	129,8	26,9
1951	116,8	73,5	151,0	19,6	82,9	6,9	124,4	24,5
1952	108,7	71,8	151,9	20,7	86,3	7,5	126,3	28,2
1953	108,6	71,0	155,8	21,0	92,0	7,9	130,9	29,0

Den i november 1940 genomförda sänkningen av konsumtionsgräddens fetthalt (liksom den under tiden 20/11 1941—31/1 1944 gällande ransonering av grädde) medförde att för gräddförsäljning togs i anspråk en betydligt mindre kvantitet helmjölk än före kriget. Detta, tillika med mjölkstandardiseringen, har medfört, att den sammanlagda mjölk- och gräddförsäljningen räknad i oskummad mjölk kommit att ligga lägre, än den eljest skulle ha gjort. Sedan försäljning av tjock grädde från den 12 juli 1949 åter medgivits, inträdde under åren 1949 och 1950 en ökning av mjölkanvändningen för produktion av konsumtionsgrädde. År 1953 nådde mjölk-

[1] Fr. o. m. november 1941 standardiserad mjölk.
[2] Mjölk av verklig medelfetthalt.

användningen för gräddframställning, räknat i procent av invägningen, det högsta värdet sedan 1940. Mejeriernas totala försäljning av mjölk och grädde räknad i oskummad mjölk ökade med cirka 15 000 ton mellan åren 1951 och 1952. Från 1952 till 1953 ökade konsumtionen med cirka 37 000 ton.

Mejeriernas produktion av smör och ost framgår av följande sammanställning.

År	Produktion, ton	
	Smör	Ost
1939	83 735	43 653
1940	80 760	35 328
1941	77 687	22 383
1942	71 926	14 991
1943	79 263	21 296
1944	87 304	29 924
1945	94 058	38 102
1946	99 622	44 412
1947	94 954	47 690
1948	89 687	51 695
1949	98 051	65 515
1950	108 571	51 517
1951	106 288	54 435
1952	93 585	59 975
1953	97 892	54 302

Smörproduktionen 1952 var 12 procent lägre än föregående års produktion. Från 1952 till 1953 skedde en ökning av smörproduktionen med 4—5 procent. 1953 års produktion översteg 1939 års med cirka 14 000 ton. Lantsmörproduktionen beräknas emellertid samtidigt ha sjunkit från 16 200 till 1 700 ton, varför totalproduktionen av smör sedan 1939 visar en nedgång med cirka 400 ton. Det bör här anmärkas, att 1939 förekom en smörexport av i runt tal 26 200 ton mot 13 470 ton 1953 och 13 000 ton 1952. Den stora smörexport, som ägde rum under 1951 — 26 500 ton — sammanhänger med att smörkonsumtionen inom landet efter den betydande prishöjning på smör och margarin, som företogs från och med den 1 januari 1951, minskades rätt väsentligt. Smörkonsumtionen per capita 1951 låg sålunda endast 6 procent över förkrigsnivån. Den har hållit sig oförändrad under 1952 och 1953.

År 1949 uppnåddes den största ostproduktion, som dittills förekommit. Genom olika regleringsåtgärder och export sökte man under 1950 ernå bättre balans på ostmarknaden och vinna avsättning för de onormalt stora lagren. En ökning av ostkonsumtionen och -exporten kom också till stånd, samtidigt som produktionen reducerades till endast 79 procent av 1949 års produktion. Härigenom nedbringades lagren till lämplig storlek. Under 1951 och 1952 ökades produktionen åter något, medan den under 1953 åter nedgick. I stort sett har ostproduktionen under de senaste tre åren intagit en med hänsyn till det inhemska konsumtionsutrymmet tämligen normal omfattning. Mejeriernas ostlager vid årsskiftet 1953/54 var 15 400 ton.

Margarinet är vid sidan om smöret det viktigaste matfettet i folkhushållet. I följande tabell lämnas några uppgifter om produktionen därav.

Som synes har margarintillverkningen (av såväl importerad som inhemsk råvara) år 1953 varit drygt 4 000 ton lägre än år 1952.

År	Hushålls-margarin ton	Bageri-margarin ton	Summa ton
1939	51 390	8 609	59 999
1940	29 174	9 548	38 722
1941	18 263	7 947	26 210
1942	34 848	5 391	40 239
1943	30 830	5 424	36 254
1944	29 800	8 378	38 178
1945	35 601	12 343	47 944
1946	14 034	9 556	23 590
1947	21 942	9 983	31 925
1948	36 905	12 730	49 635
1949	47 050	22 355	69 405
1950	54 271	24 747	79 018
1951	65 039	20 865	85 904
1952	71 484	21 413	92 897
1953	67 299	21 333	88 632

Slaktdjursmarknaden. (Jfr tabellerna 11 och 12.) I följande tablå har sammanställts uppgifter om den totala slakten (såväl marknadsförd slakt som hemslakt) av nötkreatur, svin, får, getter och häst enligt inom livsmedelskommissionen respektive jordbruksnämnden utförda beräkningar.

År	Total slakt, milj. kg								
	Stor-boskap	Större kalv	Mindre kalv	Summa nöt-kreatur	Svin	Summa nötkreatur och svin	Får och getter	Häst	Samtliga djurslag
1937/39 ..	89,7	33,0	12,9	135,6	151,2	286,8	3,1	11,0	300,9
1941/42 ..	77,2	15,8	12,0	105,0	99,1	204,1	2,0	11,2	217,3
1942/43 ..	47,8	11,0	14,1	72,9	[1]101,3	174,2	2,0	6,3	182,5
1943/44 ..	67,9	13,7	16,8	98,4	[1]143,7	242,1	4,0	9,1	255,2
1944/45 ..	68,6	14,0	14,3	96,9	[1]131,5	228,4	3,8	9,6	241,8
1945/46 ..	74,7	18,4	13,6	106,7	[1]130,2	236,9	4,0	11,3	252,2
1946/47 ..	85,2	19,2	14,2	118,6	[1]124,5	243,1	3,9	15,9	262,9
1947/48 ..	88,0	16,7	14,7	119,4	[1]138,4	257,8	3,8	13,2	274,8
1948/49 ..	75,4	19,1	16,4	110,9	[1]158,9	269,8	2,8	12,8	285,4
1949/50 ..	78,7	21,9	13,0	113,6	[1]169,5	283,1	2,7	13,4	299,2
1950/51 ..	88,7	23,4	13,4	125,5	[1]169,8	295,3	2,3	11,8	309,4
1951/52 ..	[2] 103,1	23,1	12,6	138,8	[1] [2]173,4	312,2	2,2	14,5	328,9
1952/53 ..	91,8	22,1	12,2	126,1	[1]187,4	313,5	2,2	12,4	328,1
1953/54 (prognos)	87,7	22,2	12,1	122,0	[1] 189,2	311,2	2,0	12,6	325,8

Slakten av nötkreatur 1953/54 väntas minska med drygt 3 procent i förhållande till slakten 1952/53, medan svinslakten samtidigt beräknas öka med 1 procent. Totala slakten 1953/54 väntas bli något mindre än närmast föregående år.

Konsumtionen av kött, som under produktionsåret 1952/53 uppgick till 152 miljoner kilogram, beräknas under 1953/54 komma att minska till 145 miljoner kilogram. Den kommer därmed att understiga 1937/39 års konsumtion — 153 miljoner kilogram — med 5 procent. Samtidigt beräknas

[1] Den i angivna kvantiteter ingående hemslakten av svin beräknad med utgångspunkt från antalet behållna icke besiktade hemslaktade svin och en medelslaktvikt av 90 kilogram per styck.

[2] Exklusive de i anledning av mul- och klövsjukan nedslaktade och nedgrävda djuren.

fläskkonsumtionen under 1953/54 komma att öka och uppgå till 189 miljoner kilogram mot 180 miljoner kilogram föregående år. Fläskkonsumtionen 1953/54 blir då 36 procent större än 1937/39 års konsumtion. Tillsammans beräknas 1953/54 års kött- och fläskkonsumtion komma att överstiga 1937/39 års konsumtion med 14 procent.

Någon nämnvärd export av kött har ej förekommit under efterkrigstiden. Detsamma gäller i fråga om fläskexporten fram till årsskiftet 1952/53, då emellertid baconexporten till Storbritannien återupptogs. Export av fläsk och levande slaktsvin förekommer numera även till Västtyskland. Åren 1937—1939 hade landet ett exportöverskott av kött och fläsk av i medeltal 8 900 ton. Förkrigsexporten omfattade till huvudsaklig del fläsk. Under 1953 exporterades sammanlagt 11 700 ton (räknat i vara med ben), vilken kvantitet bestod av fläsk och bacon samt levande svin omräknade till slaktad vara. I de senaste årens import har nötköttet dominerat. Importen av fläsk har varit obetydlig. Importen av kött och fläsk — räknad i vara med ben — har under 1953 uppgått till 15 800 ton, vilket är 11 500 ton mer än 1952.

Äggmarknaden. De inom 1942 års jordbrukskommitté och kalkylsakkunniga verkställda beräkningarna rörande äggproduktionen redovisas i följande tablå.

År	Äggproduktion ton	År	Äggproduktion ton
1938/39	60 860	1946/47	62 000
1939/40	60 026	1947/48	65 500
1940/41	51 910	1948/49	75 000
1941/42	37 530	1949/50	83 000
1942/43	35 579	1950/51	83 000
1943/44	43 943	1951/52	80 000
1944/45	50 220	1952/53	81 000
1945/46	59 640	1953/54 (prognos)	82 000

Produktionen av ägg steg snabbt efter nedgången i krigets början och kulminerade under åren 1949/50 och 1950/51, varefter den 1951/52 gick tillbaka för att nu åter befinna sig i stigande. Den beräknade produktionen under innevarande år är 35 procent högre än under sista förkrigsåret. Vad utrikeshandeln beträffar redovisades för 1938 och 1939 en nettoexport av 5 300 respektive 4 700 ton ägg, medan 1947 och 1948 uppnåddes en nettoimport av 1 700 respektive 1 900 ton. Den inhemska marknaden har på senare år absorberat en betydligt större kvantitet ägg än före kriget. Under hösten 1953 synes en icke obetydlig ytterligare konsumtionsökning ha ägt rum. Till följd av produktionsökningen har emellertid överskott fortfarande förekommit. Dessa har kunnat avsättas på utlandsmarknaden. År 1950 medförde sålunda en nettoexport av 12 400 ton ägg, medan exporten 1951 uppgick till 9 000 ton, 1952 till 8 600 ton och 1953 till 6 837 ton.

Till belysande av ägghandelns utveckling meddelas i följande tablå uppgifter om partihandelns invägning av ägg under åren 1938—1953.

Av sammanställningen framgår, att partihandelns invägning av ägg under perioden 1951—1953 varit 8—10 procent lägre än under 1950. Partihandelns inköp under de tre senaste åren är dock, med undantag för 1950, de största, som förekommit under den period, som redovisas i tabellen.

År	Invägning		År	Invägning	
	absoluta tal ton	index 1938 = 100		absoluta tal ton	index 1938 = 100
1938.....	27 570	100,0	1946.....	27 440	99,5
1939.....	28 025	101,7	1947.....	26 875	97,5
1940.....	26 658	96,7	1948.....	31 176	113,1
1941.....	18 960	68,8	1949.....	37 679	136,7
1942.....	10 538	38,2	1950.....	42 845	155,4
1943.....	11 767	42,7	1951.....	38 826	140,8
1944.....	17 205	62,4	1952.....	39 431	143,0
1945.....	22 397	81,2	1953.....	38 715	140,4

Bilaga 3.

PM

med redogörelse för priser på jordbruksprodukter samt på vissa förnödenheter för jordbrukets behov.

Efterföljande redogörelse för priser på jordbruksprodukter samt på vissa förnödenheter för jordbrukets behov begränsas beträffande en del varuslag till innevarande regleringsår men avser i övrigt i huvudsak den tid som förflutit sedan inom jordbruksnämnden våren 1953 upprättades motsvarande sammanställning.[1] De tabeller, till vilka hänvisning i det följande sker, finns intagna i en särskild tabellbilaga.[2]

Brödsäd. (Jfr tabell 2.) Liksom föregående regleringsår gäller under regleringsåret 1953/54 garantipriser för odlarnas försäljning av fullgod brödsäd. Härvid har emellertid ett gemensamt grundpris fastställts för höst- och vårvete och i samband därmed har prisregleringsskalorna blivit föremål för vissa ändringar och gjorts lika för de båda veteslagen. Tidigare var grundpriset för vårvete högre än för höstvete och regleringsskalorna i några avseenden olika. Även den successiva prisstegringen har ändrats så, att den högre prisstegringen med 15 öre per tiodagarsperiod endast gällt under september och oktober, medan denna högre prisstegring föregående regleringsår även gällde under november och december. Prisstegringen har i övrigt varit 10 öre per tiodagarsperiod. Grundpriserna under regleringsåret framgår av följande tabell.

Leveranstid	Priser i kronor per 100 kg för vara av normalkvalitet med 16,5 % vattenhalt	
	Vete	Råg
1—10 augusti 1953	46: 80	45: 30
11—20 » 1953	46: 90	45: 40
21—31 » 1953	47: 00	45: 50
1—10 september 1953	47: 10	45: 60
11—20 » 1953	47: 25	45: 75
21—30 » 1953	47: 40	45: 90
1—10 oktober 1953	47: 55	46: 05
11—20 » 1953	47: 70	46: 20
21—31 » 1953	47: 85	46: 35
1—10 november 1953	48: 00	46: 50
11—20 » 1953	48: 10	46: 60
o. s. v. fram till och med den 21 maj 1954, då priserna blir	50: 00	48: 50

Grundpriserna gäller för vara av normalkvalitet med 16,5 procent vattenhalt vid leverans till prisort. Vid leverans till annan ort än prisort minskas garantipriset med kostnaderna för transport från mottagningsorten till närmaste prisort. I fråga om Gotland reduceras dock fraktavdraget med 75 öre per 100 kg genom fraktbidrag från spannmålsbolaget.

[1] Se Kungl. Maj:ts prop. nr 224/1953, s. 25* ff.
[2] Införd sist i propositionen.

För fullgod vara av annan kvalitet än normalkvalitet verkställes prisreglering enligt särskilda i jordbruksnämndens cirkulär nr 45/1953 angivna regler. De jämkningar i fråga om minimifordringarna för fullgott vete, som med hänsyn till de dåliga bärgningsförhållandena tillfälligt genomfördes för 1952 års skörd, gäller icke under regleringsåret 1953/54.

Fodermedel. (Jfr tabell 2.) Prisbildningen på fodersäd är alltjämt fri. I den mån spannmålsbolaget utförsäljer restkvantiteter av importerad fodersäd gäller dock vissa av jordbruksnämnden bestämda priser. Dessa fastställes med hänsyn till världsmarknadspriset. De avser försäljning till partihandlare. Några föreskrifter om handelsmarginalens storlek lämnas icke. Bolaget har under året icke importerat annan utländsk fodersäd än majs. Numera importerar bolaget denna vara endast för att hålla ett av statsmakterna bestämt beredskapslager. I övrigt har, såsom redan anförts vid redogörelsen för fodermedelsregleringen i bilaga 1, utrikeshandeln både med majs och annan fodersäd överförts till handelns egna organ. Även i vad angår införselavgifter för dylika varor har uppgift lämnats i nyssnämnda redogörelse. Då tillgången på inhemsk fodersäd varit god och priserna varit låga, har handelsorganen emellertid hittills icke importerat annan fodersäd än majs, och även importen härav har varit förhållandevis liten. Medelpriserna för vithavre och korn till producenter enligt gällande noteringar från och med januari 1953 framgår av efterföljande sammanställning. Uppgifterna avser kronor per deciton.

		Vithavre	Korn
1953	Januari	34: 59	36: 40
	Februari	33: 69	36: 28
	Mars	32: 52	35: 87
	April	31: 28	34: 84
	Maj	—	—
	Juni	—	—
	Juli	—	—
	Augusti	—	—
	September	22: 67	25: 79
	Oktober	22 86	25: 92
	November	23: 21	26: 09
	December	23: 62	26: 49
1954	Januari	24: 52	27: 11

Spannmålsbolagets nettoutförsäljningspris på majs var vid 1953 års början 45 kronor 50 öre per deciton. Med hänsyn till världsmarknadspriset och sedan införselavgift tillkommit, höjdes nettopriset den 21 september till 47 kronor, sänktes den 3 november till 46 kronor och höjdes åter den 8 december till 48 kronor. Till dessa priser skall läggas handelsmarginal, innan förbrukarpriset erhålles. Priset till förbrukare på kustorter var enligt Lantbruksförbundets noteringar per deciton i medeltal 47 kronor 37 öre för januari 1953, 49 kronor 26 öre för september och 49 kronor 45 öre för december samma år.

Vid försäljning av utländskt vetekli uttog spannmålsbolaget vid ingången av år 1953 ett nettopris av 35 kronor 50 öre per deciton. Priset höjdes den 21 september till 40 kronor 20 öre, sänktes den 20 oktober till 37 kronor, den 10 november till 34 kronor och den 1 december till 33 kronor för att den 8 december åter höjas till 34 kronor. På grund av det allmänna marknadsläget (jfr prisuppgifterna för svenskt vetekli nedan) har emellertid bolaget icke kunnat sälja utländskt vetekli efter prishöjningen i september.

Spannmålsbolagets nettopris vid försäljning av oljekraftfoderblandning var vid ingången av 1953 och fram till den 16 augusti samma år 48 kronor 30 öre per deciton. Nämnda dag höjdes priset till 50 kronor. Priset till förbrukare var på kustorter i medeltal för januari månad 1953 50 kronor 50 öre per deciton. Detta pris stod oförändrat till och med juli månad, varefter med hänsyn till världsmarknadspriser och tillkomsten av införselavgift en prishöjning inträdde. För september månad utgjorde motsvarande förbrukarpris 52 kronor 22 öre per deciton och för december 51 kronor 94 öre per deciton. Såsom förut framhållits i bilaga 1 har tillverkning av oljekraftfoderblandning i spannmålsbolagets regi numera upphört. Vid ingången av år 1953 var bolagets nettopris för linkaksmjöl 54 kronor 30 öre, för krossade kokoskakor 48 kronor 30 öre samt för extraherat raps- och senapsmjöl 40 kronor 30 öre per deciton. Dessa priser, vilka skall ökas med handelsmarginal för att erhålla förbrukarpriset, kvarstod oförändrade intill hösten 1953. Efter den då genomförda förut omtalade omläggningen av utrikeshandeln med mera inträffade vissa prisförändringar även på nu nämnda oljekraftfoderslag. Priset på extraherat rapsmjöl och senapsmjöl sänktes vid spannmålsbolagets försäljningar till netto 35 kronor per deciton och detta pris kvarstod oförändrat vid utgången av år 1953. Förbrukarpriserna (inklusive handelsmarginal) på linkaksmjöl och krossade kokoskakor var vid utgången av år 1953 högre än vid 1953 års ingång, eller på kustorter i genomsnitt omkring respektive 58 kronor och 55 kronor 50 öre per deciton mot respektive 56 kronor 65 öre och 50 kronor 50 öre per deciton vid årets ingång. Till följd av en stegring av importpriserna har införselavgiften för vissa slag av oljekraftfoder sänkts i februari 1954.

Priserna på svenskt kli av råg och vete har i samband med den vikande prisnivån på inhemsk fodersäd nedgått betydligt under året. Priset på svenskt vetekli har emellertid legat något över priset på importerat vetekli. Även priset på havrekli har följt med i nedgången. De av Lantbruksförbundet sedan januari 1953 noterade priserna på svenskt kli av vete, råg och havre framgår av följande sammanställning. Uppgifterna avser medelpriser i kronor per deciton vid kvarnar.

		Svenskt vetekli	Svenskt rågkli	Svenskt havrekli
1953	Januari	39: 54	34: 25	15: 50
	Februari	40: 00	34: 67	15: 50
	Mars	40: 14	35: 23	15: 40
	April	38: 98	35: 29	14: 92
	Maj	38: 77	35: 29	14: 59
	Juni	38: 48	35: 11	13: 77
	Juli	36: 06	33: 37	12: 75
	Augusti	35: 69	33: 19	12: 56
	September	34: 39	31: 93	11: 38
	Oktober	33: 61	29: 99	10: 73
	November	33: 56	29: 42	11: 35
	December	33: 62	29: 02	11: 58
1954	Januari	33: 72	28: 72	12: 13

Sedan januari 1953 utvisar priserna på hö och halm enligt Lantbruksförbundets noteringar följande utveckling. Uppgifterna avser medelpriser i kronor per deciton för pressad vara till producent, på station i Mellansverige.

		Vallhö	Höstsädshalm
1953	Januari	15: 06	6: 13
	Februari	14: 63	5: 75
	Mars	14: 05	5: 50
	April	13: 38	5: 13
	Maj	—	—
	Juni	—	—
	Juli	—	—
	Augusti	—	—
	September	—	—
	Oktober	13: 17	4: 75
	November	13: 00	4: 75
	December	13: 00	4: 75
1954	Januari	13. 00	4: 75

Potatis. Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande har jordbruksnämnden för tillverkningsåret 1953/54 fastställt de priser, som tillverkare av potatisstärkelse eller potatisbrännvin har att vid inköp av potatis av normal kvalitet för fabriksändamål erlägga till leverantören. Priserna har varit följande: Under tiden kampanjens början till och med 31 oktober 1953 45 öre, 1 november—31 december 1953 46 öre, 1—31 januari 1954 47 öre samt från och med 1 februari till kampanjens slut 48 öre, allt räknat per hektoliter och stärkelseprocent fritt fabrik.

Sockerbetor. (Jfr tabell 2.) För sockerbetor av 1953 års skörd har odlare erhållit ett grundpris av 7 kronor 35 öre per deciton vid 16 procent sockerhalt. Härav var 30 öre att anse såsom ett för året i anledning av det dåliga skörderesultatet 1952 utgående stimulansbelopp, vilket förutsatts skola inräknas i jordbrukskalkylen. Något av odlingens omfattning beroende stimulanstillägg har ej utgått under året. För varje tiondels procent, varmed sockerhalten överstiger 16 procent, har som vanligt utgått ett tillägg med 1/160 av grundpriset. Vidare har liksom tidigare utgått s. k. täckningsersättning och ersättning enligt den s. k. 63-dygnsregeln. Det för 1953 års skörd utbetalda genomsnittspriset blev med här angivna och vissa andra tillägg och ersättningar 8 kronor 46 öre per deciton.

Oljeväxter. För oljeväxtfröer av 1953 års skörd erhåller odlare som tecknat odlingskontrakt med Sveriges Oljeväxtodlares Centralförening följande grundpriser vid leverans av vara med en vattenhalt av 18 procent och en renhetsgrad av 96 procent:

för höstraps och höstrybsfrö	85	öre per kilogram
» vårraps och vårrybsfrö	75	» » »
» vitsenapsfrö	65	» » »
» oljelinfrö	80	» » »

För oljeväxtfrö med annan vattenhalt eller renhetsgrad verkställes prisreglering enligt särskilda i jordbruksnämndens cirkulär nr 39/1953 angivna regler. Producent, som ej tecknat odlingskontrakt, erhåller ett grundpris, som med 2 öre per kilogram understiger de ovan angivna priserna.

Spånadsväxter. För 1953 års skörd har såsom riktpriser gällt 27 öre för linhalm och 15 öre för hamphalm, allt per kilogram. Priserna avser halm av grundkvalitet med 15 procent vattenhalt. För avvikande kvalitet sker pris-

reglering enligt särskilda bestämmelser (för linhalm jordbruksnämndens cirkulär nr 85/1951 och för hamphalm statens linnämnds meddelande nr 14/1949).

För frö av spånadslin av 1953 års skörd har garanterats samma pris, som ovan angivits för kontraktsodlat oljelin. För hampfrö är prisbildningen helt fri.

Mjölk- och mejeriprodukter m. m. (Jfr tabellerna 1 och 2.) Den genomsnittliga likviden för mejerimjölk under 1952/53 uppgick enligt kalkylsakkunnigas beräkningar till 37,13 öre per kilogram, varav 6,06 öre statliga bidrag. Härutöver har av statliga medel från föregående år utbetalats 17,4 miljoner kronor såsom leveranstillägg. Medtages dessa blir bidraget 6,54 öre per kilogram och totallikviden 37,61 öre per kilogram. För 1953/54 har preliminärt upptagits 35,47 öre per kilogram, varav 5,01 öre i bidrag. Härutöver utbetalas av medel reserverade från tidigare år belopp, vilka om de medräknas höja mjölklikviden per kilogram med 0,54 öre.

Riksnoteringen på runmärkt smör, som under tiden den 24 maj—den 9 november 1952 varit 5 kronor 85 öre, höjdes från och med den 10 november 1952 till den före förstnämnda dag gällande noteringen, 6 kronor per kilogram (jfr Kungl. Maj:ts proposition nr 224/1953, s. 28*). Samtidigt bestämdes normalpriset på mejerismör och lantsmör vid försäljning till detaljhandlare till 6 kronor 15 öre och vid försäljning till förbrukare till 6 kronor 85 öre per kilogram. Dessa priser gällde till den 1 maj 1953, då en prishöjning skedde med 5 öre per kilogram i riksnoteringen och i normalpriserna på runmärkt mejerismör. Samtidigt fastställdes normalpriserna på omärkt mejerismör och lantsmör till belopp, som med 50 öre per kilogram understeg det för runmärkt mejerismör bestämda normalpriset i respektive handelsled. Från och med den 27 november 1953 till och med den 22 januari 1954 låg normalpriset för omärkt mejerismör och lantsmör ytterligare 20 öre per kilogram under det för runmärkt mejerismör fastställda normalpriset. Priserna på osaltat smör ligger 10 öre över nyss angivna priser.

Prisbildningen på ost är från och med den 25 augusti 1952 helt fri. Partipriserna på ost höjdes i samband med att de släpptes fria med 30 öre per kilogram. Med undantag för högproduktionstiden sommaren 1953 har de sedan varit oförändrade. Under nämnda period sommaren 1953 sänktes partipriserna enligt särskild överenskommelse mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation med 10 öre per kilogram. Detaljpriset på helfet runmärkt ost av Sveciatyp höjdes från juli till september 1952 från 500 till 542 öre per kilogram. I december 1953 var priset 558 öre per kilogram.

Normalpriserna på konsumtionsmjölk, som från och med den 14 januari 1952 höjdes med 3 öre per liter, har sedan dess varit oförändrade. För konsumtionsmjölk, som vid mejeri standardiserats till en fetthalt av lägst 3,5 procent och som försäljes i med kapsyl tillsluten glasflaska, har normalpriset enligt jordbruksnämndens beslut den 13 november 1951 bestämts till 5 öre per liter utöver det för 3-procentig mjölk gällande priset.

Normalpriserna på färsk grädde vid försäljning till förbrukare utgör sedan den 1 september 1951 flerstädes i riket 250 öre per liter för tunn och 580 öre per liter för tjock grädde (i Stockholm 600 öre och i Göteborg 590 öre).

Kött och fläsk. (Jfr tabell 2.) Prissättningen på hela, halva och fjärdedels kroppar av nötkreatur, häst och svin regleras genom normalpriser. Som normalpriser gäller de partipriser, som av Sveriges slakteriförbund note-

ras i Stockholm (tolfte prisområdet) med vissa avdrag och tillägg i öre per kilogram för övriga prisområden. Normalpriserna är rörliga i anslutning till marknadsläget. Genom ett avtal med jordbruksnämnden har Slakteriförbundet utfäst sig att söka reglera prissättningen så, att på helt år medelpriset för samtliga köttvaror överensstämmer med den av Kungl. Maj:t och riksdagen för regleringsåret 1953/54 angivna medelprisnivån. De priser, som ansluter sig till denna medelprisnivå, kallas baspriser. Rörligheten i prisbildningen har begränsats genom att det aktuella priset icke för någon varugrupp vid något tillfälle får överstiga basprisnivån med mer än 25 procent. De baspriser, som den 1 februari 1954 gäller för tolfte prisområdet, återges här nedan (putsad vara i öre per kilogram).

Klass	Ko, oxe	Kviga, stut, ungtjur	Tjur	Gräskalv	Gödkalv	Spädkalv	Häst
I	302	317	299	338	438	298	219
III	272	277	277	313	363	278	209

Klass	Hel eller halv kropp av gödsvin med huvud och fötter	suggfläsk, renskuret
Extra prima.....	365	297
Prima.....	365	—

Från och med den 1 september 1953 har vissa ändringar företagits i prisområdesindelningen samt i avdragen och tilläggen inom de olika prisområdena i förhållande till tolfte prisområdet.

Priserna på styckade köttvaror av nötkreatur, häst och svin samt charkuterivaror vid försäljning till förbrukare är sedan februari 1952 fria. Genom en överenskommelse mellan jordbruksnämnden och priskontrollnämnden, å ena, och handelns organisationer, å andra sidan, har ett avtal emellertid träffats om handelsmarginalernas storlek.

För fårkött är prisbildningen helt fri i samtliga handelsled.

Ägg. (Jfr tabell 2.) Prisbildningen på ägg är sedan april 1948 fri inom ramen för de av statsmakterna fastställda riktlinjerna. För regleringsåret 1953/54 innebär dessa bland annat att äggpriset skall vara fritt intill en övre gräns, som fastställts till 4 kronor 25 öre per kilogram till producenter i södra Sverige. Vid denna gräns gäller att Sveriges export- och importförening för ägg skall vara skyldig att importera i den mån så är möjligt utan förlust och att export icke får ske utan särskilt tillstånd av jordbruksnämnden. Medelpriset för regleringsåret 1953/54 har i jordbruksöverenskommelsen våren 1953 beräknats till 3 kronor 10 öre per kilogram (i den nyligen upprättade kalkylen räknar man med att ett medelpris av endast 2 kronor 95 öre skall kunna uppnås). För att uppnå det förutsatta medelpriset äger föreningen utbetala bidrag vid export av ägg, då utlandspriserna ligger under motsvarande svenska priser. Bidragen finansieras dels genom medel, som influtit genom avgifter vid export av ägg, då de utländska priserna legat högre än motsvarande svenska priser, dels genom en regleringsavgift, som föreningen beräknar på grundval av invägda kvantiteter ägg. Därjämte har föreningen à conto erhållit vissa medel, som influtit genom införselavgifter på fodermedel.

Svensk äggnotering (= producentpris i öre per kilogram på ägg i de viktigaste produktionsområdena i Götaland) har från och med januari 1953 utvecklats på följande sätt.

1953	Januari	297	1953	Augusti	342
	Februari	300		September	350
	Mars	300		Oktober	350
	April	272		November	335
	Maj	293		December	263
	Juni	300	1954	Januari	250
	Juli	273			

Handelsgödsel. (Jfr tabell 2.) Förbrukarpriserna på de inom landet tillverkade gödselmedlen (kalkkväve, kalkammonsalpeter, ammoniumsulfat, superfosfat och tomasfosfat) fastställes efter överenskommelse mellan priskontrollnämnden och tillverkarna. Prissättningen på importgödselmedlen (kalksalpeter, chilesalpeter och kali) är fri. För år 1953/54 gäller följande priser.

Varuslag	Kronor per deciton vid leverans under tiden			Priset avser leverans banfritt å följande platser
	1/8—30/9 1953 1:a perioden betaln. per 1/10 1953	1/10 1953—31/1 1954 2:a perioden betaln. per 1/2 1954	1/2—31/5 1954 3:e perioden betaln. per 1/6 1954	
Chilesalpeter, 16 %	—	33: 25	34: 15	importhamn
Kalksalpeter, 15,5 %	24: 60	25: 30	26: 00	tariffhamn
Kalkkväve, 20 %	30: 25	31: 10	31: 95	Stockvik
Ammoniumsulfat, 20,8 %	—	27: 95	28: 80	Ljungaverk
Kalkammonsalpeter, 20,5 %	27: 40	28: 25	29: 10	fabrik
Kali, 40 %	16: 50	17: 10	17: 70	tariffhamn
Superfosfat, pulvr., 19,5 %	14: 70	15: 20	15: 70	fabrikshamn
» kornad, 19,5 %	15: 60	16: 10	16: 60	»
Thomasfosfat, 17 %	11: 40	11: 90	12: 40	fabrik

Bilaga 4.

PM

angående jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter år 1952.

I Kungl. Maj:ts proposition 319/1942 lämnades en redogörelse för jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter under dels åren 1932, 1935 och 1937, dels åren 1938 och 1940, grundad på bearbetningar av självdeklarationer, vilka beträffande de tre förstnämnda åren verkställts av 1938 års jordbruksutredning och för åren 1938 och 1940 av statens livsmedelskommission. Denna redogörelse har sedermera i Kungl. Maj:ts propositioner 246/1943, 253/1944, 303/1945, 267/1946, 280/1947, 275/1948, 212/1949, 245/1950, 207/1951, 236/1952 och 224/1953 kompletterats med liknande undersökningar för åren 1941—49, verkställda av statens livsmedelskommission respektive statens jordbruksnämnd och för åren 1950 och 1951 av statistiska centralbyrån. Efter särskilt bemyndigande den 11 september 1953 har centralbyrån nu utfört en motsvarande bearbetning av självdeklarationer, avseende inkomståret 1952, och i det följande framlägges en sammanfattande redogörelse för de härvid erhållna resultaten.

Material och metod.

Såsom framgår av tabell 1 har för undersökningen av jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter år 1952 kunnat utnyttjas sammanlagt 8 168 av jordbrukare avgivna självdeklarationer för av ägaren själv brukade gårdar. Samtliga dessa härröra, liksom fallet varit vid föregående deklarationsundersökningar, från brukningsenheter, som deltogo i den av 1938 års jordbruksutredning verkställda undersökningen av jordbrukets driftsförhållanden. Sedan föregående år har antalet undersökta gårdar minskats med 322, vilka fördela sig på alla områden och inom dessa på samtliga storleksgrupper med undantag av grupperna 30—50 hektar åker inom södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder samt 10—20 och 20—30 hektar åker inom norra Sverige, där antalet ökat något. Minskningen har orsakats dels av att länsstyrelserna av olika skäl ej kunnat avstå vissa deklarationer, dels av att gårdar under året försålts eller utlämnats på arrende, på grund varav brukningsenheterna måst uteslutas vid denna bearbetning. Det skulle kräva omfattande undersökningar för att nu i detalj bedöma verkningarna av dessa förändringar i primärmaterialets omfattning; de synas dock icke nämnvärt inverka på jämförbarheten med föregående års resultat. Deklarationsmaterialets relativa fördelning på olika storleksgrupper inom vart och ett av de tre huvudområdena har, såsom framgår av tabell 2, endast obetydligt förändrats sedan föregående år.

I detta sammanhang vill centralbyrån meddela, att vid nästa års undersökning skall användas ett aktuellt, på modern samplingmetodik grundat urval av jordbruk, vilket i fortsättningen skall ligga till grund för undersökningar av detta slag. I samband härmed ämnar centralbyrån även i övrigt ompröva metoden för dessa undersökningar.

Beträffande sättet för materialets bearbetning ha utförliga redogörelser lämnats i de ovan nämnda sammanfattningarna av de föregående deklara-

Tab. 1. Antal i deklarationsundersökningarna ingående brukningsenheter.

	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
	2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50-100	Över 100	
Livsmedelskommissionens undersökning för år 1946.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	199	605	1 207	607	490	244	104	3 456
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	874	1 683	1 086	213	124	48	14	4 042
Norra Sverige	1 111	1 143	368	27	—	—	—	2 649
Hela riket	**2 184**	**3 431**	**2 661**	**847**	**614**	**292**	**118**	**10 147**
Statistiska centralbyråns undersökning för år 1950.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	174	513	1 061	523	417	230	97	3 015
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	785	1 469	940	199	95	44	12	3 544
Norra Sverige	890	969	303	26	—	—	—	2 188
Hela riket	**1 849**	**2 951**	**2 304**	**748**	**512**	**274**	**109**	**8 747**
Statistiska centralbyråns undersökning för år 1951.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	172	505	1 051	517	397	228	90	2 960
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	762	1 445	907	168	85	39	10	3 416
Norra Sverige	862	940	291	21	—	—	—	2 114
Hela riket	**1 796**	**2 890**	**2 249**	**706**	**482**	**267**	**100**	**8 490**
Statistiska centralbyråns undersökning för år 1952.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	165	485	1 007	499	387	217	80	2 840
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	739	1 365	871	163	86	36	9	3 269
Norra Sverige	820	921	293	25	—	—	—	2 059
Hela riket	**1 724**	**2 771**	**2 171**	**687**	**473**	**253**	**89**	**8 168**

tionsundersökningarna. Såsom däri framhållits ha de ur självdeklarationernas A-bilaga erhållna uppgifterna rörande jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter omräknats dels till totalsiffror för riket, dels till siffror per hektar jordbruksjord. Vid beräkningen av arealen jordbruksjord har arealen ängsmark omräknats till åker med ledning av den officiella statistikens uppgifter om avkastningen på åker och äng. Beräkningen av totalsiffrorna för riket grundar sig på en för varje särskild storleksgrupp och varje produktionsområde, enligt den officiella jordbruksstatistikens indelning, verkställd uppräkning av självdeklarationernas uppgifter. Härvid har förhållandet mellan å ena sidan den totala åkerarealen enligt 1944 års jordbruksräkning vid samtliga brukningsenheter inom respektive storleksgrupp och område samt å andra sidan åkerarealen vid de undersökta brukningsenheterna inom samma storleksgrupp och område tagits till utgångspunkt för omräkningen.

Vid bedömningen av undersökningens resultat i vad avser kontanta inkomster och kostnader får beaktas, att den icke med säkerhet klargör den ekonomiska utvecklingen inom jordbruket, om man företager en jämförelse över en längre tidsperiod. Nu anfört förhållande beror på vissa inom jord-

Tab. 2. Procentuell fördelning av antalet brukningsenheter på olika storleksgrupper.

	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
Samtliga brukningsenheter med över 2 hektar åker enligt 1944 års jordbruksräkning.	2–5	5—10	10—20	20—30	30—50	50–100	Över 100	
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	19	25	30	12	8	4	2	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	40	37	17	3	2	1	0	100
Norra Sverige	57	34	8	1	0	0	0	100
De i livsmedelskommissionens deklarationsundersökning för år 1946 ingående brukningsenheterna.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	6	17	35	18	14	7	3	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	22	42	27	5	3	1	0	100
Norra Sverige	42	43	14	1	—	—	—	100
De i statistiska centralbyråns deklarationsundersökning för år 1950 ingående brukningsenheterna.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	6	17	35	17	14	8	3	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	22	41	27	6	3	1	0	100
Norra Sverige	41	44	14	1	—	—	—	100
De i statistiska centralbyråns deklarationsundersökning för år 1951 ingående brukningsenheterna.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	6	17	36	17	13	8	3	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	23	42	27	5	3	0	0	100
Norra Sverige	41	44	14	1	—	—	—	100
De i statistiska centralbyråns deklarationsundersökning för år 1952 ingående brukningsenheterna.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	6	17	35	17	14	8	3	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	22	42	27	5	3	1	0	100
Norra Sverige	40	45	14	1	—	—	—	100

bruket under senare tid försiggångna strukturella förändringar. För det första märkes här, att försäljningsinkomsternas andel av totalinkomsterna successivt ökats i samband med övergången från natura- till penninghushållning. Samtidigt har deklarationen av försäljningsinkomster blivit fullständigare. Denna utveckling har varit särskilt markant i norra Sverige. I samband med utflyttningen av arbetskraft från jordbruket har vidare kontantlönernas andel av de totala arbetskostnaderna (om i dessa senare även inräknas lön till brukarna själva) undergått en minskning. Så har framför allt varit fallet inom det större och medelstora jordbruket. Ifrågavarande förhållanden medföra, att sedan förkrigstiden dels skett en raskare stegring av jordbrukets kontanta inkomster än av dess totala inkomster, dels skett en långsammare uppgång av kontantlönerna i jordbruket än av de totala

arbetskostnaderna. Undersökningsresultaten ge på grund härav icke en riktig bild av den totala inkomst- och kostnadsutvecklingen inom jordbruket på längre sikt. Deklarationsundersökningarnas brister i berörda hänseende hindra emellertid icke, att resultat av desamma komma till användning för många ändamål, såsom specialundersökningar av olika slag för jordbrukskalkylen, nämligen i fråga om vissa kostnadsposter, vilka äro av den natur, att de icke i nämnvärd grad influeras av förutnämnda strukturella förändringar inom jordbruket. Vid studium av resultaten från dessa undersökningar bör man vidare observera, att deklarationsundersökningarna avse kalenderår och att skogsbruket ingår däri, under det att den s. k. totalkalkylen för jordbruket avser produktionsår och ej tar hänsyn till skogsbruket.

Ytterligare bör vid bedömningen av undersökningsresultaten hänsyn tagas till att de i undersökningen ingående egendomarna genomsnittligt taget torde representera en något högre produktionsförmåga och mera rationella driftsförhållanden än genomsnittsjordbruket. Till följd härav torde de vid undersökningen erhållna totalbeloppen för såväl inkomster som utgifter vara något för höga. Deras huvudsakliga uppgift är emellertid att avspegla de från år till år inträffade förändringarna i jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter och icke att ange dessa posters absoluta storlek.

Det bör ytterligare beaktas, att brukningsenheter med mindre än 2 hektar åker icke ingå i det bearbetade materialet. Likaså bör framhållas, att vid upprättande av självdeklaration inom jordbruket den s. k. kontantprincipen tillämpas. Då hänsyn sålunda icke tages till eventuella lagerbehållningar vid beskattningsårets början och slut, kan nettointäkten av jordbruksfastighet enligt deklarationsuppgifterna växla mera från år till år än vad som eljest skulle varit förhållandet.

I tidigare års redogörelser har 1938 använts som basår. De ovan nämnda strukturella förändringarna ha emellertid nödvändiggjort valet av ett senare jämförelseår. I avvaktan på att nytt basår skulle fastställas för jordbrukskalkylen, ansågs det lämpligt, att år 1946 tillsvidare i tabellerna användes som utgångspunkt för jämförelserna. Detta system har använts vid undersökningarna för åren 1949—1952. I samband med kommande omläggning av dessa undersökningar torde år 1950 i fortsättningen bli basår i anslutning till att produktionsåret 1950—1951 användes i jordbrukskalkylen. Tabellerna i föreliggande redogörelse lämna uppgifter för åren 1946 och 1950—1952. Textframställningen behandlar emellertid i det stora hela endast utvecklingen mellan åren 1951 och 1952.

Jordbrukets kontanta inkomster.

Resultaten av den beräkning av jordbrukarnas sammanlagda kontanta inkomster under år 1952, som verkställts på grundval av de på självdeklarationernas A-bilaga lämnade uppgifterna, redovisas i tabellerna 3 och 4. I tabell 3 återgivas för hela riket och de tre stora huvudområdena — södra och mellersta Sveriges slättbygder samt skogs- och dalbygder och norra Sverige — de till totalsiffror uppräknade inkomstbeloppen, och i tabell 4 ha dessa omräknats till indextal med 1946 och 1951 som basår. I anslutning till A-bilagans uppställning ha inkomsterna fördelats på följande poster: spannmål och frövaror; sockerbetor; potatis jämte rotfrukter, grönsaker och trädgårdsprodukter; hö jämte halm och grönfoder; hästar och nötkreatur; svin och grisar; fjäderfä och ägg; mjölk och produkter därav, dels vid leverans till mejeri, dels vid annan försäljning; diverse produkter (får och getter, fisk och vilt, lin, ull, hudar och skinn m. m.); inkomster av skogsbruk;

Tab. 3. Jordbrukets kontanta inkomster åren 1946 och 1950—1952, miljoner kronor.

	1946	1950	1951	1952
Södra och mellersta Sveriges slättbygder.				
Inkomster av försålda produkter				
därav spannmål och frövaror	304,3	504,9	508,4	715,5
sockerbetor	94,1	121,2	117,5	119,6
potatis m. m.	68,6	66,8	77,4	82,7
hö, halm och grönfoder	12,6	5,9	5,9	9,1
Summa vegetabiliska produkter	*479,6*	*698,8*	*709,2*	*926,9*
hästar och nötkreatur	191,3	240,3	281,0	291,1
svin och grisar	162,4	261,3	304,4	391,0
fjäderfä och ägg	50,4	79,1	83,1	89,8
mjölk till mejeri	469,3	600,4	616,4	678,6
mjölk till enskilda	18,9	20,3	19,7	19,4
Summa animaliska produkter	*892,3*	*1 201,4*	*1 304,6*	*1 469,9*
diverse produkter	10,1	9,7	11,4	10,9
Summa inkomster av försålda produkter	**1 382**,0	**1 909**,9	**2 025**,2	**2 407**,7
Diverse inkomster	26,0	32,7	38,2	39,9
därav för körslor	15,5	13,7	18,5	19,3
Inkomster av skogsbruk	90,0	80,0	184,7	215,8
Arrenden och avgälder	19,0	21,6	21,5	22,9
Samtliga kontanta inkomster	**1 517**,0	**2 044**,2	**2 269**,6	**2 686**.3
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.				
Inkomster av försålda produkter				
därav spannmål och frövaror	45,1	71,9	61,5	99,0
sockerbetor	1,8	2,5	2,7	2,3
potatis m. m.	30,9	42,2	47,5	43,2
hö, halm och grönfoder	4,5	3,7	4,2	5,1
Summa vegetabiliska produkter	*82,3*	*120,3*	*115,9*	*149,6*
hästar och nötkreatur	125,6	173,2	209,5	216,8
svin och grisar	87,9	131,1	154,9	194,4
fjäderfä och ägg	30,6	48,1	50,6	59,1
mjölk till mejeri	292,7	412,3	432,9	498,6
mjölk till enskilda	16,3	17,8	17,7	18,5
Summa animaliska produkter	*553,1*	*782,5*	*865,6*	*987.4*
diverse produkter	5,3	4,2	5,3	4,4
Summa inkomster av försålda produkter	**640**,7	**907**,0	**986**,8	**1 141**,4
Diverse inkomster	36,9	30,1	39,4	47,8
därav för körslor	30,5	20,9	29,1	36,9
Inkomster av skogsbruk	260,8	228,1	468,0	521,3
Arrenden och avgälder	9,1	12,3	13,8	13,2
Samtliga kontanta inkomster	**947**,5	**1 177**,5	**1 508**,0	**1 723**,7
Norra Sverige.				
Inkomster av försålda produkter				
därav spannmål och frövaror	1,2	3,5	3,6	4,1
sockerbetor	—	—	—	—
potatis m. m.	5,1	6,8	6,8	6,7
hö, halm och grönfoder	5,7	4,9	7,3	8,1
Summa vegetabiliska produkter	*12,0*	*15,2*	*17,7*	*18,9*

Tab. 3 (forts.). **Jordbrukets kontanta inkomster åren 1946 och 1950—1952, miljoner kronor.**

	1946	1950	1951	1952
hästar och nötkreatur	36,6	45,6	60,7	68,8
svin och grisar	9,2	16,2	19,0	20,3
fjäderfä och ägg	1,8	5,8	7,3	8,9
mjölk till mejeri	135,3	204,1	207,3	233,2
mjölk till enskilda	9,6	11,0	10,4	11,2
Summa animaliska produkter	*192,5*	*282,7*	*304,7*	*342,4*
diverse produkter	3,9	2,7	3,4	3,4
Summa inkomster av försålda produkter	**208,4**	**300,6**	**325,8**	**364,7**
Diverse inkomster	67,7	41,3	53,3	80,1
därav för körslor	63,9	36,5	48,1	70,2
Inkomster av skogsbruk	236,3	167,7	324,5	358,4
Arrenden och avgälder	5,2	5,7	5,4	6,2
Samtliga kontanta inkomster	**517,6**	**515,3**	**709,0**	**809,4**
Hela riket.				
Inkomster av försålda produkter				
därav spannmål och frövaror	350,6	580,3	573,4	818,6
sockerbetor	95,9	123,7	120,3	121,9
potatis m. m.	104,6	115,8	131,6	132,6
hö, halm och grönfoder	22,8	14,5	17,5	22,3
Summa vegetabiliska produkter	*573,9*	*834,3*	*842,8*	*1 095,4*
hästar och nötkreatur	353,5	459,1	551,2	576,7
svin och grisar	259,5	408,6	478,3	605,7
fjäderfä och ägg	82,8	133,0	140,9	157,9
mjölk till mejeri	897,3	1 216,8	1 256,6	1 410,4
mjölk till enskilda	44,8	49,1	47,9	49,1
Summa animaliska produkter	*1 637,9*	*2 266,6*	*2 474,9*	*2 799,8*
diverse produkter	19,3	16,6	20,2	18,6
Summa inkomster av försålda produkter	**2 231,1**	**3 117,5**	**3 337,9**	**3 913,8**
Diverse inkomster	130,6	104,1	130,9	167,8
därav för körslor	109,9	71,1	95,8	126,4
Inkomster av skogsbruk	587,1	475,8	977,2	1 095,5
Arrenden och avgälder	33,3	39,6	40,6	42,2
Samtliga kontanta inkomster	**2 982,1**	**3 737,0**	**4 486,6**	**5 219,3**

arrenden och avgälder; diverse inkomster (körslor, uthyrning av maskiner och dragare; försäljning av döda yttre inventarier samt av sten, grus, torv m. m., ersättning för vägunderhåll och andra ej annorstädes upptagna inkomstposter).

Såsom framgår av tabell 3 ha jordbrukarnas sammanlagda kontanta inkomster för år 1952 beräknats till 5 219,3 milj. kronor. Inkomstsumman för år 1951 uppskattades till 4 486,6 milj. kronor. I jämförelse med år 1951 föreligger sålunda en ökning med 732,7 milj. kronor eller med 16,3 procent.

Av den sammanlagda inkomstsumman härrör över hälften eller 2 799,8 milj. kronor (53,6 procent) från försäljningen av animaliska produkter, medan inkomsterna av vegetabiliska produkter uppgå till 1 095,4 milj. kronor (21,0 procent). Inkomsterna av skogsbruk ha för år 1952 beräknats till 1 095,5 milj. kronor (21,0 procent). Dessa tre grupper av inkomster omfatta nära 96 procent av samtliga inkomster.

Tab. 4. Jordbrukets kontanta inkomster åren 1946 och 1950—1952. Indextal.

	År 1946 = 100			År 1951 = 100
	1950	1951	1952	1952
Södra och mellersta Sveriges slättbygder.				
Vegetabiliska produkter	145,7	147,9	193,3	130,7
Animaliska produkter	134,6	146,2	164,7	112,7
Samtliga jordbruksprodukter	138,2	146,5	174,2	118,9
Diverse inkomster	125,5	146,4	153,0	104,6
Skogsbruk	88,8	205,2	239,8	116,9
Samtliga kontanta inkomster	**134,8**	**149,6**	**177,1**	**118,4**
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.				
Vegetabiliska produkter	146,3	140,9	181,9	129,0
Animaliska produkter	141,5	156,5	178,5	114,1
Samtliga jordbruksprodukter	141,6	154,0	178,1	115,6
Diverse inkomster	81,6	106,9	129,3	121,0
Skogsbruk	87,5	179,5	199,9	111,4
Samtliga kontanta inkomster	**124,3**	**159,1**	**181,9**	**114,3**
Norra Sverige.				
Vegetabiliska produkter	126,4	147,5	157,5	106,8
Animaliska produkter	146,8	158,3	177,9	112,4
Samtliga jordbruksprodukter	144,2	156,4	175,0	111,9
Diverse inkomster	61,0	78,7	118,4	150,4
Skogsbruk	71,0	137,3	151,7	110,4
Samtliga kontanta inkomster	**99,6**	**137,0**	**156,4**	**114,2**
Hela riket.				
Vegetabiliska produkter	145,4	146,9	190,9	130,0
Animaliska produkter	138,4	151,1	170,9	113,1
Samtliga jordbruksprodukter	139,7	149,6	175,4	117,3
Diverse inkomster	79,7	100,2	128,4	128,2
Skogsbruk	81,0	166,5	186,6	112,1
Samtliga kontanta inkomster	**125,3**	**150,5**	**175,0**	**116,3**

I förhållande till år 1951 ökade inkomsterna av försålda jordbruksprodukter med 575,9 milj. kronor eller 17,3 procent. Härav kommer på animaliska produkter 324,9 milj. kronor (ökning 13,1 procent) och på vegetabiliska produkter 252,6 milj. kronor (ökning 30,0 procent). Skogsinkomsterna visa under år 1952 en ökning med 118,3 milj. kronor, motsvarande 12,1 procent.

Ökningen mellan åren 1951 och 1952 i försäljningen av animaliska produkter, 324,9 milj. kronor, fördelar sig med 25,5 milj. kronor på posten »hästar och nötkreatur», 127,4 milj. kronor på posten »svin och grisar», 17,0 milj. kronor på posten »fjäderfä och ägg» samt 155,0 milj. kronor på posten »mjölk».

Relativt sett innebär dessa tal en ökning i fråga om samtliga animaliska produkter med som förut nämnts 13,1 procent samt i fråga om hästar och nötkreatur 4,6 procent, svin och grisar 26,6 procent, fjäderfä och ägg 12,1 procent samt mjölk 11,9 procent.

Ökningarna under år 1952 i inkomsterna av animaliska produkter äro i första hand ett resultat av under året mer eller mindre höjda producentpriser. Produktionsökning förelåg endast i fråga om slakt. Sålunda var slakten av svin betydligt större än under år 1951. Även i fråga om får förelåg

Tab. 5. Jordbrukets kontanta inkomster av vegetabiliska respektive animaliska produkter i procent av kontanta inkomster av samtliga försålda produkter inom olika storleksgrupper och områden åren 1946 och 1950—1952.

	År	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
Södra och mellersta Sveriges slättbygder.									
Vegetabiliska produkter.....	1946	12,6	17,4	25,5	34,3	40,9	46,2	50,2	34,7
	1950	10,7	18,1	26,6	35,7	42,8	52,0	54,2	36,6
	1951	10,3	15,4	23,7	34,4	42,0	51,0	54,5	35,0
	1952	10,4	17,7	27,6	37,1	45,6	54,5	60,3	38,5
Animaliska produkter	1946	86,6	81,3	73,8	65,1	58,4	53,1	49,2	64,6
	1950	88,8	81,3	73,1	63,7	56,5	47,6	45,2	62,9
	1951	89,0	83,9	75,9	64,9	57,4	48,4	45,1	64,4
	1952	89,1	81,7	72,1	62,5	53,9	45,0	39,2	61,1
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.									
Vegetabiliska produkter.....	1946	4,8	7,4	12,2	16,6	22,6	34,7	47,0	12,8
	1950	5,4	6,9	12,1	17,7	25,1	33,1	49,6	13,3
	1951	5,7	6,7	10,1	13,5	20,3	31,0	50,1	11,7
	1952	4,8	6,7	11,3	15,4	24,2	37,6	55,0	13,1
Animaliska produkter	1946	94,3	91,8	87,2	82,4	76,4	62,9	52,7	86,3
	1950	94,2	92,6	87,6	81,4	74,1	66,4	50,0	86,3
	1951	94,0	92,6	89,6	85,6	79,3	68,4	49,2	87,7
	1952	95,0	92,9	88,4	83,7	75,3	61,8	44,6	86,5
Norra Sverige.									
Vegetabiliska produkter.....	1946	3,6	4,9	8,9	17,4	.	.	.	5,8
	1950	2,9	4,6	7,9	17,9	.	.	.	5,0
	1951	3,2	4,7	7,5	24,2	.	.	.	5,4
	1952	2,9	4,6	7,8	25,8	.	.	.	5,2
Animaliska produkter	1946	94,4	93,6	88,9	79,5	.	.	.	92,4
	1950	96,6	94,5	90,5	79,1	.	.	.	94,0
	1951	96,3	94,4	91,1	70,2	.	.	.	93,5
	1952	96,3	94,7	91,0	70,0	.	.	.	93,9

ökning. Slakten av storboskap däremot minskade och återgick till mera normal omfattning. Även slakten av kalv och häst visade nedgång.

Stegringen av inkomsterna av försålda vegetabiliska produkter hänför sig nästan helt till posten »spannmål och frövaror» som stigit med 245,2 milj. kronor eller 42,8 procent. För de övriga posterna föreligga endast mindre ökningar. Sålunda har posten »sockerbetor» ökat med 1,6 milj. kronor (1,3 procent), posten »potatis m. m.» med 1,0 milj. kronor (0,8 procent) samt posten »hö, halm och grönfoder» med 4,8 milj. kronor (27,4 procent).

Inkomstökningen av spannmål och frövaror beror främst på 1952 års mycket goda veteskörd i jämförelse med det särskilt dåliga skördeutfallet under år 1951 på grund av svartrostskadorna. I övrigt sammanhänger inkomstökningen för de olika vegetabilierna liksom för animalierna med under året höjda producentpriser.

Inkomsterna av skogsbruk uppvisade efter år 1946 minskning under en följd av år. Såsom i föregående års redogörelser framhållits, kännetecknades nämnda år av ett toppläge i fråga om skogsinkomster, orsakat av prisstoppets upphävande den 1 juli 1946 och i samband därmed ökning av avverkningarna; omläggningen av taxeringsförfarandet torde även ha medverkat. Nedgången från år 1947 till år 1948 berodde främst på en minskning

av de avverkade kvantiteterna, föranledd av avverkningspliktens upphävande sommaren 1948. Den fortsatta minskningen under åren 1949 och 1950 torde i första hand sammanhänga med de prissänkningar på massaved, som förekommo under år 1949 och som blevo bestående under större delen av år 1950.

Under år 1951 ökade skogsinkomsterna åter starkt och i jämförelse med år 1950 blevo de mer än fördubblade. För år 1952 konstateras ytterligare stegring av skogsinkomsterna. Skogsinkomsternas utveckling under de senaste åren framgår av nedanstående sammanställning.

Inkomster av skogsbruk.

År	Milj. kronor	Index
1946	587,1	100
1949	482,1	82,1
1950	475,8	81,0
1951	977,2	166,4
1952	1 095,5	186,5

Orsaken till den starka stegringen av skogsinkomsterna under åren 1951—1952 är de höga priserna på skogsprodukter, främst massaved men även andra sortiment, som varit rådande under nämnda avverkningsperiod. Dessa priser ha stimulerat till ovanligt stora avverkningar. Under de senast nämnda åren synas även mycket stora skogsposter ha försålts på rot.

Av 1952 års redovisade skogsinkomster har enligt uppgift från riksbankens huvudkontor jämlikt lagen om investeringskonto för skog den 14 december 1951 (SFS nr 783) av fysiska personer och likställda skattskyldiga i riksbanken för beskattningsåret 1952 insatts ett totalbelopp av 44,3 milj. kronor. En viss begränsning av insättningarna på investeringskonto för skog av 1952 års skogsinkomster genomfördes genom Kungl. Maj:ts beslut den 19 december 1952 om befrielse från insättning i samband med ansökan om stödlån för skördeskador på 1952 års vårsädsskörd.

De nu anförda siffrorna avse riket i dess helhet. Mellan de olika områdena föreligga vissa olikheter. I jämförelse med år 1951 ha södra och mellersta Sveriges slättbygder den största ökningen av jordbrukets samtliga kontanta inkomster, nämligen 18,4 procent, under det att inkomstökningen i södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder och norra Sverige är 14,3 respektive 14,2 procent. Enligt tabell 4 förklaras den gynnsamma utvecklingen inom samtliga områden främst av ökade inkomster av försålda vegetabiliska produkter och ökade skogsinkomster. Inkomsterna av försålda vegetabiliska produkter ha ökat med 30,7 procent i södra och mellersta Sveriges slättbygder, 29,0 procent i södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder samt 6,8 procent i norra Sverige. Inkomsterna av animaliska produkter inom dessa tre områden ha ökat i ungefär samma relativa omfattning, nämligen med respektive 12,7, 14,1 och 12,4 procent.

Förskjutningarna i de viktigaste inkomstposternas inbördes betydelse belysas närmare av följande sammanställning av deras procentuella andel av jordbrukets sammanlagda kontanta inkomster enligt självdeklarationerna:

Tablån visar, att de vegetabiliska produkternas andel av inkomsterna ökat under år 1952. Animaliernas andel däremot har minskat och skogsinkomsternas andel är i det närmaste lika stor som under år 1951.

De vegetabiliska respektive animaliska produkternas andel storleksgruppsvis i inkomsterna av samtliga försålda jordbruksprodukter belyses i tabell 5. I denna framträder tydligt det kända förhållandet, att de vegetabiliska

	1946	1950	1951	1952
Vegetabiliska produkter	19,3	22,3	18,8	21,0
Animaliska produkter	54,9	60,7	55,1	53,6
Skogsbruk	19,7	12,7	21,8	21,0
Diverse inkomster	6,1	4,3	4,3	4,4
Samtliga kontanta inkomster	100,0	100,0	100,0	100,0

produkternas relativa betydelse ökar starkt med stigande egendomsstorlek samt att den genomgående är större inom slättbygderna i södra och mellersta Sverige än i skogs- och dalbygderna och i norra Sverige.

Göres en uppdelning av samtliga kontanta inkomster och av försäljningsinkomsterna på rikets tre huvudområden erhålles följande procentuella fördelning:

Samtliga kontanta inkomster	1946	1950	1951	1952
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	50,9	54,7	50,6	51,5
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	31,8	31,5	33,6	33,0
Norra Sverige	17,3	13,8	15,8	15,5
Hela riket	100,0	100,0	100,0	100,0
Inkomster av försålda jordbruksprodukter				
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	62,0	61,3	60,7	61,5
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	28,7	29,1	29,6	29,2
Norra Sverige	9,3	9,6	9,7	9,3
Hela riket	100,0	100,0	100,0	100,0

Tablån visar, att de olika områdenas andelar av jordbrukets samtliga kontanta inkomster år 1952 ej nämnvärt avvika från motsvarande tal år 1951. Likartat är förhållandet beträffande inkomsterna av försålda jordbruksprodukter.

Jordbrukets kontanta utgifter.

De på självdeklarationernas A-bilaga redovisade kontanta utgifterna ha vid bearbetningen sammanförts i följande grupper: arrenden och kontanta undantagsförmåner; arbetslöner; inköp av spannmål och frövaror; kraftfoder och betmassa; potatis och rotfrukter; hö, halm m. fl. fodermedel; gödselmedel och torvströ; inköp av levande inventarier med fördelning på hästar och nötkreatur, svin och grisar samt får, getter och fjäderfä; inköp av döda inventarier; underhåll av dels inventarier, dels byggnader; diverse driftskostnader (bl. a. elektrisk kraft samt bränn- och smörjolja) jämte räntor. Dessutom ha även uppgifterna rörande kostnaderna för nyuppsättning av yttre inventarier samt för ny-, till- eller ombyggnad bearbetats. Beträffande dessa sistnämnda uppgifter bör emellertid nämnas, att dessa kostnader icke berättiga till avdrag vid taxeringen, varför de kunna antagas vara mindre fullständigt redovisade i deklarationerna. Av de vid bearbetningen av dessa poster erhållna resultaten torde därför icke alltför bestämda slutsatser böra dragas.

Tab. 6. Jordbrukets kontanta utgifter åren 1946 och 1950—1952, miljoner kronor.

	1946	1950	1951	1952
Södra och mellersta Sveriges slättbygder.				
Arrenden och kontanta undantagsförmåner	10,6	14,4	15,0	16,4
Arbetslöner	356,7	405,0	440,6	504,6
Inköp av förnödenheter				
därav spannmål och frövaror	51,5	71,4	80,2	95,6
kraftfoder och betmassa	91,4	142,5	154,4	174,8
potatis och rotfrukter	6,4	6,7	7,1	8,9
hö, halm m. fl. fodermedel	23,6	34,5	39,2	43,9
gödselmedel och torvströ	96,8	148,3	167,7	210,6
Inköp av levande inventarier	82,1	106,1	119,2	140,9
Inköp av döda inventarier	41,5	90,3	103,2	114,0
Underhåll av inventarier	56,5	77,2	86,2	97,2
Underhåll av byggnader	78,3	120,2	134,2	140,5
Diverse driftskostnader	145,7	229,7	262,4	300,4
Räntor	54,4	61,4	66,7	72,7
Samtliga kontanta utgifter	**1 095,5**	**1 507,7**	**1 676,1**	**1 920,5**
Nyuppsättning av inventarier	15,6	46,3	51,0	54,3
Ny-, till- eller ombyggnad	32,3	39,1	37,5	28,8
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.				
Arrenden och kontanta undantagsförmåner	4,7	6,2	7,1	7,4
Arbetslöner	173,5	194,2	227,7	269,9
Inköp av förnödenheter				
därav spannmål och frövaror	28,8	34,2	42,0	49,7
kraftfoder och betmassa	48,4	82,0	101,3	118,9
potatis och rotfrukter	3,7	3,9	3,9	4,4
hö, halm m. fl. fodermedel	12,6	17,2	23,4	27,8
gödselmedel och torvströ	53,5	72,5	81,7	96,1
Inköp av levande inventarier	59,7	79,7	87,6	101,9
Inköp av döda inventarier	26,4	41,0	50,4	52,8
Underhåll av inventarier	26,7	35,8	40,9	45,5
Underhåll av byggnader	51,3	86,0	119,0	125,5
Diverse driftskostnader	71,2	110,1	129,1	150,1
Räntor	23,0	27,0	29,7	31,5
Samtliga kontanta utgifter	**583,5**	**789,8**	**943,8**	**1 081,5**
Nyuppsättning av inventarier	9,4	18,9	31,4	28,3
Ny-, till- eller ombyggnad	26,8	28,7	37,0	33,2
Norra Sverige.				
Arrenden och kontanta undantagsförmåner	2,2	2,5	3,0	3,5
Arbetslöner	103,4	82,5	113,9	128,6
Inköp av förnödenheter				
därav spannmål och frövaror	10,7	13,2	13,9	16,4
kraftfoder och betmassa	15,2	23,1	26,7	30,0
potatis och rotfrukter	1,0	1,0	1,0	1,4
hö, halm m. fl. fodermedel	13,7	19,7	22,3	24,8
gödselmedel och torvströ	15,8	21,3	22,6	24,8
Inköp av levande inventarier	26,3	26,0	31,6	34,9
Inköp av döda inventarier	12,3	16,8	21,5	21,7
Underhåll av inventarier	7,8	10,0	12,2	14,5
Underhåll av byggnader	22,3	34,9	47,7	60,5
Diverse driftskostnader	33,4	48,5	57,9	66,4
Räntor	8,4	8,7	9,6	10,0
Samtliga kontanta utgifter	**272,5**	**308,2**	**383,9**	**437,5**
Nyuppsättning av inventarier	3,6	4,7	6,3	7,4
Ny-, till- eller ombyggnad	9,7	11,9	12,9	16,8

Tab. 6 (forts.). **Jordbrukets kontanta utgifter åren 1946 och 1950—1952, miljoner kronor.**

Hela riket.	1946	1950	1951	1952
Arrenden och kontanta undantagsförmåner	17,5	23,0	25,1	27,4
Arbetslöner	633,6	681,7	782,2	903,2
Inköp av förnödenheter				
därav spannmål och frövaror	91,0	118,8	136,2	161,6
kraftfoder och betmassa	155,0	247,7	282,4	323,8
potatis och rotfrukter	11,1	11,6	12,0	14,6
hö, halm m. fl. fodermedel	49,9	71,4	84,9	96,6
gödselmedel och torvströ	166,1	242,1	272,0	331,4
Inköp av levande inventarier	168,1	211,8	238,4	277,5
Inköp av döda inventarier	80,2	148,1	175,1	188,6
Underhåll av inventarier	91,0	123,0	139,3	157,2
Underhåll av byggnader	151,9	241,1	300,9	326,4
Diverse driftskostnader	250,3	388,3	449,4	516,9
Räntor	85,8	97,1	105,9	114,3
Samtliga kontanta utgifter	**1 951,5**	**2 605,7**	**3 003,8**	**3 439,5**
Nyuppsättning av inventarier	28,6	69,8	88,7	90,0
Ny-, till- eller ombyggnad	68,8	79,6	87,3	78,8

Resultaten av beräkningarna redovisas i tabellerna 6 och 7.

För hela riket beräknas jordbrukarnas samtliga kontanta utgifter år 1952 ha uppgått till sammanlagt 3 439,5 milj. kronor, vartill komma ytterligare 90,0 milj. kronor för nyuppsättning av inventarier och 78,8 milj. kronor för ny-, till- och ombyggnader. Motsvarande utgifter för år 1951 utgjorde respektive 3 003,8, 88,7 och 87,3 milj. kronor. I jämförelse med år 1951 ökade således samtliga kontanta utgifter år 1952 med 435,7 milj. kronor eller 14,5 procent.

Som framgår av tabell 7 ha de relativa utgiftsökningarna för hela riket i förhållande till år 1951 varit av ungefär samma storleksordning för posterna »arbetslöner», »inköp av förnödenheter», »inköp av levande och döda inventarier» samt »diverse driftskostnader», vilka stigit med 12,7—17,8 procent. Orsaken till ökningen av kostnaderna för arbetslöner är främst de under året ytterligare höjda timlönerna för lantarbetarna men även lönerna i samband med de ökade skogsavverkningarna ha inverkat. Posterna »underhåll av inventarier och byggnader» samt »räntor» ha ökat med 9,9 respektive 7,9 procent, sammanhängande i första hand med under året stegrade kostnader för underhåll och förbättring av byggnadsbeståndet men även med höjda kostnader, på grund av att maskinbeståndet alltmer utökats.

Om man närmare undersöker kostnadsutvecklingen för de i tabell 6 angivna delposterna framträder stark stegring för samtliga av de under rubriken »inköp av förnödenheter» ingående varugrupperna, nämligen »hö, halm m. fl. fodermedel», »kraftfoder och betmassa», »spannmål och frövaror», »gödselmedel och torvströ» samt »potatis och rotfrukter», vilka stigit med respektive 13,8, 14,7, 18,6, 21,8 och 21,7 procent. Denna stegring förklaras främst av de under året höjda priserna på flertalet av dessa förnödenheter.

De hittills anförda siffrorna för kontanta utgifter avse riket i dess helhet. Av tabell 7 framgår den procentuella kostnadsförändringen beträffande huvudposterna inom de 3 huvudområdena i förhållande till åren 1946 och 1951.

Tab. 7. Jordbrukets kontanta utgifter åren 1946 och 1950—1952. Indextal.

	År 1946 = 100			År 1951 = 100
	1950	1951	1952	1952
Södra och mellersta Sveriges slättbygder.				
Arbetslöner	113,5	123,5	141,5	114,5
Inköp av förnödenheter	149,6	166,4	197,9	119,0
Inköp av levande och döda inventarier	158,9	179,9	206,2	114,6
Underhåll av inventarier och byggnader	146,4	163,4	176,2	107,8
Diverse driftskostnader	157,7	180,1	206,2	114,5
Räntor	112,9	122,5	133,6	109,1
Samtliga kontanta utgifter	**137,6**	**153,0**	**175,3**	**114,6**
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.				
Arbetslöner	111,9	131,2	155,5	118,5
Inköp av förnödenheter	142,7	171,6	201,9	117,7
Inköp av levande och döda inventarier	140,3	160,3	179,6	112,1
Underhåll av inventarier och byggnader	156,3	205,2	219,4	106,9
Diverse driftskostnader	154,6	181,3	210,8	116,3
Räntor	117,2	129,2	137,2	106,2
Samtliga kontanta utgifter	**135,4**	**161,7**	**185,3**	**114,6**
Norra Sverige.				
Arbetslöner	79,8	110,2	124,4	112,9
Inköp av förnödenheter	139,0	153,6	173,0	112,6
Inköp av levande och döda inventarier	110,7	137,5	146,5	106,5
Underhåll av inventarier och byggnader	148,7	198,4	248,3	125,1
Diverse driftskostnader	145,3	173,3	198,8	114,7
Räntor	103,6	113,4	118,4	104,4
Samtliga kontanta utgifter	**113,1**	**140,9**	**160,5**	**113,9**
Hela riket.				
Arbetslöner	107,6	123,5	142,6	115,5
Inköp av förnödenheter	146,2	166,5	196,2	117,8
Inköp av levande och döda inventarier	144,9	166,5	187,7	112,7
Underhåll av inventarier och byggnader	149,9	181,2	199,0	109,9
Diverse driftskostnader	155,1	179,5	206,5	115,0
Räntor	113,1	123,4	133,1	107,9
Samtliga kontanta utgifter	**133,5**	**153,9**	**176,2**	**114,5**

Samtliga kontanta utgifter ha ökat med 14,6 procent i såväl slättbygderna som skogs- och dalbygderna i södra och mellersta Sverige samt med 13,9 procent i norra Sverige. I samband härmed erinras om att ökningen av de totala kontanta inkomsterna var större i slättbygderna än i skogs- och dalbygderna. Beträffande kostnaderna för arbetslöner föreligger ökning inom alla tre områdena, uppgående till respektive 14,5, 18,5 och 12,9 procent. Som förut nämnts ha timlönerna höjts under år 1952 samtidigt som skogsavverkningarna fortsatte att öka. Kostnaderna för underhåll av inventarier och byggnader ha under året ökat inom samtliga områden; i södra och mellersta delarna av landet med 7,8, respektive 6,9 procent och i norra Sverige med 25,1 procent. I norra Sverige torde en icke ringa del av de ökade skogsinkomsterna under åren 1951—1952 ha investerats i främst byggnadsbeståndet för underhåll och förbättringar. Större regionala olikheter framträda ej beträffande övriga delposter (jfr tab. 7).

Av följande sammanställning framgår de viktigaste utgiftsposternas procentuella andel av jordbrukets totala kontanta utgifter under åren 1946 och 1950—1952:

	1946	1950	1951	1952
Arbetslöner	32,5	26,2	26,0	26,2
Inköp av förnödenheter	24,2	26,5	26,2	27,0
Inköp av levande och döda inventarier	12,7	13,8	13,8	13,6
Underhåll av inventarier och byggnader	12,5	14.0	14,7	14,1
Diverse driftskostnader	13,7	15,8	15,8	15,8
Räntor	4,4	3,7	3,5	3,3
Samtliga kontanta utgifter	100,0	100,0	100,0	100,0

Tablån visar, att arbetslönernas andel av samtliga kontanta utgifter hållit sig nära oförändrad under de tre sista åren. Kostnaderna för inköp av förnödenheter ha under året något ökat, medan underhållskostnadernas andel däremot något minskat. Kostnaderna för inköp av inventarier av olika slag och diverse driftskostnader visa nästan oförändrade andelar under de tre sista åren. Uppgifter om arbetslönernas och ränteutgifternas betydelse vid olika egendomsstorlek finnas angivna i tabell 8.

Inkomster och utgifter per hektar jordbruksjord. Inkomst- och utgiftsutvecklingen inom olika storleksgrupper av jordbruk.

Olikheterna mellan olika storleksgrupper belysas genom den beräkning av de kontanta inkomsterna och utgifterna per hektar jordbruksjord, vars resultat återgivas i tabell 9. Genom detta material erhålles också en ytterligare belysning av förskjutningarna från år till år liksom nya möjligheter till jämförelser mellan de tre huvudområdena.

Det framgår av indextalen i tabell 10, att de kontanta inkomsterna per hektar jordbruksjord mellan åren 1951 och 1952 relativt sett ökat i ungefär samma omfattning i flertalet storleksgrupper inom södra och mellersta Sveriges slättbygder samt skogs- och dalbygder. För norra Sverige är ökningen av något mindre storleksordning. Beträffande utgifterna föreligger i stort sett samma utveckling.

Den viktigaste orsaken till att de kontanta inkomsterna per hektar jordbruksjord under år 1952 ökat mest i landets södra och mellersta delar synes vara den särskilt inom dessa områden starka ökningen av inkomsterna från vegetabiliska produkter. Att de kontanta inkomsterna per hektar jordbruksjord under år 1952 liksom tidigare ofta varit högre i norra Sverige än i landets södra och mellersta delar beror framförallt därpå, att vanligen jämförelsevis stora skogsarealer ingå i brukningsenheterna i norra Sverige, medan till desamma hörande åkerareal är förhållandevis liten. Det har således varit inkomsterna av skogsbruket, som verkat höjande på dessa siffror.

De viktigaste inkomstposternas ekonomiska betydelse vid brukningsenheter av olika storlek och inom olika områden belyses närmare av tabell 11, i vilken inkomsterna i kronor per hektar jordbruksjord av vegetabiliska och animaliska produkter samt av skogsbruk redovisas. På motsvarande sätt redovisas i tabell 12 jordbrukarnas kontanta utgifter, likaledes beräknade per hektar jordbruksjord, för arbetskraft, kraftfoder och betmassa, gödselmedel och torvströ samt för räntor.

Tab. 8. Arbetslönernas och ränteutgifternas procentuella andel av jordbrukets kontanta utgifter inom olika storleksgrupper och områden åren 1946 och 1950—1952.

	År	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
Södra och mellersta Sveriges slättbygder.									
Arbetslöner	1946	12,2	16,1	25,1	30,8	35,6	40,7	46,2	32,6
	1950	8,3	13,1	19,6	24,8	30,5	34,9	39,4	26,9
	1951	9,2	13,0	18,9	24,7	29,5	34,2	39,2	26,3
	1952	8,9	13,0	18,8	24,4	29,6	35,3	38,7	26,3
Räntor	1946	3,9	5,2	4,5	4,9	5,1	5,3	5,2	5,0
	1950	2,6	3,8	3,6	3,9	4,4	4,5	4,6	4,1
	1951	2,7	3,7	3,6	3,9	4,2	4,4	4,5	4,0
	1952	2,7	3,2	3,3	3,6	3,9	4,2	4,6	3,8
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.									
Arbetslöner	1946	20,2	25,5	31,8	34,5	39,5	44,5	43,5	29,7
	1950	16,0	20,3	25,3	29,7	36,0	37,5	38,8	24,6
	1951	16,9	20,7	24,6	28,3	34,0	36,3	35,5	24,1
	1952	17,0	21,1	24,9	29,0	36,7	38,9	39,0	25,0
Räntor	1946	3,0	3,3	4,0	4,5	4,8	6,4	6,0	3,9
	1950	2,5	2,9	3,6	3,8	4,4	6,0	4,5	3,4
	1951	2,1	2,7	3,2	3,8	3,9	5,4	4,9	3,1
	1952	1,9	2,5	3,1	3,4	3,6	5,2	4,2	2,9
Norra Sverige.									
Arbetslöner	1946	35,4	36,5	42,5	55,2	.	.	.	37,9
	1950	22,0	26,5	34,5	41,0	.	.	.	26,8
	1951	25,8	29,5	34,9	44,1	.	.	.	29,7
	1952	24,7	29,8	35,7	44,1	.	.	.	29,4
Räntor	1946	3,0	3,2	3,1	2,4	.	.	.	3,1
	1950	2,9	2,8	3,0	1,7	.	.	.	2,8
	1951	2,5	2,6	2,4	1,9	.	.	.	2,5
	1952	2,4	2,3	2,3	1,9	.	.	.	2,3
Hela riket.									
Arbetslöner	1946	25,2	25,9	29,2	32,5	36,5	41,5	45,9	32,5
	1950	16,7	19,6	22,9	26,3	31,6	35,4	39,3	26,2
	1951	18,9	20,6	22,5	26,1	30,5	34,7	38,7	26,0
	1952	18,5	21,0	22,6	26,0	31,1	36,0	38,8	26,3
Räntor	1946	3,2	3,8	4,2	4,8	5,0	5,5	5,3	4,4
	1950	2,7	3,1	3,6	3,8	4,3	4,7	4,6	3,7
	1951	2,4	2,9	3,3	3,8	4,1	4,5	4,6	3,5
	1952	2,2	2,6	3,1	3,6	3,8	4,3	4,5	3,3

Beträffande den relativa betydelsen av jordbrukarnas olika inkomstkällor föreligga markanta olikheter såväl mellan olika områden som mellan olika storleksgrupper. De vegetabiliska produkternas betydelse stiger med växande egendomsstorlek; den är störst inom slättbygderna samt avsevärt mindre inom skogs- och dalbygderna och i norra Sverige. De animaliska produkternas ekonomiska betydelse avtager däremot med stigande areal; den visar obetydlig avvikelse mellan de båda områdena i södra och mellersta delen av landet och inom varje storleksgrupp av dessa områden är den större än i norra Sverige. Inkomsterna av skogsbruk äro givetvis störst i norra Sverige och minst inom slättbygderna i södra och mellersta Sverige.

I jämförelse med år 1951 ha arbetskostnaderna per hektar jordbruksjord

Tab. 9. Kontanta inkomster och utgifter i kronor per hektar jordbruksjord vid jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1946 och 1950—1952.

	År	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
Samtliga kontanta inkomster.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1946	828	744	718	699	709	704	693	714
	1950	1 196	1 022	972	967	959	917	902	963
	1951	1 395	1 168	1 100	1 076	1 052	1 011	952	1 069
	1952	1 503	1 405	1 324	1 288	1 233	1 210	1 099	1 265
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1946	995	897	775	679	675	606	594	816
	1950	1 219	1 084	973	866	846	792	921	1 018
	1951	1 660	1 413	1 229	1 043	1 074	937	1 006	1 304
	1952	1 830	1 608	1 417	1 261	1 191	1 058	1 327	1 492
Norra Sverige	1946	1 190	1 016	909	987	.	.	.	1 056
	1950	1 203	1 003	918	1 098	.	.	.	1 063
	1951	1 733	1 371	1 242	1 305	.	.	.	1 471
	1952	1 989	1 565	1 372	1 434	.	.	.	1 672
Samtliga kontanta utgifter.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1946	579	478	469	487	524	553	578	516
	1950	833	677	657	692	717	727	775	710
	1951	940	771	739	773	798	815	824	790
	1952	1 017	886	861	893	903	944	931	904
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1946	571	502	471	455	499	508	521	502
	1950	754	681	647	613	657	671	804	683
	1951	901	821	775	727	816	783	904	816
	1952	1 039	931	890	852	901	845	1 152	936
Norra Sverige	1946	655	502	485	574	.	.	.	556
	1950	726	578	575	699	.	.	.	636
	1951	921	715	731	844	.	.	.	797
	1952	1 043	829	809	893	.	.	.	904

under år 1952 ökat inom alla tre områdena och inom samtliga storleksgrupper; ökningen är starkast inom södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder. Såsom förut nämnts sammanhänger denna genomgående ökning främst med de höjda timlönerna men även med de under år 1952 ökade skogsavverkningarna. De avsevärt större kontanta arbetskostnaderna per hektar jordbruksjord i norra Sverige förklaras av skogsbrukets stora betydelse för brukningsenheter av olika storlek i denna del av landet. Ett närmare studium av tabellmaterialet visar även en viss samvariation mellan å ena sidan inkomsterna av skogsbruk och å andra sidan löneutgifterna. Det bör emellertid härvid observeras, att löneutgifterna ej i sin helhet höra samman med jordbrukarnas försäljning och avverkning av egen skog. En del av arbetskostnaderna äro avlöningar till skogsarbetare, som jordbrukarna anställa vid avverkningar åt skogsbolagen.

Jordbrukarnas taxerade nettointäkter och jordbrukarfamiljens arbetsinkomster.

Den i det föregående lämnade redogörelsen för utvecklingen av jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter grundar sig på en bearbetning av motsvarande uppgifter i den s. k. A-bilagan till självdeklarationerna. Härutöver ha även deklarationernas uppgifter rörande jordbrukarnas taxerade

Tab. 10. Kontanta inkomster och utgifter per hektar jordbruksjord vid jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1946 och 1950—1952. Indextal: 1946 = 100.

	År	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
Samtliga kontanta inkomster.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1950	144,4	137,3	135,5	138,2	135,2	130,3	130,2	134,9
	1951	168,5	156,9	153,3	153,8	148,3	143,6	137,5	149,7
	1952	181,4	188,9	184,5	184,3	173,8	171,9	158,7	177,1
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1950	122,4	120,8	125,5	127,7	125,5	130,6	155,1	124,8
	1951	166,8	157,5	158,5	153,6	159,2	154,6	169,4	159,8
	1952	183,8	179,2	182,8	185,8	176,5	174,4	.	182,9
Norra Sverige	1950	101,1	98,7	101,0	111,3	.	.	.	100,6
	1951	145,6	134,9	136,6	132,3	.	.	.	139,3
	1952	167,2	154,0	150,9	145,3	.	.	.	158,3
Samtliga kontanta utgifter.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1950	143,8	141,6	140,1	142,0	136,9	131,4	134,0	137,7
	1951	162,3	161,1	157,8	158,7	152,5	147,4	142,4	153,1
	1952	175,6	185,2	183,7	183,2	172,4	170,8	160,9	176,4
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1950	132,0	135,8	137,4	134,8	131,6	132,2	154,4	135,9
	1951	157,7	163,8	164,6	159,9	163,5	154,1	173,6	162,4
	1952	181,9	185,7	189,0	187,5	180,5	166,5	.	186,3
Norra Sverige	1950	110,9	115,2	118,6	121,8	.	.	.	114,3
	1951	140,7	142,4	150,8	147,0	.	.	.	143,2
	1952	159,3	165,2	166,7	155,6	.	.	.	162,5

nettointäkter statistiskt bearbetats, varvid desamma dels uppräknats till totalsiffror för hela riket och tre huvudområden, dels beräknats per hektar jordbruksjord och per brukningsenhet. Huvudresultaten av denna del av undersökningen redovisas i tabell 13. Det bör observeras, att vad förut anförts om deklarationsundersökningarnas brister vid jämförelser över längre tidsperioder icke gäller i fråga om de taxerade nettointäkterna.

De taxerade nettointäkterna av jordbruksfastighet ha i genomsnitt för riket stigit med 13,5 procent i jämförelse med år 1951.

I detta sammanhang må framhållas, att de belopp, som av skogsinkomsterna för år 1952 insatts på investeringskonto för skog i riksbanken (som förut nämnts sammanlagt 44,3 milj. kronor), fått avdragas i självdeklarationerna som utgift och sålunda minskat nettointäkterna. Dessa äro således för hela riket i realiteten 44,3 milj. kronor högre än som redovisats i tabell 13.

I överensstämmelse med förändringarna i förhållandet mellan kontanta inkomster och kontanta utgifter visa även nettointäkterna, att år 1952 varit gynnsammare för södra och mellersta Sveriges slättbygder. Nettointäkterna av jordbruksfastighet ha nämligen där ökat med 23,1 procent, medan södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder och norra Sverige visa en ökning med blott 7,8 respektive 7,0 procent. Beträffande övriga slag av nettointäkter konstateras även en allmän höjning i förhållande till år 1951.

För att ytterligare belysa jordbrukarnas ekonomiska förhållanden ha beräkningar utförts rörande storleken av den arbetsinkomst, som enligt självdeklarationerna kommit jordbrukarfamiljerna till godo. Dessa beräkningar ha verkställts på så sätt, att till nettointäkterna av jordbruksfastighet lagts skuldräntorna, varefter den därvid erhållna summan minskats med ett belopp som ansetts motsvara »normala ränteanspråk». Detta sistnämnda be-

Tab. 11. Kontanta inkomster i kronor per hektar jordbruksjord vid jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1946 och 1950—1952.

	År	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
Inkomster av försålda vegetabiliska produkter.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1946	94	118	168	221	270	293	307	226
	1950	121	172	245	326	387	439	444	329
	1951	123	158	233	333	399	458	464	334
	1952	139	216	328	432	517	585	590	436
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1946	30	43	66	81	111	159	225	71
	1950	47	57	93	123	174	212	394	104
	1951	55	61	85	99	158	205	380	100
	1952	52	70	110	139	219	296	539	130
Norra Sverige	1946	15	22	38	69	.	.	.	25
	1950	20	28	43	95	.	.	.	31
	1951	23	32	45	142	.	.	.	37
	1952	24	35	52	135	.	.	.	39
Inkomster av försålda animaliska produkter.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1946	647	548	488	420	385	336	301	420
	1950	1 004	772	671	582	511	402	371	566
	1951	1 064	863	745	628	546	435	385	615
	1952	1 190	998	857	728	611	483	384	692
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1946	576	539	473	404	374	287	253	476
	1950	830	758	669	565	513	425	397	676
	1951	896	838	757	631	616	451	373	748
	1952	1 027	960	857	752	681	486	437	854
Norra Sverige	1946	387	413	379	317	.	.	.	393
	1950	661	579	487	419	.	.	.	583
	1951	709	631	547	413	.	.	.	632
	1952	803	713	605	365	.	.	.	708
Inkomster av skogsbruk.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1946	46	50	43	41	34	44	45	42
	1950	24	48	36	34	29	43	45	38
	1951	145	113	95	87	74	83	64	87
	1952	129	154	111	102	72	105	77	102
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1946	328	268	202	162	143	112	78	225
	1950	292	230	178	145	118	118	70	197
	1951	644	463	346	274	248	231	187	405
	1952	670	521	400	321	256	227	293	451
Norra Sverige	1946	532	467	413	512	.	.	.	482
	1950	367	318	323	511	.	.	.	346
	1951	799	614	570	664	.	.	.	673
	1952	859	683	624	808	.	.	.	741

Tab. 12. Kontanta utgifter i kronor per hektar jordbruksjord vid jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1946 och 1950—1952.

	År	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
Arbetslöner.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1946	71	77	118	150	186	225	267	168
	1950	69	89	129	171	219	253	305	191
	1951	87	100	140	191	236	279	323	208
	1952	90	115	162	218	268	333	360	238
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1946	116	128	150	157	197	226	226	149
	1950	121	138	164	182	237	252	312	168
	1951	152	170	191	206	277	284	321	197
	1952	177	197	222	247	331	329	449	234
Norra Sverige	1946	232	183	206	317	.	.	.	211
	1950	160	153	198	287	.	.	.	170
	1951	238	211	255	372	.	.	.	236
	1952	258	247	289	394	.	.	.	266
Inköp av kraftfoder och betmassa.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1946	74	57	47	42	39	36	33	43
	1950	157	98	76	67	54	48	45	67
	1951	158	113	84	68	61	53	46	73
	1952	169	134	101	80	64	56	46	82
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1946	57	45	40	32	31	28	28	42
	1950	95	77	71	55	49	40	45	71
	1951	118	95	85	68	67	50	60	88
	1952	140	114	99	86	68	52	64	103
Norra Sverige	1946	38	28	25	22	.	.	.	31
	1950	61	45	35	28	.	.	.	48
	1951	74	49	41	33	.	.	.	55
	1952	84	55	47	26	.	.	.	62
Inköp av gödselmedel och torvströ.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1946	48	44	45	46	46	46	46	46
	1950	67	62	65	71	74	77	72	70
	1951	70	65	73	81	86	88	82	79
	1952	77	82	89	102	107	111	108	99
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1946	55	48	44	43	41	39	40	46
	1950	69	64	58	57	61	57	76	63
	1951	77	71	68	66	70	59	85	71
	1952	89	82	79	76	81	79	114	83
Norra Sverige	1946	39	30	25	26	.	.	.	32
	1950	54	41	34	35	.	.	.	44
	1951	57	44	36	39	.	.	.	47
	1952	62	47	41	45	.	.	.	51
Räntor.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1946	23	25	21	24	27	30	30	26
	1950	22	26	24	27	31	33	36	29
	1951	26	28	27	30	33	36	37	31
	1952	27	29	29	33	36	40	43	34
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1946	17	17	19	20	24	32	31	20
	1950	19	20	23	23	29	40	36	23
	1951	19	22	25	28	32	43	44	26
	1952	20	23	28	29	32	44	48	27
Norra Sverige	1946	20	16	15	14	.	.	.	17
	1950	21	16	17	12	.	.	.	18
	1951	23	19	18	16	.	.	.	20
	1952	25	19	18	17	.	.	.	21

Tab. 13. Jordbrukets taxerade nettointäkter inom olika områden åren 1946 och 1950—1952.

	År	Nettointäkter av				Samtliga nettointäkter
		jordbruksfastighet	tjänst och tillfällig förvärvsverksamhet	kapital	övriga förvärvskällor	
Absoluta tal, milj. kronor.						
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1946	508,0	39,8	23,4	12,8	584,0
	1950	648,6	59,0	26,4	6,2	740,2
	1951	723,0	69,0	29,2	7,9	829,1
	1952	889,9	82,9	30,2	8,7	1 011,7
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1946	475,9	43,3	18,0	15,0	552,2
	1950	527,3	67,6	21,9	17,4	634,2
	1951	727,6	77,5	26,9	18,8	850,8
	1952	784,6	91,9	29,4	19,4	925,3
Norra Sverige	1946	321,7	55,8	8,1	10,8	396,4
	1950	296,1	67,1	10,3	8,9	382,4
	1951	430,3	83,5	11,6	9,8	535,2
	1952	460,5	100,2	14,5	13,1	588,3
Hela riket	1946	1 305,6	138,9	49,5	38,6	1 532,6
	1950	1 472,0	193,7	58,6	32,5	1 756,8
	1951	1 881,0	230,1	67,6	36,4	2 215,1
	1952	2 135,1	275,0	74,1	41,1	2 525,3
Indextal. År 1946 = 100.						
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1950	127,7	148,0	113,0	48,4	126,7
	1951	142,3	173,2	124,8	61,3	142,0
	1952	175,2	208,2	129,0	67,4	173,2
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1950	110,8	156,2	121,6	116,2	114,8
	1951	152,9	179,2	149,0	125,3	154,1
	1952	164,9	212,4	162,7	129,5	167,6
Norra Sverige	1950	92,0	120,2	126,8	83,1	96,5
	1951	133,8	149,6	142,7	91,0	135,0
	1952	143,2	179,4	179,5	121,6	148,4
Hela riket	1950	112,7	139,4	118,4	84,4	114,6
	1951	144,1	165,6	136,6	94,4	144,5
	1952	163,5	197,9	149,6	106,6	164,8
Indextal. År 1951 = 100.						
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1952	123,1	120,1	103,3	110,0	122,0
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1952	107,8	118,5	109,2	103,4	108,8
Norra Sverige	1952	107,0	119,9	125,8	133,6	109,9
Hela riket	1952	113,5	119,5	109,5	112,9	114,0

lopp utgör förräntningen av det i självdeklarationen såsom tillgång redovisade värdet av jordbruksfastigheten, av levande och döda inventarier samt av inneliggande lager. Vid beräkningen av detsamma har man vid de sju senast utförda undersökningarna utgått från en räntefot av 3 procent för fastighetsvärdet och 4 procent för värdet av inventarier och lager. Resultaten av denna beräkning redovisas i tabell 14.

För att ej bryta jämförbarheten med tidigare år har vid beräknandet av arbetsinkomsten för år 1952 använts samma värden för jordbruksfastighet som under närmast föregående år d. v. s. 1945 års värden. Hänsyn har således i detta sammanhang ej tagits till de vid 1952 års allmänna fastighetstaxering åsatta värdena, som för jordbruksfastighet höjdes med i genomsnitt nära 60 procent i förhållande till 1945 års värden.

Tab. 14. Jordbrukarfamiljens arbetsinkomst i kronor per brukningsenhet åren 1946 och 1950—1952.

Områden	År	Storleksgrupper, hektar åker						
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1946	1 653	2 746	3 907	5 001	6 327	8 516	14 831
	1950	2 275	3 630	5 164	6 779	8 842	11 260	17 095
	1951	2 784	4 219	6 018	7 740	9 691	12 061	16 120
	1952	2 952	5 266	7 631	10 248	12 395	16 434	21 995
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1946	2 455	3 664	4 564	5 345	6 049	4 979	.
	1950	2 773	3 961	5 094	5 972	6 949	7 199	.
	1951	4 215	5 736	7 043	7 737	9 453	9 762	.
	1952	4 324	6 250	7 858	9 629	10 035	12 707	.
Norra Sverige	1946	2 953	4 660	6 149	10 275	.	.	.
	1950	2 823	4 134	5 291	9 915	.	.	.
	1951	4 550	6 179	7 803	11 655	.	.	.
	1952	4 931	6 639	8 196	11 777	.	.	.

Mellan åren 1951 och 1952 föreligger en genomgående ökning av arbetsinkomsten inom alla tre områdena och samtliga storleksgrupper. Starkast framträder dock ökningen i södra och mellersta Sveriges slättbygder, sammanhängande med, som förut nämnts, de under år 1952 betydligt ökade inkomsterna av försålda vegetabiliska produkter.

Vid bedömandet av talen i tabell 14 bör beaktas, att det här är fråga om en uppskattande beräkning av den samlade arbetsinkomsten för hela jordbrukarfamiljen. Till denna inkomst kommer — åtminstone vid de större egendomarna — icke obetydliga belopp i form av ränta på det egna lantbrukskapitalet. Stockholm den 1 mars 1954.

Kungl. statistiska centralbyrån

KARIN KOCK

OTTO ZETTERBERG *Tage Zander*

Bilaga 5.

PM

med beräkningar rörande jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåren 1950/51—1953/54 jämte en förkalkyl för produktionsåret 1954/55.[1]

Grunderna för den för produktionsåret 1953/54 upprättade förkalkylen.

De beräkningar av jordbrukets inkomster och kostnader, som kalkylsakkunniga framlägger i denna promemoria avser liksom förra årets normkalkyl att ge ett mått på den procentuella förändring, som jordbrukets sammanlagda inkomster och kostnader undergått sedan produktionsåret 1950/51.

Beräkningarna är begränsade till att avse enbart den egentliga jordbruksdriften. Jordbrukarnas inkomster av och kostnader för skogsbruk faller sålunda utanför kalkylen. Ej heller har jordbrukarnas inkomster av körslor utanför jordbruket medtagits. Sådana kostnader, som icke berör den egentliga jordbruksdriften, har så långt möjligt frånskiljts. Helt har dock en dylik uppdelning icke kunnat genomföras, exempelvis i fråga om kostnaderna för jordbrukets hästar och traktorer. Inkomsterna och kostnaderna är i övrigt ej fullständigt redovisade, och åtskilliga poster är dessutom omgivna av betydande felmarginaler. De absoluta talen för inkomster och kostnader kan därför icke direkt jämföras med varandra. En jämförelse mellan inkomster och kostnader måste i stället grunda sig på indextal för inkomster respektive kostnader. Enär de ojämförligt största inkomst- och kostnadsposterna inom den egentliga jordbruksdriften ingår i beräkningarna, torde sådana indextal ge en tämligen god ledning för att bedöma de verkliga förändringarna från år till år i de sammanlagda inkomst- och kostnadssummorna.

Den nu framlagda förkalkylen för 1954/55 har karaktären av en normkalkyl såtillvida, att den avser att belysa inkomst- och kostnadsläget under det kommande produktionsåret under förutsättning av normala väderleksförhållanden, oförändrade löner och räntesatser samt oförändrade priser på jordbrukets produkter och förnödenheter utom i de fall, där vid kalkylens upprättande prisförändringar med hänsyn till marknadsläget eller andra omständigheter kunnat förutses med en viss grad av säkerhet.

Särskild uppmärksamhet har i samband med upprättandet av förkalkylen ägnats vissa poster på såväl inkomst- som kostnadssidan. De närmare detaljerna redovisas under de olika posterna. Här må endast nämnas, att beräkningen av produktionen av mjölk och användningen därav, husbehovsförmalningen av korn samt försäljningen och hemmaförbrukningen av kokärter har varit föremål för särskilda undersökningar. Vid beräkningen av kostnaderna för ekonomibyggnader har ansetts motiverat att — i avvaktan på en omprövning av grunderna för beräkningen av byggnadskostnaderna

[1] Föreliggande inkomst- och kostnadskalkyl justerades av kalkylsakkunniga den 4 februari 1954.
Anm. Efter behandlingen av föreliggande kalkyl i jordbruksnämndens råd den 11 februari 1954 har vissa justeringar av resultaten skett. Justeringarna redovisas i en bilaga till bilaga 5, s. 124* ff.

i jordbrukskalkylen — i år liksom under de två föregående åren göra avsteg från tidigare tillämpad beräkningsmetodik. I den nu föreliggande kalkylen har som särskilda kostnadsposter införts kostnader för maskinlegor och torkningskostnader för brödsäd.

I samband med upprättandet av förkalkylen för 1954/55 har även en översyn av inkomst- och kostnadsberäkningarna för 1952/53 och 1953/54 företagits. Härvid har i allmänhet statistiska uppgifter funnits tillgängliga t. o. m. november eller december 1953.

På grund av önskemål att kalkylmaterialet skulle presenteras redan under början av februari har det icke varit möjligt att avsluta alla de undersökningar, som eljest brukar genomföras till vårkalkylen. Detta gäller främst jordbrukarnas inköp av maskiner och redskap. Det förhållandet att kalkylarbetet avslutats tidigare än under de föregående åren har även medfört, att löpande produktions- och handelsstatistik icke kunnat beaktas för så lång tid av det pågående produktionsåret som vanligt.

Jordbrukets inkomster.

Skörden.

Till grund för inkomstkalkylen har som vanligt lagts en beräkning av skörden, verkställd med utgångspunkt från vissa antaganden om arealerna av olika grödor samt hektaravkastningen.

I tabell 1 har sammanställts uppgifter om åkerjordens användning åren 1936—40 (medeltal), 1949—53 samt prognos för 1954. Uppgifterna avser t. o. m. 1953 de enligt jordbrukstatistiken skördade arealerna. De för 1954 angivna arealerna har i fråga om höstvete, höstråg, höstraps och höstrybs beräknats med ledning av arealinventeringen i oktober 1953, varvid från de enligt denna inventering besådda arealerna gjorts avdrag för »normal utvintring». De för 1954 (höstsådden 1953) gjorda avdragen för normal utvintring utgör liksom i tidigare kalkyler för vete 8 procent och för råg 4 procent av de höstsådda arealerna. I fråga om höstraps och höstrybs har avdragen för normal utvintring, sedan uppgifter om utvintringsprocenten under en följd av år med relativt betydande oljeväxtarealer nu föreligger, omprövats och härvid höjts från 10 till 15 procent.

Beträffande arealerna av de olika växtslagen 1954 må i övrigt följande framhållas. I förhållande till närmast föregående år räknar de sakkunniga som synes med en ökning av brödsädsarealen med ca 65 000 hektar, nämligen från 525 300 hektar 1953 (skördad areal) till 590 000 hektar 1954. Ökningen av brödsädsarealen från 1953 beror främst på den uppgång i odlingen av höstvete och höstråg, som kunde konstateras vid arealinventeringen i oktober 1953. Även i fråga om vårvete har emellertid de sakkunniga bl. a. med hänsyn till den senaste prisutvecklingen räknat med en ökad areal. Av samma skäl har fodersädsarealen antagits minska med ca 44 000 hektar eller från 1 008 600 hektar 1953 till 965 000 hektar 1954. Den beräknade minskningen fördelar sig med 19 400 hektar på korn, 17 100 hektar på havre och 7 100 hektar på blandsäd.

Ifråga om potatis har de sakkunniga bl. a. med hänsyn till överskotten på fabrikspotatis under innevarande år räknat med en viss minskning av arealen. För sockerbetor har upptagits en areal av 55 000 hektar. Arealen foderrotfrukter har beräknats fortsätta att minska något.

Arealerna av säd till grönfoder samt vall till hö och ensilage antages gå ned med ca 16 000 hektar.

Oljeväxtarealen beräknas öka med 6 500 hektar. Denna ökning beror på den uppgång i odlingen av främst höstraps, som kunde konstateras vid areal-

Tabell 1. Åkerjordens användning nedanstående år.

	År 1936/40	År 1949	År 1950	År 1951	År 1952	År 1953 (Prel.)	År 1954 (Prognos)
	hektar	hektar	hektar	hektar	hektar	hektar	hektar
Höstvete	231 297	167 736	178 219	148 125	160 545	190 200	218 000
Vårvete	75 644	139 464	160 940	179 863	171 630	200 300	220 000
Höstråg	181 193	130 956	126 697	97 764	126 036	134 800	148 000
Vårråg	8 020	3 912					4 000
Summa brödsäd	*496 154*	*442 068*	*465 856*	*425 752*	*458 211*	*525 300*	*590 000*
Korn	102 344	86 084	93 952	109 875	152 534	189 400	170 000
Havre	656 769	501 794	502 334	500 453	515 740	507 100	490 000
Blandsäd	259 793	309 377	318 089	325 240	330 289	312 100	305 000
Summa fodersäd	*1 018 906*	*897 255*	*914 375*	*935 568*	*998 563*	*1 008 600*	*965 000*
Kokärter	19 727	14 279	12 051	12 264	11 519	14 000	14 000
Foderärter		8 521	11 032	12 222	10 545	8 900	9 000
Vicker	4 777	5 280					
Summa trindsäd	*24 504*	*28 080*	*23 083*	*24 486*	*22 064*	*22 900*	*23 000*
Summa säd	**1 539 564**	**1 367 403**	**1 403 314**	**1 385 806**	**1 478 838**	**1 556 800**	**1 578 000**
Potatis	132 847	134 566	130 492	130 799	136 292	136 600	133 000
Sockerbetor	52 514	49 287	54 428	54 080	54 146	51 200	55 000
Foderrotfrukter	69 684	53 959	49 718	46 466	42 600	40 000	37 000
Summa potatis och rotfrukter	**255 045**	**237 812**	**234 638**	**231 345**	**233 038**	**227 800**	**225 000**
Grönfoder av säd o. baljväxter	98 752	118 654	105 680	105 348	94 425	81 200	75 000
Vall till hö och ensilage	1 379 444	1 297 499	1 274 610	1 261 223	1 225 303	1 214 500	1 205 000
Vall till fröskörd		40 044	37 247	39 199	40 785	35 400	35 000
Vall till grönfoder och avbetning	231 191	316 560	144 676	134 262	131 060	130 200	130 000
Permanent betesvall			161 221	181 512	182 469	179 800	180 000
Summa fodervåxter	**1 709 387**	**1 772 757**	**1 723 434**	**1 721 544**	**1 674 042**	**1 641 100**	**1 625 000**
Oljeväxter	10 311	141 836	168 808	190 051	147 619	85 500	92 000
Spånadsväxter		6 499	6 788	5 451	4 971	3 800	4 000
Köksväxter		10 090	9 834	9 674	8 865	9 300	9 000
Andra växtslag		12 946	9 464	9 022	9 588	9 100	9 000
Summa	**10 311**	**171 371**	**194 894**	**214 198**	**171 043**	**107 700**	**114 000**
Summa skördad areal	**3 514 307**	**3 549 343**	**3 556 280**	**3 552 893**	**3 556 961**	**3 583 400**	**3 542 000**
Träda och obrukad åkerjord	**223 040**	**177 405**	**172 172**	**177 496**	**174 547**	**198 100**	**188 000**
Summa åkerjord	**3 737 347**	**3 726 748**	**3 728 452**	**3 730 389**	**3 731 508**	**3 781 500**	**3 730 000**

inventeringen i oktober 1953. I fråga om de vårsådda oljeväxterna har de sakkunniga eljest räknat med en arealminskning.

Uppskattningen av det kommande årets hektarskördar har verkställts på i huvudsak samma sätt som i fjol. De vid uppgörandet av prognoserna använda hektarskördeuppgifterna har sammanställts i tabell 2.

Den tillämpade prognosmetoden innebär i korthet, att de observerade hektarskördarna med tillhjälp av de s. k. allmänna skördeomdömena omräknas till normerade hektarskördar. De normerade hektarskördarna bör i stort sett vara befriade från de årliga skördefluktuationerna till följd av väderleks-

Tabell 2. Observerade och normerade skördar i kilogram per hektar 1921—1953 samt antagna normskördar 1951—1954.

Växtslag	Observerade hektarskördar							Normerade hektarskördar [1]							Antagna normskördar		
	1921/30	1931/40	1949	1950	1951	1952	[2]1953	1921/30	1931/40	1949	1950	1951	1952	1953	1951 och 1952	1953	1954
Höstvete	2 190	2 350	2 540	2 440	1 690	2 850	2 780	2 180	2 360	2 380	2 440	2 410	2 510	2 530	2 500	2 500	2 550
Vårvete	1 480	1 820	1 950	1 890	1 260	1 890	2 330	1 430	1 750	1 950	2 100	1 990	2 020	2 180	1 950	2 000	2 150
Höstråg	1 640	1 880	2 080	1 950	1 810	2 290	2 290	1 620	1 820	2 010	2 090	2 170	2 150	2 220	2 030	2 100	2 200
Vårråg	1 140	1 340	1 210	1 180	1 130	1 130	1 350	1 100	1 320	1 340	1 360	1 300	1 300	1 450	1 350	1 350	1 350
Korn	1 760	2 020	2 070	2 230	2 260	2 150	2 500	1 760	2 010	2 140	2 160	2 190	2 480	2 270	2 200	2 250	2 350
Havre	1 590	1 800	1 670	1 610	1 650	1 580	1 960	1 580	1 790	1 730	1 790	1 770	1 760	1 900	1 750	1 750	1 775
Blandsäd	1 940	2 130	2 090	2 060	2 100	2 110	2 390	1 910	2 140	2 020	2 130	2 100	2 110	2 240	2 075	2 075	2 150
Ärter	1 420	1 510	1 420	1 530	1 480	1 520	[3] 1 510	1 430	1 530	1 700	1 640	1 590	1 630	1 620	1 650	1 650	1 650
Potatis	11 400	14 300	12 780	13 290	13 430	13 490	[3]13 760	12 200	13 900	14 750	14 770	14 390	13 960	15 290	14 500	14 500	14 800
Sockerbetor	28 000	35 300	35 910	36 350	32 030	29 500	39 000	28 900	33 900	35 910	34 080	34 320	32 780	35 450	35 500	35 000	35 000
Foderrotfrukter	32 200	37 700	35 160	35 350	32 820	28 750	[3]36 970	33 400	37 100	36 370	35 350	35 160	31 940	34 660	34 000	35 000	35 000
Hö från odlad jord	3 520	3 480	3 670	3 630	3 540	3 820	4 090	3 310	3 610	3 670	3 630	3 790	3 580	3 610	3 625	3 650	3 650

[1] För åren 1941—1953 ha de observerade skördarna omräknats efter skördesiffran 3·0. Under åren 1921—1940 har omräkningen skett efter de genomsnittliga skördesiffrorna för perioden 1913—1940, vilka obetydligt avvika från värdet 3·0.

[2] Preliminära uppgifter enligt skörderapporterna per den 15 oktober 1953.

[3] För ärter, potatis och foderrotfrukter föreligger ännu ej direkta uppgifter om hektarskördarnas storlek. Skörden av nämnda växtslag har beräknats genom att multiplicera kvoten mellan tioårsmedeltalet av hektarskörden och tioårsmedeltalet av siffervärdena för skördeomdömena inom varje hushållningssällskap med de i oktober angivna siffervärdena för skördeomdömena. (Jfr Jordbruksekonomiska Meddelanden nr 1953: 8.)

förhållandena, varför de på ett mera tillförlitligt sätt än de observerade återger sekulära förändringar i avkastningen, exempelvis till följd av växtförädlingens landvinningar, förbättrad gödsling etc. En framskrivning till 1954 av de medelst minsta kvadratmetoden utjämnade värdena för de normerade hektarskördarna har företagits.

Vid sina överväganden av frågan om de normskördar, vilka bör upptagas i inkomstkalkylen för 1954/55, har de sakkunniga ansett, att normskördarna för vissa växtslag med hänsyn till utvecklingen på längre sikt bör höjas något i förhållande till de i normkalkylen för 1953/54 begagnade. Med beaktande av de aktuella utvecklingstendenserna har normskörden för höstvete höjts med 50 kg, för vårvete med 150 kg, för höstråg och korn med 100 kg, för havre med 25 kg, för blandsäd med 75 kg samt för potatis med 300 kg.

Vegetabilier.

Brödsäd.

År 1952/53. I nedanstående tablå redovisas saluöverskott och löneförmalning av brödsäd av 1952 års skörd. Saluöverskottet utgöres av jordbrukarnas försäljning till spannmålshandeln och kvarnarna, reducerad för försäljningen av utsäde samt försäljningen av brödsäd för utfodring. Den totala löneförmalningen av vete — 41 milj. kg — antages liksom tidigare fördela sig på höst- och vårvete i samma proportion som saluöverskottet.

	Saluöverskott, milj. kg	Löneförmalning, milj. kg	Summa, milj. kg
Höstvete	[1]360	26	386
Vårvete	[1]208	15	223
Råg	204	17	221
Summa brödsäd	772	58	830

Genomsnittspriserna på brödsäd under 1952/53 har beräknats med användning av de av kvarnarna erlagda priserna för mottagna kvantiteter under månaderna september, december, mars och juni (nämligen de månader, för vilka prisuppgifter inhämtas) samt jordbrukarnas faktiska försäljningar under augusti—september, oktober—december, januari—mars, april—augusti enligt Svenska spannmålsaktiebolagets leveransstatistik. Efter avdrag från kvarnpriserna för handelsmarginaler och frakter har producentpriserna för höstvete, vårvete och råg beräknats till respektive 53,75, 56,60 och 49,10 kr/dt. På grund av skördeskadorna under hösten 1952 ålades Svenska spannmålsaktiebolaget att enligt särskilda bestämmelser inlösa till bolaget hembjuden brödsäd. De kvantiteter, som inlösts till lägre pris än kvarnpris, har beräknats till 55 milj. kg vårvete med ett medelpris av 55,20 kr/dt. Av vårveteskörden har dessutom 12 milj. kg och av höstveteskörden 6 milj. kg exporterats såsom fodervete. För dessa kvantiteter har räknats med ett odlarpris av 40 kr/dt. Sammanvägs de sålunda antagna priserna, erhålles ett medelpris för höstvete av 53,50 kr/dt och för vårvete av 55,35 kr/dt.

År 1953/54. Under tiden t. o. m. november 1953 har följande kvantiteter brödsäd av 1953 års skörd levererats till spannmålshandeln (inklusive utsädeshandeln) och kvarnarna: höstvete 362 milj. kg, vårvete 303 milj. kg och råg 204 milj. kg, sammanlagt 869 milj. kg.

Med ledning av leveransernas fördelning på olika delar av året under tidi-

[1] Härav 6 milj. kg höstvete och 12 milj. kg vårvete som fodervara till export.

gare år samt efter avdrag för beräknade leveranser till utsädeshandeln och beräknade kvantiteter icke kvarnduglig vara till utfodring kan det sammanlagda saluöverskottet av kvarnduglig brödsäd beräknas till 407 milj. kg höstvete, 369 milj. kg vårvete och 225 milj. kg råg.

Eftersom inga löpande uppgifter föreligger, antages löneförmalningen bli av samma omfattning som under 1952/53. Sammanställes uppgifterna om saluöverskott och löneförmalning, erhålles följande kvantiteter brödsäd att upptagas i kalkylen.

	Saluöverskott, milj. kg	Löneförmalning, milj. kg	Summa milj. kg
Höstvete	407	26	433
Vårvete	369	15	384
Råg	225	17	242
Summa brödsäd	1 001	58	1 059

Genomsnittspriserna på brödsäd av normalkvalitet (månadsmedeltal av de fastställda producentpriserna vägda med fördelningen av brödsädsleveranserna på olika månader) utgör 1953/54 för höstvete 47,65 kr/dt, för vårvete 48,15 kr/dt och för råg 46,10 kr/dt. Med användning av de av kvarnarna erlagda priserna för mottagna kvantiteter under september och december 1953 (justerade för handelsmarginal, frakter och kvalitet) samt med hänsyn till den under året stigande prisskalan har priserna på höstvete, vårvete och råg preliminärt beräknats till respektive 47,70, 50,10 och 46,25 kr/dt.

År 1954/55. På grundval av de i tabellerna 1 och 2 anförda uppgifterna rörande arealer och antagna normskördar per hektar har skörden av brödsäd beräknats till 1 360 milj. kg, varav 556 milj. kg höstvete, 473 milj. kg vårvete och 331 milj. kg råg.

Den erhållna totalskörden har på vanligt sätt reducerats för lagringsförluster (2 procent), avrens och utfodring samt utsäde. Avrens och utfodring har antagits utgöra för vete 6 procent och för råg 8 procent av skörden. Vid beräkningen av utsädet (för sådden 1954/55) har räknats med samma besådda arealer som för 1954 års skörd samt med en utsädeskvantitet per hektar av 220 kg för höstvete, 225 kg för vårvete och 200 kg för råg (utsädeskvantiteterna per hektar enligt statistiska centralbyråns undersökning av utsädesmängderna 1946). Beräkningen av den till försäljning och löneförmalning disponibla kvantiteten brödsäd redovisas i följande sammanställning.

	Höstvete, milj. kg	Vårvete, milj. kg	Summa vete, milj. kg	Råg, milj. kg	Summa brödsäd, milj. kg
Skörd	555,9	473,0	1 028,9	331,0	1 359,9
Avgår					
lagringsförlust	11,1	9,5	20,6	6,6	27,2
avrens och utfodring	33,4	28,4	61,8	26,5	88,3
utsäde	52,2	49,5	101,7	31,6	133,3
Kvarstår till försäljning och löneförmalning	459,2	385,6	844,8	266,3	1 111,1

Vid prisberäkningen har de sakkunniga utgått från 1953/54 års genomsnittspris till odlare för vara av s. k. normalkvalitet vid försäljning inom landet (priset utan avdrag för förmalningsavgift). Den av Kungl. Maj:t fastställda prissänkningen för höstvete och råg har därefter avdragits. För vår-

vete har härvid räknats med samma prissänkning som för höstvete. De sakkunniga har vidare räknat med en höjning av förmalningsavgiften från 3 kr/dt 1953/54 till 5 kr/dt 1954/55. Sistnämnda belopp har också frånd ragits det ovan angivna genomsnittspriset. Som vanligt har avdrag och tillägg gjorts för genomsnittlig kvalitetsavvikelse. — För att uppehålla de beräknade genomsnittspriserna till odlare 1954/55 måste förmalningsavgiftsmedel tas i anspråk. De under 1953/54 och 1954/55 influtna förmalningsavgiftsmedel, som eventuellt icke behöver användas under 1954/55, står kvar för senare regleringsåtgärder på brödsädsområdet.

Beräkningen av priserna framgår av följande tablå (kr/dt).

	Höstvete	Vårvete	Råg
Genomsnittspris 1953/54[1]	50,66	51,16	49,08
Avgår			
prissänkning 1954/55	2,00	2,00	5,50
förmalningsavgift	5,00	5,00	5,00
Rest	43,66	44,16	38,58
Tillägg (+) och avdrag (—) för genomsnittlig kvalitetsavvikelse	+ 0,25	+ 1,20	— 0,75
Genomsnittspris till odlare 1954/55	**43,91**	**45,36**	**37,83**

Till närmare belysning av de här verkställda kalkylerna meddelas följande sammanställningar av skördar samt saluöverskott inklusive löneförmalning under senare år.

Skörd av brödsäd, milj. kg

	1950	1951	1952	1953 (prel.)	1954 (prognos)
Höstvete	435	251	457	528	556
Vårvete	304	227	325	468	473
Råg	244	175	284	305	331
Summa brödsäd	**983**	**653**	**1 066**	**1 301**	**1 360**

Saluöverskott och löneförmalning, milj. kg

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54 (prel.)	1954/55 (prognos)
Höstvete	322	205	386	433	459
Vårvete	215	157	223	384	386
Råg	159	124	221	242	266
Summa brödsäd	**696**	**486**	**830**	**1 059**	**1 111**

Korn.

Åren 1950/51—1954/55. Förbrukningen av korn (för andra ändamål än utfodring och utsäde) har beräknats efter samråd med jordbruksnämndens vegetabiliebyrå. Beträffande husbehovsförmalningen föreligger nu vissa nya uppgifter. I samband med 1952 års arealinventering insamlades sålunda uppgifter om denna under 1951. Med ledning av dessa uppgifter har husbehovsförmalningen uppskattats till 11 milj. kg under åren 1950/51—1954/55 Kvantiteterna till olika ändamål redovisas närmare i följande tablå (milj kg).

[1] Pris för vara av s. k. normalkvalitet vid försäljning inom landet; månadsmedelpriser vägda med leveransernas fördelning på olika månader 1952/53.

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54 (prel.)	1954/55 (prognos)
Grynkvarnar	4	5	4	4	4
Bryggerier och mälterier	37	38	44	46	46
Brännerier	3	3	5	5	5
Export	1	2	58	62	50
Husbehovsförmalning	11	11	11	11	11
Summa korn	**56**	**59**	**122**	**128**	**116**

Genomsnittspriset på korn 1952/53 har beräknats som ett vägt medeltal av priserna på malt- och foderkorn enligt Lantbruksförbundets noteringar, varvid maltkornet tilldelats vikten 2 och foderkornet vikten 1. För 1953/54 och 1954/55 har genomsnittspriset beräknats som ett enkelt medeltal av priserna på malt- och foderkorn. — För 1952/53 erhålles ett medelpris om 38,67 kr/dt, medan medelpriset för 1953/54 med ledning av hittills föreliggande noteringar beräknats till 28,25 kr/dt. För 1954/55 upptages priset till 32 kr/dt.

Havre.

Åren 1950/51—1954/55. Den beräknade försäljningen av havre framgår av följande tablå, som uppgjorts efter samråd med jordbruksnämndens vegetabiliebyrå. (Uppgifterna i tablån i milj. kg.)

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54 (prel.)	1954/55 (prognos)
Grynkvarnar	18	20	28	37	38
Armén	9	6	6	6	6
Export	4	1	11	23	20
Summa havre	**31**	**27**	**45**	**66**	**64**

Priset på havre — priset på vithavre enligt Lantbruksförbundets noteringar — uppgick under 1952/53 till 33,45 kr/dt. Priset för 1953/54 har med utgång från föreliggande noteringar beräknats till 23,50 kr/dt. För 1954/55 har priset upptagits till 27 kr/dt.

Kokärter.

Åren 1950/51—1953/54. I samband med 1952 års arealinventering införskaffades särskilda uppgifter om användningen av skörden av kokärter år 1951. De från denna undersökning framkomna resultaten har icke föranlett någon ändring av tidigare använda metoder för beräkning av de för försäljning och hemmaförbrukning disponibla kvantiteterna kokärter. Skörden 1953/54 har erhållits på grundval av de i tabellerna 1 och 2 anförda uppgifterna om areal och antagen normskörd per hektar. Beräkningen framgår av följande tablå (milj. kg).

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54 (prel.)	1954/55 (prognos)
Skörd	18,4	18,2	17,5	21,1	23,1
Avgår:					
lagringsförlust och avrens, 8 %	1,5	1,5	1,4	1,7	1,8
utsäde	2,9	2,8	3,4	3,4	3,4
Kvarstår till försäljning och hemmaförbrukning	**14,0**	**13,9**	**12,7**	**16,0**	**17,9**

Genomsnittspriset på kokärter 1952/53 har på grundval av Lantbruksförbundets noteringar beräknats till 65,80 kr/dt. För 1953/54 har priset med ledning av hittills föreliggande noteringar beräknats till 59 kr/dt. Även för 1954/55 upptages priset till 59 kr/dt.

Matpotatis.

Åren 1952/53—1954/55. Förbrukningen av inhemsk matpotatis upptages för alla tre åren till oförändrat 825 milj. kg. Någon mer betydande export av potatis har icke ägt rum under de senaste åren och beräknas för närvarande ej heller för 1954/55.

Priset på matpotatis har för 1952/53 beräknats till 16,90 kr/dt. Beräkningen grundar sig på stockholmsnoteringen reducerad för mellanhandsmarginal samt kostnader för frakter och säckar. Sammanvägningen av månadsnoteringarna till årsmedeltal har skett enligt den i vårkalkylen 1953 införda metoden (jfr Kungl. Maj:ts prop. 224/1953, s. 60*). Härvid har även avdragen för handelsmarginaler samt kostnader för frakter och säckar sammanvägts enligt samma metod. Detta innebär att avdragsbeloppen höjs något för såväl basåret som senare år jämfört med de avdrag, som tidigare har tillämpats. För 1953/54 beräknas priset med ledning av hittills föreliggande noteringar till 16,50 kr/dt. För 1954/55 räknas med ett pris av 18,00 kr/dt. Vid uppskattningen av priset för de två sistnämnda åren har de sakkunniga räknat med att under dessa år en successiv ökning av försäljningen av potatis av hög kvalitet till ett högre pris kommer att äga rum.

Fabrikspotatis.

Åren 1950/51—1954/55. Förbrukningen av fabrikspotatis har beräknats efter samråd med jordbruksnämndens vegetabiliebyrå, vilken även införskaffat uppgifter om stärkelsehalten. Beräkningen för 1954/55 utgår från normal skörd av potatis samt normal stärkelsehalt (jfr Kungl. Maj:ts prop. 236/1952, s. 60*). Priset per hl och stärkelseprocent 1954/55 har upptagits oförändrat till 46 öre.

Kvantitets- och prisberäkningarna sammanfattas i följande tablå.

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54 (prel.)	1954/55 (prognos)
Potatisstärkelse, milj. kg	20,4	22,1	24,3	21,0	21,0
Potatisbrännvin, milj. normalliter	17,9	19,1	31,9	32,0	32,0
Stärkelsepotatis, milj. kg	116	124	136	117	117
Bränneripotatis, milj. kg	81	86	142	134	134
Summa fabrikspotatis, milj. kg	**197**	**210**	**278**	**251**	**251**
Stärkelsehalt, %	16,5	17,24	16,3	17,3	17,25
Pris per hl och stärkelseprocent, öre	35	42	50	46	46
Pris per dt, vid angiven stärkelsehalt, kr.	8,25	10,34	11,64	11,37	11,34

Sockerbetor.

Åren 1950/51—1954/55. Uppgifter om skörd, sockerhalt, råsockerproduktion och priser för 1952/53 och 1953/54 har erhållits från Svenska sockerfabriksaktiebolaget. Skörden av sockerbetor 1954/55 har beräknats på grundval av de i tabellerna 1 och 2 anförda uppgifterna om areal och antagen normskörd per hektar. Sockerhalten har liksom tidigare antagits bli 17,5 pro-

cent. Grundpriset har förutsatts bli detsamma som för 1953 års odling, varjämte principerna för pristilläggen antagits bli oförändrade. Beräkningarna framgår av följande tablå.

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54 (prel.)	1954/55 (prognos)
Sockerbetsskörd, milj. kg	**1 978**	**1 732**	**1 597**	**1 997**	**1 925**
Sockerhalt, %	16,92	18,01	16,41	18,06	17,50
Råsockerproduktion, milj. kg	304	286	234	335	308
Grundpris, kr/dt	5,55	6,25	7,35	7,35	7,35
Genomsnittligt tilläggspris för sockerhalt över 16 %, kr/dt	0,32	0,78	0,19	0,95	0,69
Arealtillägg, utslaget på hela betskörden, kr/dt	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Täckningskostnader, utslagna på hela betskörden, kr/dt	0,13	0,12	0,12	0,13	0,13
Tillägg för 63-dygnsregeln, kr/dt...	0,01	0,01	0,02	0,02	0,02
Summa betpris, kr/dt	6,02	7,17	7,69	8,46	8,20

Vissa tillägg — stenbundenhetstillägg, tillägg för resekostnader för betarbetare m. m. — har inte inkluderats i prisberäkningen. De har varit helt obetydliga samtliga år utom 1952 och 1953 och har icke utgått till odlarna utan till betarbetarna. Åren 1952 och 1953 motsvarade dessa tillägg sammanlagt 0,04 kr/dt.

Oljeväxter.

År 1952/53. Från Oljeväxtintressentföreningen har uppgifter erhållits om de till odlare utbetalda beloppen för oljeväxtfrö av 1952 års skörd. Beloppen — efter avdrag för kostnaderna för försålt utsäde — återfinnes i följande tablå, vilken även upptar preliminära uppgifter om de kvantiteter oljeväxtfrö av 1952 års skörd, som levererats till fabrik eller exporterats (räknade i 18 procent vattenhalt).

Fröslag	Frökvantitet, (18 % vattenhalt) milj. kg	Värde, milj. kr
Höstraps	138,3	129,8
Höstrybs	33,0	31,4
Vårraps	15,4	12,7
Vårrybs	2,6	2,3
Vitsenap	21,1	17,5
Summa	**210,4**	**193,7**
Oljedådra	0,2	0,1
Oljelin[1]	18,4	19,8
Diverse frösorter[1]	0,1	0,1
Totalt	**229,1**	**213,7**

År 1953/54. I följande tablå har sammanställts uppgifter om oljeväxtskörden 1953/54 (exkl. utsäde). Arealuppgifterna har erhållits från arealinventeringen den 1 juni 1953, varvid den redovisade arealen rybs fördelats på höstrybs och vårrybs med ledning av uppgifter från Oljeväxtintressentför-

[1] Exkl. frö av spånadslin.

eningen. Den i arealinventeringen uppgivna arealen »övriga oljeväxter» har antagits i sin helhet hänföra sig till vitsenapsodlingen. Preliminära uppgifter om totalskörden av olika oljeväxter har erhållits från Oljeväxtintressentföreningen. Hektarskördarna har beräknats på grundval härav.

Frösлag	Areal, ha	Skörd,[1] kg/ha	Skörd,[1] totalt, milj. kg	Pris,[1] öre/kg	Värde, milj. kr
Höstraps	34 500	1 620	55,9	85	47,5
Höstrybs	13 400	1 015	13,6	85	11,6
Vårraps	8 100	940	7,6	75	5,7
Vårrybs	2 400	960	2,3	75	1,7
Vitsenap	18 000	1 195	21,5	65	14,0
Summa	**76 400**		**100,9**		**80,5**
Oljelin	9 100	990	9,0	80	7,2
Totalt	**85 500**		**109,9**		**87,7**

Renhetsgraden i de från odlarna levererade oljeväxtfröerna har regelmässigt visat sig överstiga den renhetsgrad, på vilken grundpriset baserats. Med hänsyn härtill samt till att i basåret upptagits faktiskt utbetalda belopp (inkluderande även ersättning för högre renhetsgrad) har de sakkunniga liksom tidigare gjort ett tillägg av 2 procent till ovan anförda inkomstbelopp (jfr Kungl. Maj:ts prop. nr 224/1953 s. 62* ff.). Det totala inkomstbeloppet för oljeväxter 1953/54 blir härigenom *89,5* milj. kr.

År 1954/55. Beträffande arealen oljeväxter av 1954 års skörd föreligger uppgifter om höstraps och höstrybs, av vilka vid den i oktober 1953 företagna arealinventeringen redovisades 61 571 respektive 20 234 hektar. Dessa arealer har före beräkningen av skörden och värdet av denna reducerats för utvintring. Avdragen för normal utvintring har, sedan uppgifter om utvintringsprocenten under en följd av år med relativt betydande oljeväxtarealer nu föreligger, omprövats och härvid höjts från 10 till 15 procent. Arealerna vårsådda oljeväxter har uppskattats med ledning av rådande förhållanden och utvecklingstendenser. Avkastningen per hektar har beräknas efter samma grunder som i den på våren 1953 upprättade normkalkylen för 1953/54.

Enligt beslut av Kungl. Maj:t skall odlarpriserna på höstraps och höstrybs hållas rörliga inom vissa gränser, varvid den övre gränsen skall utgöra 85 respektive 83 öre/kg och den undre gränsen 75 respektive 73 öre/kg. I kontrakten tillförsäkras odlarna endast det lägre priset. Beroende på odlingens omfattning och exportpriset kan emellertid efterbetalning till odlarna komma i fråga, så snart exportöverskottet och exportpriserna med en viss grad av säkerhet kan överblickas. De sakkunniga har i kalkylen upptagit de lägre priserna. Härvid har förutsatts, att merintäkter, vilka skulle kunna medge efterbetalning, fonderas för senare regleringsåtgärder på oljeväxtodlingens område. Enligt preliminär överenskommelse gäller motsvarande regler för de vårsådda matnyttiga oljeväxterna. Även för dessa har upptagits de preliminärt överenskomna lägre priserna. Någon överenskommelse om priset på oljelin har ännu icke träffats. Kalkylsakkunniga har upptagit det till 65 öre/kg.

Liksom för 1953/54 har för 1954/55 med hänsyn till den normala renhetsgraden gjorts ett tillägg av 2 procent eller 2,1 milj. kr till i tablån på nästa sida beräknade värde. Jordbrukets inkomster av oljeväxter 1954/55 beräknas sålunda till *106,7* milj. kr.

[1] Avser vara med 18 % vattenhalt; kvantiteter exkl. utsäde.

Fröslag	Areal, ha	Skörd,[1] kg/ha	Skörd,[1] totalt, milj. kg	Pris, öre/kg	Värde, milj. kr
Höstraps	53 000	1 900	100,7	75	75,5
Höstrybs	17 000	1 150	19,6	73	14,3
Vårraps	5 000	1 200	6,0	67	4,0
Vårrybs	2 000	800	1,6	65	1,0
Vitsenap	10 000	1 100	11,0	54	5,9
Summa	**87 000**		**138,9**		**100,7**
Oljelin	5 000	1 200	6,00	65	3,9
Totalt	**92 000**		**144,9**		**104,6**

Olje- och spånadsväxtskördarnas sammanlagda olje- och foderinnehåll framgår av följande tablå (milj. kg).

	1950/51	1951/52	1952/53 (prel.)	1953/54 (prel.)	1954/55 (prognos)
Olja	89,5	94,1	80,1	38,7	54,5
Foder	125,6	135,1	118,2	57,4	72,2

Spånadsväxter.

Åren 1950/51—1954/55. **Jordbrukets inkomster av spånadsväxter (efter avdrag för utsädeskostnader) har för 1952/53 och 1953/54 reviderats med ledning av uppgifter från Riksförbundet Lin och hampa.**

Arealerna lin och hampa beräknas 1954 komma att uppgå till 3 500 respektive 1 200 hektar. Avkastningen per hektar har fastställts med hänsyn till de senaste årens skördar.

Priserna på halm av lin och hampa 1954/55 har upptagits oförändrade från 1953/54. För linfrö har insatts samma pris som för oljelin, och för hampfrö priset för 1953 års odling minskat med 10 öre/kg.

Beräkningen av inkomsterna från spånadsväxtodlingen 1954/55 framgår av följande sammanställning.

		Areal, ha	Hektarskörd, kg	Kvantitet, milj. kg	Pris, öre/kg	Värde, milj. kr
Lin	Halm	3 500	3 500	12,2	27	3,3
	Frö	3 500	500	1,8	65	1,2
Hampa	Halm	1 200	4 000	4,8	15	0,7
	Frö	1 200	75	0,1	80	0,1
					Summa	5,3

Uppgifterna om jordbrukets beräknade inkomster av spånadsväxter under 1950/51—1954/55 har sammanställts i följande tablå (milj. kr).

		1950/51	1951/52	1952/53	1953/54 (prel.)	1954/55 (prognos)
Lin	Halm	2,5	3,1	3,1	2,5	3,3
	Frö[2]	1,7	1,5	1,6	1,2	1,2
	Summa	4,2	4,6	4,7	3,7	4,5
Hampa	Halm	0,7	1,0	0,4	0,7	0,7
	Frö[2]	0,1	0,2	— 0,1	— 0,1	0,1
	Summa	0,8	1,2	0,3	0,6	0,8
Summa spånadsväxter		5,0	5,8	5,0	4,3	5,3

[1] Avser vara med 18 % vattenhalt; kvantiteter exkl. utsäde.

[2] Exkl. utsäde. På grund av skördeskador beräknas jordbrukets försäljningar av hampfrö under 1952/53 och 1953/54 ha blivit mindre än inköpen av utsäde.

Fältmässigt odlade köksväxter.

Arealer. Uppgifter föreligger enligt den representativa arealinventeringen den 1 juni 1953 om den sammanlagda arealen av fältmässigt odlade köksväxter under året. Uppgifterna avser liksom tidigare endast totalarealen, dock med undantag för bruna bönor, för vilka arealen redovisas separat. Totalt var 1953 års areal (9 300 hektar) enligt inventeringen ca 400 hektar större än 1952 års. Arealen bruna bönor, som 1952 minskades till 700 hektar, var enligt arealinventeringen oförändrad år 1953. Ökningen av totalarealen gäller följaktligen andra köksväxter.

Hektarskördar. Uppgifter för bedömning av hektarskördarnas storlek har som vanligt inhämtats från konservfabrikerna (om skörden per hektar på kontraktsodlade arealer) samt från trädgårdskonsulenterna i de län, inom vilka fältmässig köksväxtodling bedrivs i större omfattning. Därjämte har nu liksom under de närmast föregående åren inhämtats uppgifter över hektarskördarnas storlek för olika köksväxter hos ca 50 odlare i Malmöhus län. Vidare må omnämnas, att skörden per hektar av konservärter, som upptar ca 15 procent av den totala arealen av fältmässigt odlade köksväxter, är i det närmaste exakt känd. I övrigt är uppgifterna om hektarskördarnas storlek osäkra.

På grund av den gynnsamma väderleken under 1953, var skörden genomsnittligt synnerligen god. Av samtliga 20 olika köksväxter, för vilka speciella inkomstberäkningar görs, redovisas mer än normalskörd för 12. Endast i fråga om syltlök, märgärter, sockerärter och harricots verts synes skörden genomsnittligt ha varit något lägre än normalt. På grund av den rikliga skörden och därmed förenade avsättningssvårigheter har skörden från vissa arealer av exempelvis blomkål, vitkål och spenat icke blivit tillvaratagen eller använts för utfodring. Vissa arealer blev även oskördade i samband med strejken inom livsmedelsbranschen.

Priser. De i kalkylen använda priserna bygger som vanligt på uppgifter från följande uppgiftslämnare, nämligen Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelse (noteringar sammanvägda enligt månadskvantiteter från Konsum i Stockholm och reducerade till producentpriser), konservfabrikerna (priser till producent vid fabrik), Konsums Grönsakscentral i Stockholm (vägda inköpspriser reducerade till producentpriser) samt Grönsakscentralen i Malmö (vägda inköpspriser reducerade till producentpriser).

Vid upprättandet av vårkalkylen 1953 var priserna definitivt beräknade t. o. m. produktionsåret 1951/52. Nu föreligger definitiv prisstatistik även för produktionsåret 1952/53. För 1953/54 är priserna från vissa uppgiftslämnare kända t. o. m. december 1953. I fråga om konservfabrikerna är priserna för 1953 års skörd dock redan definitiva, enär uppköpen är avslutade. Priserna för 1953 års skörd har, så långt de är kända, jämförts med priserna för 1952 års skörd under motsvarande tid. Med tillämpning av härvid erhållna relationstal har priserna för 1953/54 preliminärt framräknats. På så sätt erhållna priser är praktiskt taget genomgående avsevärt lägre än för 1952 års skörd. Endast i fråga om syltlök, bruna bönor och spenat tyder den hittillsvarande prisutvecklingen på högre priser än för 1952 års skörd.

Beräknade inkomstsummor. År 1952/53. I vårkalkylen 1953 beräknades inkomsten av fältmässigt odlade köksväxter till 46,2 milj. kr. Den nu företagna omräkningen har resulterat i en inkomstsumma av 44,1 milj. kr.

År 1953/54. I vårkalkylen 1953 upptogs för 1953/54 en inkomstsumma av 50,5 milj. kr. Beloppet beräknades under förutsättning av normal skörd samt med hänsyn till den då sannolika prisutvecklingen. Vidare förutsattes en viss återhämtning i fråga om arealen bruna bönor, som dock icke för-

verkligats. Med hänsyn till den nu beräknade skörden av olika köksväxter samt de förut omnämnda tendenserna i fråga om prisutvecklingen har för 1953/54 beräknats en sammanlagd inkomstsumma av 48,8 milj. kr, vilket alltså är 1,7 milj. kr lägre än enligt förra årets vårkalkyl.

År 1954/55. Beräkningen för prognosåret skall principiellt grundas på normal skörd. Följaktligen måste räknas med lägre kvantiteter än för 1953/54. Å andra sidan torde kunna förutsättas, att priserna under 1954/55 vid normalskörd blir högre än för 1953 års skörd. Med anledning av den stora priskänslighet med hänsyn till skördeutfallet, som karakteriserar köksväxterna, har för prognosåret räknats med samma inkomstsumma som den nu för 1953/54 beräknade, avrundad till 49,0 milj. kr. Inkomstbeloppen redovisas i följande tablå.

År	Milj. kr	Index
1950/51	42,1	100,0
1951/52	55,7	132,3
1952/53	44,1	104,8
1953/54	48,8	115,9
1954/55	49,0	116,4

Tobak.

Åren 1950/51—1954/55. Jordbrukets inkomster av tobaksodlingen har liksom tidigare beräknats med ledning av uppgifter från Tobaksmonopolet. Inkomsterna framgår av följande tablå.

År	Antal odlare	Areal, ha	Av tobaksmonopolet inköpt kvantitet tobaksblad, ton	Pris, öre/kg	Värde, milj. kr
1950/51	804	186	343	295	1,0
1951/52	762	170	326	343	1,1
1952/53	762	166	280	387	1,1
1953/54 (prel.)	737	158	320	387	1,2
1954/55 (prognos)	750	160	325	390	1,3

Animalier.

Mjölk.

Produktionen och dess användning år 1952. Den del av mjölkproduktionen, som icke levereras till mejeri (d. v. s. konsumtionsmjölk försåld utanför mejeri, konsumtionsmjölk för hemmaförbrukning, mjölk till lantsmör samt fodermjölk), har under de senaste åren uppskattats med ledning av tämligen osäkert material. För att få en säkrare uppfattning härom har i samband med arealinventeringen och husdjursräkningen den 1 juni 1953 inhämtats vissa uppgifter om mjölkproduktionens storlek och användning under år 1952.

Undersökningen av mjölkproduktionen och dess användning har liksom arealinventeringen och husdjursräkningen utförts på stickprovsbasis. De representativt utvalda brukningsdelarna, vilka har uttagits centralt, har utgjort ca 28 000 eller ca 10 procent av antalet brukningsdelar över 2 hektar åker i hela riket utom fjällbygden i Jämtland samt inlandet i Västerbotten och Norrbotten. Uppräkningen av det representativa materialet till totalsiffror har skett med ledning av förhållandet mellan den kända totala åker-

arealen och den i det representativa materialet 1953 redovisade åkerarealen inom olika storleksgrupper och områden.[1]

Mjölkproduktionen i de delar av landet, som icke berörts av undersökningen (fjällbygden i Jämtland samt inlandet i Västerbotten och Norrbotten) samt vid brukningsdelar med mindre än 2 hektar beräknas år 1952 vara densamma som år 1949. För detta år är koantalet på de uteslutna brukningsdelarna känt. Med hjälp av dessa uppgifter samt uppskattade tal för den genomsnittliga avkastningen per ko har mjölkproduktionen i de icke medtagna områdena tidigare beräknats i samband med en undersökning av mjölkproduktionen och dess användning år 1949 (se prop. nr 76/1951, s. 52).

I nedanstående sammanställning jämföres resultaten från den representativa undersökningen och de uppgifter för 1952, vilka erhållits ur beräkningarna i vårkalkylen 1953.

Mjölkproduktionen och dess användning år 1952.

	Enligt vårkalkylen 1953		Enligt den representativa undersökningen	
	Milj. kg	Rel. tal	Milj. kg	Rel. tal
Invägning vid mejeri	3 627	79,4	3 627	81,0
Konsumtionsmjölk utanför mejeri	149	3,3	125	2,8
Konsumtionsmjölk för hemmaförbrukning	492	10,8	468	10,4
Mjölk till lantsmör	53	1,2	48	1,1
Fodermjölk	247	5,4	209	4,7
Total mjölkproduktion	**4 568**	**100,1**	**4 477**	**100,0**

Som synes är den med utgång från representativundersökningen beräknade mjölkproduktionen ca 2 procent lägre än uppskattningen i vårkalkylen 1953.

Med ledning av de från den representativa undersökningen (kompletterad på ovan angivet sätt) erhållna uppgifterna om mjölkproduktionen och dess användning har de tidigare beräkningarna fr. o. m. produktionsåret 1949/50 korrigerats. De korrigerade uppgifterna framgår av en längre fram i denna promemoria återgiven tablå.

År 1952/53. Mjölkinvägningen vid mejerierna har under produktionsåret 1952/53 uppgått till 3 666 milj. kg, vilken kvantitet med 0,1 procent understiger invägningen under 1951/52. Försäljningen av konsumtionsmjölk utanför mejeri, hemmaförbrukningen av konsumtionsmjölk samt kvantiteten mjölk till lantsmör har på grundval av den tidigare i promemorian nämnda undersökningen om mjölkproduktionen och dess användning under 1952 antagits minska från 1951/52 med respektive ca 5, 4 och 10 procent. Förbrukningen av fodermjölk har beräknats med utgång från antalet liv-, göd- och spädkalvar och en helmjölksgiva per kalv och år av respektive 200, 270 och 10 kg samt en uppskattad mindre kvantitet helmjölk till smågrisar. Helmjölksgivan per gödkalv har vid tidigare kalkyltillfällen upptagits till 360 kg men har här med hänsyn till den nya undersökningens uppgifter om användningen av fodermjölk reducerats med med 90 kg. Räknat per ko erhålles för 1952/53 en mjölkproduktion av 2 867 kg, vilket är 1,6 procent mera än under 1951/52.

[1] En kortfattad redogörelse för den använda metodiken finnes i en artikel i nr 2/1951 av Jordbruksekonomiska Meddelanden.

År 1953/54. För bedömningen av mjölkproduktionens utveckling under 1953/54 har uppgifter om invägningen vid mejerierna förelegat endast för tiden september—november samt preliminärt för halva december 1953. Då denna period har ansetts för kort som grund för en prognos, har de sakkunniga i stället utgått från medelkoantalet samt uppskattat avkastningen per ko. Man har därvid antagit att denna skulle öka med 0,5 procent från 1952/53.[1] Vid bedömningen av den sannolika stegringstakten under 1953/54 har hänsyn tagits till bl. a. den starka reduktion av kostammen, som synes ha ägt rum i områden och vid gårdar med relativt högt avkastande kor, samt den minskning av oljekraftfoderanvändningen, som ägt rum till följd av propagandan för ökad användning av inhemsk fodersäd.

Den totala mjölkproduktionen under 1953/54 blir under angivna förutsättningar 4 517 milj. kg, vilket innebär en ökning från 1952/53 med 0,6 procent. — Försäljningen av konsumtionsmjölk utanför mejeri, hemmaförbrukningen av konsumtionsmjölk och förbrukningen av lantsmörmjölk har liksom för 1952/53 antagits minska med respektive 5, 4 och 10 procent. Även förbrukningen av fodermjölk har beräknats på samma sätt som under 1952/53. Invägningen vid mejeri framkommer som en restpost i beräkningen och uppgår till 3 720 milj. kg, vilket innebär en ökning från 1952/53 med 1,5 procent.

År 1954/55. Av beräkningarna rörande slakten och kreatursantalet (se under rubriken Köttproduktionen) framgår, att de sakkunniga räknat med samma uppgång i koantalet under 1954/55 som under 1953/54. Medelkoantalet kommer då att stiga med 1 procent under 1954/55 jämfört med 1953/54. Enär förutsättningen för kalkylen för 1954/55 är normal tillgång på foder till mjölkkorna, har de sakkunniga funnit det rimligt att antaga att den på längre sikt fortgående ökningen av avkastningen per ko (till följd av förbättrad utfodring och förbättrat djurmaterial m. m.) skall komma till synes i riksgenomsnittet. Avkastningsökningen från 1953/54 har uppskattats till 1,0 procent.

Beräkningarna rörande mjölkproduktionen sammanfattas i följande tablå, vilken även belyser mjölkinvägningen vid mejerierna.

	1938/39	1949/50	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55
Medelkoantal, 1000-tal ...	1 920	1 690	1 664	1 608	1 567	1 568	1 584
Procentuell förändring sedan föregående år....	—	— 2,1	— 1,5	— 3,4	— 2,5	+ 0,1	+ 1,0
Produktion per ko, kg ...	2 455	2 885	2 868	2 822	2 867	2 881	2 910
Procentuell förändring sedan föregående år....	—	+ 9,5	— 0,6	— 1,6	+ 1,6	+ 0,5	+ 1,0
Total mjölkproduktion, milj. kg	4 714	4 875	4 772	4 538	4 492	4 517	4 609
Procentuell förändring sedan föregående år....	—	+ 7,2	— 2,1	— 4,9	— 1,0	+ 0,6	+ 2,0
Invägning vid mejerier, milj. kg	3 129	3 923	3 858	3 670	3 666	3 720	3 834
Procentuell förändring sedan föregående år....	—	+ 10,8	— 1,7	— 4,9	— 0,1	+ 1,5	+ 3,1

Förändringen 1953/54—1954/55 i användningen av mjölk till lantsmör, försäljningen av konsumtionsmjölk utanför mejeri, hemmaförbrukningen

[1] Stegringstakten uppgick under mellankrigstiden till 1,5 procent men har fr. o. m. 1950/51 bl. a. till följd av strukturförändringar varit låg.

av konsumtionsmjölk samt förbrukningen av fodermjölk har beräknats på samma sätt som tidigare.

Beräkningarna rörande mjölkproduktionens användning sammanfattas i följande tablå (milj. kg).

	1938/39	1949/50	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55
Invägning vid mejerier ..	3 129	3 923	3 858	3 670	3 666	3 720	3 834
Konsumtionsmjölk utanför mejeri	240	147	138	128	121	115	109
Konsumtionsmjölk för hemmaförbrukning	537	517	496	475	455	437	420
Mjölk till lantsmör	420	63	55	50	45	40	36
Fodermjölk	388	225	225	215	205	205	210
Total mjölkproduktion	**4 714**	**4 875**	**4 772**	**4 538**	**4 492**	**4 517**	**4 609**

Inkomster av mejerimjölk.

Beräkningen av *jordbrukets inkomster av vid mejerierna invägd mjölk* har utförts enligt samma metod som i vårkalkylen 1953. Inkomsterna av mejerimjölken utgöres av dels inkomster genom försäljning av mejeriprodukter (försäljningsinkomster), dels statliga bidrag.

Vid beräkningen av *försäljningsinkomsterna* för de enskilda produktslagen har för åren t. o. m. 1952/53 använts försålda kvantiteter för mjölk och grädde respektive tillverkade kvantiteter för smör och ost (ostkvantiteten med avdrag för lagringsförlust) enligt mejeristatistiken. För 1953/54 och 1954/55 har ifrågavarande kvantiteter beräknats med hänsyn till hittillsvarande utvecklingstendenser.

De helmjölkskvantiteter, som svarar mot de beräknade kvantiteterna färdiga produkter, framgår av följande tablå (milj. kg).

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55
Fetthalt, procent	3,72	3,74	3,75	3,76	3,77
Helmjölk till:					
Stand. mjölk	747	750	763	775	784
Grädde	258	253	269	277	283
Ost	397	428	425	405	404
Torrmjölk m. m.	48	108	40	40	40
Smör	2 394	2 118	2 155	2 208	2 308
Svinn	14	13	14	15	15
Summa	**3 858**	**3 670**	**3 666**	**3 720**	**3 834**

I fråga om priserna har t. o. m. 1952/53 använts föreliggande minut- eller partipriser med avdrag för handelsmarginaler. Vid beräkning av medelpriserna för 1953/54 och 1954/55 har tillämpats de priser, som gällt från 1 september 1953.

Från mejeriernas beräknade bruttoinkomster för de olika produkterna har *mejerikostnaderna* avdragits. I föreliggande kalkyl har tillämpats mejerikostnader grundade på en nu företagen undersökning över 1951 och 1952 års kostnader per kilogram mjölk för olika produktslag. För prognosåren sker framskrivning av kostnaderna 1952 med hjälp av ett mejerikostnadsindex. Kostnaderna har i undersökningen beräknats enligt följande metodik.

Smörmjölkskostnad. Kostnaden per kg smörmjölk har hämtats ur drifts-

analysens[1] beräkningar över normalkostnad för smör vid medelinvägning inom landet.

Ystmjölkskostnad. Merkostnaden för ystmjölken (i jämförelse med smörmjölken) har erhållits från en i driftsanalysen utförd regressionsberäkning.

K-mjölkskostnad. Kostnaden för k-mjölk har beräknats enligt saldoprincipen, d. v. s. mejeriernas totalkostnader har minskats med kostnaderna för smör- och osttillverkning samt övriga speciella kostnader. Det så erhållna saldot har slagits ut på antalet kg k-mjölk och till k-mjölk omräknad grädde.

Det tillämpade mejerikostnadsindexet är i fråga om vägningstalen grundat på mejerikostnadernas sammansättning 1950. Indexberäkningen har liksom tidigare utförts av Svenska mejeriernas riksförening.

I fråga om de *statliga bidragen* har de utbetalda beloppen införts t. o. m. 1952/53. För 1953/54 har upptagits bidragsbelopp beräknade enligt de grunder, som gäller för utbetalning av dylika bidrag. Det allmänna mjölkpristillägget, vilket för 1953/54 uppgår till 74,4 öre per kg smörfett, har för prognosåret upptagits till samma belopp per kg. Det extra tillägget i norra Sverige beräknas för 1954/55 öka med 3 procent jämfört med 1953/54 beroende på ökad mjölkinvägning. Leveranstillägget har upptagits till samma belopp 1954/55 som 1953/54. Pristillägg har upptagits även för de kvantiteter smör och andra mejeriprodukter, som beräknas bli exporterade.

De på ovan angivet sätt beräknade inkomsterna har kompletterats med hänsyn till vissa speciella inkomster, som inte inkluderas vid beräkningen av försäljningsinkomsterna eller pristilläggen, samt för förluster, som sammanhänger med prissänkningar och underpris vid export. Härvid har även som inkomst upptagits den andel av införselavgifterna på fodermedel, som av kalkylsakkunniga ansetts böra hänföras till mjölkproduktionen för respektive år, nämligen 3,66 milj. kr 1953/54 och 4,97 milj. kr 1954/55. Samtliga dessa kompletteringar har sammanförts i en post för respektive år.

De sålunda beräknade mejeriinkomsterna jämförs med verkligt utbetalda mjölklikvider, vilka används i kalkylen så långt de är kända. Jämförelsen har därför endast till syfte att för prognosåren åstadkomma en korrektion av beräkningarna, så att kalkylsummorna så nära som möjligt ansluter sig till jordbrukarnas faktiska inkomst av mejerimjölken. För prognosåren görs därför ett tillägg med ledning av den genomsnittliga skillnaden under några av de senaste åren. Tidigare användes härvid ett femårsmedeltal. I samband med att en ny undersökning över mejerikostnaderna tillämpades i vårkalkylen 1953, gjordes jämförelsen i fråga för endast tre år, nämligen 1949/50, 1951/52. Jämförelsen har ännu icke kunnat utsträckas till att omfatta produktionsåret 1952/53, enär statistik över efterlikviderna för 1953 ännu icke föreligger. Med anledning av en omläggning av grunderna för utbetalningen av efterlikviderna från mejerierna är det icke möjligt att jämföra utbetalningarna från mejerierna år 1952/53 med tidigare år, förrän efterlikviderna blir kända.

I den mån prisregleringarna i form av avgifter och pristillägg handhafts på ett sådant sätt, att de på visst år belöpande inkomster också utgått i form av bidrag eller ersättningar samma år, erbjuder jämförelsen inga svårigheter. Beräknade inkomster av mejerimjölk kan då direkt jämföras med redovisade mjölklikvider. Emellertid uppkommer ofta tidsförskjutning, så att belopp, vilka upptagits som inkomst ett år, delvis icke blir utbetalda förrän ett följande år. Under senare år har dessa förskjutningar fått en vidgad omfattning. En undersökning har gjorts för att i möjligaste mån eliminera

[1] Den av Svenska mejeriernas riksförening bedrivna årliga driftsanalysen för svenska mejerier.

Tabell 3. Jordbrukets inkomster av mejerimjölk, milj. kr.

Beräknade inkomster	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55
Försäljningsinkomster					
K-mjölk	232,8	247,6	254.5	259,4	263,3
Grädde	107,4	111,2	115,7	118,6	121,0
Ost	120,0	156,0	181,4	177,7	177,7
Torrmjölk m. m.	13,3	32,1	11.9	12,0	12,0
Smör	554,5	526,6	543,7	562,2	589,2
Prisstegringsvinster, exportförluster, importresp. exportavgifter m. m., saldo	— 3,0	16,5	— 5,9	— 19,8	— 27,0
Summa	1 025,0	1 090,0	1 101,3	1 110,1	1 136,2
Statliga bidrag					
Allmänt mjölkpristillägg	78,6	168,4	169,2	[1]104,1	107,5
Extra tillägg i norra Sverige	23,5	27,7	31,4	31,4	32,3
Leveranstillägg och clearingtillägg	—	[2]11,7	[3]21,7	51.0	51,0
Körlinjebidrag	1,7	—	—	—	—
Merfrakttillägg	0,1	—	—	—	—
Medel för regleringsändamål	—	17,4	—	—	—
Summa	103,9	225,2	222,3	186,5	190,8
Summa beräknade inkomster	1 128,9	1 315,2	1 323,6	1 296,6	1 327,0
Mejeriernas mjölklikvider[4]	1 167,1	1 310,3	[5]1 361,1		
Tillkomma medel för regleringsändamål		17,4			
Tillägg i prognosberäkningen med stöd av särskild undersökning				23,0	23,0
Kalkylsummor	1 167,1	1 327,7	1 361,1	1 319,6	1 350,0

verkan av denna tidsförskjutning, så att de beräknade mejeriinkomsterna och de verkliga mejerilikviderna blir mera direkt jämförbara. Resultatet av denna undersökning framgår av nedanstående sammanställning. I medeltal för de tre åren framkommer där en skillnad på 23,0 milj. kr per produktionsår, vilken summa tillagts de beräknade inkomsterna för 1953/54 och 1954/55. För 1951/52 upptas en särskild tilläggspost motsvarande saldobeloppet på det anslag, som detta år ställdes till mejeriorganisationens förfogande för prisregleringsändamål.

Jämförelse mellan beräknade inkomster av mejerimjölk och redovisade mjölklikvider, milj. kr.

	1949/50	1950/51	1951/52
I kalkylen beräknade inkomster	1 122,3	1 128,9	1 315,2
Justeringsposter	— 4,0	+ 3,2	— 22,2
Justerade inkomster	1 118,3	1 132,1	1 293,0
Mejeriernas mjölklikvider	1 134,9	1 167,1	1 310,3
Skillnad mellan mjölklikvider och justerade inkomster	16,6	35,0	17,3
Medeltal		23,0	

[1] Utöver här upptagna statliga pristillägg utbetalas 49,0 milj. kr. dels av ovan redovisade försäljningsinkomster, dels av medel reserverade från tidigare år (ca 20 milj. kr).

[2] Härutöver har som clearingtillägg och leveranstillägg utbetalts 27,5 milj. kr genom överföring av medel från ovan redovisade försäljningsinkomster.

[3] Härutöver har som leveranstillägg utbetalats 29,2 milj. kr dels ur statliga medel från föregående regleringsår (17,4 milj. kr), dels medel överförda från ovan redovisade försäljningsinkomster.

[4] Enligt mejeriernas avräkningspriser jämte efterlikvid och leveranstillägg, fritt mejeri, vid årets medelfetthalt, exkl. värdet av återlevererad skummjölk. Producentbidrag ej medräknade.

[5] Preliminär beräkning, då efterlikviderna 1953 ännu ej är kända utan här upptagits till samma belopp per kg mjölk som 1952.

I tabell 3 har jordbrukets inkomster av mejerimjölk sammanställts. Som framgår av tabellen, beräknas dessa uppgå till 1 319,6 milj. kr för 1953/54 och 1 350,0 milj. kr för 1954/55.

För ytterligare belysning av sammansättningen av jordbrukets inkomster av mejerimjölk har i följande översikt anförts hur likviden, räknad i öre per kg invägd mjölk, fördelar sig på försäljningsinkomster respektive statliga bidrag.

Likvider i öre per kilogram mjölk 1950/51—1954/55

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55
Försäljningsinkomster	27,56	30,04	31,07	30,46	30,23
Statliga bidrag	2,69	[1]5,66	[2]6,06	[4]5,01	4 98
Summa	30,25	35,70	[3]37,13	[4]35,47	35,21

Priset på den *utanför mejeri försålda konsumtionsmjölken* har liksom tidigare beräknats med utgång från de priser på ostandardiserad mjölk vid försäljning direkt till konsument, som jordbruksnämnden efter särskild ansökan fastställt. Genomsnittspriset för riket har erhållits genom att väga genomsnittspriserna i varje län med den i länen försålda kvantiteten enligt den representativa undersökningen av mjölkproduktionen och dess användning 1952.

De beräknade priserna på den utanför mejeri försålda konsumtionsmjölken framgår av följande sammanställning (öre/kg).

1952/53	1953/54	1954/55
40,70	40,70	40,70

Priset på den *hemmaförbrukade konsumtionsmjölken* (förbrukad i hushållet m. m. samt försäljning till arbetare och övriga anställda) har liksom tidigare beräknats på grundval av gällande normalpris på konsumtionsmjölk vid utminutering för varje län (»länet i övrigt»). Enligt lantarbetaravtalet skall detta pris uttagas vid försäljning av mjölk till lantarbetare. Vid medeltalsberäkningen har som vikter använts uppgifter om jordbruksbefolkningens storlek i olika län enligt 1945 års folkräkning.

De beräknade priserna på hemmaförbrukad konsumtionsmjölk framgår av följande sammanställning (öre/kg).

1952/53	1953/54	1954/55
37,65	37,65	37,65

Priset på *mjölk till lantsmör* har för 1952/53 liksom tidigare beräknats med utgång från riksnoteringen på mejerismör. Det vid beräkningen av värdet av lantsmörmjölken använda smörpriset har emellertid ansetts vara ca 3 procent lägre än gällande riksnotering. Till grund för denna reduktion har legat förhållandet mellan riksnoteringen och lantsmörpriset före kriget. Vid beräkningen av priset på lantsmörmjölk fr. o. m. 1953/54 har man ut-

[1] Detta bidrag per kg framkommer, när de reserverade medlen, 17,4 milj. kr, ej medräknas. Medtages dessa, blir bidraget 6,14 öre per kg.

[2] Härutöver har av statliga medel från föregående år som leveranstillägg utbetalts 17,4 milj. kr. Medtas dessa, blir bidraget 6,54 öre per kg.

[3] Preliminär beräkning.

[4] Härutöver utbetalas bidrag av från tidigare år reserverade medel, vilka beräknas höja mjölklikviderna med 0,54 öre per kg.

gått från att priset på lantsmör överensstämmer med priset på omärkt smör.

De beräknade priserna på lantsmörmjölk framgår av följande sammanställning (öre/kg).

1952/53	1953/54	1954/55
23,24	22,08	22,20

Producent- och kontantbidrag för mjölk.

Åren 1952/53—1954/55. De sammanlagda beloppen av producent- och kontantbidragen respektive producentbidragen (fr. o. m. 1953) har av lantbruksstyrelsen beräknats till 58 milj. kr för 1952/53, 48 milj. kr för 1953/54 och 47,5 milj. kr för 1954/55.

Ägg och slaktfjäderfä.

Åren 1952/53—1954/55. För en bedömning av äggproduktionens utveckling föreligger bl. a. resultaten av hönsräkningen i Svea- och Götaland den 20 april 1953 och uppgifter om partihandelns inköp av ägg t. o. m. december månad 1953. Det för en bedömning av äggproduktionens sannolika utveckling tillgängliga materialet har icke givit anledning att ändra den tidigare gjorda uppskattningen av produktionen för 1953/54. För detta år har de sakkunniga sålunda räknat med en produktion av 82 milj. kg. För 1954/55 har i kalkylen upptagits en produktion av 85 milj. kg. Härvid har de sakkunniga beaktat den rikliga tillgången och de låga priserna på inhemska fodermedel samt räknat med den tendens till konsumtionsökning inom landet, som konstaterats under det senaste halvåret.

Äggpriset (svensk äggnotering med partihandelns månadsinköp som vägningstal) utgjorde 316 öre/kg 1952/53. För 1953/54 har priset med ledning av hittillsvarande noteringar och en bedömning av den sannolika utvecklingen under återstoden av året uppskattats till 295 öre/kg mot beräknat 310 öre/kg enligt överenskommelsen våren 1953. För 1954/55 har de sakkunniga räknat med samma pris.

Värdet av fjäderfäslakten har liksom tidigare beräknats med utgång från värdet under 1949/50 samt prisutvecklingen för slakthöns enligt Svenska ägghandelsförbundets noteringar. För 1954/55 har upptagits ett från 1953/54 oförändrat inkomstbelopp.

Jordbrukets andel av äggproduktionen har liksom tidigare upptagits till 83 procent för 1950/51, 84 procent för 1951/52 samt 85 procent för de följande åren. Även för fjäderfäslakten har vid de nu verkställda beräkningarna räknats med ovannämnda andel för jordbruket. Detta innebär att värdet för fjäderfäslakten inom jordbruket höjts något både för basåret och för senare år i förhållande till de tidigare upptagna värdebeloppen.

Beräkningarna av äggproduktion och fjäderfäslakt sammanfattas i följande tablå.

År	Äggproduktion, milj. kg		Pris, öre/kg	Värde, milj. kr		Fjäderfäslaktens värde för jordbruket, milj. kr
	Totalt	Jordbruket		Totalt	Jordbruket	
1950/51	83,0	68,9	272	225,8	187,4	17,8
1951/52	80,0	67,2	304	243,2	204,3	19,8
1952/53	81,0	68,8	316	256,0	217,4	21,6
1953/54	82,0	69,7	295	241,9	205,6	22,5
1954/55	85,0	72,2	295	250,8	213,0	22,5

Köttproduktionen.

År 1952/53. Den marknadsförda slakten har liksom tidigare beräknats med utgång från totalantalet marknadsförda slaktdjur och medelslaktvikter under det senaste år, då fullständiga uppgifter härom förelåg (i livsmedelskommissionens ransoneringsstatistik) samt de därefter inträdda relativa förändringarna i antalet besiktigade slaktdjur enligt veterinärstyrelsens statistik och i medelvikterna av slaktade kroppar inom slakteriföreningarna.

I fråga om hemslakten 1952/53 finnes inga insamlade uppgifter. Hemslakten av storboskap, får och häst har antagits vara lika stor som under 1950 enligt då verkställd särskild undersökning.[1] Hemslakten av kalv har erhållits som restpost vid de utförda beräkningarna av nötkreatursantalet och dess förändringar under 1952/53. Hemslakten av kalv har antagits fördela sig på större och mindre kalv i samma proportioner som under 1950 enligt nyssnämnda undersökning. — Medelslaktvikterna på hemslaktade djur har upptagits oförändrade från 1950/51.

Resultaten av beräkningarna över slakten under 1952/53 framgår av tabell 4. Inkomsterna av slakten har beräknats på grundval av de i tabell 4 angivna kvantiteterna samt de på vanligt sätt beräknade producentpriserna på slaktdjur.

Tabell 4. Köttproduktionen 1952/53.

Djurslag	Antal djur	Medelslaktvikt, kg	Total slaktvikt, ton
Storboskap			
Marknadsförd slakt	426 900	214,0	91 366
Hemslakt	3 100	150,0	465
Summa	**430 000**	**213,6**	**91 831**
Större kalv			
Marknadsförd slakt	385 200	53,5	20 626
Hemslakt	29 900	50,0	1 495
Summa	**415 100**	**53,3**	**22 121**
Mindre kalv			
Marknadsförd slakt	509 700	20,7	10 554
Hemslakt	85 100	19,0	1 617
Summa	**594 800**	**20,5**	**12 171**
Får och getter			
Marknadsförd slakt	117 400	16,7	1 963
Hemslakt	17 000	15,0	255
Summa	**134 400**	**16,5**	**2 218**
Häst			
Marknadsförd slakt	34 600	357,1	12 354
Hemslakt	200	330,0	66
Summa	**34 800**	**356,9**	**12 420**

År 1953/54. Med ledning av de preliminära resultaten av den representativa husdjursräkningen den 1 juli 1953, den för tiden 2 juni—15 september 1953 beräknade slakten av kor samt en under samma tid antagen rekrytering har koantalet beräknats till 1 560 000 djur vid början av 1953/54 eller 9 000

[1] Se prop. 176/1952 s. 60—61.

djur mer än vad som antogs i normalkalkylen våren 1953. Det totala antalet storboskap (oxar, tjurar, kor och ungnöt) har beräknats till 2 090 000 djur.

Rekryteringen av ungnötsgruppen under 1953/54 har med beaktande av husdjursräkningens uppgifter om antalet kalvar avsedda för pålägg beräknats till 425 000 djur mot 407 000 djur under 1952/53. Slakten av storboskap har med ledning av veterinärstyrelsens slaktstatistik för tiden september—november samt slakteriförbundets uppgifter för december 1953 bedömts komma att uppgå till 410 000 djur. Antalet storboskap vid 1953/54 års slut beräknas sålunda stiga med 15 000 djur till 2 105 000 djur. Härav beräknas 1 577 000 utgöra kor.

Kalvantalet i september 1954 antages bli detsamma som i september 1953 eller 452 000 djur. Antalet under 1952/53 födda kalvar beräknas med ledning av medelkoantalet och kalvprocenten (91 procent)[1] till 1 427 000. Härav beräknas 1 002 000 komma att slaktas. Slakten av större och mindre kalv 1953/54 antages fördela sig på samma sätt som under 1952/53, d. v. s. på drygt 41 procent större kalv och nära 59 procent mindre kalv.

Slakten av får har uppskattats till 120 000 djur. Antalet slaktade hästar beräknas till 35 000 under 1953/54.

Vid bedömningen av köttproduktionens storlek under 1953/54 har använts medelslaktvikter, som beräknats med ledning av medelslaktvikterna för 1952/53 samt förändringar i dessa mellan september—december 1952 och 1953.

Vid beräkningen av producentpriserna på slaktdjur av nötkreatur, häst och svin 1953/54 har man utgått från de för 1952/53 erhållna avräkningspriserna. Dessa har först ökats med ett belopp motsvarande de interna regleringsavgifter, som slakteriförbundet uttagit under 1952/53 för täckande av förluster i samband med export. De så erhållna priserna har minskats med anledning av den kostnadssökning för slakterierna, som uppkommit under loppet av 1952/53 genom höjda löner, samt justerats för underskridande av basprisnivån i partihandelsledet under 1952/53 och den sänkning av baspriserna, som ägt rum den 1 september 1953. Priset på fläsk har även reducerats för den slaktdjursavgift på svin, som infördes fr. o. m. den 11 oktober 1953. Vidare har hänsyn tagits till den ändrade uppdelningen av landet på olika prisområden samt till vissa förut genomförda prisändringar, som icke beaktats i den tidigare basprissättningen. Dessutom har förändringarna i priserna på hudar, organ och inälvor samt slakterifett på vanligt sätt blivit beaktade. Beträffande kalvskinn har därvid hänsyn tagits till den sannolika inverkan på prisläget, som den nyligen överenskomna anknytningen till världsmarknadspriserna kan medföra. De efter anförda tillägg och avdrag erhållna priserna på nötkreatur, häst och svin har upptagits i kalkylen för 1953/54.

I fråga om fårkött har priset under 1953/54 med hänsyn till den hittillsvarande och sannolika framtida prisutvecklingen antagits bli 463 öre/kg, vilket i jämförelse med 1952/53 innebär en höjning med 36 öre/kg.

Uppkommande exportförluster på kött och fläsk täckes, i den mån de icke utjämnas genom vinster från köttimporten och införselavgiftsmedel från kött och fläsk, genom slaktdjursavgifter och införselavgifter för fodervaror samt, i den mån så erfordras, genom ianspråktagande av medel från clearingkassan för kolonialvaror. I överensstämmelse härmed har de sakkunniga i denna kalkyl icke räknat med någon inkomstminskning till följd av exportförluster på kött och fläsk.

[1] Procenttalet 91 har framkommit genom jämförelse mellan antalet kalvar, som kommit till nyttig användning, och medelkoantalet under 1950/51.

Resultaten av kvantitets- och värdeberäkningarna för slaktdjur har sammanställts i en tablå, som följer efter avsnittet om fläskproduktionen.

År 1954/55. Slakten av storboskap under 1954/55 har uppskattats till 410 000 djur. Rekryteringen av ungnötsgruppen har bedömts komma att uppgå till 425 000 djur, varvid storboskapsantalet ökar med 15 000 djur till 2 120 000 vid 1954/55 års slut. Härav beräknas 1 592 000 utgöra kor.

Kalvantalet i september 1955 antages oförändrat från september 1954 eller 452 000 djur. Antalet under 1953/54 födda kalvar beräknas med ledning av medelkoantalet och kalvprocenten (91 procent) till 1 441 000. Härav beräknas 1 016 000 till slakt. Relationen mellan större och mindre kalv antages 1954/55 bli densamma som 1952/53 eller 41 : 59.

Slakten av får har uppskattats till 120 000 djur och slakten av hästar till 30 000 djur.

Vid beräkningen av köttproduktionens storlek under 1954/55 har använts samma medelslaktvikter som för 1953/54.

Producentpriserna 1954/55 på slaktdjur av nötkreatur, häst och svin har beräknats på samma sätt som priserna för 1953/54. Man har därvid utgått från de i mitten av januari 1954 gällande baspriserna på kött och fläsk i partihandelsledet samt de vid samma tid gällande priserna på slakterifett och hudar. Beträffande organ och inälvor har använts ett för 1953/54 beräknat vägt genomsnittspris.

I fråga om fårkött har priset antagits bli detsamma som under 1953/54 eller 463 öre/kg.

Resultaten av kvantitets- och värdeberäkningarna för slaktdjur har sammanställts i en tablå, som följer efter avsnittet om fläskproduktionen.

Fläskproduktionen.

År 1952/53. Antalet slaktsvin och medelslaktvikten för de marknadsförda svinen 1952/53 har beräknats på samma sätt som slakten av övriga djurslag (jfr under rubriken Köttproduktionen). Antalet hemslaktade svin har beräknats med utgång från antalet enligt särskild undersökning för 1951, vilken verkställdes i samband med 1952 års arealinventering. Detta antal har reducerats med hänsyn till nedgången i antalet hushållssvin enligt svinräkningarna. Medelslaktvikten för de hemslaktade, icke veterinärbesiktigade svinen har liksom tidigare upptagits till 90 kg. Vidare har medtagits exporten av levande slaktsvin, varvid kvantiteten har omräknats till slaktvikt.

Resultatet av beräkningarna framgår av följande tablå.

	Antal djur	Medelslaktvikt, kg	Total slaktvikt, ton
Marknadsförd slakt	2 124 300	75,6	160 597
Hemslakt	280 000	90,0	25 200
Export av levande slaktsvin..	19 400	81,7	1 585
Summa	**2 423 700**	**77,3**	**187 382**

Åren 1953/54 och 1954/55. Kvoten mellan totalantalet producerade svin 1951/52 och antalet suggbetäckningar ca 11 månader tidigare utgjorde 10,08. Beaktades den under 1951/52 inträffade mindre nedgången i slaktåldern, erhölls kvoten 10,04. — Kvoten mellan totalantalet producerade svin 1952/53 och antalet suggbeteckningar ca 11 månader tidigare utgör 10,80. Beaktas emellertid den fortsatta minskning av slaktåldern, som inträtt under 1952/53, erhålles kvoten 10,52.

Kvoten mellan slakt och betäckningar har ökat med 4,8 procent från 1951/52 till 1952/53. Detta visar, liksom jämförelserna mellan svinräkningarna och betäckningsstatistiken i normkalkylen 1953 (jfr prop. 224/1953 s. 75*), att betäckningsstatistiken blivit ofullständigare mellan 1950/51 och 1951/52. En jämförelse mellan antalet grisar under 3 månader enligt svinräkningarna i april och oktober 1952 och 1953 och häremot svarande antal betäckta suggor visar, att suggbetäckningsstatistiken under 1952/53 försämrats ytterligare. Försämringen synes motsvara en ökning av ovannämnda kvot om 10,52 med ca 6 procent.

Medelslaktvikten på gödsvin uppgick vid 1953/54 års början till 71,4 kg och beräknas icke undergå någon förändring under året. Detta innebär, att antalet under 1953/54 slaktade svin härrör från jämnt 12 månaders betäckningar. Till grund för beräkningen av 1953/54 års svinproduktion har, alldenstund tiden mellan betäckning och slakttillfälle uppgår till omkring 11 månader, lagts det i statistiken redovisade antalet suggbetäckningar för tiden från början av oktober 1952 till början av oktober 1953. Utbytestalet har med hänsyn till vad som sagts ovan beräknats bli ca 6 procent större än under närmast föregående år. Med utgång härifrån har antalet slaktsvin under 1953/54 beräknats till 2 535 000. Medelslaktvikten har beräknats till 76,2 kg (vägt medeltal för gödsvin, suggor och galtar samt hemslaktade svin) och totala fläskproduktionen till 193,2 milj. kg.

För en bedömning av *svinslakten under 1954/55* har förelegat bl. a. uppgifter om antalet suggbetäckningar under tiden september—december 1953. Om man utgår från detta antal och samma säsongvariation i antalet betäckningar som under 1949/50, erhålles för hela 1953/54 ett antal betäckningar, som överstiger 1952/53 års antal med 8,3 procent. Motsvarande beräkningar med utgångspunkt från 1950/51 och 1952/53 års säsongvariationer ger till resultat en ökning av antalet betäckningar från 1952/53 till 1953/54 av 4,3 och 16,5 procent. I genomsnitt erhålles en beräknad ökning med 10 procent. Med utgång från detta ökningstal och under förutsättning av samma takt i försämringen av betäckningsstatistiken under 1953/54 som under 1952/53 skulle antalet producerade svin öka med 16 procent under 1954/55 jämfört med 1953/54. Den propaganda för bättre uppgiftslämnande till suggbetäckningsstatistiken, som bedrivits under sommaren och hösten 1953, torde emellertid ha påverkat siffrorna. Mot bakgrund av nu nämnda beräkningar och förhållanden samt med hänsyn till fodertillgångarna har de sakkunniga bedömt svinslakten komma att öka med 14 procent till 2 890 000 st under 1954/55. Under förutsättning av samma medelslaktvikter för vardera gödsvin, suggor och galtar samt hemslaktade svin som under 1953/54 motsvarar detta en fläskprodktion av 219,4 milj. kg.

Medel*producentpriset på fläsk* för 1952/53 har på vanligt sätt beräknats med ledning av slakteriföreningarnas avräkningspriser (exkl. pristillägg på fläsk). Beträffande prisberäkningen för 1953/54 och 1954/55 hänvisas till ovan angivna beräkning av priserna på nötkreatur och häst, vilka tillsammans med priserna för svin ingår i avtalet mellan jordbruksnämnden och slakteriförbundet.

Beräkningarna av svinslaktens storlek under 1952/53—1954/55 har sammanställts i tablån över slakten på nästa sida.

Försäljning av militärhästar.

Åren 1952/53—1954/55. I samband med beräkningarna av husdjursantalets förändringar har uppgifter inhämtats från militärmyndigheterna an-

Sammandrag av slaktberäkningarna

1952/53	Antal slaktdjur	Medelslaktvikt, kg	Köttproduktion, milj. kg	Pris, öre/kg	Värde, milj. kr
Storboskap	430 000	213,6	91,8	379	347,9
Större kalv	415 100	53,3	22,1	467	103,2
Mindre kalv	594 800	20,5	12,2	365	44,5
Häst	34 800	356,9	12,4	237	29,4
Svin	2 423 700	77,3	187,4	329	616,5
Summa			**325,9**	350	**1 141,5**
Får	134 400	16,5	2,2	427	9,4
Totalt			**328,1**		**1 150,9**
1953/54					
Storboskap	410 000	214,0	87,7		
Större kalv	412 000	54,0	22,2		
Mindre kalv	590 000	20,5	12,1		
Häst	35 000	360,0	12,6		
Svin	2 535 000	76,2	193,2		
Summa			**327,8**	340	**1 114,6**
Får	120 000	16,5	2,0	463	9,3
Totalt			**329,8**		**1 123,9**
1954/55					
Storboskap	410 000	214,0	87,7		
Större kalv	418 000	54,0	22,6		
Mindre kalv	598 000	20,5	12,3		
Häst	30 000	360,0	10,8		
Svin	2 890 000	75,9	219,4		
Summa			**352,8**	338	**1 193,9**
Får	120 000	16,5	2,0	463	9,3
Totalt			**354,8**		**1 203,2**

gående beräknad försäljning och inköp av militärhästar. Resultatet av beräkningarna, vilka utförts på samma sätt som tidigare (se Kungl. Maj:ts prop. 267/1946, s. 116), framgår av följande sammanställning.

	1952/53			1953/54			1954/55		
	Antal	Milj. kr		Antal	Milj. kr		Antal	Milj. kr	
Militärens inköp									
Remonter	600	1,3		550	1,2		550	1,3	
Övriga hästar	470	0,8	2,1	430	0,8	2,0	335	0,6	1,9
Avgår									
Slakt av militärhästar	1 053	0,9		810	0,7		607	0,5	
Försäljning till jordbrukare	117	0,1	1,0	90	0,1	0,8	68	0,1	0,6
Nettoinkomst för jordbruket			1,1			1,2			1,3

Export av levande djur.

Åren 1953/54 och 1954/55. Enligt uppgifter från lantbruksförbundet torde man för såväl 1953/54 som 1954/55 kunna räkna med en djurexport till ett värde av 1,0 milj. kr.

Tabell 5. Husdjursantalet den 15 september åren 1950—55, 1000-tal djur.

	1950	1951	1952	1953	1954	1955
Hästar						
3 år och däröver	**380**	**359**	**334**	**316**	**288**	**265**
Unghästar	26	25	22	19	16	15
Föl	15	12	11	9	9	8
Summa unghästar och föl	**41**	**37**	**33**	**28**	**25**	**23**
Summa hästar exkl. militärhästar	**421**	**396**	**367**	**344**	**313**	**288**
Nötkreatur						
Oxar	1	1	1	1	1	1
Tjurar, 2 år och däröver	17	17	17	17	17	17
Kor	1 684	1 643	1 574	1 560	1 577	1 592
Summa oxar, tjurar och kor	**1 702**	**1 661**	**1 592**	**1 578**	**1 595**	**1 610**
Ungnöt	493	509	521	512	510	510
Kalvar under 1 år	483	485	443	452	452	452
Summa nötkreatur	**2 678**	**2 655**	**2 556**	**2 542**	**2 557**	**2 572**
Svin						
Fargaltar	4	4	4	5	6	6
Modersuggor	131	131	158	163	185	185
Summa	**135**	**135**	**162**	**168**	**191**	**191**

Tabell 6. Husdjursbeståndets värde den 15 september åren 1950—55.

	Pris kronor per st	Värde i milj. kr			Pris kronor per st	Värde i milj. kr			
		1950	1951	1952		1952	1953	1954	1955
Hästar[1]									
3 år och däröver	1 150	437,0	412,8	384,1	1 300	434,2	416,8	374,4	344,5
Unghästar	1 150	29,9	28,8	25,3	1 300	28,6	24,7	20,8	19,5
Föl	500	7,5	6,0	5,5	500	5,5	4,5	4,5	4,0
Summa		**474,4**	**447,6**	**414,9**		**468,3**	**440,0**	**399,7**	**368,0**
Nötkreatur									
Kor, tjurar och oxar	750	1 276,5	1 245,8	1 194,0	900	1 432,8	1 420,2	1 435,5	1 449,0
Ungnöt	650	320,4	330,8	338,6	750	390,8	384,0	382,5	382,5
Kalvar	200	96,6	97,0	88,6	250	110,8	113,0	113,0	113,0
Summa		**1 693,5**	**1 673.6**	**1 621,2**		**1 934,4**	**1 917,2**	**1 931,0**	**1 944,5**
Svin									
Fargaltar och modersuggor	350	47,2	47,2	56,7	400	64,8	67,2	76,4	76,4
Totalsumma		**2 215,1**	**2 168,4**	**2 092,8**		**2 467,5**	**2 424,4**	**2 407,1**	**2 388,9**
Värdeförändring från närmast föregående år		—	— 46,7	— 75,6		—	— 43,1	— 17,3	— 18,2

[1] Exkl. militärhästar.

Tabell 7. Översikt över jordbrukets inkomster åren 1950/51—1954/55.

	1950/51			1951/52			1952/53		
	Kvant milj. kg	Pris öre/kg	Värde milj. kr	Kvant milj. kg	Pris öre/kg	Värde milj. kr	Kvant milj. kg	Pris öre/kg	Värde milj. kr
1. Höstvete	322	30,00	96,6	205	40,95	83,9	386	53,50	206,5
2. Vårvete	215	33,15	71,3	157	43,45	68,2	223	55,35	123,4
3. Råg	159	28,70	45,6	124	39,75	49,3	221	49,10	108,5
4. Arealbidrag för vete	—	—	—	—	—	48,0	—	—	—
5. Korn	56	29,67	16,6	59	37,60	22,2	122	38,67	47,2
6. Havre	31	27,38	8,5	27	33,56	9,1	45	33,45	15,1
7. Kokärter	14,0	47,78	6,7	13,9	56,58	7,9	12,7	65,80	8,4
8. Potatis, mat-	825	17,76	146,5	825	17,85	147,3	825	16,90	139,4
9. Potatis, fabriks-	197	8,25	16,3	210	10,34	21,7	278	11,64	32,4
10. Sockerbetor	1 978	6,02	119,1	1 732	7,17	124.2	1 597	7,69	122,8
11. Oljeväxter	—	—	188,2	—	—	194,7	—	—	213,7
12. Spånadsväxter	—	—	5,0	—	—	5,8	—	—	5,0
13. Köksväxter	—	—	42,1	—	—	55,7	—	—	44,1
14. Tobak	0,3	295	1,0	0,3	343	1,1	0,3	387	1,1
15. Mejerimjölk	3 858	30,25	1 167,1	3 670	36,18	1 327,7	3 666	37,13	1 361,1
16. K-mjölk utanför mejeri	138	36,60	50,5	128	39,40	50,4	121	40,70	49,2
17. K-mjölk till hemmaförbrukning	496	33,42	165,8	475	36,55	173,6	455	37,65	171,3
18. Lantsmörmjölk	55	21,15	11.6	50	22,50	11,2	45	23,24	10,5
19. Producent- och kontantbidrag för mjölk	—	—	70,4	—	—	67,6	—	—	58,0
20. Ägg	68,9	272	187,4	67,2	304	204,3	68,8	316	217,4
21. Slakt av fjäderfä	—	—	17,8	—	—	19,8	—	—	21,6
22. Storboskap	88,7	286	253,7	103,1	319	[1]333,8	91,8	379	347,9
23. Kalv, större	23,4	371	86,8	23,1	428	98.9	22,1	467	103,2
24. Kalv, mindre	13,4	295	39,5	12,6	340	42,8	12,2	365	44,5
25. Häst	11,8	151	17,8	14,5	223	32,3	12,4	237	29,4
26. Svin	169,8	281	477,1	173,4	347	601,7	187,4	329	616,5
27. Får	2,3	334	7,7	2,2	412	9,1	2,2	427	9,4
28. Statliga pristillägg på fläsk	—	—	—	—	—	52,4	—		—
29. Militärhästar	—	—	1,3	—	—	1,3	—	—	1,1
30. Ull	0,5	940	4,6	0,4	574	2,3	0,4	548	2,2
31. Export av levande djur	—	—	1,8	—	—	0,5	—	—	1.0
32. Summa inkomster	—	—	**3 324,4**	—	—	**3 868,8**	—	—	**4 111,9**
33. Index	—	—	100,0	—	—	116,4	—	—	123,7
34. Förändringar i kreaturskapitalet	—	—	– 46,7	—	—	– 75,6	—	—	– 43,1
35. Summa	—	—	**3 277,7**	—	—	**3 793,2**	—	—	**4 068,8**
36. Index	—	—	100,0	—	—	115,7	—	—	124,1

[1] Inkl. värdet av de i anledning av mul- och klövsjukan nedslaktade djuren (4,9 milj. kr).

Tabell 7 (forts.). **Översikt över jordbrukets inkomster åren 1950/51—1954/55.**

	1953/54			1954/55			Värdeförändring 1953/54—1954/55 beroende på förändring av (milj.kr)		
	Kvant milj. kg	Pris öre/kg	Värde milj. kr	Kvant milj. kg	Pris öre/kg	Värde milj. kr	Kvant milj. kg	Pris öre/kg	Värde milj. kr
1. Höstvete	433	47,70	206,5	459	43,91	201,5	+ 12,4	— 17,4	— 5,0
2. Vårvete	384	50,10	192,4	386	45,36	175,1	+ 1,0	— 18,3	— 17,3
3. Råg	242	46,25	111,9	266	37,83	100,6	+ 11,1	— 22,4	— 11,3
4. Arealbidrag för vete	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5. Korn	128	28,25	36,2	116	32,00	37,1	— 3,4	+ 4,3	+ 0,9
6. Havre	66	23,50	15,5	64	27,00	17,3	— 0,4	+ 2,2	+ 1,8
7. Kokärter	16,0	59,00	9,4	17,9	59,00	10,6	+ 1,2	—	+ 1,2
8. Potatis, mat-	825	16,50	136,1	825	18,00	148,5	—	+ 12,4	+ 12,4
9. Potatis, fabriks-	251	11,37	28,5	251	11,34	28,5	—	—	—
10. Sockerbetor	1 997	8,46	168,9	1 925	8,20	157,8	— 11,1	—	— 11,1
11. Oljeväxter	—	—	89,5	—	—	106,7	+ 32,3	— 15,1	+ 17,2
12. Spånadsväxter	—	—	4,3	—	—	5,3	+ 1,2	— 0,2	+ 1,0
13. Köksväxter	—	—	48,8	—	—	49,0	—	+ 0,2	+ 0,2
14. Tobak	0,3	387	1,2	0,3	390	1,3	—	+ 0,1	+ 0,1
15. Mejerimjölk	3 720	35,47	1 319,6	3 834	35,21	1 350,0	+ 40,4	— 10,0	+ 30,4
16. K-mjölk utanför mejeri	115	40,70	46,8	109	40,70	44,4	— 2,4	—	— 2,4
17. K-mjölk till hemmaförbrukning	437	37,65	164,5	420	37,65	158,1	— 6,4	—	— 6,4
18. Lantsmörmjölk	40	22,08	8,8	36	22,20	8,0	— 0,9	+ 0,1	— 0,8
19. Producent- och kontantbidrag för mjölk	—	—	48,0	—	—	47,5	— 0,5	—	— 0,5
20. Ägg	69,7	295	205,6	72,2	295	213,0	+ 7,4	—	+ 7,4
21. Slakt av fjäderfä	—	—	22,5	—	—	22,5	—	—	—
22. Storboskap	87,7			87,7					
23. Kalv, större	22,2			22,6					
24. Kalv, mindre	12,1	340	1 114,6	12,3	338	1 193,9	+ 85,0	— 5,7	+ 79,3
25. Häst	12,6			10,8					
26. Svin	193,2			219,4					
27. Får	2,0	463	9,3	2,0	463	9,3	—	—	—
28. Statliga pristillägg på fläsk	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29. Militärhästar	—	—	1,2	—	—	1,3	—	+ 0,1	+ 0,1
30. Ull	0,4	600	2,4	0,4	600	2,4	—	—	—
31. Export av levande djur	—	—	1,0	—	—	1,0	—	—	—
32. Summa inkomster	—	—	3 993,5	—	—	4 090,7	+ 166,9	— 69,7	+ 97,2
33. Index			120,1			123,1			
34. Förändringar i kreaturskapitalet	—	—	— 17,3	—	—	— 18,2	— 0,9	—	— 0,9
35. Summa	—	—	3 976,2	—	—	4 072,5	+ 166,0	— 69,7	+ 96,3
36. Index	—	—	121,3	—	—	124,2	—	—	—

Tabell 8. Sammandrag av jordbrukets inkomster åren 1950/51—1954/55, milj. kr.

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55	Värdeförändring 1953/54—1954/55 beroende på förändring av (milj. kr)		
						kvantiteter	priser	summa
Brödsäd	213,5	249,4	438,4	510,8	477,2	+ 24.5	— 58,1	— 33,6
Övrig spannmål	31,8	39,2	70,7	61,1	65,0	— 2,6	+ 6,5	+ 3,9
Potatis och sockerbetor	281,9	293,2	294,6	333,5	334,8	— 11,1	+ 12,4	+ 1,3
Olje- och spånadsväxter	193,2	200,5	218,7	93'8	112,0	+ 33,5	— 15,3	+ 18,2
Köksväxter och tobak	43,1	56,8	45,2	50,0	50,3	—	+ 0,3	+ 0,3
Summa vegetabiliska produkter	**763,5**	**839,1**	**1 067.6**	**1 049,2**	**1 039,3**	**+ 44,3**	**— 54,2**	**— 9,9**
Index	100,0	109,9	139,8	137,4	136,1			
Mjölk och mejeriprodukter	1 465,4	1 630,5	1 650,1	1 587,7	1 608,0	+ 30,2	— 9,9	+ 20,3
Ägg och slaktfjäderfä	205,2	224,1	239,0	228,1	235,5	+ 7,4	—	+ 7,4
Slaktdjur	882,6	1 171,0	1 150,9	1 123,9	1 203,2	+ 85,0	— 5,7	+ 79,3
Övrigt	7,7	4,1	4,3	4.6	4,7	—	+ 0,1	+ 0,1
Summa animaliska produkter	**2 560,9**	**3 029,7**	**3 044,3**	**2 944,3**	**3 051,4**	**+ 122,6**	**— 15,5**	**+ 107,1**
Index	100,0	118,3	118,9	115,0	119,2			
Samtliga inkomster	**3 324,4**	**3 868,8**	**4 111,9**	**3,993,5**	**4 090,7**	**+ 166,9**	**— 69,7**	**+ 97,2**
Index	100,0	116,4	123,7	120,1	123,1			
Förändringar i kreaturskapitalet	— 46,7	— 75,6	— 43,1	— 17,3	— 18,2	— 0,9	—	— 0,9
Summa	**3 277,7**	**3 793,2**	**4 068,8**	**3 976,2**	**4 072,5**	**+ 166,0**	**— 69,7**	**+ 96,3**
Index	100,0	115,7	124,1	121,3	124,2			

Ull.

Åren 1952/53—1954/55. Kvantiteterna ull har liksom tidigare med ledning av antalet tackor beräknats till 0,4 milj. kg per år under 1952/53—1954/55. Medelpriset på ull inklusive statligt pristillägg (150 öre/kg) har med utgång från föreliggande noteringar för 1952/53 beräknats till 548 öre/kg. För såväl 1953/54 som 1954/55 har räknats med ett medelpris av 600 öre/kg inklusive statligt pristillägg (150 öre/kg). Vid kalkyltillfället rådande priser har härvid antagits bestå under resten av 1953/54 och under hela 1954/55.

Förändringar i kreaturskapitalet.

Åren 1952/53—1954/55. Antalet djur vid slutet av 1952/53 har beräknats med utgång från resultaten av den representativa husdjursräkningen den 1 juni 1953 samt de sedvanliga korrigeringar, som erfordras för att erhålla antalet djur vid produktionsårets slut.

Hästantalet har beräknats med ledning av uppgifterna från kreatursräkningarna kompletterade med dels uppgifter från betäcknings- och slaktstatistiken, dels uppgifter om antalet militärhästar, dels även approximativa beräkningar rörande antalet självdöda djur.

Förändringarna i nötkreatursantalet har beträffande kor, ungnöt och kalvar behandlats i samband med beräkningarna rörande köttproduktionen. Antalet oxar och tjurar i september 1954 och 1935 har bibehållits oförändrat i förhållande till antalet i september 1953.

Antalet fargaltar och modersuggor i september 1954 antages öka med samma procenttal från september 1953 som antalet producerade svin från 1953/54 till 1954/55. Antalet avelsdjur i september 1955 uppskattas bli detsamma som i september 1954.

Vid värderingen av kreaturskapitalet har samma priser använts som i vårkalkylen 1953 (jfr Kungl. Maj:ts prop. 224/1953 s. 78*).

Jordbrukets kostnader.

Arbetskostnader.

Jordbrukets arbetskostnader har i de senaste kalkylerna beräknats med tillämpande av avtalsenliga löner, sammanvägda med hänsyn till arbetskraftens fördelning på olika lönekategorier samt med tillägg för semesterersättning och beräknad extra ersättning vid övertidsarbete utslagen på all arbetad tid.

Lönestatistik och avtal. Avtalet för 1953. När vårkalkylen 1953 avslutades, pågick ännu förhandlingar om lantarbetarnas löner under 1953. Det senare träffade löneavtalet innebar oförändrade timlöner men däremot vissa ändringar i de allmänna bestämmelserna, vilka främst gällde åtgärder för trivsel och hälsoskydd på arbetsplatserna samt även vissa justeringar av extraersättningen vid ersättartjänstgöring. Även viss förändring till förmån för arbetsgivarna förekom i det att avtalet innehöll bestämmelser om skyldighet för arbetarna att ersätta uppenbara skador på av arbetsgivarna förhyrda lägenheter samt under vissa förhållanden skador på maskiner och redskap. Vid den beräkningsmetodik, som tillämpas för bestämmande av de genomsnittliga timförtjänsterna, kommer de i 1953 års avtal gjorda förändringarna icke till synes i kalkylen. Någon tillförlitlig beräkning över deras verkningar torde icke kunna åstadkommas och synes icke vara aktuell, enär hänsyn tidigare icke tagits till utvecklingen av dylika extra ersättningar.

Kalkylsakkunniga har följaktligen alltjämt för 1953 räknat med de i vårkalkylen 1953 tillämpade lönerna.

Avtalet för 1954. Enligt det nya avtalet om lantarbetarlönerna under kalenderåret 1954, som träffades i slutet av januari, höjdes timlönerna med 13 öre för manliga och med 11 öre för kvinnliga arbetare. Månadslönerna höjdes på motsvarande sätt. Liksom i andra sammanhang har räknats med de senaste kända priserna, har de sakkunniga nu även räknat med de senaste kända lönerna.

Ersättningen för övertidsarbete, som enligt det föregående beaktas vid beräkning av timlöner i jordbrukskalkylen, har i det nya avtalet omlagts. Tidigare utgick för allt övertidsarbete på vardagar en extra ersättning med 90 öre per timme samt för övertidsarbete under helgdagar, helgdagsaftnar (ej lördagar) och vid nattarbete 140 öre per timme. Den extra ersättningen för övertid på vardagar har emellertid nu differentierats. För de två första övertidstimmarna per dag utgår den extra ersättningen oförändrat enligt föregående avtal med 90 öre per timme. För överskjutande övertid (över 2 timmar per dag) utgår extraersättningen nu med 130 öre per timme. Den extra ersättningen vid övertid på helgdagsaftnar samt under sön- och helgdagar och vid nattarbete utgör nu 180 öre per timme.

De nu nämnda avtalsändringarna har beaktats i jordbrukskalkylen enligt den inledningsvis omnämnda under senare år tillämpade beräkningsmetodiken.

Därtill omfattar det nu träffade avtalet liksom det föregående åtskilliga förändringar, vilka tidigare icke beaktats i kalkylen. Bl. a. har träffats avtal om en tidlöneförändring för djurskötare m. fl. i fråga om deras ordinarie arbete på lördagseftermiddagar samt sön- och helgdagar. Tidigare har till ladugårdsförmän och djurskötare samt arbetare med blandat arbete (då dessa äro sysselsatta med djurskötsel) och mjölkkörare utgått ett lönetillägg med 25 öre per timme på lördagseftermiddagar efter kl. 13,00 samt under sön- och helgdagar. Detta tillägg har nu höjts till 40 öre per timme för både manliga och kvinnliga arbetare. Kalkylsakkunniga har beaktat denna tidlöneförändring beträffande ladugårdsförmän och djurskötare. Beräkningen häröver redovisas i ett senare avsnitt.

Vidare innehåller det nya avtalet förändringar på olika punkter, vilkas verkningar icke kan beräknas och som därför icke heller nu beaktats i kalkylen. Dylika förändringar gäller exempelvis lönetillägget med 4 öre per timme i Jämtlands och Västernorrlands län, som numera skall utgå även till kvinnliga arbetare, ryktersättning, ersättning för annat förberedelse- och avslutningsarbete, lönetillägg vid ersättartjänstgöring etc.

Arbetsvolymen. Utöver det material för bedömning av arbetsvolymens förändringar, som redovisas i vårkalkylen 1953 (Kungl. Maj:ts prop. nr 224/1953 s. 83*) föreligger nu preliminära siffror från den jordbruksekonomiska undersökningen för bokföringsåret 1952/53 samt uppgifter från ca 28 000 jordbrukare om antalet i jordbruket sysselsatta den 1 juni 1953. Sistnämnda uppgifter tyder på en fortsatt, stark nedgång av jordbrukets arbetskraft, som för familjemedlemmar uppgår till 5,4 procent, för fast anställd, lejd arbetskraft till 5,5 procent och för tillfällig arbetskraft till mer än 18 procent. Uppgifterna avser dock endast en enda arbetsdag och kan därför först då de föreligger för en längre följd av år tillmätas någon större vikt. Materialet från den jordbruksekonomiska undersökningen har bearbetats efter två olika metoder. Enligt den ena framräknas den relativa minskningen i arbetsvolymen mellan två på varandra följande år, som erhålls då endast gårdar med uppgift för båda åren ingår i beräkningen. Enligt den andra metoden, som före 1953 var den enda använda, beräknas medeltal för alla i undersökningen deltagande gårdar varje år. Beräknas den genomsnittliga årliga minskningen i arbetsvolymen sedan 1945/46 enligt båda metoderna, ger den förra 3,17 procent och den senare 2,95 procent. I fjol blev motsvarande värden något högre, nämligen 3,30 procent respektive 3,04 procent. Med hänsyn till de betydande medelfelen i dessa beräkningar, som gör det omöjligt att med säkerhet avgöra om någon förändring i fråga om den årliga procentuella minskningen verkligen ägt rum, antas arbetsvolymens minskning från 1953/54 till 1954/55 bli 3,0 procent.

De förändringar i den beräknade arbetsvolymen, som uppstod genom ändrad relation mellan mans- och kvinnolöner i 1951 års kollektivavtal, liksom genom ändrade bestämmelser om tiden för arbetets början i 1952 års avtal, kvarstår oförändrade. Ändrad lönerelation män—kvinnor från 1951 års till 1954 års avtal har medfört en ytterligare höjning av korrektionsposten 0,76 procent till 0,78 procent eller 0,12 milj. timmar för 1953/54 och 0,17 milj. timmar för 1954/55.

Den beräknade arbetsvolymen redovisas längre fram i tabell i samband med kostnadsberäkningen.

Timlöner. Före vårkalkylen 1952 beräknades arbetskostnaderna som en produkt av antalet manstimmar och genomsnittliga timförtjänster till manliga lantarbetare enligt socialstyrelsens lönestatistik. Förfarandet förenklades efter hand, i det att avtalslönen, för de aktuella åren framskrevs med en faktor, den s. k. »överbetalningsfaktorn», vilken uttryckte förhållandet

mellan observerade timförtjänster enligt lönestatistiken och avtalslöner för ordinarie tid under en följd av år.

I samband med vårkalkylen 1951 gjordes en undersökning angående relationerna mellan observerade timförtjänster och avtalslöner. Det föreslogs samtidigt, att arbetskostnadsberäkningarna i samband med övergång till nytt basår fr. o. m. detta skulle grundas på avtalslöner. Förslaget genomfördes i samband med övergången till nytt basår i vårkalkylen 1952. Det nya beräkningssättet, som närmare behandlas i Kungl. Maj:ts prop. 207/1951, s. 183—189, innebär, att semesterersättning och vissa andra avtalsstipulerade extra förtjänster läggs till avtalslönen för ordinarie tid. Emellertid beaktas endast de avtalsstipulerade tillägg, vilkas effekt med tillräcklig säkerhet kan beräknas, nämligen semesterersättning och övertidsersättningar. Semesterersättningens inverkan beräknas i form av ett tillägg med 4,2 procent av avtalslönen för samtliga arbetare t. o. m. 1950/51 samt därefter med 6,4 procent. Tillägget görs på den genomsnittliga lönen efter sammanvägningen.

Sammanvägningen av timlönerna för olika kategorier av manliga arbetare har tidigare gjorts enligt den fördelning, som gäller för den anställda arbetskraften vid de gårdar, som är representerade i socialstyrelsens lönestatistik. En relativt betydande förskjutning mellan de olika arbetarkategorierna har förekommit och pågår alltjämt. Som exempel kan anföras, att traktorförarnas procentuella andel av arbetskraften ökat starkt, medan de s. k. egentliga lantarbetarnas procentuella andel minskats. Denna förskjutning har beaktats enligt en regressionsberäkning över den årliga förändringen. Den tidigare tillämpade regressionsberäkningen var grundad på förskjutningar under tiden t. o. m. löneåret 1946/47. Beräkningen har nu omprövats med utgångspunkt från arbetskraftens sammansättning vid gårdarna i socialstyrelsens lönestatistik under de senare åren. Det har härvid visat sig, att de senare årens förskjutning mellan arbetarkategorierna i stort överensstämt med den enligt tidigare regressionsberäkning tillämpade. En viss avvikelse föreligger dock i fråga om de grupper, för vilka de senare årens snabba mekanisering medfört betydande förändring, d. v. s. i första hand traktorförare, vilkas procentuella andel ökat starkare än enligt tidigare beräkning. Den nu funna årliga förändringen har i kalkylen tillämpats fr. o. m. basåret.

Dessutom har socialstyrelsen företagit en kontrollundersökning angående den lejda arbetskraftens fördelning på olika arbetarkategorier 1952. Orsaken till denna undersökning har varit, att den förut tillämpade fördelningen var grundad på underlaget till socialstyrelsens lönestatistik, i vilket de större gårdarna är överrepresenterade. Kontrollundersökningen har däremot gjorts på ett representativt urval bland de gårdar, som uttagits till arealinventeringarna.

Undersökningen visar en fördelning, som starkt avviker från den tidigare tillämpade. Detta belyses av följande tablå, som visar fördelningen av den lejda arbetskraften på olika arbetarkategorier år 1952 enligt de båda undersökningarna. I tablån har även införts den årliga förändring i den procentuella andelen av arbetskraften, som räknas med för de olika arbetarkategorierna enligt tidigare respektive ny regressionsberäkning.

Kalkylsakkunniga har nu tillämpat resultatet av socialstyrelsens nya undersökning angående arbetsstyrkans fördelning på olika arbetarkategorier. En dylik förändring måste beaktas ända från basaret. Detta har gjorts på så sätt, att den enligt socialstyrelsens nya undersökning konstaterade fördelningen 1952 omräknats för såväl tidigare som efterföljande år enligt den nu beräknade och i föregående tablå redovisade årliga förskjutningen i procentenheter. En förskjutningsprocent, som bygger på samma material som den

	Arbetskraftens procentuella fördelning		Årlig förändring, procentenheter	
	tidigare tillämpad (1951/52)	enligt kontrollundersökn. (1952)	tidigare tillämpad beräkning	ny beräkning
Rättare	4,92	1,80	+ 0,07	+ 0,05
Egentliga lantarbetare	40,80	72,40	— 0,83	— 2,02
Traktorskötare	6,80	7,30	+ 0,30	+ 1,17
Arbetare med blandat arbete	17,26	3,70	+ 0,85	+ 1,11
Ladugårdsförmän	5,35	1,30	+ 0,08	+ 0,14
Djurskötare	21,36	8,30	— 0,38	— 0,30
Specialarbetare	3,51	4,10	— 0,09	— 0,09
Övriga arbetare	—	1,10		— 0,06
Summa	100,00	100,00	± 0	± 0

av socialstyrelsen nu verkställda undersökningen, kan tillämpas först sedan arbetskraftens fördelning enligt denna undersökning är känd för ett antal år.

Med anledning av att den nu tillämpade fördelningen på olika arbetarkategorier bl. a. visar en mindre procent ladugårdsförmän och djurskötare än den tidigare fördelningen, erhålls vid sammanvägningen en lägre genomsnittslön än vid tidigare tillämpade fördelning. Denna förändring påverkar genomsnittslönen på likartat sätt ända från basåret och torde icke nämnvärd grad påverka indextalen för arbetskostnadernas utveckling. I följande tablå visas utvecklingen sedan basåret av den avtalsenliga timlönen (utan semesterersättning och övertidsersättningar) sammanvägd enligt tidigare respektive nu tillämpade vägningsstal.

Avtalsperiod	Genomsnittlig timlön enligt tidigare vägn.-tal a	enligt nya vägn.-tal b	Index, 1950 = 100 a	b
1. 3.—31. 12. 1950	177,17	172,75	100,0	100,0
1. 1.—31. 12. 1951	202,17	197,84	114,1	114,5
1. 1.—31. 12. 1952	252,68	248,18	142,6	143,7
1. 1.—31. 12. 1953	252,68	248,30	142,6	143,7
1. 1.—31. 12. 1954	265,68	261,43	150,0	151,3

Övertidsersättningen. Tillägget utöver ordinarie lön vid övertidsarbete beräknas med utgångspunkt från uppgifter om övertid i procent av arbetad tid för arbetare med kollektivavtal enligt socialstyrelsens lönestatistik. Övertidsprocenten för verklig övertid har under de senaste åren varit följande.

1950	1,6
1951	1,8
1952	1,9
Medeltal	1,8

Den genomsnittliga övertidsersättningen per timme beräknas genom sammanvägning av avtalsmässig extra ersättning i öre per timme vid övertidsarbete under å ena sidan vardagar samt å andra orten helgdagsaftnar, sön- och helgdagar samt nattarbete. Härvid tillämpas viktstalet 1 för den sistnämnda gruppen av övertidsarbete, medan övertidsersättningen under vardagar ges viktstalet 6.

Övertidsersättningen i öre per timme har varit följande.

År	Helgdagsaftnar, sön- och helgdagar etc.	Vardagar (inkl. lördagar)
1948	90	60
1949	90	60
1950	90	60
1951	110	70
1952	140	90
1953	140	90
1954	180	[1]110

Vid beaktandet av den ändrade övertidsersättningen enligt 1954 års avtal har i fråga om vardagar (inkl. lördagseftermiddagar) räknats med, att halva övertiden betalas med 90 öre extra ersättning per timme och halva tiden med 130 öre.

Tilläggen för djurskötare. Inledningsvis har i samband med redogörelsen över 1954 års lantarbetaravtal omnämnts, att de sakkunniga nu i kalkylen beaktat det tillägg till timlönen för ordinarie tid, som utgår vid arbete med djurskötsel under lördagseftermiddagar samt sön- och helgdagar.

Beräkningarna över dessa tillägg har gjorts i samråd med lantarbetsgivarnas och lantarbetarnas organisationer. Beräkningarna gäller endast ladugårdsförmän och djurskötare, enär den tid, för vilken tillägget utgår, för arbetare med blandat arbete samt mjölkkörare icke kunnat bestämmas. I fråga om förmän och djurskötare har beräknats, att antalet timmar med denna form av extra ersättning per arbetare och år utgör

under (lördagseftermiddagar (4 timmar per dag under 35 lördagar)	140 timmar
under sön- och helgdagar (35 söndagar + 10 helgdagar à 8 timmar)	360 »
Summa	500 timmar.

Tilläggets årliga storlek kan sålunda beräknas tidigare ha utgjort 125 kr per år (0,25 × 500) samt fr. o. m. 1 januari 1954 200 kr per år (0,40 × 500). Utslaget på 2 400 arbetade timmar per år innebär detta ett tillägg på

Sammanställning rörande arbetsförtjänst per timme för lantarbetare 1950/51—1954/55 enligt avtalslön inkl. vissa avtalsstipulerade tillägg. Samtliga värden i öre/tim.

År	Avtalslön för ordinarie tid	Övertidsprocent	Extra övertidsers. öre/övertidstim.	Extra övertidsers. utslagen på all arbetad tid $\frac{b \times o}{100}$	Semesterersättning
	a	b	c	d	e
1950/51	189,48	1,7	71,9	1,22	7,96
1951/52	231,40	1,8	90,0	1,62	14,81
1952/53	248,26	1,8	97,1	1,75	15,89
1953/54	257,05	1,8	112,4	2,02	16,45
1954/55	261,51	1,8	120,0	2,16	16,74

[1] 90 öre/tim. för de två första timmarna per dag samt därefter 130 öre/tim.

År	Sön- och helgdags-tillägg för djurskötare	Summa kalkylerad timlön inkl. tillägg a+d+e+f	Index	Timlöner enligt gamla vägningen	Index
	f	g	h	i	k
1850/51	0,51	199,17	100,0	204,61	100,0
1951/52	0,50	248,33	124,7	253,84	124,1
1952/53	0,50	266,40	133,8	271,88	132,9
1953/54	0,68	276,20	138,7	282,01	137,8
1954/55	0,76	281,17	141,2	286,99	140,3

genomsnittslönen av tidigare 5,21 öre samt efter nya avtalets tillämpning 8,33 öre. Utslaget på all i jordbrukskalkylen inräknad arbetstid motsvarar tillägget i nedanstående tablå angivna värden.

Kalenderår	Sön- och helgdagstillägg för djurskötare	
	öre/tim.	Index
1950	0,52	100,0
1951	0,51	98,1
1952	0,50	96,2
1953	0,49	94,2
1954	0,77	148,1

Genomsnittlig timlön inklusive tillägg. De i en tidigare tablå redovisade genomsnittliga avtalslönerna för olika löneperioder anges i översikten på s. 57 omräknade till produktionsår. I översikten har även införts extra övertidsersättning samt extra ersättning till djurskötare jämte semesterersättning. Slutligen har de nämnda tilläggen adderats till den genomsnittliga avtalslönen för ordinarie tid. Den så erhållna lönesumman per timme jämföres även med lön enligt tidigare tillämpade vägningstal. Som synes är den nu erhållna procentuella höjningen av timlönerna något starkare än enligt tidigare vägningsförfarande.

Kostnadssummor. I tabell 9 redovisas beräkningen av jordbrukets arbetskostnader.

Tabell 9. Beräkning av jordbrukets arbetskostnader.

År	Arbetsvolym milj. mt och rmt	Korr. enl. texten milj. mt	Summa milj. mt	Avtalslön inkl. avtalsstipulerade tillägg öre/tim.	Kalkylbelopp milj. kr	Index 1950/51 = 100
1950/51	972,49	—	972,49	199,17	1 936·9	100,0
1951/52	947,55	—	947,55	248,33	2 353,1	121,5
1952/53	908,89	—	908,89	266,40	2 421,3	125,0
1953/54	881,62	+ 0,12	881,74	276,20	2 435,4	125,7
1954/55	855,17	+ 0,17	855.34	281,17	2 405,0	124,2

Fr. o. m. 1 januari 1955 kommer att införas allmän sjukförsäkring. Detta kommer bl. a. att medföra en viss överflyttning av ansvaret vid olycksfall från riksförsäkringsanstalten och andra olycksfallsförsäkringsanstalter till sjukkassorna.

Det har räknats med, att arbetsgivarnas kostnader till den nya sjukförsäkringen kommer att uppgå till 1,1 procent av lönebeloppet. Detta är en ny kostnad. Å andra sidan beräknas avgifterna till olycksfallsförsäkringen minska på grund av delvis överflyttning av försäkringsansvaret till sjukkassorna. Avgiften till riksförsäkringsanstalten har tidigare utgått med 1,3 procent av lönebeloppen. Under förutsättning att denna avgift efter omläggningen sjunker till 0,8 procent, vilket procenttal preliminärt angivits i ett betänkande angående yrkesskadeförsäkringens organisation, skulle den sammanlagda avgiften till sjuk- och olycksfallsförsäkringen fr. o. m. 1955 för arbetsgivarnas del komma att uppgå till 1,9 procent av lönesummorna. Den arbetskostnadsökning, som uppkommer i händelse av här förutsatta förändringar, uppgår till 0,6 procent eller 14,4 milj. kr för helt produktionsår samt 9,6 milj. kr för tiden 1 januari—31 augusti 1955.

Kalkylsakkunniga har velat omnämna denna kostnadsökning men har, då bestämmelser om avgifternas uttagande ännu icke föreligger, icke infört beloppen i kostnadssammandraget.

Kapitalkostnader.

Grundförbättringar, avskrivning och underhåll.

Kostnaderna för grundförbättringar har alltsedan vårkalkylen 1947 redovisats enligt grunder, som angivits av de sakkunniga för utredning om rationaliseringens inverkan på jordbrukets arbetskostnader m. m. Senaste vårkalkyl har nu justerats med hänsyn till prisutvecklingen för tegelrör samt förändringar i arbetslönerna och i de från staten utbetalade bidragen till täckdikning.

I vårkalkylen 1953 (Kungl. Maj:ts prop. nr 224/1953) berördes önskvärdheten av att i beräkningarna ta hänsyn till, att täckdikningen numera säkerligen i betydande grad utförs maskinellt. En undersökning om den maskinella täckdikningens omfattning och kostnaderna vid olika grävningsmetoder hade dock visat, att de enligt tidigare tillämpad metod beräknade kostnaderna relativt väl torde överensstämma med de verkliga. Den tidigare beräkningsmetoden bibehölls därför, vilket även skett i föreliggande kalkyl.

Täckdikningskostnader. De av priskontrollnämnden fastställda stoppriserna på tegelrör är oförändrade sedan hösten 1952. I beräkningarna har dock intagits en mindre prissänkning under 1953 till följd av sänkta priser vid enstaka tegelbruk. I fråga om lönerna har den nya avtalslönen från den 1 januari 1954 beaktats. Kostnaderna för underhåll och avskrivning av täckdiken, som för 1953/54 i förra årets vårkalkyl beräknades till 14,60 milj. kr, beräknas nu för nämnda år till 14,83 milj. kr. För prognosåret beräknas en kostnad av 14,94 milj. kr.

De under budgetåret 1951/52 utbetalda statliga bidragen för täckdikning m. m. ur rationaliseringsanslaget uppgick till 1,02 milj. kr. I motsvarande belopp fr. o. m. budgetåret 1952/53 ingår dock betydande bidrag till torrläggning, eftersom dessa bidrag, som förut erhållits i huvudsak enbart ur Statens Avdikningsanslag, numera i större utsträckning kan beviljas ur rationaliseringsanslaget. En uppdelning av utbetalda bidrag på täckdikning och torrläggning kan dock företas av lantbruksstyrelsen enbart för tiden från den 1 januari 1953. Med ledning av de utbetalda bidragen för täckdikning under kalenderåret 1953 har dessa bidrag uppskattats till 0,90

milj. kr för produktionsåret 1952/53 samt till 0,85 milj. kr för såväl 1953/54 som 1954/55.

Kostnader för underhåll av större öppna diken. Längden av underhållskrävande, öppna avloppsdiken har liksom tidigare hållits oförändrad. Kostnaderna för 1953/54 har jämfört med vårkalkylen 1953 till följd av höjda arbetskostnader ökat från 11,33 till 11,69 milj. kr. För prognosåret beräknas kostnaderna till 11,90 milj. kr.

Sammandrag över jordbrukets kostnader för grundförbättringar redovisas i tabell 10, där även avdrag gjorts för de statliga bidragen.

Tabell 10. Jordbrukets kostnader för grundförbättringar. Värdetal i milj. kr.

År	Täckdikningskostnader	Kostnader för underhåll av större öppna diken	Avgår statsbidrag	Nettosumma = jordbrukets kostnader	Index
1950/51	11,24	8,46	0,58	19,12	100,0
1951/52	14,00	10,54	1,02	23,52	123,0
1952/53	14,64	11,33	0,90	25,07	131,1
1953/54	14,83	11,69	0,85	25,67	134,3
1954/55	14,94	11,90	0,85	25,99	135,9

Ekonomibyggnader, avskrivning och underhåll.

Kostnaderna för avskrivning och underhåll av ekonomibyggnader har beräknats enligt samma metodik som tidigare. Beräkningen består av en framskrivning av en för 1946 fastslagen kostnadssumma med hjälp av ett riksindex för ekonomibyggnadskostnader utarbetad inom Statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader (SFL). Från 1952 till 1953 har detta index sjunkit med 4,4 procent från 320 till 306 (1935/37 =) 100). Index i fråga framskrivs i sin tur enligt utvecklingen av Lantbruksförbundets månadsindex för byggnadskostnader. Detta senare index, som i sig innefattar utvecklingen av såväl arbetslöner som materialpriser, har sedan senaste kalkyl påverkats av de höjda lantarbetarlönerna från den 1 jan. 1954 samt av ändrade priser på en del byggnadsmaterial. Delindex för material för 1953 med 1946 som bas beräknas nu till 200,2, medan index för 1954 undergått en obetydlig höjning till 200,9. Endast mindre såväl höjningar som sänkningar av materialpriserna har inträffat sedan förra våren. Träpriset har varit helt oförändrat sedan juli 1952.

Fr. o. m. höstkalkylen 1951 har de sakkunniga av skäl, som närmare redovisas i Kungl. Majts prop. nr 176/1952, lämnat utvecklingen av priserna på trävaror obeaktad för tiden fr. o. m. januari 1950. Prisutvecklingen för byggnadsmaterial har i stället i beräkningen från nämnda tidpunkt helt fått följa utvecklingen för andra material än trävaror.

I följande översikt visas Lantbruksförbundets (SL:s) prisindex med 1946 som bas, dels för trävaror, dels för allt byggnadsmaterial såväl med som utan full inverkan av prisutvecklingen på trävaror.

SL:s prisindex för byggnadsmaterial

År	Trävaror	Allt byggnadsmaterial med full inverkan av prisutvecklingen på trävaror	Allt byggnadsmaterial med samma prisutveckling för trävaror som för övrigt material fr. o. m. 1 jan. 1950
		I	II
1946	100,0	100,0	100,0
1949	128,9	117,2	117,2
1950	159,8	134,2	118,8
1951	277,8	207,6	146,0
1952	269,6	208,3	158,1
1953	261,4	200,2	148,8
1954	261,4	200,9	150,5
1955	261,4	200,9	150,5

Den gängse framskrivningen av SFL:s index enligt utvecklingen av Lantbruksförbundets månadsindex för byggnadskostnader har utförts enligt de båda alternativen i fråga om prisutvecklingen för byggnadsmaterial.

Framskrivning av SFL:s index med SL:s index

År	SFL:s index 1935/37 = 100	SL:s index 1953 = 100	SL:s index 1949 = 100	SFL:s index framskriven med SL:s index	
		I	II	I	II
1949	204,7		100,0		204,7
1950	218,9		101,5		207,8
1951	316,8		122,2		250,1
1952	319,8		138,7		283,9
1953	305,9	100,0	134,7	305,9	275,7
1954		101,1	137,0	309,3	280,4
1955		101,1	137,0	309,3	280,4

Framskrivning av kostnaderna. Med användning av de båda alternativen har på vanligt sätt verkställts framskrivning av den kostnadssumma som genom inventering och särskilda beräkningar fastställts för 1946.

Tabell 11. Framskrivning av 1946 års kostnadssumma med SFL:s index.

År	SFL:s index 1946 = 100		Kalenderår milj. kr		Produktionsår milj. kr		Index 1950/51 = 100	
	I	II	I	II	I	II	I	II
1946	100,0		123,5					
1949 (1948/49)	112,7	112,7	139,2	139,2	139,3			
1950 (1949/50)	120,5	114,4	148,8	141,3	145,6	140,6		
1951 (1950/51)	174,4	137,7	215,4	170,1	193,2	160,5	100,0	100,0
1952 (1951/52)	176,1	156,3	217,5	193,0	216,8	185,4	112,2	115,5
1953 (1952/53)	168,4	151,8	208,0	187,5	211,2	189,3	109,3	117,9
1954 (1953/54)	170,3	154,4	210,3	190,7	209,5	189,6	108,4	118,1
1955 (1954/55)	170,3	154,4	210,3	190,7	210,3	190,7	108,9	118,8

Kostnaderna enligt alternativ II understiger motsvarande kostnader enligt alternativ I med för 1953/54 19,9 milj. kr och för 1954/55 19,6 milj. kr.

De sakkunniga har diskuterat att nu eventuellt återgå till beräkningsalternativ I, vilket tillämpades t. o. m. vårkalkylen 1951 och som innebär ett fullt hänsynstagande till prisutvecklingen för trävaror. Priset för dessa har nämligen varit oförändrat sedan mitten av 1952, varför en stabilisering synes ha inträtt på detta område. Som exempel på den kalkylmässiga inverkan en övergång till alternativ I skulle ha, kan nämnas, att nu beräknade byggnadskostnader för 1953/54 enligt alternativ I insatta i höstkalkylen 1953 skulle medföra en sänkning av det i denna kalkyl konstaterade kalkylmässiga överskottet för 1953/54 med 18,4 milj. kr. Därvid har även basårets kostnadssumma justerats till att motsvara alternativ I.

Även om stabiliseringen av träpriserna skulle kunna anses motivera en återgång till den beräkningsmetodik, som tillämpades före 1951, har de sakkunniga dock ej ansett, att en sådan bör företas i föreliggande kalkyl. Detta sammanhänger med önskvärdheten att inom kort med ledning av nytt material ompröva grunderna för beräkningen av byggnadskostnaderna i jordbrukskalkylen och söka erhålla en kostnadssumma för ett senare år än 1946, vilket års byggnadskostnader hittills bildat grundvalen för en indexmässig framskrivning. Vid en omprövning bör bland annat beaktas inverkan av strukturrationaliseringen och av djurantalets förändringar. Det är också bekant, att nämnden för den jordbruksekonomiska undersökningen ämnar begära en ny utredning angående byggnadskostnadernas storlek i jordbruket.

Maskiner och redskap, avskrivning och underhåll.

Beräkningarna av kostnaderna för avskrivning och underhåll av maskiner och redskap har fr. o. m. vårkalkylen 1948 utförts enligt de principer, som utarbetats av de sakkunniga för utredning rörande frågan om rationaliseringens inverkan på jordbrukets arbetskostnader m. m. Detta innebär, att avskrivningskostnaderna beräknas med utgångspunkt från kända årliga inköpskostnader enligt en 15-årig avskrivningsplan samt med tillämpning av återanskaffningsvärdeprincipen. Vad underhållskostnaderna beträffar, innebär metoden kostnadsberäkning genom framskrivning av senaste kända kostnadssumma enligt deklarationsundersökningen.

Avskrivningskostnader. Vid upprättandet av vårkalkylen 1953 tillämpades för avskrivningsberäkningen resultaten av undersökningar över jordbrukets inköp av nya maskiner och redskap under 1952. Dessa undersökningar var i fråga om traktorerna definitiva men för övriga maskiner och redskap preliminära. Undersökningen över jordbrukets anskaffning av andra maskiner och redskap än traktorer under 1952 har emellertid sedermera slutförts, och resultaten kunde tillämpas i höstkalkylen 1953.

Till de nu utförda beräkningarna över avskrivningssummornas storlek har företagits undersökning om jordbrukarnas inköp av traktorer under 1953. Denna har utförts enligt samma principer som under de närmast föregående åren. Uppgifter har sålunda inhämtats från kända tillverkare och importörer om värdet (beräknat i bruttopriser) av försäljningen år 1953.

I fråga om övriga i avskrivningsberäkningen medtagna grupper av maskiner och redskap ha undersökningen angående inköpen till jordbruket under 1953 ännu icke fortskridit så långt, att någon ledning härur har kunnat erhållas. Kalkylsakkunniga har därför räknat med oförändrad inköpsvolym jämfört med 1952 i fråga om andra maskiner och redskap än traktorer. Tillämpandet av siffrorna över maskininköpen 1952 medför dock för samtliga år andra värden än de, som förekommer i vårkalkylen 1953, vilket står

i samband med, att man numera varje år utför efterjusteringar på grund av försäljning från nya tillverkare och importörer. En närmare redogörelse härom finns intagen i Kungl. Maj:ts prop. nr 224/1953, s. 89*.

Beträffande de utförda undersökningarna om maskininköpen skall i det följande lämnas vissa uppgifter.

Traktorer. Undersökningen angående inköpen av traktorer 1953 har liksom föregående års undersökning omfattat traktorförsäljningen till å ena sidan jordbrukare samt å andra sidan yrkesmässiga frukt- och trädgårdsodlingar, armén, industrien, väg- och gatuförvaltningar, rena skogsbruk m. m.

Jordbrukets inköp av traktorer har under 1953 varit av något mindre omfattning än under 1952. Totalt har enligt ingångna uppgifter under 1953 försålts 14 401 traktorer till jordbrukare, däri icke inräknat s. k. trädgårdstraktorer. I följande tablå redovisas jordbrukarnas inköp av traktorer under de åtta senaste åren (exkl. trädgårdstraktorer).

1946	3 891
1947	7 332
1948	11 309
1949	11 173
1950	12 490
1951	13 858
1952	14 788
1953	14 401

Jordbrukarnas inköpskostnader för traktorer utgjorde 1952 164,8 milj. kr (exkl. dragbilar)och under 1953 164,5 milj. kr. Ehuru antalet till jordbruket inköpta traktorer under 1953 var nära 400 lägre än 1952, var inköpssumman alltså praktiskt taget oförändrad. I den för 1952 angivna inköpssumman ingår värdet av ett 30-tal småtraktorer, som försålts till jordbrukare men som icke ingår i siffran i ovanstående tablå. För 1953 är inköpen av dylika småtraktorer ännu icke kända. I det anförda beloppet (164,5 milj. kr) ingår emellertid ett lika stort belopp för småtraktorer som under 1952, nämligen 96 000 kr. Någon anskaffning av dragbilar har icke räknats med under senare år.

För prognosberäkningen har som vanligt måst göras en uppskattning av traktorinköpen under ett år, i detta fall kalenderåret 1954. Det har räknats med att antalet nyinköpta traktorer under detta år skall uppgå till 14 000, vilket skulle innebära en minskning med omkring 400 jämfört med 1953.

På grund av den allt rikligare tillgången på traktorer i marknaden, har en avsevärd förändring inträtt i fråga om försäljningsmöjligheterna. Detta beaktades redan i förra årets vårkalkyl. Förändringen har nu för vissa fabrikat medfört en stark nedpressning av bruttopriserna men enligt uppgifter har det nya marknadsläget även medfört vissa rabatter, som under tidigare år med knapphet på traktorer icke förekommit. I större utsträckning synes sådana rabatter ha lämnats fr. o. m. slutet av 1952 och början av 1953. Dessutom förekommer vid byten numera dold rabattering genom uppvärdering av bytesobjekten. Efter överläggningar med statens priskontrollnämnd räknade kalkylsakkunniga i vårkalkylen 1953 med en genomsnittlig rabatt av 5 procent på bruttopriserna fr. o. m. början av produktionsåret 1952/53. Detta beaktades i den nämnda kalkylen vid beräkningen av avskrivningskostnader för traktorer. Kalkylsakkunniga har nu ånyo så långt möjligt undersökt läget på maskinmarknaden. Vad som därvid framkommit

har icke gett anledning att ändra det i förra årets vårkalkyl införda arvdraget med 5 procent på bruttopriserna. Kalkylsakkunniga har även inhämtat uppgifter angående eventuell rabattering av priserna för övriga maskiner och redskap. Det har därvid framkommit, att rabattering visserligen förekommer men är av liten omfattning och endast gäller vissa maskingrupper. Då det icke varit möjligt att erhålla något mått på denna rabattering, har kalkylsakkunniga i fråga om dessa maskiner ansett sig böra räkna med bruttopriserna.

Kalkylsakkunniga vill emellertid i detta sammanhang även anföra, att den kostnad, som uppstår genom att jordbrukare återköper begagnade och upprustade traktorer och andra maskiner, endast till en del beaktas i kalkylen. Delvis torde kostnaderna för maskinernas upprustning betraktas som underhållskostnader vid deklarationen och påverkar i så fall dessa kostnader i kalkylen via deklarationsundersökningen.

I tablån över jordbrukets inköp av maskiner och redskap redovisas inköpssummorna för traktorer, sådana dessa framkommit vid företagens beräkningar med utgångspunkt från bruttopriserna.

Övriga maskiner och redskap. Som förut omnämnts har undersökningen av inköpens storlek 1953 icke fortskridit så långt, att resultaten kunnat utnyttjas. Däremot har nu i beräkningen kunnat tillämpas de siffror från motsvarande undersökning våren 1953, som icke var kända då vårkalkylen 1953 upprättades.

För 1953 och 1954 har analogt med principerna vid tidigare kalkyltillfällen räknats med inköp av andra maskiner och redskap än traktorer till samma volym, som nu beräknats för 1952.

I följande tablå anges de i det föregående diskuterade resultaten av olika undersökningar över jordbrukets inköpskostnader för traktorer och andra maskiner och redskap. Liksom tidigare saknas uppgifter i fråga om jordbrukets inköp av vagnar, kälkar och seldon, pumpar och hydroforer, elektriska motorer, äggkläckningsmaskiner och andra utrustningsdetaljer till hönshus m. m. Dessa inventarier har hittills icke kunnat redovisas i enkätundersökningarna och ligger för samtliga år utanför avskrivningsberäkningarna.

Jordbrukets inköp av maskiner och redskap m. m., redovisade i enkätundersökningarna (tusental kr)

År	Maskiner och redskap exkl. traktorer	Traktorer exkl. dragbilar	Summa	Index 1938 = 100
1938	41 886	20 971	62 857	100,0
1946	94 701	29 787	124 488	198,0
1947	104 906	53 965	158 871	252,7
1948	124 595	90 192	214 787	341,7
1949	129 034	102 156	231 190	367,8
1950	138 500	[2]120 874	259 374	412,6
1951	162 810	141 698	304 508	484,4
1952	156 993	164 819	321 812	512,0
1953	[1]159 322	[3]164 501	323 823	515,2

[1] Uppskattning, samma volym som 1952.
[2] Exkl. dragbilar, som betingat 5,75 milj. kr.
[3] Preliminärt.

I följande tablå anges inköpssummorna under de fem senaste åren reducerade till 1938 års prisläge i jämförelse med de redovisade inköpssummorna för 1938 (värden i tusental kronor).

År	Traktorer	Övriga maskiner och redskap	Summa	Index
1938	20 971	41 886	62 857	100,0
1949	57 683	88 989	146 672	233,3
1950	72 522	95 254	167 776	266,9
1951	76 884	98 434	175 318	278,9
1952	87 022	83 197	170 219	270,8
1953[1]	87 408	83 197	170 605	271,4

Inköpssummorna omräknade till 1938 års prisläge visar en avsevärd uppgång under 1952 och 1953 för traktorerna, medan inköpsvolymen för andra maskiner och redskap 1952 visar nedgång.

På grundval av hittills tillgängliga uppgifter om maskininköpens storlek samt med hänsyn till omnämnda uppskattningar av inköpen under 1953 och 1954, har avskrivningsberäkningen justerats och framförts t. o. m. 1953/54. Avskrivningskostnaderna redovisas för vissa år i följande tablå.

Beräknade avskrivningskostnader för i enkätundersökningarna redovisade maskiner och redskap, milj. kr

År	Avskrivningskostnader beräknade på återanskaffningsvärde för traktorer	övriga redovisade maskiner och redskap m. m.	samtliga redovisade maskiner och redskap m. m.	Relativa tal 1950/51 = 100		
	A	B	C	A	B	C
1950/51	40,0	95,2	135,2	100,0	100,0	100,0
1951/52	50,2	115,4	165,6	125,5	121,2	122,5
1952/53	56,4	126,1	182,5	141,0	132,5	135,0
1953/54	61,6	131,5	193,1	154,0	138,1	142,8
1954/55	67,2	134,8	202,0	168,0	141,6	149,4

För produktionsåret 1953/54 uppgår de nu beräknade avskrivningskostnaderna till 193,1 milj. kr mot 195,8 milj. kr enligt vårkalkylen 1953. För produktionsåret 1954/55 beräknas avskrivningskostnaderna till 202,0 milj. kr.

Som inledningsvis anförts, beräknas avskrivningskostnaderna för maskiner och redskap enligt återanskaffningsvärdeprincipen. För traktorerna tillämpas ett särskilt index beräknat på rörliga vägningstal. För övriga maskiner och redskap tillämpas likaledes ett index, erhållet genom sammanvägning av följande gruppindex med rörliga vägningstal.

Underhållningskostnader. Kostnaderna för underhåll av maskiner och redskap beräknas genom framskrivning med utgångspunkt från storleken av dessa kostnader för hela jordbruket enligt deklarationsundersökningen samt med beräknat tillägg för kostnaderna vid jordbruk med mindre än 2 ha åkerjord. Vid beräknandet av detta tillägg har liksom tidigare räknats med sam-

[1] Preliminärt.

Prisindex för olika grupper av lantbruksmaskiner och redskap, 1938 = 100

	1950	1951	1952	1953	1954
Traktorer	174,6	184,3	189,4	188,2	177,0
Plogar	167,7	191,8	213,5	207,7	204,4
Harvar	155,3	177,8	199,0	202,9	199,5
Såningsmaskiner	143,9	164,2	195,4	208,7	208,7
Skörde- och slåttermaskiner	139,9	158,3	185,4	189,5	189,5
Hästräfsor	144,5	160,1	180,2	185,8	185,9
Gödselspridare	148,6	176,3	206,7	207,8	204,9
Tröskverk	130,6	148,3	166,8	170,7	170,7
Halm- och höpressar	174,0	198,5	218,7	234,4	234,4
Harpor	151,0	169,1	198,3	199,3	199,3
Potatisrivningsmaskiner	185,5	211,6	236,7	239,5	(239,5)
Fläktar	142,9	156,3	177,4	174,7	174,1
Mjölkningsmaskiner	123,1	135,0	151,1	156,5	156,5
Handredskap	187,3	237,3	271,0	269,7	268,4
Förbränningsmotorer	110,3	152,1	167,4	140,7	(140,7)
Mjölktransportflaskor	165,5	209,3	212,4	214,9	214,9
Vägt index exkl. traktorer	**145,4**	**165,4**	**188,7**	**191,5**	**190,4**

ma kostnad per ha för de minsta brukningsdelarna som vid gårdar inom storleksgruppen 2—5 ha.

Vid upprättandet av vårkalkylen 1953 fanns uppgifter enligt deklarationsundersökningen t. o. m. 1951. Uppgifterna för nämnda år var emellertid preliminära.

I samband med nu utförd beräkning har funnits tillgängliga dels definitiva siffror enligt bearbetningen av deklarationsmaterialet för 1951, dels preliminära siffror för 1952.

Framskrivning av kostnadssummorna enligt deklarationsundersökningen för de aktuella kalkylåren har sedan höstkalkylen 1951 gjorts med hänsyn till verkstadstaxornas utveckling enligt de av priskontrollnämnden medgivna ändringarna samt liksom tidigare även med hänsyn till utvecklingen av priserna på reservdelar. I fråga om taxorna för reparationsverkstäder har från priskontrollnämnden uppgivits, att de i vårkalkylen 1952 införda taxorna alltjämt är gällande. Inverkan av prisutvecklingen för reservdelar beaktas numera med utgångspunkt från en inom Jordbrukets Utredningsinstitut utförd ny indexberäkning för reservdelspriser.[1] Denna är baserad på ett avsevärt större sortiment av reservdelar än tidigare index. Utvecklingen enligt det nya indexet överensstämmer emellertid relativt väl med tidigare tillämpade indextal. Prisindex för reservdelar ligger nu något högre än genomsnittet för 1953.

Vid framskrivning tas även hänsyn till den årliga förändring av underhållskostnaderna, som inträffar på grund av ökningen i maskinbeståndet. I förra vårkalkylen räknades med en årlig volymmässigt betingad kostnadsstegring av 1,9 procent. Då kostnadssiffran enligt deklarationsundersökningen för 1952 nu beaktats, har erhållits procenttalet 2,2 för den volymmässigt betingade kostnadsstegringen per år.

Framskrivningen av kostnadssumman för 1952 med beaktande av den förutsatta volymmässigt betingade årliga ökningen samt indextalen för reservdelspriser och verkstadstaxor redovisas i följande översikt, där kost-

[1] Sven Holmström och G. Knutsson: Prisindex för traktorer och reservdelar till lantbruksmaskiner. Meddelande nr 9/1953 från Jordbrukets Utredningsinstitut.

nadssummorna för kalenderår även omräknats till produktionsår (värdetal i milj. kr).

År	Underhållskostnader enligt dekl.-undersökningen	Kostnadssummor efter uppräkning med 2,2 % per år å 1952 års summa (volymökning)	Index för verkst.-taxor och reservdelspriser, 1952 = 100	Kostnadssummorna fr. o. m. 1953 framräknade med prisindex	Omräknat till produktionsår	Index, 1950/51 = 100
1950 (1949/50).	127,5	—	—	—	126,4	
1951 (1950/51).	144,6	—	—	—	138,9	100,0
1952 (1951/52).	166,9	—	100,0	—	159,5	114,8
1953 (1952/53).	—	170,6	101,8	173,7	171,4	123,4
1954 (1953/54).	—	174,4	102,0	177,9	176,5	127,1
1955 (1954/55).	—	178,2	102,0	181,8	180,5	129,9

På grund av nu kända fakta angående kostnadsutvecklingen har underhållskostnaderna för produktionsåret 1953/54 beräknats 5,8 milj. kr högre än i förra årets vårkalkyl. Kostnaderna för prognosåret har beräknats till 180,5 milj. kr, vilket är 4,0 milj. kr mera än den nu beräknade kostnaden för 1953/54.

Sammandrag. Totalkostnaderna för avskrivning och underhåll av maskiner och redskap redovisas i tabell 12.

Tabell 12. Sammandrag av avskrivnings- och underhållskostnader för maskiner och redskap, milj. kr.

År	Avskrivningskostnader	Underhållskostnader	Summa	Index 1950/51 = 100
1950/51	135,2	138,9	274,1	100,0
1951/52	165,6	159,5	325,1	118,6
1952/53	182,5	171,4	353,9	129,1
1953/54	193,1	176,5	369,6	134,8
1954/55	202,0	180,5	382,5	139,5

De totala kostnaderna för maskiner och redskap uppgår enligt beräkningarna till 369,6 milj. kr 1953/54 mot 366,5 milj. enligt vårkalkylen 1953. För prognosåret 1954/55 har kostnaderna sammanlagt beräknats till 382,5 milj. kr, vilket är 12,9 milj. kr mera än den nu beräknade kostnaden för 1953/54.

Elektricitet.

Åren 1950/51—1954/55. Beräkningen av jordbrukets kostnader för elektricitet har under senare år utförts genom framskrivning av senaste kända kostnadssumma enligt deklarationsundersökningen med hjälp av en faktor, som representerat den genomsnittliga procentuella stegringen av dessa kostnader under de tre senaste år, för vilka uppgifter funnits tillgängliga. I vårkalkylen 1953 räknades med den stegring, som erhölls i medeltal för 1949—1951. Den så erhållna kostnadssumman justerades med hänsyn till vissa taxeförändringar m. m.

I samband med nu upprättad kalkyl har definitiva uppgifter enligt deklarationsundersökningen kunnat erhållas för 1951 samt preliminära uppgifter enligt samma undersökning för 1952. Den definitiva uppgiften för 1951 av-

viker obetydligt från den tidigare angivna preliminära. För 1952 visar deklarationsundersökningen en ökning av elektricitetskostnaderna med 9,5 milj. kr. Denna stod till huvudsaklig del i samband med, att höjningen av energiavgiften fr. o. m. 1 april 1951 samt höjningen av grundavgiften fr. o. m. 1 juli samma år under 1952 var gällande hela året. Den under budgetåret 1951/52 utgående elskatten torde icke avsevärt ha påverkat ökningen av elkostnaderna från 1951 till 1952, enär skatten ifråga uttogs under lika lång tid vartdera kalenderåret. Elskatten utgick med 10 procent på såväl energi- som grundavgiften och de båda taxehöjningarna beräknades sammanlagt höja elkostnaderna med 15 procent, sedan båda höjningarna trätt i kraft. På grund av dessa betydande engångshöjningar samt vidare med hänsyn till att elskatten uttogs endast under ett budgetår, har de sakkunniga nu liksom i de två närmast föregående vårkalkylerna icke ansett lämpligt att utan vidare verkställa framräkning av elkostnaderna enligt deklarationsundersökningen med ett beräknat treårigt medeltal för kostnadsutvecklingen. I stället har förfarits så, att den enligt deklarationsundersökningen för åren 1951 och 1952 konstaterade kostnaden först har reducerats för inverkan av elskatt och taxehöjningar. Därefter har ett treårigt medeltal för den procentuella kostnadsstegringen beräknats, vilket kan anses återge endast den kostnadshöjning, som står i samband med ökad användning av elkraft. Framskrivning har därefter gjorts med utgångspunkt från kostnadssumman under kalenderåret 1952 reducerad för elskatt och taxehöjningar med sammanlagt 9,91 milj. kr. Genom denna framskrivning har erhållits kostnadssummor t. o. m. kalenderåret 1955, vilka inkluderar de sannolika kostnadsförändringarna i 1950 års prisläge. Efter omräkning av dessa kostnadssummor till produktionsår har slutligen tillägg gjorts för prismässiga förändringar enligt följande.

1. Höjning av energiavgiften motsvarande 9 procents stegring av den totala elkostnaden fr. o. m. 1 april 1951,
2. höjning av grundavgiften motsvarande ytterligare 5 procents höjning av den totala elkostnaden fr. o. m. 1 juli samma år,
3. 10 procents elskatt under tiden 1 juli 1951—30 juni 1952,
4. ytterligare höjning av eltaxorna, som beräknas motsvara 12,5 procents höjning av den totala elkostnaden fr. o. m. 1 april 1953.

Verkningarna av elskatten samt de under 1951 genomförda taxehöjningarna har närmare behandlats i Kungl. Maj:ts prop. nr 26/1952, s. 90*. Den ovan nämnda taxehöjningen från 1 april 1953 kommenteras närmare i Kungl. Maj:ts prop. nr 224/1953, s. 94*.

De totala elkostnaderna efter justering med hänsyn till taxehöjningar och elskatt redovisas i tabell 13.

Tabell 13. Jordbrukets kostnader för elektricitet inkl. elskatt och taxehöjningar.

År	Elkostnader enl. dekl.-unders. i 1950 års prisläge, milj. kr	Kostnadsökning på grund av		Summa elkostnad, milj. kr	Index
		taxehöjningar, milj. kr	elskatt, milj. kr		
1950/51	41,89	1,98	0,80	44,67	100,0
1951/52	45,77	6,87	4,39	57,03	127,7
1952/53	50,12	10,52	—	60,64	135,8
1953/54	53,77	15,80	—	69,57	155,7
1954/55	57,70	16,95	—	74,65	167,1

Räntekostnader.

Åren 1950/51—1954/55. Beräkningarna av jordbrukets räntekostnader har verkställts enligt samma beräkningsmetod som i vårkalkylen 1953, vilket bl. a. innebär att Sveriges slakteriförbunds och Skandinaviska kreatursförsäkringsbolagets livdjursstatistik har kommit till användning vid värderingen av kreaturskapitalet. (Se Kungl. Maj:ts prop. nr 224/1953 s. 94 ff.)
Resultaten av beräkningarna om jordbrukets räntekostnader redovisas i tabell 14.

Tabell 14. Beräkning av jordbrukets räntekostnader. Lantbrukskapitalet med fördelning på fastighets- och driftskapital, milj. kr.

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55
Fastighetskapital	**3 168**	**3 168**	**4 441**	**4 441**	**4 441**
Driftskapital					
Kreaturskapital	2 655	2 789	3 058	3 023	3 001
Maskin- och redskapskapital	1 024	1 202	1 377	1 532	1 657
Förrådskapital	730	846	954	829	842
Fältinventariekapital	461	532	579	573	567
Därav:					
Arbete	241	293	301	303	299
Utsäde	155	168	201	186	185
Handelsgödsel	65	71	77	84	83
Summa	**4 870**	**5 369**	**5 968**	**5 957**	6 067
Summa lantbrukskapital	**8 038**	**8 537**	**10 409**	**10 398**	**10 508**
Index	100,0	106·2	129,5	129,4	130,7
Vid beräkningarna tillämpade räntesatser.					
Hypoteksränta	3,22	3,25	3,28	3,29	3,29
Hypoteksränta plus 0,5 procentenheter	3,72	3,75	3,78	3,79	3,79
Ränta å växel- och borgenslån	4,35	4,53	4,55	4,63	4,63
Medelränta	**3,76**	**3,84**	**3,87**	**3,90**	**3,90**
Räntekostnader.					
Milj. kr	**302,2**	**327,8**	**402,8**	**405,5**	**409,8**
Index	100,0	108,5	133,3	134,2	135,6

Kostnader för förnödenheter.

Driv- och smörjmedel.

Beräkningen över kostnaderna för driv- och smörjmedel är liksom i vårkalkylen 1953 gjord med utgångspunkt från de i samband med arealinventeringen 1952 inhämtade uppgifterna om innehav av traktorer i jordbruket och om förbrukningen av driv- och smörjmedel vid traktordrift under 1951.
I detta sammanhang må anföras, att kalkylsakkunniga under våren 1953 hos Kungl. Maj:t hemställde om åtgärder för sådan uppläggning av det centrala traktorregistret, att uppgifter härur kontinuerligt kunde erhållas om antalet jordbrukstraktorer. Med den utformning registret f. n. har är det icke möjligt att med ledning av detta fastställa antalet traktorer i jordbruket. De sakkunnigas skrivelse har resulterat i, att Kungl. Maj:t uppdragit åt statistiska centralbyrån att undersöka möjligheterna att tillgodose

kalkylsakkunnigas önskemål. Det må emellertid erinras om, att centrala traktorregistret efter en omläggning givetvis endast kan ge besked om antalet av de traktorer, för vilka registreringsplikt föreligger.

Antalet traktorer, dragbilar och jeepar i drift

Egentliga traktorer. Liksom i förra vårkalkylen beräknas antalet traktorer i drift med utgångspunkt från traktorantalet i juni 1951 och juni 1952 enligt undersökningen i samband med arealinventeringen 1952. För tiden därefter tillämpas en beräkning med ledning av de konstaterade traktorinköpen och en uppskattad skrotning.

En utförd undersökning om jordbrukets traktoranskaffning under 1953 visar ett inköp under året av 14 401 nya traktorer, vilket antal något understiger 1952 års siffra (14 788 st), som är den hittills största årsanskaffningen av traktorer. För åren 1954 och 1955 har de sakkunniga antagit en nyanskaffning av 14 000 respektive 12 000 traktorer.

Anskaffningen av nya traktorer till jordbruket under olika kalender- och produktionsår framgår av följande tablå.

	Kalenderår (enligt undersökningar)		Produktionsår (beräknat)	
Enligt undersökning	1950	12 490		
» »	1951	13 858	1950/51	13 402
» »	1952	14 788	1951/52	14 478
» »	1953	14 401	1952/53	14 530
Uppskattat antal	1954	14 000	1953/54	14 134
» »	1955	12 000	1954/55	12 667

Beräkningen av antalet traktorer i drift vid mitten av olika kalenderår framgår av följande tablå. Nedskrotningen av gamla traktorer mellan mitten av kalenderåren 1951 och 1952 har erhållits med ledning av undersökningen i samband med arealinventeringen 1952. För tiden efter 1952 har en uppskattning gjorts, vilken intill mitten av 1954 är oförändrad sedan förra vårkalkylen. Fram till mitten av 1955 har en fortsatt utökning av nedskrotningen förutsatts.

Tidpunkt	Antal i drift ett år tidigare	Tillkommer inköp	Avgår skrotning	Antal i drift
1. 7. 1950				57 225
1. 7. 1951	57 225	13 175	3 400	67 000
1. 7. 1952	67 000	14 320	3 570	77 750
1. 7. 1953	77 750	14 600	3 800	88 550
1. 7. 1954	88 550	14 200	4 000	98 750
1. 7. 1955	98 750	13 000	4 200	107 550

Dragbilar och jeepar. Beräkningen över antalet dragbilar är oförändrad. Beträffande antalet jeepar har nu mera fullständiga uppgifter kunnat erhållas om försäljningen till jordbrukare. För samtliga år fr. o. m. 1950/51 är därför antalet jeepar i drift högre enligt denna nya beräkning än enligt förra vårkalkylen.

Antalet egentliga traktorer, dragbilar och jeepar i drift under olika produktionsår redovisas i tabell 15. Fördelningen av egentliga traktorer och dragbilar med hänsyn till olika drivmedel är gjord enligt samma principer som tidigare.

Tabell 15. Egentliga traktorer, dragbilar och jeepar i drift, fördelade med hänsyn till drivmedelsslag.

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55
Egentliga traktorer.					
Bensindrivna	4 950	5 475	6 275	7 450	8 625
Brännoljedrivna med startbensin	2 775	2 800	2 850	2 875	2 925
D:o utan startbensin	8 500	10 500	13 200	16 500	19 600
Motorfotogendrivna	47 525	55 490	68 625	68 525	73 450
Summa	**63 750**	**74 175**	**84 950**	**95 350**	**104 600**
Ökning sedan föregående år		10 425	10 775	10 400	9 250
Dragbilar.					
Bensindrivna	3 900	3 900	3 900	3 900	3 900
Motorfotogendrivna	4 600	4 600	4 600	4 600	4 600
Summa	**8 500**	**8 500**	**8 500**	**8 500**	**8 500**
Jeepar, bensindrivna	**570**	**670**	**740**	**810**	**860**

Förbrukning av driv- och smörjmedel per maskin och år

Egentliga traktorer. Liksom i tidigare kalkyler har de sakkunniga även nu förutsatt, att den starka utökningen av traktorbeståndet till största delen torde gälla relativt små brukningsenheter, där den årliga driftstiden och driv- och smörjmedelsförbrukningen per traktor är lägre än den genomsnittliga. Med hänsyn härtill har för det antal traktorer, som tillkommit utöver det antal, som genomsnittligt var i drift under 1951, förutsatts en lägre driv- och smörjmedelsförbrukning per traktor och år. Kvantiteterna per traktor och år såväl för antalet traktorer i drift 1951 som för det antal, som tillkommit därutöver, är oförändrade sedan förra vårkalkylen.

I följande översikt redovisas i

kol. 1: tillämpad driv- och smörjmedelsförbrukning per traktor och år för det antal traktorer, som genomsnittligt fanns i drift 1951,

och i

kol. 2: tillämpad driv- och smörjmedelsförbrukning per traktor och år för det antal traktorer, som tillkommit utöver genomsnittsantalet i drift 1951.

I kolumnerna 3—6 redovisas den erhållna genomsnittliga driv- och smörjmedelsförbrukningen per traktor och år för genomsnittsantalet i drift under de följande åren.

Driv- och smörjmedelsförbrukning, liter resp. kg per traktor och år

	1951		1952	1953	1954	1955
	1	2	3	4	5	6
Drivmedel, liter						
Bensindrivna	1 630	1 390	1 610	1 580	1 550	1 530
Brännoljedrivna med startbensin	3 740	1 440	3 700	3 680	3 650	3 620
D:o utan startbensin	3 220	1 520	2 900	2 610	2 400	2 270
Fotogendrivna	3 350	1 680	3 120	2 970	2 870	2 790
Startbensin, liter						
Brännoljedrivna med startbensin	125	135	125	125	125	125
Fotogendrivna	215	155	205	200	200	195

	1951		1952	1953	1954	1955
	1	2	3	4	5	6
Smörjmedel, kg						
Bensindrivna	60	50	60	60	55	55
Brännoljedrivna med startbensin	160	100	160	160	160	155
D:o utan startbensin	190	105	175	160	150	145
Fotogendrivna	120	70	115	110	105	105

Dragbilar och jeepar. De tillämpade kvantiteterna är oförändrade och framgår av följande översikt. Förbrukningen per maskin och år förutsättes vara densamma under samtliga aktuella år.

	Förbrukning per maskin och år av		
	drivmedel, liter	startbensin, liter	smörjmedel, kg
Dragbilar			
Bensindrivna	520		15
Fotogendrivna	850	135	25
Jeepar	3 300		85

Prisutvecklingen för driv- och smörjmedel

Sedan tiden för vårkalkylen 1953 har flera prisändringar inträffat. Den 13 april 1953 sänktes priset på motorfotogen med 1 öre per liter och priset på motorbrännolja med 0,5 öre. Priserna på dessa båda drivmedel var sedan oförändrade fram till hösten med undantag för tiden 13 juli—16 augusti, då priset för båda drivmedelsslagen var 0,5 öre högre. Den 26 oktober sjönk sedan priset på motorfotogen med 0,5 öre, och en lika stor prissänkning på motorbrännolja inträffade den 5 december. Bensinpriset, som tidigare varit lägre än stoppriset, steg den 26 juni 1953 med 2 öre upp till stopprisnivån och höjdes sedan med ytterligare 2 öre den 1 juli i samband med den skattehöjning med 3 öre, som då trädde i kraft. Slutligen inträffade en prissänkning med 1 öre den 1 december. Priset på smörjolja sjönk den 3 juni 1953 med 20 öre per kg.

Liksom i tidigare kalkyler har förutsatts, att förbrukningen av driv- och smörjmedel är jämnt fördelad under produktionsåret. Under denna förutsättning erhålles följande årsmedelpriser inkl. zontillägg, öre per liter för drivmedel samt öre per kg för smörjolja. För drivmedlen förutsättes köp i lånefat.

	Motorfotogen	Motorbrännolja	Bensin	Smörjolja
1950/51	25,68	23,85	62,33	186,63
1951/52	26,97	25,05	57,09	200,00
1952/53	26,91	24,64	56,61	195,07
1953/54	25,83	23,88	59,00	180,00
1954/55	25,75	23,75	58,75	180,00

Kostnadsberäkningar

Med utgångspunkt från i det föregående redovisade beräkningar har kostnaderna för driv- och smörjmedel beräknats enligt följande översikt.

	1950/51		1951/52	
	Kvantitet,	Milj. kr	Kvantitet,	Milj. kr
Motorfotogen, m³	163 108	41,89	180 575	48,70
Motorbrännolja, m³	37 716	9,00	41 817	10,48
Bensin, m³	23 167	14,44	25 575	14,60
Summa drivmedel	**223 991**	**65,33**	**247 967**	**73,78**
Smörjolja, ton	8 281	15,45	9 345	18,69
Totalsumma		**80,78**		**92,47**

	1952/53		1953/54		1954/55	
	Kvantitet	Milj. kr	Kvantitet	Milj. kr	Kvantitet	Milj. kr
Motorfotogen, m³	192 836	51,89	202 726	52,36	210 720	54,26
Motorbrännolja, m³	46 004	11,34	51 111	12,21	55 874	13,27
Bensin, m³	28 055	15,88	31 006	18,29	33 576	19,73
Summa drivmedel	**266 895**	**79,11**	**284 843**	**82,86**	**300 170**	**87,26**
Smörjolja, ton	**10 225**	**19,95**	**10 951**	**19,71**	**11 767**	**21,18**
Totalsumma		**99,06**		**102,57**		**108,44**

Avdrag från drivmedelskostnaderna för restitution av bensinskatt

Beräkningen över restituerad bensinskatt under produktionsåret 1950/51 är oförändrad. För kalenderåret 1953 har avdrag gjorts för en restitution av 275 kr. och för 1954 och 1955 av 300 kr. per bensindriven traktor och år. Efter omräkning av restitutionsbeloppen till produktionsår blir den totala restitutionen 1,15, 2,18 och 2,59 milj. kr. under respektive 1952/53, 1953/54 och 1954/55.

Beräkningarnas slutresultat

I tabell 16 lämnas ett sammandrag av kostnaderna för driv- och smörjmedel under produktionsåren 1950/51—1954/55.

För 1953/54 är nu beräknad kostnad — 100,4 milj. kr — 3,4 milj. kr lägre än enligt vårkalkylen 1953. Kostnaden för 1954/55 uppgår till 105,9 milj. kr, vilket är 5,5 milj. kr högre än kostnaden för 1953/54.

Tabell 16. Jordbrukets kostnader för driv- och smörjmedel i sammandrag, milj. kr.

År	Drivmedel			Smörjmedel	Totalsumma	Index 1950/51 = 100
	Motorfotogen, motorbrännolja, bensin	Avgår restitution	Nettosumma för drivmedel			
1950/51	65,33	0,91	64,42	15,45	79,87	100,0
1951/52	73,78	—	73,78	18,69	92,47	115,8
1952/53	79,11	1,15	77,96	19,95	97,91	122,6
1953/54	82,86	2,18	80,68	19,71	100,39	125,7
1954/55	87,26	2,59	84,67	21,18	105,85	132,5

Handelsgödsel och kalk.

Handelsgödsel. Åren 1950/51—1954/55. Den handelsgödsel, som förbrukas under ett visst produktionsår, kommer i realiteten den i kalkylen för nästa produktionsår ingående skörden till godo. De kostnader för handelsgödsel, som skall belasta ett visst produktionsår, beräknas därför med utgångspunkt från förbrukade kvantiteter och priser under närmast föregående år.

Definitiva uppgifter föreligger nu fram t. o. m. förbrukningsåret 1952/53 (som i beräkningarna motsvarar produktionsåret 1953/54). För förbrukningsåret 1953/54 har fastställts kvantiteter och priser på basis av en inom jordbruksnämndens vegetabiliebyrå uppgjord prognos. De i kalkylen tillämpade priserna avser stockholmsområdet och är beräknade som ovägda medeltal av månadspriserna.

Som framgår av tabell 17 räknar man inte med några större förändringar i förbrukningen av handelsgödsel under förbrukningsåret 1953/54. Uppgången i förbrukningen av chilesalpeter, kalkkväve och kalkamonsalpeter har ansetts sannolik med hänsyn till ökningen i oljeväxtarealen samt de sänkta priserna. Den sedan ett par år tillbaka pågående ökningen i användningen av kalisalt har beräknats upphöra. Den inhemska produktionen av thomasfosfat har stigit och man räknar med en ökad förbrukning härav.

Tabell 17. Kostnadsberäkning för handelsgödsel och jordbrukskalk.

(I fråga om handelsgödsel avses förbrukning och priser under närmast föregående år.)

	1950/51		1951/52		1952/53		1953/54		1954/55	
	Förbrukn. ton (kr dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton (kr dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr
Chilesalpeter	53 000 (24,76)	13,12	28 000 (32,61)	9,13	15 000 (42,41)	6,36	22 000 (37,15)	8,17	25 000 (33,45)	8,36
Kalksalpeter	166 000 (21,74)	36,09	236 000 (21,68)	51,16	259 000 (24,99)	64,72	273 000 (25,05)	68,39	270 000 (25,05)	67,64
Kalkkväve	58 000 (24,44)	14,18	73 000 (24,86)	18,15	45 000 (34,05)	15,32	63 000 (35,03)	22,07	65 000 (34,20)	22,23
Svavelsyrad amm..	14 000 (27,00)	3,78	15 000 (27,56)	4,13	19 000 (36,71)	6,97	16 000 (35,73)	5,72	16 000 (31,88)	5,10
Kalkammonsalpeter	[1] 78 000 (19,72)	15,38	[1] 70 000 (20,13)	14,09	[2] 44 000 (31,34)	13,79	[2] 54 000 (31,57)	17,05	[2] 60 000 (30,20)	18,12
Kalisalt 40 %	138 000 (20,63)	28,47	136 000 (19,63)	26,70	152 000 (17,80)	27,06	171 000 (17,80)	30,44	171 000 (17,45)	29,84
Superfosfat 19–20 %	494 000 (13,58)	67,09	523 000 (13,76)	71,96	513 000 (17,74)	91,01	520 000 (17,85)	92,82	520 000 (16,85)	87,62
Thomasfosfat	14 000 (13,35)	1,87	20 000 (13,37)	2,67	18 000 (17,47)	3,14	14 000 (16.10)	2,25	20 000 (14,00)	2,80
Summa		**179,98**		**197,99**		**228.37**		**246,91**		**241,71**
Index		100,0		110,0		126,9		137,2		134,3
Jordbrukskalk.....		8,46		8,71		8,87		8,97		9,08
Summa		**188,44**		**206,70**		**237,24**		**255,88**		**250,79**
Index		100,0		109,7		125,9		135,8		133,1

[1] 15,5 %-ig vara.
[2] 20,5 %-ig vara.

Den samlade förbrukningen av handelsgödsel under olika år (förbrukningsår) anges i följande tablå (milj. kg).

Gödselslag	1920/29	1930/39	1949/50	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54
Kvävehaltiga (15,5 %)	70	150	385	439	410	461	480
Fosfat (20 %)	170	250	494	527	515	519	524
Kalisalt (40 %)	60	75	138	136	152	171	171

Jordbrukskalk. Kostnaderna för jordbrukskalk har beräknats på samma sätt som i förra årets vårkalkyl. Närmare redogörelse för principerna finnes intagen i Kungl. Maj:ts prop. nr 212/1949. Enligt dessa användes utjämnade kvantiteter och priser för senaste femårsperiod. Nu utförda beräkningar är baserade på preliminära uppgifter över tillverkad jordbrukskalk år 1952 enligt Kommerskollegii statistik. För 1953 finns ännu icke några kvantitetsuppgifter tillgängliga. 1952 års kvantitet har därför enligt tidigare tillämpade principer framräknats till 1953 i enlighet med utvecklingen av försäljningen under 1953 i jämförelse med 1952 vid 10 av de största försäljningsenheterna. Dessa representerade år 1952 ca 75 procent av all levererad jordbrukskalk. Den på så sätt för 1953 beräknade kvantiteten har fått gälla även för kalenderåren 1954 och 1955.

Den beräknade tillverkningen av jordbrukskalk för 1953 understiger tillverkningen för 1952 med 2 procent.

Beträffande prisunderlaget må erinras om, att årsmedelpriser införskaffas från de 4 största försäljningsenheterna i landet, varefter sammanvägning göres till årsmedelpris för bränd kalk respektive kalkstensmjöl. Uppgifterna avser pris vid fabrik. Kvantitets-, pris- och kostnadsutvecklingen belyses av följande uppgifter.

År	Kvantitet, milj. kg	Pris, kr/ton	Kostnad, milj. kr	Index, 1950/51 = 100
1950/51	300,6	28,14	8,46	100,0
1951/52	287,6	30,29	8,71	103,0
1952/53	273,6	32,42	8,87	104,8
1953/54	261,5	34,30	8,97	106,0
1954/55	252,1	36,02	9,08	107,3

Köpfodermedel.

Åren 1952/53—1954/55. För produktionsåret 1952/53 har definitiva uppgifter kunnat erhållas om såväl kvantiteter som priser, varigenom kostnadsberäkningarna för köpfodermedel kunnat slutjusteras. För produktionsåret 1953/54 har förnyade beräkningar verkställts med ledning av nu kända uppgifter om försäljning, produktion, import m. m.

Beräkningen av kostnaderna för foder till äggproduktionen utanför jordbruket har reviderats. Hänsyn har härvid tagits till prognosen över äggproduktionen och förändringen i priserna på olika fodermedel.

Förbrukningen av köpfodermedel under 1954/55 har beräknats med ledning av liknande överväganden, som ligger till grund för de preliminära beräkningarna för 1953/54. Man har härvid givetvis även beaktat storleken av den inhemska normproduktionen av fodermedel samt husdjursantalets och animalieproduktionens förändringar.

Beräkningarna av kostnaderna för köpfodermedel redovisas i tabellerna 18 och 19. I det följande lämnas några kortfattade kommentarer till de för 1953/54 och 1954/55 lämnade uppgifterna.

Kraftfoder. Förbrukningen av importerad fodersäd beräknas för såväl 1953/54 som 1954/55 komma att bestå av enbart majs (med undantag för en obetydlig kvantitet sorghum 1953/54). Förbrukningen av importfodersäd utgjorde 1952/53 ungefär 53 milj. kg, men beräknas för 1953/54 komma att sjunka till knappt 41 milj. kg och för 1954/55 till 40 milj. kg. Orsaken till minskningen är främst att söka i den goda tillgången på inhemska fodermedel.

Även i fråga om förbrukningen av oljekraftfoder räknar man med en minskning såväl under 1953/54 som under 1954/55 i jämförelse med förbrukningen under 1952/53.

Den beräknade användningen av vegetabiliskt kraftfoder belyses närmare i följande tablå.

	1950/51 milj. kg	1951/52 milj. kg	1952/53 milj. kg	1953/54 milj. kg (prel.)	1954/55 milj. kg (prognos)
Vetekli					
Inhemskt, erhållet vid handelsförmalning	99,5	104,0	99,0	107,0	110,0
Inhemskt, erhållet vid löneförmalning	11,7	9,5	9,3	9,0	9,0
Importerat	100,2	74,1	66,2	27,0	35,0
Summa	**211,4**	**187,6**	**174,5**	**143,0**	**154,0**
Rågkli					
Erhållet vid handelsförmalning	11,7	15,4	14,3	14,5	14,5
» » löneförmalning	1,7	1,5	1,3	1,5	1,5
Summa	**13,4**	**16,9**	**15,6**	**16,0**	**16,0**
Havrekli					
Erhållet vid handelsförmalning	**16,7**	**15,7**	**13,8**	**16,2**	**16,2**
Kornkli					
Erhållet vid handelsförmalning	1,1	1,2	1,1	1,1	1,1
» » husbehovsförmalning	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8
Summa	**3,9**	**4,0**	**3,9**	**3,9**	**3,9**
Summa kli	**245,4**	**224,2**	**207,8**	**179,1**	**190,1**
Oljekraftfoder, totalt	**195,5**	**123,6**	**168,0**	**160,0**	**160,0**
Importerad fodersäd, totalt	**169,9**	**157,2**	**52,8**	**40,6**	**40,0**

Vid kostnadsberäkningen har man utgått från förbrukarpriser fritt fordon och noteringsort. För 1953/54 har priserna beräknats med ledning av hittills under produktionsåret gällande priser. För 1954/55 räknas med vissa mindre prisreduceringar.

Fabriksavfall. I fråga om melass, betmassa och betfor har förbrukningen beräknats i samråd med Svenska sockerfabriksaktiebolaget. Eftersom prisbildningen nu i viss mån är fri, har de i kalkylen tillämpade priserna baserats på övervägande rörande den sannolika prisutvecklingen.

Förbrukningen av drank har som vanligt beräknats under förutsättning att varje hektoliter potatis vid brännvinstillverkning ger 1 hektoliter drank och att potatisens hektolitervikt är 70 kg. Förbrukningen av drav har som vanligt beräknats under förutsättning att 1 ton korn ger 9,3 hektoliter drav. Förbrukarpriserna på drank och drav har erhållit från Sveriges bränneriidkareförening och Aktiebolaget Stockholms bryggerier.

Tabell 18. Kostnadsberäkning för fodermedel.

	1950/51		1951/52		1952/53		1953/54		1954/55	
	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton kr/dt	Milj. kr	Förbrukn. ton kr/dt	Milj. kr
A. Kraftfoder.										
Majs	106 500 (32,29)	34,39	94 600 (39,93)	37,77	51 800 (47,57)	24,64	40 000 (49,00)	19,60	40 000 (46,00)	18,40
Sorghum	41 350 (31,85)	13,17	37 060 (37,39)	13,86	70 (44,28)	0,03	650 (44,25)	0,29	—	—
Korn (importerat)	21 800 (27,14)	5,92	18 800 (39,00)	7,33	900 (46,27)	0,42	—	—	—	—
Havre (importerad)	250 (26,00)	0,06	—	—	—	—	—	—	—	—
Fodervete (importerat)	—	—	6 790 (36,50)	2,48	—	—	—	—	—	—
Kli av vete: inhemskt	111 200 (30,17)	33,55	113 500 (35,60)	40,41	108 300 (38,37)	41,55	116 000 (34,00)	39,44	119 000 (34,00)	40,46
importerat	100 230 (28,61)	28,68	74 100 (34,42)	25,51	66 200 (37,97)	25,14	27 000 (34,00)	9,18	35 000 (34,00)	11,90
Kli av råg	13 400 (28,99)	3,88	16 900 (33,34)	5,63	15 600 (34,04)	5,31	16 000 (30,00)	4,80	16 000 (30,00)	4,80
» » havre	16 700 (20,12)	3,36	15 650 (20,72)	3,24	13 800 (14,99)	2,07	16 200 (11,50)	1,86	16,200 (11,50)	1,86
» » korn	3 850 (24,20)	0,93	4 000 (28,70)	1,15	3 850 (24,00)	0,92	3 850 (20,00)	0,77	3 850 (20,00)	0,77
»Övrigt»	[1] 7 640	2,54	[2] 490	0,17	—	—	—	—	—	—
Linkakmjöl och linfrökakor/expeller	10 940 (48,98)	5,36	5 810 (56,70)	3,29	7 300 (56,73)	4,14	8 000 (58,00)	4,64	8 000 (56,00)	4,48
Sojamjöl	10 310 (54,25)	5,59	7 010 (63,00)	4,42	4 440 (64,00)	2,84	11 000 (59,00)	6,49	11 000 (57,00)	6,27
Jordnötsmjöl och -kakor					3 310 (64,00)	2,12	5 000 (65,00)	3,25	5 000 (63,00)	3,15
Raps- och senapsmjöl	1 980 (36,83)	0,73	7 360 (42,19)	3,11	7 840 (42,53)	3,33	8 500 (37,00)	3,14	8 500 (35,00)	2,98
Kokoskakor	172230 (44,34)	76,37	103470 (50,16)	51,90	12 080 (50,68)	6,12	14 000 (57,00)	7,98	14 000 (55,00)	7,70
Oljekraftfoderblandningar					133 030 (50,59)	67,30	110 000 (52,00)	57,20	110 000 (50,00)	55,00
Övrigt					30 (54,40)	0,02	3 500 (55,25)	1,93	3 500 (53,55)	1,87
Summa		**214,53**		**200,27**		**185,95**		**160,57**		**159,64**
B. Fabriksavfall.										
Melass: betodlare	23 100 (6,30)	1,46	23 550 (6,35)	1,50	23 600 (6,42)	1,52	23 200 (6,42)	1,49	23,200 (6,42)	1,49
övr. jordbrukare	38 175 (25,00)	9,54	29 840 (33,00)	9,85	23 300 (33,50)	7,81	30 000 (27,75)	8,32	30 000 (27,75)	8,32

[1] Tapioka- och maniokamjöl, risfodermjöl, majsglutenfoder och melasserat kli.
[2] Tapioka- och maniokamjöl samt risfodermjöl.

Tabell 18 (forts.). **Kostnadsberäkning för fodermedel.**

	1950/51		1951/52		1952/53		1953/54		1954/55	
	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr
Importerad melasserad trockensnitzel	—	—	5 200 (33,25)	1,73	—	—	—	—	—	—
Betmassa:										
betodlare	795 720 (0,295)	2,35	692 150 (0,300)	2,08	628 223 (0,307)	1,93	785 000 (0,303)	2,38	770 000 (0,303)	2,33
övr. jordbrukare	61 310 (1,013)	0,62	67 100 (1,654)	1,11	39 374 (1,842)	0,73	30 000 (1,636)	0,49	30 000 (1,636)	0,49
Betfor:										
betodlare	9 600 (17,50)	1,68	7 780 (26,50)	2,06	7 500 (25,50)	1,91	9 100 (20,25)	1,84	9 100 (20,25)	1,84
övr. jordbrukare	17 300 (25,25)	4,37	16 320 (37,25)	6,08	18 700 (36,25)	6,78	22 000 (29,00)	6,38	22 000 (29,00)	6,38
Drank, hl	1160000 (0,40)	0,46	1230000 (0,50)	0,62	2030000 (0,50)	1,02	1910000 (0,50)	0,96	1910000 (0,50)	0,96
Drav, hl.....	344 000 (2,00)	0,69	353 000 (2,75)	0,97	409 000 (2,90)	1,19	428 000 (2,20)	0,94	428 000 (2,20)	0,94
Summa		**21,17**		**26,00**		**22,89**		**22,80**		**22,75**
C. Animaliskt foder m. m.										
Köttfodermjöl.....	6 110 (36,44)	2,23	6 716 (44,24)	2,97	6 761 (50,47)	3,41	7 500 (53,50)	4,01	7 500 (53,50)	4,01
Foderbenmjöl	5 261 (29,50)	1,55	5 100 (39,62)	2,02	3 692 (39,87)	1,47	3 500 (39,00)	1,36	3 400 (39,00)	1,33
Dikalciumfosfat	2 690 (49,65)	1,34	1 677 (55,50)	0,93	603 (43,00)	0,26	800 (41,00)	0,33	800 (41,00)	0,33
Dinatriumfosfat	718 (48,70)	0,35	161 (55,10)	0,09	524 (48,00)	0,25	400 (46,50)	0,19	400 (46,50)	0,19
Blandat mineralfoder....	17 910 (50,80)	9,10	13 616 (56,77)	7,73	15 912 (48,84)	7,77	17 500 (46,50)	8,14	18 000 (46,50)	8,37
Fiskmjöl.....	8 785 (70,42)	6,19	10 933 (74,83)	8,18	14 603 (80,00)	11,68	15 000 (87,50)	13,12	15 000 (88,50)	13,28
Fodertran.....	3 000 (310,00)	9,30	2 900 (290,00)	8,41	3 100 (260,00)	8,06	3 200 (265,00)	8,48	3 250 (265,00)	8,61
Vitaminfodermedel	6 278 (146,15)	9,18	6 588 (156,84)	10,33	7 758 (155,12)	12,03	8 300 (155,00)	12,86	8 500 (155,00)	13,18
Summa		**39,24**		**40,66**		**44,93**		**48,49**		**49,30**

Animaliskt foder m. m. En redogörelse för beräkningsmetoderna återfinnes i Kungl. Maj:ts prop. 224/1953 s. 107*. Förbrukningen under 1953/54 och 1954/55 har uppskattats med ledning av tidigare års kvantiteter.

Kostnader för foder till äggproduktionen utanför jordbruket. Beräkningarna har utförts enligt samma principer som tidigare (om beräkningsmetoderna se Kungl. Maj:ts prop. 280/1947 s. 134—136). Som redan nämnts har hänsyn dessutom tagits till förändringar i kvantiteter och priser.

Tabell 19. Sammandrag av kostnader för köpfoder, milj. kr.

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55
Kraftfoder	214,53	200,27	185,95	160,57	159,64
Fabriksavfall	21,17	26,00	22,89	22,80	22,75
Animaliskt foder m. m.	39,24	40,66	44,93	48,49	49,30
Summa	**274,94**	**266,93**	**253,77**	**231,86**	**231,69**
Index	100,0	97,1	92,3	84,3	84,3
Avgår kostnader för foder till äggproduktionen utanför jordbruket	24,67	26,84	26,60	22,35	24,54
Nettosumma	**250,27**	**240,09**	**227,17**	**209,51**	**207,15**
Index	100,0	95,9	90,8	83,7	82,8

Diverse förnödenheter.

Skördegarn. Uppgifter om tillverkningen av skördegarn under 1953 har som tidigare inhämtats från de svenska fabrikanterna. Behovet av skördegarn inom landet täcks alltjämt till största delen av pappersgarn. Under 1953 har dock tillverkningen av sisalgarn utgjort ca 20 procent av totaltillverkningen. Tillverkningen har under 1953 totalt uppgått till ca 6 500 ton mot 5 800 ton 1952. I vårkalkylen 1953 beräknades förbrukningen av skördegarn under 1953/54 uppgå till 6 000 ton räknat som pappersgarn. Denna kvantitet har nu hållits oförändrad för 1953/54, medan det för 1954/55 räknats med en nedgång av förbrukningen till 5 700 ton.

Priset på pappersskördegarn till förbrukare under skördesäsongen 1953, vilket i vårkalkylen 1953 antogs bli 2,05 kr/kg, har enligt inhämtade upplysningar uppgått till i genomsnitt 1,89 kr/kg. Vid beräkningen av medelpris för kalkylen har hänsyn även tagits till förbrukningen av sisalgarn. Eftersom det förbrukade sisalgarnet omräknats till pappersgarn, vilket innehåller färre garnmeter per kg än sisalgarn, har priset för det senare (2,55 kr/kg) reducerats till att motsvara pappersgarnets längd per kg. Därefter har ett medelpris för allt skördegarn kalkylerats. Detta blir 1,95 kr/kg, vilket pris sålunda nu anses gälla för skördesäsongen 1953, vilken motsvarar produktionsåret 1953/54. På grund av inhämtade upplysningar finns för närvarande ej anledning att räkna med någon prisändring på skördegarn för skördesäsongen 1954.

Tillämpade kvantiteter och priser samt beräknade kostnader framgår av följande tablå.

År	Kvantitet, ton	Pris, kr/kg	Kostnad, milj. kr
1950/51	7 000	1,37	9,59
1951/52	6 700	2,40	16,08
1952/53	6 300	2,55	16,06
1953/54	6 000	1,95	11,70
1954/55	5 700	1,95	11,12

Hösalt. Till följd av prissänkning beräknas kostnaderna för hösalt under produktionsåret 1954/55 sjunka något.

Foderkonserveringsmedel. Enligt den i vårkalkylen 1953 införda principen beräknas kostnaderna för foderkonserveringsmedel under ett visst produktionsår med utgångspunkt från förbrukningss- och prisuppgifter för det

kalenderår, under vilket produktionsåret börjar. För kalenderåret 1953 föreligger nu förbrukningS- och prisuppgifter, vilka alltså insatts för produktionsåret 1953/54. Dessa uppgifter har även fått gälla för prognosåret 1954/55. Nedgången i AIV-syraförbrukningen har fortsatt och förbrukningen av övriga konserveringsmedel visar fortfarande en kraftig ökning. Kvantiteter och kostnader framgår av följande tablå.

År	AIV-syra			Övriga foderkonserveringsmedel, milj. kr	Summa kostn., milj. kr
	Kvant., ton	Pris, kr/ton	Kostn., milj. kr		
1950/51	3 600	139,00	0,50	0,51	1,01
1951/52	2 400	158,10	0,38	0,63	1,01
1952/53	1 270	182,50	0,23	1,04	1,27
1953/54	690	192,90	0,13	1,32	1,45
1954/55	690	192,90	0,13	1,32	1,45

Kostnaderna för melass till foderkonservering upptas som vanligt under kostnadsgruppen »Fabriksavfall» i foderkostnadsberäkningen.

Växtskydds- och ogräsbekämpningsmedel m. m. I vårkalkylen 1953 infördes preliminära uppgifter angående jordbrukets kostnader för växtskydds- och ogräsbekämpningsmedel m. m. under 1952. För detta år föreligger nu definitiva uppgifter. Den undersökning, som till vårkalkylen brukar verkställas för att fastställa preliminära uppgifter om jordbrukets inköp av dessa förnödenheter under närmast föregående år, har ännu ej kunnat utföras. Förfrågan har dock gjorts hos några av de större företagen i branschen. Det har därvid framkommit, att prisläget för växtskydds- och ogräsbekämpningsmedel, bortsett från vissa smärre prissänkningar, varit oförändrat under 1953 i jämförelse med 1952. Beträffande de sålda kvantiteterna av olika preparat har betydligt större variationer förekommit, vilket står i samband med växlingarna i förekomsten av insekter och växtsjukdomar under olika år. Dessa volymförändringar har emellertid gått i båda riktningarna, varför det inte är möjligt att avgöra, hur kvantitetsförändringarna kan ha verkat.

Liksom tidigare tillämpas den för ett visst kalenderår konstaterade kostnaden för det produktionsår, som börjar under kalenderåret i fråga. Då uppgifter föreligger t. o. m. 1952, kan beräkningen anses definitiv t. o. m. produktionsåret 1952/53. För 1953/54 har på grund av tidigare anförda underhandsuppgifter från försäljningsföretagen tillsvidare räknat med samma kostnadssumma som under 1952/53. För 1954/55 har räknats med en femprocentig ökning av användningen av växtskyddsmedel.

Hästskor och hästskosöm. I föreliggande kalkyl har kvantiteten hästskor korrigerats med hänsyn till uppgifter enligt industristatistiken för 1952. I stället för den tidigare beräknade kvantiteten, 2 550 ton hästskor, har nu räknats med 2 050 ton. Denna kvantitet har tillämpats fr. o. m. 1951/52.

Silfilter. Kostnaderna är liksom tidigare beräknade på fast kvantitet. Efter det att priset varit oförändrat under hela 1953, inträffade en prissänkning i januari 1954, varför nu beräknad kostnadssumma för 1953/54 är något lägre än den tidigare beräknade. För 1954/55 har tillämpats det pris, som gäller vid beräkningstillfället.

Torvströ. Basårets kvantitet, d. v. s. 1,8 milj. balar, har bibehållits för samtliga berörda produktionsår. Priset per bal höjdes i september 1953 med

20 öre. Detta har medfört, att den tidigare för produktionsåret 1953/54 upptagna kostnadssumman för torvströ höjts med 0,34 till 7,81 milj. kr. För 1954/55 har tillämpats det pris, som gäller vid beräkningstillfället, varvid kostnaden blir 7,83 milj. kr.

Rengörings- och desinfektionsmedel. Liksom i fråga om växtskydds- och ogräsbekämpningsmedel har någon undersökning angående jordbrukets inköp av rengörings- och desinfektionsmedel under 1953 ännu ej kunnat utföras. Genom en förfrågan, som gjorts hos några av de största tillverkarna och importörerna har dock framkommit, att inga nämnvärda pris- eller kvantitetsförändringar inträffat under 1953. Den i vårkalkylen 1953 införda kostnadssumman för produktionsåren fr. o. m. 1951/52 (2,9 milj. kr) har höjts till 3,1 milj. kr på grund av de föreliggande definitiva uppgifterna för kalenderåret 1952. Då möjligheter saknas att närmare bedöma utvecklingen för kommande år, har samma belopp införts även för 1954/55.

Sammandrag av jordbrukets kostnader för diverse förnödenheter återfinns i tabell 20.

Tabell 20. Kostnader för diverse förnödenheter i sammandrag, milj. kr.

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55
Skördegarn	9,59	16,08	16,06	11,70	11,12
Hösalt	1,28	1,35	1,59	1,56	1,51
Foderkonserveringsmedel	1,01	1,01	1,27	1,45	1,45
Växtskydds- och ogräsmedel m. m.	14,39	13,67	15,13	15,13	15,90
Hästskor	3,11	3,10	3,14	3,10	3,10
Hästskosöm	1,43	1,93	2,09	2,09	2,09
Silfilter	2,66	2,59	2,37	2,13	2,05
Torvströ	6,07	6,88	7,47	7,81	7,83
Rengörings- och desinfektionsmedel	3,00	3,10	3,10	3,10	3,10
Summa	**42,54**	**49,71**	**52,22**	**48,07**	**48,15**
Index	100,0	116,9	122,8	113,0	113,2

Kostnader för frakter m. m.

Frakter.

Mjölkfrakter. Beräkningarna av kostnaderna för mjölkfrakter är som vanligt baserade på uppgifter från Svenska mejeriernas riksförening beträffande dels fraktkostnaderna per ton mjölk, dels den procentuella andel, för vilken mejerierna betalar frakt, dels invägda mjölkkvantiteter. Beträffande fraktkostnaderna per ton finns uppgifter t. o. m. september månad 1953.

I föreliggande kalkyl har fraktkostnaderna per ton för 1952/53 definitivt beräknats till 19,17 kr i genomsnitt mot 19,39 kr i vårkalkylen 1953. Statens biltrafiknämnd medgav fr. o. m. mars månad 1952 taxehöjningar för lastbilstransporter. Sedan dess har några ändringar av de grundläggande taxorna icke inträffat. Eftersom den omnämnda taxeändringen varit gällande under hela produktionsåret 1952/53, för vilket uppgifter om de genomsnittliga fraktkostnaderna per ton föreligger, synes nu icke finnas anledning att i beräkningarna för 1953/54 och 1954/55 insätta några andra enhetskostnader än de för 1952/53 konstaterade.

För 1952/53 har kostnaderna för mjölkfrakter beräknats till 69,8 milj. kr. På grund av ökad mjölkinvägning beräknas för åren 1953/54 och 1954/55 kostnaderna komma att uppgå till 70,8 respektive 73,0 milj. kr. Frakt-

kostnad per ton, mjölkkvantiteter och beräknade totalkostnader framgår av följande tablå.

	Fraktkostnad per ton, kr	Beräknad mjölkkvantitet med betald frakt, milj. kg	Fraktkostnader för mjölk, milj. kr
1950/51	16,58	3 824	63,40
1951/52	18,33	3 641	66,75
1952/53	19,17	3 640	69,78
1953/54	19,17	3 694	70,81
1954/55	19,17	3 807	72,98

Bilfrakter. Kostnaderna för bilfrakter beräknas genom framskrivning av basårssumman med ett index för frakttaxornas utveckling enligt uppgifter från Svenska lasttrafikbilägareförbundet. Som förut anförts i samband med mjölkfrakterna, har några ändringar av grundtaxorna icke förekommit sedan mars 1952. De uppgifter om uttagna fraktersättningar, som meddelats från Svenska lasttrafikbilägareförbundet, är också oförändrade sedan vårkalkylen 1953. Följaktligen är även kostnadssummorna för åren 1952/53 och 1953/54 oförändrade. Samma kostnader har införts för prognosåret.

Som bekant föreligger en utredning med förslag till ändrad beskattning av motorfordonstrafiken. Då det emellertid icke är känt, när en ändrad beskattning kan komma till stånd eller vilken utformning ändringen kommer att få, har de sakkunniga icke ansett möjligt att ännu taga hänsyn till det nya skatteförslaget i kalkylen.

Järnvägsfrakter. Sedan vårkalkylen 1953 har några ändringar av frakttaxorna icke inträffat. De i nämnda kalkyl införda kostnadssummorna kvarstår alltså oförändrade och har även tillämpats för prognosåret.

Mjölkkontroll.

Antal kontrollassistenter. Statistiken för 1952/53 visar, att antalet kontrollassistenter detta år var 901. För 1953/54 och 1954/55 har antalet assistenter hållits oförändrat i kalkylen.

Assistentlönerna. Liksom i tidigare kalkyler har assistentlönerna för kontrollår (1/11—31/10) tillämpats för produktionsår utan omräkning. Vid förra vårkalkylen var assistentlönerna enligt Svenska lantarbetsgivareföreningens statistik kända endast t. o. m. 1950/51. Löneuppgifter för 1951/52 erhölls emellertid innan kalkylen behandlades i jordbruksnämndens råd, och en av löneuppgifterna motiverad korrigering (kostnadshöjning med 0,8 milj. kr) anmäldes vid rådssammanträdet och beaktades, när kalkylen tillämpades vid prisförhandlingarna. Någon förändring i kontrollassistenternas löneavtal har icke inträffat efter 1951/52, varför de omnämnda lönerna enligt statistiken nu tillämpas i kostnadsberäkningen för samtliga efterföljande år.

Liksom tidigare har verkställts framräkning av kostnaderna för mat och logi till assistenterna med hänsyn till prisutvecklingen. Den beräknade årskostnaden för mat och logi uppgår för 1952/53 till 1 474 och för 1953/54 och 1954/55 till 1 468 kr per assistent.

Statliga bidrag. Från lantbruksstyrelsen erhölls till förra vårkalkylen uppgifter om utbetalda statliga bidrag t. o. m. budgetåret 1951/52. På grund av att kalkylen nu utförts tidigare än vanligt, har det icke varit möjligt att erhålla senare uppgifter. Det utbetalda beloppet utgjorde för 1951/52 0,33 milj. kr. För budgetåret 1952/53 anslogs ett belopp av 0,30 milj. kr och för

1953/54 0,37 milj. kr. För 1954/55 har i statsverkspropositionen ånyo förordats ett belopp av 0,37 milj. kr. De angivna beloppen har dragits från de beräknade totala kostnaderna för mjölkkontroll.

Kontrollår	Antal assistenter	Beräknad årskostnad per assistent, kr	Total kostnad, milj. kr	Avgår statliga bidrag, milj. kr	Kostnad för jordbruket, milj. kr
1950/51	1 087	5 993	6,51	0,31	6,20
1951/52	1 023	8 045	8,23	0,33	7,90
1952/53	901	8 078	7,28	0,30	6,98
1953/54	900	8 072	7,26	0,37	6,89
1954/55	900	8 072	7,26	0,37	6,89

Seminkostnader.

Kostnaderna för insemination har beräknats på samma sätt som i förra årets vårkalkyl. Närmare redogörelse för principerna finns intagen i Kungl. Maj:ts prop. nr 207/1951. Beräkningarna är nu baserade på de totala seminkostnaderna t. o. m. 1952. För efterföljande år har verkställts framskrivning med hänsyn till förväntad ökning av seminverksamheten. Kostnaderna redovisas i följande tablå, fördelade på tjurhållning respektive övriga kostnader.

Kalenderår	Total seminkostn.	Avgår tjurkostnader	Återstående seminkostnader att medtas i kalkylen per kalenderår	produktionsår		Stegring sedan närmast föreg. år
	milj. kr	milj. kr	milj. kr	milj. kr		(%)
1945	0,72	0,21	0,51			
1946	1,42	0,31	1,11	1945/46	0,91	—
1947	2,09	0,48	1,61	1946/47	1,44	58
1948	3,42	0,69	2,73	1947/48	2,36	64
1949	4,88	0,79	4,09	1948/49	3,63	54
1950	5,87	0,88	4,99	1949/50	4,69	29
1951	6,54	0,99	5,55	1950/51	5,36	14
1952	7,67	1,06	6,61	1951/52	6,26	17
				1952/53	6,89	(10)
				1953/54	7,58	(10)
				1954/55	8,34	(10)

Maskinlegor.

Under senare år har som bekant en relativt betydande del av maskinarbetet i jordbruket utförts med maskiner och redskap, ägda av andra än brukarna själva. Den s. k. maskinhållarverksamheten har bedrivits av såväl jordbrukare som andra enskilda personer, bolag och ekonomiska föreningar. De kostnader jordbrukarna debiterats för denna verksamhet har tidigare endast till en del varit inkluderade i jordbrukskalkylen. Orsaken till att kostnaderna för maskinlegor tidigare icke helt medtagits har varit, att de icke kunnat fastställas annat än genom omfattande specialundersökningar. Frågan har emellertid tidigare berörts såväl inom kalkylsakkunniga som i samband med behandlingen av kalkylen i jordbruksnämndens råd, varvid dock konstaterats, att resultaten av en inom Jordbrukets Utredningsinstitut pågående undersökning borde avvaktas. Denna är nu avslutad, ehuru den ännu icke publicerats. De kalkylsakkunniga har emellertid erhållit tillgång till resultaten och har med dessa som grund utfört beräkningar över jordbrukets tidigare ej beaktade kostnader för maskinlegor.

Utredningsinstitutets undersökning har utförts på så sätt, att uppgifter inhämtats direkt från maskinhållarna angående bl. a. de belopp, som under åren 1948—1952 debiterats jordbrukarna för utfört maskinarbete. Adresser till maskinhållarna har erhållits genom hushållningssällskapens krets- och gillesombud i samtliga kommuner. Adressmaterialet omfattade i viss utsträckning även personer (i synnerhet jordbrukare), som bedrivit maskinarbete åt andra endast i liten omfattning. Adressinsamlingen begränsades till maskinhållare, som i sin verksamhet använder traktor. Därigenom uteslöts sannolikt största delen av tröskföreningarna. Vid bearbetningen har alla de maskinhållare uteslutits, vilka under 1950 debiterat lägre belopp än sammanlagt 800 kr för maskinarbete åt andra. Undersökningen omfattar samtliga maskinhållare: jordbrukare, andra enskilda personer, bolag, föreningar etc. Den inkluderar vidare de s. k. bekämpningsföretagen, vilka utför besprutning och bepudring mot insekter, växtsjukdomar och ogräs, samt den service i form av maskinell linryckning, som ombesörjs av linberedningsverken.

Verksamhetens omfattning kan i någon mån belysas medelst följande uppgifter över antalet i bearbetningen medtagna maskinhållare år 1950.

Jordbrukare	1 290
Andra enskilda personer	574
Sammanslutningar och övriga	327
	2 191

Den verksamhet, som bedrivs av maskinstationer och andra maskinhållare, är av olika typ. Maskinhållarna betjänar sålunda olika grupper av näringsidkare, dock i främsta rummet jordbrukare. I viss omfattning utförs dock även skogstransporter åt andra än jordbrukare samt vägarbeten, varjehanda anläggningsarbeten, sågning, vedkapning, renhållningsarbeten m. m. Arbetena åt jordbrukare omfattar såväl egentligt jordbruksarbete som transporter. Transporterna synes dock vara av liten omfattning. Bland de egentliga jordbruksarbetena kan nämnas följande hörande till den ordinarie jordbruksdriften.

Jordbearbetning
Sådd och gödselspridning
Bekämpning av insekter, växtsjukdomar och ogräs
Skörd
Tröskning

Därtill kommer varjehanda anläggningsarbeten inom jordbruket såsom stenröjnnig, nyodling, stubbrytning och dikning.

I den följande redovisningen har som grundbelopp upptagits endast de summor, som debiterats jordbrukare för arbeten i den egentliga jordbruksdriften, d. v. s. efter avdrag för de ovan nämnda anläggningsarbetena samt skogskörning och arbeten i fruktodlingar.

Jordbrukets kostnader för maskinlegor är, som förut anförts, delvis redan beaktade i jordbrukskalkylen. Vid beräkningarna över vilken andel av kostnaderna i fråga, som tidigare icke beaktats, har de sakkunniga utgått från en uppdelning av maskinhållarnas självkostnader, som i sin tur torde ligga till grund för dessas kalkylering och debitering av kunderna. Kostnaderna för maskinarbetet har härvid uppdelats i följande grupper.

1. Ränta
2. Avskrivning
3. Underhåll
4. Driv- och smörjmedel

5. Medel för besprutning och bepudring (bekämpningsmedel)
6. Skördegarn
7. Arbete
8. Byggnader
9. Administration

Av dessa kostnader kan posterna 1, 2, 4, 5 och 6 i stort sett anses redan vara beaktade i kalkylen för samtliga maskinhållare. Den följande diskussionen torde närmare klarlägga detta.

Räntekostnaderna får anses i stort sett redan beaktade. Sålunda är ränta beräknad på icke avskriven del av hela maskinbeståndets värde, oavsett om maskinerna ägs av jordbrukare eller andra. I fråga om byggnaderna ingår i kalkylen ränta endast på värdet av byggnader vid egentliga jordbruk.

Avskrivningskostnaderna får anses vara i stort sett inkluderade i jordbrukskalkylen för samtliga maskiner — ägda av såväl jordbrukare som andra — vilka används vid de arbeten, som enligt det föregående skall belasta kalkylen.

Underhållskostnader ingår i jordbrukskalkylen med de belopp, som erhålls ur statistiska centralbyråns deklarationsundersökning för jordbrukare. Häri ingår alltså ej underhållskostnader för maskiner ägda av andra än jordbrukare. Däremot torde, då maskinhållarverksamhet bedrivs i mindre skala av jordbrukare, underhållskostnaderna ingå i självdeklarationerna för jordbruket. Så långt detta är fallet, har dessa kostnader påverkat underhållskostnaderna enligt deklarationsundersökningen. Där maskinhållarverksamhet bedrivs i stor skala av jordbrukare, torde dock som regel i självdeklarationen göras skillnad mellan å ena sidan jordbruket och å andra sidan maskinhållarverksamheten. I sådant fall redovisas det egna jordbrukets maskinkostnader i deklarationen som maskinlegor, varvid någon underhållskostnad för maskiner icke kommer till synes i deklarationen för jordbruket. Vid beräkningen för jordbrukskalkylen har de kalkylsakkunniga från de debiterade beloppen dragit 50 procent av den underhållskostnad, som beräknats för de av jordbrukarna ägda och i maskinhållarverksamheten använda maskinerna.

Kostnader för driv- och smörjmedel, bekämpningsmedel samt skördegarn får anses till fullo beaktade i jordbrukskalkylen.

Arbetskostnaderna är icke till någon del — icke heller då maskinhållarverksamhet bedrives av jordbrukare — inkluderade i jordbrukskalkylen.

Kostnader för byggnader är icke inkluderade i kalkylen så vitt gäller speciella byggnader för verksamheten. För den maskinhållarverksamhet, som bedrivs av jordbrukare, är dock denna fråga något oklar. Eventuella specialbyggnader för maskiner, vilka icke stått i proportion till gårdarnas ordinarie behov, torde i den undersökning, som ligger till grund för byggnadskostnadsberäkningen, icke ha tillåtits belasta jordbruket. Kostnaderna för byggnader till maskinhållarverksamheten kan därför anses ingå i jordbrukskalkylen i den mån nämnda verksamhet bedrivs utan särskilda för ändamålet uppförda byggnader. I detta sammanhang bör omnämnas, att kostnader för byggnader sannolikt icke påverkat taxorna och debiteringen för maskinarbetet, i de fall då några specialbyggnader för maskinerna icke funnits. Något avdrag från de debiterade beloppen för byggnadskostnader har följaktligen icke gjorts.

Administrationskostnader är icke inkluderade på annat ställe i kalkylen.

I enlighet med föregående principdiskussion har avdrag gjorts från de debiterade beloppen enligt följande tabell.

Jordbrukets kostnader för maskinlegor per kalenderår, milj. kr

	1948	1949	1950	1951	1952
I. Debiterade belopp för arbeten i den egentliga jordbruksdriften	7,55	12,22	15,95	18,32	19,67
II. Avdragsposter					
1. Ränta på maskinkapitalet	0,56	0,88	1,12	1,26	1,33
2. Avskrivning av maskinvärdet	1,21	1,90	2,42	2,71	2,88
3. Underhåll av maskinbeståndet	0,27	0,41	0,46	0,50	0,49
4. Driv- och smörjmedel	1,57	2,36	3,10	3,50	3,65
5. Bekämpningsmedel	0,53	1,21	1,89	2,50	2,87
6. Skördegarn	0,05	0,09	0,12	0,11	0,10
Summa avdrag	4,19	6,85	9,11	10,58	11,32
III. Nettobelopp till jordbrukskalkylen ...	3,36	5,37	6,84	7,74	8,35

De i tabellen på grundval av institutets undersökning beräknade nettobeloppen avser som synes åren 1948—1952. Kalkylsakkunniga har verkställt framskrivning av det för 1952 beräknade beloppet under förutsättning av oförändrad volym men med hänsyn till kostnadsutvecklingen. Eftersom den i tabellen anförda nettokostnaden till största delen representerar arbetskostnader, har framskrivningen gjorts enligt utvecklingen av avtalslönen till motorkunniga traktorförare i jordbruket. Efter framskrivning erhålls kostnadssummor enligt tabell 21.

Tabell 21. Jordbrukets kostnader för maskinlegor, framskrivning och beräkning för produktionsår, milj. kr.

Kalenderår	Milj. kr	Index föreg. år = 100	Produktionsår	Milj. kr	Index 1950/51 = 100
1948	3,36	..			
1949	5,37	159,8	1948/49	4,70	
1950	6,84	127,4	1949/50	6,35	
1951	7,74	113,2	1950/51	7,44	100,0
1952	8,35	107,9	1951/52	8,15	109,5
1953	8,35	100,0	1952/53	8,35	112,2
1954	8,78	105,1	1953/54	8,64	116,1
1955	8,78	100,0	1954/55	8,78	118,0

Torkningskostnader för brödsäd.

Åren 1950/51—1954/55. Kalkylsakkunniga har bl. a. med hänsyn till de sedan basåret höjda taxorna för artificiell torkning och ökad skörde- och direkttröskning funnit det önskvärt att i kalkylen införa torkningskostnader för brödsäd som en särskild kostnadspost. (I förra årets vårkalkyl var ökningen sedan basåret i torkningskostnaderna införd som en avdragspost för brödsäd på inkomstsidan.) Beräkningarna grundar sig på uppgifter från centralföreningarna. De inkomna uppgifterna gäller odlarleveranser t. o. m. oktober för åren 1950 och 1953 och avser dels beräknade medelvattenhalter för olika brödsädsslag, dels torkningsavdragen per deciton levererad vara. (För 1951 och 1952 har inga nya uppgifter sedan vårkalkylen 1953 inhämtats och de upptagna kostnadsbeloppen för dessa år är därför ungefärliga.) De för 1950 och 1953 inhämtade uppgifterna representerar samtliga län utom Jönköpings och Kronobergs, varifrån odlarleveranserna emellertid är

förhållandevis små, och ger följande resultat. För 1950 respektive 1953 års skörd uppgår torkningskostnaderna utslagna på hela saluöverskottet (inkl. försålt utsäde) under regleringsåret till 46,10 respektive 65,27 öre/dt. Man har från Svenska lantmännens riksförbund uttalat, att några torkningskostnader knappast debiteras odlarna för leveranser efter oktober månads utgång, då senare levererad brödsäd som regel ej håller högre vattenhalt än 17,5 procent.

Differenserna i medelvattenhalt mellan 1953 och 1950 års skörd har i stort sett varit obetydliga. De ökade torkningskostnaderna synes sålunda icke så mycket vara beroende på högre vattenhalt hos 1953 års skörd utan i stället vara en följd av höjda torkningsavgifter och större torkningsvolym. Sålunda kan såväl 1950 som 1953 betraktas som »normalår». Därför har de sakkunniga vid beräkningen av torkningskostnaderna för 1954 års skörd räknat med samma belopp per deciton som för 1953 års skörd. Någon väsentlig ändring i avgifternas storlek eller i den relativa torkningsvolymen torde nämligen knappast kunna ifrågasättas. Torkningskostnaderna sammanfattas i följande tablå.

	Saluöverskott (inkl. försålt utsäde) milj. kr	Torkningskostnad, öre/dt	Torkningskostnad, milj. kr
1950/51	698	46,10	3,22
1951/52	483	53,83	2,60
1952/53	849	96,58	8,20
1953/54	1 066	65,27	6,96
1954/55	1 118	65,27	7,30

De nu beräknade kostnaderna avser torkning inom spannmålshandeln. Härutöver förekommer emellertid även artificiell torkning av brödsäd hos jordbrukare. Kostnaderna härför är emellertid, om man undantar bränsle, redan beaktade i kalkylen.

Sammandrag. De olika delposterna under rubriken »Frakter m. m.» återfinns i tabell 22.

Tabell. 22. Kostnader för frakter m. m. i sammandrag, milj. kr.

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55
Mjölkfrakter	63,40	66,75	69,78	70,81	72,98
Övriga frakter:					
Bilfrakter	15,57	18,47	19,46	19,46	19,46
Järnvägstransporter	7,30	9,03	9,86	9,86	9,86
Summa frakter	**86,27**	**94,25**	**99,10**	**100,13**	**102,30**
Mjölkkontroll	6,20	7,90	6,98	6,89	6,89
Seminkostnader	5,36	6,26	6,89	7,58	8,34
Maskinlegor	7,44	8,15	8,35	8,64	8,78
Torkningskostnader för brödsäd	3,22	2,60	8,20	6,96	7,30
Summa	**108,49**	**119,16**	**129,52**	**130,20**	**133,61**
Index	100,0	109,8	119,4	120,0	123,2

Tabell 23. Jordbrukets kostnader åren 1950/51—1954/55, milj. kr.

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55	Värdeförändring 1953/54—1954/55 beroende på förändring av (milj. kr)		
						kvantiteter	priser	summa
Arbetskostnader	**1 936,9**	**2 353,1**	**2 421,3**	**2 435,4**	**2 405,0**	**−72,9**	**+42,5**	**− 30,4**
Index	*100,0*	*121,5*	*125,0*	*125,7*	*124,2*	—	—	—
Kapitalkostnader.								
Grundförbättringar .. Avskrivning och	19,1	23,5	25,1	25,7	26,0	—	+ 0,3	+ 0,3
Ekonomibyggnader .. underhåll	160,5	185,4	189,3	189,6	190,7	—	+ 1,1	+ 1,1
Maskiner o. redskap	274,1	325,1	353,9	369,6	382,5	+14,4	− 1,5	+ 12,9
Elektricitet	44,7	57,0	60,6	69,6	74,6	+ 5,0	—	+ 5,0
Räntekostnader	302,2	327,8	402,8	405,5	409,8	+ 4,3	—	+ 4,3
Summa kapitalkostnader	**800,6**	**918,8**	**1 031,7**	**1 060,0**	**1 083,6**	**+23,7**	**− 0,1**	**+ 23,6**
Index	*100,0*	*114,8*	*128,9*	*132,4*	*135,3*	—	—	—
Kostnader för förnödenheter.								
Driv- och smörjmedel	79,9	92,5	97,9	100,4	105,8	+ 6,1	− 0,7	+ 5,4
Handelsgödselmedel och kalk ..	188,4	206,7	237,2	255,9	250,8	+ 3,6	− 8,7	− 5,1
Köpfodermedel	250,3	240,1	227,2	209,5	207,2	+ 3,2	− 5,5	− 2,3
Diverse förnödenheter	42,5	49,7	52,2	48,1	48,2	+ 0,2	− 0,1	+ 0,1
Summa förnödenheter	**561,1**	**589,0**	**614,5**	**613,9**	**612,0**	**+ 13,1**	**−15,0**	**− 1,9**
Index	*100,0*	*105,0*	*109,5*	*109,4*	*109,1*	—	—	—
Frakter m. m.								
Frakter	86,3	94,2	99,1	100,1	102,3	+ 2,2	—	+ 2,2
Mjölkkontroll	6,2	7,9	7,0	6,9	6,9	—	—	—
Seminkostnader	5,4	6,3	6,9	7,6	8,3	+ 0,7	—	+ 0,7
Maskinlegor	7,4	8,2	8,3	8,6	8,8	—	+ 0,2	+ 0,2
Torkningskostnader för brödsäd	3,2	2,6	8,2	7,0	7,3	+ 0,3	—	+ 0,3
Summa frakter m. m.	**108,5**	**119,2**	**129,5**	**130,2**	**133,6**	**+ 3,2**	**+ 0,2**	**+ 3,4**
Index	*100,0*	*109,9*	*119,4*	*120,0*	*123,1*	—	—	—
Summa kostnader	**3 407,1**	**3 980,1**	**4 197,0**	**4 239,5**	**4 234,2**	**−32,9**	**+27,6**	**− 5,3**
Index	*100,00*	*116,82*	*123,18*	*124,43*	*124,28*	—	—	—

Sammanfattning av inkomst- och kostnadsberäkningarna.

Resultatet av beräkningarna rörande jordbrukets inkomster och kostnader har sammanfattats i följande tablå.

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55
Kostnader, milj. kr	3 407,1	3 980,1	4 197,0	4 239,5	4 234,2
Kostnadsindex	100,00	116,82	123,18	124,43	124,28
Inkomster, milj. kr	3 277,7	3 793,2	4 068,8	3 976,2	4 072,5
Avgår överskott 1950/51 enligt kalkyl med 1938/39 som basår	8,4	—	—	—	—
Basinkomst, framskriven medelst kostnadsindex, milj. kr	3 269,3	3 819,2	4 027,1	4 068,0	4 063,1
Kalkylmässigt över- eller underskott, milj. kr	—	— 26,0	+ 41,7	— 91,8	+ 9,4

Enligt prisöverenskommelsen våren 1952 beräknades av det dåvarande underskottet för 1952/53 (avrundat nedåt med 1,8 milj. kr) 55 milj. kr hänföra sig till ökade räntekostnader på grund av höjning av jordvärdena för jordbruksfastigheter enligt 1952 års fastighetstaxering ävensom ökade värden på kreaturs- och förrådskapital. Av denna räntekostnadsökning skulle 1/5 eller 11 milj. kr beaktas vid prissättningen för 1952/53, medan återstående del eller 44 milj. kr skulle successivt intäckas med 1/4 under vart och ett av de följande 4 åren. I enlighet härmed bör det kalkylmässiga överskottet för 1952/53 ökas med 45,8 milj. kr (44 milj. kr plus avrundningen vid prisöverenskommelsen 1,8 milj. kr) och underskottet för 1953/54 minskas med 33 milj. kr. Överskottet för 1952/53 blir 87,5 milj. kr. För 1953/54 reduceras underskottet till 58,8 milj. kr. På motsvarande sätt bör det kalkylmässiga överskottet för 1954/55 vid kalkylens användning för prissättningen på jordbrukets produkter ökas med 22 milj. kr. *För 1954/55 uppstår ett överskott av 31,4 milj. kr.*

I följande tablå belyses kvantitets- och prisförändringarnas inverkan på resultatet av förkalkylen för 1954/55 jämfört med resultatet av den reviderade kalkylen för 1953/54.

	Värdeförändring beroende på förändring i		
	kvantiteter milj. kr	priser milj. kr	kvantiteter och priser milj. kr
Inkomster	+ 166,0	— 69,7	+ 96,3
Kostnader[1]	+ 31,5	[2]— 37,6	— 6,1
Totalt	+ 197,5	— 107,3	+ 90,2

[1] Kostnadsförändringar överförda till inkomstsida.
[2] I texten omnämnd räntekostnadshöjning inräknad.

Anm. Efter behandlingen av föreliggande kalkyl i jordbruksnämndens råd den 11 februari 1954 har vissa justeringar av resultaten skett. Justeringarna framgår av en särskild bilaga på följande sidor.

Bilaga till bilaga 5.

PM

ang. av jordbruksnämndens råd begärda kompletterande undersökningar till februarikalkylen 1954[1].

Mjölkinvägningen vid mejeri 1953/54.

Sedan kalkylsakkunniga avslutade arbetet med inkomst- och kostnadskalkylen den 4 februari, har en s. k. förkalkyl för mjölkinvägningen vid mejeri under januari 1954 blivit tillgänglig. Förkalkylen, vilken vanligtvis brukar nära överensstämma med den definitiva statistiken, visar en invägning under januari i år av 255 840 ton. Denna kvantitet utgör 96 procent av invägningen under januari 1953. Procenttalet är ca 1 procentenhet lägre än vad som motsvarar kalkylsakkunnigas bedömning för januari vid en viss antagen säsongvariation.

Förkalkylen för januari är den enda nya information, som tillkommit, sedan kalkylarbetet avslutades i början av februari.

Svenska mejeriernas riksförenings statistikavdelning har gjort en bedömning enligt vilken invägningen under 1953/54 skulle uppgå till högst 3 690 milj. kg mot 3 720 milj. kg i inkomstkalkylen. Om man utgår från denna bedömning och i övrigt bibehåller den i kalkylen tillämpade prognosmetodiken, minskar jordbrukets inkomster med 6,1 milj. kr 1953/54 och med 6,2 milj. kr 1954/55. Förändringarna i total mjölkproduktion, produktion per ko och invägning vid mejeri skulle då bli följande.

	Beräkning enligt inkomstkalkylen		Beräkning med utgång från SMR:s uppskattning av mjölkinvägningen 1953/54	
	1953/54	1954/55	1953/54	1954/55
Total mjölkproduktion, milj. kg	4 517	4 609	4 487	4 579
Procentuell förändring sedan föregående år	+ 0,6	+ 2,0	— 0,1	+ 2,0
Produktion per ko, kg	2 881	2 910	2 862	2 891
Procentuell förändring sedan föregående år	+ 0,5	+ 1,0	— 0,2	+ 1,0
Invägning vid mejeri, milj. kg	3 720	3 834	3 690	3 804
Procentuell förändring sedan föregående år	+ 1,5	+ 3,1	+ 0,7	+ 3,1

Kalkylsakkunniga vill i detta sammanhang framhålla, att den tillämpade prognosmetodiken innebär en successiv stark minskning av den beräknade mjölkanvändningen utanför mejeri. Med hänsyn till den fortgående nedgången i antalet mejerileverantörer är det emellertid mycket möjligt att användningen av mjölk utanför mejeri i verkligheten går ner mindre än vad man räknat med i kalkylen.

[1] Denna PM justerades av kalkylsakkunniga den 21 februari 1954.

Kalkylsakkunniga har med hänsyn till vad som ovan anförts och då de sakkunnigas beräkning bygger på en svag ökning av mjölkproduktionen per ko, icke ansett tillräckliga skäl föreligga för en ändrad uppskattning.

Äggproduktionen 1954/55.

På grund av att kalkylen i år skulle färdigställas redan under början av februari, var det icke möjligt att införskaffa de sedvanliga uppgifterna från hushållningssällskap och äggcentraler om troliga förändringar i olika landsdelar av påläggets storlek m. m. I samband med den av rådet begärda översynen av uppskattningen av äggproduktionen för 1954/55 har kalkylsakkunniga nu inhämtat sådana upplysningar. Dessa antyder, att den tidigare gjorda uppskattningen av produktionen för 1954/55 möjligen är något för hög. Med hänsyn härtill har de kalkylsakkunniga sänkt den i kalkylen upptagna produktionen med 1 milj. kg till 84 milj. kg. Jordbrukets andel i äggproduktionen har i kalkylen för 1954/55 upptagits till 85 procent. Äggproduktionen inom jordbruket beräknas sålunda till 71,4 milj. kg mot 72,2 milj. kg i kalkylen. Jordbrukets inkomster av äggproduktionen beräknas med ledning härav till 210,6 milj. kr mot 213,0 milj. kr i kalkylen. Den beräknade inkomsten minskas sålunda med 2,4 milj. kr. Samtidigt blir på kostnadssidan reduktionen för foder till äggproduktionen utanför jordbruket något mindre än tidigare. På grund härav ökar kostnaderna med, på inkomstsida räknat, 0,36 milj. kr.

Priserna på hudar.

Priserna på hudar för prognosåret (1954/55) har som vanligt i inkomstkalkylen beräknats med utgång från de vid beräkningstillfället gällande priserna. Enligt en nu verkställd undersökning av det aktuella prisläget har konstaterats, att sedan inkomstkalkylen upprättades, en prissänkning motsvarande 1,75 milj. kr för helt år har inträffat.

Fläskproduktionen.

Efter kalkylarbetets avslutande har uppgifterna om antalet under januari 1954 betäckta suggor samt resultaten av svinräkningen den 11 januari 1954 blivit tillgängliga. Härjämte har särskilda beräkningar gjorts över den slakt av svin, som kan komma att ske under de återstående månaderna av 1953/54.

Det nya materialet och de anförda beräkningarna har givit anledning till nya överväganden rörande svinslaktens storlek 1953/54 och 1954/55.

Jämförelser i fråga om antalet modersuggor enligt svinräkningarna ger vid handen, att försämringen i betäckningsstatistiken det senaste året icke varit så stark som man tidigare räknat med samt att den slakt av svin, som kan beräknas för återstående månader av 1953/54, blir mindre än vad som antagits i kalkylen. Jämförelserna och beräkningarna medför en minskning av den i kalkylen för 1953/54 upptagna fläskproduktionen med 4 milj. kg till ett värde av 12,5 milj. kr.

Om man utgår från antalet suggbetäckningar under september 1953—januari 1954 och samma säsongvariation i antalet betäckningar som under 1949/50, erhålles för hela 1953/54 ett antal betäckningar, som överstiger 1952/53 års antal med 10,2 procent (mot tidigare 8,3 procent beräknat på tiden september—december). Motsvarande beräkningar med utgångspunkt från 1950/51 och 1952/53 års säsongvariationer ger till resultat en ökning av antalet betäckningar från 1952/53 till 1953/54 av 6,1 och 17,1 procent

(mot tidigare 4,0 och 16,5 procent). I genomsnitt erhålles en beräknad ökning med 11 procent (tidigare 10 procent).

Svinräkningen den 11 januari 1954 ger vid handen, att försämringen av betäckningsstatistiken fortsatt men ytterligare minskats och icke motiverar större höjning av det genomsnittliga procenttalet för betäckningsökningen än från nyssnämnda 11 till 14 (tidigare från 10 till 14). Under i övrigt samma förutsättningar som i den upprättade kalkylen erhålles för 1954/55 en total fläskproduktion av 216,9 milj. kg. Detta innebär en minskning i förhållande till kalkylen av 2,5 milj. kg till ett värde av 7,8 milj. kr.

Herrar Carbell, Lindskog och Odhner har ansett att bedömningen av förbättringen i betäckningsstatistiken är ytterligt osäker och att det föreliggande siffermaterialet närmast pekar på en ökning av svinslakten med 15 procent under 1954/55.

Lönerna till mjölkkontrollassistenterna.

Efter kalkylarbetets avslutande har förhandlingar upptagits angående kontrollassistenternas löner, som avtalsmässigt varit oförändrade sedan 1951/52. Avtal har vid översynen av kalkylen icke träffats, men ett medlingsförslag har framlagts, som innebär höjning av årslönen med 325 kr jämte vissa andra förbättringar, vilkas värde beräknats till 25—35 kr per år. Arbetsgivarsidan är beredd godtaga förlikningsmannens förslag, varför man torde få räkna med en höjning av kontrollkostnaderna med lägst 320 000 kr.

Trafikförsäkring för traktorer.

Den 1 juli 1952 infördes förutom registreringsplikt även obligatorisk trafikförsäkring för gummihjulstraktorer. Trafikförsäkringsplikten omfattar alltså ej järnhjuls- och bandtraktorer. Däremot torde den omfatta gummihjulsförsedda s. k. dragbilar, i den mån dessa hänföras till traktorer och ej till bilar. Premien är 30 kr per år för traktorer, använda i lantbruk och för tillfälliga transporter på landsväg.

Som motsvarighet till nämnda trafikförsäkring före den 1 juli 1952 torde kunna räknas den frivilliga ansvarighetsförsäkringen för traktorer. Omfattningen av denna under tiden närmast före 1952 är svår att bestämma, eftersom den i försäkringsföretagens statistik är inräknad i övrig ansvarighetsförsäkring. Från ett bolag har dock som en grov uppskattning angivits, att antalet i bolaget trafikförsäkrade traktorer nu är ca 4 gånger så stort som antalet ansvarighetsförsäkrade traktorer omedelbart före 1 juli 1952.

Premierna för ansvarighetsförsäkring för traktorer varierade ganska mycket i olika bolag och med hänsyn till tidpunkten för försäkringsavtalet. Vidare tillämpades ibland annan tariff för traktoransvarighetsförsäkringen, om denna var förenad med annan ansvarighetsförsäkring i lantbruket. I allmänhet tillämpade de ömsesidiga bolagen lägre premier än aktiebolagen. Den genomsnittliga premien för traktoransvarighetsförsäkring under åren närmast före 1952 kan dock anges till ungefär 25 kr per år.

Samtidigt med att den obligatoriska trafikförsäkringen för traktorer infördes, ändrades dock även graden av ansvarighet för en traktorägare. Traktorkörning blev jämställd med bilkörning, i det att traktorägaren för att i händelse av skadefall undgå ersättningsskyldighet numera måste bevisa, att han ej varit vållande. Före 1952 krävdes i stället styrkt vållande av skadan för att en traktorägare eller -förare skulle kunna fällas till ansvar.

Från 1952 är vidare traktorns ägare automatiskt ansvarig för de skador,

som traktorn kan vålla, medan tidigare även traktorföraren kunde bli ersättningsskyldig. Någon hänsyn till dessa förändringar i graden av ansvarighet har ej kunnat tas i nedanstående beräkning av kostnaderna.

I en beräkning av kostnaderna för jordbruket med anledning av den obligatoriska trafikförsäkringen för traktorer bör rimligen för tiden före 1 juli 1952 kostnaderna för traktoransvarighetsförsäkringen beaktas. Denna kostnad bör i så fall även anses belasta de traktorägare, som ej tecknat sådan försäkring, eftersom de kan anses ha stått en självrisk till ungefär samma belopp.

Kostnadsberäkningen omfattar här endast gummihjulstraktorerna, eftersom den obligatoriska trafikförsäkringen endast gäller för dessa.

Med ledning av registreringsstatistiken och en preliminär bearbetning av denna inom statistiska centralbyrån kan minimiantalet gummihjulstraktorer i jordbruket den 15 september 1953 anges till ca 90 000. Vid samma tidpunkt fanns enligt jordbrukskalkylen ca 99 000 traktorer inklusive dragbilar i jordbruket. Skillnaden, 9 000 traktorer, kan anses utgöra maximiantalet av järnhjuls- och bandtraktorer i jordbruket samt dragbilar med en maximihastighet av över 30 km/tim. Om detta antal förutsättes vara konstant under samtliga de år, som beräkningen omfattar, kan alltså det ungefärliga antalet gummihjulstraktorer i jordbruket erhållas genom att för varje år minska antalet traktorer inklusive dragbilar enligt jordbrukskalkylen med 9 000 st.

Den obligatoriska trafikförsäkringen för traktorer förutsättes här vara införd fr. o. m. produktionsåret 1952/53.

Med ovanstående förutsättningar kan jordbrukets kostnader för trafikförsäkring av traktorer beräknas enligt följande.

Produktionsår	Antalet traktorer inkl. dragbilar enl. jordbrukskalkylen	Avdrag enl. ovan	Antalet trafikförsäkr. traktorer	Premie kr/år	Kostnad milj. kr	Index
1950/51	72 250	9 000	63 250	25	1,58	100,0
1951/52	82 675	9 000	73 675	25	1,84	116,5
1952/53	93 450	9 000	84 450	30	2,53	160,1
1953/54	103 850	9 000	94 850	30	2,85	180,4
1954/55	113 100	9 000	104 100	30	3,12	197,5

Kalkylsakkunniga har sålunda verkställt den begärda utredningen angående trafikförsäkringens ekonomiska verkningar för jordbrukarna men har ansett det bäst överensstämma med de nuvarande reglerna för kalkylarbetet att icke komplicera detta genom att i beräkningarna intaga en post av denna storleksordning, helst som försäkringar i övrigt icke finnes redovisade i kalkylen.

Sammanfattning.

De av kalkylsakkunniga företagna kompletterande undersökningarna medför en minskning av det i kalkylen redovisade överskottet för 1954/55 med 10,9 milj. kr till 20,5 milj. kr i enlighet med följande tablå.

	Milj. kr
Äggproduktionen	2,4
Foder till äggproduktionen utanför jordbruket	0,4
Fläskproduktionen	7,8
Lönerna till mjölkkontrollassistenterna	0,3
Summa	10,9

Bilaga 6.

PM
angående prisclearingen av fettvaror.

I en vid jordbruksnämndens regleringsskrivelse våren 1953 fogad bilaga (Bilaga 6 till Kungl. Maj:ts proposition nr 224/1953) har lämnats en prognos beträffande utvecklingen av clearingkassan för fettvaror under budgetåret 1952/53. I denna prognos beräknades kassans tillgångar den 30 juni 1953 till 74 miljoner kronor. De verkliga tillgångarna nämnda dag uppgick emellertid till omkring 76 miljoner kronor. Vid överenskommelsen om prissättningen på jordbrukets produkter under regleringsåret 1953/54 förutsattes, att av tillgångarna per den 30 juni 1953 37,6 miljoner kronor skulle överföras till anslaget för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Vid denna promemoria finns fogad en redogörelse för clearingkassan under budgetåret 1953/54, vilken delvis har karaktären av prognos. I redogörelsen har beloppet å 37,6 miljoner kronor upptagits på utgiftssidan. Vidare återfinns i redogörelsen en utgift av 1,3 miljoner kronor. Detta belopp har i enlighet med nämnda prisöverenskommelse överförts till Svenska mejeriernas riksförenings kassa för regleringsändamål.

Clearingkassan togs under budgetåret 1952/53 i anspråk för inlösen av svenskt oljeväxtfrö med cirka 61 miljoner kronor, av vilket belopp cirka 33,5 miljoner kronor återbetalats under budgetåret 1953/54 och 5 miljoner väntas inflyta. Överskottet av rapsfrö har med anlitande av kassans tillgångar nedskrivits till världsmarknadspriser. Motsvarande nedskrivning har också gjorts för linfrö och linolja, såväl importerad som inhemsk vara, med sammanlagt 5 miljoner kronor, varav 1 miljon åtgått för kvarvarande partier av 1952 års skörd, 3,5 miljoner för 1953 års skörd och 0,5 miljoner för lagret den 1 januari 1954 av importerat linfrö och importerad linolja. Övriga statliga lager av fettråvaror beräknas för nedskrivning till världsmarknadspriser taga 2,5 miljoner i anspråk. Värdet på beredskapslagren har vidare nedskrivits med cirka 5 miljoner kronor, varav 2 miljoner kronor ingår i redogörelsen för 1953/54 redovisade underskottet på olja av 1952 års skörd.

Här nedan lämnas en prognos för budgetåret 1954/55. Den är givetvis mycket osäker. Beträffande de vegetabiliska oljorna av inhemsk odling har jordbruksnämnden föreslagit att clearingkassan bibehålles under nästa budgetår. Godkännes förslaget, kommer kassans tillgångar efter den 30 juni 1954 att tillföras belopp motsvarande skillnaden mellan clearingpris och självkostnadspris för olja som förbrukas inom landet under 1954/55.

Prognos angående det ekonomiska resultatet av clearingförfarandet under tiden den 1/7 1954—30/6 1955.

	Inkomstsida Kronor	Utgiftssida Kronor
Clearingkassan för fettvaror		
Innestående medel	45 000 000	
Överskott på svensk olja av 1954 års skörd	25 000 000	
Oförutsedda utgifter (bl. a. för linfrö)		5 000 000
Netto		65 000 000
	70 000 000	**70 000 000**

Regleringen av fettvaror.

Redogörelse för clearingkassans för fettvaror verksamhet den 1/7 1953—30/6 1954.

	Inkomstsida		Summa	Utgiftssida		Summa
	1/7—31/12 1953 (Faktiska)	1/1—30/6 1954 (Beräknade)		1/7—31/12 1953 (Faktiska)	1/1—30/6 1954 (Beräknade)	
Innestående medel den 1/1 1953	—	—	26 306 379: 97	—	—	—
A. *Importerade fettvaror*						
1) *Matnyttigt fett*						
Clearingavgifter	17 343 395: 35	—	17 343 395: 35	—	—	—
Clearingbidrag	—	—	—	857 392: 83	—	857 392: 83
Nedskrivning till världsmarknadspris per den 1/9 1953 av valolja	—	—	—	2 966 090: 18	—	2 966 090: 18
Avveckling av kvarvarande lager per den 1/9 1953	—	—	—	—	2 500 000: —	2 500 000: —
Diverse utgifter (prisskillnad på fettsyror, svinn m. m.)	—	—	—	885 794: 93	—	885 794: 93
2) *Linolja*						
Clearingbidrag	—	—	—	1 632 402: 02	—	1 632 402: 02
Avveckling av lager den 1/1 1954	—	—	—	—	500 000: —	500 000: —
B. *Svenska oljeväxtprodukter*						
Svensk olja, utom linolja						
Överskott på 1951 års skörd	2 322 678: 61	1 100 000: —	3 422 678: 61	—	—	—
Underskott på 1952 års skörd	—	—	—	—	7 500 000: —	7 500 000: —
Överskott på 1953 års skörd	—	12 000 000: —	12 000 000: —	—	—	—
Clearingbidrag vid export	—	—	—	5 821: 95	—	5 821: 95
Återbetalning av förskott till inlösen av oljeväxtfrö	33 563 621: 13	5 000 000: —	38 563 621: 13	—	—	—
Underskott vid export av kvarvarande rapsfrö av 1952 års skörd	—	—	—	—	1 000 000: —	1 000 000: —
Linolja	2 710 283: 18	—	2 710 283: 18	2 563 621: 13	4 500 000: —	7 063 621: 13
C. *Exportsmör*						
Återbetalning av kompensationsavgift	419 401: 58	—	419 401: 58	—	—	—

	Inkomstsida		Summa	Utgiftssida		Summa
	1/7—31/12 1953 (Faktiska)	1/1—30/6 1954 (Beräknade)		1/7—31/12 1953 (Faktiska)	1/1—30/6 1954 (Beräknade)	
D. *Margarin*						
Clearingavgifter	903 741: 43	—	903 741: 43	—	—	—
Clearingbidrag vid export	—	—	—	927: 60	—	927: 60
E. *Diverse inkomster*						
Clearingavgifter för tvätt- och rengöringsmedel	13 182: 20	25 000: —	38 182: 20	—	—	—
Clearingavgifter för kakaosmörersättning	62 834: 32	—	62 834: 32	—	—	—
Räntor	533 988: 14	500 000: —	1 033 988: 14	—	—	—
Prisutjämningsavgifter per den 1/9 1953 vid införandet av nytt regleringssystem	1 883 510: 99	4 500 000: —	6 383 510: 99	—	—	—
F. *Prisreglerande åtgärder*						
Enl. Kungl. brev den 2/10 1953 ang. prisreglerande åtgärder i fråga om ost	—	—	—	1 300 000: —	—	1 300 000: —
Enl. Kungl. brev den 5/6 1953 ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område	—	—	—	—	37 600 000: —	37 600 000: —
	59 756 636: 93	**23 125 000: —**	**109 188 016: 90**	**10 212 050: 64**	**53 600 000: —**	**63 812 050: 64**

Sammanfattning.

Innestående medel den 1/7 1953	26 306 379: 97
Faktiska inkomster den 1/7—31/12 1953	59 756 636: 93
Beräknade inkomster den 1/1—30/6 1954	23 125 000: —
Summa	**109 188 016: 90**
Faktiska utgifter den 1/7—31/12 1953	10 212 050: 64
Beräknade utgifter den 1/1—30/6 1954	53 600 000: —
Summa	**63 812 050: 64**
Beräknade tillgångar den 30/6 1954	45 375 966: 26

Bilaga 7.

Till Statens jordbruksnämnd.

Sedan statens jordbruksnämnd överlämnat till Svenska spannmålsaktiebolaget för yttrande ett inom en av nämnden utsedd kommitté, spannmålskommittén, utarbetat förslag rörande brödsädsregleringens fortsatta utformning får bolaget anföra följande.

Enär förslaget i sak innebär, att bolagets nuvarande verksamhet, bortsett från förvaltningen av de på sin tid från statens lagerhus- och fryshusstyrelse av bolaget övertagna statens lagerhus, helt skall övertagas av ett nytt organ, har bolaget ansett det lämpligt att i samband med sitt yttrande över kommittéförslaget även behandla de med övertagandet av bolagets verksamhet åtminstone för den närmaste tiden förenade konsekvenserna. Bolagets yttrande får därför även formen av regleringsskrivelse, avseende regleringsåret 1954/55, varvid det dock icke torde böra ankomma på bolaget att mer ingående syssla med de med omhändertagandet av 1954 års skörd sammanhängande förhållandena.

Vid 1953 års vårriksdag fattades det principiella beslutet, att fr. o. m. 1954 års skörd de kostnader för det allmänna, som vore förenade med avlastningen av eventuella överskott av brödsäd och oljefrö, skulle belasta jordbruket. Detta skulle åstadkommas därigenom, att jordbruket för en så stor produktion av ifrågavarande varor, som svarade mot förbrukningen inom landet, skulle tillförsäkras vissa garantipriser men att dessa garantipriser vid en produktion större än inlandskonsumtionen skulle minskas med vissa belopp, därest förlust uppstode vid export. Storleken av dessa belopp skulle avvägas så, att eventuella exportkostnader bleve täckta genom att regleringsverksamheten tillfördes medel i form av förmalnings- resp. clearingavgifter i erforderlig utsträckning. Detta förfarande skiljer sig icke mycket från de anordningar, vilka voro gällande i fråga om brödsädsregleringen under senare delen av 1930-talet. Då avvägdes nämligen brödsädspriserna med hänsyn till skördarnas storlek, och kostnaderna för brödsädsregleringen skulle täckas genom de förmalningsavgifter, som då uttogos. I sak nytt är emellertid, att 1953 års beslut innebär, att jordbruket på sätt ovan antytts under alla förhållanden skall bära kostnaderna för avlastandet av eventuella överskott, även om på grund av rikliga skördar och svaga utlandspriser de verkliga priser jordbruket erhåller bliva mycket låga.

Spannmålskommitténs förslag.

Inledningsvis har kommittén redogjort för det förslag rörande den fortsatta brödsädsregleringen, som jordbruksnämnden underställt Kungl. Maj:t våren 1953, och vilket förslag sedermera godkänts av riksdagen. För huvudprincipen i detta förslag har bolaget redan redogjort. Här må endast tilläggas, att nämnden i sammanhanget framhöll, att liksom tidigare skett i fråga om ägg samt kött och fläsk, avsåges att bilda ett särskilt organ för export av brödsäd. Förluster vid exporten skulle täckas med medel från förmalningsavgifterna. Jämväl kostnaderna för export av oljefrö skulle täckas på likartat sätt eller genom att tillräcklig del av de av Kungl. Maj:t garanterade

priserna skulle innehållas av Föreningen Sveriges Oljeväxtintressenter för att täcka exportkostnaderna.

Då spannmålskommittén övervägt formerna för det exportorgan, som skulle handhava brödsädsexporten, har kommittén funnit, att det icke kan vara lämpligt att på brödsädsområdet ha ett exportorgan och vid sidan därav ett organ, som handhade regleringsverksamheten inom landet samt beredskapslagringen av brödsäd. Kommittén har vidare ansett, att exporten av oljefrö borde åvila samma organ, som handhar brödsädsexporten. I dessa hänseenden delar bolaget kommitténs mening. Däremot är bolaget tveksamt, huruvida tillräckliga skäl — även om de kunna synas ganska starka — föreligga för att såsom kommittén föreslagit överföra regleringsverksamheten till ett helt nytt organ, en ekonomisk förening, i stället för att bibehålla spannmålsbolaget som reglerings- och exportorgan. Bolaget förstår till fullo de skäl, som kommitterade anfört, men skulle, som ovan antytts, det läget uppkomma, att staten ånyo helt eller delvis kan tvingas påtaga sig exportkostnaderna, då är huvudprincipen beträffande brödsädsregleringen bruten, och skälen för att bilda ett nytt organ bortfallna. Hur det kan komma att gestalta sig i detta avseende torde sannolikt komma att visa sig redan under de närmaste åren. Utgår man ifrån att inom överskådlig tid brödsädsregleringen skall finansieras såsom 1953 års riksdags principbeslut innebär, kan bolaget för sin del ansluta sig till det av kommitterade framlagda förslaget.

Bolaget är vidare av den uppfattningen, att beträffande oljefrö endast en rationell lösning finnes, nämligen att upplösa föreningen Sveriges Oljeväxtintressenter och överföra så snart lämpligen ske kan dess verksamhet antingen till det av kommittén förordade organet eller till ett eventuellt fortblivande spannmålsbolag, varigenom regleringskostnaderna skulle nedbringas och större likformighet erhållas. Dessutom vill bolaget i detta sammanhang understryka vad kommitterade uttalat rörande spannmålsbolagets nuvarande personal. Enär det av kommittén föreslagna organet icke kan anses innebära något annat än att detsamma skall fortsätta bolagets verksamhet, lär det vara helt naturligt — helst som tillgången på för här ifrågavarande verksamhet kvalificerad personal ej är alltför riklig — att bolagets personal, i den mån så erfordras, övertages. Det torde härvid böra framhållas, att en omfattande exportverksamhet, även om denna huvudsakligen utövas av handelns olika organ, samt omhänderhavandet av reservlagren av spannmål och fodermedel måste kräva kvalificerad personal. Däremot bör den omläggning av brödsädsregleringen, som förutsatts, komma att medföra en minskning av mer rutinbetonad personal. Om, såsom bolaget föreslår, oljeväxtintressenternas verksamhet sammanslås med bolaget eller det nya organet, medför detta givetvis en utökning av personalen i Stockholm, men totalt kommer det att medföra en icke obetydlig nedskärning av rutinpersonalen, bl. a. därför att den bättre kommer att kunna utnyttjas genom att arbetet mera jämnt kan fördelas under olika årstider.

I fråga om komitténs förslag till medlemskap i det nya organet, som skulle benämnas föreningen Svensk Spannmålshandel, rörande insatser, stadgeförslag för organisationen o. s. v., har bolaget icke något att erinra. Däremot vill bolaget beröra ett par andra av kommittén framförda förslag.

Det har av kommittén förutsatts, att den av spannmålsbolaget redovisade skaderegleringsfonden, som den 31 augusti 1953 uppgick till 2 045 294 kronor 48 öre, skulle överflyttas till jordbruksnämnden för att användas för mötande av eventuella förluster i samband med beredskapslagringen, bortsett från ett belopp av 200 000 kronor, motsvarande vad som skulle vara erforderligt för att möta förluster beträffande de spannmålslagerhus, som fortfarande skulle vara i bolagets ägo. Bolaget delar icke denna uppfattning,

ty den omständigheten, att staten står självrisk ifråga om staten tillhörig fast eller lös egendom innebär, att eventuella förluster genom brand eller annan skada skola täckas år från år som löpande utgifter. Denna bolagets uppfattning står ock i full överensstämmelse med en inom statens sakrevision utarbetad promemoria, som den 9 november 1953 med vissa förslag angående försäkring i statens verksamhet överlämnats till Kungl. Maj:t. Fonden bör därför vid bolagets upphörande upplösas och avräknas mot bolagets kostnader. Vad vidare angår tidigare statens lagerhus- och fryshusstyrelse tillhöriga lagerhusen, som bolaget på sin tid övertog, har det en gång ifrågasatts, huruvida det icke vore lämpligast försälja dessa lagerhus, som enligt nuvarande förhållanden äro omoderna och jämförelsevis kostsamma att underhålla. Statsmakterna ansågo emellertid, att desamma borde bibehållas i statlig ägo genom att övertagas av bolaget. Det kan givetvis alltjämt övervägas, huruvida icke dessa lagerhus borde avvecklas. För sådant fall får det dock ej bortses från de förpliktelser staten genom bolaget ansåg sig böra påtaga sig mot en del av vid lagerhusen anställd personal. För närvarande äro lagerhusen med tillhörande extramagasin vid fyra av dem samt med befintliga inventarier värda ungefär det dubbla av deras bokförda värde. De äro dessutom väl försedda med inventarier, ha fått modern torkningsutrustning och blivit väl underhållna. Det kan vidare vara av betydelse för det allmänna att inneha vissa lagerlokaler för att därigenom kunna följa och kontrollera lagrings- och torkningskostnader m. m. Överlämnas regleringsverksamheten och beredskapslagerhållningen m. m. till ett privat företag, kan det för övrigt vara än mer av behovet påkallat att vid sidan av detta privata ha ett statsägt företag, som bör och kan erbjuda konkurrens på området. Bolaget vill därför för sitt vidkommande tillstyrka kommitténs förslag i detta hänseende. Enligt bolagets mening kan det vidare ur olika synpunkter och icke minst ur beredskapssynpunkt vara välbetänkt, att staten med det företag, som skall förvalta lagerhusen, träffar sådant avtal, att till bolaget vid behov kunna hänföras uppgifter av olika slag ifråga om spannmålsregleringen, reservlagerhållningen och därmed sammanhängande problem. Det kan ock visa sig lämpligt, att beträffande beredskapslagringen av brödsäd och fodermedel viss del av denna enligt avtal med jordbruksnämnden överlåtes på det organ, som handhar de statliga lagerhusen.

Enär spannmålsbolagets verksamhet först successivt kan avvecklas och bolaget därför kan komma att, ehuru i småningom minskad omfattning, fortgå under konsumtionsåret 1954/55, torde det ej för närvarande vara erforderligt att framlägga något mer detaljerat förslag rörande det ifrågasatta nya företaget, dess bolagsordning, aktiekapital, avtalsförhållanden m. m.

Bolaget övergår härefter till de förslag rörande de fortsatta regleringsåtgärderna, som kunna anses böra ankomma på bolaget att avgiva. Enär för övrigt frågan om bolagets avveckling ännu ej varit föremål för statsmakternas ställningstagande, torde det ligga närmast till hands, att bolaget framlägger förslag rörande den verksamhet, som alltjämt är avsedd att bekostas av statsmedel, d. v. s. i första hand lagringsverksamheten. Dessutom har bolaget ansett sig böra företaga de beräkningar, som synas möjliga, över kostnaderna för avvecklingen av alltjämt förefintliga brödsädsöverskott m. m. Även regleringsåtgärdernas närmare utformning anser sig bolaget i detta sammanhang böra beröra. Först vill bolaget dock lämna en kortfattad översikt över verksamheten under nu löpande konsumtionsår, liksom ock beskriva de marknadsförhållanden, som varit rådande.

Allmän översikt.

Brödsädsregleringen är under nu löpande konsumtionsår utformad på samma sätt som under närmast föregående. Detta innebär, att jordbrukarna för kvarngill brödsäd äro tillförsäkrade vissa under konsumtionsåret successivt stigande lägsta priser, samtidigt som kvarnindustrin är garanterad erhålla vete och råg till vissa högsta priser. För garantierna ifråga ansvarar spannmålsbolaget, som med handeln och industrin träffat avtal, innebärande skyldighet, dels för bolaget att från jordbrukare inköpa hembjuden spannmål, dels ock för handeln att till bolaget eller av bolaget anvisad köpare försälja spannmål. Samtidigt innebär avtalet skyldighet för bolaget att vid viss tidpunkt inköpa all till bolaget hembjuden brödsäd. Ifråga om fodersäd har handeln varit helt fri, och vidare har handeln med oljekraftfoder och kli helt frigivits, även om jordbruksnämnden föreskrivit vissa regler ifråga om handeln med oljekraftfoder. Beträffande oljekraftfodret har frigivningen av handeln av olika skäl ej förlöpt helt friktionsfritt. Anledningen härtill har bl. a. varit vissa svårigheter för handeln att med hänsyn till den korta tid, som stått till buds, anpassa sig efter de nya förhållandena. Regleringsanordningarna ifråga om såväl brödsäd som fodersäd och övriga fodermedel torde dock i stort sett ha fungerat tillfredsställande.

Under år 1953 har läget på den internationella spannmålsmarknaden i väsentlig grad förändrats. Korea-kriget åstadkom på sin tid en skärpning av det allmänna prisläget, och ett par års mycket svaga spannmålsskördar i Argentina bidrogo till att priserna på såväl brödsäd som fodersäd kommo att ligga på en mycket hög nivå. Vid årsskiftet 1952/53 fick Argentina ganska goda spannmålsskördar, samtidigt som Argentina i ekonomiskt hänseende befann sig i ett sådant läge, att export av spannmål och fodersäd ansågs nödvändig till praktiskt taget vilka priser som helst. År 1953 erhöllo vidare USA, Kanada och större delen av Västeuropa samt Turkiet m. fl. länder rikliga spannmålsskördar. I slutet av 1952 och början av 1953 fanns det icke någon annan anledning att oroa sig över de inom landet befintliga brödsädslagren samt de på grund av de två sista årens dåliga skörderesultat utifrån inköpta myckenheterna brödsäd än att de för 1952 års brödsädsskörd fastställda priserna marknadsmässigt voro relativt höga i förhållande till utlandspriserna. Ganska tidigt under år 1953 började spannmålspriserna på grund av nyss nämnda förhållanden utomlands att falla, framför allt på andra än dollarmarknaderna, och sådana länder som Argentina, Turkiet, Frankrike samt även Ryssland började tillämpa mycket låga priser. Priset på argentinskt vete cif svensk hamn sjönk sålunda från i början av år 1953 till i januari 1954 från 61 till 40 kronor per deciton samt priset på argentinsk råg från 46 till 24 kronor per deciton. Till ännu lägre pris än 40 kronor per deciton har turkiskt och framför allt franskt vete under senare tid försålts. Prisfallet utomlands har varit så stort, att exportvärdet av brödsäd för en kvantitet svarande mot överskottet av 1953 års skörd, cirka 360 000 ton, från i början av 1953 till i början av 1954 sjunkit med i runt tal 75 miljoner kronor. Det är under sådana omständigheter förklarligt, att kostnaderna för brödsädsöverskottens avlastning blivit och alltjämt komma att bli betydande. Det finns nämligen icke någon anledning att tro, att brödsädspriserna utomlands skola komma att stiga under de närmaste åren, såvida icke alldeles särskilda omständigheter komma att inträffa. Ett undantag i detta hänseende torde kunna gälla rågpriserna, vilka ur alla synpunkter äro onormalt låga.

Marknadsöversikt.

Under de första efterkrigsåren karakteriserades läget på den internationella marknaden för spannmål och fodermedel av en stor efterfrågan, som icke helt kunde tillgodoses av befintliga tillgångar. Priserna stego starkt fram till början av 1948, då en förbättring av produktionsförhållandena ledde till en omsvängning. Den prissänkning, som därefter följde, varade i nära två år. På hösten 1949 gav valutadevalveringen signalen till en ny prisstegring, som sedan förstärktes till följd av dåligt skördeutfall i vissa spannmålsexporterande länder samt framför allt av den under sommaren 1950 inträffade Korea-krisen. Prisutvecklingen i inflationistisk riktning framträdde starkast under förra hälften av år 1951. Därefter skedde en uppbromsning av prisstegringarna, närmast föranledd av en minskad efterfrågan, sedan behovet av att i det tillspetsade politiska läget äga goda reserver blivit täckt. Återhållsamheten i efterfrågan ledde i början av 1952 till en omsvängning i prisrörelsen. Nedgången var dock tämligen måttlig, och hela året 1952 karakteriserades av ett tämligen stabilt prisläge. Under 1953 har, såsom redan framhållits, spannmålspriserna fallit under trycket av de rikliga tillgångarna.

I nedanstående sammanställning redovisas övergångslagren av vete i de största spannmålsexporterande länderna den 1 augusti 1953 samt till jämförelse den 1 augusti 1952 och genomsnittet åren 1948—1952.

Övergångslager av vete den 1 augusti i 1 000 ton

	1953	1952	Medeltal 1948—1952
USA	15 210	6 910	8 590
Canada	9 610	5 800	3 760
Argentina	3 090	—	660
Australien	980	980	1 620
Summa	**28 890**	**13 690**	**14 630**

För de tre första av ovanstående länder äro övergångslagren den 1 augusti 1953 de största under efterkrigstiden. Som framgår av sammanställningen är summan av lagren för samtliga fyra exportländer dubbelt så stor som medeltalet under åren 1948—1952.

1953 års skörd av vete i dessa länder var visserligen mindre än 1952 års men översteg totalt sett genomsnittet.

En jämförelse mellan veteskördarna olika år följer här nedan.

Skörd av vete i 1 000 ton

	1953	1952	1948/1952
USA	31 650	35 150	31 340
Canada	16 710	18 720	13 400
Argentina	6 100	7 800	5 200
Australien	4 720	5 250	5 140
Summa	**59 180**	**66 920**	**55 080**

Av ovanstående ur »Corn Trade News» hämtade uppgifter beträffande överskottslager och skörd framgår att de totala tillgångarna för 1953 uppgå till 88 miljoner ton mot 81 miljoner ton närmast föregående år. Härtill kommer att även andra exportländer redovisa betydande tillgångar. Sålun-

Priser å spannmål och fodermedel i kronor per deciton cif svensk hamn.

	1952		1953				1954
	sept.	okt.—dec.	jan.—mars	april—juni	juli—sept.	okt.—dec.	jan.
Brödsäd.							
Vete.							
USA	[1] 43: —	[1] 44: —	[1] 44: —	[1] 43: —	[1] 44: —	[1] 43: —	—
	[2] 53: —	[2] 55: —	[2] 54: —	[2] 53: —	[2] 48: —	[2] 50: —	—
Argentina	—	—	61: —	—	44: —	41: —	40: —
Rög.							
USA	50: —	47: —	45: —	33: —	—	—	—
Kanada	—	—	—	—	29: —	—	—
Polen	—	—	—	—	—	—	—
Argentina	—	—	46: —	36: —	28: —	26: —	24: —
Australien	—	48: —	43: —	—	—	—	—
Fodersäd.							
Havre.							
Kanada	—	41: —	37: —	—	—	—	—
Australien	42: —	36: —	31: —	34: —	—	—	—
Argentina	—	—	36: —	35: —	30: —	27: —	26: —
Korn.							
USA	43: —	43: —	40: —	40: —	38: —	32: —	—
Kanada	42: —	43: —	40: —	39: —	—	—	—
Nordafrika	46: —	45: —	—	34: —	—	28: —	—
Irak	45: —	44: —	38: —	34: —	30: —	29: —	28: —
Argentina	—	—	—	48: —	30: —	30: —	29: —
Majs.							
USA	43: —	42: —	41: —	41: —	40: —	39: —	39: —
Argentina	—	—	50: —	47: —	42: —	41: —	41: —
Burma	—	48: —	—	—	—	—	—
Australien	51: —	50; —	44: —	42: —	—	—	—
Oljekraftfoder.							
Bomullsfrökakor.							
Turkiet	48: —	48; —	46: —	40: —	40: —	41: —	42: —
Argentina	—	—	—	—	—	40: —	—
Burma	—	—	44: —	44: —	—	—	—
Pakistan	—	46: —	44: —	44: —	42: —	—	—
Solroskakor.							
Turkiet	46: —	46: —	43: —	—	—	46: —	—
Uruguay	46: —	49: —	45: —	44: —	44: —	48: —	47: —
Argentina	—	—	—	46: —	45: —	47: —	47: —
Jordnötskakor.							
Dakar	—	55: —	54: —	53: —	—	51: —	52: —
Nigeria	55: —	54: —	53: —	53: —	54: —	53: —	—
Belgiska Kongo	—	54: —	52: —	—	54: —	54: —	—
Uruguay	—	56: —	54: —	56: —	55: —	55: —	—
Burma	54: —	53: —	49: —	53: —	54: —	53: —	—
Linfrökakor.							
Turkiet	53: —	52: —	51: —	51: —	—	—	—
Uruguay	55: —	53: —	50: —	49: —	50: —	49: —	49: —
Argentina	—	—	—	51: —	50: —	49: —	49: —
Irak	—	—	—	—	—	—	—
Koprakakor.							
Ceylon	—	55: —	56: —	46: —	—	—	—
Siam	43: —	43: —	45: —	—	46: —	—	—
Java	44: —	44: —	—	—	47: —	45: —	—
Filippinerna	—	—	—	—	—	—	—
Indonesien	—	—	45: —	46: —	46: —	45: —	—
Vetekli.							
Turkiet	39: —	39: —	39: —	35: —	—	—	—
Nordafrika	—	39: —	37: —	—	—	—	—
Argentina	—	48: —	39: —	36: —	35: —	29: —	28: —

[1] Inom internationella veteavtalet.
[2] Utom internationella veteavtalet (nominellt pris).

da räknar Turkiet med ett överskott på 3 miljoner ton och Frankrike ett på 1 miljon ton vete innevarande år.

För de större produktionsområdena, innefattande Nordamerika, Argentina, Australien, Ryssland, Donauländerna, Turkiet och Frankrike uppskattas överskotten, d. v. s. vete för export och övergångslager, för skördeåret 1953/54 till 63 miljoner ton mot 54 miljoner ton skördeåret 1952/53.

Hur mycket som härav samt av de överskott, som redovisas av de mindre exportländerna, såsom Sverige, Syrien och Nordafrika, kommer att exporteras under året är icke lätt att förutse. Enligt en prognos i Corn Trade News, baserad på de omedelbara behoven hos importländerna, räknar man med en världshandel med vete på 22 miljoner ton mot 25 miljoner ton föregående år. De stora veteproducerande länderna komma därför sannolikt att vid ingången till kommande skördeår inneha betydande övergångslager.

Under 1953 träffades avtal om förnyelse av det internationella veteavtalet (IWA), vilket emellertid ännu icke ratificerats av samtliga medlemsstater. Enligt det nya avtalet skall maximipriset utgöra 205 cents per bushel (39 kr/dt) samt minimipriset 155 cents per bushel (29: 50 kr/dt). Motsvarande priser i föregående avtal voro 180 och 120 cents per bushel (34: 30 och 22: 80 kr/dt).

Priserna på fodersäd och vetekli ha även varit föremål för en betydande prissänkning, under det att priserna på oljekraftfoder legat jämförelsevis fasta.

Prisutvecklingen fram till och med januari i år framgår av spannmålsbolaget sammanställda prisuppgifter på spannmål och fodermedel å föregående sida.

De fraktkostnader, som ingå i dessa priser, ha såsom framgår av nedanstående sammanställning, varit tämligen stabila.

Fraktnoteringar, angivna i kronor/deciton för tung spannmål till Sverige.

	Från USA	Från Australien	Från Argentina
1952 januari	10	12	8
april	6	8	6
juli	5	6	5
oktober	5	9	5
1953 januari	5	9	5
april	5	11	5
juli	5	11	6
oktober	4	9	6
1954 januari	5	9	6

Brödsädsregleringens fortsatta utformning.

I fråga om brödsädsregleringens fortsatta utformning har spannmålskommittén icke funnit det lämpligt att angiva genom vilka åtgärder det nya organet bör lösa sina reglerande uppgifter på den inhemska marknaden. Kommittén har förutsatt, att förhandlingar härom skola komma att föras mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation och att vid regleringsåtgärdernas tillämpning och närmare utformning samråd skall ske mellan föreningen och nämnden. Bolaget har icke något att erinra beträffande vad sålunda uttalats. Emellertid anser sig bolaget likväl böra beröra frågan om regleringsåtgärdernas närmare utformning, bland annat enär det

torde få anses angeläget att vissa av de problem, som härvid måste övervägas, underställas Kungl. Maj:t och riksdagen för avgörande. Bolaget vill alltså anföra följande.

Enligt 1953 års riksdagsbeslut och i enlighet med vad tidigare anförts skola jordbrukarna i fråga om vete och råg tillerkännas vissa garantipriser, vilka priser skola reduceras med den förmalningsavgift, som kommer att uttagas. Innebörden av denna garanti anser sig bolaget böra tolka så, att jordbrukarna antingen såsom för närvarande tillerkännas vissa successivt stigande priser, eller att man, såsom bolaget och en inom bolaget föregående år arbetande kommitté föreslagit, övergår till ett rent inlösningsförfarande. Då man inom bolaget föregående år diskuterade, vilken av dessa utvägar som borde tillgripas, var man ense därom, att handeln lättare skulle kunna fungera och att man kunde räkna med en friare spannmålsmarknad, om man överginge till ett inlösningsförfarande. Å andra sidan ansåg man då dels tillgångarna på brödsäd inom landet så stora, dels ock spänningen mellan brödsäds- och fodersädspriserna så betydande, att man icke fann sig böra förorda ett dylikt renodlat inlösningsförfarande, utan föreslog, att den dittills tillämpade anordningen med successivt stigande priser skulle tillämpas även beträffande 1953 års skörd. Så blev ock Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut. Enligt bolagets mening föreligger det alltjämt en väl stark spänning mellan brödsäds- och fodersädspriserna, men bolaget vill ändock ifrågasätta, att man nu övergår till ett inlösningsförfarande, vilket bör innebära, att jordbrukarna på ett antal prisorter, förslagsvis de nu tillämpade, den 1 juni 1955 erhålla vissa inlösningspriser, vilka böra vara så avvägda, att vad jordbrukarna garanterats skall kunna upprätthållas. Som en konsekvens härav måste följa rättighet även för handeln och industrin att vid nämnda tidpunkt hembjuda innehavd spannmål, varvid liksom hittills priser böra betalas, som med en viss marginal — förslagsvis 1 krona per deciton — överstiga de för jordbrukarna gällande inlösningspriserna. Visserligen ifrågasattes föregående år, då inlösningsförfarandet diskuterades, att man i stället för prisorter skulle tillämpa vissa prisområden. Bolaget anser emellertid, att det framför allt ur handelns synpunkt och med tanke på de överskott, som böra avlastas, ställer sig förmånligare att tillämpa prisorter, belägna i kusthamnarna, såsom fallet är i fråga om de nuvarande prisorterna.

Det synes ingalunda säkert, att spannmålsbolaget, innan 1954 års brödsädsskörd börjar inbärgas, skall kunna hinna undanskaffa hela det befintliga brödsädsöverskottet, även om betydande exportförsäljningar företagits under nu löpande regleringsår. Bolaget vill i detta sammanhang i år på nytt framhålla, att beredskapslagret lämpligen borde nedbringas till cirka 200 000 ton i stället för nuvarande 300 000 ton. Stora förutsättningar föreligga för att 1954 års brödsädsskörd skall bli stor och att svårigheter kunna komma att uppstå i samband med omhändertagandet av densamma. Undanförsel till extrautrymmen även av den nya skörden, åtminstone temporärt, måste ifrågakomma, innan överskotten hinna avlastas. Enligt de nya principerna beträffande brödsädsregleringen måste detta medföra, antingen att handeln tillämpar så avpassade inköpspriser, att dess extra kostnader bli täckta, eller också får man räkna med att dessa handelns extra kostnader måste täckas av förmalningsavgifter. Till denna fråga anser sig bolaget icke ha anledning att böra taga någon slutgiltig ställning. Antingen skola dessa kostnader täckas genom förmalningsavgiftsmedel, eller också skola till jordbruket utbetalas priser, som i förhållande till inlösningspriserna åtminstone tidvis äro jämförelsevis låga. Bolaget vill vidare påpeka,

att om under konsumtionsåret stödköp skulle komma i fråga, så torde en dylik anordning nödvändigt kräva ersättning till handeln av avgiftsmedel, ett förfarande som givetvis kommer att medföra ett ganska betydligt merarbete för regleringsorganet.

Bolaget vill slutligen framhålla, hurusom sedan lång tid tillbaka utgått fraktbidrag vid försäljningar av fodersäd och vissa fodermedel till norra Sverige. Vid något tillfälle har det övervägts, huruvida icke det stöd, som på detta sätt givits det norrländska jordbruket, lämpligen skulle kunna utgå i annan form. Utan tvivel har anordningen i fråga mistat mycket av betydelse, sedan skogsbruket i Norrland rationaliserats och hästarna i stor utsträckning ersatts med traktorer. Bolaget har för sitt vidkommande icke något förslag beträffande bidragets upprätthållande eller icke. Bolaget har emellertid i sina kostnadsberäkningar medtagit detsamma såsom en utgiftspost. Bolaget vill dock framhålla, att utbetalandet av ifrågavarande bidrag i allmänhet vållar ett ganska stort extra arbete.

Beredskapslagret av brödsäd.

Enligt meddelade direktiv skall bolaget hålla ett beredskapslager av brödsäd om 300 000 ton. Bolaget har redan antytt, att enligt bolagets uppfattning detta beredskapslager numera borde kunna nedbringas till att omfatta i varje fall icke mer än 200 000 ton, varav 150 000 ton vete och 50 000 ton råg. Med hänsyn till de under senare år utvidgade brödsädsarealerna torde en beredskap av denna storlek utgöra lika god reserv som vad 300 000 ton gjorde, då brödsädsarealerna voro mindre. En avveckling av en tredjedel av brödsädsreserven måste emellertid i nuvarande läge medföra extra kostnader för bolaget, enär värdet av denna reserv i bolagets bokslut är upptaget till för vete 44 kronor per deciton och för råg 39 kronor per deciton. En avveckling av 100 000 ton skulle därför med nuvarande prisläge på utlandsmarknaden komma att medföra ökade utgifter för bolaget på cirka 13 miljoner kronor.

Spannmålsbolagets kostnader.

I skrivelse till Statens jordbruksnämnd den 14 mars 1953 beräknade bolaget kostnaderna för verksamhetsåret 1/9 1952—31/8 1953 till 34 miljoner kronor samt för verksamhetsåret 1/9 1953—31/8 1954 till 20 miljoner kronor.

Därutöver redovisades en kostnad — nu fastställd till 7 600 566 kronor 20 öre — motsvarande visst merpris vid bolagets inköp av fodervaror från Argentina och vilket belopp enligt beslut av 1953 års riksdag skulle inräknas i bolagets kostnader för verksamhetsåret 1952/53.

I förutnämnda skrivelse framhöll bolaget vidare, att för täckande av kostnaderna för verksamhetsåren 1951/52 och 1952/53 återstod av tidigare anvisade medel 202 790 366 kronor 93 öre.

Enligt spannmålsbolagets bokslut uppgick underskottet för verksamhetsåret 1951/52 till 112 923 453 kronor 67 öre samt för verksamhetsåret 1952/53 till 52 713 969 kronor 8 öre. Härtill kommer ovannämnda extra kostnad på 7 600 566 kronor 20 öre.

Sedan kostnaderna blivit täckta t. o. m. verksamhetsåret 1952/53 återstå sålunda av äldre anslag 29 552 377 kronor 98 öre.

Anledningen till att kostnaderna för verksamhetsåret 1952/53 så väsentligt överstigit de ursprungligen beräknade är att de förutsättningar, från vilka bolaget utgick vid sina beräkningar, i hög grad förändrats.

Sålunda översteg det verkliga saluöverskottet av 1952 års skörd det beräknade med omkring 100 000 ton, varjämte prisnivån å världsmarknaden, såsom tidigare framhållits, kom att betydligt understiga den, med vilken man räknade vid vårkalkylens uppgörande.

De ändrade förutsättningarna komma även att medföra en betydande ökning av bolagets kostnader för verksamhetsåret 1953/54. Såvitt bolaget kan bedöma med utgångspunkt från de förutsättningar, som gälla för dagen, komma kostnaderna för detta verksamhetsår att uppgå till 97 miljoner kronor.

Då, såsom förut anförts, av äldre anslag återstå i runt tal 29 miljoner kronor, erfordras sålunda för täckande av bolagets kostnader för verksamhetsåret 1953/54 ytterligare 68 miljoner kronor.

Efter framställning från jordbruksnämnden har Kungl. Maj:t i proposition nr 2 till 1954 års riksdag hemställt, att detta belopp anvisas på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54.

För verksamhetsåret 1954/55 har bolaget räknat med en kostnad på 32 miljoner kronor för den del av här ifrågavarande regleringsverksamhet, som är avsedd att bekostas av statsmedel. Därvid har bolaget utgått ifrån

1) att kostnaderna för avlastning av eventuella överskott av brödsäd icke skola belasta staten;
2) att staten genom spannmålsbolaget eller annat organ svarar för upprätthållande och omsättningen av ett beredskapslager på
   a) 200 000 ton brödsäd
   b) 15 000 » majs
   c) 65 000 » oljekraftfoder;
3) att fraktbidrag vid försäljning av fodervaror till Norrland alltjämt skola utgå.

I ovanstående belopp äro medräknade de kostnader, som beräknas uppstå för nedbringande genom export av beredskapslagret av brödsäd.

I årets statsverksproposition är under nionde huvudtiteln upptaget ett reservationsanslag av 20 miljoner kronor till kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet för budgetåret 1954/55.

Med anledning av vad ovan anförts får Svenska spannmålsaktiebolaget hemställa, att Statens jordbruksnämnd vid avgivandet av förslag till Kungl. Maj:t rörande prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under regleringsåret 1954/55 beaktar de av bolaget i denna skrivelse framlagda synpunkterna dels vad gäller spannmålskommitténs förslag till upprättande av ett nytt export- och regleringsorgan, dels ifråga om regleringsåtgärdernas utformning och beredskapslagerhållningen.

Vidare hemställer bolaget, att förslag framlägges om att medel anvisas för täckande av kostnaderna för regleringsverksamheten i enlighet med beräkningarna här ovan.

I detta ärendes handläggning inom styrelsen hava deltagit ordföranden, landshövding Hovgard, de ordinarie styrelseledamöterna herrar Näsgård, Jansson, Abel Andersson och Christenson samt — såsom ersättare för herrar Martin Andersson, Nordlander och Elofsson — suppleanterna herrar Frödin, Östen Ericson och Forsman. Närvarande hava jämväl varit suppleanterna herrar Rehnby, Hagander och Rolf Anderson.

Stockholm den 16 februari 1954.

SVENSKA SPANNMÅLSAKTIEBOLAGET

Å. Hovgard. *Erik Carlsson.*

TABELLBILAGA

Tab. 1. Vissa jordbruksnäringen berörande prisindextal.

År och månad	Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för livsmedel	Prisförändringar sedan år 1935 på vissa varor enligt socialstyrelsens prisstatistik							Kommerskollegii partiprisindex för			
		Mjöl	Bröd	Potatis	Mjölk [1]	Mejerismör [2]	Nötkött, stek	Färskt [3] sidfläsk	Anim. livsmedel	Veget. livsmedel	Fodermedel	Gödselmedel
1935	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1936	102,4	102	101	107	102	98	108	110	104	101	105	102
1937	105,9	110	107	111	107	111	107	111	108	107	117	102
1938	109,6	114	109	113	112	116	110	124	113	104	112	105
1939	112,9	113	113	119	117	122	120	128	120	105	114	106
1940	126,8	118	130	157	127	138	129	144	140	131	148	135
1941	150,6	121	141	142	139	161	171	188	176	157	164	146
1942	164,1	125	139	202	134	170	182	198	186	181	175	213
1943	161,9	127	138	160	134	170	185	213	194	187	175	229
1944	156,5	126	137	162	135	170	177	218	194	189	176	224
1945	155,1	123	137	175	135	170	177	212	190	185	180	218
1946	158,0	133	139	196	137	170	179	220	191	182	182	179
1947	163,4	146	145	209	151	191	173	218	203	196	191	157
1948	175,8	179	156	198	156	194	185	229	217	208	198	158
1949	177,9	182	161	187	155	205	221	207	219	205	201	162
1950	181,2	182	162	227	155	209	234	196	222	218	214	168
1951	212,4	217	189	286	175	241	264	247	252	262	272	195
1952	239,6	270	215	304	189	250	311	307	292	286	294	222
1953	242,4	283	220	296	189	257	353	274	296	294	283	210
1952 januari	226,0	..	..	287	189	241	274	285	270	270	288	222
februari	227,8	..	..	298	189	241	280	302	274	273	288	226
mars	231,6	230	197	306	189	241	287	314	285	275	287	226
april	238,2	..	..	316	189	256	301	315	292	280	290	226
maj	239,4	..	..	320	189	256	312	315	291	285	296	226
juni	243,9	281	220	318	189	250	334	317	295	297	301	226
juli	244,3	..	..	301	189	250	350	316	299	297	301	217
augusti	245,8	..	..	353	189	250	345	323	302	288	302	217
september	246,4	281	221	293	189	250	321	322	300	287	294	217
oktober	243,7	..	..	279	189	250	298	299	293	290	293	220
november	244,7	..	..	285	189	256	304	291	299	291	296	219
december	243,3	289	221	291	189	256	330	286	303	295	297	219
1953 januari	242,7	..	..	296	189	256	339	273	300	294	297	219
februari	241,9	..	..	304	189	256	342	265	297	295	296	222
mars	243,1	288	221	311	189	256	343	272	299	296	293	220
april	243,0	..	..	312	189	256	349	271	296	296	288	219
maj	243,8	..	..	313	189	258	356	271	297	298	288	218
juni	243,3	288	220	310	189	258	361	270	297	302	287	206
juli	240,6	..	..	303	189	258	378	269	297	299	286	202
augusti	242,7	..	..	296	189	258	382	265	295	290	289	201
september	243,4	280	220	274	189	258	365	276	295	288	274	201
oktober	241,8	..	..	275	189	258	346	283	293	287	268	203
november	241,8	..	..	274	189	258	340	290	296	288	267	202
december	240,3	275	219	283	189	258	340	287	295	289	266	201
1954 januari	242,0	..	..	289	189	258	339	286	295	299	269	201

[1] Indextalen baseras fr. o. m. dec. 1941 på priset för standardiserad mjölk. — [2] Runmärkt mejerismör fr. o. m. maj 1953. — [3] Fr. o. m. mars 1943 följer indextalen priset för salt sidfläsk.

Tab. 2. Priser i Sverige.

År och månad	Kronor per 100 kilogram									
	Höst-vete[1]	Vår-vete[1]	Råg[1]	Vete-mjöl[2]	Råg-sikt[2]	Mat-ärter, gula[3]	Mat-potatis[4]	Fabriks-potatis[5]	Socker-betor[6]	Strö-socker[7]
1934	16,97	..	15,69	26,99	23,51	26,99	6,02	3,30	2,25	29,21
1935	16,69	..	15,59	29,80	25,08	25,33	8,28	3,25	2,25	29,09
1936	17,01	..	15,92	30,61	25,86	21,21	8,53	3,31	2,25	29,79
1937	19,60	..	18,29	32,56	29,11	20,79	9,02	3,76	2,55	30,89
1938	18,85	..	17,27	33,84	29,43	19,90	8,66	4,37	2,70	31,03
1939	17,99	..	17,29	33,82	28,58	27,81	9,03	4,60	2,70	31,64
1940	23,30	..	23,29	34,49	29,83	43,19	13,67	4,81	3,10	35,88
1941	26,09	..	26,09	34,50	30,50	50,97	13,66	5,75	4,10	39,88
1942	26,55	28,09	26,09	34,50	30,50	47,78	21,73	6,45	4,50	45,46
1943	26,07	27,52	25,07	37,00	28,50	42,78	13,80	7,58	4,50	47,52
1944	26,70	28,70	25,70	36,60	28,50	37,36	16,18	7,58	4,50	47,52
1945	26,80	28,80	25,80	35,83	28,17	35,33	16,97	7,65	4,65	47,52
1946	26,59	28,70	26,04	38,61	31,66	36,08	17,87	7,83	4,65	47,52
1947	27,47	30,06	27,47	43,00	36,17	39,08	18,64	8,02	5,00	60,04
1948	28,99	32,90	28,99	48,27	40,86	43,85	17,49	8,77	5,30	62,44
1949	30,01	35,01	30,01	49,42	42,80	44,82	16,48	9,33	5,30	63,27
1950	30,85	34,94	30,39	48,14	43,07	47,28	22,05	9,27	5,55	64,53
1951	35,86	38,32	34,59	53,70	47,98	54,58	25,84	9,52	6,25	79,08
1952	48,48	50,48	45,28	69,31	62,73	64,03	26,04	11,33	7,35	91,90
1953	52,06	53,15	48,92	76,39	69,75	61,65	22,44	12,58	7,35	93,25
1952 januari	41,40	43,40	39,90	58,03	52,81	58,00	24,58	10,75	—	84,00
februari	41,70	43,70	40,20	58,03	52,81	—	25,00	11,00	—	84,00
mars	42,00	44,00	40,50	58,03	52,81	—	25,00	11,00	—	88,84
april	42,30	44,30	40,80	59,88	55,07	—	25,41	11,00	—	94,00
maj	45,03	47,03	42,75	67,04	61,14	—	24,52	11,00	—	94,00
juni	52,30	54,30	47,80	74,54	66,81	—	31,73	11,00	—	94,00
juli	52,60	54,60	48,10	74,54	66,81	—	41,16	11,00	—	94,00
augusti	52,90	54,90	48,40	74,56	66,81	—	25,24	11,00	—	94,00
september	53,25	55,25	48,75	74,54	66,81	65,00	22,00	11,00	—	94,00
oktober	53,70	55,70	49,20	77,52	70,31	65,25	21,54	12,25	7,35	94,00
november	54,15	56,15	49,65	77,52	70,31	65,75	22,71	12,50	7,35	94,00
december	54,60	56,60	50,10	77,50	70,31	66,13	23,63	12,50	7,35	94,00
1953 januari	55,00	57,00	50,50	77,50	70,31	66,88	24,00	12,75	—	94,00
februari	55,30	57,30	50,80	77,50	70,31	67,00	24,00	13,00	—	94,00
mars	55,60	57,60	51,10	77,85	70,66	—	23,46	13,00	—	94,00
april	55,90	57,90	51,40	77,95	70,77	—	22,77	13,00	—	94,00
maj	56,20	58,20	51,70	78,00	70,81	—	22,05	13,00	—	94,00
juni	56,30	58,30	51,80	78,00	70,81	—	31,31	13,00	—	94,00
juli	56,30	58,30	51,80	76,89	70,16	—	26,69	13,00	—	94,00
augusti	46,90	46,90	45,40	75,00	68,92	—	19,31	13,00	—	94,00
september	47,25	47,25	45,75	74,50	68,56	59,00	18,00	13,00	—	94,00
oktober	47,70	47,70	46,20	74,50	68,56	59,00	18,73	11,25	7,35	91,00
november	48,10	48,10	46,60	74,52	68,56	59,00	19,50	11,50	7,35	91,00
december	48,40	48,40	46,90	74,52	68,56	59,00	19,50	11,50	7,35	91,00
1954 januari	48,70	48,70	47,20	74,47	68,52	59,00	21,05	11,75	—	91,00

Anm. Uppgifter med medieval stil avser priser under månader, då någon nämnvärd försäljning ej ägt rum. Dessa priser har ej medtagits vid beräkning av årsmedelpriser.

[1] Medelpris till producent på kustorter t. o. m. 15 okt. 1940. Härefter av staten fastställda priser, fr. o. m. aug. 1950 i form av garantipriser (på kustorter). — [2] Prisuppgifter från kvarnar, grundpris fritt kvarn. Fr. o. m. okt. 1949 pris å patentvetemjöl resp. rågsikt 00. — [3] Medeltal av producentpriser i mell. Sverige. — [4] Engrospris i Stockholm på prima välsorterad vara. — [5] Av staten fastställt producentpris vid 17,5 % stärkelsehalt och 70 kg hektolitervikt. — [6] Av staten fastställt grundpris till producent vid 16 % sockerhalt. Tillägg för varje tiondels proc. högre sockerhalt med 1/160 av grundpriset. — [7] Partipris i Skåne exkl. grosshandelsrabatt.

Tab. 2 (forts.). **Priser i Sverige.**

År och månad	Kronor per 100 kilogram								
	Korn[1]	Havre, vit[1]	Vallhö[2]	Höst-sädshalm[2]	Majs[3]	Vete-kli[3]	Kraft-foder-blandning[3]	Linfrö-mjöl[3]	Melass[4]
1934	12,71	11,83	7,47	2,50	13,01	11,76	15,10	17,31	8,25
1935	13,13	12,15	7,22	2,35	15,51	12,85	17,33	17,90	8,67
1936	13,75	12,77	6,27	2,42	15,93	13,70	18,23	18,03	9,40
1937	18,22	15,58	6,37	3,40	16,33	14,38	19,11	19,24	9,61
1938	15,81	13,62	5,97	3,04	16,83	13,90	19,45	20,43	10,00
1939	14,55	13,03	6,43	2,81	18,61	13,39	21,41	22,32	10,27
1940	22,71	20,41	14,57	5,12	18,50	16,89	23,50	24,00	11,38
1941	24,90	22,40	20,90	6,70	23,71	16,50	25,13	24,00	12,94
1942	24,50	20,75	15,30	5,48	25,33	16,78	30,92	.	16,00
1943	23,08	18,83	11,60	3,55	25,00	18,08	32,84	34,00	16,00
1944	23,24	19,03	10,88	3,00	25,00	18,50	32,87	34,00	15,67
1945	22,63	19,03	9,35	3,01	25,00	19,00	33,82	34,00	14,00
1946	22,63	19,03	8,54	2,83	25,00	19,00	35,04	34,17	14,00
1947	24,68	20,03	14,83	3,20	25,12	19,67	36,00	36,00	14,00
1948	27,00	21,52	15,81	4,03	26,30	21,41	36,05	36,05	15,11
1949	25,79	22,21	13,08	3,03	27,22	22,15	36,15	36,40	20,21
1950	25,09	23,42	11,33	3,13	29,01	25,49	38,98	40,61	21,88
1951	33,47	31,90	13,41	5,06	34,74	32,55	47,67	53,35	27,00
1952	35,99	33,87	15,11	5,61	43,44	37,10	50,35	56,42	33,13
1953	30,96	28,06	13,76	5,25	48,14	36,90	51,09	57,19	32,72
1952 januari	34,89	33,65	16,18	5,95	37,50	33,96	50,00	56,00	33,00
februari	34,84	33,38	16,28	6,00	37,88	34,30	50,00	56,00	33,00
mars	34,92	33,13	16,22	5,88	38,50	34,48	50,00	56,00	33,00
april	36,10	33,67	16,25	5,83	38,62	35,58	50,14	56,20	33,00
maj	38,57	35,48	—	—	41,98	37,53	50,17	56,25	33,00
juni	—	—	—	—	45,25	38,81	50,50	56,59	33,00
juli	—	—	—	—	45,27	38,90	50,58	56,67	33,00
augusti	—	—	—	—	46,85	38,96	50,58	56,67	33,00
september	36,11	33,14	13,50	5,00	47,37	38,23	50,58	56,67	33,00
oktober	35,55	33,28	13,50	5,00	47,37	37,17	50,58	56,67	33,50
november	36,56	34,45	13,88	5,25	47,37	38,38	50,58	56,67	33,50
december	36,38	34,66	15,03	6,00	47,37	38,95	50,50	56,67	33,50
1953 januari	36,40	34,59	15,06	6,13	47,37	39,54	50,50	56,67	34,17
februari	36,28	33,69	14,63	5,75	47,37	40,00	50,50	56,67	34,17
mars	35,87	32,52	14,05	5,50	47,37	40,14	50,50	56,67	34,17
april	34,84	31,28	13,38	5,13	47,37	38,98	50,50	56,67	34,17
maj	—	—	—	—	47,37	38,77	50,50	56,67	34,17
juni	—	—	—	—	47,37	38,48	50,50	56,67	34,17
juli	—	—	—	—	48,12	36,06	50,50	56,67	34,26
augusti	—	—	—	—	49,07	35,69	51,35	57,42	34,23
september	25,79	22,67	—	—	49,26	34,39	52,22	57,91	33,12
oktober	25,92	22,86	13,17	4,75	48,81	33,61	52,06	57,96	28,61
november	26,09	23,21	13,00	4,75	48,71	33,56	52,04	58,13	28,67
december	26,49	23,62	13,00	4,75	49,45	33,62	51,94	58,13	28,75
1954 januari	27,11	24,52	13,00	4,75	50·13	33,72	51,92	58,13	28,75

[1] Medelpris till producent på flera orter för foderkorn och -havre. Under tiden 16 okt. 1940—juli 1949 av staten fastställda priser. — [2] Pris till producent för pressad vara på stationer i mell. Sverige. — [3] Pris till förbrukare på kustorter. — [4] Pris på vissa orter till annan förbrukare än sockerbetsodlare. Fr. o. m. 17 okt. 1949 inkl. fathyra.

Tab. 2 (forts.). Priser i Sverige.

År och månad	Öre per kilogram													
					Ost. svecia[3]			Avräkningspriser[6]						
	Mejerimjölk[1]	Konsumtionsmjölk[2]	Smör, svensk riksnotering	Margarin	Helfet	Halvfet[4]	Ägg[5]	Storhushåll[7]	Större kalv kl. I	Mindre kalv kl. I	Svin kl. I	Får (lamm) kl. I	Häst kl. I	Smågrisar[8]
1934	..	21,0	230	141	125	86	99	.	.	.	.	.	.	61
1935	..	21,0	223	135	131	94	114	94	137	83	110	.	.	112
1936	..	22,0	221	133	137	104	127	96	144	88	118	149	46	124
1937	..	23,0	257	148	124	87	138	96	160	93	122	159	44	114
1938	..	24,0	269	160	131	89	136	97	160	92	135	162	44	144
1939	..	25,0	288	165	152	110	138	114	178	101	135	192	52	127
1940	16,5	27,2	325	224	168	127	163	127	203	109	158	224	69	132
1941	20,7	30,0	385	300	200	149	220	176	266	143	195	282	104	190
1942	23,0	28,8	405	300	—	159	261	194	282	164	207	331	122	214
1943	22,9	29,1	405	300	—	165	281	195	279	153	234	356	132	230
1944	23,1	29,2	405	293	—	165	295	193	282	139	233	343	119	252
1945	23,3	29,2	405	270	—	190	293	182	278	134	226	307	99	239
1946	23,9	29,5	405	270	—	189	295	181	315	165	240	306	109	245
1947	25,7	32,6	455	286	—	212	311	185	321	169	247	346	142	276
1948	28,1	33,6	455	300	—	229	320	213	364	222	257	413	141	289
1949	28,5	33,6	486	269	—	230	264	247	392	247	254	395	172	285
1950	29,1	33,6	495	260	253	146	259	272	395	264	253	320	138	276
1951	31,4	37,8	570	354	312	235	292	294	452	304	306	410	188	303
1952	[9]34,4	40,8	587	384	369	299	315	340	517	361	357	449	230	410
1953		40,8	[10]603	398	391	321	306	394	563	371	320	471	248	381
1952 januari ..	34,8	40,8	570	360	331	257	290	300	476	339	347	425	215	359
februari ..	34,9	40,8	570	360	335	265	263	312	501	328	348	447	221	359
mars	[9]34,6	40,8	585	379	350	280	270	320	506	340	482	482	231	395
april	[9]34,6	40,8	600	400	365	295	270	328	529	348	350	502	235	484
maj	[9]34,1	40,8	596	396	365	295	270	333	506	348	350	492	234	483
juni	[9]33,3	40,8	585	385	365	295	298	346	502	349	385	469	234	469
juli	[9]33,3	40,8	585	385	365	295	315	371	502	358	385	459	245	484
augusti ..	[9]33,5	40,8	585	385	372	302	351	370	502	358	385	452	258	475
september	[9]34,7	40,9	585	385	395	325	372	352	513	369	379	426	252	468
oktober ..	[9]35,5	40,8	585	385	395	325	375	337	518	374	335	389	216	354
november	[9]35,8	40,8	596	396	395	325	372	346	555	401	332	402	205	300
december.	[9]35,6	40,8	600	400	395	325	337	370	592	423	335	437	209	289
1953 januari ..	[9]35,6	40,8	600	400	395	325	297	380	573	395	326	438	222	300
februari ..	[9]35,5	40,8	600	400	395	325	300	382	544	352	320	457	240	300
mars	[9]35,4	40,8	600	400	395	325	300	390	572	335	321	498	251	341
april	[9]35,1	40,8	600	400	385	315	272	394	572	336	323	504	258	392
maj	[9]34,2	40,8	[10]605	400	385	315	293	394	565	336	324	504	269	401
juni	[9]33,5	40,8	[10]605	400	385	315	300	396	562	339	323	504	272	414
juli	[9]33,7	40,8	[10]605	400	385	315	273	405	525	345	323	467	275	409
augusti ..	[9]33,8	40,8	[10]605	400	385	315	342	407	511	359	317	450	255	405
september	[9]34,6	40,8	[10]605	400	395	325	350	404	535	391	313	450	254	421
oktober ..	[9]35,4	40,8	[10]605	400	395	325	350	392	569	420	311	432	245	405
november	[9]35,7	40,8	[10]605	385	395	325	335	392	602	421	319	462	216	382
december.		40,8	[10]605	385	395	325	263	392	627	421	319	488	215	400
1954 januari ..		40,8	[10]605	385	395	325	250	389	627	402	318	490	232	400

[1] Medelavräkningspris till producent för 3,5 %-ig mjölk, fritt mejeri, vid ett skummjölksvärde av 4,5 öre/kg (2,0 öre/kg juli 1939—dec. 1941). Inkl. tuberkulostillägg, exkl. efterlikvider och producentbidrag. Efterlikviderna har utgjort följande belopp i öre/kg: 0,31 år 1942, 0,40 år 1943, 0,41 år 1944, 0,55 åren 1945 och 1946, 0,63 år 1947, 0,59 år 1948, 0,82 år 1949, 0,62 år 1950, 0,85 år 1951 och 1,06 år 1952. För åren före 1942 saknas motsvarande uppgifter. — [2] Detaljpris i städer och tätorter. För mjölk öre/l. — [3] Partipris. — [4] Partipris på mager (27+) ost 1941—1944. — [5] Svensk äggnotering, pris till producent i södra Sverige. Åren 1941—1948 tidvis statliga normalpriser. — [6] Ovägda medeltal av avräkningspriser till producenter vid större slakteriföreningar i Svea- och Götaland. Slaktad vikt. — [7] Ovägt medeltal av priser för kor kl. I och II. — [8] Ovägt medeltal av producentpriser enl. (numera) Sv. slakteriförbunds riksnotering för prima griskullar i kl. I med medelvikt av 17 kg/st. — [9] Exkl. leveranstillägg. — [10] Runmärkt saltat smör. Under tiden 1 maj—26 nov. 1953 samt fr. o. m. 22 jan. 1954 50 öre lägre pris å omärkt smör. Under tiden 27 nov. 1953—21 jan. 1954 70 öre lägre pris.

Tab. 2 (forts.). **Priser i Sverige.**

År och månad	Kronor per 100 kilogram								Öre per liter		
	Handelsgödselmedel[1]								Drivmedel[2]		
	Chilesalpeter	Kalksalpeter	Kalkkväve, 18 %	Ammoniumsulfat	Kalkammonsalpeter[3]	Superfosfat, 19—20 %[4]	Thomasfosfat	Kalisalt, 40 %	Bensin	Motorbrännolja	Motorfotogen
1934	..	..	..	..	..	..	..	..	26,5	9,5	9,8
1935	17,75	16,50	17,25	16,00	15,75	7,64	7,40	11,04	27,0	9,5	9,8
1936	17,35	16,35	17,21	16,00	15,75	7,25	7,25	13,13	26,1	10,3	9,8
1937	17,13	16,20	16,88	16,00	15,25	7,20	7,20	12,73	25,2	11,2	11,7
1938	17,58	16,88	16,98	16,00	15,75	7,38	6,95	12,64	26,0	11,2	12,2
1939	17,39	16,61	16,89	16,03	15,95	7,48	6,95	13,25	28,4	11,7	12,7
1940	19,16	17,30	20,48	16,87	16,75	10,69	8,40	15,69	51,6	18,1	20,6
1941	20,75	20,69	22,11	21,57	21,50	10,99	9,80	16,02	91,2	45,1	46,0
1942	21,00	21,53	23,53	22,97	22,31	13,47	12,32	17,96	106,5	85,0	85,0
1943	21,00	24,42	25,06	25,08	24,08	15,98	14,88	20,05	111,0	111,0	111,0
1944	21,00	24,28	25,06	25,08	24,08	15,56	14,76	20,00	102,0	102,0	102,0
1945	23,00	23,73	24,60	24,78	23,78	14,85	15,18	19,80	96,5	78,6	89,0
1946	19,00	22,63	22,45	23,38	20,39	13,48	14,27	19,86	40,9	14,5	15,5
1947	23,00	22,36	22,03	24,03	18,28	12,42	13,52	19,88	37,4	14,8	16,1
1948	23,00	22,61	24,23	26,50	19,28	12,37	13,39	20,27	61,3	17,9	18,3
1949	23,47	22,27	24,82	27,03	19,72	12,92	13,39	20,65	69,4	17,4	18,6
1950	27,38	21,74	24,44	27,00	19,72	13,18	13,35	20,13	72,8	19,8	22,0
1951	35,89	23,18	29,35	30,76	·	15,50	15,42	18,77	55,6	23,1	24,7
1952	41,40	25,23	35,05	36,41	31,72	17,19	16,67	17,60	56,2	23,2	25,5
1953	36,19	25,42	33,08	34,74	31,24	16,52	14,58	17,25	56,7	22,7	24,7
1952 januari	42,10	24,80	34,35	36,35	31,15	17,25	17,35	17,80	56,0	23,3	25,0
februari	42,70	25,65	35,05	36,80	31,85	17,75	17,85	18,40	56,0	23,0	25,0
mars	42,70	25,65	35,05	36,80	31,85	17,75	17,85	18,40	56,0	23,0	25,0
april	42,70	25,65	35,60	37,35	32,40	17,90	18,40	18,40	56,0	23,0	25,0
maj	42,70	25,65	35,60	37,35	32,40	17,90	18,40	18,40	57,0	23,5	26,0
juni	42,70	25,65	35,00	—	32,40	[1]16,60	[1]16,85	[1]16,85	57,0	23,5	26,0
juli	—	24,60	35,00	—	31,10	16,60	15,30	16,85	57,0	23,5	26,0
augusti	—	24,60	35,00	—	31,10	16,60	15,30	16,85	57,0	23,5	26,0
september	—	24,60	35,00	—	31,10	16,60	15,30	16,85	56,9	23,5	26,0
oktober	39,00	25,30	35,00	35,55	31,75	17,10	15,80	17,45	55,0	23,0	25,5
november	39,00	25,30	35,00	35,55	31,75	17,10	15,80	17,45	55,0	23,0	25,5
december	39,00	25,30	35,00	35,55	31,75	17,10	15,80	17,45	55,0	23,0	25,5
1953 januari	39,00	25,30	35,00	35,55	31,75	17,10	15,80	17,45	55,0	23,0	25,5
februari	37,40	26,00	35,85	36,40	32,60	17,60	16,30	18,05	55,0	23,0	25,5
mars	37,40	26,00	35,85	36,40	32,60	17,60	16,30	18,05	55,0	23,0	25,5
april	37,40	26,00	35,85	36,40	32,60	17,60	16,30	18,05	55,0	22,7	24,9
maj	37,40	26,00	35,85	36,40	32,60	17,60	16,30	18,05	55,0	22,5	24,5
juni	37,40	26,00	30,85	36,40	32,60	15,60	13,20	16,50	55,3	22,5	24,5
juli	—	24,60	30,85	—	29,60	15,60	13,20	16,50	57,0	22,8	24,8
augusti	—	24,60	30,85	—	29,60	15,60	13,20	16,50	58,0	22,8	24,8
september	—	24,60	30,85	—	29,60	15,60	13,20	16,50	59,0	22,5	24,5
oktober	33,25	25,30	31,70	31,70	30,45	16,10	13,70	17,10	59,0	22,5	24,4
november	33,25	25,30	31,70	31,70	30,45	16,10	13,70	17,10	59,0	22,5	24,0
december	33,25	25,30	31,70	31,70	30,45	16,10	13,70	17,10	58,0	22,1	24,0
1954 januari	33,25	25,30	31,70	31,70	30,45	16,10	13,70	17,10	58,0	22,0	24,0

[1] Brutto för netto, fritt tariffhamn i Stockholmsdistriktet. För chilesalpeter fritt importhamn fr. o. m. juli 1949. För kvävegödsel kontantpris, för superfosfat, thomasfosfat och kalisalt tidigare kreditpris; fr. o. m. juni 1952 kontantpris. — [2] Pris till förbrukare i 0-zon (Stockholm och Göteborg med omnejder, Malmöhus län). — [3] T. o. m. juni 1951 pris å 15,5 %-ig vara, därefter 20,5 %-ig vara. — [4] Juli 1942—juni 1946 15 %-ig superfosfat.

Tab. 3. Jordbrukares leveranser samt lager hos handelskvarnar och Sv. Spannmåls AB m. fl. av vete och råg, i ton.

År och månad	Jordbrukares leveranser av[1]			Lager av vete[2]		Lager av råg[2]	
	Höstvete	Vårvete	Råg	Handelskvarnar[3]	Sv. Spannmåls AB. m. fl.[4]	Handelskvarnar[3]	Sv. Spannmåls AB. m. fl.[4]
1934	..	..	..	86 771	143 361	42 239	47 328
1935	..	..	..	90 656	121 571	39 045	53 441
1936	..	..	..	89 373	75 143	45 926	6 287
1937	..	..	..	89 985	65 070	30 167	18 743
1938	..	..	..	87 084	168 057	30 344	35 073
1939	..	..	..	116 085	248 150	30 241	46 755
1940	..	..	..	82 570	172 261	42 466	45 789
1941	..	..	..	47 407	[4] 67 752	32 477	[4] 49 386
1942	..	..	..	117 442	111 988	52 000	137 161
1943	295 000	122 000	319 300	100 273	221 636	52 345	200 350
1944	315 500	77 800	253 900	109 833	180 073	44 548	162 514
1945	351 500	68 600	174 200	100 729	108 436	34 931	43 267
1946	421 238	94 513	176 626	121 144	129 755	44 774	46 023
1947	173 382	154 527	106 301	95 554	77 241	34 991	48 025
1948	308 718	199 024	208 140	145 414	234 904	31 175	120 563
1949	361 337	221 919	217 333	146 823	337 839	44 717	142 933
1950	343 203	240 041	171 595	139 035	305 542	38 811	100 004
1951	187 686	166 908	100 858	150 896	262 887	35 868	50 197
1952	351 946	215 729	208 309	149 914	536 309	45 330	139 923
1953	440 182	398 278	242 634	143 191	604 151	50 428	214 533
1952 januari	12 481	12 770	4 593	145 276	273 471	32 048	55 658
februari	5 261	6 138	4 412	128 360	267 196	30 150	58 657
mars	2 799	4 305	2 365	107 663	234 505	27 873	52 465
april	2 351	3 987	2 561	106 902	198 241	28 657	62 289
maj	967	1 577	581	108 806	178 879	30 098	53 114
juni	6 770	5 039	3 374	108 146	229 284	28 304	51 926
juli	2 764	2 402	1 207	106 158	257 202	26 166	45 263
augusti	2 016	2 306	3 875	83 052	234 527	32 508	45 026
september	[5]221 236	[5] 57 967	[5]142 115	136 261	453 168	50 594	138 894
oktober	63 363	59 635	25 710	150 017	508 562	48 025	147 695
november	16 517	36 897	9 188	151 728	528 004	47 468	140 004
december	15 421	22 706	8 328	149 914	536 309	45 330	139 923
1953 januari	19 311	21 080	10 076	144 467	524 829	44 567	133 629
februari	9 812	12 824	5 831	131 473	518 898	42 117	128 850
mars	9 755	12 554	6 100	131 102	493 244	41 131	119 351
april	6 506	7 415	3 046	131 041	446 433	39 862	113 049
maj	12 671	9 272	5 322	131 159	436 302	38 933	112 188
juni	2 754	1 967	915	113 198	419 538	36 482	114 958
juli	1 480	9 571	900	112 086	392 994	36 294	110 299
augusti	390	184	398	137 238	339 990	49 093	92 598
september	[5]307 704	[5] 226 956	[5]181 067	163 085	700 554	51 318	224 914
oktober	37 252	52 271	14 976	155 463	701 211	46 418	222 448
november	17 563	23 630	7 575	150 124	655 382	43 345	218 795
december	14 984	20 554	6 428	143 191	604 151	50 428	214 533

[1] Leveranser till handelskvarnar och spannmålshandlare. — [2] Lager av inhemsk och utländsk spannmål. Sista dagen resp. år och månad. Lagersiffror 31 aug. inkluderar leveranser av ny skörd. — [3] Före sept. 1940 lager vid större kvarnar. — [4] Lager hos Sv. spannmåls AB t. o. m. 31 dec. 1940, därefter även lager hos spannmåls- och utsädeshandlare. — [5] Inkl. leveranser av ny skörd under augusti.

Tab. 4. Förmalning av vete, råg och havre samt import och export av vete och råg, i ton.

År och månad	Förmalning av[1]			Import av		Export av	
	Vete	Råg	Havre	Vete (stat. nr 177)	Råg (stat. nr 176)	Vete (stat nr 177)	Råg (stat. nr 176)
1934	408 803	120 547	39 808	45 861	925	24 048	75 454
1935	411 795	125 675	41 306	42 602	1 152	122 346	31 035
1936	415 268	128 798	40 062	48 714	5 365	91 281	27 556
1937	424 214	134 516	46 653	50 349	2 728	29 384	27
1938	419 956	129 120	43 006	54 349	7 520	39 105	20
1939	429 986	141 421	48 522	39 130	2 633	9 191	13
1940	495 286	141 904	54 480	34 095	60 246	123	2 465
1941	448 568	199 928	39 993	40	368	26 536	4 707
1942	251 917	178 481	57 775	86 044	13 330	45	3 007
1943	272 105	213 733	92 623	7 599	1 407	4 610	401
1944	345 324	226 090	61 917	16 761	1	45 502	40 233
1945	504 038	166 294	50 112	43 438	7	25 697	112 380
1946	462 749	145 997	47 711	36 399	987	4 336	6 153
1947	435 551	113 624	70 420	81 231	4 614	16 793	3 557
1948	369 771	157 207	61 123	132 468	34 883	13 484	219
1949	437 832	174 134	44 834	906	8 761	3 197	104
1950	484 636	141 675	43 285	75 986	221	168 507	66 547
1951	522 355	139 455	33 673	208 954	19 893	19 833	17 694
1952	498 383	144 981	35 899	334 830	50 600	62 129	32
1953	467 486	135 160	32 592	46 996	6	263 317	12 647
1952 januari	36 095	12 033	3 444	22 190	3 208	2	—
februari	48 249	12 099	3 258	21 697	8 702	—	—
mars	42 966	12 758	3 517	4 463	12 324	5	—
april	43 438	11 918	3 233	6 370	2 990	0	—
maj	45 299	11 572	2 709	31 030	21 187	—	0
juni	32 143	10 435	3 398	37 910	—	—	—
juli	25 909	10 340	1 385	56 457	2 187	3 490	—
augusti	40 237	12 349	2 529	34 672	—	33 716	—
september	61 312	15 706	3 229	42 000	2	717	32
oktober	52 769	13 611	3 657	44 158	—	5 091	—
november	39 362	11 657	3 310	17 660	—	6 981	—
december	30 604	10 503	2 230	16 495	—	12 117	—
1953 januari	32 110	10 828	2 730	7 480	—	15 981	2 593
februari	41 322	11 571	3 046	925	—	408	2 528
mars	43 691	11 815	3 338	8 979	—	3 829	2 978
april	31 976	9 502	2 428	276	—	17 761	—
maj	14 253	8 432	913	80	—	9 867	887
juni	35 152	12 067	3 909	3 190	—	25 808	2 076
juli	20 380	6 918	2 151	4 400	—	26 235	8
augusti	57 405	14 474	1 504	471	4	34 899	36
september	56 489	13 408	3 569	19 570	2	29 842	15
oktober	50 113	13 208	3 596	—	—	40 934	3
november	43 707	12 386	2 933	—	—	38 497	3
december	40 888	10 551	2 475	—	—	19 255	1 521

Anm. Import- och exportuppgifterna för 1953 samt månadssiffrorna preliminära.

[1] Förmalning av inhemsk och utländsk spannmål vid handelskvarnar. Före sept. 1940 handels- och löneförmalning vid större kvarnar. Denna understeg 1940/41 den totala handelsförmalningen med 1,5 % för vete och 4 % för råg.

Tab. 5. Försäljning och lager av socker och sirap, import av socker samt försäljning av oljekraftfoder, kli och melass, i ton.

År och månad	Försäljning		Lager av socker och sirap omräknade i råsocker	Import av socker (stat. nr 283–287)	Försäljning		
	Socker	Sirap			Oljekraftfoder	Vete- och rågkli	Melass[1]
1938	275 080	20 711	360 000	11 392	..	..	..
1939	333 208	21 783	305 500	6 796	..	..	..
1940	275 159	24 494	291 900	5 656	..	..	..
1941	252 172	19 570	309 800	18	133 223	115 549	17 381
1942	262 637	23 380	262 900	757	110 864	93 860	4 505
1943	240 404	20 579	275 500	10 637	122 427	122 914	24 317
1944	244 805	20 661	273 100	14 596	164 228	130 938	52 124
1945	267 508	22 736	260 600	2 634	173 090	129 020	40 092
1946	246 439	22 460	266 300	5 259	167 831	164 609	47 797
1947	239 829	23 016	247 529	16 828	182 331	248 244	36 459
1948	276 947	24 772	291 028	61 132	176 337	174 380	43 372
1949	295 202	25 718	259 699	53 860	183 469	239 680	63 319
1950	342 129	26 010	294 804	106 118	216 586	221 065	61 751
1951	300 359	24 523	309 328	66 356	145 336	216 218	76 554
1952	299 637	23 986	275 968	65 073	149 519	196 011	60 706
1953	294 059	23 055	352 592	103 280	..	..	55 980
1952 januari	29 597	2 740	294 423	7 629	19 708	17 469	7 048
februari	24 724	1 826	272 405	4 124	12 324	20 618	3 074
mars	25 730	2 154	253 697	5 086	17 740	19 250	2 886
april	18 833	1 646	233 462	455	17 069	22 071	3 122
maj	20 856	1 540	210 190	6 107	7 720	21 544	1 239
juni	21 241	1 686	186 559	4 205	4 137	10 105	750
juli	26 165	1 593	163 887	12 430	3 161	9 873	108
augusti	39 158	2 364	128 352	13 611	4 471	12 076	16
september	30 374	1 859	101 278	4 326	9 356	17 280	27
oktober	24 740	1 872	135 335	2 518	16 842	15 702	9 012
november	26 935	3 222	255 311	3 134	15 926	14 449	25 801
december	11 284	1 484	275 968	1 449	21 065	15 574	7 623
1953 januari	22 015	2 168	264 205	4 720	20 717	16 375	4 730
februari	16 963	1 703	245 087	2 663	18 140	22 479	2 245
mars	24 110	2 014	232 303	11 765	19 218	14 660	2 600
april	23 340	2 063	222 017	3 816	19 558	16 537	2 709
maj	23 830	1 394	201 449	16 963	10 484	8 410	548
juni	18 760	1 544	191 934	2 045	4 098	13 878	858
juli	28 064	1 555	164 312	15 240	4 753	8 322	116
augusti	31 542	1 529	137 772	9 975	7 868	15 698	185
september	33 360	1 617	108 717	28 169	[2] 9 838	13 286	141
oktober	25 854	2 716	142 701	4 350	[2] 38 750	12 745	5 697
november	23 642	2 146	260 117	1 040	..	..	19 421
december	22 579	2 606	352 592	2 479	..	..	16 730

[1] För foderändamål. — [2] Avser endast spannmålsbolagets försäljning; övrig försäljning torde ha varit av liten omfattning.

Tab. 6. Inhemsk försäljning, import och export av vissa fodermedel, i ton.

År och månad	Inhemsk försäljning av oljekraftfoder från fabrik	Import av oljekraftfoder (stat. nr 359—365, 369 och 370)	Import av annat kreatursfoder (stat. nr 366—68 och 371—72)	Export av oljekraft- o. a. kreatursfoder (stat. nr 361, 363, 366:1—372)	Import av majs (stat. nr 171)	Import av kli (stat. nr 191—194)
1934	52 869	190 128	8 234	51 574	107 186	38 158
1935	59 919	200 420	4 802	61 238	43 009	8 775
1936	65 109	158 630	5 444	74 560	76 043	10 199
1937	77 287	223 060	8 508	65 362	185 239	48 607
1938	73 999	251 559	7 495	69 702	172 088	49 115
1939	75 524	166 866	6 150	42 575	42 369	12 936
1940	91 326	141 933	7 162	2 349	49 065	14 025
1941	23 782	94 700	7 158	119	3 878	30 727
1942	44 449	117 502	1 856	198	13 335	6 303
1943	43 032	88 988	2 149	1 687	9 940	50
1944	55 351	137 016	628	5 226	5 887	—
1945	67 934	92 668	459	10 468	9 073	—
1946	35 091	90 575	10 187	10 890	85 557	90 941
1947	36 316	149 860	9 749	16	40 505	149 672
1948	51 404	155 713	8 208	5 037	67 972	113 463
1949	81 703	87 148	7 561	535	116 288	96 527
1950	88 279	131 769	11 738	8 381	113 903	94 320
1951	100 335	123 112	23 485	3 187	89 246	127 442
1952	82 011	27 371	8 737	34 095	101 612	49 000
1953	..	68 577	17 845	35 396	39 804	63 511
1952 januari	8 251	1 139	655	4 779	1 177	3 274
februari	5 575	1 613	945	6 517	14 979	3 679
mars	8 235	743	239	3 379	41 196	4 992
april	6 494	4 383	1 986	507	29 853	1 961
maj	7 492	3 480	819	177	13 581	9 236
juni	6 012	195	564	188	1	8 470
juli	5 372	10 355	210	21	86	4 058
augusti	4 622	2 389	283	53	1	6 118
september	7 726	239	310	2 650	739	4 657
oktober	8 769	542	909	6 486	—	385
november	5 963	674	1 195	5 058	—	717
december	7 500	1 368	624	4 266	—	1 452
1953 januari	7 051	1 678	808	5 676	9	4 573
februari	6 111	6 761	1 557	4 982	0	5 489
mars	7 823	6 588	2 370	4 140	4 360	14 919
april	8 002	4 995	2 521	1 576	4 702	5 501
maj	4 871	6 335	2 192	2 414	6 557	11 466
juni	6 540	13 279	1 673	1 142	228	14 528
juli	4 790	9 188	266	205	227	3 952
augusti	5 940	3 303	990	471	1 405	1 658
september	7 451	965	1 554	2 844	8 275	804
oktober	..	1 664	1 899	5 052	7 892	0
november	..	3 704	902	3 842	2 043	50
december	..	10 117	1 215	3 036	4 146	570

Anm. Import- och exportuppgifterna för 1953 samt månadssiffrorna preliminära.

Tab. 7. Invägning av mjölk samt försäljning av mjölk och grädde, i ton.

År och månad	Vid mejerier invägd mjölk				Mejeriproduktion av	
	Total kvantitet	Därav			Konsumtionsgrädde	
		Använd för produktberedning	Försåld som konsumtionsmjölk[1]	Försåld grädde (omräknad till mjölk) samt svinn	Tjock	Tunn
1934	2 498 378	1 854 670	352 247	291 461	20 130	10 523
1935	2 550 916	1 875 422	376 433	299 061	20 630	10 155
1936	2 720 166	2 008 586	408 014	303 566	21 697	10 235
1937	2 847 223	2 115 010	434 246	297 967	22 000	10 162
1938	3 032 241	2 277 819	459 023	295 399	22 623	9 918
1939	3 205 688	2 395 153	494 367	316 168	23 524	9 990
1940	2 988 933	2 202 644	519 500	266 789	18 801	11 985
1941	2 659 251	1 940 169	610 512	122 850	776	25 168
1942	2 517 931	1 740 033	855 273	63 421	116	10 282
1943	2 852 031	1 963 235	963 192	72 381	48	11 397
1944	3 107 561	2 183 544	940 625	138 213	—	30 141
1945	3 375 019	2 421 439	939 628	170 025	—	38 831
1946	3 520 348	2 564 015	939 908	183 730	—	45 589
1947	3 422 935	2 449 500	954 365	189 848	—	46 880
1948	3 361 485	2 359 026	978 588	195 247	—	48 379
1949	3 679 434	2 662 618	965 229	226 477	5 021	43 335
1950	3 912 727	2 860 730	943 277	290 653	14 336	32 748
1951	3 805 941	2 797 369	931 709	261 971	13 131	29 096
1952	3 626 839	2 602 998	938 264	273 003	14 665	27 569
1953	3 661 584	2 600 536	957 620	290 781	16 665	26 236
1952 januari	265 087	180 968	77 264	21 964	1 124	2 374
februari	253 777	170 036	75 807	22 401	1 212	2 179
mars	281 313	190 286	80 353	25 923	1 455	2 388
april	305 087	215 393	80 013	24 448	1 308	2 362
maj	355 526	263 430	82 916	24 345	1 253	2 492
juni	387 889	307 636	73 240	21 200	1 086	2 217
juli	369 242	286 054	75 427	22 306	1 113	2 446
augusti	353 105	269 613	77 049	21 933	1 133	2 345
september	310 781	228 856	79 316	19 385	973	2 188
oktober	255 428	171 660	81 473	20 434	1 092	2 227
november	235 707	153 723	77 323	21 858	1 259	2 130
december	253 897	165 343	78 083	26 806	1 657	2 221
1953 januari	266 179	177 755	78 201	25 417	1 468	2 272
februari	245 875	161 814	74 062	23 708	1 384	1 997
mars	291 559	197 644	82 324	25 951	1 482	2 195
april	320 510	227 486	80 277	26 743	1 530	2 243
maj	368 244	276 576	80 907	25 029	1 373	2 252
juni	387 132	299 236	81 463	22 674	1 214	2 311
juli	367 909	282 623	76 938	23 198	1 249	2 322
augusti	362 461	276 189	79 289	22 548	1 229	2 200
september	311 181	225 489	81 784	21 069	1 149	2 113
oktober	263 306	174 648	83 467	23 355	1 377	2 181
november	231 134	146 882	79 352	22 337	1 345	2 015
december	246 094	154 194	79 556	28 752	1 865	2 135

[1] Fr. o. m. nov. 1941 standardiserad till 3 % fetthalt samt fr. o. m. jan. 1952 även 3·5 % fetthalt.

Tab. 8. Mejerimjölkens medelfetthalt, antal mjölkleverantörer, medelinvägning per leverantör samt produktion av smör, ost och torrmjölk.

År och månad	Den invägda mjölkens medelfetthalt, procent	Mejerileverantörer, antal[1]	Mjölkinvägningen i medeltal per leverantör, kg	Mejeriproduktion av		Produktion av torrmjölk	
				Smör, ton	Ost, ton	Fet, ton	Mager, ton
1934	3,42	..	..	62 509	31 105	..	..
1935	3,43	..	..	63 452	31 669	..	..
1936	3,45	..	..	67 168	37 759	..	..
1937	3,50	..	..	73 247	35 443	..	..
1938	3,52	..	..	80 103	36 524	..	..
1939	3,53	..	..	83 735	43 653	..	..
1940	3,54	209 412	14 273	80 760	35 328	..	..
1941	3,55	220 283	12 072	77 687	22 383	..	..
1942	3,59	229 278	10 982	71 926	14 991	1 054	191
1943	3,56	236 860	12 041	79 263	21 296	3 924	440
1944	3,58	245 910	12 637	87 304	29 924	3 485	546
1945	3,59	252 735	13 354	94 058	38 102	7 083	756
1946	3,63	255 431	13 782	99 622	44 412	8 412	1 587
1947	3,64	253 776	13 488	94 954	47 690	7 248	3 358
1948	3,62	249 683	13 463	89 687	51 695	7 189	3 920
1949	3,65	251 999	14 601	98 051	65 515	10 999	3 980
1950	3,70	255 935	15 288	108 571	51 517	5 476	3 546
1951	3,73	253 341	15 023	106 288	54 435	5 035	3 034
1952	3,75	247 870	14 632	93 585	59 975	8 565	4 126
1953	3,75	244 236	14 992	97 892	54 302	4 998	6 566
1952 januari	3,73	247 244	1 072	6 737	3 832	586	134
februari	3,71	245 265	1 034	6 383	3 575	372	213
mars	3,70	246 938	1 139	6 945	3 978	516	317
april	3,67	246 816	1 236	7 653	5 240	625	434
maj	3,67	248 567	1 430	8 854	6 609	794	539
juni	3,72	250 451	1 548	9 833	8 391	1 123	628
juli	3,72	250 029	1 476	9 723	7 053	1 231	511
augusti	3,75	249 305	1 416	9 559	6 031	1 216	366
september	3,81	248 803	1 249	8 719	4 946	744	444
oktober	3,88	247 048	1 033	6 990	3 051	384	160
november	3,87	245 334	960	6 011	3 035	383	163
december	3,82	244 342	1 039	6 178	4 234	591	217
1953 januari	3,75	243 846	1 091	6 590	4 164	316	475
februari	3,72	242 635	1 013	5 938	3 731	290	393
mars	3,67	243 743	1 196	7 059	4 423	413	526
april	3,64	243 899	1 314	8 168	5 090	328	907
maj	3,67	245 486	1 500	9 977	5 801	116	1 010
juni	3,75	246 951	1 567	11 150	6 604	492	933
juli	3,73	245 578	1 498	10 572	5 908	497	766
augusti	3,75	245 722	1 475	10 321	5 610	846	689
september	3,82	245 271	1 268	8 900	4 415	434	458
oktober	3,87	243 745	1 080	7 192	2 933	399	142
november	3,88	240 392	961	6 031	2 393	371	101
december	3,82	239 071	1 029	5 994	3 230	496	166

[1] Årssiffrorna är medeltal av månadssiffror, vägda med mjölkinvägningen per leverantör och månad.

Tab. 9. Försäljning av smör, margarin, konstister och kokosfett, matolja och ost samt partihandelns inköp av svenska ägg, i ton.

År och månad	Smör från mejeri		Margarin från fabrik		Konstister o. kokosfett från fabrik	Bageri- och matolja[1]	Ost[2]	Partihandelns inköp av svenska ägg[3]
	Total kvantitet	Därav av leverantörer återtaget	Hushålls-,	Bageri-,				
1934	39 430	..	52 831		2 085	..	31 295	..
1935	43 681	7 937	55 201		2 915	..	33 395	..
1936	48 153	9 180	56 125		3 700	1 232	35 864	..
1937	49 098	10 198	58 815		4 731	1 313	37 353	..
1938	51 534	11 246	58 407		6 303	1 523	39 423	27 570
1939	54 319	12 274	51 475	8 047	3 794	1 901	42 866	28 025
1940	74 002	13 580	29 468	9 519	1 064	1 405	38 073	26 658
1941	76 184	10 859	17 531	7 987	9	1 179	23 500	18 960
1942	67 785	11 519	34 631	5 374	0	1 426	15 357	10 538
1943	76 044	12 257	30 930	5 449	—	1 306	19 788	11 767
1944	92 483	13 897	29 126	8 125	—	1 475	29 943	17 205
1945	90 345	13 343	30 424	12 277	—	1 541	33 681	22 397
1946	101 076	13 028	13 694	9 650	—	1 381	45 100	27 440
1947	98 723	14 023	20 771	9 754	—	1 577	49 168	26 875
1948	88 633	14 639	35 315	12 772	—	1 684	54 321	31 176
1949	93 928	16 356	46 316	22 164	—	2 238	56 520	37 679
1950	95 100	17 317	54 950	25 831	—	2 761	53 036	42 845
1951	80 811	16 672	63 350	20 519	500	2 719	53 033	38 826
1952	82 133	16 841	70 593	21 777	1 754	2 364	59 538	39 431
1953	83 453	16 927	69 620	21 682	[4]1 087	..	52 753	38 715
1952 januari	6 832	1 285	5 525	1 618	414	233	4 155	4 533
februari	6 556	1 266	5 472	1 659	195	209	3 610	3 383
mars	6 719	1 316	6 215	1 991	141	225	4 443	3 345
april	6 452	1 336	6 104	1 601	121	214	4 426	3 109
maj	7 011	1 477	5 787	1 845	68	237	4 901	3 899
juni	6 366	1 354	5 573	1 744	58	172	5 983	3 305
juli	6 897	1 529	5 388	2 100	132	130	6 601	3 349
augusti	7 278	1 542	5 475	1 973	54	146	6 383	2 892
september	7 216	1 497	6 204	1 929	65	211	4 385	2 578
oktober	7 121	1 469	6 423	1 953	96	190	4 503	2 435
november	6 428	1 313	5 962	1 843	136	227	4 552	2 789
december	7 257	1 457	6 465	1 521	274	169	5 596	3 814
1953 januari	6 558	1 320	5 589	1 490	98	143	4 093	3 913
februari	6 026	1 192	5 483	1 593	79	140	3 433	3 156
mars	6 747	1 315	6 429	1 877	81	145	4 379	3 480
april	6 685	1 366	5 834	1 828	68	199	4 084	3 151
maj	6 789	1 442	6 003	996	45	303	4 183	3 487
juni	6 962	1 405	5 079	1 884	30	182	4 270	3 424
juli	7 439	1 584	5 074	2 203	60	..	4 501	3 019
augusti	7 352	1 536	5 531	2 144	40	..	5 243	2 783
september	7 190	1 473	6 025	2 002	[4] 72	..	5 191	2 716
oktober	7 343	1 489	6 041	2 042	[4] 100	..	4 613	2 623
november	6 671	1 333	5 925	1 882	[4] 145	..	4 704	2 889
december	7 691	1 472	6 607	1 741	[4] 269	..	4 065	4 074

[1] Inkl. import (stat. nr 262). — [2] Försäljning från mejeri med tillägg för import och avdrag för export (stat. nr 69—70). — [3] För tiden 24 sept. 1941—31 dec. 1945 (ransoneringstiden) enligt rapporter från auktoriserade partihandlare, för övrig tid enligt rapporter från flertalet större partihandelsföretag. Inköp enligt sistnämnda rapporter uppräknade till totalsiffror i och för jämförbarhet med ransoneringstidens siffror. — [4] Fr. o. m. sept. 1953 avser statistiken endast konsumentförpackningar.

Tab. 10. Import och export av smör, margarin, ost, ägg samt export av torrmjölk, i ton.

År och månad	Smör (stat. nr 68:1 o. 2)		Margarin (stat. nr 274)		Ost (stat. nr 69 o. 70)		Torrmjölk (stat. nr 65)	Ägg (stat. nr 71)	
	Import	Export	Import	Export	Import	Export	Export	Import	Export
1934	2	23 220	648	121	564	93	0	0	3 128
1935	608	20 262	11	181	1 134	124	—	77	3 095
1936	188	19 068	1	173	1 600	234	0	987	2 606
1937	0	23 535	2	146	1 088	350	—	1 187	4 117
1938	1	28 555	2	189	1 223	616	—	35	5 365
1939	4	26 172	55	110	1 803	343	53	736	5 465
1940	560	9 833	0	3	497	160	77	1 261	2 721
1941	—	1 836	—	461	449	1	91	2 336	0
1942	0	—	0	0	305	0	0	499	—
1943	1	—	—	—	269	—	—	253	0
1944	229	—	—	—	223	0	10	493	0
1945	202	605	—	3 612	680	2 207	1 957	730	0
1946	416	2	0	357	1 551	536	3 110	4 397	161
1947	1 088	1	1	121	2 875	134	3 737	1 741	1
1948	3	1	0	1 468	2 607	69	3 113	1 856	1
1949	4	1 618	0	38	3 528	2 828	5 216	0	5 413
1950	—	14 368	—	2	1 324	6 531	5 343	0	12 408
1951	1	26 406	—	5	1 827	2 009	4 041	0	8 980
1952	0	13 039	—	0	4 428	1 839	6 851	0	8 603
1953	0	13 469	2 897	5	2 621	4 694	4 176	0	6 837
1952 januari	—	823	—	0	93	196	594	—	2 403
februari	—	425	—	—	23	140	287	—	964
mars	—	781	—	0	441	136	408	—	522
april	0	928	—	0	311	45	179	—	119
maj	—	460	0	0	616	194	608	0	517
juni	—	266	—	—	152	54	624	—	269
juli	—	1 144	—	—	22	121	638	—	501
augusti	—	2 357	—	—	13	360	1 857	—	110
september	—	1 544	—	0	35	116	827	—	269
oktober	—	2 436	—	0	71	149	442	—	533
november	—	841	—	—	545	155	211	—	1 231
december	—	1 254	—	0	2 106	173	176	—	1 167
1953 januari	0	872	—	—	100	245	273	—	1 890
februari	—	531	—	—	20	311	170	—	757
mars	0	779	—	0	361	222	257	—	298
april	—	1 287	—	0	66	216	108	0	477
maj	—	825	1 710	0	23	376	111	0	125
juni	—	797	1 185	—	67	410	206	0	493
juli	—	100	1	—	98	580	266	0	409
augusti	—	571	2	—	145	792	332	—	29
september	0	687	—	0	258	451	530	—	274
oktober	0	1 852	0	0	398	726	777	—	141
november	—	2 076	0	0	677	190	849	—	766
december	—	3 092	0	3	414	176	299	—	1 177

Anm. Import- och exportuppgifterna för 1953 samt månadssiffrorna preliminära.

Tab. 11. Vid slakthus, kontrollslakterier och köttbesiktningsbyråer undersökta slaktdjur m. m.

År och månad	Betäckta suggor i Svea- och Götaland, antal	Tjänstbara galtar i Svea- och Götaland, antal	Antal besiktigade hela och till hela omräknade halva kroppar[1]			
			Storboskap	Kalv		Svin
				större	mindre	
1934	255 886	4 682	258 295	407 182	253 759,5	1 424 688
1935	264 271	4 240	274 675	414 141,5	287 700	1 270 852,5
1936	284 044	4 156	302 503	440 738	354 234	1 324 497
1937	258 967	3 931	347 406	466 605	413 007	1 480 022
1938	272 789	3 778	375 469,5	502 228,5	437 859	1 478 927
1939	282 702	3 747	397 069	519 013	467 212	1 608 873,5
1940	214 291	3 407	540 108	505 579,5	515 670	1 487 631
1941	192 403	2 876	550 661	401 003	506 747	1 049 460
1942	167 453	2 525	234 453,5	212 355,5	424 966	596 673,5
1943	190 672	2 511	283 994	221 920,5	588 012	719 183,5
1944	182 368	2 504	348 600	255 852,5	640 198,5	1 064 267,5
1945	184 294	2 580	345 365	256 728	570 627,5	960 948
1946	178 266	2 612	391 455,5	372 634	598 369	1 053 842
1947	195 122	2 657	491 497	364 292,5	644 390,5	1 036 980
1948	202 596	2 762	342 351,5	300 409	634 873	1 158 104
1949	224 595	3 060	353 190	341 328,5	630 006,5	1 535 682
1950	225 908	3 163	366 248	401 681	546 603	1 825 144,5
1951	206 023	3 084	456 060	401 959,5	550 009,5	1 813 167
1952	225 958	3 044	432 248	370 170,5	545 934,5	1 912 615
1953	237 020	3 149	394 561,5	357 958	473 656	2 063 491
1952 januari	19 104	3 047	44 063,5	26 764	55 214,5	155 469
februari	17 503	3 029	34 895	23 935	44 373	130 205,5
mars	19 614	3 004	33 844	27 011	49 151,5	140 400
april	22 500	3 054	33 948	35 007	67 635,5	165 728,5
maj	22 288	3 070	35 347	39 459	53 224	148 527,5
juni	18 739	3 050	24 900,5	37 763,5	37 304	157 082
juli	16 899	3 044	30 363,5	42 741	40 151,5	157 279
augusti	16 622	3 039	36 129	31 485	31 169,5	144 319,5
september	16 029	3 031	42 364,5	33 557,5	32 103,5	157 340
oktober	16 962	3 029	44 591	29 812,5	44 963,5	202 379
november	19 324	3 036	38 954	20 466	43 871,5	161 189,5
december	20 374	3 092	32 631	22 169	46 772,5	193 055,5
1953 januari	20 294	3 132	37 253,5	22 820	50 437	182 400
februari	17 448	3 134	30 661	21 763	42 412,5	177 713,5
mars	21 309	3 142	34 509	31 422	57 197	213 508,5
april	20 431	3 149	30 771	27 614	62 092	176 494
maj	20 202	3 193	22 054,5	14 692	12 552,5	59 774,5
juni	18 407	3 174	28 808	50 298,5	35 333,5	203 553,5
juli	17 171	3 128	31 766,5	49 458,5	37 532,5	186 437
augusti	17 110	3 090	37 269,5	36 922	26 250,5	168 786,5
september	17 640	3 101	36 397,5	31 409,5	29 327	156 153
oktober	19 715	3 118	39 712,5	26 784	38 223,5	168 714
november	23 317	3 180	36 389	21 436,5	39 207	189 315
december	23 976	3 244	28 969,5	23 338	43 091	180 641,5

[1] Årssummorna för 1953 samt månadssummorna preliminära.

Tab. 12. Besiktigade och icke besiktigade marknadsförda kvantiteter kött och fläsk, i ton.

Tid	Storboskap	Större kalv	Mindre kalv	Svin	Får och getter	Häst	Samtliga
1937/39	88 700	32 300	10 500	118 200	2 700	11 000	263 400
1940	109 800	30 500	11 500	114 200	1 700	13 600	281 300
1941	102 900	22 600	11 200	82 500	1 800	13 500	234 500
1942	45 972	11 249	9 205	45 337	1 623	6 540	119 926
1943	56 708	11 780	12 592	65 498	2 920	7 630	157 128
1944	69 871	13 480	13 668	95 652	3 476	9 370	205 517
1945	69 535	13 368	11 794	83 296	3 412	9 869	191 274
1946	79 379	19 592	12 598	91 325	3 352	12 777	219 023
1947	97 100	19 040	13 295	93 310	3 268	16 729	242 742
1948	69 355	15 461	13 068	101 056	2 533	11 011	212 484
1949	73 885	17 890	13 091	132 257	2 369	13 446	252 938
1950	80 553	22 265	11 492	147 224	2 193	12 244	275 971
1951	100 007	22 782	11 766	147 278	1 952	13 163	296 948
1952	95 053	21 039	11 666	154 805	2 023	12 470	297 056
1953	87 658	20 505	10 213	157 203	1 795	12 585	289 959
1947 1 kv.	21 126	3 854	3 228	21 124	231	4 063	53 626
2 »	18 160	5 352	3 978	25 627	346	3 566	57 029
3 »	24 153	5 904	2 983	19 954	1 036	3 294	57 324
4 »	33 661	3 930	3 106	26 605	1 655	5 806	74 763
1948 1 kv.	19 120	2 946	3 379	26 474	208	3 062	55 189
2 »	13 669	4 195	3 970	27 733	298	1 586	51 451
3 »	17 998	4 891	2 592	20 883	844	1 784	48 992
4 »	18 568	3 429	3 127	25 966	1 183	4 579	56 852
1949 1 kv.	16 719	3 284	3 596	28 784	195	3 104	55 682
2 »	15 559	4 840	3 836	35 038	302	2 491	62 066
3 »	20 007	5 244	2 581	30 106	646	2 841	61 425
4 »	21 600	4 522	3 078	38 329	1 226	5 010	73 765
1950 1 kv.	18 202	4 251	2 907	37 112	240	3 670	66 382
2 »	18 639	6 795	3 225	38 917	273	2 308	70 157
3 »	20 851	6 238	2 396	33 385	607	1 856	65 333
4 »	22 861	4 981	2 964	37 810	1 073	4 410	74 099
1951 1 kv.	21 567	4 308	3 232	36 947	197	2 835	69 086
2 »	22 452	6 517	3 500	38 251	200	2 463	73 383
3 »	22 950	6 541	2 245	33 118	519	2 116	67 489
4 »	33 038	5 416	2 789	38 962	1 036	5 749	86 990
1952 1 kv.	24 658	4 229	3 138	35 426	214	3 540	71 205
2 »	20 723	6 016	3 419	39 183	254	2 645	72 240
3 »	24 398	6 240	2 228	37 093	641	2 268	72 868
4 »	25 274	4 554	2 881	43 103	914	4 017	80 743
1953 1 kv.	22 981	4 049	3 178	42 842	218	3 464	76 732
2 »	18 290	5 034	2 430	34 548	149	2 456	62 907
3 »	23 446	6 923	2 015	39 453	629	2 454	74 920
4 »	22 941	4 499	2 590	40 360	799	4 211	75 400

Anm. För åren 1937—1941 enligt beräkningar inom 1942 års jordbrukskommitté, för tiden 1942—juni 1949 i huvudsak enligt ransoneringsstatistiken, därefter enligt beräkningar med ledning av bl. a. antalet besiktigade djur.

Tab. 13. Import och export av nötkött och fläsk samt import av får- och hästkött, i ton.

År och månad	Nötkött (stat. nr 19)		Fårkött (stat. nr 15 o. 16)	Hästkött (stat. nr 17 o. 18)	Fläsk (stat. nr 24—26)	
	Import	Export	Import	Import	Import	Export
1934	434	38	656	215	1 523	19 097
1935	1 356	36	934	505	3 724	13 214
1936	1 553	48	673	964	3 098	12 704
1937	1 272	999	606	841	1 717	13 609
1938	1 158	184	602	791	2 198	13 295
1939	1 428	157	602	960	2 829	13 939
1940	54	543	190	457	1 239	4 386
1941	33	0	—	—	3 886	960
1942	6	—	—	—	4 736	—
1943	4	—	0	—	4 566	—
1944	2 023	—	0	—	6 465	—
1945	6 521	0	1	648	3 004	44
1946	8 679	0	43	1 143	995	0
1947	5 467	0	843	3 702	1 076	0
1948	5 628	0	503	1 127	882	1
1949	10 066	1	221	1 814	2 183	229
1950	17 006	0	27	1 447	5 115	569
1951	11 993	1 693	—	998	3 270	411
1952	2 709	456	13	694	110	150
1953	10 658	—	1	1 200	3 260	9 005
1952 januari	160	102	—	—	—	25
februari	—	10	—	0	—	11
mars	0	0	—	118	0	21
april	—	244	—	103	1	8
maj	95	85	—	88	—	15
juni	94	—	9	81	59	4
juli	204	9	5	152	51	10
augusti	1 041	—	—	118	—	3
september	406	—	—	35	—	—
oktober	374	—	—	—	—	6
november	190	6	—	—	0	17
december	145	—	—	0	—	31
1953 januari	182	—	—	0	0	427
februari	50	—	—	—	0	839
mars	1 306	—	—	—	—	1 473
april	1 122	—	—	177	0	780
maj	1 051	—	—	236	0	744
juni	932	—	—	281	0	542
juli	636	—	—	227	—	1 157
augusti	825	—	0	203	0	1 352
september	413	—	—	56	0	1 387
oktober	838	—	—	—	10	263
november	1 424	—	—	—	1 422	36
december	1 859	—	1	20	1 827	5

Anm. Import- och exportuppgifterna för 1953 samt månadssiffrorna preliminära.

Innehållsförteckning.

Propositionen 1

Författningsförslag 3

Förordning om ändring i förordningen den 8 juni 1951 (nr 379) angående reglering av införseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m.
Förordning om ändring i förordningen den 6 juni 1952 (nr 365) angående reglering av utförseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m.
Förordning om ändrad lydelse av 2, 10, 11 och 12 §§ förordningen den 5 juni 1953 (nr 375) med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete
Förordning om avgift å oljekraftfoder
Förordning om ändring i förordningen den 5 juni 1953 (nr 395) angående reglering av införseln av fettråvaror och fettvaror, m. m.
Förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 5 juni 1953 (nr 397) angående avgift för fettvaror som användas för framställning av fettemulsion m. m.

Utdrag av statsrådsprotokollet den 9 april 1954 12

Prissättningen för jordbrukets produkter för regleringsåret 1953/54 13
Förkalkylen rörande jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåret 1954/55 16
Överläggningar mellan jordbruksnämnden och jordbrukets organisationer om prissättningen 30
Jordbruksnämndens förslag angående jordbruksregleringen under regleringsåret 1954/55 39
Allmänna riktlinjer 39
Riksdagsbemyndiganden 56
Brödsädsregleringen 59
Regleringen av fodersäd och andra fodermedel 79
Potatisregleringen 82
Oljeväxtregleringen 89
Stödet åt lin- och hampodlingen 92
Regleringen av kött och fläsk m. m. 95
Regleringen av handeln med mjölk och mejeriprodukter 101
Fettvaruregleringen 111
Äggregleringen 122
Prisstödet till ull 123
Konstgödselregleringen 123
Prissättningen på brödsäd och oljeväxter av 1955 års skörd 124
Restitution av avgifter vid import av fodermedel m. m. 125
Vissa kostnader för spannmålsregleringen 127
Sammanfattning av förslag beträffande jordbruksnämndens clearingkassor 128
Medelsbehovet för lagrings- och inlösningsverksamhet 130
Vissa författningsändringar 134
Anslagsäskanden 136
Statens priskontrollnämnds yttrande 138
Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan 142

Remissyttranden 142

Departementschefen 145

Hemställan 174

Bilagor

1. PM med översikt över hittills vidtagna regleringsåtgärder på jordbrukets område 1*
2. PM angående produktionsutvecklingen på jordbrukets område 12*
3. PM med redogörelse för priser på jordbruksprodukter samt på vissa förnödenheter för jordbrukets behov 28*
4. PM angående jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter år 1952 .. 35*
5. PM med beräkningar rörande jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåren 1950/51—1953/54 jämte en förkalkyl för produktionsåret 1954/55 (jämte bilaga s. 124*) 57*
6. PM angående prisclearingen av fettvaror 128*
7. Skrivelse från Svenska spannmålsaktiebolaget till statens jordbruksnämnd angående regleringen av spannmål och fodermedel m. m. 131*

Tabellbilaga 143*

547136. Stockholm 1954. Isaac Marcus Boktryckeri Aktiebolag.